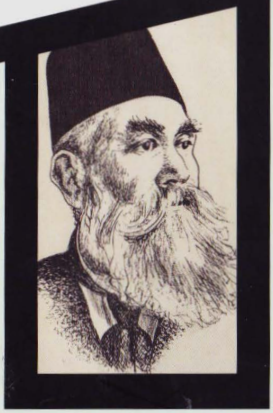
Ann Radcliffe

UDOLF HİSARI

Türkçesi: Ahmet Mithat Efendi

DERGÂH

UDOLF HİSARI

Ann Radcliffe

Udolf Hisarı'nın yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.

Dergâh Yayınları: 608
Sertifika No: 14420
Türk Edebiyatı - Roman: 18
Ahmet Mithat Efendi Bütün Eserleri: 19
ISBN: 978-975-995-584-7
1. Baskı: Mart 2015

Dizi Editörü: Fazıl Gökçek

Dizi Kapak Tasarımı: Işıl Döneray
Kapak Uygulama: Ercan Patlak
Sayfa Düzeni: E. Gökçe Aksoy

Basım Yeri: Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.
B.O.S.B. Mermerciler Sanayi Sitesi 10. Cad. No: 15
Beylikdüzü / İstanbul
Tel: (212) 422 79 29
Matbaa Sertifika No: 20699

Kapak Basım Yeri: Hanlar Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tel: (212) 324 08 82

Cilt: Güven Mücellit & Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tel: (212) 445 00 04

Dağıtım ve Satış: Ana Yayın Dağıtım
Molla Fenari Sokak Yıldız Han No: 28 Giriş Kat
Tel: (212) 526 99 41 (3 hat) Faks: (212) 519 04 21
Cağaloğlu / İstanbul

Ann Radcliffe

UDOLF HİSARI

Türkçesi
Ahmet Mithat Efendi

Hazırlayan
İnci Enginün

DERGÂH YAYINLARI

Klodfarer Cad. Altan İş Merkezi No: 3/20 34122 Sultanahmet / İstanbul
Tel: (212) 518 95 79-80 Fax: (212) 518 95 81
www.dergahyayinlari.com / bilgi@dergahyayinlari.com

SUNUŞ

Bütün bir Tanzimat ve Servet-i Fünun devirlerini ve hatta Meşrutiyet devrinin de ilk yıllarını eserleriyle dolduran Ahmet Mithat Efendi'nin birden çok sıfatı var: Gazeteci, hikâye ve roman yazarı, tarihçi, ilahiyatçı, felsefeci... O, bütün bu alanlarda ciltler dolusu eseri bulunan, edebiyattan coğrafyaya, müzikten dinler tarihine hemen her konuda kalem oynatmış ve okuyucularını her alandan haberdar etmek isteyen bir gazeteci, bir ansiklopedist. *Devir, Bedir, Dağarcık, Kırkambar* gibi kısa ömürlü ilk denemelerden sonra *Tercüman-ı Hakikat*'le sürdürdüğü gazeteciliğiyle matbuat hayatımızın ilk akla gelen kurucularından biri. O aynı zamanda gazeteyi bir okul gibi çalıştırmış, birçok genç gazeteci ve yazarın yetişmesini sağlamış bir eğitimci. Gazete ve kitaplardan tanıdığı Fransız kültürünün Batı geleneğiyle bağını gören ve aynı şeyi Türk hikâyesine de uygulamak isteyen, geleneği inkâr etmemek gerektiğine inanan bir yenilikçi. Çağının bilim ve teknik alanındaki gelişmelerine kayıtsız kalmamış, bu gelişmelere ayak uydurmanın ancak eğitimle mümkün olacağını daha gençlik yıllarında anlamış, öyle ki bu anlayışla Rodos'ta sürgündeyken bile Medrese-i Süleymaniye adıyla bir eğitim kurumu kurarak mahkûmlara eğitim vermiş bir öğretmen. Toplumun bütün kesimlerine hitap etmek isteyen Ahmet Mithat, çocuklar için ilköğretim okuma kitabından (*Hace-i Evvel*) kadınlar için süslenme kitabına (*Kadınlarda Tezyid-i Cemal*) kadar akla gelebilecek her alanda yazmıştır. O, bu faaliyetleriyle ve özellikle de hikâye ve romanlarıyla yaşadığı dönemde geniş bir okuyucu kitlesinin ilgisine mazhar olmuş, çoğunlukla saygı görmüş, bu ilgi ve itibarın tadını çıkarmış fakat suistimal etmemiş, kendini tekrar etmeyerek hep yenilikler denemiş bir popüler yazardır. 1870'li yıllardan itibaren matbuattaki hemen bütün kalem münakaşalarının içinde yer almış, bunların bazılarını bizzat kendisi başlatmış, bu tartışmalarda bazen hırpalandığı da olmuş, fakat çoğunlukla görüşlerine değer verilen bir çeşit hakem gibi kabul edilmiştir.

Batı kültürünü daha geniş olarak tanıyan sonraki nesiller, Ahmet Mithat Efendi'nin eksikliklerini görmekte gecikmemişler, Servet-i Fünuncularla birlikte başlayan ona yönelik biraz küçümseyici tavır sonraki yıllarda artmış, Meşrutiyet'ten sonra adından söz edilmez olmuştur. Bu pek de haklı bir davranış değildir. Ahmet Mithat kendisinin bir yol açıcı olduğunun farkındadır. Başlattığı yeniliklerin pek çoğunun gelecekte gerçekleşeceğine inanmakla birlikte, yetiştirmeye çalıştığı kişileri denetimi altında tutmaya çalışması dikkati çeker. Bu, dönemin ciddi bir rahatsızlık uyandıran sansürüne karşı bir koruma mıdır, yoksa basındaki kendi mutlak otoritesini hissettirmek amacından mı kaynaklanır? Ne olursa olsun, devir çok çabuk değişmiş, hele ölümünden sonra Ahmet Mithat'ı hocası sayan Hüseyin Rahmi'den başka onu anan ve dönemindeki işlevinin önemini vurgulayan kalmamış gibidir. Bu tutum Cumhuriyet döneminde de devam etmiş ve Ahmet Mithat Efendi, 1912'deki ölümünden sonra pek hatırlanmamıştır. Cumhuriyet döneminin tamamında ve günümüzde ders kitaplarında ve edebiyat tarihlerinde ona ayrılan yer, verdiği eserlerle kıyaslandığında son derece yetersizdir.

Bir roman yazarı olarak Ahmet Mithat Efendi'ye kendisinden nispeten ayrıntılı olarak söz eden bazı çalışmalarda bile daha çok bir dönem için önemli sayılabilecek eserler yazmış olmakla birlikte, sonraki yıllarda önemini yitirmiş bir yazar olarak yer verilmiştir. Söz gelişi *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*'nde kendisine çok geniş bir yer ayıran Ahmet Hamdi Tanpınar bile onu "Namık Kemal'in yanı başında" değerlendirmiştir. Dolayısıyla iki romanıyla farklı bir çizginin temsilcisi olan Namık Kemal'i, onlarca romanı bulunan Ahmet Mithat Efendi'nin önüne koymakta beis görmemiştir. Tanpınar'a bu noktada, çok eser vermiş olmayı bir değer ölçütü saymadığı için hak verilebilir; Şinasi'yi esas alır, Şinasi'nin yanında Namık Kemal, Namık Kemal'in yanında da Ahmet Mithat'ı görür. Gerçekten de Şinasi'nin açtığı yol âdeta ikiye ayrılarak Namık Kemal'in ve Ahmet Mithat'ın öncülüklerinde devam etmiştir. Her ikisi de etkilerini bugüne kadar sürdürmüşlerdir. Şinasi, Ahmet Mithat, Halide Edip, Ömer Seyfettin olarak devam ederken, Namık Kemal'in etkisi de Servet-i Fünunculardan itibaren Cumhuriyet dönemine kadar ulaşır. Tanpınar'ın Ahmet Mithat Efendi'ye ilişkin çok özgün dikkatleri de olmakla birlikte, zaman zaman ona haksızlık ettiği veya gerçek değerini vermekte cimri davrandığı görülür.

Diğer edebiyat tarihlerimizde veya romana dair incelemelerde ise daha çok eserlerinin özetleri verilmiş, bunların ele aldıkları konular bakımından önemlerine değinilmiş, fakat bu eserler hikâye ve roman sanatı bakımından üzerinde durulmaya değer görülmemiştir.

Ahmet Mithat'ın eserleriyle ortaya çıkmasını isteyen ve bu amaçla, bir dizi mezuniyet tezi veren, bir doktora tezi idare eden Mehmet Kaplan olmuştur. Ne yazık ki mezuniyet tezlerinin bir kısmının tamamlanamaması, tamamlanmış olanların da basılamaması bu projeyi geciktirmiştir.

Ahmet Mithat'ın birkaç eserinin münferit yayınevleri tarafından basılmasından sonra bütün eserlerinin neşri TDK tarafından başlatılmışsa da henüz romanları bile tamamlanamamıştır. "Letaif-i Rivayat" serisindeki kitapların toplu olarak neşri (Çağrı Yayınları, 2001) ve TDK'nın söz konusu yayınından sonra bu eserler çeşitli yayınevleri tarafından da basılmaya başlanmıştır. Böylece Ahmet Mithat Efendi'nin romanları son on beş yirmi yıldır tıpkı bu eserlerin kaleme alındığı yıllardaki gibi yeniden okuyucu ilgisine mazhar olmaya başlamıştır. Bugün bütün romanları birçok yayınevi tarafından basılıyor ve bunların birçoğunun üst üste yeni basımları yapılıyor.

Bunun yanı sıra son yıllarda Ahmet Mithat Efendi'nin çeşitli alanlardaki diğer eserleri de yayınlanmaya başlandı. Fakat bu yayınların dağınık ve bir kısmının da ehil olmayan kişiler tarafından yapıldığı bir gerçektir. Sadeleştirme adı altında yapılan birtakım yayınların ise çoğunlukla ticari kaygıların ürünü olduğunu ve yazarın okuyucuyla gerçek anlamda buluşmasına hizmet etmediğini belirtmek gerekir. Bir kısmının kimin kalemiyle sadeleştirildiği bile belirtilmeyen sorumsuzca yapılmış yayınların Ahmet Mithat'ın gerçek kimliğiyle tanınmasını sağlayamayacağı açıktır.

1970'li yıllarda Ahmet Mithat Efendi'nin eserlerinden bazılarını Mehmet Kaplan Bey yayınlamamızı istemişti. Epey gecikmeli olarak arzusunu daha geniş bir çerçevede yerine getiriyor ve kendisini rahmetle anıyoruz. Her zaman bize desteği ile yanımızda olan, yardımcı olan İnci Enginün'e ve meşakkatli bir işi yüklenen Fazıl Gökçek'e teşekkür ederiz.

Yayınevimiz Ahmet Mithat Efendi'nin bütün eserlerini bir külliyat hâlinde yayınlamaya karar vermiş bulunmaktadır. Bu külliyatta *Hace-i Evvel*'den *Niza-ı İlm ü Din*'e, *Karı Koca Masalı*'ndan *Peder Olmak Sanatı*'na, *Avrupa'da Bir Cevelan*'dan *Üss-i İnkılab*'a kadar yazarın kaleminden çıkmış bütün kitaplar yer alacaktır.

Metinlerin neşrinde eserlerin orijinal diline bağlı kalınmış, ancak bu metinleri anlamakta zorluk yaşayan okuyucular için sayfa altında kelimelerin anlamları verilmiştir. Bu noktada çok aşırıya gidilmemiş, cümlenin anlaşılabildiğinin varsayıldığı durumlarda kelimelerin açıklamasına lüzum görülmemiştir. Tabii bu "anlaşılma" hususu izafidir; bu yüzden ortalama

bir üniversite öğrencisinin kelime dağarcığı göz önünde bulundurularak hareket edilmeye çalışılmıştır. Kelimelerin anlamları verilirken metnin içinde kazandığı anlama dikkat edilmiş, bütün sözlük anlamlarının verilmesine gerek görülmemiştir. Ayrıca aynı kelime her geçtiği yerde açıklanmamış, ancak okuyucunun kelimeyle ilk kez karşılaştığı sayfadan uzaklaşıldığında kelimenin anlamı yeniden verilmiştir. Bu uzaklaşma aralığı ise aşağı yukarı sekiz on sayfa civarında düşünülmüştür.

Osmanlıca metinlerin yeni alfabeye aktarılmasında Türkiye'de yerleşmiş bir imla ne yazık ki yoktur. Bu hususta bir birlik sağlamak amacıyla bu külliyat neşrinde Türk Dil Kurumu'nun *Yazım Kılavuzu* esas alınmıştır. Günümüzde yaşayan veya Türk Dil Kurumu'nun *Güncel Türkçe Sözlük*'ünde bulunan kelimeler için bu kılavuza uyulmuştur. Diğer kelimelerin yazımında ise okuyucunun kelimeyi doğru okuyabilmesi, kelimenin başka kelimelerle karıştırılmasının önüne geçilmesi gibi –esasında çok da somut olmayan– ölçüler tayin edilmeye ve bunlara uyulmaya çalışılmıştır. Kelimeleri mümkün oldukça uzatma, inceltme veya kesme işaretlerine başvurmaksızın yazılması amaçlanmış, böylece güncel, başka deyişle günümüz Türkçesinin imlasına uygun metinler oluşturulmak istenmiştir. İnceltme ve uzatma işaretleri kelimelerin doğru telaffuzu için gerekli olduğu durumlarda (kâtip, mükâfat vb. gibi) veya başka bir kelimeyle karıştırılma ihtimali bulunduğunda (hala/hâlâ vb. gibi) kullanılmıştır. Eski yazıdaki "ayn" harfi de kelimenin başka bir kelimeyle karışmasının veya doğru telaffuzu sağlamanın gerektiği durumlarda (') işareti ile (istib'ad, ta'zib vb. gibi) gösterilmiştir.

Metinler yeni yazıya aktarılırken Batı dillerine ait özel isimler orijinal imlalarıyla yazılmıştır. Ancak Napolyon vb. gibi kişi adları ile birçok şehir adında ise Türkçedeki yerleşik imlaya uyulmuştur.

Bu külliyat yayınının önemli bir özelliği de, romanlar da dâhil olmak üzere, her cildin sonunda bir indekse yer verilmiş olmasıdır. Bu indeksin bu eserler üzerinde çalışacak araştırmacılara yararlı olacağını düşünüyoruz.

Son yıllarda yeniden edebiyat kamuoyunun gündemine giren, eserleri üzerinde yeni çalışmalar yapılan ve âdeta bir çeşit yeniden doğuş yaşayan Ahmet Mithat Efendi'nin, bu külliyat yayınıyla daha geniş bir araştırıcı ve okuyucu kesiminin ilgisine mazhar olacağını umuyoruz. Ahmet Mithat Efendi bu ilgiyi hak eden bir yazardır.

DERGÂH YAYINLARI

İçindekiler

Udolf Hisarı Hakkında, 11
İfade, 17
1: Vallée [Valle] Malikânesi, 21
2: Resim, 41
3: Bir Tesadüf, 52
4: Mecruh, 58
5: Kuleli Şato, 68
6: Veda-ı A'zam, 85
7: Yetim, 91
8: Yalnızlık, 99
9: Lem'a-i Saadet, 112
10: İtalyan, 127
11: Venedik'te, 144
12: Düğün Tedarikâtı, 171
13: Udolf Hisarı, 178
14: Siyah Örtülü Levha, 198
15: Bir Ziyaret-i Leyliye, 215
16: Bir Seda, 229
17: Valancourt, 242
18: Gizli Oda, 246
19: Şark Tarafındaki Burç, 256
20: Gaibane Sedalar, 264
21: Bir Mülakat-ı Leyliye, 269
22: Hud'a-i Mel'unane, 277
23: Hayalat, 286
24: Hayalatın Bakiyesi, 291
25: Ölüm İhtisasatı, 305
26: Bir Gaskonya Şarkısı, 310

27: Yine O Seda, 323
28: Ormanlar Aşırı, 333
29: Sahra Âlemi, 339
30: Udolf Hisarı'na Avdet, 344
31: Firar, 356
32: Bazı Esrarın İzahı, 367
33: Blanc (Blanki) Şatosu, 378
34: Avdet, 388
35: Mülakat, 406
36: Cenazenin Odası, 414
37: Yakazan, 422
38: Hemşire Agnes (Anyes), 433
39: Mazinin Âsârı, 445
40: Kaçakçılar, 453
41: Ludovico'nun Hikâyesi, 460
42: Ölüm Yatağında Bir Günahkâr, 466
43: Laurentini de Udolf'un Hikâyesi, 480
44: Tefhimat ve Teminat, 492
44: Netice, 500

UDOLF HİSARI HAKKINDA

Ann Ward Radcliffe (1764-1823) on sekizinci yüzyılın ünlü İngiliz kadın romancısıdır. Birçok eseri bulunan Radcliffe'e hem şöhret hem de para kazandıran eseri *Mysteries of Udolpho* (*Udolpho Esrarları*, 1794) olmuştur. Bu kitap yazılışından sonra birçok defa basılmıştır ve basılmaya devam etmektedir.[1] Eser gotik romanın[2] ilk örneklerinden sayılmıştır. Eser (1307: h.1889-90; r. 1891-92) yılında Ahmet Mithat Efendi tarafından Türkçeye, herhâlde Fransızca çevirisinden nakledilmiştir.[3] Bu "gotik roman"ı çevirmesi dolayısıyla Ahmet Mithat onun gördüğü ilgiyi belirtir. İngiliz edebiyatı tarihindeki yeri çok önemli sayılmayan bu roman, gerek anlatım, gerek olaylar ve kişiler açısından Ahmet Mithat'ın hemen hemen bütün eserlerinde savunageldiği görüşleri ihtiva etmektedir.

İng*iliz Edebiyatı Tarihi* adlı eserinde Mînâ Urgan "Gotik Roman ve XVIII. Yüzyılın İkinci Derece Romancıları" bölümünde, Radcliffe

[1] *Mysteries of Udolpho*, 1820, 1844, 1931, 1960, 2001 (ed. with an introduction and notes by Jacqueline Howard), 1794, 1966 (Bonamy Dobré, 1966, 1970, 2008).

[2] J.A. Cuddon, *Dictionary of Literary Terms and Literary Theory*, revised by C.E. Preston, Penguin Books, 1998, s. 355-361.

[3] *Les Mystères d'Udolphe*, par Anne Radcliffe, édition illustrée par Jean Adolphe Beaucé (1818-1875 Publisher: R.Visconti (Paris), 1869, traduits de l'anglais, 1797, 4 vol.; *Les Mystères d'Udolphe*, par Anne Radcliffe, traduit de l'Anglois sur la troisième edition, par Victorine de Chastenay, Tome Cinquiéme, a Paris, Chez Maradan, Libraire, rue de Cimetiére-André-des-Arts n. 9, An VI-1798.

ve romanından da kısaca söz eder. Bütünüyle hayal ürünü olan bu "gotik öykülerle" Pre-Romantik akım arasındaki yakınlığa işaret eden Urgan, korku ve gerilimle okuyucuyu heyecanlandırmasını, gotik romanın amacı sayar ve onun "triller" şeklinde geliştiğini belirtir. İlk gotik roman Horace Walpole'un *The Castle of Otranto*'sudur. Onu Clara Reeve (1729-1807) ve Ann Radcliffe (1764-1828) takip eder. Reeve'in roman ile "romance"ı ayırdığını anan Urgan, hiç beğenmediği bu romancılardan Radcliffe'in Romantizmle yakınlığı üzerinde durduktan sonra İngiliz edebiyatına katkısını da belirtir ve bu yazarların, Walter Scott, Lord Byron üzerindeki etkilerini işaret eder.[4]

Kendilerinden çok daha değerli yazarları da beslemiş olan bu eserlerin etkilerinin değişerek doğaüstü olayların da teknik gelişmelerle sıradanlaştığı günümüzde, uzayı da içine alan, çok zengin ve hayal gücünü olabildiğince genişleten, fantastik öğelerin alabildiğine çeşitlendiği eserler yazılmaktadır. Sinema ve televizyonun bu eserleri anında dünyanın her yerine taşıma gücü, masallarla gündelik gerçeklerin yepyeni harmanlanmalarına yol açmaktadır.

Ahmet Mithat önsözünde eseri bir okuyucusunun kendisine gönderdiğini söyler. Yazarının adı Bouillet'nin Fransızca ansiklopedisinde olduğu için, kitabı okumuş ve çok beğenmiştir. Çeviriyi orijinaliyle karşılaştırınca, Radcliffe'in 4 ciltlik eserinin her cildi kendi içinde bölümlere ayrıldığı hâlde (c. 1, 13; c. 2, 12; c. 3, 13; c. 4, 19, bölümlerin toptan sayısı 57'dir), Ahmet Mithat'ın cilt ayırımını dikkate almadan bölümleri kısaltarak ve her bölüme müstakil başlıklar koyarak 45 bölümde çevirdiği görülmektedir. Radcliffe'in her bölümün başında ünlü şairlerden ve halk şiirlerinden alıntıladığı parçaları da Ahmet Mithat çevirmemiştir.

Eserin konusu 1573-75 yılları arasında geçmektedir. Eserin bü-

[4] Mînâ Urgan, *İngiliz Edebiyatı Tarihi III*, İstanbul: Altın Kitaplar, 1991, s. 109-113. Jane Austen'ın *Northanger Abbey* adlı romanında parodisini yaptığı eser, Bronte Kardeşler başta olmak üzere, özellikle İngiliz kadın yazarlarını etkilemiştir. Eserin yaygın okunduğunun bir delili Dostoyevski'nin *Karamazof Kardeşler*'de "Udolf'un mahzenlerinden" söz etmesidir.

tününe hâkim olan zarif, çok güzel, ince, cazip, itaatkâr bir genç kızın, Emily Saint Aubert'in başından geçenler ve olaylar karşısındaki bakış açısı ve görüşleridir. Emily annesi ve babasıyla La Vallée adlı şatoda, onların sevgisi ve eğitimiyle yetişmiştir, şiiri, müziği, resim yapmayı ve tabiatı seyretmeyi sever. İffetli, itaatkâr, cesur, hassas bir genç kızdır. Ebeveyni, özellikle babası onun yetişmesiyle yakından ilgilenmiştir. Önce annesinin sonra babasının ölümüyle çok sarsılmıştır. Babası kendisine vasi olarak halası Madam Cheron'u tayin etmiştir. Babasının şatonun bir kısmını satmış olduğu Mösyö Quesnel, dayısıdır. Bu iki akraba da Emily'nin anne ve babasından çok farklıdırlar. İkisi de paraya ve gösterişe çok önem vermekte, tabiatı, duyguları hiç dikkate almamaktadırlar. Emily annesinin ölümünden sonra babasıyla uzun bir geziye çıkmış, tabiatın güzelliklerini bol bol seyrederken, çeşitli insanları tanımak fırsatını bulduğu gibi bazı esrarlı durumlara da şahit olmuştur. Genç kız daha sonra birer birer bunların iç yüzünü öğrenerek hiç de esrarlı olmadıklarını anlayacaktır. Şatodan ayrılırken babasının güzel bir genç kadının resmine baktığını gören Emily, babasının da bir sırrı olduğunu düşünmektedir. Bu seyahatte Emily genç, etkileyici fakat parasız Şövalye Valancourt ile tanışır. Mösyö Saint Aubert bu seyahatte ölür. Emily'yi mantıklı ve gerçekçi bir genç kız olarak eğiten Saint Aubert, ölüm yatağında da Emily'e duygularına esir değil, onlara hakim olmasını tavsiye eder. Bir mektup tomarının yerini tarif ederek, ölümünden sonra, içindekileri okumadan yakması vasiyetinde bulunur. Öldükten sonra Saint Clair Manastırı'nın bahçesindeki Markiz de Villeroi'un yanına gömülür. Bu Markiz ile Saint Aubert arasındaki esrarlı ilişkinin mahiyeti ancak kitabın sonunda çözülecektir. Eserin başında ölen ve hatırası kocası ve kızı tarafından yaşatılan Madam Aubert, kocasını sorularıyla rahatsız etmez. O "öyle her şeyi kocasına soran mütecessis, muacciz kadınlardan olmayıp, kocası kendisini neye agâh ederse onunla iktifa eyleyen kâmil insanlardandır." Bu ifade Tanzimat yazarlarının bir taraftan kendi başlarına ayakta durup, direnebilecek kadınları tasvir ederken, içlerinde böyle yumuşak başlı, kocasını hiç rahatsız etmeyen kadın özlemleri olarak yorumlanabilirse

de, eserin İngilizce aslındaki ifadeden farklı değildir.[5]

Eserin kurgusu iyi ve kötü güçlerin çatışması üzerine kuruludur. İyi, saflığından, dürüstlüğünden kötülerin eline kozlar verdiği gibi, bunlardan doğan sıkıntılarla boğuşur. Fakat iyinin daima kazanması gerekir. Bu hem popüler hem de ahlakçı yazarların hedefidir. Geniş okuyucu veya seyirci de sonu mutlu biten, iyinin kazandığı eserleri tercih eder. Burada da Emily'nin çok zararsız sandığı davranışları ve yanlış yorumları onu zor duruma düşürür, tehlikelere atar. Fakat yumuşak başlı görülen Emily, hem direnme gücüne sahip akıllı bir kızdır hem de kendisine yardım edecek iyi insanlarla sık sık karşılaşır. Bu kurgu en eski edebiyat türü olan masalların yapısıdır. Her eserinden okuyucuları için bir ibret dersi çıkarmayı hedefleyen Ahmet Mithat, çevirisinin son satırlarında bu arzusunu tekrarlar:

"Arzu ederiz ki bu hikâyemiz, kârilerimiz nazarında bir hakikati meydan-ı vuzuha çıkarmış olsun. O ise bu dünyada hile ve denaet ve cürüm ve cinayet insanı bir maksadına nail edebilirse de o nailiyet dahi pek muvakkat kalacağından ibarettir. Fazilet ise mutlaka encam-ı kâr layık olduğu mükâfatı bulacaktır. Kârilerimiz bu hakikate vasıl olurlarsa bizim de zahmetimiz boşuna gitmeyerek biz de nail-i mükâfat olmuş oluruz."

Bu anlayış onun birçok eserinde bulunduğu gibi özellikle *Cellat, Cinli Han, Dünyaya İkinci Geliş* adlı kitaplarıyla *Udolf Hisarı* arasında ortaklıklar görülür.

Kitabın İngilizcesi ile çeviri arasındaki karşılaştırma Ahmet Mithat'ın esere baştan sona kadar, bazı ufak atlamalar ve bir iki değiştirme dışında sadık kaldığını göstermektedir. Üçüncü bölümde (Bir Tesadüf) yolda uğradıkları Mösyö Barreaux'ya ziyaretleri ve nebatat ilmine meraklı olan Barreaux'nun bahçesi ve bitkiler hakkında yazdığı kitaplarından birinin de Emily'nin yanında bulunduğuna dair bazı paragrafları Ahmet Mithat çevirmemiştir. Emily'nin şa-

[5] Cümlenin aslı şudur: "When they were alone she was tempted to enquire the occasion of it, but the delicacy of mind, which had ever appeared in his conduct, restrained her: she considered that, if St. Aubert wished her to be acquainted with the subject of his concern, he would not wait on her enquiries." (www.gutenberg.org/files/3268/3268-h/3268h.htm)

irane mizacından, tabiat sevgisinden bahsedildiği, tabiatı, güzel şeyleri seyirden duyduğu hazzın uzun uzadıya anlatıldığı kısımlar ve Emily'nin bu manzaralar karşısında okuduğu lirik şiirlerle, kendisinin yazdığı duygulu parçalar ve Truva ile ilgili bir hikâyesi de (II/2, 3) atlananlar arasındadır.

Emily şeştar çalar. Metnin aslındaki "lute"u Ahmet Mithat "altı telli, mızraplı çalgı" olan şeştarla değiştirmiştir.

Kitabın "Kuleli Şato" başlıklı 5. Bölümünde Father Denis olarak geçen rahibi Ahmet Mithat Fransuvaz Bacı diye çevirmiştir. Frances Saint Clair Manastırı'nın kıdemli rahibesidir. Bu bölümde daha başka değiştirmeler de var. Aslında uzunca olan ve Ahmet Mithat'ın kısalttığı bu tasvirde geçen "kuzey ışıkları" ibaresi çıkarılmıştır. Hâlbuki tabiatın muhteşem ve inanılmaz güzelliğinin ifadesi olan bu ibare, nereden geldiği bilinmeyen müziğe, esrarlı bir kaynak eklemektedir. Ahmet Mithat çevirisinde Emily'in gördüğü manzaralar karşısındaki duygularının anlatıldığı kısımları zaman zaman çok fazla özetlediği gibi, onun yazdıklarına ve okuduklarına da yer vermez. Emily resim yapar. Babasıyla dolaşırken manzara resimleri yaptığı gibi, Udolf Şatosu'ndaki odasının penceresini açarak, kurşun kalemle gördüklerini çizer. Bunların arasında şatodaki eşkıya tipli kişiler de bulunur. Ahmet Mithat bu resimle ilgili olarak "Kızın yaptığı levha müsveddesi o kadar güzel olmuştu ki bunu bir mükemmel levha hâline koyacak olsalar 'Harabezar içinde bir haydut cemiyeti' diye tesmiyeye isbat-ı liyakat edebilirdi" der.

Ahmet Mithat romandaki bazı özel adları çıkarmıştır. Bunlar seyahatler esnasında geçilen yerlerin adıdır. Ayrıca bir iki kişi adı da çeviride yer almaz

Eserin asıl kahramanı olan Emily bir genç kız olarak kendisini ispat eder, esrarlı görülen olayların birtakım algılama yanlışlarından doğduğunu görür ve gösterir. Ahmet Mithat batıl inançları zararlı bulur, onların sadece aklın aydınlığında çözüleceğine inanır. Romantik Emily karanlıkta ve karışık duygular içindeyken hayallere inanır, korku içinde kalır, fakat aydınlıkta, aklın aydınlığıyla, bir kısmı kendi duygularının veya hayallerinin ürünü olan esrarlı durumların

gerçek yüzleriyle karşılaşmaktan korkmayan akıllı ve inançlı bir kızdır. Yazar "Zaten zihni karışık ve kalbi pür helecan olan Emily, bu azim ormanda ve şu eski şatoda kim bilir ne kadar cinler, periler, tılsımlar, şeytanlar dolu olduğunu tahayyül eyleyerek korktukça korkuyordu", "Annette'in hikâyelerinden dolayı havf ve heyecanı artmış olan Emily..." gibi cümlelerle, kişiyi korkutanın sadece kendi algılamaları olduğunu vurgular. Fakat gizli şeylerin bir de cazibesi vardır. Annette "Böyle korkunç yerlerde bulunduğum hâlde o acip ve garip şeyleri görmedikten ve onlara dair olan hikâyeleri de dinlemedikten sonra buralarda işim ne?" cümlesiyle bunu ifşa eder. Korkmak ve korkunun ürpertisini hissetmek, bu genç kıza da bir tür zevk vermektedir. Sadece korkular değil, bir konu veya kişi hakkındaki yanlış hükümler de, bütünüyle bilinmeyen bilgi kırıntılarının farklı yorumlanmalarıyla oluşur. Ahmet Mithat her şeyin akıl ölçüsüne vurulmasını isterse de, hareket noktasındaki yanlışın ortaya çıkardığı durumu da belirtmeye dikkat eder.

Eserin konusu Fransa ve İtalya'da geçmektedir. Radcliffe'in metninde yer alan bazı özel isimlerin bugünkü yazılışları farklıdır, "Pirene", "Şarlman" gibi bazı isimler Türkçedeki şekilleriyle yazılmış, bunların dışında kalanlarda, metnin aslındaki şekilleri korunmuş, ilk geçtikleri yerde Ahmet Mithat'ın tespit ettiği telaffuz şekli parantez içinde verilmiştir.

Gerilim eserlerinin başlangıcında yer alan bu kitabı Türkçeye ilk nakleden Ahmet Mithat'tır ve eserin daha sonra Türkçeye yapılmış bir başka çevirisi bulunmamaktadır. Bu eserin hem dönemindeki hem de sonraki melodramlardaki etkisinin incelenmesi de ilginç olacaktır. Sevimli bir genç kızın kötüler arasında geçirdiği korkular, faziletli oluşuyla onlara karşı koyabilmesi ve sonuçta büyük bir tecrübe kazanmış olarak mutluluğa hak kazanması, İngiliz romanında da geniş yer tutmaktadır. Bu hacimli eserin Ahmet Mithat Efendi'nin inandığı doğruları pekiştirerek okuyucularına yol göstermeye yaradığı şüphesizdir.

İNCİ ENGİNÜN

İFADE

Dostların, arkadaşların muavenet[1] yollu vuku bulan gayretlerinden bir hayli zamandan dolayı şikâyet ede ede nihayet bir de teşekkür mecburiyetine duçar olmuş bulunduğumu bahtiyarlık saymaktayım.

Hizmet-i tahririyenin[2] kesretinden[3] naşi[4] bazı dostlar ile matbaadaki arkadaşlar, hiç olmazsa bizdeki kıraat ve mütalaa vazifesini tehvin[5] için okudukları matbuat-ı ecnebiye sahaifinde[6] bize ihtara layık gördükleri makaleleri, kitapları daima ihtar ederler. Makalattan dolayı vuku bulan ihtarlar hemen daima müsmir[7] olurlar. Zira makalat-ı mezkûre[8] tarafımızdan dahi okunarak en çoğu aynen tercümeye şayan görülmeseler bile, yeniden bazı makaleler teşkili hususunda muhtıra makamına kaim olurlar. Fakat kitaplara ve hele romanlara gelince, daima bizi beyhude yere yormuş olduklarından dolayı şikâyetlerime duçar olurlar.

Nasıl şikâyet edilmesin? Kocaman bir cildi, bazı kere iki cildi baştan aşağıya okuduktan sonra sevgili kārilerime bi't-tercüme[9] arza şayan bulunmazlarsa bu zahmet-i beyhudeye acınmaz mı?

Arkadaşlar bize böyle bir hayli beyhude ciltler okutturmuş bulunmalarından dolayı artık roman tavsiye etmemelerini ekiden[10]

[1] muavenet: yardım
[2] hizmet-i tahririye: yazma yoluyla hizmet
[3] kesret: çokluk
[4] naşi: dolayı
[5] tehvin: kolaylaştırma
[6] sahaif: sayfalar
[7] müsmir: semereli; verimli
[8] makalat-ı mezkûre: adı geçen makaleler
[9] bi't-tercüme: tercüme ederek
[10] ekiden: kuvvetle; sıkı sıkıya

tembih eylemiştim. Bunlar meyanında bir de Şinasi'miz vardır. Hem de o koca üstad-ı akdem[11] Şinasi oğlu Şinasi. Evimde bulunduğum bir gün, İstanbul'da Şinasi tarafından gönderilmiş bir paketi önüme koydular. Açtım. Derunundan iki cilt çıktı. Bir de Şinasi'nin mektubu!

"Bu defa şu romanı takdim edişim..." diye söze başladığını görür görmez mektubu elimden atıp ciltleri de itivermişim. Fakat mektup üzerinde Türkçe yazılar arasında bir iki parça da Fransızca yazılar gördüğümden, o merak mektubu tekrar elime aldırdı.

Meğer Şinasi bu romanı okuyup pek beğenmiş. Bundan yüz sene kadar evvel yazılmış, hem de bundan üç yüz sene kadar mukaddem-ki[12] bir zamana atfen, isnaden[13] kaleme alınmış gayet mükemmel bir roman olduğunu görerek müellifesinin derece-i ehemmiyetini anlamak için de meşhur Bouillet (Boyle)'un[14] coğrafya ve tarih ve teracim-i ahval[15] kamusuna müracaat etmiş.

Evet bu romanın müellifesi Ann Radcliffe namında bir İngiliz kadınıdır. Lakin Şinasi'nin bu namı *Bouillet* kamusunda aramaya kalkışması sade-dillik[16] değil midir? Kadından değil, erkeğinden bile binlerce romancı gelmiş geçmiş de isimlerini Bouillet kamusuna kaydettirebilecek bir ehemmiyeti ihraz[17] eylememişlerdir. Kamus-ı mezkûr âdeta mesail-i cedidede[18] şayan-ı ihtiyac hüccetlerdendir.[19] Öyle olur olmaz şöhretle ismini o mecmua-ı esami-i meşhureye[20] kaydettirebilmek her kula müyesser mi olur?

Meğer Ann Radcliffe sanatınca işte bu ehemmiyet-i fevkaladeyi almış meşahîrdenmiş.[21] Şinasi olur olmaz medh ü senalarla bu romanı okumaya beni ırza[22] edemeyeceğini gördüğünden, Bouillet'da gerek bu kadına ve gerek âsârının enfesi[23] olan bu hikâyeye dair,

[11] üstad-ı akdem: eski üstat
[12] mukaddem: önce
[13] isnaden: dayanarak
[14] Marie-Nicolas Bouillet (1789-1865), Dictionnaire universel d'histoire et de géographie contenant l'histoire proprement dite, la biographie universelle, la mythologie, la géographie ancienne et modern, 1.ed. Paris, 1842.
[15] teracim-i ahval: özgeçmişler
[16] sade-dillik: saflık
[17] ihraz (eyle-): kazanmak
[18] mesail-i cedide: yeni meseleler
[19] hüccet: delil
[20] mecmua-ı esami-i meşhure: ünlü adlar kitabı
[21] meşahîr: ünlü kimseler
[22] ırza (et-): razı etmek
[23] enfes: en güzel

gördüğü şeyleri aynen nakletmiş. Kendi şehadet ve tavsiyesi bence para etmeyeceği derkâr bulunup, bari Bouillet'nun şehadetini olsun makbul görerek şu romanı mutlaka bana okutmaya gayret gösteriyor.

Filvaki Bouillet'nun şehadetini pek mühim gördüm. Zira Bouillet, Ann Radcliffe'in 1764 senesinde tevellüt ve 1823 senesinde vefat eylediğini filanı haber verdikten sonra âsârı hakkında dahi:

"Mumaileyha[24] pek çabuk bir şöhret-i azîme kazanmıştır. Yazdığı romanlarla 1789'den 1797'ye kadar neşrolunan âsâr-ı mezkûre[25] büsbütün tarz-ı cedidde[26] olup müellifinin gerçekten hüner-i fevkaladesine delalet ederler. Badehu birdenbire mumaileyh yazı yazmaktan vazgeçmiştir. Zira romanlarından kazandığı paraya haris ve hüner ve kuvvetine hasud[27] olanlar kendi şöhretine layık olmayacak birtakım âsâr-ı sahteyi[28] de kendi namına neşretmeye başlamışlardı. Bu kadının romanlarında mucib-i hevl ü hiras[29] birtakım ahval ve esrar ve mucizat-nümâ[30] şeyler esas ve zemin ittihaz[31] olunarak insan bunları okurken kendisini cadılar, cinler veya semavî ya cehennemî acayip ve garaib içinde bulur. Fakat hikâyenin netayicinde[32] tahakkuk eder ki "Bu acayip ve garaibin kâffesi[33] tabiîdirler." diyor ve bir hususiyet-i tamme[34] ile şu tercümesine başladığımız roman hakkında da âsârının enfesi olarak o zamanlar mumaileyhe bu roman için tâbi ve naşiri tarafından bin İngiliz lirası, yani yirmi beş bin frank kazandırdığını söylüyor.[35]

En mühim söz dahi şu yirmi beş bin frank lakırdısı addolunmak lazım gelmez mi? Emile Zola'nın daha geçen seneler mevki-i intişara[36] koyduğu hakayık-ı intikadiyeden[37] anlaşılmıştı ki bugünkü günde bile

[24] mumaileyha: adı geçen (kadın)
[25] âsâr-ı mezkûre: zikredilen eserler
[26] tarz-ı cedit: yeni tarz
[27] hasud (ol-): kıskanmak; haset etmek
[28] âsâr-ı sahte: sahte eserler
[29] mucib-i hevl ü hiras: korku veren, uyandıran
[30] mucizat-nüma: mucizeler gösteren
[31] ittihaz (olun-): kabul edilmek; sayılmak
[32] netayic: sonuçlar
[33] kâffe: hep, bütün
[34] hususiyet-i tamme: eksizsiz yakınlık, ilgi
[35] Bu bilgi yanlıştır. Yazara 500 sterlin ödenmiştir. Kontratın orijinali Virginia Üniversitesi'nde bulunmaktadır (Haz.)
[36] mevki-i intişar(a koy-): yayınlamak
[37] hakayık-ı intikadiye: eleştirel gerçekler

erbab-ı kalemin on binde birisi yalnız bir eserden yirmi beş bin frank kazanabildiği yoktur. Âsârın en çoğu mesarif-i tab'iyesini[38] bile güç çıkarıyorlar. Ya bundan yüz sene mukaddem sahibine yirmi beş bin frank kazandırmış olan eser ne mühim şey olmalıdır? İşte o kadar mühim bir şey olmalıdır ki Bouillet gibi mücmeliyetle,[39] ciddiyetle maruf-ı cihan[40] olan ve birkaç senede bir kere yeniden tab' edilen kamusta böyle bir vak'a-i mühimme-i tarihiye[41] suretinde kayıt düşürülmeye şayan görülmelidir.

Bu hâller nazar-ı ehemmiyetimi açarak kitabı elime aldım. Aldığım kitap 1874[42] senesinde telif olunmuş. Yüz sene evvel yazılmış olan bir roman hâlâ tab' olunmakta bulunsun! Demek oluyor ki yalnız Ann Radcliffe'in enfes-i âsârı olmakla kalmıyor, edebiyatın roman denilen sınıfında dahi nefaset-i fevkaladelikle[43] mümtazdır da binlerce, yüz binlerce romanlar daha muntabı[44] oldukları senelerde nesyen mensiyyen[45] hükmüne girdiği hâlde bunlar hâlâ da yeniden yeniye tab' olunmakta devam edegelir.

Ey artık bu eser-i muazzamı okumak lazım geldi. Eğer bu da çürük olacak olursa Şinasi'ye neler yapacağımı düşünerek ve daha şu düşüncelerle peşinen olarak kızmaya başlayarak ilk sayfayı açtım. Ama itiraf ederim ki romanı okuyup bitirdiğim zaman Şinasi'ye alenen bir teşekkür etmeye kendimi borçlu gördüm. İşte burada o teşekkürü ifa eyliyorum.

Udolf Hisarı sevgili kârilerimin eğlenceleri, istifadeleri için tertip ettiğim âsârın birincilerindendir. Bakalım kendileri de şu hükmümü tasdik edecekler midir?

AHMET MİTHAT

[38] mesarif-i tab'iye: baskı masrafları, harcamaları
[39] mücmeliyet: kısa ve az sözle anlatma
[40] maruf-ı cihan: dünyaca tanınmış
[41] vak'a-i mühimme-i tarihiye: tarihin önemli olayı
[42] Bu tarih yanlış yazılmıştır. Eser 1794 tarihinde basılmıştır (Londra: G.G.ve J.Robinson). (Haz.)
[43] nefaset-i fevkalade: fevkalade güzellik
[44] muntabı: basılmış
[45] nesyen mensiyyen: büsbütün unutulmuş

1
VALLÉE [VALLE] MALİKÂNESİ

1584 sene-i miladiyesinde Fransa'da Garonne Nehri sahili üzerinde küçük bir şato vardı ki pencereleri Quinne [Kuen] sancağının en latif vadilerinden birisi üzerine açılıyordu. Bu vadi uzaktan uzağa zeytin ağaçları, bağlar ve eşcar-ı gayr-ı müsmire[1] ile malamal[2] idi. Şatonun cenup cihetindeki pencerelerinden sevkedilen nazar Fransa ile İspanya arasını fârık[3] olan Pirene cibal-i müteselsilesine[4] doğru mümted[5] olurdu ki, bu dağın çıplak ve vahşi tepeleri ufuk üzerinden mavimsi bir renkle kalkan dumanlar içinde kaybolup gittiği hâlde, mezkûr tepelerin etekleri üzerinde serkeş ağaçlar uzaktan simsiyah renkleriyle heybet-nüma-yı enzar[6] olurlar. Bu eteklerde gayet latif meralarla mestur olan kıtaat-ı arziye[7] yer yer arîz ü amik[8] hendekler, yırtıklar ile münfasıl[9] olup bunların bazıları pek müthiş uçurumlar teşkil ederler. Hîn-i imtidadında[10] bunlara tesadüfle mütedehhiş[11] olan enzar biraz daha yukarılarda dağın yamaçlarında veyahut azîm kayalar üzerinde tek tük bina edilmiş bulunan kulübelere, mandı-

[1] eşcar-ı gayr-ı müsmire: meyvesiz ağaçlar
[2] malamal: dopdolu
[3] fârık (ol-): ayırmak
[4] cibal-i müteselsile: sıradağlar
[5] mümted (ol-): uzanmak
[6] heybet-nüma-yı enzar (ol-): bakışlara hayranlık ve ürküntü vermek
[7] kıtaat-ı arziye: toprak parçaları
[8] arîz ü amik: enine boyuna; uzun uzadıya
[9] munfasıl: ayrılmış
[10] hîn-i imtidat: uzayış, bakış sırası

ralara filanlara tesadüf edince gereği gibi istirahat bulur. Şatonun şimal ve şark tarafındaki pencereleri Languedoc [Langedok] saharî-i vâsiasına[12] doğru feth-i nezaret[13] ederek garp tarafındaki pencerelerden bakıldığı zaman dahi, Gaskonya Körfezi'nin mütemevvic[14] sathına doğru nazarın tebaüdü[15] önünde hiçbir hâil bulunamaz.

Bu şatonun sahibi bulunan Mösyö Saint Aubert (Sen Über) asalet ve necabetle gayet maruf bir hanedanın son varis-i zükûru[16] idi. Pederinin vefatından sonra asalette yine kendisine küfüv[17] olan hâl ve şanı sevda-yı sahih ü müstemirine[18] layık bulunan bir kadınla izdivaç eylemişti. İkisinin serveti bir araya toplandığı zaman bile yine bir servet-i sagîre[19] teşkil edebiliyordu. Zira Mösyö Saint Aubert pederinin sefahet-i müsrifanesi[20] netayicinden olarak familyasının servetini o kadar rahnedar[21] bulmuştu ki tesviye-i düyun[22] ile temin-i esbab-ı maişet[23] için malikânenin bir kısmını satmaya da mecbur olmuştu. Bu bir kısım araziyi zevcesinin biraderi olan Mösyö Quesnel'e (Keznel) sattı ki yine yabancı eline geçmemiş olması medar-ı tesliyet[24] idi. Kendisine tahsis ve ibkā[25] eylediği kısım Vallée denilen parçadır ki çocukluğunda buralarda gezip oynayarak büyümüş bulunduğundan şu yerin kendisince kıymet ve kutsiyeti pek büyüktü de şu ihtiyarlık hâlinde sevgili zevcesinin ve sevgili çocuklarının muhabbetiyle sâkitane ve sâkinane geçireceği eyyamının[26] da mahall-i imrarı[27] olmak üzere burayı intihap eylemişti.

Bu şatoya o nam çok görülse beca[28] idi. Zira heyet-i asliyesi ufacık bir daire olup vakıa intizamına, letafetine diyecek yok idiyse de az kalabalık bir familyanın ikametine kâfi olmadığından Mösyö

[11] mütedehhiş (ol-): ürkmek
[12] saharî-i vâsia: geniş kırlar
[13] feth-i nezaret (et-): bakmaya başlamak
[14] mütemevvic: dalgalı
[15] tebaüd: uzaklaşma
[16] varis-i zükûr: erkek vâris
[17] küfüv: denk
[18] sevda-yı sahih ü müstemir: hâlis ve sürekli sevda
[19] servet-i sagîre: küçük servet
[20] sefahet-i müsrifane: müsrifçesine düşkünlük
[21] rahnedar: yaralanmış; eksilmiş
[22] tesviye-i düyun: borçları ödeme
[23] temin-i esbab-i maişet: geçim sağlama
[24] medar-ı tesliyet: teselli sebebi
[25] ibka (eyle-): bırakmak
[26] eyyam: günler; zamanlar
[27] mahall-i imrar: geçirilen yer; oturulan yer
[28] beca: yerinde; uygun

Saint Aubert bunu biraz da tevsie[29] mecbur olmuştu. Fakat kendi mehd-i sabaveti[30] her tarafına dokunuldukça birer tatlı yadigâr teşkil eylemiş olan bu odaların duvarlarından bir taşa, tavanlarından bir tahtaya dokunmak Saint Aubert nazarında küfür derecesinde şayan-ı ihtiraz[31] sayıldığından, yeniden inşasına lüzum gördüğü odaları yine eski şatonun tarz-ı mimarisinden olarak eğerçi oturanların huzur ve rahatlarını itmam eyleyecek bir resimde yaptırdı ise de peyda olan heyet-i müctemia[32] pek intizamsız, pek münasebetsiz bir şey oldu. Tezyinat ve tefrişat-ı dahiliyesi[33] de zevcesi Madam Saint Aubert'in gustosuna[34] tevdi kılındı ki zaten bu kadıncağızın tabiatı ve ahlak ve suret-i maişeti gayet sade olduğundan, yaptırdığı şeyler de o tabiatındaki sadelikle mütenasip oldular.

Böyle mevcudat-ı kadîmeyi bir hiss-i perestiş[35] ile muhafaza gayreti Vallée Şatosu'nun yalnız binasınca dahilî ve haricî nispetsizlikleri müstelzim[36] olmakla da kalmadı. Avlu ve bahçe ve orman gibi teferruatınca da mani-i intizam oldu. Mesela binanın önünde bulunan iki ihtiyar ardıç ağacı mani-i nezaret[37] oldukları hâlde, onları oradan çıkarmaya Saint Aubert bir türlü ırza[38] edilemeyerek eğer bu ağaçlar çıkarılacak olursa çocuk gibi ağlamaktan men olunamayacağını kemal-i ciddiyetle söylemişti. Bu ardıçların öte tarafına kayın ve çam ve dişbudak ağaçlarından bir de orman peyda eyledi. Garonne Nehri üzerine nezaret-i kâmilesi olan bir terasa üzerine de hayli portakal ve limon ağaçları cem' etti ki, bunların gerek meyveleri ve gerek çiçekleri o ciheti ta'tîr[39] etmekte idiler. İşte mevsim-i sayfın[40] latif akşamlarında karısı ve çocukları ile Saint Aubert bu terasaya gelerek dalları, yaprakları Garonne Nehri'ne kadar uzanıp giden azîm bir çınar ağacının altında oturur ve çınarın yaprakları arasından güneşin ufk-ı garbîye[41] kadar inip gaybubiyetini[42] temaşa

[29] tevsi: genişletme
[30] mehd-i sabavet: çocukluk beşiği
[31] şayan-ı ihtiraz: kaçınılması gereken
[32] heyet-i müctemia: toplu görünüm
[33] tezyinat ve tefrişat-ı dahiliye: iç kısmın süsleri ve döşenmesi
[34] gusto: zevk; beğeni
[35] hiss-i perestiş: tapınma hissi
[36] müstelzim (ol-): gerektirmek
[37] mani-i nezaret: görüşe engel
[38] ırza (edil-): razı edilmek
[39] ta'tîr (et-) :güzel kokuyla kokutmak
[40] mevsim-i sayf: yaz mevsimi
[41] ufk-ı garbî: batı ufku
[42] gaybubiyet: kaybolma

eylerdi. Familyaca bu içtimalarda cümlesinin mütelezziz oldukları kitaplardan okumak veyahut herkesin hoşlanabileceği mübahasata,[43] muhaverata[44] koyulmak dahi bu mesut familyanın eğlenceleri cümlesinden addolunurdu. Mösyö Saint Aubert böyle masumane ve sâkitane eğlencelerle pek ziyade münşerih[45] ve münbasit[46] olduğu bazı zamanlar gözleri eşk-i ihtisas[47] ile memlu[48] olduğu hâlde, bu sade ve masumane eğlenişlerin kibarane âlemlerdeki rekabetkârane ve husudâde müz'ic[49] ve muazzeb[50] eğlencelere bin kat fâik olduğunu temin eylerdi. O zamanlar ezmine-i mutavassıtanın[51] derebeyliği denilen müstebidane[52] usul-i maişeti yavaş yavaş medeniyet-i cedideye tahavvül ederek İtalya'nın hâlâ hem vahşiyane hem de şeytanetkârane olan medeniyet-i cedidesi bi't-tedric[53] Fransa'ya doğru yayılmakta ve Fransızların safvet-i kadîmelerini[54] tadile başlamaktaydı. Onun için Mösyö Saint Aubert kibar âleminin suret-i maişetinde bilahere mucib-i teellüm[55] pek çok fenalıklar görerek kendi şatocuğundaki maişet-i sadesinden ziyadesiyle lezzet almaktaydı.

Hayfa ki adamcağız bu refah ve mesudiyetten çok zaman hissemend olamadı. Yekdiğerini müteakip iki oğlu vefat eyledi ki bunlar sabavetin valide ve peder için en ziyade bahtiyarlık bahşeyleyen o şetaretli çağlarında iken pençe-i mevte[56] yakalarını teslim eylemişlerdi. Zavallı Saint Aubert kadıncağızın yeisini, kederini arttırmamak için kalbindeki acıyı tadile ve birisi evlat acısı ve diğeri karısının yeisine iştirak vazifesi gibi iki büyük eleme feylesofçasına tahammüle cebr-i nefs eyliyorsa da bu acılara feylesofluk ile de mukavemet mümkün olamayacağını yine hissediyordu. Bu hâlde bütün muhabbetini yalnız bir tanecik kalan kızı Emily üzerinde cem' eyledi. En küçük yaşlarından beri Emily ihsas-ı kalbiyesinde gayet nazikâne bir rikkat[57] âsârı gösterip bunun mukteziyatından olan teessürat-ı şedîdeye[58] ve

[43] mübahasat: konuşmalar
[44] muhaverat: karşılıklı konuşmalar
[45] münşerih (ol-): eğlenmek
[46] münbasit (ol-): rahatlamak
[47] eşk-i ihtisas: duygulanma gözyaşı
[48] memlu: dolu
[49] müz'ic: rahatsız edici
[50] muazzeb: eziyet, azap verici
[51] ezmine-i mutavassıta: orta çağlar
[52] müstebidane: despotça; baskıcı
[53] bi't-tedric: azalarak
[54] safvet-i kadime: eski saflık, temizlik
[55] mucib-i teellüm: üzüntü verici
[56] pençe-i mevt: ölümün pençesi
[57] rikkat: incelik
[58] teessürat-ı şedîde: şiddetli kederler, üzüntüler

terahhumat-ı vefîreye[59] za'f-ı a'sâbtan[60] mütevellit bir de istidad-ı tahazzün[61] ve kabiliyet-i tekeddür[62] ibraz eyliyordu ki bunlar kızcağızın müstakbeli için dikkat eden pederi fena fena düşündürüyorlardı. Kızcağız daha mertebe-i kemalini bulmaksızın bu istidatlar, mertebe-i mezkûreye takarrüble Emily'nin ahvaline,[63] etvarına[64] bir mahzuniyet irâs eylediğinden vakıa o melek çehre için bu etvar-ı mahzunane[65] tezyîd-i letafete[66] yardım eyliyor idiyse de pederi gayet ehl-i dikkat bir adam olduğu için bu hâlin neticesindeki tehlikeleri düşünmekten kendisini alamıyordu. Binaenaleyh Mösyö Saint Aubert Emily'nin kalbinde letafet ve efkârında rezanet[67] peydası için bir suret-i mahsusada terbiyesine ihtimam eyleyerek sırf muktezâyı hilkati[68] olmak üzere ilk meyline, ilk hissine ittiba[69] etmemeyi ve hissiyat denilen şeyde lezzetlerden ziyade acılıklar ve benibeşerde iyilikten ziyade fenalıklar bulunmak hasebiyle, insanların bunlara karşı gayet ihtiyatlı davranması lüzumunu meşke[70] başlamıştı.

Emily validesine benziyordu. Validesi boyda, validesi nahafette[71] de olup, gözleri validesinin gözleri gibi mavi, saçları validesinin saçları gibi lepiska idi. Ancak bu kızda görülen cazibe yalnız bunlardan neşet etmeyip belki hassas kalbi ne kadar serîü'l-infial[72] ise nik ü bed-i infialatın[73] âsârı derhal çehresinde de nümayan[74] olarak hâlden hâle tavırdan tavra girmesiydi ki, zavallı kızcağızda mukavemeti gayr-i kabil bir cazibe peyda edip o sima-yı letafet-peymâyı[75] kim görse meczubu, meclubu[76] olurdu.

Bu kızın fikrini, kalbini istediği gibi terbiye hususunda Saint Aubert gayet ihtimamlı davrandı. Kızcağıza mukaddemat-ı fünu-

[59] terahhumat-ı vefîre: aşırı acımalar
[60] za'f-ı a'sâb: sinir zayıflığı
[61] istidad-ı tahazzün: hüzün eğilimi
[62] kabiliyet-i tekeddür: kederlenme yeteneği
[63] ahval: hâller
[64] etvar: tavırlar
[65] etvar-ı mahzunane: kaygılı, tasalı davranışlar
[66] tezyîd-i letafet: güzelliği arttırma
[67] rezanet: ağırbaşlılık
[68] muktezâ-yı hilkat: yaradılış gereği
[69] ittiba (et-): uymak
[70] meşk: öğretme
[71] nahafet: zayıflık
[72] serîü'l-infial: çabuk gücenen
[73] nik ü bed-i infialat: her türlü üzüntüler
[74] nümayan (ol-): görünmek
[75] sima-yı letafet-peymâ: güzel çehre
[76] meczubu/meclub: tutkun

nu[77] talimden sonra o zamana göre edebiyatın, hikemiyatın lisan-ı maderzadı[78] olup bunca enfes-i âsârı[79] havi bulunan İtalyan ve Latin lisanlarıyla Emily'nin âdeta taammukunu[80] merak edinmişti. O asırda nisvan için mehalikten[81] madut olan nice ihtisasata,[82] za'f-ı kalbe, iğfale filana karşı metin bir taallüm ve tederrüsten[83] büyük medar-ı müdafaa olamayacağını hükmederek kafası boş olan kadınların daima eğlenceye muhtaç kalacağını ve bu ihtiyaçta bulunan kadınların kendi kendilerini tehlikeye duçar edeceğini düşünüyordu. Buna mukabil kalbi, fikri envar-ı maarifle[84] münevver olarak her eğlenceyi, kendi kütüphanesi ve daire-i irfanı dahilinde bulabilen kadının vesavis-i nefsaniye[85] ve ilkaat-ı şeytaniyeden[86] tahlis-i giribana[87] daima muvaffak olabileceğinde şüphesi kalmıyordu. Filvaki her cihette mesudiyet-i beşeriye[88] için tetebbuat[89] ve teemmülat[90] lazımdır. Kırlarda, sahralarda yaşayanlar için bunlar saha-ı tabiat denilen temaşagâh-ı azîmin[91] esrar u hafayâsına[92] vukuf ile yeknesak maişet-i dihkaniyenin[93] can sıkıntılarından erbabını muhafaza ederler, şehirlerde yaşayanları da bunca beliyyat u mehalike[94] kapıları açık bırakacak iştigalat-ı beyhudeden[95] kurtarırlar.

Şefkat-ı pederane[96] ile mahluten[97] gösterilen dersler sayesinde Emily on altıncı yaşını bitirdiği zaman fikir ve kalbi beşer için en büyük ziynetlerden madut olan ilim ve irfana mükemmelen malik olmuştur. Sanayi-i nefise ciheti de ihmal edilmemişti. Evvelce tarif

77 mukaddemat-ı fünun: fenlerin başlangıçlarını
78 lisan-ı maderzad: ana dil
79 enfes-i âsâr: eserlerin en güzelleri, nefisleri
80 taammuk: derinleşme
81 mehalik: tehlikeler
82 ihtisasat: duygulanmalar; hissetmeler
83 taallüm ve tederrüs: eğitim ve öğretim
84 envar-ı maârif: bilgi ışıkları
85 vesavis-i nefsaniye: nefsin vesveseleri
86 ilkaat-ı şeytaniye: şeytanın şaşırtmaları
87 tahlis-i giriban: yakayı kurtarma
88 mesudiyet-i beşeriye: insanın mutluluğu
89 tetebbuat: etraflıca incelemeler, araştırmalar
90 teemmülat: iyice, etraflıca düşünmeler
91 temaşagâh-ı azîm: büyük seyir yeri
92 esrar u hafayâ: gizli sırlar
93 maişet-i dihkaniye: köy hayatı
94 beliyyat u mehalik: belalar ve tehlikeler
95 iştigalat-ı beyhude: lüzumsuz, boşuna uğraşmalar
96 şefkat-ı pederane: babaca şefkat
97 mahluten: karışarak

olunan terasanın sol tarafında tahsil ve tetebbu odasında Languedoc ova ve çayırlarına karşı Emily'nin eğlencesi esbabını yalnız mütenevvi[98] edebiyat ve hikemiyat kitapları teşkil etmekle kalmayıp kurşun kalemleri, yağlıboya fırçaları, resim kâğıt ve muşambaları da bunlar meyanına dahil olduklarından maada, birkaç türlü saz ve kafeslerinde birkaç nevi kuşlar ve saksılarda türlü türlü çiçekler dahi Emily'nin esbab-ı iştigalatından[99] idiler.

Bu odanın pencereleri hanenin etrafını muhit[100] olan avluya nâzır olup daha uzaktan malikâneyi teşkil eyleyen bahçeler, ormanlar da hep bu pencerelerden görülebildikleri cihetle oturduğu yerden ta Garonne Nehri'ne kadar iki tarafları ya badem ağaçları ya akasya veyahut müsmir ve gayr-i müsmir[101] eşcar-ı saire[102] ile müzeyyen bulunan aleler[103] bu şair ve filozof ve sanatkâr yavrucuğun cevelangâh-ı enzar-ı tetebbuu[104] oluyorlardı.

Emily'nin en ziyade sevdiği gezinti mahallerinden birisi yine kendi malikâneleri teferruatından olan ve ufacık bir dere üzerine hafr u tanzim[105] edilmiş bulunan balık gölü idi ki bu derecik Pirene Dağları'ndan köpüklü çağlayanlar teşkil ederek gelir, epeyce mesafeden beri vazî'ane,[106] sakitane mecrasından cereyan ile yeşil yaprakların sayesi altından balık gölüne müntehi[107] olur. Arzu olunduğu zaman bi's-suhule[108] balık avlanmak için yapılmış olan bu gölün kenarında, bir de küçücük köşk olup Emily o köşkün de penceresinden etrafı temaşa ve tetebbu-ı enzarını[109] temdid ve isalden ziyadesiyle hoşlanırdı.

Yalnız Emily'ye de mahsus değil a, burası öteden beri familyanın tenezzühgâhı[110] olup yaz mevsimlerinde gündüzlerin harareti familya halkını bizar eyledikçe, akşamların serinliğinden daha layıklı

[98] mütenevvi: türlü türlü
[99] esbab-ı iştigalat: uğraşı araçları
[100] muhit (ol-): çevirmek
[101] müsmir ve gayr-i müsmir: meyveli ve meyvesiz
[102] eşcar-ı saire: diğer ağaçlar
[103] ale (fr. aliée): üstü kapalı geçit; iki yanı ağaçlıklı yol
[104] cevelangâh-ı enzar-ı tetebbu: inceleyici bakışların dolaştığı yer
[105] hafr u tanzim (edil-): kazılmak ve düzenlenmek
[106] vazi'ane: alçaktan
[107] müntehi (ol-): ulaşmak
[108] bi's-suhule: kolaylıkla
[109] tetebbu-ı enzar: inceleyen bakışlar
[110] tenezzühgâh: gezinti yeri

istifade etmek ve muganni[111] kuşları da dinlemek için buraya gelinir, eğlenilirdi. Bazı kere Mösyö Saint Aubert kendi müntehab[112] sazı olan obuayı (bir nevi zurna) da beraber getirip Emily'nin seda-yı muhriki[113] ile mezc eylediği obua sedalarını o mevki-i latifin bir hayli eb'adına[114] doğru neşr ve isal[115] eylerdi.

Bir gün Emily yine yalnız olarak şu balık gölüne gidip geziyorken köşkün tahtası üzerinde üç muhammesden[116] ibaret bir şarkının kurşun kalemiyle yazılmış olduğunu gördü. Okudu da! Güfte bir âşık-ı zarın[117] şikâyat-ı müteellimanesine[118] dairdi. Cananına kendi hâlini kendisi arz ve tefhim edememesiyle, beyan-ı hâle bu şiirlerini memur eylediğinden bahsediyordu. Dil ü canını işgal eden matmah-ı nazarı[119] bu mevaki-i latifenin[120] de ziynet-i kübrası[121] olan bir peri-peyker idiğini işrab[122] eyliyordu.

Fakat şiirin hiçbir beytinde, hiçbir mısraında kimsenin ismi tasrih edilmediğinden, eğerçi bu ormanların peri-i yegânesi kendisi olup onda başka hiçbir kimseye bu şiirlerin arz olunamayacakları vârid-i hâtır[123] olduysa da, Emily yine bu şiirleri kendisine hitaptır diye telakki edemedi.

Öyleyse kime takdim olunmuşlardır? Bu da Emily'yi işgal etmedi. Emily böyle ufak tefek şeylere ehemmiyet verecek kulûb-ı zaîfe[124] ve efkâr-ı mütecessise[125] sahibi kızlardan değildir. Hatta mahsusen, bu şiirleri görmek emeliyle badema[126] sık sık bu taraflara gelmek dahi vaki olmayıp, Emily'nin a'zam-ı iştigalatı[127] hep kitaplarından, kurşun kalemi ve fırçalarından, saz ve nağmelerinden ibaret olagidiyordu.

Biraz zaman sonra pederinin duçar olduğu bir hastalık, zavallı

[111] muganni: şarkı söyleyen; öten
[112] müntehab: seçilmiş
[113] seda-yı muhrik: yakıcı ses
[114] eb'ad: uzaklar
[115] neşr ve isal: yayma ve ulaşma
[116] muhammes: beşer mısralı bentlerden oluşan manzume
[117] âşık-ı zar: inleyen, ağlayan âşık
[118] şikâyat-ı müteellimane: elemli şikâyetler
[119] matmah-ı nazar: istekle, tutkuyla bakılan şey, göz dikilen yer
[120] mevaki-i latife: latif, güzel mevkiler
[121] ziynet-i kübra: en büyük süs
[122] işrab (eyle-): üstü kapalı olarak anlatmak
[123] vârid-i hâtır (ol-): akla gelmek
[124] kulûb-ı zaîfe: zayıf kalpler
[125] efkâr-ı mütecessise: meraklı fikirler
[126] bademâ: bundan sonra
[127] a'zam-ı iştigalat: uğraşılarının çoğu

Emily'de bir meşguliyet-i kalbiye[128] birçok metâib-i zihniye[129] peydasını mucip oldu. Mahmumane[130] bir kırgınlık, vakıa bâdi-i emrde[131] Mösyö Saint Aubert'in hayatı için bir büyük tehlike ikâ eylemiş olamıyor idiyse de, her hâlde adamcağızı vücuttan düşürüyordu. Zevcesi gece gündüz kocasının hizmetinden infikâk[132] etmeyip kızı dahi validesine muavenette asla kusur eylemiyordu. Ancak hastaya bakan hastadan daha ziyade hasta olur fehvasınca[133] Madam Saint Aubert bu hizmet-i tedavisinden dolayı daha fena hastalanarak kocası iyiliğe yüz tutup günden güne ikmal-i kuvvet eylediği hâlde, karısı günden güne erimeye yüz tutarak fenalaşmaya başladı.

Hâl-i nekahetinde[134] bir gün Mösyö Saint Aubert balık gölü taraflarını gezmeye çıktı. Evvelce bir küfe derununda hayli yiyecek içecek ile birkaç kitap ve Emily'nin şeştarı konulup gönderilmişti. Malum olmalıdır ki o zamanlar şeştar ile mandolin her tarafa nakilleri de kolay olan sazlardan bulunmasıyla pek mergup[135] idiler. Şeştar muahharen[136] istimali şüyu[137] arpların selefi[138] olup piyano dahi arplara halef olmuşsa da, sazlar piyano derecesinde tekemmüllerinden[139] naşi müzika sanat-ı nefisesinin terakkisine mukabil müşkilat dahi artmıştır. Erbab-ı musiki en mükemmel saz addolunan piyanoyu istedikleri yerlere götüremeyip kendileri o piyanoya merbut[140] birer esir olmuşlar kalmışlardır.

O gün balık gölü civarındaki ağaçların yeşil yaprakları altında mükemmel bir kuşluk taamı[141] tenavül[142] olundu. Mösyö Saint Aubert kendisini pek bahtiyar buluyordu. Bir hastalık yatağından kalkıp da ilk defa olarak böyle bir mevki-i dil-güşâda[143] taam etmek ne büyük bahtiyarlıklardan olduğunu, müddet-i ömürlerinde sıhhatlerine hiç

[128] meşguliyet-i kalbiye: kalp meşguliyeti
[129] metâib-i zihniye: zihin yorgunlukları
[130] mahmumane: hummalı; ateşli
[131] bâdi-i emr: işin başlangıcı
[132] infikâk (et-): ayrılmak
[133] fehva: özlü söz
[134] hâl-i nekahet: iyileşme süreci
[135] mergup: beğenilen; sevilen
[136] muahharen: sonradan, daha sonra
[137] şüyu: yayılan
[138] selef: öncül
[139] tekemmül: olgunlaşma
[140] merbut: bağlı
[141] kuşluk taamı: günün sabahla öğle arasındaki bölümünde yenilen yemek
[142] tenavül (olun-): yenilmek
[143] mevki-i dil-güşâ: gönül açan yer

halel gelmemiş olan diğer bahtiyaran asla takdir edemezler. O zaman ormanların, çayırların yeşilliği, çiçeklerin renkleri, semanın hayme-i firuze-famı,[144] havanın anberîn revayihi,[145] suların şıkırtısı, böceklerin vızıltısı, henüz istirdad-ı afiyet[146] eylemiş bulunan hâl-i nekahet erbabını tarifi gayr-ı kabil bir surette mütehassis ve memnun eyler.

Zavallı Madam Saint Aubert bugünün mesudiyetine büsbütün hayran olup kalarak asıl kendindeki hastalığın mukaddimatına[147] hiçbir ehemmiyet vermedi. Kızıyla, kocasıyla gezinirken hastalığın biraz daha kendi varlığını ihtar eylemesine ehemmiyet bile vermedi. Kadıncağızın kalben hisseylediği mesudiyet, biraz da mahzunane olup esvabının hafifliğinden filanından bahisle, kocasıyla kızının serdeyledikleri mülahazata hem bahtiyarane hem de ağlarcasına mahzunane bir tavırla, yalnız bunların ellerini tutup okşayarak mukabele eylerdi. Zevcesinin bu hâli Saint Aubert'e de tesir etti. Gönlündeki neşelerin içinde gizliden gizliye bir acı buluyordu. Âdeta teşeüm[148] gibi bir şey! İçten içe bir havfa[149] müptela olmuş gibi bir hâl. Kâh kâh içini çekiyor, aklına daima, "Acaba bugünkü saadet bizim için son bahtiyarlık mıdır?" gibi şeyler geliyor. Bununla beraber zevki, neşesi yine galip çıkıp "Adam sende! Eyyam-ı bahtiyarîmizin[150] sonu da olsa beyhude teellümlerle[151] zehirlemeye gelmez. Zevkimizi bozmayalım" deyip, yine zevkine bakıyor. Hatta kendi kendine teselli vererek şunu da ilave edip diyor ki:

"Hak Taala'nın beni bu müthiş hastalıktan kurtarması şu evahir-i eyyamımda[152] benim için bahtiyarlığın sonu demek olan kızımı, karımı elimden alarak ağlatmak için olamaz. Bunun için olacağını bilsem, şu hastalıktan kurtulup iade-i afiyet edişimden pişman olacağım gelir."

Zihnine hücum eden şu fena şeyleri def için Emily'ye şeştarını alarak biraz çalıp çığırmasını rica etti. Kızcağız gezinmekte bulundukları ormanlıktan balık gölü köşküne sazını almaya doğru giderken kendi şeştarının sedasını işitmesin mi? Hem de şeştar bir dest-i

[144] hayme-i firuze-fam: mavi renkli çadır
[145] anberîn revayih: anber kokuları
[146] istirdad-ı afiyet (eyle-): sağlığı geri almak; iyileşmek
[147] mukaddimat: başlangıçlar
[148] teşeüm: uğursuzluk
[149] havf: korku
[150] eyyam-ı bahtiyarî: mutluluk günleri
[151] teellüm: tasalanmalar
[152] evahir-i eyyam: son günler

maharetle[153] çalınıyor. Hem de gayet latif bir seda onunla hem-ahenk olarak hazin bir şarkı okuyor.

Kızcağız iki üç hatve[154] daha atar atmaz seda da kesildi, ses de! Kıza biraz tereddüt geldiyse de cüretini arttırıp yine köşke doğru sokuldu. Hiç kimseyi göremedi. Daha garibi şu ki her şeyi köşkte evvelce bıraktığı hâlde bulunup yalnız şeştarını oradan çıkarken pencerenin çerçevesine dayatmış olduğu hâlde, onu bu defa masa üzerine konulmuş buldu. Koyan da ortada yok.

Sebep ve hikmetini kendisi de bilmediği hâlde korkmaya başladı. Zaten akşam olmuş, ağaçların gölgesi öyle taze kızları yalnızlığın da inzimamıyla[155] korkutabilecek bir karanlık suretini almıştı. Ortalık da ne derin sükût içinde! Yaprakların şıkırdamasından başka hiçbir tarafta ses yok, seda yok. O aralık mahut beyitler yine kızın gözlerine iliştiler. Hatta bunların yanına diğer birkaç beyit daha yazılıp ilave edilmiş olduğunu da görünce epeyce yüreği kabardı. Bahusus ki bu ilave olunan beyitlerde kendi ismi de musarrah[156] idi.

Artık şüpheye mahal yok. Bu beyitleri her kim yazmışsa kendisine meftun bir şeydadır.[157] Bu lisan ile kendisine arz-ı hâl eylemektedir.

Kızcağız böyle haşyet ve hiras[158] ile karışık bir mütalaada iken köşkün arka tarafından bir ayak patırtısı işitti. Artık korkusu daha ziyade arttı. Şeştarını aldığı gibi hemen arkasına bakmayarak tabanı kaldırdı. Biraz sonra da pederiyle validesini üzerinde incir ağaçları magrus[159] bir tepe üzerinde bulup orada cümlesi çimen üzerine oturarak ta akşam karanlığı her tarafı tamamıyla istila edinceye ve ecram-ı semaviye[160] parıl parıl parlamaya başlayıncaya kadar orada kaldılar. Badehu[161] kalkıp avdete[162] davrandılar. Zavallı Madam Aubert bu güzel ormanı bir daha görmeye muvaffak olamayacakmış, son görüşüymüş gibi gayet müellim bir iç ürküntüsü ile yola revan oldu.

Bunlar yine balık gölüne doğru yürümüşlerdi. Zira beraber ge-

[153] dest-i maharet: mahir, usta el
[154] hatve: adım
[155] inzimam: eklenme
[156] musarrah: apaçık, açıkça belirtilmiş
[157] şeyda: çılgın âşık
[158] haşyet ve hiras: korku
[159] magrus: dikili
[160] ecram-ı semaviye: gök cisimleri; yıldızlar
[161] badehu: ondan sonra
[162] avdet: dönme

tirdikleri eşya kâmilen orada bırakılmıştı. Hatta bunlar meyanında Madam Saint Aubert'in bileziği de vardı ki o bahtiyarane kuşluk taamı için sofraya oturulacağı zaman, kadıncağız kolundan çıkarıp köşk üzerinde bir sandalye üstüne koymuştu. Eşya-yı saire yerli yerinde bulundukları hâlde bileziği bulamadılar. Her tarafı uzun uzadıya aradılar taradılar, yine bulamayarak nihayet taharriden vazgeçmek lüzumuna karar verdiler. Zaten bu bilezik öyle kıymettar şeylerden olmayıp pek sade, pek adi idi. Yalnız üstünde kızının resmi menkuş[163] olduğu için Madam Saint Aubert nazarında pek kıymetliydi.

Emily bileziğin ziya'ından[164] haberdar olduğu zaman kıpkırmızı kesildi. Neden? Bunu Emily de ne bilsin? Fakat hem kıpkırmızı kesildi hem de derin derin düşünmeye başladı. İşte şüphe yok ki kendileri orada yokken bir yabancı bu köşke girmiş, şu beyitleri yazan şair ve şeştarıyla çalgı çalıp, şarkı okuyan, musikî ve şu bileziğin sârıkı[165] mutlaka hep bir adamdır. Bunu bilmek bir büyük zekâvete[166] muhtaç olmayıp keyfiyet âdeta umur-ı tabiiyeden[167] idiyse de kızcağız bunu kendi kendisine itirafa yine muktedir olamıyor. Hele başkalarına hiç söyleyemiyor. Yalnız bundan böyle anası babası yanında olmadığı hâlde, tek başına balık gölü civarına ve köşküne gelmemeyi zihninden katiyen kararlaştırdı.

Cümlesi birlikte şatoya avdet ettiler. Her biri kendisince bir başka fikirle mütefekkir bulunuyordu. Tamam şatoya yaklaştıklarında mütehalif,[168] mütenevvi[169] sesler bunları istikbal eylediler. Nihayet bir araba doğrudan doğruya şatoya doğru ilerledi ki, Saint Aubert'in kayınbiraderi Mösyö Quesnel ile mülaki oldular.

Bunlar Paris'ten çıkalı topu birkaç gün olmuş. Şu Vallée Şatosu'na on fersah kadar mesafesi olan kendi malikânelerine gidiyorlarmış. Bu malikâne işte Mösyö Saint Aubert'in kendi emlakinden bi'l-ifraz[170] satmış olduğu yerdir ki velev ki kayınbiraderi almış bulunsun, füruhtuna[171] hâsıl olmuş bulunan mecburiyet adamcağız için hâlâ dağ-ı derun[172] olup kalmıştır.

[163] menkuş: nakşedilmiş
[164] ziya': kayıp
[165] sârık: çalan, hırsız
[166] zekâvet: anlayış; kavrayış
[167] umur-ı tabiiye: tabii işler
[168] mütehalif: birbirine uymayan
[169] mütenevvi: çeşitli
[170] bi'l-ifraz: ayırarak
[171] füruht: satma, satış
[172] dağ-ı derun: iç yarası; gönül acısı

Mösyö Quesnel Madam Saint Aubert'in öz ve yegâne kardeşiyse de ahlak ve etvarca[173] aralarında fark-ı azim[174] vardı. Hatta birisinin hiçbir hâli diğerine asla uymadığı için bunlar arasındaki kardeşlik rabıta-ı tabiiyesi[175] de lüzumu veçhile kuvvet bulamamıştı. Aralıkta bir mektuplaşırlarsa da kâğıtları pek sudan olurdu. Mösyö Quesnel Paris'te en büyük mehafile[176] dalmış olduğundan böyle kibar-ı devlet[177] ve eazım-ı millet[178] ile düşüp kalkmak için lazım gelen ehemmiyete de nailiyetini herkese anlatmak merakındaydı. Ama bu adamın entrikaları, şarlatanlıkları daima muvaffakiyet neticeleri göstermekte bulunmuştu. Hatta hemşiresinin Saint Aubert gibi her türlü heveslerden, arzulardan, iddialardan âri ve berî[179] bir sade adam ile izdivaç eylemiş bulunmasına da mana veremeyerek ve onların bu hâlini kendi azamet-i mütekebbiranesiyle[180] mütenasip göremeyerek hâlâ nedamet ve gazabını yenemiyordu. Mösyö Quesnel hemşiresini kendisince tahayyül olunan emellere muvafık bir kimseye tezviç etmek arzusundaydı. Tezviç değil lüzumuna göre hemşiresini kendi ikbali uğrunda fedaya da hazırdı. Mösyö Quesnel'e göre kendi serveti, ikbali, saadeti temin olunsun da o yolda her kimin fedası lazım gelirse gelsin. İşte kendisi de mücerret bu hesaplarla gayet zengin bir İtalyalının vârise-i yegânesi olan kızıyla izdivaç etmiş. Bu kız delişmen, şımarık bir şey olduğu hâlde bile mücerret servet ü sâmân ümidi, mani-i izdivaç[181] olamamış.

Mösyö Quesnel salonda eniştesiyle söze başlar başlamaz Paris'teki mühim dostlarından, şanlı münasebetlerinden ve Kral Üçüncü Henri'den*, Duc de Joyeuse'den (Juvaisoz)** bahse başlayıp güya

[173] etvar: tavırlar; davranışlar
[174] fark-ı azim: büyük fark
[175] rabıta-ı tabiiye: tabii bağ
[176] mehafil: mahfiller; çevreler
[177] kibar-ı devlet: devlet büyükleri
[178] eazım-ı millet: millet büyükleri
[179] âri ve berî: temizlenmiş ve uzak
[180] azamet-i mütekebbirane: kibirlenerek büyüklük taslama
[181] mani-i izdivac: evliliğe engel

* III. Henri (1551-1589): Anjou Dükü, Valois hanedanının son Fransa kralı. (Haz.)

** François de Joyeuse (1562-1615): Fransız din adamı ve siyasetçisi. Fransa kralı III.Henri'nin gözdesi olan ağabeyi Anne de Joyeuse sayesinde önce dük oldu, sonra kilisede hızla yükseldi. Henüz yirmi bir yaşındayken kardinaldi. Ağabeyleri Anne ve Claude'un 1587'deki katliamda öldürülmeleri üzerine Duc de Joyeuse oldu. (Haz.)

Devlet-i Aliye-i Osmaniye ile hafiyen[182] akdi der-dest bulunan bir mühim muahede-i ittifakıye[183] esrarı kendisindeymiş gibi davranmış ve Henri de Navarre'ın* Fransa saray-ı kralîsinde nasıl muamelat ile telakki edilmesi lüzumu kendisinden sorulmuş gibi bir tavır takınmış, velhasıl Mösyö Saint Aubert gibi şatosundan başka dünya var olduğundan bile haberdar bulunmayan enzar-ı mahdude[184] sahibi bir adamcağızı kendisine hayran edebilmek için ne kadar bâlâ-pervazane[185] davranmak lazımsa öyle davranmaya müsaraat[186] göstermişti.

Kocası gibi Madam Quesnel dahi görümcesine güya ne kadar olsa dışarılıklı bir kibarzade olmasından dolayı kendi tefevvukunu[187] irae ve ispata başlayıp Duc de Joyeuse ile Kraliçe'nin** hemşiresi Margaretta de Lorraine'in*** izdivaçları münasebetiyle Paris'te icra olunan mutantan düğünlerde, balolarda, ziyafetlerde kendi ihraz eylediği mevki-i mümtazı yağlandıra ballandıra hikâyeye girişmişti.

Garibi şunda ki gerek karısı gerek kocası Paris'in kibar âlemlerinde görebilmeleri mümkün olan şeyleri nasıl ananesiyle tarifte yek-zebansalar,[188] sokulup görebilmeleri mümkün olamayan şeyleri de güya hâzır ve nâzır imişler gibi öyle ananesiyle hikâyede yek-zebandılar.

Emily gayet şiddetli ve gayet kuvvetli olan fikir ve hayal-i mütecessisanesi[189] gençliğinin, çocukluğunun da cümle-i mukteziya-

[182] hafiyen: gizli olarak

[183] muahede-i ittifakıye: ittifak anlaşması

* Henri de Navarre: IV.Henri, Bourbon hanedanından gelen ilk Fransız kralı (1553-1610). (Haz.)

[184] enzar-ı mahdude: belirli, sınırlı bakış

[185] bâlâ-pervazane: yüksekten uçarcasına

[186] müsaraat:bir şeye ulaşma teşebbüsü

[187] tefevvuk: üstünlük

** Louise de Lorraine (1553 –1601): Lorraine ailesine mensuptur. III. Henri ile evlenerek kraliçe olmuştur (1575-1589). Kocasının öldürülmesinden sonra daima Fransız kraliçelerinin geleneksel yas rengi olan beyaz giydiği için "Beyaz Kraliçe" diye de anılır. (Haz.)

*** Margaretta de Lorraine (1463-1521, Normandy) Duchess of Alençon, rahibeydi. (Haz.)

[188] yek-zeban: aynı dilde; söz birliği içinde

[189] hayal-i mütecessisane: meraklı, araştırıcı hayal

tından[190] olarak bu hikâyeleri bir ehemmiyet-i fevkalade ile telakki eyliyordu. Fakat babasıyla anası nazar-ı dikkatlerini kızları üzerine tahvil ederek tavr-ı metinaneleriyle[191] anlatıyorlardı ki mesudiyet-i hakikiye[192] böyle harici ve umumi tantanalarda olmayıp kendi hususiyetleri, âlemin sâkitâne ve sâkinâne köşeciğinde familyaca sürülen demler asıl bahtiyarlık demleridir.

Bir aralık Mösyö Quesnel dedi ki:

– Mösyö Saint Aubert! Ecdadınızın malikânesinden Epourville arazisini sizden satın alalı on iki sene kadar oluyor, öyle değil mi?

Saint Aubert: Tahminen o kadar.

Quesnel: O hâlde beş sene oluyor ki bu malikâneye hiç gitmemişimdir. Efendim yaşanabilecek yer Paris'tir. Paris'ten başka hiçbir yerde yaşanamaz. Zaten Paris'teki işim gücüm beni o kadar işgal eder ki malikâneme gelebilmek için bir iki ay gaybubete imkân dahi bulunamaz. Maahaza bu defa malikânem için otuz kırk bin frank harcederek bazı tezyinat icrası tasavvurundayım. Gelecek yaz orada bazı dostlarımı misafir kabul etmek için Duc de Durefort* ve Marki de Gramon** birkaç hafta kadar zamanlarını bizde misafirlikle geçirmek vaadini verdiler.

Saint Aubert icra edeceği tamirat ve tezyinat neden ibaret olacağını sordu. Şatonun cenah-ı yemini[193] yıkılacak, onların yerine ahırlar yapılacakmış. Başka bir tarafta bir yemek salonu, bir hususi salon, bir umumi salon ve uşaklar için odalar inşa kılınacakmış. Bunu tarifinden sonra Quesnel dedi ki:

– Ne yapayım a birader? Elyevm yalnız kendi uşaklarımın bile

[190] cümle-i mukteziyat: gerekler

[191] tavr-ı metinane: dayanıklı olduğunu gösteren tavır

[192] mesudiyet-i hakikiye: hakiki mutluluk

* Guy Louis de Durfort de Lorges, Fransız askeri, 1714-1775. (Haz.)

** Ahmet Mithat Efendi, metnin aslında Marquis Ramont olan adı "Gramon" şeklinde yazmıştır. Araştırmam sırasında Ramont adına rastlamadım, fakat Grammont ailesinden söz edildiğini gördüm. Bu değişikliğin iki sebebi olabir. Biri Ahmet Mithat'ın doğru adı Fransız tarihlerinden bilmesi, ikincisi ise eserin Fransızca çevirisinde –ki Ahmet Mithat'ın kullandığı metin olmalıdır– böyle bir düzeltme yapılmış olmasıdır. (Haz.)

[193] cenah-ı yemin: sağ taraf

üçte birisini yerleştirecek kadar orada yer yoktur.

Saint Aubert: (İçini çekerek) Babamın bütün uşakları orada yerleşecek yer bulabilirdi.

Quesnel: – O! O zamandan beri fikirlerimiz, nazarlarımız pek büyümüşlerdir. O zamanlar şayan-ı iftihar görülen şeyler şimdi kabil-i tecviz bile addolunamazlar.

Bu söz Saint Aubert'e ziyadesiyle dokunarak biraz kızardıysa da işi gülümsemeye bozarak sesini çıkarmadı. Quesnel dedi ki:

– Şato birtakım beyhude ağaçlar içinde boğulmuş kalmış.

Saint Aubert: Bunları kesecek misiniz?

Quesnel: Şüphe mi edersiniz? Nezarete mani oluyorlar. Hele o koca kestaneyi ne yapmalı! Sâkının[194] kovuğu içinde on iki adam oturabilir. Fakat neye yarar? Yarasa yarasa odun edilip yakmaya yarar.

Saint Aubert: Allah aşkına olsun o kadar asırlar geçirmiş olan o azametli ağacı mahvetmeyiniz. Bütün bizim bu vilayetin medar-ı iftiharı odur. Daha şato yapıldığı zaman o ağacı kesmeye kimsenin eli varamayacağı kadar eski ve cesim[195] imiş. Hep hatırımdadır ki çocukluğumda bunun en yüksek dallarına kadar çıkıp ben oradayken yağmur yağmaya başladıkta her taraf sırsıklam kesilirdi de, yaprakların muhafazasından nâşi bir damlası bile bana isabet eylemezdi. Tahsilim esnasında elimde bir kitapla ne kadar saatleri onun yaprakları arasında geçirmişim!

Quesnel: Onu kestireceğime şüpheniz olmasın ya! Onun yerine âlâ İtalya fidanları dikerim. Zevcem İtalya nebatını pek seviyor. Daima Venedik civarında amcasının hanesini medhediyor ki bahçesi bir nebatat müzesi hâlindeymiş.

Saint Aubert: Brenta Nehri sahili üzerinde çam ve servi ve kavak nevinden ser-firaz ağaçlar İtalya'nın en büyük ziyneti addolunurlar. Ama bizim kestaneler, meşeler kadar kıdem ve kalınlık peyda edemezler. İtalya'nın hafif sayfiyeleri için o nebatlar mütenasip

[194] sâk: ağacın gövdesi

[195] cesim: iri; büyük

düşerlerse de, bizim şu Gotik tarz-ı mimarisindeki sakil[196] ve cesim binalar için o fidanlar lâşey[197] hükmünde kalırlar.

Quesnel: – Pekâlâ, pekâlâ dostum! Bu şeyler zaten sizinle bahsolunamazlar ki! Siz bu bahislerde bulunabilmek için Paris'i görmeliydiniz Paris'i. Ha bakınız, Venedik dedim de hatırıma geldi. O tarafa doğru bir seyahat arzusundayım. Oralarca bazı ahval mutasavverdir ki zevcemin amcasının hanesine bizi malik edebilirler. O hâlde gelecek sene için malikânemde icrası tasavvurunda bulunduğum tezyinat ve tamiratı da tehir eyleyebilirim. Gelecek seneyi büsbütün İtalya'da bile geçiririm.

Emily bir çocuk olmakla beraber Quesnel'in efkârında görülen bu tebeddüle[198] dikkat edebildi. Paris'ten asla ayrılamayacağını şimdi söyleyen adamın böyle gelecek seneyi büsbütün İtalya'da geçirebilmesi ne mütenakız[199] şey! Saint Aubert'e gelince, kaynının nasıl yalandan atıp tutmaklar ile mütelezziz bir herif olduğunu bildiğinden bu tenakuza ehemmiyet bile vermedi. Hatta tamirat ve tezyinat sözlerini bir lahzacık olsun sahih sanıp da koca kestaneye acımış bulunduğundan dolayı kendisini ta'yibe[200] bile başladı.

Misafirler o geceyi şatoda geçirdiler. Hakikaten birçok hazeleyi[201] uşak diye yanlarına katmış bulunduklarından, orada bunların cümlesi için yatacak yer bulunamayarak civardaki köye tevzi olunmuşlardı. Ertesi gün Quesnel, enistesini bir tarafa çekerek uzun uzadıya gizlice konuştulardı. Ama neye dair konuştukları kimseye malum olmadı. Bu muhaverenin zemini herkes için bir sır hükmünde kaldı. Yalnız Saint Aubert, Quesnel'den ayrılıp karısının, kızının yanına geldiği zaman çehresi pek fena bozulmuş olduğuna dikkat eden zevcesi bu müşahedesinden dolayı pek ziyade müteellim olmuştu. Kocasına bir şey söylemedi. Çünkü Madam Saint Aubert öyle her şeyi kocasına soran mütecessis, muacciz kadınlardan olmayıp, kocası kendisini neye agâh ederse onunla

[196] sakil: ağır; kaba
[197] lâşey: değersiz, hiçbir değeri olmayan
[198] tebeddül: değişme
[199] mütenakız: çelişkili
[200] ta'yîb: ayıplama
[201] hazele: bayağı kimseler

iktifa eyleyen kâmil insanlardandır.

Yolcuların azimetinden[202] sonra Emily yine eski iştigalatına, eski eğlencelerine koyuldu. Paris hakkında verilen malumatın Emily zihninde hiç de yer tutmamış olduğu anlaşıldı. Fakat o akşam ormanda icra olunacak gezintilere validesi iştirak edemedi. Biraz yorgunluğundan bahisle itizar[203] ettiği gibi özrü kabul olunarak yalnız Saint Aubert kızı ile beraber cebelin[204] en yakın eteklerine doğru giderek ahalisi öteden beri kendi sadakalarıyla, kendi ihsanlarıyla geçinmekte bulunan kulübeleri ziyarete başladılar. Bu suretle şatodan gaybubetleri epeyce uzayıp akşam avdetlerinde Madam Saint Aubert'i daha ziyade hasta buldular.

Misafirlerin vürudu ve gerek kendisine ve gerek kocasına gösterdikleri etvar-ı tefevvuk-cûyane[205] ve bahusus en sonra Quesnel ile konuşmaktan kocasına ârız olan solgunluk ve durgunluk zaten müthiş bir hastalık mukaddimesinde bulunan kadıncağızı daha ziyade hırpalamış! Ertesi gün sıtma başgösterdi. Tabip bu hastalığın da Saint Aubert'de bir suret-i hafifesi görülen o illet-i müdhişe-i sadriye[206] olduğunu anladıktan fazla illetin dehşetini tezyit eyleyecek daha sair birtakım alamât ve emarât[207] dahi keşfetmişti. Bununla beraber kadının hilkati de kocasından daha zayıf, daha nahif! Saint Aubert pek ziyade meraklandığından tabibi şatoda alıkoydu. Tabip, Madam'ın hayatı hakkında henüz bir hüküm veremiyorsa da hastalık kendi hükmünü kendisi meydana koyuyordu. Bila-şübhe bunu zavallı kadıncağız da anlıyordu. Mahzun gözlerini kocasıyla kızına çevirerek imtidad-ı hayat[208] kaydında olduğu için değil fakat gaybubet-i ebediyesi[209] bu sevgili canları duçar-ı elem edeceği için o da pek müteellim görünüyordu.

Yedinci gün hastalık olanca dehşetiyle mahiyetini meydana koydu. Hekim dahi san'at-ı tababetinin[210] kuvveti hastalığın dehşetine

[202] azimet: gidiş
[203] itizar (et-) özür dilemek
[204] cebel: dağ
[205] etvar-ı tefevvuk-cûyane: üstünlük tavırları
[206] illet-i müdhişe-i sadriye: ağır, şiddetli göğüs hastalığı
[207] alamât ve emarât: işaretler ve belirtiler
[208] imtidad-ı hayat: hayatı uzatma
[209] gaybubet-i ebediye: ebedi yokluk
[210] san'at-ı tababet: doktorluk sanatı

mukabil itiraf-ı acz[211] edeceğini meydana koydu. Zavallı kadıncağız da hâlini bildiğinden tabip ile yalnız kaldığı dakikada dedi ki:

– Beni aldatmaya çalışmayınız. Anlıyorum ki müddet-i hayatım pek az kalmıştır. Fakat emr-i İlahiye itaate kemal-i metanetle[212] hazırım. Bir merhamet-i muzırraya[213] kapılıp kocamı, kızımı yalandan vaatlerle aldatmaya çalışmayınız. Bu hâlde bugün yarın vukua gelecek olan felakete tahammül istihzarında[214] gaflet eylemiş olurlar. Felaketin tesiri de kendileri üzerinde daha ziyade artmış olur. Hakikati ikisi de bilsinler. Ben emr-i Rabbaniye rıza ve inkıyad[215] ne olduğunu kendi hâlimle onlara gösterip tezyid-i metanetlerine[216] gayret eylerim.

Tabip dahi teessür ederek kadının emrine itaat edeceği vaadini verdi. Evvela Saint Aubert'i bulup hakikat-i faciadan haberdar etti. Adamcağızın fikr-i hikmeti[217] henüz bu kadar büyük bir sadme-i felakete[218] hedef olmamış bulunduğundan mağlubiyetini hisseylediyse de karısındaki metaneti görünce kendisi izhar-ı za'ftan[219] haya eyledi. Tabip ile babası Emily'yi de haberdar ettiler. Fakat kızcağız validesi için ölüm denilen akıbete hemen ihtimal veremeyerek son dakikaya kadar ümidini muhafaza eyledi.

Hastalık artıp dakika-ı kübra[220] yaklaştıkça Madam Saint Aubert'in de teslimiyet-i kahramanane ve dindaranesi artıyordu. Hak Taala hazretlerinin lütfuna iman-ı tamını hasebiyle bu dünyadan başka avalimde[221] nev-i beşerin mezahim-i dünyeviyesine[222] eltaf-ı uhreviye[223] ile tayin-i mükâfat edileceğine zerre kadar şüphesi yoktu. Binaenaleyh gerçekten mümin olanların şanından olduğu veçhile ölümü o mükâfat-ı ebediyeye vusul dakikası olarak âdeta sevinçle beklemekte idiyse de ne çare ki, son dakikada sevgili, kıymetli zevç ve

[211] itiraf-ı acz (et-): bir şey yapamamak
[212] kemal-i metanet: tam sağlamlık
[213] merhamet-i muzırra: zararlı merhamet
[214] istihzar: hazırlık
[215] rıza ve inkıyad: boyun eğme ve uyma
[216] tezyid-i metanet: metanetin, dayanma gücünün arttırılması
[217] fikr-i hikmet:bilgece düşünce
[218] sadme-i felaket: felaket darbesi
[219] izhar-ı za'f: zayıflık gösterme
[220] dakika-ı kübra: büyük dakika
[221] avalim: dünyalar
[222] mezahim-i dünyeviye: dünya zahmetleri
[223] eltaf-ı uhreviye: ahiretin lutufları

duhteriyle veda-ı ebediyi icra ederken onların âlâm-ı bî-nihayesine[224] dayanamayarak o da duçar-ı za'f[225] oldu.

Maahaza ebediyet âleminde kavuşmak muhakkak olduğu teminatıyla vazife-i müminaneyi[226] ifada yine sebat eyliyordu. Bununla beraber bu hâk-i fani[227] üzerindeki veda ve müfarakat[228] dahi yürekler paralayacak bir suret-i faciada vukua geldi.

Emily bu sadmenin tesiri altında âdeta gaşyoldu gitti. Zavallı pederi ise kendisi muhtac-ı tesliyet[229] kaldığından kızının imdadına yetişemiyordu.

[224] âlâm-ı bî-nihaye: sonsuz elemler
[225] duçar-ı za'f (ol-): zayıflığa düşmek
[226] vazife-i müminane: dindarlık gereği olan vazife
[227] hâk-i fani: fani toprak; dünya
[228] müfarakat: ayrılık
[229] muhtac-ı tesliyet: teselliye muhtaç

2
RESİM

Dindar kadıncağız civardaki köyün kilisesi derununa defnolundu. Tabutu arkasında kocasıyla kızından maada bütün ahali-i mütecavire[1] müctemi[2] idiler. Son firaş-ı ebedîsi[3] olan hâk-i siyah üzerine pek çok asdikanın[4] hun-âb-ı teessüf ü telehhüfü[5] döküldü.

Bu acıklı vazife-i mukaddeseden[6] avdette çehresindeki solgunluk nazara çarptığı kadar kalbindeki metanet-i dindaranesi şayeste-i hayret[7] olan Saint Aubert hanesinde ne kadar adam varsa, büyük salona davet eyledi. Rahat rahat ağlamak için odasına çekilmiş olan kızı Emily'yi de bizzat gidip aldı, bu cemaatin huzuruna getirdi. Orada akşam duasını bir mahir papaz gibi, bizzat kendisi okuyup esami-i eslafı[8] yâd ile ruhlarını şad eyledikten sonra göz pınarlarında biriken yaşları husule getiren tıkanıklık bir aralık soluğunu sedasını kestiyse de Hak Subhanhu ve Taala hazretlerinin azamet-i Rabbaniyesine teslimiyet-i kâmileden münbais[9] olan cüret-i cesurane her yeis ve eleme galebe ederek adamcağızı, sanki şu beşeriyet âleminin fevkinde melekiyet âlemi gibi bir tabaka-i âliyeye çıkarmıştı. O hâl ile

[1] ahali-i mütecavire: komşu halklar
[2] müctemi: toplanmış
[3] firaş-ı ebedî: sonsuzluk yatağı
[4] asdika: sadık dostlar
[5] hun-âb-ı teessüf ü telehhüf: keder ve üzüntü yaşları
[6] vazife-i mukaddese: kutsal görev
[7] şayeste-i hayret: şaşırtıcı
[8] esami-i eslaf: eski, geçmiş isimler
[9] münbais (ol-): kaynaklanmak

bendegânına teselliler vererek felaket-i vakıaya sabır ve metanet-i dindarane ile mukavemeti bi't-tavsiye[10] cümlesini memnunen, münşerihen[11] yerlerine iade eyledikten sonra kızı ile yalnız kalarak ve bu öksüz, masum-ı latifi kemal-i şefkat-i pederane[12] ile öperek koklayarak dedi ki:

– Kızım! Sabavetinden[13] beri kendi kalbine meram anlatmak için muhtaç olduğun metaneti sende husule getirecek hikmet düsturlarını sana tedris ve talime bezl-i mechud[14] eyledim. Bu derslerin ehemmiyeti bütün müddet-i ömründe sana kendi kendisini tanıttıracaktır. İnsanda bazı hevesler, arzular vukua gelir ki onların tatlı renkler altında setr[15] ettiği felaketler şu validen biçaresinin gaybubetinden mütehassıl[16] felaketimizi de geçerler. Hatta hevesatımızın birtakımı suret-i zahirede bize pek makul, pek meşru göründüğü hâlde netayic-i emrde hevesat-ı gayr-ı meşrua ve gayr-ı ma'kule ile birleştiklerinden sana verdiğim o hikmet dersleri insanı bu hevesler mukabilinde de müteyakkız[17] ve metin bulunduracak şeylerdir. Her şeyde ifrat şayeste-i ta'yib ve ihtirazdır.[18] Kederin de, sevincin de birer haddi olmalıdır. O haddi geçince bunların ikisi de netayic-i vahimesinden[19] kurtulmak lazım gelen heveslerden addolunurlar. Hadden ziyade bir keder asabımızı kesr[20] ederek benliğimizi muhafaza vazifesinden bizi teb'id[21] eyler. İşte zahirde pek meşru görünen bu elem dahi hakikatte bir heves-i muzır[22] hükmünü alıyor.

Emily babasını sem'-i dikkat ve ihtimamla[23] dinliyordu. Babası sözünde devamla diyordu ki:

– Anladın mı sevgili kızım? Maksadım validen için hadsiz, nihayetsiz teellüm seni muhafaza-ı sıhhatin gibi büyük bir vazifeden

[10] bi't-tavsiye: tavsiye ederek
[11] münşerihen: rahatlamış olarak
[12] kemal-i şefkat-i pederane: tam babaca şefkat
[13] sabavet: çocukluk
[14] bezl-i mechud (eyle-): olanca kuvvetiyle uğraşmak
[15] setr (et-): gizlemek
[16] mütehassıl: hâsıl olan
[17] müteyakkız: uyanık
[18] şayeste-i ta'yib ve ihtiraz: ayıp ve kaçınılması gereken
[19] netayic-i vahime: vahim, çok kötü sonuçlar
[20] kesr (et-): parçalamak; bozmak
[21] teb'id (eyle-): uzaklaştırmak
[22] heves-i muzır: zararlı heves
[23] sem'-i dikkat ve ihtimam: dikkat ve ihtimam kulağı

menedeceği için meşruiyeti ile beraber muzır olduğunu ihtardır. Hele mutlak beyduhedir. Ah! Bu hakikat-i faciayı peder tarafından edilen bir adi tesliyettir diye telakki etme. Bu akıl ve hikmetin tevlid[24] eylediği bir hakikattir ki felaketlere karşı cesaret-i lazıme ve metanet-i matlube[25] ancak bununla hâsıl olur. Allah esirgesin maksadım sendeki ihtisası men değildir. Hadd-i ma'rufu[26] geçmemesi için bir ihtardır. Sebebi kalp olan fenalıklardan kurtulmalıdır. Kalp sahibi olmayandan da bir fazilet ummamalıdır. Benim de kalbim senden az mütehassis, senden az müteellim olmadığını bilirsin. Fakat bak ben kalbime meram anlatarak sana şu nasihatleri vermeye bile muktedir oluyorum. Hem de verdiğim nasihatlere kendim dahi ittibaa[27] muktedirim. Bundan evvel imdadına yetişemedimse o da bazı noktalarda her akıl ve hikmetin tabiata karşı mağlup kalmasındandır. Ama mağlubiyeti hudud-ı ifrata kadar vardıracak olursan, büsbütün ezilerek hâline ağlayacağımız zattan ziyade biz kendimiz, hâllerine ağlanacak zevattan oluruz.

Vakıa Emily hâlâ ağlamakta idiyse de pederinin bu muhakematına karşı bila-ihtiyar gülümsemeye mecbur oldu. Bir şeyler söylemeye davrandıysa da teessüründen söyleyemedi.

Birkaç gün sonra Mösyö Saint Aubert, Madam Cheron'un ziyaretini kabul eyledi. Bu kadın Saint Aubert familyasının Emily'nin babasından sonra bakiye-i yegânesidir.[28] Birçok senelerden beri kocası Mösyö Cheron'un vefatıyla dul kalmıştır. Tholouse[29] civarında kâin malikânesinde tek başına yaşar. Bunun da hâl ve şanı Saint Aubert'e hiç benzemez. Gelir gelmez kardeşi ile yeğenini müteselli edecek birtakım basmakalıp sözler söylemeye başladı ki bitmek tükenmek bilmiyordu. Fakat yanan yürekten çıkan sözlerde mevcudiyeti tabii olan kuvvet ve tesir bu sözlerde bulunmadığından, o basmakalıp şeylerdeki tatsızlık ve manasızlık muhtac-ı tesliyet[30] olanları bilakis bizar[31] eyliyordu. Müteveffiyenin[32] fezailini saydı döktü. Familyaya

[24] tevlid (eyle-): doğurmak
[25] metanet-i matlube: istenen dayanıklılık, sağlamlık
[26] hadd-i ma'ruf: bilinen, makbul hudut
[27] ittiba: uyma
[28] bakiye-i yegâne: tek geri kalan
[29] Toulouse: Fransa'nın güneyinde bir şehir (hzl.)
[30] muhtac-ı tesliyet: teselliye muhtaç
[31] bizar (eyle-): bıktırmak
[32] müteveffiye: ölen, ölmüş olan kadın

isabet eyleyen bu felaketten kendi hissesine düşen miktar dahi bir büyük sabır ve metanetin yardımı olmasa, tahammülü gayr-ı kabil[33] ıstırabattan olduğunu teminde kusur etmedi. Lakin bu sözleri müteakip Emily'nin bu kadar nasihatlar üzerine hâlâ gözyaşlarını dindirmemesine taaccüb göstermeye başladı. Saint Aubert ise kızını istediği kadar ağlamakta serbest bırakarak lakırdıyı değiştirdi. Dereden tepeden sözlerle zaman geçirip ta hemşiresinin avdeti dakikasına kadar bir daha ne tesliyetlerine ne hikmetlerine lüzum göstermedi. Madam Cheron hanesine avdet edeceği zaman baba ile kızı kendi hanesine davet ederek dedi ki:

– Tebdil-i mahal[34] tebdil-i efkârı[35] mucip olur. Böyle yeis ve kedere boğulup kalmak da kâr-ı âkıl[36] değildir.

Saint Aubret bu lakırdının içinde bir hakikat-i uzma[37] buldu. Fakat bunca mukaddes acıklar[38] ile âdeta bir mabet hükmünü almış bulunan şu yerden tebaüd[39] kendisi için kolay görünmüyordu. Her hatvede[40] kaybeylediği o sevgili zevcenin âsârını görmek ıstırabat-ı tabiiyesinden kat-ı nazar, aynen zevcesini görmek hükmünü alıp adamcağızı müteselli ediyordu.

İki hâl vardı ki hemşiresinin nasihatından istifade hususunda Saint Aubert'i taht-ı mecburiyete aldı. Bunun birincisi Emily'yi her müşahedesi tecdid-i âlâmına[41] sebep olan şu yerden, bir müddet-i muvakkata[42] için ayırmak ve ikincisi Mösyö Quesnel'e malikânesine gitmek için verdiği vaadde yalancı çıkmamak kaziyesiydi. Binaenaleyh kızıyla beraber Epourville yolunu tutmaya karar verdi.

Babayla kız için Epourville'e gitmek, yine kendi malikâneleri dahilinde bir cevelan yapmak hükmündeydi. Binaenaleyh kendi arabalarına binerek yola revan oldular. Bunlar yollarının iki tarafı güzel kestane ağaçlarıyla müzeyyen bulunan Epourville arazisine girip de tamam şatonun kulecikleri görünmeye başladığı zaman

[33] gayr-ı kabil: imkânsız
[34] tebdil-i mahal: yer değiştirme
[35] tebdil-i efkâr: düşünceleri değiştirme
[36] kâr-ı âkıl: akıl işi
[37] hakikat-i uzma: büyük hakikat
[38] acık: acı
[39] tebaüd: uzaklaşma
[40] hatve: adım
[41] tecdid-i âlâm: elemleri tazeleme
[42] müddet-i muvakkata: geçici süre

baba da kız da derinden bir göğüs geçirdiler. Öyle ya! Bir zaman kendilerinin malı olan yere gidiyorlar. Bindikleri arabanın görülmesi, bir tabur uşakları bu eski şatonun burçları, baruları üzerine celp ve cem'[43] eyledi.

Mösyö Saint Aubert arabadan inip kızını koluna takarak Gotik tarz-ı mimarisinde yapılmış kadim ve âli bir içtima salonuna kadar götürdü. Evvelleri bu salonda kendi familyalarının armaları birinci ziynet-i muhteremü'n-lehâ[44] olarak muallak[45] iken şimdi kaldırılmış. Mukaddemleri bu salonun duvarlarında, tavanında hep Saint Aubert familyasının tarih-i asaletine delalet edecek resimler menkuş[46] iken, yeni sahibi eline geçtikten sonra bunlar enzar nazarından mestur[47] kalmak için yeni bir boya ile setredilmişler.

Mukaddemleri bu salonun orta yerinde meşe ağacından mamul azîm bir masa varken, Saint Aubert'in aba ve ecdadı misafirlerini o masanın etrafına dizerek measir-i muşaşaa-i mihman-nüvazîsini[48] hakikaten gözler kamaştıracak bir debdebeyle izhar eylerdi. Yine öyle meşe ağacından mamul peykeler dahi salonun etrafını muhit[49] idiler. Şimdi bunlardan eser kalmamış. Onların yerine yeni moda sandalyeler, masalar kaim olmuşlar. Vakıa zarif ve güzelseler de eski heybet-i asilane nerede, bu zarafet-i müteceddidane[50] nerede!

Paris'ten gelmiş sahte tebessümler ve riyakârane reveranslarla müzeyyen bir uşak Saint Aubert'in önüne düşerek salona kadar devam eylemişti. Bu uşak kendi aba ve ecdadı zamanında, pür-silah olarak velinimetine, efendisine can fedası derecesinde sadakatından başka ziyneti olmayan ashab-ı kulubdan[51] değildi. Şu iki uşak arasındaki fark Saint Aubert gibi kulub-ı safiye erbabının[52] yüreklerini sızlatmaz mı?

Salonda baba ile kızı, Mösyö ve Madam Quesnel istikbal eyle-

[43] celp ve cem' (eyle-): çekip toplamak
[44] ziynet-i muhteremü'n-lehâ: saygın süsler
[45] muallak: asılı
[46] menkuş: nakşedilmiş; işlenmiş
[47] mestur: gizli
[48] measir-i muşaşaa-i mihman-nüvazî: misafirperverliğin parlak eserleri
[49] muhit: kuşatmış
[50] zarafet-i müteceddidane: yeni tarz incelik, zarafet
[51] ashab-ı kulub: kalp sahibleri
[52] kulûb-ı safiye erbabı: saf kalp sahibleri

diler. Ama ne tavırla! Ne tavırla olursa olsun, cümleden akdem ve ehemmi[53] Quesnel'in bir zaman bir de kız kardeşi var olduğu hatıra bile gelmemek tavrıyla! Yalnız burası muhakkaktır ya! Artık o yalancı beşaşetlerin, Avrupakârane nezaketlerin hiç hükmü olamaz. Quesnel için hemşiresinin gaybubet-i ebediyesinden dolayı ağlanmak lazım gelen bir akşamda gülünüp şevkler, şetaretler izhar olunuyor. Bu kâfi değil midir?

Ratb ve yâbis[54] şeylere dair bir musahabeden sonra Vallée Şatosu'nda olduğu gibi burada dahi Quesnel enistesiyle hususi olarak söyleşmek istedi. Onların muhaveresi esnasında Emily, Madam Quesnel'den öğrendi ki, o gün için birçok muteberan şatoya davet olunmuşlardır. Biçare kızcağız hâlâ gözleri yaşlı olduğu hâlde Madam Quesnel'in sözleri üzerine kanaat eylemiş oldu ki, en büyük yaslı matemler dahi insanı tesadüf ettiği zevk ve safadan mahrum bırakmamalıdır.

Mösyö Quesnel'in karısı İtalyan değil mi ya? Bu gece davet olunan misafirler meyanında iki de İtalyalı asilzade vardı. Birisi Madam Quesnel'in uzaktan uzağa hısımlarından olan Senyör Montoni olup tahminen kırk yaşlarında bir adamdı ki rengi esmer, burnu uzun, çehresi epeyce güzel olmakla beraber bir de ulüvv-i cenaba[55] delalet eyleyecek tavırla manidar! Bu adamın yüzüne bakanlar hem mütekebbir,[56] hem gayet cüretli ve umur u hususatında müstebit olmakla beraber, zeki ve asilzade ve terbiyeli ve nazik bir şey olduğunu da hükümde tereddüt etmezler.

Diğeri Senyör Cavigni namıyla otuz yaşlarında kadar bir kibarzade ise de, asalet cihetiyle Montoni'den pek aşağı olup onun kadar vakur dahi değil, ancak gayet mütevazı, mütebessim, tatlı dilli bir şey olması enzar-ı ehemmiyeti celpten yine hâlî[57] kalmıyor.

Madam Cheron dahi misafirler meyanındaydı. Bu kadının biraderi yanında vüruduyla[58] beraber:

[53] akdem ve ehemm: önde gelen ve önemli olan
[54] ratb ve yâbis: yaş ve kuru (havadan sudan)
[55] uluvv-i cenab: cömertlik; büyüklük
[56] mütekebbir: kibirli, kendini beğenmiş
[57] hâlî: uzak
[58] vürud: geliş

"Sizi bu kadar hasta-mizaç gördüğümden müteessifim[59] kardeşim. Bu beniz nedir? Bari kendinizi bir hekime gösterseydiniz" sözlerini de gayet hoppa bir kadın tavrıyla söylemesi, Emily'nin pek ziyade canını sıkmıştı. Saint Aubert mahzunane bir tebessümle verdiği cevapta, vakıa kalbinde henüz biraz keder varsa da ondan kat'-ı nazar olunursa, kendini her zamanki hâl-i tabiisinde bulduğunu temin eyledi.

Ne fayda ki adamcağız bu lakırdıyı asıl sevgili kızını müsterih ve mutmain etmek için söylediği hâlde, Emily'nin bir kere merakı tahrik edilmiş olduktan sonra, babasının sözlerinden ziyade halasının sözlerine ehemmiyet vereceği derkârdır. Binaenaleyh kızcağız babasının yüzüne baktıkça, onu derece-i hazırasından pek çok ziyade zayıf ve solgun ve hasta bularak dil-hun[60] olmaya başladı.

Bu teessür Emily'yi istila etmemiş olaydı şu akşam dahil olduğu cemiyet, kızcağızı pek güzel eğlendirebilecekti. Dünya ve mafihadan[61] henüz bî-haber olan genç kız böyle çehreleri, fikirleri mütehalif[62] adamlar içinde şimdiye kadar işitmemiş olduğu sözlerle, mübahaselerle kendini bambaşka bir âlem içinde bulup eğlenemez mi? Senyör Montoni İtalya'dan yeni gelmiş olduğundan o güzel memleketin şuriş-i ahvalini[63] hikâye eyliyordu.

Dostu Cavigni ise vatanının bu felaketine kendi teessüratını da beyan eyledikten sonra, kadınlara dönerek gayet tatlı dil ve güler yüzle Fransız kadınlarının evzaını, modalarını, Fransız tiyatrolarını, kibar âlemini filanı medhetmeye başladı. Bundan asıl meramı o cemiyetin en güzeli olan Emily'ye yaranmak idiyse de, kızcağız bunları henüz görüp bilmediği gibi şu matemli zamanında işitmek, öğrenmek de istemiyordu.

Akşam taamından sonra Saint Aubert yavaşça kalabalıktan çekilerek Quesnel'in kestirmek istediği mahut, koca kestanenin altına gitti. Orada durarak üstüne oturup ağacın milyarlarca yapraklarını ve o yapraklar arasından kubbe-i asmanı[64] temaşaya koyulup gençliği

[59] müteessif: üzgün
[60] dil-hun (ol-): üzülmek
[61] mafiha: (dünyanın) içindekiler
[62] mütehalif: birbirine uymayan
[63] şuriş-i ahval: hâllerin, durumların karışıklığı
[64] kubbe-i asman: gök kubbesi

zamanı ve o zamanın ahval ve vukuatı sırasıyla hayalinden geçmeye başladılar. Sabavetteki dostlarını hâlâ yanında görüyor, sözlerini işitiyor, kendisi de onlara söylüyor gibi hâlde bulunuyordu. O zamanlardan beri ne kadar da uzun seneler geçmiş. O dostların kâffesi elyevm dünyadan çekilmiş!

Bu hayal içinde müstağrak olarak bir aralık da sevgili zevcesinin hâl-i nez'i[65] gözü önüne geldi. İçi titreyip tüyleri ürperdi. Artık dünyada ne alakası kalmış. Dünyaya medar-ı irtibatı[66] yalnız bir sevgili kızcağından ibaret değil mi? İşte Emily'yi tahattur, adamcağızı o dalgınlıktan bidar[67] eyleyerek şu hayalat-ı faciayı gözü önünden def' için yine salona geldi. Bu gece ne Emily ne Saint Aubert hiç eğlenemediler. Ertesi sabah erkenden hane sahiplerini veda ile atlarına binerek kendi şatolarına avdet eylediler. Pederinin her zamandan ziyade sakit ve hasta ve düşkün olduğuna Emily esna-yı rahta[68] dikkat eyliyordu. Şatoya vasıl oldukları zaman kendisi bile teessürünü arttırdı. Hani ya o mader-i aziz[69] ki, kızı, kocası ormana kadar bile seyahatten sonra avdetlerinde o mütebessim, beşuş[70] çehresiyle istikballerine koşuyordu. Bugün her taraf hâlî[71]! Her taraf sakit! Her taraf korkunç!

Maahaza ne hikmetin ne de cebr-i nefsin hâsıl edemediği şeyi encam-ı kâr[72] zaman husule getirdi. Haftalar, aylar geçmişti. Kızcağızın hâl-i ye'si de yavaş yavaş azalarak yalnız validesi hakkında perestişkârane[73] bir his, bir muhabbet-i safi kalbinde yer tutmuştu. Ama Saint Aubert bilakis günden güne sıhhatini, kuvvetini azaltıyordu. Yanından ayrılmayan kızı, bu hâli görüyor idiyse de evvelki yeisi geçmiş olduğundan babasını derece-i sahihasından ziyade hasta bulmayıp o derece-i sahihayı bile nazar-ı ümidi önünde tenzil[74] eyliyordu. Ama aldanıyordu. Saint Aubert zevcesini götüren müthiş hastalığa zevcesinden evvel duçar olup yalnız vücudundaki kuvvet ve metanetten dolayı tahammülü ziyade iken zevcesinin vefatı o

[65] hâl-i nez': can çekişme
[66] medar-ı irtibat: bağlanma sebebi
[67] bidar (eyle-): uyandırmak
[68] esna-yı rah: yolculuk sırası
[69] mader-i aziz: sevgili anne
[70] beşuş: güler yüzlü; şen
[71] hâlî: boş
[72] encam-ı kâr: işin sonu
[73] perestişkârane: taparcasına
[74] tenzil (eyle-): azaltmak

kuvvet ve metaneti de hedm[75] edecek bir sadme hükmünü almıştı. Tabip bu adama seyahat nasihatını verdi. Ümidi de memleket tebeddülünden ve harekât-ı seyyahiyenin[76] riyazet-i bedeniye hükmünü almasından dolayı adamcağızın zihnine yerleşip kalmış olan acıyı unutturabilmekten ibaretti.

Emily sefer levazımını tehyieye[77] başladı. Babası da mesarifini hesap ediyordu. Jacques (Yakov), Francis (Fransuva) ve Mary nam hizmetkârlara izin verip de yalnız Theresa (Terez) ismindeki kocakarıyı hizmetinde ibkā[78] eylediği zaman Emily bunun sebebini sormaya mecbur oldu. Saint Aubert dedi ki:

– Tasarruf için kızım! Zira başladığımız seyahat pek masraflı olacaktır.

Tabip yine Languedoc ve Provence vilayetleri dahilinde seyahati tavsiye eylemişti. Provence vilayetinin Akdeniz sevahili[79] bu nevi hastalara nâfi görünmüştü.

Ferdası gün yola çıkılmak mukarrer olan bir akşam, baba ile kız erkenden yatak odalarına çekildiler. Emily'nin henüz bazı kitapları ve kadınlığa müteallik sair eşyası yerleştirilmemiş olduğundan bunları yerleştirmek için yine nısfü'l-leyle[80] kadar yatağına girememişti. Nihayet salonda bıraktığı resim kalemleri hatırına gelip onları da almak için salona giderken babasının yatak odası önünden geçiyordu. Kapısını aralık buldu. Zannetti ki babası yine bermutat uyuyamayarak iş odasına çekilmiştir. Zevcesinin vefatından beri adamcağız, hab-ı mutadı[81] kaybederek geceleri geç vakte kadar iş odasında kendini eğlendirmeye mecbur oluyordu.

Emily merdivenden inerek babasının iş odasına baktı. Işık yok! Merak etti. Tekrar yukarı çıkıp yatak odasının kapısını hafifçe dık eyledi. Ses yok! Merakı arttı. Yavaşça pederini aramak mecburiyetine düştü.

Yatak odasının içinde bir camlı kapı vardı ki o da diğer bir odaya

[75] hedm (et-): yıkmak
[76] harekât-ı seyyahiye: gezme hareketleri
[77] tehyie: hazırlama
[78] ibka (eyle-): bırakmak
[79] sevahil: sahiller
[80] nısfülleyl: gece yarısı
[81] hab-ı mutad: düzenli uyku

yol verirdi. Bu camlı kapıda ziya gibi bir şey göründü. Babasının orada olduğu anlaşılarak hastalığının artmış olması merakı Emily'yi bir cüst u cuya[82] mecbur eyledi. Elindeki şamdanı uzak bir yere bırakıp yavaş yavaş camlı kapıya sokuldu. Vakıa babasını gördü ki bir masanın yanına oturup bazı kâğıtlar karıştırıyor. Aralıkta bir içini çekip ahlar ediyor. Hatta gözyaşları bile döküyor.

Bu hâli Emily'nin hem merakını arttırdı hem babası hakkındaki merhametini tezyid eyledi. İlk vürudundaki dikkatten ziyade bir dikkatle babasını tecessüse başladı.

Masa üstündeki kâğıtlar birtakım mektuplardı. Derken babası birdenbire perestişkârane bir tavır takınarak ibadet hâlinde bulunan zahitler gibi dizleri üstüne çöktü. Gözlerini semaya kaldırarak kalbini de bargâh-ı ahadiyete[83] doğru terfi[84] eylediği o hâlinden, o tavrından anlaşılıyordu. Adamcağız âdeta sıdk ile ibadete başladı.

Bu ibadeti bitirip ayağa kalktığı zaman çehresi ölü çehresi hâlini aldığından Emily'ye büyük bir havf ârız olarak çekilmek istediyse de, babası ibadeti bitirir bitirmez küçük bir kutu alıp içinden minyatür ile yapılmış bir resim çıkardığından, tamam mumun en kuvvetli ziyasına karşı tutarak temaşa eylediği bu resim, kızcağızın en büyük merakını mucip oldu. Zira dü çeşm[85] dürbünüyle görmüştü ki resim bir kadın resmidir. Pederi de bu resim karşısında âdeta taabbüt hâlindedir.

Fakat ne büyük hayret! Çünkü resim Emily'nin validesi resmi değildir. Başka bir kadının resmi!

Saint Aubert bu resmi kâh dudaklarına kâh kalbi üzerine götürüp her defasında o kadar ağlıyor ki, Emily'nin de yüreği parça parça oluyor. Hâlbuki Emily babasından daha ziyade acınacak bir hâlde! Çünkü babasının perestiş ettiği bu resim, mutlaka validesi olmak lazım gelirken aralarında bir buçuk iki metreden ibaret olan mesafecik asla mani-i rü'yet[86] olamayarak apaşikâre görüyor ki validesi değildir. Hiç tanımadığı bir kadındır.

[82] cüst ü cu: arayıp sorma
[83] bargâh-ı ahadiyet: Tanrı'nın huzuru
[84] terfi (eyle-): yükseltmek; kaldırmak
[85] dü çeşm: iki göz
[86] mani-i rü'yet: görünmeye engel

Nihayet Saint Aubert resmi yine kutusuna koymaya başlayınca kızcağız babasının esrarına bu surette vukuf peydası muvafık-ı edeb[87] olamayacağını bi't-tahattur[88] mahcubiyetinden terlemeye başladı. Hemen odasına gelip kapandı.

[87] muvafık-ı edeb: edebe uygun

[88] bi't-tahattur: hatırlayarak

3
BİR TESADÜF

Saint Aubert Pirene Dağları eteklerindeki yolu tutacağına âdeta dağ içindeki yolları tutmuştu. Zira seyahatten maksat temaşa-yı tabiat ise, bu yollarda her dönüm başında tebeddül eden menazır seyyahı en ziyade eğlendirebilecek tebeddülattandır.

İlk tepeye geldiği zaman dönüp bir nazar-ı veda atfı için şatosuna baktı. O meyusane hatıralar yine adamcağızın zihnine hücum ettiler. Hep de fena şeyleri düşünür. Ya şu müfarakat,[1] vatanından bir müfarakat-ı ebediye olup da bir daha oraya dönemeyecekse! Artık ihtisasın bu derece-i faciada mütecelli[2] olmasından kendisi de bizar kaldı. Mesafe uzaklaştıkça Vallée Şatosu dumanlar içinde kaldığı gibi bu müellim hatıralar dahi yavaş yavaş zail olmaya başladılar.

Emily dahi pek sakitti. Lakin birkaç saat yol aldıktan sonra her taraftan bir levha-i latifenin nazar-rüba[3] olmaya başlaması kızcağızın hâlini tebdil eylemeye başladı. Yol bazı kere müthiş uçurumlar yanından geçip bazı kere de pek güzel çayırlar, ormanlar kenarından mürur eyliyordu.

O zamanlar Avrupa'nın köylerinden maada, işlik yolları üzerinde bile sık sık hoteller şimdiki gibi seyr ü seyahati teshil[4] etmiyorlardı.

[1] müfarakat: ayrılık
[2] mütecelli (ol-): görünmek
[3] nazar-rüba (ol-): göze hoş görünmek
[4] teshil (et-): kolaylaştırmak

Köylerde değil a olur olmaz kasabalarda bile misafirhaneler pek nadir olduklarından ve şu Pirene tarafları daha tenha bulunduğundan, yolcular yol erzakını da arabalarına almışlardı. Emily'nin yanında da bir ilm-i nebatat[5] kitabı ile birkaç da Latin ve İtalyan divan-ı eş'arı[6] bulunuyordu, hele bir albüm kurşun kalemi hiç de elinden düşmeyerek pek güzel bir yer gördükçe arabayı durdurup hemen tesvid[7] ediveriyordu.

Biraz daha sonra gayet yüksek bir tepeye çıktılar ki bir taraftan Gaskonya Körfezi ve diğer taraftan Languedoc ovası temaşa ediliyordu. Saint Aubert arabaya koşulu olan katırların sahibi ve sürücüsü Michael (Mişel)'i çağırıp, oraya en yakın köy ne mesafede olduğunu ve ne kadar vakitte varılabileceğini sordu. Michael bi'l-hisab,[8] akşama kadar Mateau (Mato) denilen ve bir iki haneden ibaret bulunan kovanlığa kadar varılabileceğini ve fakat cenup tarafına tebdil-i istikamet edilir yani Roussillion yolu tutulursa, o tarafta büyücek bir köy olup gurub-ı şemsten evvel vüsul mümkün olacağını bildirdi.

Yolcular bu ikinci yolu tercih ettiler. Her taraf sükût-ı amike[9] müstağrak olduğundan en uzaktaki keçi sürülerinin çıngırakları ve çobanlarının sedaları bile, bunlara kadar vasıl oluyordu. Bazı yere geldikçe, birkaç yüz metre derin olan uçurumlar altındaki vadilerde yüzlerce senelerden beri yaşamakta bulunan azîm kestane ağaçlarını yukarıdan kuş bakışı nazarlarla temaşa ediyorlar ve oralardaki kulübelerin damlarını görüyorlardı. Oralarda sıçrayıp oynayan keçileri böyle yüksekten temaşa, Emily'yi ne kadar eğlendiriyordu. Oralardan akan sular dahi yılankavi mecralarla şu panoramayı bir kat daha tezyin eyliyordu.

Biraz sonra güneş buranın ufkunu teşkil eyleyen bayırlar üzerine doğru inmeye başladı. Son eşi'a-ı zerrini[10] isabet eylediği yaprakları da, suları da yaldızlamaktaydı. Fakat henüz görünürde köy olmadığından haber verdiği köye ne zaman varılabileceğini Saint Aubert,

[5] ilm-i nebatat: bitki bilimi
[6] divan-ı eş'ar: şiir kitabı
[7] tesvid (et-): karalamak; resim yapmak
[8] bi'l-hisab: hesaplayarak
[9] sükût-ı amik: derin sessizlik
[10] eşi'a-ı zerrin: altın renkli, parlak ışıklar

Michael'den sual eyledi. Hatta yolu şaşırabilmiş olmalarından da endişe edilse müsteb'ad[11] değildir. Zira biraz daha sonra öyle bir yere varmışlardı ki, etrafta köy değil a bir ferd-i müteneffise[12] delalet edecek zerre kadar alamet görünmüyordu.

Güneş battı. Ziya-yı âlem artık alacakaranlığa yüz tutmaya başladı. Her saniyede aydınlık azalıp karanlık çoğalıyordu. Nihayet zulmet ziyaya bilkülliye galebe ederek etraf fark olunmaya başlamıştı. Yalnız ufkun şark tarafı bir hatt-ı nuranî[13] ile münevverdi.

Michael sorulan suale cevab-ı kâfi bulamayıp havfını da yolculardan setr için şarkı çağırmaya başladı. Ama o tâgî[14] nağmeler kimsenin cesaretini arttıracak şeylerden değildiler. Hep yolda devam olundu. Ama gece hâli, yolcu kısmının yorgunluğu, havfını[15] arttırıp şevkini, şetaretini kırar. Öyle değil mi? Michael bile sükûta varıp ormanlar arasından geçen rüzgârdan başka ses işitilmez oldu.

Bir de şu sükût-ı umumi içinde acı acı bir silah sedası taninendaz olmasın mı? Yolcuların yürekleri oynadı. Saint Aubert arabayı durdurup etrafı dinledi. Ormandaki keçi yolları üzerinde birisinin koştuğu işitildi. Saint Aubert tabancalarını alıp birisini kurdu. Müteakiben bir avcı borusu sedası işitilerek bir delikanlının cadde üzerine atlayıp çıktığı görüldü. Arkasından iki de köpek zuhur eyledi. Anlaşıldı ki bu delikanlı avcıdır. Hatta biraz daha takarrüp[16] eyledikte omuzundaki tüfekten ve belindeki boynuz şeklinde borudan, kıyafeti de avcı kıyafeti olduğu tahakkuk eyledi.

Saint Aubert bu delikanlının vürudunu[17] bekledi. Zaten konak yerini sormak için bu gibi zuhurata muhtaç değil miydi? Delikanlı köyün ancak yarım saat mesafede olduğunu ve kendisi de oraya gittiğini ve delaleti[18] kabul olunursa bahtiyar olacağını söyledi. Delikanlının gayet safiyane sözleri Saint Aubret'e tesir ederek araba içinde bir yer göstermeye kadar o da ibraz-ı nezaket eylediyse de,

[11] müsteb'ad: yadırgatıcı
[12] ferd-i müteneffis: nefes alan kişi, canlı
[13] hatt-ı nuranî: aydınlık çizgi
[14] tâgî: asi
[15] havf: korku
[16] takarrüp (eyle-): yaklaşmak
[17] vürud: gelme
[18] delalet: yol gösterme; kılavuzluk

avcı yine piyade olarak gitmeyi tercih eylediğinden nezaket-i vakıaya bi't-teşekkür, fakat edilen teklifi kabul etmedi. Biraz sonra şurada burada müteferrik[19] ve perişan haneler peydasıyla matlup olan köye gelindiği anlaşıldı. Yabancı delikanlının rivayetine göre burada ne hotel ne misafir kabul edecek hane yokmuş.

Asıl köyün kalabalık ciheti biraz daha ötede olduğundan ve delikanlı kendisi de orada bir köylünün hanesinde misafir bulunduğundan bahisle, arabadan evvel koşup bir yer bulmaya çalışmasını yolculardan rica eyledi. Ama Saint Aubert bu hizmette delikanlıya refakat için arabadan inerek birlikte yürümeye ve Emily ile Michael dahi bunları takip eylemeye başladılar. Yolda o günkü avcılıktan memnun kalıp kalmadığını, Saint Aubert'in sual etmesi üzerine delikanlı dedi ki:

– Hayır efendim! Hayır asıl meramım sayd u şikâr da değildir. Yalnız gezip yürümek için bu taraflara gelmişim. Yanımdaki köylüler sayd u şikâr muavini olmaktan ziyade seyr ü seyahat arkadaşıdırlar. Arkamdaki avcı kisvesi de beni işsiz güçsüz bir serseri zannetmesinler diye iltizamî[20] olarak tedarik olunmuştur.

Saint Aubert dedi ki:

– Bu hâli ben de tasdik ederim. Biraz daha genç olsaydım ben de böyle piyade olarak gezintilerinize iştirak eylerdim. Vakıa biz de seyahat ediyorsak da biraz farkımız vardır. Siz seyahatte eğlence arıyorsunuz, bense sıhhat arıyorum.

Köyün kalabalık yerine gelerek geceyi geçirecek bir mahal aradılarsa da bulamadılar. Burası gayet fakir bir köy olup taayyüşün en adi esbabı bile ahalinin meçhulüdür. Mesela yatak denilebilecek bir yatakları bile yoktur. Emily pederinin yorgun çehresini ve ıstırab-ı hâlini görünce böyle rahatsızlığı ziyade bir yol tutmuş olduklarına teessüf eyledi.

Köyü teşkil eden kulübelerin en mamuru ikiye taksim olunarak birisine hane halkı sığınmak ve diğerine sığır ve katırları koymak o zamanın usul-ı maişeti iktizasındandı. Şöyle bir odadan ibaret

[19] müteferrik: ayrı ayrı

[20] iltizamî: kasıtlı

bulunan hanelerde yediden sekizden aşağı düşmeyen çocuklarla valide ve peder ya kuru yapraklar veyahut eski pöstekiler üzerinde yatarlardı. Oda içine ziya girdiği yok ya! Duman dahi yalnız tavandaki bir delikten çıkabilmek için evvela odanın her tarafını dolduracak. Binaenaleyh is kokusu ve rüsumat[21] kolcularından koruyabilmek için oda içinde hıfz edilen rakı fıçısının kokusu hariçten oraya girenleri boğulmak derecelerine getirirdi.

Emily mahzun, meyus nazarlarla babasının yüzüne baktı. Yabancı delikanlı dahi kızcağızın bu bakışından meramını anladı. Saint Aubert'i bir tarafa çekerek ve kendi yatağını teklif ederek dedi ki:

– Vakıa başka yerde olsa onu da yatak diye size tekliften utanır idiysem de köylülerin şu yataklarına nispetle benimki yine pek temiz, pek rahattır.

Saint Aubert delikanlının nezaketine teşekkürle beraber teklifi reddeyledi. Fakat delikanlı redde kanaat göstermedi. Teklifinde ısrarla dedi ki:

– İtiraz istemem efendim! Siz bu eski pöstekilerin üzerinde geceyi geçirdiğiniz hâlde benim bir yatakta yatışım vicdanımı pek fena mustarip eder. Merhamet ediniz. Geliniz sizi yatağıma götüreyim. Umarım ki bizim ev sahibi yanınızdaki madamı da yatıracak yer bulabilir.

Saint Aubert kandı. Hatta ortada bir genç kadın dururken delikanlının bir hasta ihtiyarla uğraşması pek de muvafık olmayacağını düşünerek şaşıyordu. Fakat Emily asıl pederinin edebileceği rahatı düşünüp sevindiğinden haysiyet-i nisvaniyesi[22] hasebiyle delikanlının asıl kendisiyle meşgul olmamasına hiç de canı sıkılmıyordu. Bilakis gayet beşuşane[23] bir tatlı tebessümle bu inayetinden dolayı delikanlıya teşekküratını da ifham[24] eyliyordu.

Bu yabancının adı Valancourt'du (Valankur). Koştu, kendi hane sahibesine haber verdi. Hane sahibesi bir fakir kadıncağızdı

[21] rüsumat: vergi
[22] haysiyet-i nisvaniye: kadınlık haysiyeti
[23] beşuşane: güler yüzlü
[24] ifham (eyle-): bildirmek

ki yabancıları misafir etmekten başka medar-ı taayyüşü[25] olmadığından, haneciğini iktidarının fevkinde temiz tutmaya mecburdu. Valancourt'un yatağından başka yalnız bir yatağı daha varmış. Onları baba ile kıza verdi. Taam olarak da yumurta ile sütten, kaymaktan başka bir şeyi yokmuş. Saint Aubert'in yol zahiresi yolunda olduğundan, Valancourt'u da bundan hissemend olmaya davet etti. Davet-i vakıaya Valancourt tarafından kemal-i memnuniyetle icabet gösterilip esna-yı taamda[26] pek güzel musahabe edildi. Delikanlı gayet saf-dil ve sade-hâl bir şey olup saha-i tabiattaki güzelliklere hayran bulunduğundan Saint Aubert'in pek ziyade hoşuna gitti. Saint Aubert'e göre tabiiyatı sevmekle mecbul[27] olan kalplerde henüz hiçbir çirkinlik yer tutmamıştır.

Gece geç vakit babayla kız yataklarına çekilip Valancourt dahi kocaman mantosuna bürünerek kapı önünde bir peyke üzerine uzandı. Saint Aubert yattığı yatağın yastığı altında Homer ve Horace ve Petrarch gibi kudema-yı şuaranın[28] âsârını havi birkaç cilt bulunca şaştı. Anladı ki Valancourt öyle adi bir dağlı değilmiş. Kitapları pek müzeyyen olarak ciltli olup ciltleri üzerine Valancourt namı da yaldızlı huruf[29] ile tab'[30] olunmuş.

[25] medar-ı taayyüş: geçinme vasıtası
[26] esna-yı taam: yemek zamanı
[27] mecbul: yaratılmış
[28] kudema-yı şuara: eski şairler
[29] huruf: harfler
[30] tab' (olun-): basılmak

4
MECRUH

Ertesi sabah Saint Aubert erkenden uyandı. Gecenin istirahati zayıf hastaya epeyce kuvvet vermiş. Biraz kahvaltıyı müteakip hemen yola çıkmaya arzu gösterdi. Kahvaltı esnasında Valancourt anlattı ki birkaç mah mukaddem Roussillon sancağının en mühim kasabası olan Beaujeu (Boju)'da imiş. O kasabayı Saint Aubert için de şayeste-i ziyaret[1] yerlerden olmak üzere tavsiye etti. Dedi ki:

– Yolu Beaujeu caddesine isal edecek mesafe bir buçuk saatten ibarettir. İsterseniz oraya kadar size delalet ederim.

Saint Aubert bu teklifi kabul etti. Birlikte yola çıktılar. Fakat delikanlı arabada gösterilen yeri kabul etmedi. Dağ eteğinden geçen yol nâzırların[2] yüzüne gülen zümürrüdîn[3] bir vadiye mukabil olup dağlar arkasındaki güneş henüz görünmüyorsa da çobanlar sürülerini dağda güdüyorlardı.

Sabahın bu latif havasını teneffüs eyleyen Saint Aubert kendisini gittikçe daha iyi buluyordu.

Uzaktan uzağa ağaçları setr[4] eden hafif beyaz dumanlar güneşin yükselmesiyle zail[5] olarak dağların tepeleri isabet-i ziya-yı şems[6] ile

[1] şayeste-i ziyaret: görmeye değer
[2] nâzır: bakan
[3] zümürrüdîn: zümrüt gibi; yemyeşil
[4] setr (et-): gizlemek
[5] zail (ol-): kaybolmak
[6] isabet-i ziya-yı şems: güneş ışığının vurması

tenevvür[7] eylemişler. Yalnız etekleri henüz zulmete şebih[8] bir gölgeye müstağrak[9] bulunmuşlardı. Tabiat denilen şey işte gece uykusundan mahmurane bir tavırla uyanıyor. Bütün şaşaasıyla cihanı yeniden tezyine[10] başlıyor. O kudret-i samedaniyenin[11] âlemi yeniden ihyaya[12] başlaması gibi, Saint Aubert'i dahi âdeta yeniden ihyaya yardımı, adamcağızı ziyadesiyle sevindiriyordu. Bu sevinçle pür-ihsas-ı şükran[13] olan kalbini Hak Taala hazretlerine tevcih eylediği zaman gözlerinden birkaç damla eşk-i şükran[14] damladı.

Emily'nin zevkini, şevkini, neşesini, şetaretini[15] hiç sormamalı. Hatta şebnem[16] elmas pareleri ile müzeyyen olan çimenleri ferş-pâ[17] edinmek hevesine de düştü. Bu müşahedat-ı latife Valancourt'u dahi babayla kızdan az münşerih[18] etmiyordu. Delikanlının şu inşirahını gördükçe Saint Aubert dahi kendi kendine:

"Ne safi, ne pak yürekli çocuk. Daha dünyada hiçbir acı görmemiş. Yalnız acı değil, tatlı da görmemiş. Mutlaka bu delikanlı henüz Paris'e gitmemiştir. Oraya gidip lezaiz-i medeniyet[19] ne olduğunu görse ve onlardan tat alsaydı gurur-ı medeniyetle mağrur olanlar nazarında taştır topraktır, yaştır yapraktır diye hiçbir hükmü olmayan tabiiyattan bu kadar lezzet alabilir miydi?" diye sıkılmasa, utanmasa delikanlıyı öpeceği geliyordu.

İki yolun birleştiği yere yani Valancourt'dan ayrılacakları mahalle varmaları Saint Aubert'i âdeta müteessir eyledi. Orada delikanlıyla vedalaşması, öyle dün tesadüf edilen arkadaşlardan müfarakat zamanındaki vedalara benzemedi. Baba ile kız arabaya bindikten sonra dahi delikanlı epeyce bir zaman arabanın yanından ayrılamayarak Saint Aubert ile konuştular. Hasta ihtiyar bu delikanlının Emily'ye

[7] tenevvür (eyle-): aydınlanmak
[8] şebih: benzer
[9] müstağrak: gömülmüş
[10] tezyin: süsleme
[11] kudret-i Samedaniye: Allah'ın kudreti
[12] ihya: diriltme
[13] pür ihsas-ı şükran: şükran duygusuyla dolu
[14] eşk-i şükran: teşekkür gözyaşı
[15] şetaret: sevinç
[16] şebnem: çiğ damlası
[17] ferş-pâ (edin-): üzerine basmak; çiğnemek
[18] münşerih: neşeli
[19] lezaiz-i medeniyet: medeniyet lezzetleri

nasıl bir nazar-ı taabbüd ve ta'zimle[20] baktığına dikkat eyliyordu. Nihayet araba yola revan oldu. Emily gayet mahcubane bir tavırla delikanlıya son selamını ifa eyledi.

Araba biraz kat'-ı mesafe eyledikten sonra dağların hâli değişti. Evvelkilerden daha yüksek, daha dik tepeler etrafı ihata eylediler. Duvar gibi dimdik yalçın kayalar seyyahlara heybet-nüma[21] oluyorlardı. Yer yer karaçam ormanları siyah manzaralarıyla etrafın heybetini arttırıyorlardı. Yekpare granitten ibaret bazı ince tepeler yükselerek o mertebe-i irtifaa[22] kadar varmışlar ki karlı tepeleri bulutlara karışarak görünmüyorlar.

Bir hayli saat yol gittikleri hâlde ne bir köy gördüler, ne bir kulübe! Şurada burada avcı çardaklarından başka hiçbir eser-i mamuriyet celb-i enzar[23] etmiyor. Yol ise daima baş yukarı gidiyor. Gide gide o kadar yükseldiler ki evvelce kendilerinden yüksek görünen tepeler şimdi ayakları altında kaldılar. Zemin böyle yükseldikçe vadilerin, uçurumların derinlikleri de o nispette artıyordu.

Saint Aubert, Beaujeu'ya yaklaşıyoruz diye seviniyorsa da oraya daha ne kadar mesafe kaldığını hesap edemediğinden bilemiyor. Akşama kadar gittiler. Hâlâ Beaujeu'ya varamadılar. Güneş battığı hâlde en uzak mesafelerde bile köye, kasabaya delalet edecek emare yoktu. Ortalık kararmıştı. Etraftaki dağlar, ormanlar seçilmez oldular. Bereket versin Michael pek dikkatli bir arabacı olduğundan ve hayvanları da sağlam bulunduğundan yolca bir tehlike mutasavver değildi.

Yolun bir dolambaç yerinden döner dönmez karşılarında bir ışık peyda oldu. Bu ışık epeyce uzak yerlere kadar hükmünü tamim[24] eyliyordu. Düz bir kaya üzerinde yanan büyük bir ateş ışığı, ama iltizami olarak mı yakılmış, yoksa dağlarda nadir olmadığı veçhile bir orman yangını mı başlamış olacağına birdenbire hüküm verilemiyordu. Lakin o zamanlar Pirene dağları içinde haydut çeteleri nadir olmadığından Saint Aubert bu ateşin mutlaka bir mecma-ı

[20] nazar-ı taabbüd ve ta'zim: yüceltici ve saygılı bakış
[21] heybet–nüma (ol-): saygı ve korku uyandırmak
[22] mertebe-i irtifa: yükseklik derecesi
[23] celb-i enzar (et-): göze batmak
[24] tamim (eyle-): yaymak

eşkıya[25] alameti olduğunu hükmeyledi. Vakıa müsellah[26] ise de bir hasta adam bir bölük eşkıyaya karşı ne yapabilir?

İşte Saint Aubert bu mülahazada ve kendisinden ziyade kızının tehlikesinden havfve endişede iken bir de arka tarafından dik sesle arabacıya nida olunduğu işitildi. Arabacıya durması teklif olunuyordu. Böyle bir yerde, böyle bir emirle tevakkuf[27] caiz olmayacağından, kendisi Michael'e bilakis daha hızlı sürmesini emrediyordu. Biraz sonra dört nala koşan bir atın nallarından çıkan seda dahi kulaklarına vasıl olmaya başladı. Ateşin aydınlığından at üzerindeki atlı bile gereği gibi fark olunuyordu. Herif layenkati[28] Michael'e tevakkuf emriyle nara atıyor.

Artık Saint Aubert'de hiç şüphe kalmadı ki bu bir hücumdur. Tabancalarını yanına alıp birisini kurdu, hatta süvariyi nişan almaya da davranıp, fakat biraz daha takarrübünü bekliyordu. Süvari kurşun menziline gelir gelmez Saint Aubert tetiğe dokundu. Tabanca patladı. At üzerindeki süvaride bir hareket-i gayr-ı mevzune[29] göründü. Bir "Ah" seda-yı ıstırabıyla sallanmaya başladı. O zamana kadar da at kendisini ta arabanın yanına getirdi. Bir de ne baksınlar vurulan delikanlı Valancourt değil midir?

Hemen arabayı durdurdular. Saint Aubert o hasta hâliyle arabadan dışarıya fırladı. Mecruhun imdadına koştu. Evet! Artık hiç şüphe kalmadı. Katiyen tahakkuk mertebesine vardı ki vurduğu adam Valancourt'dur. Hâlâ hayvanı üzerindeyse de yarasından ziyade kan seyelan[30] eylediğinden hemen hemen düşmek üzere! Kurşun biçarenin bazusuna isabet etmiş. Besbelli bir büyük damarı kopartmış ki o kadar kan gidiyor.

Gerek Saint Aubert'in gerek Emily'nin nasıl çıldırasıya teessüfler izhar eylediklerini tafsile hacet mi vardır? Mecruh ise hakikatte ıstırabı pek fevkalade olmakla beraber:

"Hiçbir şey yok. Pek cüzi bir yara" diye kendi carihine[31] teselliler

[25] mecma-ı eşkıya: eşkıya topluluğu
[26] müsellah: silahlı
[27] tevakkuf: durma
[28] layenkati: aralıksız
[29] hareket-i gayr-ı mevzune: dengesiz hareket
[30] seyelan (eyle-): akmak
[31] carih: yaralayan

veriyor. Arabacı Michael'in de yardımıyla Saint Aubert mecruhu atından indirip yere yatırdı. Kolunu açıp yarasını sarmaya çalıştıysa da teessüründen elleri o kadar titriyor ki, bir şey beceremedi. O esnada hayvan kaçmaya davrandığından Michael onu tutmaya gitmiş. Saint Aubert muavenet için kızını çağırdı. Arabadan bir cevap alamayınca bir de arabaya koştu ki Emily kendisinden bihaber olarak bayılmış gitmişti. Bu müşkül dakikada hasta adamcağız, kızı için de, mecruh için de korkarak büsbütün şaşırdı kaldı. Çıkarabildiği seda ile Michael'e haykırıp su getirmesini emrediyordu.

Mecruh hâliyle Valancourt Saint Aubert'in sedasını işitince sürüne sürüne yerinden kalkıp Emily'nin imdadına koşmaya çalıştıysa da, kendisi arabaya varıncaya kadar Emily gözlerini açtı. Başka türlü muavenetinde bulunamadığı kızcağızı bari tesliyetlerle metanetlendirmek için yarasının hiç de tehlikeli olmadığını saf-dilane, masumane yeminlerle temin eyliyordu. Ama yaradan hâlâ kan revan[32] olduğu için Saint Aubert başka çare bulamayarak arkasındaki gömleğin eteklerini yırtıp bu defa Emily'nin de muavenetiyle ve biraz sonra Michael'in de hayvanla beraber vüruduyla yani el birliğiyle yarayı sarabildiler. Badehu, mecruhu arabaya yatırıp Beaujeu kasabası yolunu tuttular. Esna-yı rahta Saint Aubert'in teessürat-ı mütelaşiyanesi[33] biraz sükûnet bulduğundan bu facia üzerine konuşmaya başladılar. Mecruh dedi ki:

– Sizden ayrıldıktan sonra kendimi büyük bir yalnızlık içinde buldum. Ettiğim seyahatlerde şimdiye kadar bu yalnızlığı hissetmemiştim. Seyahatten maksat gönül eğlendirmek olduğuna göre, bari sizin ittiba[34] eylediğiniz yola süluk arzusuna düştüm ki şayet bir yerde size yetişmek dahi mümkün olabilir ümidiyle! Hatta söylemesi pek de muvafık düşmezse de hâl ve şanı muhtac-ı tafsil olmayan şu dağlarda, hangi bir tehlike size vaki olacaksa ona ben de müşterek olayım diye.

Saint Aubert delikanlının bu lakırdısı üzerine acı acı gülerek dedi ki:

[32] revan (ol-): akmak
[33] teessürat-ı mütelaşiyane: telaşlı üzüntüler
[34] ittiba (eyle-): tâbi olmak; uymak

– Tamam! Sizin gösterdiğiniz bu âlicenabane semahate[35] ben de ne aculane[36] bir hüsn-i kabul göstermişim! Hay ellerim kırılsaydı...

Valancourt sözün alt tarafını bitirmekten Saint Aubert'i men eyledi. Mahut ateşin yanına kadar yaklaştılar. Meğer buralarda nadir olmayan Çingene aşiretlerinden birisiymiş ki bunlar Pirene dağlarında dönüp dolaşarak kâh kaçakçılıkla iştigal ederler kâh gözlerine kestirebildikleri yolcuları vurup soyarlar.

Emily bunların vahşi suratlarını görünce havf ve dehşetini saklayamadı. Çingeneler çorba pişirmekle meşguldüler. Birkaç erkekle birkaç ihtiyar karı bu aşçılık işiyle meşguldüler. Ateşin arka tarafında parmak gibi kalın kıldan örülmüş, azim bir çadır bulunup orada birkaç genç kadın ile bir hayli de ufak çocuklar yarı çıplak kıyafet-i vahşiyaneleriyle ve refik-i daimîleri[37] olan birkaç köpeklerle mahluten[38] şurada burada yuvarlanıyorlar. Ne korkunç, ne vahşiyane bir tablo!

Yolcular bu tesadüfteki tehlikeyi anladılar. Valancourt pek zayıfsa da hasta olan koluyla Saint Aubert'in tabancalarından birisini eline aldı. Saint Aubert dahi diğerini doldurmuştu. Maahaza Çingeneler tarafından bir gûne taarruz vuku bulmaksızın oradan geçip uzaklaşabildiler. Besbelli Çingeneler bu yolcuları gözlerine kestiremediler.

Bir buçuk saat daha yürüdükten sonra uzaktan uzağa ışıklarını görmeye başladıkları Beaujeu kasabasına vardılar. Bu kasabada yalnız bir hotel varmış. Artık iyiliğinden fenalığından kat'-ı nazarla oraya inip hemen cerraha haber gönderdiler. Cerrah geldi ki hem berberlik, hem nalbantlık, hem de cerrahlık sanayiini kendisinde cem' eylediği hâlde atlara, insanlara ettiği hidematın ücretiyle pek de müreffehane[39] yaşayamamaktaymış. Maahaza yaraya mil salıp yokladıkta kurşunun kaba et içine gömüldüğü anlaşılmakla çıkarılması pek kolay oldu. Duçar olduğu zaafın önü alınıncaya kadar hastanın istirahatine lüzum görüldü.

Bu ameliyat esnasında cerrah, Saint Aubert'in de yüzüne bakarak

[35] âlicenabane semahat: yüksek ahlaka has cömertlik
[36] aculane: aceleci
[37] refik-i daimi: daimî yoldaş
[38] mahluten: karışık olarak
[39] müreffehane: rahat ve bolluk içinde olarak.

asıl muhtac-ı tedavi hasta bu olduğunu gördüyse de, Saint Aubert böyle sanayi-i mütenevvia[40] mecmaı olan adamda bir de tababet[41] umarak hayatını onun eline teslim edebilir mi?

Valancourt'un yarası biraz yatışıp kuvveti de artmaya başlayıncaya kadar yani yedi sekiz gün Beaujeu kasabasında oturdular. Kendi mağdur-ı dane-i hatası[42] olan zavallı mecruhu yapyalnız bırakıp da gidemez ya! Bir hafta sonra yola çıkmaya davrandılarsa da mecruh henüz hayvana binecek iktidarda bulunmadığından arabaya gelmesi teklif olundu. O da bu teklifi kemal-i minnet ve nezaket-i safiyane ile kabul eyledi. Buradan da Roussillion yolunu tutmuşlardı. Ama hiç acele etmeksizin seyahat eyliyorlardı. Neresini güzel bulurlar ve temaşa ve tetebbua layık görürlerse durup seyrederlerdi. Hatta bazı yerlerde dağ ve orman içine girip nazar-ı istigrablarını[43] celb eyleyen otları, çiçekleri toplamakla da eğlenirlerdi.

Emily ile Valancourt arasında peyda olan münasebet-i refikaneyi[44] sormayınız. Her böcek, her çiçek bunların nazar-ı hayretlerini celbederek ikisi de tabiat-perestlikte[45] müşterek oldukları için uzun uzadıya teati-i efkârla eğlenirlerdi. Yanlarındaki kitapların delaletinden anlaşılacağı veçhile ikisi de edebiyatı sevdiklerinden bazı kere en müntehap[46] ediplerin âsârından parçalar iradıyla zevklerini arttırırlardı. Hele enzar-ı dikkatten masuniyete emin oldukları zaman kâh Emily, Valancourt'un ve kâh Valancourt, Emily'nin latif yüzüne nasb-ı nazar-ı muhabbetle[47] o çehrelerdeki alaim-i zekâ ve fetanete[48] ve emarat-ı safvet ve halisiyete[49] hayran olup kalırlardı ki aralıkta bir Saint Aubert bu masumların şu safiyane sırlarını da keşfeyledikçe gülümserdi.

Kaç defa böyle hayret-âmiz temaşalardan sonra Emily,

[40] sanayi-i mütenevvia: türlü türlü sanatlar, meslekler
[41] tababet: hekimlik
[42] mağdur-ı dane-i hata: hata kurşununun mağduru
[43] nazar-ı istigrab: şaşkın bakış
[44] münasebet-i refikane: arkadaşça ilişki
[45] tabiat-perestlik: tabiat sevgisi
[46] müntehap: seçkin
[47] nasb-ı nazar-ı muhabbet: sevgi bakışıyla bakma
[48] alaim-i zekâ ve fetanet: zekâ ve çabuk kavrayış işaretleri
[49] emarat-ı safvet ve halisiyet: temizlik ve saflık işaretleri

Valancourt'dan bir şey sorduğu zaman delikanlının o suali anlayamayarak dalgın dalgın tereddüt tavırları ve şayet cevap vermeye davranabilecek olursa, hafakanından[50] tıkana tıkana güç hâl ile çıkarabildiği sedanın ihtizazı, kalbinden geçen şeyleri Emily'ye ifham eyleyebilirdiyse de, gerek Emily tarafından kelime-i vâhide[51] ile istizaha[52] gerek Valancourt tarafından harf-i vâhid ile izaha imkân tasavvur olunabilir mi? Bunların ikisi de henüz mader-zâd[53] olan mahcubiyet-i masumanelerini hiçbir görgü, hiçbir tecrübe ile izale etmemişler.

Birkaç saat yürüdükten sonra yolun yüzü alçalmaya başladı. Roussillion'a doğru ilerlediler. Bu taraflardaydı ki Fransa ile İspanya arasında vasıta-i âmed ü şüd[54] olan derbentlerden birisinin yanından geçtiler. Saint Aubert'in zaafı pek ziyade artmıştı. Oraya en yakın kasaba Montigny (Montini) kasabası olup o da henüz epeyce uzaktı. Geceden evvel oraya kadar varılamayacağı da hesap olundu. Akşam oldu. Gittikçe yol o kadar fenalaştı ki arabada bulunmak daha ziyade yorgunluğu mucip olduğundan inip piyade yürümeyi tercih eylediler. Gece gereği gibi etrafa istila eyledi. Montigny ise hâlâ pek uzak.

Derken pek yakın bir yerden bir çan sedası işitildi. Anlaşıldı ki orada bir manastır vardır. Saint Aubert etrafa kulak gezdirip çan sedasının hangi taraftan geldiğini tayin edince kızının koltuğuna girerek ses tarafına gitmek için dağ içine saptı. Fakat kuvveti her hatvede azaldığından buna artık yürüyor denilemezdi. Diğer koluna da Valancourt girerek bereket versin ki bir bulut arkasında çıkan ay, bunların yolunu tenvire başladı da, basacakları yerleri görebilirlerdi.

Epeyce yürüdükten sonra Saint Aubert'in dermanı bütün bütün kesilerek ağaçları seyrek bir yerde oturdular. O zamana kadar derununda kat'-ı mesafe eylemiş bulundukları vadi şöylece ayakları altında görünüyordu. Ziya-yı kamerin etrafındaki tepeleri, ağaçları simin[55] yaldızlara gark etmesini temaşa eyledikleri sırada Valancourt dedi ki:

[50] hafakan: kalp çarpıntısı
[51] kelime-i vâhide: tek söz
[52] istizah: soru sorma; sorgulama
[53] mader-zâd: anadan doğma
[54] vasıta-i âmed ü şüd: gidiş geliş aracı
[55] simin: gümüş rengi

– Nazik ve hazin bir müzika insanın kalbine kulaktan ne gibi tesirler ika eylerse şu manzara dahi aynı tesiri gözden ika eyliyor. Zaten ihsası[56] safi olanları bir kat daha tasfiye edecek şeyler işte bunlardır. İnsan buraya geldiği zaman zaten sevgilisi olanları daha ziyade sevgili ve kıymetli buluyor.

Saint Aubert susuyordu. Fakat adamcağızın gözünden düşen bir damla yaş lerze-nâk[57] ellerini tutmakta bulunan Emily'nin elleri üzerine düştü. Bu anda babasının kalbinden ne gittiğini zeki kızcağız anladı. Zira o anda kendisinin de tahattur eylediği şey sevgili ve kıymetli ancak validesiydi.

İyi ama ya babasının camlı kapılı odada resmine tapındığı kadın!...

Neden sonra Saint Aubert bir nefes alarak dedi ki:

– Evet delikanlı! İşte bu mevki bu saat bizim için sevgili ve kıymetli olanları tahattur saati ve mevkiidir. Bu gibi ihsas-ı mübareke[58] ile ziynetlenmemiş olduğu [hâlde] kalp bir kuru et parçasından ibarettir. Hayfa ki ne kadar çok adamda öyle mütehassis kalbe bedel bir adale-i gayr-ı mütehassise[59] vardır!

Emily istigrap eyledi. Sordu ki:

– Gerçekten çok mudur babacığım!

Saint Aubert: "Safvetli çocuk! Birkaç sene sonra bu suali derhatır ettikçe mutlaka güleceksin. Allah versin gül de ağlama! Fakat haydi gidelim. Biraz iyileştim" diye yerlerinden kalktılar.

Uzaktan mürtefice[60] bir mevkide evvelce işittikleri çan sedasını etrafa neşreden manastırı gördüler. Gotik tarz-ı mimarisinde yapılmış olan kapısına kadar varıp çaldılar. İhtiyar bir rahip kapıyı açtı ve bunları manastırın baş rahibi yanına kadar götürdü. Baş rahip önündeki azîm rahleye kapanmış olduğu hâlde, o rahle ile mütenasip bir kocaman kitap okuyordu. Yolcuları kemal-i rıfk u mülayemetle[61] kabul ederek tamam o aralık supe denilen gece ta-

[56] ihsas: hissetme
[57] lerze-nâk: titrek
[58] ihsas-ı mübareke: kutsal duygular
[59] adale-i gayr-ı mütehassise: duygusuz kas, organ
[60] mürtefi: yüksek
[61] kemal-i rıfk u mülayemet(le): büyük nezaketle

amının saat-i muayyenesi olmakla büyük salonda kurulmuş olan umumi sofraya yolcuları da davet eyledi. Saint Aubert yiyebilecek hâlde değil a! Valancourt bile iştiha ile taama muktedir olamayacak kadar hasta ve yorgun olup yemekten ziyade Saint Aubert'e cesaret vermek vazifesiyle meşgul!

Zaten böyle manastırların misafirlerine teklifler tekellüfler ile eza ve cefa vermek mutat olmadığından bunların canları isteyebildiği kadar yedikten içtikten sonra iki erkek ikisi de pek ziyade muhtac-ı istirahat olmalarına mebni erkenden kendilerine tehyie edilen 'cellule'lere yani rehabîn[62] çilehanesi addolunan küçücük odalara çekildiler.

Emily pederinin hâli fenalaştıkça fenalaşmakta olmasını büyük bir nevmidi ve yeis[63] ile telakki eyliyordu. Âdeta bu geceyi sabaha isal edebileceğini de meşkûkâttan[64] addeyliyordu.

İki üç saat sonra manastır içinde bir çan gümbürtüsü daha peyda oldu. Koridorlarda ayak patırtıları arttı. Emily babasının hâli daha ziyade fenalaşmış zannıyla yerinden fırlayarak dışarıya çıktı. Fakat çan, sabah ibadeti için olduğunu kapısı önünden geçen rahiplerden anlayarak iade-i istirahatle yatağına döndü. Fakat uyku kimin gözüne girecek? Hem vakt-i seheri hem mehtabı seyretmek için penceresini açtı. Hafif bir nesim ağaçların yapraklarını ancak tehziz edebilirdi. O dakikada rahiplerin sabah duası nagamatı gayet muhrik ve müessir[65] bir surette kızcağızın kulağına vasıl olmaya başladılar. O nagamat-ı dindarane gibi Emily dahi kalb-i safisini bârgâh-ı sahib-i Kibriya'ya tevcih eyledi.

[62] rehabîn: rahipler
[63] nevmidi ve yeis: üzüntü
[64] meşkûkât(tan): şüpheli
[65] muhrik ve müessir: yanık ve etkili

5
KULELİ ŞATO

Ertesi sabah Saint Aubert seyahatte devam edebilecek kadar kuvvetinin avdetini görerek arkadaşlarıyla beraber yola çıktı. Öğle vakti bunların yolu o kadar fenalaştı ki araba ile yürümek bir tehlike-i zahire[1] hükmünü aldığından arabadan indiler. Kavak ve çam ve kestane mahlutu[2] bir sarp orman içinden yürümeye başladılar. Yalnız zemin ipek gibi çimen ve gûnagûn[3] ezhar[4] ile mestur olmasıyla mevkiin sair dehşetlerini bu hâl bir parçacık tadil eyliyordu.

Valancourt ile Emily bu yolda dahi adım başında bir tefevvukla tetebbu ve istişareye şayan birçok çiçekler görüyorlardı. Ancak bunların her istişaresini takiben bir de yekdiğerine mütehassirane[5] bakışları unutulmamalıdır. Günler geçtikçe bu bakışların ehemmiyeti de artıyordu. İkisi de o etvar-ı manidarın[6] hükümlerini, manalarını anlıyorlardıysa da hâlâ yekdiğerine de anlatmak cüretini peyda edememişlerdi.

Bugün dahi Saint Aubert bu gençlerin şu münasebet-i masumanesini temaşa eyliyordu. Bunları yekdiğerine o kadar münasip buluyordu ki ikisini memzucen[7] cism-i vâhid[8] suretinde evlat na-

[1] tehlike-i zahire: açık, aşikâr tehlike
[2] mahlut: karışım
[3] gûnagûn: çeşit çeşit
[4] ezhar: çiçekler
[5] mütehassirane: özlemli
[6] etvar-ı manidar: anlamlı tavırlar
[7] memzucen: karıştırarak
[8] cism-i vâhid: tek varlık

zarıyla görmeye takarrüp ediyordu.

Şu ormana sapmaları, bir kestirme yol hükmünü aldı. O yol yine caddeye müntehi[9] oldu. Fakat akşam olmuş ve vakit dahi gecikmişti. Bunlar dahi iki tarafı çitler ve parmaklıklarla ve onlara sarılan çiçeklerle müzeyyen bir yoldan aşağı inip Arles (Arl) namında küçücük bir kasabaya vardılar. Orada gayet sade ve temiz bir misafirhane bulup indiler.

Kariben müfarakat hatırası bunları her an müteessir etmişti. Şu geceki neşelerine hiçbir diyecek bulunamazdı. Hayfa ki münasebetleri arttıkça müfarakatları dahi tesirini arttırarak müfarakatın tahatturu bile bunları ziyadesiyle meyus eyliyordu.

Ertesi gün Saint Aubert Akdeniz kenarından Languedoc kasabasına doğru yürümek kararında olup artık büsbütün istirdad-ı afiyet[10] eylemiş bulunan Valancourt ise arkadaşlarıyla birlikte seyahate mecruhiyet gibi, hastalık gibi hiçbir vesilesi kalmadığından yarın müfarakatları lazım geliyordu.

Artık bu müfarakatın derece-i tesiri şayan-ı mülahazadır.

Akşamı gereği gibi neşeli geçirdikleri hâlde ertesi sabah üç arkadaş müteakiben ayrılmak üzere birleştikleri zaman görüldü, anlaşıldı ki o gece hiçbirisi uyuyamamıştır. Çehrelerinde kan kalmamış, gözleri kızarmış, hele Saint Aubert büsbütün kuvvetten düşmüş olup cümleden ziyade o biçarenin şu müfarakattan müteessir olduğu bedahet[11] hükmünü almıştı.

Daha münasebetlerinin iptidasından beri Valancourt kendi familyasını ve hâl ve şanını Saint Aubert'e anlatmıştı. Hâlâ İngiltere'de olduğu gibi o zamanlar Fransa'da dahi bir familyanın tekmil serveti, zükûrdan erşed ve ekber[12] kimsenin elinde bulunduğundan Valancourt'un familyası serveti de kendinden büyük olan Gaskonya'da sakin biraderi elindeymiş. Saint Aubert bu familyayı tanıdı. Onların da şatosu Vallée Şatosu'na topu yirmi mil mesafedey-

[9] müntehi (ol-): uzanmak; çıkmak
[10] istirdad-ı afiyet (eyle–): iyileşmek; sağlığını kazanmak
[11] bedahet: aşikâr
[12] erşed ve ekber: en reşit ve en büyük

miş. Hatta Valancourt'un büyük biraderiyle bazı mahallerde müsadif bile olmuşlarsa da Valancourt'un kendisini nasılsa hiçbir yerde görememiş. Zaten Valancourt'un kendi evsaf ve ahvali bile Saint Aubert'in ziyadesiyle mazhar-ı tahsini[13] olmuşken, bir de hakikaten asilzade ve maruf bir familyaya mensup olması, bu delikanlı ile kendi kızı arasında peydasını gördüğü münasebetten hiçbir su-i netice hâsıl olamayacağı hususunda zavallı pederi bihakkın temin eyledi.

Bunlar kahvaltı etmeye başladılar. Fakat hiçbirisinin çenesini bıçak bile açamıyordu. O aralık binilecek arabanın avluya girmesinden husule gelen gürültü Valancourt'u ikaz eyledi. Gayet müteessir bir tavırla yerinden kalktı. Zira işte dakika-i müfarakat hulul eylemişti.

Saint Aubert kendi meskeni olan Vallée Şatosu'nda da Valancourt ile mülakat ümidinde bulunduğunu irad edince delikanlı pek sevinerek Emily'nin yüzüne baktı. Müfarakattan dolayı Emily dahi pek fena müteessir ise de gülümsemek için cebr-i nefs[14] eyliyordu. Evvela Saint Aubert arabaya doğru yürüyüp iki genç arkadan geldiler. Baba ile kız arabaya bindiler. Valancourt arabanın kapısında dikildi kaldı. Hiçbirinin ağzı varıp da bir kelime söylemiyor.

Nihayet bu cüret yine Saint Aubert'de görüldü. "Adiyö" kelime-i müessiresini,[15] evvela o eda eylediği gibi kızcağız da tekrar edebilerek Valancourt'un hükümde ağlamakla müsavi olan bir tebessüm ile açtığı ağızdan ne sadır olduğu işitilemedi. Ya hareket eden arabanın gürültüsüne karıştı yahut sesi tıkanıp hiçbir şey söyleyemedi.

Emily arabanın kapısı üzerindeki pencereye meylederek Valancourt'u bir daha gördü ki olduğu yerde çivi gibi mıhlanmış duruyor. Yalnız gözleri arabaya müteveccih bulunuyor. Emily beyaz mendilini çıkarıp sallayarak bir veda işareti daha verdiği gibi Valancourt dahi silkinip kendisini toplayarak eliyle selam ve veda işaretlerini vermeye başladı. Nihayet araba yolun bir kavisini dönüp yekdiğerini gözden kaybeylediler. O zaman Saint Aubert kızına dedi ki:

[13] mazhar-ı tahsin(i ol-): beğenilmek
[14] cebr-i nefs (eyle-): kendini zorlamak
[15] kelime-i müessire: etkili, dokunaklı kelime

– Çok liyakatli bir delikanlı! Sebük-ruh,[16] besaletli[17] bir kahraman! Benim gibi bir ihtiyarı bile kendine meftun etti. Hastalıklı tab'ım bu delikanlının mülakatıyla âdeta şifalandı.

Babasının ağzından hiçbir kimse için sadır olan medh ü sitayiş[18] Emily'yi bu kadar sevindirmemiştir. Sevincini ketm edemeyerek pederinin elini sıkıp, okşayıp mahzuziyetini ona da ibraz eyledi.

Şatosundan hîn-i azimetinde[19] Mösyö Quesnel'e kendisine yazacağı mektupları Perpignan (Perpiyan) kasabasına göndermesini rica eylemişti. Malum a bu iki adam arasında bir gizli lakırdı vardır. Hatta o lakırdı Saint Aubert'i ziyadesiyle müteessir etmiş şeylerdendir. Valancourt'dan ayrıldıktan sonra Saint Aubert bir an evvel Perpignan'a vasıl olmak sabırsızlığında bulunduğundan o günkü müfarakatın tesiri hâl-i za'fını arttırmış olmakla beraber, arabasını sür'at-i mümkine ile sürdürüyordu. Fakat arabanın sadematına[20] dayanamadığından bir aralık araba içinde uzandı ve uyku gibi bir dalgınlığa daldı gitti. Bu hâlde yalnız kalan Emily iki akşam evvel Valancourt ile birlikte okumuş bulundukları Petrarch eş'arını[21] kendi kendisine gözden geçirip Valancourt'u düşünmek için kitaplarını araştırırken asıl delikanlının kendi kitaplarından birisi eline geçti. Valancourt ile bu kitabı pek çok okumuşlardı. Kitap nasıl olup da kendi eşyası içinde kaldığını bilemediyse de kalmış olmasına her hâlde pek ziyade sevindi.

O gün akşama kadar yol gidildi. Akşama kadar da Emily kitaptan baş kaldırmadı. Ta gece hululünde Perpignan'a vasıl oldular. Quesnel'den gelen mektupları Saint Aubert bulduranak bunları okuduktan sonra, zavallı hastada yeniden o kadar eser-i za'f ü inkisar[22] görüldü ki, Emily korkusundan helak derecesine vardı. Bu mektuplardan nasıl bir haber-i felaket aldığını sormaya kadar cüretlendi. Fakat babasından aldığı cevap yalnız hasta ihtiyarın gözlerinden seyelan eden yaşlardan ibaret kaldı.

[16] sebük-ruh: zarif; hoş
[17] besalet: yiğitlik
[18] medh ü sitayiş: övgü
[19] hîn-i azimet: dönüş zamanı
[20] sademat: sarsıntılar
[21] eş'ar: şiirler
[22] eser-i za'f ü inkisar: zayıflık ve kırgınlık eseri

Biçare Emily artık sualini tekrar edebilir mi? Ertesi gün yola revan olduklarında pederinin hâl-i ye's ü sükûtu[23] genç kızcağızı canından bizar edecek dereceye vardırdı. Bunu Saint Aubert dahi anladığından dedi ki:

– Kızım şevkini, şetaretini bozmak istemezdim. Hiç olmazsa şu seyahatten aldığın lezzeti acılatmamak isterdim. Bir gün olup da bittabi haber alacağın bir felaketi şimdiden haber almasan da olabilirdi. Ancak şu habersizlik merakı hakikati öğrendiğin zaman mümkün olabilecek teessüften ziyade seni müteessir ettiğini gördüğümden işte haber veriyorum. Paris'te Mösyö Motteville (Motevil) vardır. Bilirsin ya? Bilmediğin şey servetimizin kısm-ı a'zamını onun eline teslim etmiş olmaklığımdır. Bu adama tamamıyla emniyetim vardı. Hâlâ da emniyetim münselib[24] değildir. Fakat birkaç büyük ziyanın teakubu[25] adamcağızı ilan-ı iflasa mecbur etmiş, onun iflası da bittabi bizim iflasımız demektir.

Bu sözü bitirdiği zaman zavallı hasta, hemen nefesini de bitirmiş zannolundu. Emily bir hayli zaman ses çıkaramadı. Badehu pederinde istizahkârane bir vaziyet görünce sordu ki:

–Vallée Şatosu elimizden gitti mi?

–Daha o kadarını bilemem, fakat sen de bilirsin ki sermayemiz pek büyük bir şey değildi. Ama şato ne bir deyne,[26] ne bir hesaba mukabil merhun[27] değildi. Sevgili yavrucuğum, sen olmasan benim için bu iflas asla mucib-i ye's[28] olmaz. Benim dünyadan ne nasibim kaldı. Yalnız senin için düşünüyorum yoksa!

Emily babasının hâline ziyadesiyle acıdı. Dedi:

– Muhterem ve sevgili babacığım! Ne kendiniz için keder ediniz ne benim için! Biz yine bahtiyar olabiliriz. Eğer şatomuz elimizden gitmezse size temin ederim ki bahtiyar olabiliriz. Theresa'den başka hizmetkâr almayız Hiçbir şeyden fark edemezsiniz ki servetimiz zâyi olmuş. Müteselli olunuz babacığım! Biz hiçbir vakit süs ve israf ne

[23] hâl-i ye's ü sükût: sessizlik ve keder hâli
[24] münselib: kesilmiş; kaybolmuş
[25] teakub: birbiri ardınca gelme
[26] deyn: borç
[27] merhun: rehin edilmiş
[28] mucib-i ye's: üzüntü sebebi

olduğunu görmemişiz. Fukaralık bize ne yapabilirmiş? Yekdiğerimiz hakkındaki muhabbeti de izale edemez ya. Vücudumuz sağ olsun.

Cevap olarak Saint Aubert yalnız kızını bağrına bastı. İkisinin gözyaşları birbirine karıştılar. Fakat bu yaşlar meyusiyet yaşları değildiler, bilakis sevinç yaşlarıydılar. Şu meyusiyet hâlinde de kızcağızın pederini bu suretle tesliye[29] etmesi Saint Aubert nezdinde pek büyük bahtiyarlık addolundu.

Artık tamam Languedoc nevahisine[30] vasıl olduklarında karşılarına bir küçük kasaba çıkmıştı. Burada kalmak istedilerse de, o gün kasaba-i mezkûrenin bağ bozumu yortusu olup etraftan pek çok ahali gelerek misafir kabul edebilecek mahallerin kâffesini doldurmuş olmalarıyla yer bulamadıkları için kalamadılar. O kasabayı geçip ileriki köye kadar yolda devama mecbur oldular.

O zamanlar bağ bozumu yortuları şimdikinden daha pek çok ziyade ehemmiyetliydi. Bütün ahali türlü nağmelerle dağları taşları çın çın çınlatırlardı. Ne fayda ki zavallı hasta gençliği zamanında pek büyük sefalarını sürdüğü bu pür-şevk yortudan da artık lezzet alacak hâlde değildi. Cihan gözünde yoktu. Zira gözleri bu cihandan başka avalim-i ebediyeye[31] dönmüşlerdi. Yalnız gözlerini kızına çevirdiği zaman şu dünyada Emily'den ibaret bir ilişiği kalmış olmadığını tahatturla ondan maada cihanın cevri cefası, zevki safası hatırına bile gelemiyordu.

Bu yolda her dakika Saint Aubert'in tezyid-i za'fına[32] nispeten bir ay, bir yıl hükmünü alıyordu. İlerideki köye daha ne kadar zamanda varılabileceğini Michael'den sorup da:

"Tahminen dört saat kadar" cevabını alınca o kadar yola adem-i tahammülünü[33] görerek bu geceyi geçirmek için şuralara en karib mahalde bir hane bulmasını Michael'e emretti. Herif kamçısını çatlatıp arabasını sürdü. Arabanın sadmesine oturduğu yerde mukavemet edemeyen Saint Aubert araba içine yatıp bir hayli zaman

[29] tesliye (et–): teselli etmek; avutmak
[30] nevahi: nahiye; bölge
[31] avalim-i ebediye: ebedi âlemler
[32] tezyid-i za'f: zayıflığın artması
[33] adem-i tahammül: tahammül edememe

o surette mukavemete çalıştıysa da yine derman kendisini bıraktı. Yerinden tekrar kalkabilip de Michael'e "Dur!" emrini de veremiyor. Bu emri kızına işaret eyledi. Arabayı durdurdular.

Biraz bekledikten sonra uzaktan bir köylü geldiğinden oralarda misafir kabul edebilecek, nasıl olursa olsun bir yer bulunabilip bulunamayacağını sordularsa da, meğer o adam dahi buraların yabancısı olduğundan bir cevap alamadılar. Biraz daha beklediler. Bir köylü daha geçti. Ona da sorduklarında adamcağız güya vereceği cevabın işitilmesinden korkuyormuş gibi etvar-ı ihtirazla[34] dedi ki:

– Şurada bir şato varsa da korkarım ki kimseyi kabul etmezler.

Saint Aubert bu şato hakkında heriften biraz izahat almaya davrandıysa da köylü korkup kaçtı, gitti.

Artık akşam da oluyordu. Oldu bile. Diğer bir yolcuya tesadüf ederek sordular ki:

– Şu orman içinde bir şato varmış. Yolu neredendir?

–Orman içinde şato mu? Kuleli şatoyu mu soruyorsunuz?

–Kulesinden filanından kat'-ı nazarla şatoyu soruyoruz. Yolunu bize gösteriverirseniz memnun oluruz.

– Ne, ne, ne? Oraya mı gideceksiniz?

– Yasak mı?

– Hayır! Fakat hiçbir kimseyi bulamazsınız ki, oraya gitmek için size nasihat versin.

– O şato kimindir?

– Ne bileyim ben.

– İçinde kimse yok mudur?

– Vallahi bilmem!

Herif daha ziyade suallerine meydan açılmasın diye haifane[35] bir tavırla kaçtı gitti. Arabacı Michael biraz daha yol kazanmak için hayvanlarını sürmeye davranmışsa da Saint Aubert hemen kendisini kaybedercesine bir za'f-ı tam[36] ile kızının elinden tutarak:

[34] etvar-ı ihtizaz: çekingen tavırlar
[35] haifane: korkarcasına
[36] za'fı tam: tam zayıflık, tükenmişlik

"Ah, pek fenayım!" demesin mi? Saint Aubert kadar gayretli bir adamın böyle izhar-ı ye's edebilmesi için gerçekten pek fena bir hâlde bulunması lazım gelirdi. Bunu Emily dahi bildiğinden:

– Pek fena mı? Ah zavallı babacığım! Hiçbir taraftan istimdat[37] olunamayacak bir mevkideyiz. Aman yarabbi! Şimdi ne yaparız diye, bir kolunu babasının arkasından dolaştırıp Saint Aubert dahi başını kızının göğsüne dayadıysa da bu hâlde sabaha kadar geceyi orada geçirebilmek mümkün olabilir mi?

Bu esnada uzaktan uzağa bir saz sesi, bir nağme sedası kulaklarına vasıl olmaya başladı. Bu müzika Emily için bir müjde-i muavenet[38] makamına kaim olarak:

"O! Mutlaka bir mesken-i beşer kurbündeyiz.[39] Ahalisi kim olursa olsun elbette bize imdat ederler" dedi.

İşitilen sesleri daha ziyade dikkatle dinlemeye başladı. Hayfa ki saz ve seda gittikçe takarrüp etmeyip, gittikçe uzaklanıyordu. Her hâlde sesin gittiği taraf dahi bir semt-i ümid sayılmaz mı? Kız o tarafa doğru kemal-i dikkatle baktı. Orman içinde büyük ve beyaz bir bina müstağrak-ı zulmet[40] olarak şöyle belli belirsiz fark olunabilirdi. Michael'i o tarafa doğru gönderip tahkik ettirdikte, filvaki şato olduğu anlaşıldıysa da pederinde hâl yok ki o tarafa doğru gidebilsinler. Adamcağız âdeta bayılıp kendisinden geçmiş. Zavallı Emily:

"Ah babacığım! Sevgili babacığım! Açınız gözlerinizi? Bir lakırdıcık söyleyiniz. Yalnız sesinizi işiteyim" diye hem ağlayıp hem yalvarıyor ama Saint Aubert'de cevap yok. En sonra aldığı haber-i iflas adamcağızı bütün bütün bitirmiş.

Kızcağız ne yapacağını şaşırdığından civarda kaynak varsa bir parça su bulmasını Michael'e emretti. Zavallı Michael suyu bulmuşsa da şapkasından başka koyacak bir kap bulamamış. Kızcağız eliyle bir parça su alıp pederinin yüzüne gözüne sürdü. Ay ışığına karşı pederinin yüzü gözü âdeta bir cenazeyi andırıyordu. Michael hay-

[37] istimdat: yardım
[38] müjde-i muavenet: yardım müjdesi
[39] kurb: yakın
[40] müstağrak-ı zulmet: karanlığa gömülmüş

vanlarının yanından ayrılamadığı için kızcağız za'f-ı hâl ve nev'iyet-i nisvaniyesi[41] ile tevfik[42] kabul edemeyen bir cüretle babasını arabada ve Michael'in himayesine bırakıp, görünen şatoya doğru kendisi koştu gitti. Tamam ormana doğru girince, demincek işittiği saz ve nağmeyi tekrar işitmeye başladı. Lakin biraz sonra bu sesler yine kesildiler. Ağaçların altı ziya-yı mehtab[43] ile tenevvür[44] edemediğinden ve zifiri karanlık olduğundan heybeti, âciz kızcağızı korkutmaya başladı. Ama öte tarafta can üstünde bir peder bulundukça kızcağız kendi kaydında mı olacak? Artık var kuvvetiyle koşmaya başladı.

Bir hayli gittikten sonra sağ tarafından kalabalık epeyce bir cemaatin kahkahaları vasıl-ı sem'-i ümidi[45] oldular. Şurada burada tek tük kulübeler, hanecikler dahi göründüler. Meğer burada da bağ bozumu yortusu icra olunuyormuş.

Kendisi kan ağlayıp dururken köylülerin raksları, nağmeleri Emily'ye pek acayip geliyor idiyse de ne yapsın? Doğruca yanlarına koşup felaket-i hâlini anlattı. Birkaç köylü kızcağız[a] muavenet için zevklerini bıraktılar. Genç kızın delaletine tebaiyeten[46] arabaya kadar geldiler. Saint Aubert biraz gözlerini açmış, kızının selametle avdetini görünce daha ziyadece canlandı. Şatoda mı olur, nerede olursa bir barınacak yer tedariki için gelen köylülere yalvardı. Birisi dedi ki:

– Şato sizi kabul edemez. Şato mu? Aman yarabbi! Fakat tenezzül eder de benim haneciğime gelirseniz tabii en güzel yatağımı size takdim ederim.

Reddolunacak teklif mi? Cana minnet addiyle kabul olundu. Yavaşça arabayı sürdüler. Raksedenler arabayı görünce raksı filanı bıraktılar. Hastayı bir hanenin önünde indirip ufacık bir salona götürdüler ki eski fakat temiz bir koltuk sandalyesi üzerine oturmak hastanın hoşuna gitti. Sahib-i hanenin ismi Voisin (Vozen) idi. Meyveden, sütten, kaymaktan nesi varsa getirip misafirlerine takdim eyledi. Hastanın sıtması biraz sükûnet bularak aklını başına

[41] za'f-ı hâl ve nev'iyet-i nisvaniye: zayıflık hâli ve kadınlık
[42] tevfik: uyum
[43] ziya-yı mehtab: ayın aydınlığı
[44] tenevvür (et-): aydınlanmak
[45] vasıl-ı sem-i ümid(i ol-): ümit kulağına ulaşmak
[46] tebaiyyeten: uyarak

aldıkta Voisin ile konuşmaya başladı. Adamcağız fakr-ı hâliyle[47] beraber bahtiyarlığından o kadar memnun göründü ki, o memnuniyet milyonerlerde bulunamaz. Voisin dedi ki:

– Bir kızımdan başka kimsem yoktur. Zavallı karıcığım rahmet-i Hakk'a vasıl olduktan sonra yalnız bir kızım kaldı. Onu kocaya verdim. Çoluğu çocuğu da oldu. İşte şurada raks edenler onun çocuklarıdır. Ben de onlar içinde rahat rahat teslim-i ruh edeceğim günü bekliyorum.

Saint Aubert ihtizazlı[48] bir seda ile dedi ki:

– Yiğit dostum! Umarım ki daha pek çok seneler yaşarsınız. Siz onları, onlar sizi daha pek çok seneler görüp sevmekle bahtiyar olursunuz.

– O! Mösyö! Benim yaşımda olan bir adam için o kadar tûl-i emel[49] mümkün değildir. Ben artık gidip âlem-i ervahta sevgili karıcığımı bulmalıyım. Her akşam şu ormanlara baktıkça hayali oralarda geziyor zannediyorum. Bu ormanları ne kadar severdi! Mösyö! İnanır mısınız ki ruhlarımız, vücutlarımızdan ayrıldıktan sonra tekrar bu âleme gelerek şu yerleri ziyaret edebileceklerdir?

Saint Aubert olanca kuvvetiyle cebr-i nefs eyledi. Dedi ki:

– Dostum! Müstakbelimiz karanlık bir yerdir. Orada bize rehberlik edecek yalnız ümidimizle imanımızdır. Ruhlarımız bedenden müfarakat eyledikten sonra tekrar bu âleme gelip sevdikleri zevatı göreceklerine inanmak için bizi hiçbir şey icbar edemez. Ama bu ümitten men dahi edilemeyiz.

Emily ağlıyordu. Badehu bir aralık herkes sükûta vardı. Bu sükûtu ihlal eden yine Voisin oldu. Dedi ki:

– Ya inanıyor musunuz ki bu âlemde bize sevgili olanların ruhlarıyla bizim ruhlarımız ebediyet âleminde yine buluşacaklar? Ah! Yalnız bundan emin olsam elverirdi.

Saint Aubert: O! Buna hiç şüpheniz olmasın. Eğer bu âlemdeki

[47] fakr-ı hâl: yoksulluk
[48] ihtizaz: titrek
[49] tûl-i emel: uzun, fazla istek

müfarakatlar bir müfarakat-ı ebediye olacaklarsa canlar dayanamayacak kadar fâci olurlar.

Bu sözü söyleyerek Emily'nin de yüzüne baktı. Dedi ki:

– Evet Emily! Evet kızım! Orada yekdiğerimizle buluşacağız.

Bu sözleri söyleyip gözlerini semt-i semaya çevirdi. Gayet müminane ve mütevekkilane tavırla huzzarın kalbine metanet verdi. O zamana kadar odada henüz ışık bulunmayıp, fakat mehtap o latif ziya-yı simini[50] ile odayı tenvir eyliyordu. Voisin bu aralık mum getirmeyi çocuklarına emrettiyse de Saint Aubert:

"Yok! Bu nur-ı mübareği bin fanusa tercih ederim. Şu anda kendimi pek iyi buluyorum. Şu uzaktan uzağa işittiğim saz ve nağme dahi pek hoşuma gidiyor" dedi.

"Saz" ve "nağme" kelimeleri üzerine orada bulunan köylüler kemal-i havf ile birbirlerinin yüzlerine bakıştılar. Saint Aubert bu istigrabın farkına vardı. Sordu ki:

– Acayip! Siz de benim gibi şu güzel müzikayı işitiyorsunuz zannederim. Yoksa işitmiyor musunuz? Ne kadar da güzel çalıyor, hatta saz ikidir de ikisinden birden çıkan seda işte bu kadar ahenk veriyor zannediyorum. Yoksa ormanda peyda olan tanîn[51] olmasın yahut sazı çalan sanatının mertebe-i fevkaladesinde bulunmasın!

Voisin korka korka dedi ki:

– Efendim! Hava mülayim oldukça biz bu müzikayı her zaman işitiyoruz. Fakat siz dahi bunu fevkalbeşer bir şey bulmuyor musunuz? Hele şu sazla beraber nağme-saz olan seda-yı latif mutlaka fevkalbeşer[52] değil midir?

Saint Aubert: – Filvaki maharetin bu derecesi hemen de fevkalbeşer tabiriyle tarif olunabilecek şeylerdendir.

Voisin: – Fevkattabiadır[53] efendim! Fevkalbeşerdir! Onu buralarda kim çalacak? Zaten çalanı da kimsenin gördüğü yok ki. Mutlaka emvattan[54] birisidir diyoruz.

[50] ziya-yı simin: gümüş renkli aydınlık
[51] tanîn: ses; çınlama
[52] fevkalbeşer: insanüstü
[53] fevkattabia: doğaüstü
[54] emvat: ölüler

Saint Aubert: – Yok artık ahyaya[55] mahsus olan bu sıfatı emvata nispet etmemelisiniz.

Voisin'de havf daha ziyade arttı. Sözünü başkalarına işittirmemek mecburiyetindeymiş gibi boğuk boğuk söyleyerek dedi ki:

– Ah efendim! Bazı geceler uykum kaçar da uyuyamam. O zaman bu müzika pencerelerimin altına kadar gelir zannederim. Zannederim değil, âdeta gelir. Zannettiğim bir şey kalırsa o da mutlaka bunu çalan sevgili zevcem olması meselesidir. Bazı kere göreyim diye pencereyi açarım. Açar açmaz bu müzika kesilir. Her tarafa bakarım, kimse yok. Bazılarının itikadına göre bu müzika ölüm işaretiymiş. Bir kimsenin ölümü yaklaştığı zaman bu müzika işitilirmiş. Lakin bunca senelerden beri ben bu müzikayı işittiğim hâlde işte henüz vefat etmedim.

Bu kadar saf-derunane bir zanna kızın güleceği geldi. Fakat içi kan ağlayan kızcağızın yüzü gözü gülebilir mi ki gülsün? Saint Aubert dedi ki:

– Bunların hiçbirisine diyecek yok azizim! Lakin köylülerden hiçbirisi şu müzikayı takip cesaretinde bulunamadı mı? Takip olunsaydı mutlaka müzikacısı dahi görülür, anlaşılırdı.

Voisin: – Takip olundu efendim! Bu cesareti eden de bulundu. Fakat ne kadar takip olunsa, güya kendisine takarrüb[56] nispetinde müzika dahi tebaüd[57] eyliyor. Arada hep aynı mesafe kalıyor. Anlaşılıyor ki dünyanın öte ucuna kadar gidilse buna yetişilemeyecek. O zaman takip edenler korkup dönüyorlar. Nasıl oldu da bu akşam erken çıktı. Ekseriya gece yarısından sonra çıkardı. Şimdi şu şatonun kulesi üzerinde görülen parlak seyyare şurada ormanın arkasına doğru inip gurub eylerken bu müzika zâhir olurdu.

Saint Aubert müteaccibane bir tavırla sordu ki:

– Hangi kule?

Voisin: Affedersiniz Mösyö! Kuleyi görmüyor musunuz? İşte şato, işte kulesi

[55] ahya: canlılar
[56] takarrüb: yaklaşma
[57] tebaüd (eyle-): uzaklaşmak

– O şato kimin malıdır?

– Marki (Marquis) de Villeroi (Vilruva).

Bu ismi işitince Saint Aubert titredi. Hâl ve tavrı büsbütün mütegayyir oldu. Dedi ki:

– Öyleyse biz burada Blanc (Blanki)'ye karibiz.[58]

Voisin tasdik tarikiyle başını sallayarak dedi ki:

– Evet efendim, evet! Bir zaman bu şato Marki'nin en sevgili ikametgâhı değil miydi? Ama sonra nefret eyledi. Pek çok seneler vardır ki buraya hiç gelmemişti. Hatta vefatını bile haber verdiler. Bu malikânenin başkaları yedine[59] geçtiğini de söylediler.

Voisin bu lakırdıyı söylerken bir aralık Saint Aubert dalmış gitmişti. Marki'nin vefatı sözü ihtiyarın ağzından çıkar çıkmaz yerinden fırlarcasına bir teyakkuzla dedi ki:

– Vefat mı? Aman yarabbi! Vefat mı? Ne zaman?

– Bir ay kadar oluyor ki bu haberi aldık. Siz Marki'yi tanıyor muydunuz Mösyö?

Saint Aubert bu suale ehemmiyet vermedi. Kendi kendine dedi ki:

– İşte bu pek fevkalade!

Emily korkusundan titreyerek: "Niçin bunu fevkalade buluyorsunuz babacığım!" sualini irad eylediyse de Saint Aubert bir cevap vermedi. Tekrar dalgınlığa duçar oldu. Neden sonra kendine gelerek Marki'nin vârisi kim olduğunu sordu. Voisin dedi ki:

– Adını unuttum. Ama bilirim ki Paris'te oturur. Hem de öyle gelip şatosunda oturacak asilzadelerden değil. Paris budalalarından!

Saint Aubert: – Şato hâlâ kapalı mıdır?

Voisin: – Onun gibi bir şey. Bekçisi olan karıyla koca nezaret ediyorlarsa da şatoda yatıp kalkmıyorlar. Hendek haricinde bir kulübe yapmışlar, orada yatıp kalkıyorlar. Zaten yatılıp kalkılacak yer mi ki? Dünyada ne kadar altın varsa bana verseler orada bir gece kalamam.

Bu sözler Saint Aubert'i ziyadesiyle telaşa düşürmektelerse de

[58] karib: yakın

[59] yed: el

hasta adamcağız telaşını göstermemeye çalışıyordu. Tekrar sordu ki:

– Mösyö Voisin! Kaç seneden beri buralardasınız?

– Burada doğmadımsa büyüdüm efendim!

– Marki de Villeroi'nın zevcesi Markiz'i tanır mısınız?

– Ah! Sorar mısınız efendim, sorar mısınız? Yalnız ben mi ya? Şu civarda müteveffa Markiz'i tanıyan yüz elli kişi daha bulunur.

– Ben de o zavallı kadını tanıyanlardanım.

– Öyleyse pek bahtiyarsınız Mösyö! O kadar güzel, o kadar iyi bir kadını tanımış olmak bahtiyarlıktır. Fakat hayfa ki kadıncağız kendisi bahtiyar olamamıştır.

Saint Aubert'in gözlerinden sel gibi yaş boşanmaya başlamıştı da hiç haberi yoktu. Bu hâl zavallı Emily'yi ziyadesiyle meyus ve bizar eyliyordu. Voisin, Markiz'in evsafını daha ziyade uzun uzadıya sayıp dökmeye başladıkta, Saint Aubert tahammül edemeyeceğini anlayarak: "Elverir dostum, elverir!" dedi ve köylüyü susturdu. Emily laf söylemek değil a, nefes almaya muktedir olamıyordu. Saint Aubert sözü değiştirmek için dedi ki:

– Şu fevkattabia müzikadan bahsediyorduk.

Voisin: – Evet efendim! Fakat sus sus, na, işte yine peyda oldu.

Vakıa gerek saz ve gerek nağme uzaktan uzağa tekrar işitilmeye başladı. Ama güfte neden ibaret olduğu anlaşılamıyordu. Hatta çaldığı sazın bile ne olduğu hükmedilemiyordu. Kitaradan daha çok sesli ve şeştardan daha tatlı ve hazin sedalı bir saz, buna Saint Aubert de şaşarak: "Hakikat acib[60] şey!" demesiyle köylülerin kâffesi:

"Evet efendim! Pek acib, pek acib!" diye başlarını salladılar. Biraz sonra Voisin dedi ki:

– Bu müzikayı ilk defa olarak işitişim on sekiz seneden ziyade oluyor, bir latif yaz gecesiydi. Ama bu geceden dahi geç. Ormanda yalnız geziniyordum. Bir çocuğun hasta olduğundan pek mükedderdim. Uzaktan uzağa müzikayı işitince komşulardan Claude zanneyledim. Bazı kere kapısı önüne çıkıp çalgı çalmak âdetidir. Bir de

[60] acib: tuhaf

ormanın seyrek bir yerine geleyim ki... A! Bunu bütün ömrümde unutamayacağım... Birdenbire kulağıma gelen sesi bütün ömrümde unutamayacağım. O mutlaka bir melekler konsertosu idi ki göğe doğru çekilip gidiyordu. Evime geldiğimde gördüğümü, işittiğimi söyledim. Benimle istihza ettiler. Fakat ertesi sabah karım da başkaları da bu müzikayı işittiler. Manastıra gidip Fransuvaz [Francis] bacıya anlattık. O da bizi daha ziyade korkuttu. Mutlaka hasta olan çocuğumuzun vefatına bir işaret-i semaviye olacağını söyledi. Hangi haneden cenaze çıkacaksa bu müzikanın o haneye takarrüb edeceğini bildirdi.

Bu sözler Emily'nin merakını pek ziyade arttırdıysa da babasını ürkütmemek için sesini çıkarmıyordu. Baba Voisin hikâyesinde devamla dedi ki:

– Hâlbuki Francis bacının sözü doğru çıkmadı. Zira çocuğumuz vefat etmeyip yaşadı.

İki defa tekerrür eden "Francis bacı" sözleri de Saint Aubert'in sem'-i taaccübünü[61] gıcıkladılar. (Zira bacı ve hemşire unvanı rahibelere verilir.) Sordu ki:

– Francis bacı mı? Bu civarda bir de rahibeler manastırı mı vardır.

Voisin: – Evet efendim! Saint Clair Manastırı ta deniz kenarında.

Artık Saint Aubert'in yerinden fırlayıp:

"Aman Allah! Bu ne esrar!" diye haykırmasından Emily de, köylüler de korktular. Cümlesi buz gibi dona kaldılar. Saint Aubert'in bu çığlığı kopardığı zamanki tavrı hem yeis ve kederin hem havf ve hirasın[62] mertebe-i gayesine[63] varmış olan bir acınacak adam tavrıydı. Müteakiben zaten uçkun olan çehresi büsbütün bir meyyit[64] çehresine benzedi. Adamcağız mermerden yapılmış bir heykele döndü. Emily bu korkunç hâlden pek ziyade ürkerek:

"Babacığım, babacığım! Rahata, sükûna muhtaç olduğunuzu unutuyor musunuz? Keremkâr[65] sahib-i hane sizi yatağınıza yatırsın mı?" dedi.

[61] sem'-i taaccüb: şaşırma kulağı
[62] havf ve hiras: korku
[63] mertebe-i gaye: son mertebe
[64] meyyit: ölü
[65] keremkâr: cömert

Saint Aubert kızını tesrih[66] için gülümsemeye çalışıyor idiyse de hiçbir lakırdı söyleyemiyordu. Neden sonra kelama da iktidar peyda eyledi. Dedi ki:

– Korkma kızım! İyiyim. Yarın daha iyi olurum. Fakat artık seyahate hitam vererek şatomuza döneriz. Zira şu müşahedat ve mesmuat[67] bende seyahate devam için iktidar bırakmadı.

Vakıa şatolarına avdeti Emily dahi arzu ediyorduysa da, pederinin vehleten[68] avdete gördüğü mecburiyet dahi kızcağızı duçar-ı endişe eyledi.

Pederini yatak odasına götürdüler. Kendisi de kendine tehyie[69] edilen küçücük bir odaya çekildi. Orada kendi kendisine mütalaata koyuldu. Validesi vefat edeliden beri âlem-i ervahta[70] ruhların buluşup buluşmayacakları kaziyesi[71] kızcağızın zihnini zaten işgal edip duruyordu. Babasından da kat'-ı ümid eylemesi üzerine bu mesele nazarında daha ziyade ehemmiyet alarak buna dair pederinin bu akşamki sözlerini birer birer hatırdan geçirdi.

Bir aralık penceresini açıp dirseğini dayatarak mülahazalarını orada yürütmeye başladı. Gözleri eb'ad-ı semaya[72] doğru medd-i nazar[73] ederek dalıp gitmişlerdi. Biraz evvel Voisin'in tarif ettiği seyyare bu aralık ormanın arkasına doğru inip gurub eyledi. Onun müşahedesi kızcağızın aklına mahut fevkattabia müzikayı getirdi. Acaba o müzikayı yine işitecek miyim diye hem korkup hem de arzu eyliyordu. Marki de Villeroi'nın vefatına pederinin gösterdiği esefler dahi hatırına geldi. Hele markizin ismi yad olunduğu zamanki teessürü bir de Saint Clair Manastırı'nın ismi meydana konulduğu zamanki çığlığıyla birleşerek genç kızcağızın merakını arttırdıkça arttırdılar. Çünkü o zamana kadar babası bu isimlerden hiçbirisini kendi yanında yad etmemişti.

O gece müzikadan hiçbir eser işitilmedi. Bağ bozumu yortu-

[66] tesrih: rahatlatma
[67] müşahedat ve mesmuat: görülenler ve duyulanlar
[68] vehleten: ansızın
[69] tehyie (edil-):hazırlanmak
[70] âlem-i ervah: ruhlar âlemi
[71] kaziye: konu
[72] eb'ad-ı sema: gökyüzünün uzaklıkları
[73] medd-i nazar (et-): bakışı uzanmak

sunu yapanlar da çekilmiş olduklarından hiçbir taraftan ses seda gelmiyordu.

Yarın yine yola çıkılacağı hatırına gelerek biraz da uyumaya lüzum gördü. O yaştaki kızcağız uykuya muhtaç olduğu zaman uyku gecikir mi?

6
VEDA-I A'ZAM[1]

Ertesi sabah erkenden Emily bazı sesler, gürültüler işiterek uykusundan uyandı. Meğer arabacı Michael kendi katırlarına ses vererek atların hizmetiyle iştigal ediyormuş. Kalktı, mümkün mertebe tuvaletini icra eyledikten sonra babasının odasına gitti. Fakat bu gecenin sıtmalı ve zahmetli uykusu adamcağızı dinlendirmekten ziyade bir kat daha duçar-ı za'f[2] eylemişti. Babasını da alıp dün akşam gece taamı ettikleri odaya kadar indirdi. Hane sahibi baba Voisin ile kızı bu odada temiz pak bir kahvaltı hazırlamışlardı.

Pederinin zaafını gören Emily bugün yola çıkmaktan sarf-ı nazar edilmesi reyinde bulunuyorduysa da Saint Aubert bir an evvel şatosuna avdet arzusunda bulunduğundan, pek çok zamandan beri kendisini bu kadar iyi bulduğu yokken bugün pek iyi bulduğunu temin eyleyip ve sabah serinliğinde yola çıkarsa gündüzden daha rahat seyahat edeceğini söylüyordu. Fakat tamam hane sahiplerine teşekkür ederek kapıdan çıkılacağı esnada Emily gördü ki babasının yüzünü birdenbire müthiş bir sarılık istila eyledi. Adamcağız biraz sallanıp koltuk sandalyesi üzerine düşüverdi. Bu hâlde Saint Aubert yolculuktan feragatle kendisini yukarıya yatak odasına kadar çıkarmalarını ricaya başladı.

[1] veda-ıa'zam: en büyük veda, ayrılık [2] duçar-ı za'f (eyle-): zayıf düşürmek

Yatağına yatırıldıkta hane sahiplerine kendisini bir lahzacık kızıyla yalnız bırakmalarını rica etti. Emily zahiren metanetini muhafaza ediyorduysa da derununda kanlar gidiyordu. Lakin adamcağız kızın elini tutup zaifane[3] sıkarak pür şefkat olan gözlerini de kızın gözlerine diktiği zaman Emily'de ne metanet ne resanet[4] kalmayarak gözlerinden yaş boşanıverdi.

Saint Aubert dahi gözyaşlarını men eyleyemiyordu. Nihayet kudretini toplayarak dedi ki:

– Sana söylemek ihtiyacında bulunduğum şeylere nazaran bakiye-i hayatım[5] olan dakikaları pek de kâfi göremiyorum. Duçar olduğumuz hakikat-i müellimenin[6] derece-i dehşetini senin nazarında tahfife[7] çalışıyordum. Ama iş o mertebeyi geçti. Emily! Dakika-ı kübra-yı müfarakatımız[8] pek yakındır. Buna tahammül için olanca metanetimizi toplayarak cesurane ve müminane söyleşmeliyiz.

Güya pederinin vefatı ihtimalini ilk defa olarak şimdi teslim etmişçesine bir cüret-i meyusane ile pederinin yüzüne baktıysa da, bu acıya tahammül edemeyerek kızcağız bir aralık kendisinden geçip bayılıverdi. Saint Aubert'in avaz-ı istimdatkârânesi[9] baba Voisin ile kızını celp ederek zavallı Emily'ye muavenete müsaraat[10] gösterdiler.

Emily gözlerini açtığı zaman babasını çend[11] dakika evvelki hâlinden beş kat daha zayıf buldu. Lakırdı söylemeye ancak muktedir olabiliyordu. Hane sahipleri çekildikten sonra adamcağız artık son kuvvetini cem' ederek ve kızını öperek koklayarak beyhude bir teessüfle kendisini de hasta etmesinden dolayı pederane ve şefikane bir tekdirden[12] sonra dedi ki:

– Cesaret kızım, cesaret! Bizi bunca inayatına müstağrak buyurmuş olan Hak Taala hazretlerinin şu son irade-i kat'iyesine dahi kemal-i imanla teslimiyet gösterelim. Ağlama. Ölüm hiç kimse için

[3] zaifane: zayıfça
[4] resanet: sağlamlık; dayanıklık
[5] bakiye-i hayat: hayatın geri kalanı
[6] hakikat-i müellime: keder verici hakikat
[7] tahfif: hafifletme
[8] dakika-ı kübra-yı müfarakat: büyük ayrılık dakikası
[9] avaz-ı istimdatkârane: imdat isteyen ses, bağırış
[10] müsaraat (göster-): acele etmek; koşturmak
[11] çend: birkaç
[12] tekdir: paylama

nagehani bir netice değildir. Çünkü hepimiz daima bu neticeyi muhakkak biliyoruz. Kadir-i Kayyum[13] hazretlerine imanı olanlar için bunda korkacak bir şey de yoktur.

Şu nasihatlar üzerine Emily'de biraz sükût hâsıl oldu. Saint Aubert dedi ki:

– Dinle beni kızım! Sana itiraf edecek bazı büyük esrarım vardır. Senden bir de vaat ve temin ihtiyacındayım. Ona nail olursam daha rahat öleceğim. Ama o vaadi keşf-i esrardan mukaddem bana vermelisin. Diğer pek çok esrarım daha varsa da, senin için onları bilmenden ziyade bilmemen hayırlıdır. Haydi bakayım sana vasiyet edeceğim şeyleri harf be harf icra edeceğine yemin et!

Böyle bir dakikada Emily için emr-i pedere adem-i imtisal[14] mutasavver midir? Ez dil ü can[15] yeminlerle babasını temin eyledi. Saint Aubert dedi ki:

Seni verdiği yeminden döner bed-asıllardan addedemem! Bahusus yapacağın şey yine senin rahatın, selametin için zaruriyattandır. Şimdi maksada gelelim: Şatoda benim yatak odamın içinden bir camlı kapıyla girilen bir küçük odayı bilirsin ya. Bu odanın döşeme tahtaları büyük koltuğun altında eğretidir. Orası bir kapaktır. Ortasındaki düğme bunu sana kolayca tanıtır. Ayağını o düğme üzerine basınca kapak aşağıya çöker. O zaman onu bir sürme gibi döşemenin altına doğru itersin. Bu kapağın derunu da ufacık bir hazinedir.

Saint Aubert biraz durup nefes alarak dinlendi. Badehu yine sözünde devamla dedi ki:

– Lakırdılarıma dikkat ediyor musun?

Emily bir kelime söylemeye muktedir olamadığından yalnız baş işaretiyle pederine cevab-ı tasdik verdi. Bunun üzerine Saint Aubert "Şatoya avdet eylediğin zaman..." diye başladığı bir söz Emily'yi büsbütün mağlup ederek iki elleriyle yüzünü örtmüş ve artık hüngür hüngür ağlamaya başlamıştı. Zira bu söz pederi vefat ederek onu buraya terk eyledikten sonra kendinin şatoya yalnız olarak avdetini

[13] Kadir-i Kayyum: Ezeli Kudret
[14] adem-i imtisal: uymama
[15] ez dil ü can: gönülden ve candan

ihtar eylemişti. Saint Aubert kızına teselli vermek için bir suret-i mahufede[16] gülümsedi. Dedi ki:

– Şatoya avdet eylediğin zaman bu odaya yalnız girmelisin. Tarif ettiğim hazinecikte bir paket bulacaksın ki, birtakım mektuplardan ibarettir. Şimdi olanca dikkatinle beni dinle! Sana ettirdiğim yemin dahi işte bu noktaya dairdir. Bu mektupları yakacaksın. Anladın mı? Hepsini yakacaksın. Hiçbirisini okumaksızın, hiçbirisine bakmaksızın, cümlesini kâmilen yakacaksın. İşte sana son vasiyetim, emr-i mahsusum bundan ibarettir.

Seyahate çıkılacağı gece Emily'nin bu odada pederinin karıştırdığını gördüğü mektuplar işte bunlar olduğu hatırına geldi. Bunların mahvındaki sebep ve hikmeti sorması üzerine babası dedi ki:

– Eğer bu sebep ve hikmeti sana söyleyebilecek olsaydım yemin ettirmeye ne lüzum kalırdı. Bence bu bir sırr-ı a'zamdır. Bu bapta gözü kapalı olarak bana itaat etmeni arzu eyliyorum. Yine o hazinecikte bir ipek kese derununda iki yüz doubloon (o zamanın altınlarının ikisi bir yerde olanı) bulacaksın. Zaten o hazineciği yaptırmaya sebep şatoda bulunabilecek parayı hıfzedebilmektir. Zira o zamanlar vilayetin her tarafını birçok haydut çeteleri istila etmişti de bastıkları şatolarda, hanelerde ne bulurlarsa yağma eyliyorlardı.

Hasta biraz daha nefes alıp dinlenerek dedi ki:

– Senden bir vaat daha isterim. O da her ne hâle duçar olacaksan ol, fakat hiçbir sebep ve vesile ile Vallée Şatosu'nu satmamaktan ibarettir. Hatta kocaya varacak olduğun zaman dahi bu şatoyu çeyiz olarak kocanın üzerine geçirtmeyeceksin. Şato hep senin namına mukayyed bir malikâne kalacaktır.

Bundan sonra Saint Aubert kızına servetinden bahsetti. O zamana kadar henüz vermemiş olduğu izahatı da ita ederek dedi ki:

– O iki yüz doubloon altını ile kesemde bulacağın bir miktar para sana bıraktığım servet-i nakdiyenin tamamıdır. Ondan başka nakit bırakamıyorum. Sebebi de Paris'teki Mösyö Motteville'in iflasıdır. Zengin değilsin kızım! Fakat ekmek parasına muhtaç fakir de değilsin.

[16] suret-i mahufe: korkunç şekil

Muttasıf[17] olduğun kanaatla yine geçinebilirsin.

Artık Emily kelime-i vahide[18] söyleyemiyordu. Pederinin elini kendi elleri içine alıp öperek ve gözyaşlarıyla ıslatarak yatağı önünde diz çökmek vaziyetini alan kızcağız âdeta perestiş hâlindeydi.

– Bu vesayadan[19] sonra Saint Aubert biraz istirahat etmişe benzedi. Ancak şu sözleri söyleyebilmek için nefsine ettiği cebirlerden dolayı pek takatsız kaldığından yarı uyku, yarı baygınlık hâliyle gözlerini kapadı. Emily pederinin başı ucundan ayrılmayıp dua eyliyordu. O sırada odanın kapısı yavaşça dık olundu. Meğer Mösyö Voisin civar manastırdan bir papaz getirmiş. Artık ölüm yatağında bulunduğuna kimsenin şüphesi kalmayan adamcağıza son bir vazife-i diniyeyi icra için papazın vüruduna Emily memnun olduysa da, babasının o dalgınlıktan uyanmasını beklemeye lüzum gördü.

Babası gözünü açtığı zaman Emily bir itiraf-ı günah[20] râsimesi arzu edip etmediğini pederine sordu. Verdiği muvafakat işareti üzerine papazı hastanın yanına ithal edip, kız dahi çekildi. Hasta ile papaz yarım saat kadar yalnız kalarak tabiidir ki Hak Taala hazretlerinden affı niyaz olunacak kabayih-i hafiye[21] neden ibaret ise ortaya konuldu. Badehu Emily ve baba Voisin ve kızı ve sair hane halkı, hastanın yanına gelip taabbüden diz çöktüler. Papaz dahi bu hâlde hâlet-i nez'e[22] mahsus olan duayı okudu.

Bu râsime-i müellime[23] bittikten sonra Saint Aubert hane sahibi Baba Voisin'i yanına çağırıp elini tutarak artık intifa[24] hâlinde bulunan son lem'a-i hayatının[25] kuvvetiyle dedi ki:

– Dostum! Tanışalı pek yakınsa da kalbinizin safvetini takdir eyleyebildim. Kızıma muavenetinden eminim. Ben aradan çekildikten sonra Emily'nin o muavenete ihtiyacı olacaktır. Senin de evladın var. İhsas-ı pederaneyi[26] bilirsin.

Voisin ağlayarak hastayı temin etti. Şatosuna kadar birlikte

[17] muttasıf: sahip
[18] kelime-i vahide: tek kelime
[19] vesaya: vasiyetler
[20] itiraf-ı günah: günah çıkarma
[21] kabayih-i hafiye: gizli günahlar
[22] halet-i nez': ölüm hâli, can çekişme
[23] râsime-i müellime: kederli âdet
[24] intifa: sönme; yok olma
[25] lem'a-ı hayat: hayat parıltısı
[26] ihsas-ı pederane: babaca duygular

götüreceğini vaat eyledi. Ama artık kelama iktidarı kalmadığından adamcağız Voisin'e yalnız bir elini sıkmakla teşekkür edebildi. Biraz sonra yine dermancığı teceddüt ederek kızıyla çend kelime daha teati eyledi. Sathî heveslere, kadıncasına hissiyata asla mağlup olmamasını tavsiyeden sonra, kendi hemşiresi Madam Cheron için dedi ki:

– Vakıa kendisiyle ayrı yaşamışız. Aramızda hiç münasebet kalmamış demektir. Ama ondan başka akraban yoktur. Vasiyetnamemde tasrih olunduğunu göreceksin ki sinn-i rüşde[27] kadar seni onun himayesine tevdi etmişimdir. Vakıa hüsn-i himayesinden[28] ümidim ber-kemal[29] değilse de ne yapayım, başka kimsem yok. Gönlü fena değilse de, tabiatı bizlere benzemez. Herhâlde kendisiyle güzel geçinmeye gayret etmelisin. Benim hatırım için! Benim ruhumun istirahati için!

Emily pederinin vesayasını harfbe harf icrada asla kusur etmeyeceğini temin eyledi. Ağlayarak dedi ki:

– Zaten bundan sonra şu vasiyetlerinize tevfik-i muamele[30] ile ruhunuzu şad edebilmekten başka benim için ne miktar tesliyet kalmıştır ki?

Saint Aubert kızının yüzüne baktıysa da gözlerinin feri gittikçe kayboluyordu. Dakika-i uzma[31] hulul etmişti. Bir aralık: "Neredesin kızım?" dedi. Fakat ne söylediğini de fark edemiyordu. Kız, babasının elini tuttu. O zaman hastanın yüzü kül kesildi. Eli buz gibi soğuktu. Yalnız kalbinde kalan bakiye-i hayat[32] biraz daha devam ederek dudakları arasından kızını takdis ediyordu. Kızcağız pederinin soğuk terlere müstağrak başını tutup ağlayarak öpüyordu. O esnada da ruh-ı peder makarr-ı ebedîsine[33] tayeran[34] etti, gitti.

Voisin ile kızı zavallı Emily'yi cenaze odasından ayırıp çıkarabilmekte zahmet çektiler. Kızcağız kabre kadar pederinin elini bırakmamak azm-i meyusanesinde[35] idiyse de müsaade vermediler.

[27] sinn-i rüşd: ergenlik yaşı
[28] hüsn-i himaye: güzelce koruma
[29] ber-kemal: tam
[30] tevfik-i muamele: uygun davranma
[31] dakika-i uzma: en büyük dakika
[32] bakiye-i hayat: hayat kalıntısı
[33] makarr-ı ebedî: ebediyen durulan yer; ahiret
[34] tayeran (et-): uçmak
[35] azm-i meyusane: ümitsizce niyet

7
YETİM

Sabahleyin hasta için gelen papaz akşam dahi Emily'yi tesliyete geldi. Hatta Saint Clair başrahibesinden de bir selam getirdi. Rahibe, Emily'yi davet etmiş. Cenaze henüz kaldırılmamış olduğu cihetle, Emily yarın cenaze defninden sonra rahibenin nezdine gideceğini vaat etti.

Papazın vaizane ve pederane nasihatları kızcağızı epeyce teskin edebildiler. Papazdan aldığı fikr-i hikmet üzerine Emily dedi ki:

– Pederim nazar-ı Bari'de dün nasıl mevcut idiyse, bugün dahi öyle mevcuttur. Gaybubeti yalnız bize nazaran bir gaybubettir. O baki ve ezelînin nezdinde babam dahi mevcut ve bakidir.

Geceyatak odasına çekildiği zaman hayali hep pederiyle meşgul olduğu gibi hafif ve zahmetli bir uykuya daldığı zaman rüyasında da onunla meşgul oldu. Yalnız pederini değil validesini de birlikte gördü. Bunların yüzleri mütebessim ve tavırları bahtiyarane idiler. Bunların dudakları bir şeyler söylemek için kımıldanıyorlar idiyse de, Emily sözlere bedel uzaktan uzağa bir saz sedası işitiyordu. Bu müzikanın pederi üzerinde de tesiri görüldü. Güya pederi o sedadan cuşa[1] gelmiş gibi bazı evza-ı mahzuzanede[2] bulunuyordu.

Şu teessürle kızcağız gözünü açıp uyandı. Rüya kaybolmuş idiyse

[1] cuşa (gel-): coşmak

[2] evza-ı mahzuzane: hoşnut hâller

de saz devam ediyordu. Filhal evvelki akşam işittiği müzikayı tahattur eyledi. Hele Voisin'ın lakırdıları da hatırına gelerek bu müzikanın muhbir-i mevt[3] olduğuna kendisi de inandı.

Yarı müteabbidane[4] ve yarı haifane[5] bir tavırla pencereden baktı. O parlak seyyare yine orman üzerine doğru inerek guruba takarrüb[6] etmişti. Seyyare gurub ettikçe saz sesi de tebaüd[7] ederek ikisi birden kayboldular.

Saint Aubert'in, vefatından mukaddem Saint Clair rahibeleri manastırına defnedilmesini vasiyet eylediğinden ve hatta bu manastırın şimal cihetinde, müteveffa Villeroi'un kabri yanını irae[8] ederek oraya gömülmesini istediğinden, ferdası gün bu vasiyet mucibince hareket olundu. Cenaze defnolununcaya kadar hazır bulunmaya kızcağız cesaret eyledi. Badehu başrahibe, Emily'yi kendi odasına götürüp, nice dindarane ve hakimane sözlerle tervihine[9] inayet eyledi. Vakıa kızcağız öyle olur olmaz tesellilerle evvelki hâl-i şetaretini[10] bulamazsa da, yine bu misilli nasayihin[11] hüsn-i tesiri inkâr olunamaz. Bununla beraber birkaç hafta manastırda oturup kederden münbais[12] hüzünlü hâli büsbütün mündefi[13] olmayınca, şatosuna avdet edemedi. O müddet zarfında birisi şatosundaki Theresa'ya ve birisi halasına olarak iki mektup yazıp felaket-i vakıadan bunları da haberdar etti.

Saint Clair Manastırı'nda imrar[14] eylediği haftalar zarfında gerek başrahibe ve gerek sair bacılar zavallı yetimi o kadar hoş tuttular ki, bir aralık Emily dahi dünya ve mafihayı terkle şuracığa çekilmek arzusuna düşmüştü. Zira mabed-i mezkûr[15] zaten halkın mazhar-ı takdisi[16] olan yerlerden iken, pederine de makber ve makar[17] olmasıyla Emily nazarında kudsiyeti berter[18] olmuştu. Yalnız Valancourt

[3] muhbir-i mevt: ölüm habercisi
[4] müteabbidane: ibadet edercesine
[5] haifane: korkakçasına
[6] takarrüb (et-): yaklaşmak
[7] tebaüd (et-): uzaklaşmak
[8] irae (et-): göstermek
[9] tervih: rahatlatma
[10] hâl-i şetaret: neşeli hâl
[11] nasayih: nasihatler; öğütler
[12] münbais: çıkan; doğan
[13] mündefi (ol-): gitmek; geçmek
[14] imrar (eyle-): geçirmek
[15] ma'bed-i mezkûr: sözkonusu mabet
[16] mazhar-ı takdis(i ol-): kutsal saymak
[17] makar: bulunulan yer
[18] berter: daha yüksek

namı buna mani görüldü. Zira bu nam pederi tarafından da takdir ve takdis edilmiş bir nam olup Emily'yi de dünyaya rapt eylemekteydi. Hatta sözün doğrusu Emily, Valancourt'a olan irtibat-ı kat'i'si[19] maddeten, vicdanen ne hüküm götürebileceğini henüz nazarında tayin etmemiş idiyse de, bir manastıra çekilecek olanların dünya yüzünde artık hiçbir merbutiyetleri kalmamak lazım geleceğine göre Valancourt böyle bir uzlet-i külliyeye[20] mani olabilirdi.

Madam Cheron'dan bir cevapname geldi. Vakıa nice tesliyet-amiz[21] sözlerle memlu[22] ise de bu sözlerin kâffesi basmakalıp şeylerden olacağı ihbara ihtiyaç bırakmaz. Madam Cheron kariben[23] manastıra bir adam gönderip ona refakatle Vallée Şatosu'na kadar gidebileceğini yeğenine bildiriyordu. Vakıa bizzat kendisi gelip yeğenini alması lazım geleceğini yazıyorsa da, şu aralık kendi memleketinde pek çok misafirler bulunarak her gün verilen ziyafetlerde hazır bulunmayacak olursa nezakete mugayeretinden[24] dolayı, dostlarının duçar-ı intikad ve muahezesi[25] olacağından bahisle özür dahi diliyordu. İşte kızcağızı tesliye ve himayesine tevdi eylediği halanın böyle bir hala olduğunu zavallı Saint Aubert dahi biliyordu.

Madam Cheron'un dediği uşak geldi. Aradan birkaç gün daha geçtikten sonra Emily yol zahmetine katlanabilecek kadar iade-i kudret eylediğinden evvela gidip Voisin ile kızına gayet müteşekkirane bir surette vezaif-i vedaı[26] ifa eyledikten sonra manastıra avdet ve pederinin kabrini bir daha ziyaretle manastırın kilisesine girdi. Orada gerek mevkiin ruhaniyeti ve gerek kızcağızın teessürü hasebiyle kilisenin mermer direkleri arasında gözüne bazı hayalat görünür gibi olduysa da, bu hayalatın insan eseri olduğuna delalet edebilecek ayak patırtısı filan gibi şeyler işitilmediğinden ve zaten o zamanlarca fevkattabia ve hariç-ez-daire-i beşeriyet[27] şeylere ziyadece itikat olunduğu gibi bilhassa bu taraflar ve bu manastır hakkında

[19] irtibat-ı kat'i': kesin bağlanma
[20] uzlet-i külliye: bütünüyle yalnızlık
[21] tesliyet-amiz: teselli edici
[22] memlu: dolu
[23] kariben: yakın zamanda
[24] mugayeret: uymama; aykırılık
[25] duçar-ı intikad ve muaheze (ol-): eleştiri ve küçümsemeye uğramak
[26] vezaif-i veda: veda görevleri
[27] hariç-ez-daire-i beşeriyet: insanlık dairesinin dışında

da rivayat-ı kesire[28] bulunduğundan zavallı Emily gördüğü hayalattan havfını sıdk-ı iman[29] ve şiddet-i ibadetine[30] katarak o veçhile ifa-yı vezaif-i perestişkârîde[31] bulundu.

Tamam azimet dakikasında başrahibe ile vedalaşacağı zaman o muhterem bacı, kızcağızı ziyadesiyle taltif ederek, eğer dünya yüzünde umduğu bahtiyarlığa nail olamayacak olursa, buraya gelip saadet-i sahihayı[32] burada bulmasını tavsiye eyledi.

Elhâsıl pederinin burada vefatından dolayı Emily nazarında vatan derecesinde bir kudsiyet peyda eylemiş olan şu yerlerden müteessiren müfarakat eyleyerek yola çıktıysa da, esna-yı rahta[33] müsadif-i nazar-ı temaşası[34] olan o latif mevkiler, o güzel sahralar kızcağızı evvelki gibi eğlendiremiyorlardı. Zavallı yetim! Saha-ı tabiatın bu menazır-ı latifesini hayretle temaşada kendisine refik olan babacığı yanında yok ki, bunlardan lezzet alabilsin.

İlk gece Languedoc hududu üzerinde bir mahalde kalıp, ertesi akşamı Gaskonya'ya vasıl oldu. Ta akşamdan sonraydı ki uzaktan uzağa kendi şatoları görününce:

"Ah! İşte sevgili babacığımın en ziyade sevdiği mesken! İşte kendi eliyle gars[35] ettiği orman! Akşamın bu saatiyse oralarda gezmek için en ziyade sevdiği saatti" diye kalben müteessir olmaya başladı. Daha ziyade yaklaştı. Artık her gün gezip yürüdüğü çemenzara varınca:

"Ne sükût ve sükûn! Her şey eski hâlinde, her şey güzel, ama yalnız bu letafeti ruhlandıran sahibi eksik!" diye ağlamaya başladı.

Araba kapının önünde durup ihtiyar Theresa ağlayarak yetimi istikbal eyledi. Hele pederinin sevgili köpeği de koşup hanımı arabadan inerken muhibbane avavelerle üzerine atılmaya başlamıştı ki bu hâl kızcağızın yüreğini paralamaya kâfi değilmiş gibi bir de köpek etrafı aranarak ve aradığını bulamayınca, araba içine atlayıp

[28] rivayat-ı kesire: bol rivayet, hikâye
[29] sıdk-ı iman: iman temizliği
[30] şiddet-i ibadet: ibadetin kuvveti
[31] ifa-yı vezaif-i perestişkârî(de bulun-): taparcasına görevlerini yapmak
[32] saadet-i sahiha: gerçek mutluluk
[33] esna-yı rah: yolda geçen zaman, yolda iken
[34] müsadif-i nazar-ı temaşa: gözüne ilişen
[35] gars (et-): dikmek

her köşeyi koklayarak efendisinden eser bulamayınca, onlara mahsus olan ağlayışla ulumaya başladı ki, işte bu hâl Theresa'yı da Emily'yi de elem ve esefin son mertebesine vardırdı.

Emily ihtiyar hizmetçinin elinden tutarak kapıdan içeri yürümeye başladı. Kâh yürüyor, kâh duruyor, yine yürüyor, yine duruyordu. Bugün şurada görülen sükût, tenhalık ne faci idi. Sanki her tarafı ölüm istila eylemiş!

Birinci salona girdiler. Oradan da mukaddema Emily'nin "benim odam" dediği kabinoya vardılar. Döşemeler dayamalar hep eski hâlinde, fakat o zamana kadar bunlar ebkem[36] iken, şimdi dillenmişler de kâffesi kendisine felaket-i hâlden bahsediyorlarmış gibi bir hâl var.

Bahçeye nâzır bir pencere yanına oturdu. Güneşin gurubunu temaşa için ekseriya pederiyle beraber bu pencerenin önünde otururlar, konuşurlardı. Theresa pişirdiği bir kahveyi getirip kıza verdi. Dedi ki:

– Ah Matmazel! Haber-i felaketi aldığım gün ne olduğumu bilemezsiniz. Bu seyahatten yalnız avdet edeceğinizi kim hükmedebilirdi?

Zavallı Emily! Mendilini gözlerine tutup Theresa'ya da sükût emirleri veriyordu. Bir müddet bu hâl ile geçti. Badehu cüret ve cesaretini toplayarak babasının dairesini de görmeye gitti. Orayı da ziyaretle derdi ne kadar artacaksa artmasını ve son mertebeyi bulmasını istiyordu.

Filvaki kütüphane kapısını açarken kızcağız bayılmak derecelerine geldi. Artık burada her ne görse doğrudan doğruya pederini görmüş demek oluyordu. Hele pederinin oturmak mutadı olan koltuk sandalyesini görünce hâlâ pederi onun üzerinde oturuyormuş gibi bir hayale dalarak tazimi havfa, havfı kedere katıp dizleri üstüne çöktü. Orada bir ibadet ifasından sonra kemal-i cüretle koltuk üzerine oturdu. Onun önünde bir büyük rahle ve onun da üzerinde bir açık kitap bulunup filhal der-hatır[37] etti ki, seyahatlerinden bir gün evvel

[36] ebkem: dilsiz

[37] der-hatır (et-): hatırlamak

pederi kendisine bu kitabın şu açık sayfasını okumuştu.

Bu kitap artık Emily nazarında bir kitab-ı mukaddes hükmünü aldı. Badema[38] şu sayfayı asla çevirmemek ahdiyle gözlerini oradan ayıramıyordu. Kızcağıza o kadar dalgınlık geldi ki, hâlinden Theresa dahi korkarak onu oradan güç hâl ile ayırabildi.

Aradan birkaç gün geçtikten sonra Emily'ye halası tarafından bir mektup daha geldi. Madam Cheron hâlâ yeğenine birtakım yavan teselliler vererek kendisini Tholouse'a (Tuloz) davet ediyordu. Müteveffa biraderi tarafından Emily'ye nezaret ve himaye mecburiyeti altına sokulmuş olduğuna göre, Emily'nin mutlaka kendi yanına gelmesine lüzum gösteriyordu. Hâlbuki Emily sabavetinin[39] o kadar mesudiyetle geçtiği ve pederinin de her yerden ziyade sevdiği Vallée Şatosu'ndan ayrılmak istemiyor idiyse de, pederi dahi halasına itaat emrini verdiğinden halasına yazdığı cevapta, tavsiyesine itaat ve inkıyat[40] vaadiyle beraber teessürat-ı tabiiyesi zail oluncaya kadar biraz vakit daha Vallée'de ikametine müsaade edilmesini istirhamda bulundu.

Bedbaht yetimin kalbinde daha ne kadar kederler vardı! Madam Cheron'un zevki, tabiatı kendi ahlakına asla uymayacağını pekâlâ biliyordu. Halası gayet zengin ve kibarane zevk ve safaya gayet heveskâr! Kendisiyse ona nispetle fakir olmaktan maada, böyle matem içindeyken halasının zevklerine, safalarına iştiraki de pek yolsuz düşeceğini görüyordu.

Halasına yazdığı cevabı gönderdikten sonra yekdiğerini müteakiben devreyleyen haftaların her biri kızcağızın yeisini tadil ede ede, nihayet yetimler için tabii olan bir hüzn-i hafif ü latif ile kaldı. Pederiyle birlikte başlamış oldukları kitapların kıraatinde devam ile beraber, pederinin sevdiği parçaları şeştarıyla çalmaya ve bazı hazin güfteleri okumaya da başladı. Pederiyle birlikte gezdiği çimenlere, balık göllerine filanlara da gidip gezmeye başlayarak velhâsıl Emily, kendisine masumane ve mahzunane bir suret-i maişet teşkil etmiş

[38] badema: bundan böyle
[39] sabavet: çocukluk
[40] inkıyat: boyun eğme; itaat etme

oldu. Bahusus ki aradan haftalar geçip de halasından eser zuhur etmemesi, bu mesudane maişetin devamını da kıza ümit ettiriyordu.

Bir akşam Emily balık gölü üzerindeki köşke doğru gitmişti. Bu yolun iki tarafındaki otlar büyüyüp pederinin kendi eliyle ektiği çiçekleri boğmuş olması, kızcağız için esef-engiz[41] bir manzara hükmünü almıştı. Köşke varıp her şeyi yerli yerinde ve yalnız pederiyle validesinin gaybubet-i ebediyelerinden maada her hâl suret-i evlasında[42] bulunduğundan orada zavallı öksüz anacığını, babacığını düşünmeye başlamıştı. Bir de hariçte bir ayak patırtısı peyda olmasın mı? Bu patırtıyı eden zat, ta köşke kadar gelip kapıdan içeriye girmesin mi?

Bir erkek! Fakat o da bir kadının işgal etmiş olduğu mahalle bila-istizan[43] girivermesinden dolayı ziyadesiyle mahçup oldu. Gayet mutazarrı'ane[44] bir seda ve bir hâl ile özürler dilemeye başladı. Sedasını da işitince Emily'ye bir lerze[45] ârız olduysa da korku lerzesi değil.

Fakat acaba hata mı ediyor? Tanıdığı bu seda!...

Gelen erkek kendisini tanıyamadı. Hâlâ ettiği küstahlığın affı ricasında bulunuyor. Emily dahi özürlerini kabul eylediğine dair birkaç kelime mırıldandı. O zaman delikanlı dahi telaşla ilerleyerek:

"Aman yarabbi! Mümkün mü ki? Matmazel Saint Aubert ha!" deyince artık hiç şüphe kalmadı ki tesadüfün oraya getirdiği zat Valancourt'dur.

Emily için Valancourt'u görmek sevinçle karışık elemli, kederli birçok hatıraları tecdid[46] eyledi. Derunundan geçen şeyleri delikanlıya anlatmamak için olanca kuvvetiyle cebr-i nefs eyliyor idiyse de, nihayet Valancourt, babası Saint Aubert'in sıhhat ve afiyetinden haber sorunca, kızcağızın artık zaptına muktedir olamadığı bir seyl-i sirişkin[47] coşması, felaket-i vakıayı tamamen delikanlıya anlattı. Bunun üzerine Emily'yi bir sandalye üzerine oturtup kendisi de yanına oturarak dedi ki:

[41] esef-engiz: kedere sebep olan
[42] suret-i evla: ilk biçim
[43] bila-istizan: izinsiz
[44] mutazarrı'ane: yalvarırcasına
[45] lerze: titreme
[46] tecdid (eyle-): yenilemek
[47] seyl-i sirişk: gözyaşı seli

– Bu kadar büyük bir acıya karşı teselli vermekte hiçbir fayda olamayacağını bilirim Emily! Yalnız bu acıya kendimin de iştirakiyle bâr-ı ye'sinizi[48] paylaşmak isterim.

Adamcağızın esna-yı seyahatte vefatıyla Emily'yi yabancılar eline tevdi eylediğini işitince Valancourt: "Ah! Ben neredeydim, ben!" diye izhar-ı esef[49] eyledi.

Badehu, seyahatte kendi devamını hikâyeye başlayarak sohbetin tahavvülü kızın da itidal-i teessürünü[50] mucip oldu. Valancourt kendilerinden ayrıldıktan sonra bir hayli zaman sahil-i bahrda[51] gezerek, badehu Gaskonya yolunu tutup memleketine gelmişse de kendisini daima yalnızlık içinde bulduğundan, her gün âdeta serseriyane gezintilerle eğlenmek yolunu bulmuş. Bu yalnızlığın hükmü, Emily'nin fıkdanından[52] ibaret bulunduğunu kız dahi anladı.

Badehu yerinden kalkıp şatosuna doğru yürüyorken Valancourt dahi yanı başında sâkitane[53] yürümeye başladı. Kapıya kadar geldiklerinde Valancourt daha ileriye geçemeyeceğini görerek durdu. Orada ertesi gün Estuviere (Estoviye) taraflarına doğru gideceğinden bahisle veda için gelip arz-ı ubudiyet etmesine müsaade istemekle, Emily bu müsaadeyi dirîğ[54] etmeye lüzum görmedi.

Bu akşam Emily pek müteellim bir hâlde zaman geçirdi. Bugünkü mülakat bütün hatıralarını, bütün kederlerini bi't-tecdid[55] Valancourt'u düşündükçe pederini de beraber düşünmek mecburiyetinden kurtulamıyordu. Bir kere pederine intikal eden zihni ta ölüm yatağına kadar güzar[56] eyleyen şeylerin kâffesini kızcağıza ihtar eyledi. Pederinin asıl vasiyetini hâlâ ifa edememiş olduğunu da düşününce: "Yarından tezi yok mektupları yakarım" diye yatağına girdi.

[48] bâr-ı ye's: üzüntü, keder yükü
[49] izhar-ı esef (eyle-): hayıflanma göstermek
[50] itidal-i teessür: kederlenmeyi aşırıya götürmeme
[51] sahil-i bahr: deniz kenarı
[52] fıkdan: yokluk
[53] sâkitane: ses çıkarmadan; sessizce
[54] dirîğ (et-): esirgemek
[55] bi't-tecdid: tazeleyerek
[56] güzar (eyle-): geçmek

8
YALNIZLIK

Ertesi sabah Emily babasının odasındaki şömineye ateş yaktırdı. Odaya girdiği zaman kimse gelip kendisini rahatsız etmesin diye kapıyı da kapadı ve sürmeledi. Mahut camlı kapıyı açıp içeriye girdi ki yakacağı kâğıtlar, seyahat gününün gecesinde pederini ziyaretiyle o derecelerde müteessir gördüğü kâğıtlar olacağına hiç şüphesi bulunmadığından, kızcağızın müthiş bir merakla yüreği kabarıyordu.

Emily o zamana kadar âlem içine girmemiş ve biraz da hastalıklı büyüyüp efkâr ve akaid-i masumaneden[1] ayrılamamış olduğundan, seyahatten mukaddem pederinin o kadar duçar-ı te'sir olmuş bulunduğu odaya girince helecanından, dizleri titremeye başlamıştı. Pederinin buradaki sandalyesini görünce burada da hâlâ pederi o sandalye üstünde oturuyor gibi hayallere duçar oldu.

Bununla beraber şu havf ve helecan beyhude olduğunu da bilerek bazı dakikalarda kendi kendini muaheze[2] eyliyordu. Nihayet mahut hazineciğin kapağını buldu. Pederinin tarifi veçhile açıp içinden mektuplar paketiyle altın kesesini ve sair bazı evrak ve eşyayı perakendeyi çıkardı.

Kızcağız bunları çıkarıp kapıyı tekrar kapadığı zaman kalbi ve

[1] efkâr ve akaid-i masumane: masumane inançlar ve fikirler

[2] muaheze (eyle-): eleştirmek

zihni o kadar müşevveş[3] bir haldeydi ki bir aralık vasiyet-i pederi unutarak mektuplardan bazısı üzerine bila-ihtiyar göz gezdiriverdi. Aman yarabbi! Gözlerinin tesadüf eyledikleri birkaç cümle ne müthiş şeyler idiler! Bunları görmüş olmak kızın merakını arttırmayıp, bilakis nedametini mucip oldular. Asıl korku ne idiğini o zaman anladı. Hemen kâğıtları elinden attı.

Şu birkaç cümlenin gözüne ilişmesi zavallı Emily'yi öyle bir hâle duçar eyledi ki asıl acınmaya şayan hâl bundan başka bir türlü olamaz. İşte gözü önünde bir hazine-i esrar var! Bu esrara vukuf ihtiyacı, hevesi, merakı yavrucağı cayır cayır yakıyor. Hatta pederine yeminlerle temin ederek vermiş olduğu sözden de pişman olmuş. Fakat derhal aklını başına alarak: "Hayır! Ben itaat vaadi verdim. Şu kalbimde hâsıl olan mukaddeme-i nedamet[4] bile cinayetten maduttur[5]" diye kâğıtları topladığı gibi yanı başında yanmakta bulunan ocağın içine atıverdi. Birkaç dakika zarfında o kadar esrar mahv oldu gitti.

İpek keseye gelince: Onu henüz açmamıştıysa da kese derununda paraya benzeyebilmesi kabil olamayan büyük bir şey bulunduğunu temas ile anladığından keseyi de açtı. İçinden ufacık bir kitap gibi fildişinden mamul bir kutu çıktı. Onu da açtıkta, içinden bir minyatür tasvir çıktı ki, işte seyahat gecesi pederinin perestişkârane bir surette temaşayla hüngür hüngür ağladığı resim, bu resimdi.

Emily tepeden tırnağa kadar vücuduna soğuk su dökülmüş gibi titredi. Hâlâ gönlü istiyordu ki bu resim kendi validesinin resmi olsun. Heyhat! Validesinden başka, hem de gayet güzel bir kadının resmidir.

Ama "gayet güzel" demek kâfi midir? Hüsnün, cemalin bu derecesi nadir, hem de pek nadir bulunabilir. Emily bile, resme hemen taaşşuk[6] derecesini buldu. Bir türlü resmi gözleri önünden ayıramıyor ki! Gayet âli bir nasiye[7] üzerine kumral zülüfler gelişi güzel dökülüvermişler. Dudaklarında bir tebessüm hâli varsa da gayet mahzunane! Elhâsıl bu resmin heyet-i umumiyesi gayet halîm ve

[3] müşevveş: karışık
[4] mukaddeme-i nedamet: pişmanlık başlangıcı
[5] madut (ol-): sayılmak
[6] taaşşuk: âşık olma
[7] nasiye: alın

gereği gibi mahzun, fakat pek sevimli bir kadın ihtar eyliyordu.

Bu resmin de ihrakına[8] dair pederi tarafından bir gûne[9] emir ve vasiyet olmaması, resmin muhafazası için Emily'de bir salahiyet peyda eyledi. Bir aralık kızın hatırına pederinin Markiz hakkında söylediği sözler geldi. Mutlaka bu resim Markiz'in resmi olmasına kanaat etmek istedi. Fakat Markiz'in resmiyse, Saint Aubert neden bunu bu kadar gizli yerlerde saklasın?

Hariçten bahçe kapısının açılması Emily'yi bidar[10] eyledi. Valancourt'un geldiğini anlamıştı. Hemen önündeki eşyanın bakiyesini bir tarafa koyup delikanlıyı istikbale koştu. Valancourt o kadar bozulmuş ki dün akşamın alacakaranlığında Emily buna dikkat edememiş, salona girdiler.

Valancourt "Yekdiğerimizle daha dün akşam tesadüf edebildiğimiz hâlde bugün gelip yine sizden müfarakat[11] ruhsatını istemek mecburiyeti, benim için ne kadar müellim olduğunu bilirsiniz" demesiyle, Emily gülümseyerek def-i teessüre[12] sa'y[13] eylediyse, sözü başka vadiye saptırmayınca elemini defedemeyeceğini anladı. Hatta başka vadilere saptırılan sözler dahi bunları müteselli edemediler. Bahçeye indiler. Garonne nehrinin cereyanını temaşaya başladılar.

Bu defaki teessür yalnız bir pederden müfarakat-ı ebediye[14] teessürü olmayıp bir dosttan müfarakat teessürüydü. İkisi de ayrı ayrı birer yere oturup düşünüyorlardı. Bir zamana kadar hiçbirisinin ağzından harf-i vahid çıkmadı. Nihayet söze Valancourt cesaret edebildi. Dedi ki:

– Şuraları ne güzel yerler! Hayfa ki ben buralardan mübaadete[15] mecbur olacağım. İhtimal ki bu da bir müfarakat-ı ebediye olacaktır. Matmazel! Biliyorum ki sizi eğlendirecek, memnun edecek sözler bu sözler değildir. Yanınızda nezaketsizlik, hürmetsizlik ediyorum. Ama yalnız bir defaya mahsus olmak, bir daha tekerrür etmemek üzere müsaade buyurunuz da size diyeyim ki, lutuf ve nezaketiniz

[8] ihrak: yakılma
[9] bir gûne: hiçbir şekilde
[10] bidar (eyle-): uyandırmak
[11] müfarakat: ayrılma
[12] def-i teessür: kederi kovma
[13] sa'y (eyle-): çalışmak
[14] müfarakat-ı ebediye:ebedi ayrılık
[15] mübaadet: uzaklaşma

bende zail olmaz bir hayret, inkâr kabul etmez bir minnet peyda etmiştir. Ah! Bir gün öyle bir salahiyete nail olsam da hakkınızdaki ihtisasatımın tabir-i sahihiyle "aşk" diye tabirine muktedir olabilsem.

Emily'nin bir hareket-i gayr-ı ihtiyariyesi,[16] delikanlıyı ürkütüp susturdu.

– Hayır, hayır! Kendi hodgâmane[17] ihtisasatımdan bahisle bu mükâfatı suistimal edecek değilim. Fakat ihtiyarımın fevkinde bir şey olarak ağzımdan kaçırdığım sözden, yani itiraf-ı hâlimden[18] dolayı bir daha huzurunuza çıkamamak derecesinde matrud[19] olacaksam, bugünkü veda ve müfarakatın benim için tesliyet kabil olamayacak felaketlerden sayılacağını mümkün değil ketmedemem.

Delikanlının gönlünü istila eyleyen ihsas Emily'nin de gönlünü meşhun[20] eylemiş olduğuna şüphe var mıdır? Valancourt'un bu sözü üzerine az kalmıştı ki o da raz-ı derununu[21] ibraz ediversin.

Büyük bir cebr-i nefs ile bu zaaftan, bu mağlubiyetten kendisini kurtarabildi. Delikanlının ümitlerini takviyede istical,[22] kendisi için pek büyük mehalikten[23] addolunuyordu. Yalnız bir vakar-ı kibarane[24] ile itiraf etti ki pederi tarafından mazhar-ı takdir ve sitayiş[25] bulunan bir kibarzadenin kendisine bu yolda beyan-ı hususiyet etmesi, mucib-i iftihardır.

Valancourt mahcubane bir tereddütle dedi ki:

– Gerçek mi Matmazel? Pederiniz tarafından böyle bir takdire mazhariyetim gerçek midir? Öyleyse mahza pederinize hürmeten beni şayan-ı afv göreceğinizden de emin olabilirim.

Emily iki dakika sükût ve sükûn ile cem'-i cüret[26] eyledikten sonra dedi ki:

– Mösyö Valancourt! Size muhlisane[27] muamele edeceğim. Ne

[16] hareket-i gayr-ı ihtiyariye: elde olmadan, kasıtsız yapılan hareket
[17] hodgâmane: bencilce
[18] itiraf-ı hâl: hâli, durumu açıklama
[19] matrud (ol-): kovulmak
[20] meşhun (eyle-): doldurmak
[21] raz-ı derun: içinin sırrı
[22] istical: acelecilik
[23] mehalik: tehlikeler
[24] vakar-ı kibarane: kibar bir ağırbaşlılık
[25] mazhar-ı takdir ve sitayiş: takdir ve övgüye değer
[26] cem'-i cüret (eyle-): cesaret toplamak
[27] muhlisane: samimi olarak

hâlde bulunduğumu görüyorsunuz ya? Benimle olan muamelatınızı o hâlime tevfik edersiniz ümidindeyim. Vakıa pederimin hanesinde bulunuyorum ama yapyalnız bir hâldeyim. Eğer etrafımda hısımdan, akrabadan hamilerim, hafızlarım[28] bulunsaydı her gün ziyaretiniz beni mahzuz eylerdi.

– Böyle bir hâlde bana düşen vazifeyi bilmemezlik edemem Matmazel! Bu vazifeyi bilmekten mütehassıl ziyanımı neyle tazmin mümkündür? Eğer ümitlerimde hatam yoksa halanıza müracaat için bana müsaade verirsiniz.

Zavallı kızcağız mahcubiyetinden gül kesildi. İçinde bulunduğu hâlin müşkülatı meydandadır. Bu hâl yalnızlık hâlidir. Ne akrabası var, ne dostu, ne müşteşarı![29] Yalnız Madam Cheron'dan ibaret bir halası varsa da işte nice zamanlardan beri ondan da eser yok.

Kızın bu meyusiyeti Valancourt'u da meyus etti. Zavallı delikanlı dedi ki:

– Evet! Ümidin pek ilerisine gitmişim. Heves beni hayal-i hama[30] kadar düşürmüş. İşte görünüyor ki beni teveccühünüze layık bulmuyorsunuz. Ah! Bu seyahate ömrümün en mesut zamanı diye verdiğim hüküm dahi yanlışmış. Vakıa pek tatlı günler, ama ömrümün bakiyesini zehirlemek için tadı artmış günler!

Emily delikanlının çehresini istila eyleyen na-ümidlik[31] alaimini[32] gördükçe dil-hun[33] oluyordu. Valancourt ise durup durup söze başlayarak diyordu ki:

– Neler çektiğimi bilseydiniz! Yalnız sizden uzak olduğum zamanlar değil, hatta burada, evet, işte buracıkta, sizin beni kim bilir nerededir zannederken... Eyvah! Acaba hatırınıza geldiğim var mıdır ki, nerede olduğumu zannetmenizden bahsediyorum! Neyse Matmazel! Madem ki şu saat bence inkıta-ı ümid[34] saatidir, bari her şey söylenmiş, bitmiş olsun. Zulmet-i şeb[35] bizim gibi başka hamileri olmayan biçareleri cenah-ı siyahı[36] altına aldıkça bu şatonun etra-

[28] hafız: koruyucu
[29] müşteşar: kendisine danışılan kişi
[30] hayal-i ham: boş hayal
[31] na-ümidlik: ümitsizlik
[32] alaim: alametler; belirtiler
[33] dil-hun (ol-): üzülmek
[34] inkıta-ı ümid: ümit kesme
[35] zulmet-i şeb: gecenin karanlığı
[36] cenah-ı siyah: siyah kanat

fında geziniyordum. Derunî[37] bir "ah" edecek olsam, esrarımı faş eder havfıyla ah-ı derunumu bile men'e mecburdum. Yalnız size mücaveretimden[38] dolayı kendimi bahtiyar bulurdum. Bu bahçe, bu ormanlar, bu çadırlar ilk gördüğüm yerler değildir Matmazel! Hatta bir akşam çitinizi, duvarınızı bile atlayarak ta şu pencerelere kadar sokuldum. Tahmin ediyordum ki onlar sizin odanızın pencereleridir. Pederinizin verdiği müsaadeden bi'l-istifade[39] gelip arz-ı ubudiyet[40] ve ifa-yı vazife-i ziyaret[41] eylemek istiyor idiysem de, sizin tarafınızdan böyle bir mezuniyete nail olamadığım için bir türlü cesaret eyleyemiyordum. Bereket versin ki avcı kıyafetim köylülerin nazar-ı iştibahını[42] davet etmediler. Yoksa şatonuza kastetmiş bir hırsız zannıyla tevkif bile edilirdim. Benimse uzaktan olsun sizi bir kerecik görmekten başka kastım yoktu.

Biçare delikanlının şu sözleri bir intikad-ı sahih[43] üzerine manasız diye katiyen reddolunabilecek miskinane sözler idiyseler de Emily bunları en manidar, en âşıkane sözlerden olmak üzere telakki eyliyor ve ona göre sem'-i ehemmiyetle[44] dinliyordu. Zaten ikisi de mahçup, ikisi de masum olan gençler, bir de kemal-i safvetle[45] hüsn-i terbiye[46] almış olurlarsa bundan cüretli neler söyleşebilirler?

Şu suretten ibaret bulunan hasbihal-i meyusane epeyce uzandı. Nihayet Valancourt daha ümitsizcesine bir tavırla cebr-i nefs ederek dedi ki:

– Sizi ziyade rahatsız ettim. Artık gitmeliyim. Fakat bir gün olup da hısımınıza, akrabanıza arz-ı ubudiyet eyleyebilmek hususunda müsaadenizi dirîğ etmeyeceğiniz vaat buyurulursa, beni ye's-i kat'iden[47] kurtarmış olacaksınız.

O zaman Emily cevaba cüret buldu, dedi ki:

– Elbette hısımım, akrabam, pederimin mazhar-ı takdir ve te-

[37] derunî: içten gelen
[38] mücaveret: komşuluk; yakınlık
[39] bi'l-istifade: yararlanarak
[40] arz-ı ubudiyet (eyle-): kulluğunu sunmak
[41] ifa-yı vazife-i ziyaret (eyle-): ziyaret görevini yerine getirmek
[42] nazar-ı iştibah: şüpheli bakış
[43] intikad-ı sahih: doğru eleştiri
[44] sem'-i ehemmiyet: dikkatli kulak
[45] kemal-i safvet: tam saflık, temizlik
[46] hüsn-i terbiye: güzel terbiye
[47] ye's-i kat'i: kesin ümitsizlik

veccühü olmuş bulunan bir zatın mülakatıyla iftihar eyleyeceklerdir.

Zavallı Valancourt'u ümitsizlikten kurtarıp ümitvar eylemek için hakikaten müsaadenin bu derecesi kâfi görüldü. Büyük bir memnuniyet ve şükran ile kızın elini öperek bu vedaı müteakiben çekilip gitmesi lazım geliyor idiyse de bir türlü oradan çekilip gidemiyordu. Gözlerini Emily üzerine dikmiş, oradan bir yere ayıramıyordu. Emily'de hiç cüret kalmamıştı ki o da gözlerini kaldırıp da melul mahzun karşısında boyun büken delikanlının ümidini arttırabilecek bir tavır göstersin.

Bunların şu hâli sevda ve ümit ile masumiyet ve iffet ve bir taraftan da havf ve mahcubiyetin pençe pençeye cenkleştikleri bir hâldi. Zavallılar tamam bu hâlde iken, arka cihetlerinden ve şato tarafından acele yürüyen bir adamın ayak patırtısı işitildi. Emily o tarafa dönerek halası Madam Cheron'un geldiğini görünce büsbütün duçar-ı mahcubiyet olarak kıpkırmızı bir renkle vücudu da tir tir titremeye başladı. Bununla beraber halasını istikbal için ilerledi.

Madam Cheron gençlerin yanına gelince Valancourt'a gayet mütecessisane ve müteaccibane[48] bir keskin nazar fırlatarak Emily'ye dedi ki:

–Bonjur yeğenim! Nasılsınız? Sıhhatiniz yerindedir ya? Fakat görüyorum ki, bu suallerim de beyhudedir. İşte hâl ve şanınız gösteriyor ki hepimizi duçar-ı elem eden felaket-i vakıa üzerine kendinizi müteselli edecek tedabirde[49] gafletiniz yoktur.

Bu söz ok gibi Emily'nin ciğergâhına işledi. Valancourt ile aralarında böyle bir sözü davet edecek ne hâl peyda olmuştur ki halasının bu sû-i zannına layık olsun?

Zavallı kızcağız! Bu acıyı da mini mini yüreğinde saklamaya mecbur olmakla beraber dedi ki:

– O hâlde Madam pek ziyade şayan-ı istihkar[50] bir kız olmaklığım lazım gelir. Zira gaybubeti cümlemizi müteellim eden zatın firak-ı ebedisinden[51] beni ilâ ahirü'l-ömr[52] hiçbir şey müteselli edememelidir.

[48] mütecessisane ve müteaccibane: meraklı ve garipseyen
[49] tedabir: tedbirler
[50] şayan-ı istihkar: küçük görmeye layık
[51] firak-ı ebedi: sonsuz ayrılık
[52] ilâ-âhirü'l-ömr: ömür boyunca

– Pekâlâ, pekâlâ! Kederinizi arttırmaya gelmedim. Görüyorum ki siz de pederinize benziyorsunuz. En büyük bahtiyarlık dakikalarında bile kendisini mahzun görür ve mahzun gösterirdi. Bu tabiatta olmasaydı insanlara daha ziyade müşabih[53] bir adam olurdu.

Emily buna hiçbir cevap vermedi. Yalnız Valancourt'u takdimle iktifa etti. Valancourt şu görüp işittiği şeylerden dolayı pek müteessir olduysa da yine Madam Cheron'u ta'zimat-ı faika[54] ile selamlamakta kusur etmedi.

Madam Cheron delikanlıya hafif bir baş işaretiyle mukabele etti ki bu esnada gözlerinin bakışı açıktan açığa muhakkirane[55] idi. Biraz sonra Emily'ye veda ederek Valancourt çekildi gittiyse de kızcağızı böyle bir halanın eline bırakıp gittiğinden dolayı ne derecelerde mükedder olduğunu hâl ve şanı ile anlatabilmişti. Valancourt gittikten sonra Madam Cheron açıktan açığa ekşi bir suratla sordu ki:

– Bu delikanlı kim oluyor? Şüphe yok ki âşıklarınızdan birisi! Fakat sevgili yeğenim, böyle yalnızlık hâlinde iken delikanlılarla görüşüp konuşmaktan haya ve havf edecek kadar sizi terbiyeli umardım. Âlem bu gibi uygunsuzluklara dikkat eder. Hem sizi temin ederim ki bu mülakatlardan dolayı halk sizin için pek çok şeyler söyleyecektir.

Madam Cheron'un gadr-ı bî-edebanesi[56] bu dereceye varması üzerine zavallı Emily, can acısı ile şiddetli bir mukabelede bulunmak istediyse de halası sözünü kesmeyerek meydan vermemişti. Diyordu ki:

– İşte görünüyor ki siz kendi kendinizi muhafaza iktidarında değilsiniz. Sizi kendinizden ziyade muhafaza ve himaye edebilecek bir hamiye muhtaçsınız. Vakıa şu yoldaki vezaif[57] beni hiç eğlendiremezse de zavallı babanız, zavallı kardeşim son dakikasında sizin harekât ve sekenatınıza[58] nezaret vazifesini bana yükletmiş olduğundan çar u naçar[59] bu ağır vazifeye katlanmak lazım geliyor. Fakat sevgilim size şimdiden haber vereyim ki bana bir mutavaat-ı

[53] müşabih: benzeyen
[54] ta'zimat-ı faika: en üstün saygılar
[55] muhakkirane: aşağılayıcı
[56] gadr-ı bî-edebane: edepsizce merhametsizlik
[57] vezaif: görevler
[58] harekât ve sekenat: davranışlar
[59] çar u naçar: ister istemez

kat'iye[60] ile itaat etmeyecek olursanız ben bu ağır yüke uzun uzadıya takat getiremem.

İş çığırından çıkmaya başladı. Emily'nin ıstırabı, kibri, bahusus masumiyeti halasının bu gevezeliklerine nispetle pek âli kaldığından, evvelce hazırlamış olduğu cevapları itaya tenezzül edemedi. Nihayet halası:

– Buraya gelmekten maksadım sizi Tholouse'a götürmektir. Acınacak şeylerin birisi de pederinizin böyle müflisen vefat etmiş olmasıdır. Zaten olacağı buydu. İşlerinin önünü sonunu düşünmeyip daima israf ederdi. Bir gün olup da kızının idaresini halasının üzerine bâr[61] edeceğini hiç düşünmüyordu" deyince Emily olanca vakar-ı mütekebbiranesiyle[62] dedi ki:

– Burası yanlıştır Madam! Servetinin duçar-ı rahne[63] olması israfından değil, cömertliğindendir. Pederimi birçok mehasin-i âliye[64] tezyin eylediği gibi, onun birisi de cömertliğiydi. Umarım ki Mösyö Motteville'in işleri de yoluna girer. O zaman pederimden aldığı parayı iade edebilir. O vakte kadar da ben şuracıkta kendi kendiciğimi pekâlâ idare eylebilirim.

– O! Ona şüphe mi ister? Şuracıkta kendi kendiciğinize yaşamak sizin için ne kadar müreccah olacağını burhan-ı hâdisi[65] ile gördük ve anladık. Mektuplarınızla da bunu bana yazıyordunuz. Ben de kemal-i safvetle inanıyordum. Kim bilir ki size refakat ve mülazemete[66] can atan bir Mösyö Val... Val... adını da unuttum.

Bu söz dahi Emily'nin haysiyetine dokundu. Dedi ki:

– Ne vesile ne özür tedarikine ihtiyacım yoktur. Şurada yalnızlık hâlinde zaman geçirmeye lüzum görüşüm meğer pek doğruymuş. Eğer bu seyahat zahmetini ihtiyardan maksadınız biraderinizin kızındaki elemleri, kederleri bir de su-i zanlar, hakaretlerle arttırmak idiyse, bu kadarcık bir maksat için bu uzun seyahati hiç de ihtiyar buyurmamalıydınız.

[60] mutavaat-ı katiye: tam itaat
[61] bâr: yük
[62] vakar-ı mütekebbirane: kibirli ağırbaşlılık
[63] duçar-ı rahne (ol-): yara almak
[64] mehasin-i âliye: yüce ahlak
[65] burhan-ı hâdis: canlı kanıt
[66] mülazemet: yakınlık gösterme

Zavallı kızcağızın etvar-ı masumanesi[67] hâlâ Madam Cheron'un nazar-ı dikkat ve merhametini celp edemiyordu. Hep o müstehziyane ve muhakkirane tavrıyla sordu ki:

– Ey bu delikanlı kimmiş bakalım? Hevesi, maksadı neymiş?

– Onu size kendisi söyleyecektir Madam! Kendisini pederim dahi tanımıştır. Asaletini, liyakatini pek beğenmiştir.

– Bir familyanın küçük vârisi değil mi? Yani hanedanının servetinden mahrum ve alacağı kadından servet ve sâmâna muhtaç, âdeta bir dilenci! İşte benim kardeşim böyledir. Nerede bir derbeder görürse kapılıverir. Gençliğinde de böyleydi. Ne sevdiklerini niçin sevdiği, ne verdiklerini niçin verdiği bilinemezdi. İnsanların mahiyetini çehresinden, nasiyesinden anlamak iddiasında bulunurdu. Ne belahet![68] İnsanın çehresi ile ahlakı arasında ne münasebet olabilirmiş? Zahirde görülen ahval ve alaimden ziyade hiçbir şey insanı aldatamaz.

Şu müziç[69] musahabeye nihayet vermek için Emily halasına bir hafif kahvaltı teklif etti. Halası kabul ile şatoya geldiler. Kahvaltı esnasında halası katiyen anlattı ki kendisiyle beraber Tholouse'a gitmek için hemen tedarikâta başlamalıdır. Halasına kalsaydı hemen o dakikada yola çıkmalıydı. Emily bin rica ile azimeti ertesi güne kadar tehir ettirebildi.

Bunları Tholouse'a götürecek olan posta arabası ertesi gün şatonun avlusuna erkenden gelip yola çıkmazdan evvel muhtaç oldukları kahvaltı pek sakitane ve mahzunane bir surette tenavül[70] edildi. Vallée'den müfarakatinden dolayı pek meyus görünen Emily'den güya bu yeisi izale için Madam Cheron birtakım sözlere başladı ki bilakis kızcağızın yeisini, kederini arttırıyorlardı. Emily babasının köpeğini de birlikte götürmek isteyerek halası muhalefet-i kat'iye göstermesi üzerine, şu kadarcık bir müsaadesine mazhariyet için o kadar yalvardı ki nihayet Madam Cheron'un müsaade verebilmesi,

[67] etvar-ı masumane: masumca tavırlar, davranışlar
[68] belahet: ahmaklık
[69] müziç: can sıkıcı
[70] tenavül (edil-): yenilmek

bu kadın yüzünden kızcağız için hiçbir rahat, hiçbir saadet memul olamayacağına şüphe bile bırakmadı.

İhtiyar ve sadık Theresa bu hâli görünce hîn-i vedada: "Sizin yardımcınız Allah olsun hanımcığım. Haminiz, muhafızınız Allah olsun!" diye ağlayarak ettiği dua Madam Cheron'dan başka kim olsa yüreğini parça parça ederdi.

Valancourt, Emily'nin sevda-yı paki[71] kalbini meşhun[72] etmiş olduğu hâlde memleketi, meskeni olan Estuviere malikânesine avdet eyledi. Aralıkta bir Emily yüzünden kendisi için müstakbelen her hâlde bir saadet muhakkak olduğunu düşünerek dilşad[73] oluyor idiyse de müteakiben yine meyus oluyordu. Gaskonya asilzadegân hanedanından olup henüz beşikteyken anası babası vefat etmiş, servet ü sâmân[74] ve kendi talim ve terbiyesi kardeşine kalmış ki o da Kont de Duvarney [Devernay] namıyla benam[75] bulunan zattır. O zamanlar Valancourt gibi asilzadegânın kemal-i şerefle salik[76] olacakları meslek askerlikten ibaretti. Delikanlının parası yoksa da, dirayeti, liyakati vardı. Dehalet[77] ettiği hizmet-i askeriyede feyz alabilmesi hakikaten memuldü.[78] Pirene taraflarında icra eylediği seyahat için zabitanından ruhsat alarak gelmişti. Emily'den bir cevap almaya ve hiç olmasa hısım ve akrabasına hâlini arz etmeye mütehalikâne[79] istical[80] göstermesi de işte bu müddet-i mezuniyetin[81] hitama takarrüp[82] etmesinden naşi[83] idi. Bu delikanlının maaşıyla biraderi tarafından itasına mecburiyet-i kanuniye bulunan mesarif, zavallı yetimin son servet-i mütebakiyesi[84] ile birleşecek olursa bunların masumane ve kanaatkârane taayyüşlerine[85] her hâlde kifayet eyleyebilirdi.

Fakat müsrifane ve heveskârane bir maişet için asla kifayet edemeyeceğinden işte delikanlı şayet Emily böyle bir heves-i müs-

[71] sevda-yı pak: temiz sevgi
[72] meşhun (et-): doldurmak
[73] dilşad (ol-): sevinmek
[74] servet ü sâmân: zenginlik
[75] benam: ünlü; namlı
[76] salik (ol-): yol tutmak
[77] dehalet (et-): katılmak
[78] memul: umulur
[79] mütehalikâne: can atarcasına
[80] istical (göster-): acele etmek
[81] müddet-i mezuniyet: izin süresi
[82] takarrüp (et-): yaklaşmak
[83] naşi: dolayı
[84] servet-i mütebakiye: geri kalan servet
[85] taayyüş: geçim

rifaneden dolayı zengin kocaya ihtiyaç görüyorsa, kendi izdivacına talip olamayacağı ihtimaline mebni meyus oluyordu.

Biz seyyahlarımıza bakalım:

Madam Cheron ile Emily müsait bir hava ile seyahatte devam eylediler. Tabiiyatı temaşadan daima pek mütelezziz[86] olan Emily aralıkta bir âlâm ve ekdarını[87] unutarak gereği gibi memnun görünüyor idiyse de, halasının bir münasebetsizliği yine kızcağızın kalbini kırıveriyordu. Böyle duçar-ı ye's[88] olduğu zaman dahi halası, sebeb-i sarih[89] kendisi olduğunu kabul edeceğine Emily'nin mahut züğürt delikanlıdan dolayı böyle mahzun olduğunu hükmeyleyişi bir kat daha berbat eyliyordu. Hele kızcağız pederi için izhar-ı teellüm[90] eyledikçe Madam Cheron bunu büsbütün komedyadır diye bi't-telakki[91] zavallı yetimi canından bezdirecek hâllere getiriyordu.

Nihayet Tholouse'a vasıl oldular. Emily üç beş seneden beri buraya gelmediğinden halasının konağındaki tebeddülata hayran kaldı. Antichambre[92] denilen bir odaya girdikte, sırma şeritli libaslarla müzeyyen birçok uşaklar gördü. Büyük salona girdiği zaman tabiatça değilse de zengincesine döşenmiş bir kibar salonunda bulunduğunu anladı.

Salonda Madam Cheron bir kaba koltuk üzerine uzanarak müteveffa zevcinin serveti sayesinde şöyle kibarane yaşadığına, böyle kibar misafirler kabul ettiğine filana dair temeddühe[93] başladı ki, çoluğu çocuğu da olmamak hasebiyle doğrudan doğruya zevcinden kendisine intikal eylemiş olan servet, hakikaten gereği gibi müsrifane mesarife de karşı durabilecek derecedeydi.

Bu sözleri söylemekten maksadı temeddüh değilmiş. Fakat şu âlemdeki nasipleri bahtiyarane zevk ve sefadan ibaret olan birçok kibar müsafirîn[94] meyanında Emily'nin hâl-i ye'si ve tavr-ı matemi

[86] mütelezziz (ol-): zevk almak
[87] âlâm ve ekdar: elemler ve kederler
[88] duçar-ı ye's (ol-): kederlenmek
[89] sebeb-i sarih: açık seçik sebep
[90] izhar-ı teellüm (eyle-): üzüntüsünü göstermek
[91] bi't-telakki: kabul ederek
[92] antichambre: (fr.) büyük salonun önündeki küçük oda
[93] temeddüh: övünme
[94] müsafirîn: misafirler

hiç mütenasip düşmeyeceğinden, kızı babasının yasını tutmaktan ınen'e bu maişet-i kibaraneyi vesile ittihaz etmek için buralardan dem vuruyormuş!...

Bununla beraber yine Emily'nin ulüvv-i cenabına[95] dokunmaktan hâli kalmayan bu mağrurane temeddühler, mükemmel bir akşam taamına kalkılmasıyla hitam buldular. Ba'de't-taam[96] Madam Cheron kendi dairesine çekildiği gibi Matmazel Emily dahi hizmetine tayin olunan bir kızın delaletiyle kendisine tahsis edilen bir odaya çekildi. Bu oda bir koridorun nihayetinde küçücük bir şeydi. Varsın küçücük olsun. Bari oracıkta bol bol, rahat rahat ağlayabilecek ya!

Bir tecrübe-i hakikiye[97] ile insanın daima görmeye alıştığı şeylere nasıl rabt-ı kalb eylediğini bilenler, zavallı yetimin şu odacıkta kendisini ne kadar garip bulduğunu anlayabilirler. Doğduğundan beri derununda yaşadığı şatodan ve bütün ömründe müşahedesiyle gönül bağladığı her şeyden çatır çatır koparılıp ayrılmış ve kendi tabiatına muvafık düşmeyen başka bir âleme atılmış! Şu odada babasının köpeğinden başka kimsesi, hiçbir şeyi yok! Köpek kemal-i sadakatle ellerini yaladığı zaman kızcağız diyor ki:

– Zavallı hayvancağız! Dünyada senden başka kimim var? Senden gördüğüm nevaziş,[98] yegane medar-i tesliyetimdir.[99]

[95] ulüvv-i cenab: onur
[96] ba'de't-taam: yemekten sonra
[97] tecrübe-i hakikiye: yaşanmış deney
[98] nevaziş: okşayış
[99] medar-i tesliyeti: teselli vesilesi

9
LEM'A-İ SAADET[1]

Madam Cheron'un hanesi asıl Tholouse şehrine pek yakın mesafede kâin, gayet güzel ve latif bir hane idi ki etrafı bahçelerle muhat[2] olup malikâne ise gittikçe vüsat bulup büyürdü. Hem de malikâne-i mezkûr[3] öyle iratsız[4] şeylerden olmayıp her tarafı bağlar, bahçeler, korular, çayırlarla mamur ve gayet hâsılatlı bir şey olduğundan Madam Cheron'un servet-i nakdiyesi[5] pek de büyük servetlerden madut olmadığı hâlde mahza[6] arazisinin iradıyla prensesler gibi geçinebilirdi.

Oraya vusulün ferdası, Matmazel Emily erkenden uyanıp, hane etrafındaki bahçeleri dolaşmaya çıktı. Zaten kendi memleketinde de kahvaltı zamanına kadar böyle bir sabah seyahati yapmak kızcağızın mutadıydı. Hatta bir güzel terasanın üzerine çıkıp, önündeki dehlize kollarını dayayarak, Gaskonya'ın sahari-i latifesine[7] doğru sevk-i enzar-ı temaşa[8] ile pek güzel de eğlendi. Ancak kahvaltı zamanında haneye avdet eylediğinde Madam Cheron sert bir çehreyle: "Sabahleyin erkenden nerelere kayboldunuz gittiniz? Yanınızda adam olmayınca böyle uzun uzadıya gaybubetlerinizi beğenemem

[1] lem'a-i saadet: mutluluk parıltısı
[2] muhat: çevrili
[3] malikâne-i mezkûr: adı geçen malikâne
[4] irat: gelir
[5] servet-i nakdi: para olarak servet
[6] mahza: sadece
[7] sahari-i latife: güzel kırlar
[8] sevk-i enzar-ı temaşa: bakışlarını çevirerek

matmazel! Kendi hanesinde delikanlılarla mülakata, musahabata[9] alışmış bulunan bir kızın burada biraz nezaret ve baskı altında bulunmaya ihtiyacı vardır" demesin mi?

Zavallı Emily iffetinden, ismetinden müştebih[10] olmadığı için zevzek halanın bu sözlerinden hiç de müteessir olmaması lazım gelirdiyse de yine yüzü gözü gül gibi kızarıp, mahcubiyetinden gözlerini yere eğdi. Halası ise gözlerinden yıldırımlar fırlatıp kızcağızı yakmaya çalışıyormuş gibi bir hâldeydi. Hatta bu tavr-ı gazubanenin[11] içinde biraz da istihza çeşnisi vardı. Güya Emily'nin ne aşüfte bir kız olduğunu keşfetmiş de Emily kendi evinde perende atamayacakmış gibi bir hâl ki, Emily gibi namuslu ve içli bir kızı ne kadar bizar eyleyeceği şayeste-i mülahazadır.[12]

Bu can sıkıcı muamele-i tekdiriyeyi[13] müteakip sözü ondan daha az müziç olmayan Mösyö Motteville bahsine nakletti. Bu adamın Saint Aubert'e ve onun vefatıyla Emily'ye verdirdiği zararların vefretine[14] dair bir söz açtı. Bundan muradı ise Emily'ye şurada bulundukça her saadeti yalnız halasının servetinden ümit etmek mecburiyetinde bulunacağını anlatmaktı. Ama bir suret-i kerimanede[15] değil! Âdeta "Sen bir parasız, fakir bir kızsın. Bütün ümidin bendedir. Binaenaleyh sana ne kadar muamele-i tahkiriyede[16] bulunsam ses çıkaramazsın. Yalnız benim değil, uşaklarımın, hizmetkârlarımın da tahsil-i rızalarına mecbursun" hükmünü hemen sarahaten[17] gibi bir surette anlatmaya başladı.

Emily gibi âlicenap, sahib-i vakar bir kız için istihkarın[18] bu derecesi ne yürek yakacak felaketlerdendir!

Nihayet o gün akşam taamına kibardan birçok misafirler med'uv[19] olduklarını ve kendi hanesi süsle, zenginlikle, zarafetle maruf bulunduğunu ve kendi hizmetkârları bile başkalarının mat-

[9] musahabat: konuşmalar; sohbetler
[10] müştebih: şüpheli
[11] tavr-ı gazubane: öfkeli tavır
[12] şayeste-i mülahaza: düşünmeye değer
[13] muamele-i tekdiriye: azarlayıcı, cezalandırıcı muamele
[14] vefret: çokluk
[15] suret-i kerimane: cömertçe
[16] muamele-i tahkiriye: aşağılayan muamele
[17] sarahaten: açıkça
[18] istihkar: hor görme
[19] med'uv: davetli

mazelleri, madamları derecesinde mükellef giyindiklerini filanı sayıp dökerek Emily'nin de muktedir olabildiği kadar süslenmesi lazım geleceğini emreyledi.

Akşam olup da misafir geldiği zaman Emily yine içinde bulunduğu hâl-i mateme mütenasip[20] bir surette giyinerek etvar-ı mahzunane ve masumanesiyle[21] meydana çıkınca, telli bebek gibi süslenmiş ve bülbüller gibi şakımakta bulunmuş olan halası, kızcağızın o süsünü beğenemeyerek öyle bir nazar fırlattı ki, Emily için onu görüp de erimemek kabil değildir. Fakat misafirler kızcağızın hüsnüne, mahcubiyetine yine hayran kaldılar.

Geçen sene pederiyle Mösyö Quesnel malikânesine gittikleri zaman gördükleri iki İtalyan senyörü yani Senyör Montoni ile onun dostu Mösyö Cavigni dahi buradaydılar. Emily bunları görünce tanıdı. Fakat bunların kendi halasıyla ne kadar laubali bir muamelede bulunduklarına şaşırdı. Senyör Montoni'nin kibri, azameti zaten pek fevkalade iken bu hanede âdeta sahip ve efendi tavrını takınmış olup Cavigni ise malum olan tevazu ve mahviyetini Madam Cheron ve Senyör Montoni'ye karşı meskenet ve zillet[22] menzilesine kadar indirmiştir.

Aradan on beş gün kadar zaman geçti. Hem de her gün bir yerde bir ziyafet veya içtima ile gülerek oynayarak zaman geçti. Emily yine ekseriyetle ıstırap hâlinde bulunuyor idiyse de bazı bazı pek ziyade eğlendiği de oluyordu. Fakat en ziyade gönül eğlendirdiği yer, bahçedeki terasa olup kâh şeştarını beraber alıyor ve kâh kalbindeki yeis ve elemle oraya giderek düşünüyordu.

Hem de Valancourt'u düşünüyordu. Tholouse'a geldi geleli ondan hiçbir haber alamadığından bu delikanlının kendi kalbi üzerinde peyda eylemiş olduğu tesiri asıl şu hâl-i gıyabında takdir eyliyordu.

Bir gün Madam Cheron, Emily'yi yanına çağırdı. O kadar hiddet ve gazap hâlinde ki, yüzünden gözünden alevler çıkıyor. Elinde bulunan mektubu Emily'ye uzatarak ve enzar-ı gazabı[23] kızcağıza dikerek sordu ki:

[20] mütenasip: uygun
[21] etvar-ı mahzunane ve masumane: masum ve hüzünlü tavırlar
[22] zillet: alçaklık
[23] enzar-ı gazab: öfkeli bakışlar

– Şu yazıyı tanıyor musunuz?

Emily mektuba göz gezdirip epeyce de dikkat eylediyse de: "Hayır Madam! Tanıdığım yazı değildir" cevabından da anlaşılacağı veçhile yazıyı tanıyamadı.

Madam'ın hiddeti daha ziyade arttı. Dedi ki:

– İnkârın hiç faydası yoktur. Ben katiyen eminim ki burada kendi hanemin içinde benim haberim olmaksızın o edepsiz delikanlıyla muhabere ediyorsunuz. Yoksa başka türlü şu mektubu bana yazmaya nasıl cesaret edebilirdi? Şüphe yok ki kendisini siz teşvik ettiniz.

Madam Cheron'un hakareti artık terbiyesizlik derecesine kadar çıkarması Emily'nin de cesaretini arttırarak "herçi bad âbad"[24] mertebesine yaklaştırdıysa da yine sabreyledi. Madam Cheron kızın bu sabırlarını korkuya hamlederek hâlâ kemal-i cüretle diyordu ki:

– Size katiyen beyan ederim ki gönüllerini ele aldığınız bir alay genç çapkınlarla yorulacak vaktim yoktur. Kimsenin ne mektubunu kabul ederim ne ziyaretini!

İşte bu söz üzerine Emily'nin gözlerinden yaş boşandı. Dedi ki:

– Ah Madam! Tarafınızdan bu yolda muameleler görmeye ne kabahatimle isbat-ı liyakat eylerim?

Vakıa Emily masumiyetinden dolayı kalben metanetini ihlal etmiyor idiyse de Vallée'de, Valancourt ile topu bir kerecik vuku bulan mülakatın da iktizası[25] veçhile ihtiyatlı davranmadığı için kendi kendisine levm[26] etmeye başladı. Zira halasının böyle layenkati[27] başına kaktığı şey o masumane mülakattan ibaretti.

Bu teessürle bahçeye gidip sevdiği terasanın üzerine oturdu. Ahvalinin mazisini göz önüne getirip, müstakbelini de tayine cebr-i nefs eyliyordu. O esnada bittabi aklı, fikri Valancourt'da idi.

Bir de öteden beri bir ayak patırtısı peyda oldu. Valancourt olması ihtimaliyle kızcağızın yüreği oynadı. Müteakiben bir erkek hayali uzaktan uzağa belirmeye başlayıp acaba Valancourt mudur

[24] herçi bad âbad: her ne olursa olsun
[25] iktiza: gerek
[26] levm (et-): paylamak
[27] layenkati: durmaksızın; aralıksız

diye kızcağızın helecanı daha ziyade arttı. Gelen erkek yaklaştı. Evet! Hiç hatası yok! Valancourt!...

Emily'nin kalbinde havf ile sevinç pençe pençeye cenkleşmeye başladılar. Delikanlıysa yüzünden gözünden bahtiyarlık eşvakı[28] tabahhur[29] eylediği hâlde takarrüp ediyordu. Emily olanca cüretini toplayıp muhibbini[30] latif bir tebessümle istikbal eyledi. Elinden tutup bahçenin geniş yollarına kadar götürdü. Esna-yı rahta hâl ve hatır suallerinden maada halasını görüp görmediğini delikanlıdan sordu. Valancourt cevaben dedi ki:

– Hayır Matmazel! Henüz göremedim. Hizmetkârların ihbarlarına göre biraz işi varmış. Sizin bu tarafta olduğunuzu da onlardan haber aldım. Hemen arz-ı ubudiyet[31] edeyim diye koştum geldim. Şu ziyaretten maksadımı size olsun arz edebilir miyim Matmazel? Sizden henüz tamamıyla nail olamadığım bir vaade istinaden bahtiyarlığı istical[32] eyleyecek olursam tevbihinize[33] duçar olacak mıyım?

Emily ne cevap vereceğini bilemiyordu. Delikanlının söylediği sözler pek meşru, pek kibarane olmakla beraber kendi arzusuna da tamamıyla mutabık iseler de, böyle bir muamele-i masumane ve namuskâraneyi himaye eyleyecek akraba yok ki!

Hele yolun bir köşesinden dönüp de uzaktan Madam Cheron'un kendilerine doğru geldiğini görünce zavallı kızcağızın kalbinde ihsas-ı bahtiyari[34] müthiş bir havfa[35] mübeddel[36] oluverdi. Fakat ne olursa olsun delikanlının yanında bir kepazelik vukua gelmesin diye derd-i derunundan[37] zahirde[38] hiçbir eser göstermeyip Valancourt'la beraber halasına doğru bir şevk, bir cüret-i mecbure[39] ile yürüdü.

Kadına yaklaştıkları zaman Emily hâl ve şanından anladı ki halası hâlâ kendisini bir hareket-i ma'yube[40] üzerinde yakalamış olmak

[28] eşvak: şevkler
[29] tabahhur (eyle-): buharlaşmak
[30] muhib: sevgili; dost
[31] arz-ı ubudiyet (et-): kulluğunu sunmak
[32] istical (eyle-): hızlandırmak
[33] tevbih: azarlama
[34] ihsas-ı bahtiyari: mutluluk duyguları
[35] havf: korku
[36] mübeddel (ol-): dönüşmek
[37] derd-i derun: içinin derdi
[38] zahirde: görünüş
[39] cüret-i mecbure: kaçınılmaz cüret
[40] hareket-i ma'yube: ayıplanan hareket

hiss-i müntakimanesiyle[41] mütehassistir.[42] Fakat Valancourt'un muamele-i safiyane ve kibaranesine[43] mütenasip hareketten Emily'yi hiçbir şey men edemezdi. Binaenaleyh delikanlıyı kemal-i ta'zim[44] ile halasına bir daha prezante eyledikten sonra bu gibi ahvalde usulden olduğu üzere, onların edecekleri lakırdı esnasında kendisi mevcut olmasın diye şatoya doğru yürüdü gitti.

Zavallı kızcağız halasıyla âşığının şu mülakatında verecekleri netice-i karara orada muntazırdı. İşte nârdan[45] eşedd[46] olan intizar[47] dahi budur.

Bir saat sonra Madam Cheron şatoya avdet eyledi. Hâl ve şanı, getirdiği cevab-ı ye'si[48] an-ı vahidde[49] kızcağıza anlatmıştı. O da tebliğde teehhür[50] etmedi ya! Hem bakınız ne dürüştane[51] bir tavırla tebliğ etti. Dedi ki:

– Öf! Şu edepsiz herifi def' edinceye kadar başıma hâller geldi. Fakat öyle de bir def' ediş ettim ki, bir daha bu yoldaki ziyaretleriyle muazzeb[52] olmayacağıma eminim. Kendisine anlattım ki şu hane benim hanemdir. Hanem içinde gizli muaşakata[53] ses çıkarmayacak kadar miskin olmadığım gibi bu misilli ahvali göremeyecek kadar ahmak da değilim. Bunu istediğim gibi anlatarak hanemin namusunu, âdeta mertebe-i tahakkuka[54] yaklaşmış olan bir ihtilalden kurtarabildim.

Emily'yi düşünüyor musunuz Emily'yi! Çıldırmışcasına bir avaze ile haykırmadığına şaşmıyor musunuz?

İş artık o dereceleri de geçmişti. Kızcağız halasından işittiği şeyleri rüyada mı vuku buluyor diye kulaklarına da inanamayacak bir hâlde bulunuyordu. Müthiş bir kâbus altındaydı. Madam Cheron

41 hiss-i müntakimane: intikam duygusu
42 mütehassis: duygulanmış
43 muamele-i safiyane ve kibarane: saf ve nazik davranış
44 kemal-i ta'zim(le): saygılı tavırla
45 nâr: ateş
46 eşedd: daha şiddetli
47 intizar: bekleyiş
48 cevab-ı ye's: üzücü cevap
49 an-ı vahid: ilk an
50 teehhür (et-): gecikmek
51 dürüştane: haşince
52 muazzeb (ol-): eziyet çekmek
53 muaşakat: sevişmeler
54 mertebe-i tahakkuk: hakikat olma derecesi

ise bunu kızcağızın kabahatini anlayıp cezasına rıza göstermekte bulunduğuna haml ile cüret ve zulmünü arttırarak diyordu ki:

– Sizin bu hâllerinize karşı muhafazanızı, himayenizi bana havale eden kardeşime ne diyeyim! Evet! Tezvicinizi[55] ben de arzu etmez değilim. Ama bilmiş olunuz ki şu Valancourt gibi çapkınların ziyaretlerinden, mektuplarından âciz kalacak olursam, sizi bir manastıra göndermeye mecbur olurum. Vâsilik hasebiyle buna hakkım vardır. Şan-ı iffetini kendi muhafaza edemediği gibi, beni de muhafazadan âciz bırakan bir kıza başka türlü nasıl muamele olunur? Çapkın bakınız ki utanmadan hem size olan aşkını söylüyor, hem de hanedanının bütün serveti büyük biraderinde bulunduğu için iki cebinde beş parası olmadığını da itiraf eyliyor. Askermiş de, o meslekte feyz alacakmış! Ne hülya! Meğer pek ahmak olmalıyım ki yeğenimi züğürtlüğü ile müftehir bir serseri askere vermeliyim!

Valancourt'un fakrını itiraf etmesi halası nazarında mani-i izdivaç görülmekle beraber Emily nazarında pek müstahsen[56] görüldü. Zira bu itiraf delikanlının safvet-i kalbine[57] delalet eyledi. Fakat kızcağız halasına henüz hiçbir cevap vermiyor. Sözü hep Madam Cheron söylüyor. Diyor ki:

– Ben habise cevab-ı kat'i verdiğim hâlde benim cevabımla iktifa edemeyeceğini de yüzüme karşı söylerse, bu cüretini de beğenebilir misiniz? Cevab-ı reddi sizden almalıymış. İşte bunun mümkün değil kabul olunamayacağını anlattım. Bilmelidir ki verdiğim cevab-ı red bir daha geri alınmamak üzere verilmiş cevab-ı kat'idir. Şimdi size de katiyen beyan ediyorum ki, eğer bundan sonra o herifle iki dakikalık bir mülakata daha rıza gösterecek olursanız, o dakikada hanemden çıkıp gitmelisiniz.

İşte yalnız bu dakikada Emily'nin ağzından bir söz çıkabildi. Dedi ki:

– Ah Madam! Beni ne kadar az, ne kadar fena tanıyorsunuz. Emrinize itaat ettirmek için bu tehditlere hacet var mıdır?

[55] tezvic: evlenme
[56] müstahsen (görül-): güzel bulmak; beğenmek
[57] safvet-i kalb: kalp temizliği

Bu dakikadan bed'[58] ile Emily için bir damla gözyaşı, en büyük cinayetlerden madut olacağı tahakkuk etmesiyle zavallı kızcağız zahir-i hâlde[59] Valancourt'dan, her şeyden bikayd görünmeye ve hatta şetaret ve şenlik ibraz etmeye bile mecbur oldu. Kalbinden kanlar gidiyor ya! Fakat halasını temin mecburiyetinde bulunur. Bu politikayı o kadar sabır ve metanetle yürüttü ki halası da bunun ciddiyetine inandı. Artık muahezat-ı muhakkiraneden[60] vazgeçti. Öteye beriye misafirliğe götürüp oralarda da yeğeninden hoşnutluk göstermeye başladı.

Bir gün Emily'yi Madam Clairval'ın (Kilevral) da hanesine götürmüş. Bu kadın epeyce yaşlı ve zengin bir duldur ki kocasının vefatından sonra Tholouse civarındaki şatosuna gelmiş yerleşmiştir. Ama kendisi pek çok seneler Paris'te, kibar âlemlerinde yaşamış bulunduğundan ve zaten de hüsn-i tabiata[61] malik bir kadın olduğundan, Tholouse şehrinde en muntazam hane Madam Clairval'ın hanesi olduğu gibi en parlak müsamereler dahi orada verilen müsamerelerdi. Madam Cheron bu kadını ez dil ü can kıskanmakta idiyse de ne hüsn-i tabiatça ne servetçe onunla boy ölçemeyeceğini anlayınca Madam Clairval ile beyhude rekabete çıkışarak kepaze olmaktansa onunla dostluğu ileriye götürmeyi tercih eyledi. Öyle ya "Bizim Madam Clairval" diyebilmek de Madam Cheron için muvafık-ı taazzum[62] bir sözdür. İşte Madam Clairval ile dostluğu ileriye götürmek için kadına her suretle hoş görünmeye mecbur olarak Madam Clairval'in de bu surette kendisine hüsn-i mukabelesi ve etraf ve civardan sair bütün kadınlara Madam Cheron'u tercih etmesi o mütekebbir, hırçın kadının ehemmiyetini arttırıyordu. Onun da bundan başka arzusu yoktu ya!

Emily ile gittiği gün Madam Clairval'in hanesinde büyük tehyiat[63] vardı. Akşama gayet parlak bir balo verilecekmiş. Böyle eğlenceler Madam Cheron'un da canına minnet değil mi ya?

[58] bed' (ile): başlayarak
[59] zahir-i hâl: dış görünüş
[60] muahezat-ı muhakkirane: aşağılayıcı eleştiriler
[61] hüsn-i tabiat: iyi zevk
[62] muvafık-ı taazzum: kibirlenmeye, böbürlenme uygun
[63] tehyiat: hazırlıklar

Akşam gerek şato, gerek bahçeler binlerce fenerlerle donatıldı. Âlâ bir orkestranın icra eylediği ahenklere tatbik-i hatavatla[64] misafirlerin bazıları dans ediyorlar ve diğer bazıları şuraya buraya oturarak şunu bunu zem[65] ile vakit geçiriyorlardı. Dans aralarında mandolin filan çalarak nağmeler etmek ve gâhice büfelere baş vurup yemek içmek dahi herkesin zevk ve sefasını itmam eyliyordu. Emily kalben mahzun olmakla beraber bu şetaretli cemiyetten mahzuz olarak âdeta ilk gördüğü ahvalden olmak üzere cemiyetin her cihetini tetebbu[66] ve dikkat-i nazarından geçiriyordu.

Bir de bahçenin bir tarafında oynanılan kadril* içinde Valancourt'u görmesin mi? Oyun refikası genç ve fevkalhad[67] güzel bir kız olup Valancourt dahi o kıza gayet tazimkârane muamelatta bulunuyor.

Bu müşahede kızcağızın cangâhını[68] hançerledi. Bunu halasına dahi göstermek istediyse de o zaman Senyör Cavigni ile konuştuğundan cesaret edemedi. Tamam halasına beyan-ı keyfiyet edeceği zaman dahi kadril biterek Valancourt kendilerine doğru yürüdü geldi.

Valancourt'un bu defa Emily'ye takarrübü bir ateş-i cihan-suzun[69] takarrübü demek olup, kızcağız ne yapacağını şaşırmış kalmıştı. Valancourt Madam Cheron'u kemal-i ta'zim[70] ile ve Matmazel Saint Aubert'i gayet müteessirane bir tavırla selamladı. Cavigni Valancourt'u görünce:

"Şövalye Valancourt!" diye kıyam edip aşinalıklar eyledikten sonra Madam Cheron, Cavigni'ye dedi ki:

– Tanıyorsunuz ha! Teessüf ederim. Bu öyle bir edepsiz heriftir ki aklınca yeğenime de âşıktır.

Cavigni hem istigrap ederek hem gülerek dedi ki:

– Sizin tarafınızdan edepsizliğe mahkûm olmak için Matmazel

[64] tatbik-i hatavat: adımları uydurmak
[65] zem: çekiştirme
[66] tetebbu: araştırma
* Kadril (Fr. Quadrille): Eski salon danslarından biri. (Haz.)
[67] fevkalhad: son derecede
[68] cangâh: canevi
[69] ateş-i cihan-suz: dünyayı yakan ateş
[70] kemal-i ta'zim: saygının son derecesi

Saint Aubert'e hayran olmak kâfi ise korkarım ki burada herkesi edepsizliğe mahkûm edeceksiniz? Rica ederim Madam, o defterin en başına da benim ismimi yazınız.

Madam Cheron bu zarifane sözden mahzuz oldu, dedi ki:

– O! Senyör Cavigni! Fransa'da ikamet eyledikçe kadınlara komplimanto[71] etmek sanatında terakki eyliyorsunuz. Fakat aklınızı başınıza alınız. Kadınlar ekseriya bir suret-i riyakâranede söylenen sözleri gerçek ve ciddi olarak telakki ederler.

Cavigni gayet âşıkane bir tavır takınarak dedi ki:

– Bazı kadınlar vardır ki onlara riyakârane komplimanto tarzında söylenen sözler dahi ciddiyat-ı hakikiyedendirler.

Artık Madam Cheron'un mahzuziyeti mertebe-i kemale vardı. Sevincinden gözleri parladı. Müdahin[72] ve riyakâr İtalyanı daha ziyade söyletmek için: "Gerçek mi söylüyorsunuz? O dediğiniz gibi kadınlar da var mıdır?" deyince Cavigni:

– Hele bir tanecik var olduğuna eminim, sözüyle mukabele eyledi. Artık Madam Cheron mahzuziyetinden büsbütün yılıştı. Bu defa dahi bazı en nazlı ve en duygulu kadınların sedalarına kedilerin miyavlaması gibi bir suret vermeleri Madam Cheron'da da görünerek o nazlı tavır ve seda ile:

– O bahtiyar kadının kim olduğunu sorarsak bize haber verebilir misiniz Senyör!" deyince müdahin İtalyan dedi ki:

– Onu benden sormayınız Madam! Onu Senyör Montoni'den sorunuz. İşte şurada Marki La Riviere [Larivier] ile konuşuyor. Mutlaka pek büyük işten bahsediyorlardır. Yoksa şimdiye kadar bin defa gelip hak-payinize arz-ı ubudiyet etmeliydi.

Senyör Montoni'nin Madam Cheron'a âdeta mülazemet-i âşıkanede[73] bulunduğu Madam Cheron'un hanesi halkına malum olduğu gibi Emily'ye de malumdu. Zaten gizlenmesi ve meçhulattan kalması Madam Cheron nezdinde matlup değildir ki! Madam

[71] komplimanto (İt. complimento): iltifat etme
[72] müdahin: dalkavuk
[73] mülazemet-i âşıkane: âşıkca, aşka ait uğraşmalar

Cheron bu mülazemetten pek ziyade mahzuz olduktan fazla, Senyör Montoni'yi uçan kuştan bile kıskanmak derecesinde meftunuydu.

Herkes bunlar arasında kariben bir izdivacın muhakkakan[74] vukuuna muntazırdılar.[75] Emily bu işe şaştıkça şaşıyordu. Zira Madam Cheron öyle bir daha kocaya varmayı hatırdan geçirebilecek kadınlardan olmayıp onun için bu emel şayan-ı istihza görüleceği gibi Montoni o kadar vakarıyla ve yakışıklığı ve kibarlığı ile kalıp kalıp da Madam Cheron gibi bir kadınla izdivaca muhtaç kalırsa, bu hâlin daha ziyade şayan-ı istigrap[76] olacağını düşünüyordu.

Biraz sonra Marki La Riviere'den ayrılarak Montoni dahi bunların yanına geldi. Vazife-i ubudiyeti ifada tehirinden dolayı muhtasarca bir özür diledi. Madam Cheron bu özrü ufacık bir dargınlık tavrıyla kabul etti ki nazın bu sureti bir genç kıza yakışık alabilse bile, o yaştaki kadına hiç yakışık alamazdı. Senyör Cavigni ıslah-ı zatü'l-beyne[77] gayretle iki tarafa da hizmetini beğendirebildi.

Şatoda birkaç odaya, bahçede birkaç kameriye altına sofralar kurularak gece taamı zamanı geldikte misafirler fevc fevc[78] bu sofraları istila eylemişlerdi. Bir de Valancourt gele gele Emily ile halasının bazı ehibba[79] ile oturdukları sofraya kadar gelip oturmasın mı? Emily'de helecan teceddüt eyledi. Hele halasının Valancourt'a doğru fırlattığı hasmane nazarları gördükçe bütün bütün üzülüyordu.

Bir aralık Madam Cheron yanında bulunan diğer bir kadının kulağına eğilerek: "Bu Şövalye [Chevalier] de Valancourt dedikleri herif kim oluyor ki bizim soframıza kadar gelip birlikte oturmaya mütecasir[80] oluyor?" sualini irad eyleyip de kadından:

"Vay! Bilmiyor musunuz? O delikanlı Madam Clairval'ın yeğenidir" cevabını alınca Madam Cheron'un gözleri faltaşı gibi açılarak:

"Yeğeni mi? Madam Clairval hazretlerinin yeğeni ha?" diye tavren[81] öyle bir tebeddül gösterdi ki evvelki sualiyle bu tavrın arasında hiçbir münasebet bulunamazdı. Güya o zamana kadar bu zavallı

[74] muhakkakan: mutlaka; kesinlikle
[75] muntazır (ol-): beklemek
[76] şayan-ı istigrab: şaşılmaya değer
[77] ıslah-ı zatü'l-beyn: arayı düzeltme
[78] fevc fevc: yığın yığın; bölük bölük
[79] ehibba: ahbaplar; dostlar
[80] mütecasir (ol-): cesaret etmek
[81] tavren: davranış olarak

kibarzadeye çapkınlığa kadar her türlü evsaf-ı tahkiriyeyi[82] layık gören kadın hiç de kendisi değilmiş gibi, Madam Cheron Şövalye'nin medh ü sitayişine başladı ki Emily halasının yanındaki kadınla teati eylediği sözlere dikkat edememiş bulunduğundan, halasında görülen bu tebeddüle ne mana vereceğini bilemeyerek şaşırmış kalmıştı.

Taamdan sonra Madam Cheron hep Senyör Montoni'nin temellükat-ı âşıkanesini[83] hüsn-i telakki ile iştigal eylediğinden Valancourt hakkındaki tebdil-i efkâr ve tahvil-i lisanını Emily'ye anlatacak değil a!

Biraz daha sonra Montoni, Madam cenaplarını arabasına kadar teşyi edip Cavigni dahi Emily'yi götürmüş ve hala ile yeğen kendi şatolarına avdet eylemiştir.

Ertesi gün zavallı öksüz, halasıyla beraber kahvaltı ederlerken hizmetkârın birisi bir mektup getirdi. Zarfın üzeri Valancourt'un yazısıyla muharrer olduğunu görür görmez kızcağızın helecanı teceddüt ederek mektubu açmaya bile muktedir olamaksızın halasına uzattı. Madam Cheron bu mektubu okurken Emily nazar-ı dikkatini patlatırcasına açarak halasının çehresinde ne gibi tebeddüller zuhur edeceğini görmeye çalışıyordu. Bir de Madam Cheron'un çehresinde pek bahir[84] alaim-i şadmani[85] nümayan olarak ve mektubu kıza uzatarak: "Okuyunuz. Ama okuyunuz da bakınız kızım!" deyince Emily'deki hayreti tarif edebilmek hadd-i imkânın[86] haricine çıkmaz mı?

Valancourt halasından almış bulunduğu cevab-ı redde[87] kanaat edemeyerek onu Emily'nin kendi ağzından işitmek için derhal bir iki dakikacık görüşmeye müsaade istiyordu. Emily gayet havfve hicap ile halasının yüzüne bakarak dedi ki:

– Ne cevap vermeli?

– Ne cevap vereceksiniz? Kibarzade çocuk mülakat istiyor. Elbet-

[82] evsaf-ı tahkiriye: aşağılayıcı nitelikler
[83] temellükat-ı âşıkane: âşıkça yakınlık gösterme
[84] bahir: belirgin
[85] alaim-i şadmani: hoşnutluk işaretleri
[86] hadd-i imkân: imkân sınırı
[87] cevab-ı red: red, kabul etmeme cevabı

te görüşeceksiniz. Yazınız ki gelsin. Hatırına her veçhile riayet lazım.

Acaba halası bu sözleri kendini denemek için mi söylüyor? Acaba dün gece delikanlının medih ve sitayişine dair söylediği sözler dahi bir hud'a[88] mıydılar?

Hayır hayır! Madam Cheron'un tavrı pek ciddi. Hatta:

– Dahi iyisi ben kendim yazmalıyım. Bana kalem kâğıt getirsinler, dedi ve getirilen levazım-ı tahririye[89] ile Valancourt'un cevabını kendisi yazdı.

Hemen o akşam Valancourt geldi. Madam Cheron tarafından tekrimat-i faika[90] ile kabul olundu. Bir saatten ziyade hala ile Valancourt yalnız musahabe eyledikten sonra Emily'i de çağırdılar. Biçare kızcağız kül gibi bir çehreyle odaya girip helecanından düşmemek için sandalyelere tutunuyordu. Hâlbuki Valancourt'un gözleri ümid-i tam ve memnuniyet-i tamme[91] ile parıl parıl parlıyorlardı. Madam Cheron dedi ki:

– Sizin işinizden bahsediyorduk kızım! Şövalye hazretleri bana haber veriyorlardı ki müteveffa Mösyö Clairval kendi validelerinin kardeşiymiş. Bunu daha evvel bilseydik kendi haklarında borçlu olduğumuz muameleyi işin iptidasından beri hüsn-i ifada kusur etmezdik.

Valancourt selamlamak için Emily'ye doğru yürüdü. Emily'de hâlâ eser-i ihtiraz[92] göründüğünden Madam Cheron dedi ki:

– Şövalye hazretlerinin ber-mutad vazife-i mülazemeti[93] ifa etmesine rıza gösterdim kızım! Vakıa işin daha ilerisi için bir vaat vermedimse de aranızdaki münasebetin aleniyetine müsaade verdim. Şövalye hazretlerinin arzu eyledikleri izdivacı da birkaç seneye kadar mümkinattan addedeylerim. Silk-i askerîde[94] biraz ilerledikleri zaman!

Zavallı Emily kendini rüyada zannediyordu. Hâlâ halasının

[88] hud'a: hile
[89] levazım-ı tahririye: yazı gereçleri
[90] tekrimat-i faika: en üstün saygıları gösterme
[91] memnuniyet-i tamme: eksiksiz memnunluk
[92] eser-i ihtiraz: çekinme belirtisi
[93] vazife-i mülazemet: yakınlık gösterme görevi
[94] silk-i askerî: askerlik mesleği

gösterdiği tebeddül ve tahavvülün hükmünü bilmediğinden, her dakikada kâh Valancourt'un kâh halasının yüzüne bakarak şaşkınlık âsârı gösteriyordu. Kızdaki bu hâl Valancourt'u da duçar-ı iştibah[95] eylediğinden Madam Cheron'a dedi ki:

– Madam! Hakkımdaki inayetinizin ziyadesiyle minnettarıyım. Ancak Matmazel Saint Aubert tarafından da bunun teyidini arzu edersem ta'yib[96] olunmamalıyım. Kendileri de bu işte beni ümitvar etseler!...

Madam Cheron delikanlının sözünü kesti. Dedi ki:

– Pekâlâ! Pekâlâ! Onun tarafından da ben cevap veririm. Efendi dikkat buyurmalısınız ki Matmazel benim vesayetime tevdi olunmuştur. Her hâlde benim sözüm onun sözüdür.

Bu sözleri söyleyerek âşık ve âşıkayı yalnızca hasbihal edebilmeleri için odada bırakıp kendisi dışarıya çıktı.

Madam Cheron'un bu muamelesini başka türlü şayan-ı istigrap görmemelidir. Hep kendi zevk-i hodkâmanesine[97] hizmet eylemekte. Mahza kızcağızı bahtiyar etmek için bu arzuda bulunmuyor, belki Madam Cheron yeğenini filancaya vermiş desinler diye bu arzuda bulunuyor. Emily'yi şanlı bir surette tezviç edecek olursa halk nazarında kendi ehemmiyeti de artacak.

Valancourt Madam Clairval'in yeğeni olduğunu haber aldığı zaman, Madam Cheron bu karabetten bir büyük servet ümidinde bulunmadı. Zira Madam Clairval'in bir kızı vardır. Hem o akşam Valancourt'un birlikte raksettiği kızdır. Fakat Madam Clairval böyle cihanın duçar-ı hasedi bir kadın olarak en namdar kibarla münasebeti bulunduğundan, Emily'yi onun daire-i sıhriyetine[98] sokmak Madam Cheron için kendisi de o daire halkından addolunmak demektir. Bir de bu hâl Valancourt'un silk-i askerîde tesrî-i terakkisini[99] temine medar olabilir.

İşte bundan sonra Valancourt sık sık Madam Cheron'u ziyarete

[95] duçar-ı iştibah (eyle-): şüpheye düşürmek
[96] ta'yib (olun-): ayıplanmak
[97] zevk-i hodkâmane: bencil zevk
[98] daire-i sıhriyet: akrabalık çevresi
[99] tesrî-i terakki: ilerlemeyi çabuklaştırma

başladı. Zavallı Emily dahi pederinin vefatından beri hiçbir dakikasından lezzet-i sahiha[100] alamamakta bulunduğu hâlde Valancourt ile geçirdiği dakikalardan pek bahtiyarane lezzet almaya başladı. İkisi de birbirini seviyorlar. İkisinin de birbirlerine emniyetleri ber-kemal!

Şu mebadi-i münasebet[101] Madam Clairval ile Madam Cheron arasındaki dostluğa da kuvvet verdi. Yekdiğerinden hiç ayrılmaz oldular! Hele Madam Cheron için:

– Şövalye de Valancourt hazretleri bizim Emily'ye meftun olarak Emily de onu sevdiğinden yakında nişanlanmaları için Madam Clairval ile karar verdik, sözünü mehafil-i ahbabda[102] irad eylemek, kibir ve gururuna tamamıyla mütenasip bir taazzum[103] hükmünü aldı.

Diğer cihetten Senyör Montoni'nin de hane içindeki ehemmiyeti arttıkça artıyordu. Emily dahi bu mağrur İtalyanın tehekküm[104] ve tahakkümüne katlanmaya mecbur oldu. Kendisi kim? Halası bile bu mahkûmiyet altındadır. Her hâlde bu kışı Emily ile Valancourt pek bahtiyarane bir surette geçirdiler. Genç zabitin taburu yakın bir mevkide olduğundan sık sık gelebiliyordu. Hava güzel oldukça ilk görüştükleri terasa üzerine kadar gidip hasbihal ediyorlardı. Bazı kere Madam Cheron dahi el işlerini alıp geliyordu da, Valancourt kendilerine en müntehap[105] edebiyat kitaplarını okuyarak eğlendiriyordu.

Şu iki genç birbirine raptolmak için ahlakça, tabiatça, zevkçe o kadar mütenasip düşmüşlerdir ki, birinin sevmediğini diğeri de sevmez, birinin istemediğini diğeri de istemez. Bir vücud-ı memzuc-ı bahtiyarî[106] teşkil için şu ikisinden daha muvafık unsur bulunamaz.

[100] lezzet-i sahiha: gerçek lezzet
[101] mebadi-i münasebet: ilişkinin başlangıcı
[102] mehafil-i ahbab: dost toplantıları
[103] taazzum: büyüklük taslama
[104] tehekküm: alay etme
[105] müntehap: seçkin
[106] vücud-ı memzuc-ı bahtiyarî: bahtiyarlıkla karışmış vücut

10
İTALYAN

Kışın sonlarına doğru gerek Madam Clairval ve gerek sair kibar taraflarından gayet şaşaalı birkaç ziyafet verildi. Bu ziyafetlerde Madam Cheron âdeta Madam Clairval'in akrabasından gibi telakki olması, o hodperest kadını o derecelerde memnun eylemişti ki yeni peyda ettiği şu ehemmiyetin büsbütün tahakkuku için Emily ile Valancourt'un izdivaçlarını da ta'cile[1] mecbur oldu.

Henüz ne delikanlının ne kızın haberleri, ümitleri bile yok a! Madam Cheron doğrudan doğruya Clairval ile müzakereye girişerek kendinin Emily'den başka vârisi bulunmadığından, servetinin bir kısmını çeyiz olarak Emily'ye vereceğini ve buna mukabil Madam Clairval'in de kendi yeğeni Valancourt'a öyle bir analık etmesi yani bir miktar servetle teçhiz[2] eylemesi lazım geleceğini söyledi.

Filvaki Cheron'un teklifi Clairval'a pek muvafık göründü. Halası tarafından Emily'ye verilecek çeyiz kadar bir parayı kendisi de Valancourt'a verecek olursa, servet-i azimesine kıyasen pek büyük bir fedakârlıkta bulunmuş olmayacak.

İki kadının verdikleri karardan âşık ve âşıkanın kat'a[3] haberleri olmadığı hâlde bir gün Madam Cheron öyle mukaddemata[4] filana

[1] ta'cil: hızlandırma
[2] teçhiz (eyle-): donatmak
[3] kat'a: asla
[4] mukaddemat: başlangıçlar

da lüzum görmeksizin kariben[5] düğüne hazırlanmasını Emily'ye emir tavrıyla tebliğ ediverdi.

Kızdaki hayret! Valancourt henüz terfi-i rütbe[6] etmeksizin düğünün ta'cili nasıl olacağını sualden bed'[7] ile kızcağız biraz tereddüt göstermek istediyse de Madam Cheron öyle reyine, emrine muhalefet edilmesinden hoşlanır takımdan olmadığı cihetle, geçen yaz Valancourt'la izdivacını ne suret-i müstebidanede[8] nehy eylemişse[9] şimdi de o suret-i müstebidanede emrediyor.

Valancourt'un halası da işi delikanlıya anlatmış, ancak her iki tarafın kibarlığı hasebiyle çeyiz atiyesinden[10] ortaya hiçbir söz çıkarılmıyor. Valancourt dünyada Emily'ye kul olmaktan büyük saadet tasavvur edemediğinden şu iki kadının verdikleri karardan cayılmaksızın cemiyetlerinin akdi için Emily'yi bir taraftan da kendisi tazyik ediyor.

Düğün levazımını[11] tedarike bile başladılar. Senyör Montoni bunu görünce o da açıktan açığa Madam Cheron'a talip çıkmaz mı? Vakıa asıl talebi Madam Cheron olmayıp servet-i bi-nihayesine[12] talip idiyse de Madam Cheron buralara ta'mik-i efkâr[13] edebilir mi?

Zeki İtalyan, Madam Cheron ile izdivaç talebini âdeta tazyik mertebesine vardırdı. Bir kere Madam Cheron "Madam Montoni" olursa servetinden tefrik[14] edilerek Emily'ye verilecek miktarın tayininde de sahib-i rey olacaktır. İhtimal ki hiçbir para verdirmemeye kadar da varabilecektir.

Bu havadis-i acibe Tholouse ve havalisinde münteşir olunca herkes şaştı kaldı. Herkesten ziyade Clairval şaştı. Hatta bir aralık musammem[15] olan düğünden vazgeçmeye kadar bile hatırından geçirdi. Zira yeğeni Valancourt için Emily'yi kabul etmesi Madam Cheron'un familyası olarak Emily'den başka kimsesi bulunmama-

[5] kariben: yakın zamanda
[6] terfi-i rütbe (et-): rütbece yükselmek
[7] bed' (ile): başlayarak
[8] suret-i müstebidane: zorbaca; zorbalıkla
[9] nehy (eyle-): yasaklamak
[10] atiye: hediye
[11] levazım: gereksinimler
[12] servet-i bi-nihaye: sonsuz servet
[13] ta'mik-i efkâr (et-): derinlemesine düşünmek
[14] tefrik (et-) ayırmak
[15] musammem: kararlaştırılmış

sından naşi iken Madam Cheron kocaya varacak olunca Emily'deki bu veraset gereği gibi muhtel[16] oluyor.

Bereket versin ki Madam Clairval gerçekten kibar tıynetli bir kadın olduğundan şu ilk hatırayı pek çabuk reddetti. Kendi kendine "O kadının mülahazasızcasına hareketinden çocuklara ne kabahat düşer? Zaten Matmazel Saint Aubert'in Cheron familyasına hiç iştiraki yok. Hele halası o İtalyanla izdivaç edince namı Madam Montoni'ye tebeddül ederek Fransızlıktan bile çıkacak! Ama serveti varmış. Varsın servet yüzünden hasıl olacak bahtiyarlığa kendisi nail olsun" diye zaten de henüz vukua gelmemiş olan bir işten dolayı tebdil-i karara[17] lüzum göremedi. Emily görüyordu ki İtalyanın, halası üzerindeki tesiri bir sür'at-i âcile[18] ile artıyor. Herif düğünün illa olacağını emrettikçe Madam Cheron güya körpecik bir kızcağızmış da, hem düğünü gönlü istediği hâlde hem de ondan korkuyormuş gibi güya ağlamakta bulunan gözlerini silmekten başka ret cevabı bulamıyor.

Şu Montoni denilen İtalyanın gayet vakarlı, âdeta kibirli ve bununla beraber pek yakışıklı bir adam olduğunu haber vermiştik. Kendi sevdasına mağlup olan kadın nezdinde, ihtimal ki bu adam pek de sevimlidir. Ancak Emily bu İtalyanda sevimli bir hâl bulamadığı gibi, Valancourt dahi bu heriften ziyadesiyle müteneffirdi[19] ve hiçbir hâlini maşukasından[20] ketmetmediği gibi İtalyan hakkındaki bu nefretini de ketmetmeyerek Emily'ye söylüyordu.

Mevsim artık baharın mertebe-i kemali mevsimi olmuştu. Bir sabah Emily yine Valancourt ile terasa üzerinde konuşurlarken alelacele bir uşak gelip Madam Cheron'un hemen şimdi kendisini istediği haberini getirdi. Emily yine Valancourt ile izdivacına dair bir müzakere için olduğunu anlayıp halasını darıltmamak için koştu gitti. Zaten o günler bu yoldaki müzakeratın sık sık teceddüt ve tekerrür ettiği günlerdi.

Bir de halasının odasına girince ne görsün? Madam Cheron

[16] muhtel (ol-): bozulmak
[17] tebdil-i karar: kararı değiştirme
[18] sür'at-i âcile: ani bir hız, çabukluk
[19] müteneffir (ol-): nefret etmek
[20] maşuka: sevgili

gayet mahcup ve mükedder bir hâlde, tuvaleti âdeta gelin tuvaleti! İlk defa olmak üzere o mazlum ve masum kızcağızdan bugün haya ederek, çekinerek, yutkunarak dedi ki:

– Kızım! Sizi davet edişim şunun içindir ki... şey demek isterim... Haydi şu Montoni'yi badema[21] enişte sıfatıyla telakki etmenizi ihtar için... Zira bu sabahtan beri kendi zevcesi oldum.

Bu havadise Emily o kadar şaştı ki birdenbire söyleyecek söz dahi bulamadı. Nihayet kendisini toplayarak tebrik ve tehniyet[22] yolunda becerebildiği sözlerle halasını mahzuz[23] etmeye müsaraat eyledi. Bu sözler Madam Cheron'un... hayır! Madam Montoni'nin mahcubiyetini izale eyledi. Dedi ki:

– İbtida-yı emrde[24] emr-i izdivacın tantanalı olmasını istemedim. Nikâhı hemen gizlice kıydırdım. Ama akdin vukuundan sonra eşlerce dostlarca düğün değilse de ziyafet yollu bir içtima arzusundayım. Bunun levazımını tehyie[25] edinceye kadar vakit geçmemek için sizin düğününüze mahsus olan tedarikâttan istifade edelim diyorum. Bu hâl sizin düğünü biraz tehir ederse de beis yoktur, değil mi kızım? Bu akşam vuku bulacak içtimada sizin de ziyadesiyle süslenmenizi isterim. Gelinlik olarak tehyie edilen esbab-ı ziynetle[26] tezyin etmelisiniz. Bende vuku bulan şu tebdil-i nam ve unvanı[27] Mösyö Valancourt'a bir suret-i münasibede anlatırsınız. O da halası Madam Clairval'e anlatsın. İkisinin de ziyafette hazır bulunmalarını rica ederim.

Emily bu sözleri halasının ağzından işitiyorken ne kadar duçar-ı ıztırab oluyor idiyse, Valancourt'a tebliğ eylediği zaman delikanlı daha ziyade âsâr-ı ıztırab[28] gösteriyordu. Ama yalnız kadının bir izdivaç aktettiği için değil, yalnız bu izdivaç kendi düğünlerini tehir eylediği için de değil. Asıl işin içine şu mütekebbir ve müstebit İtalyanın karışmış olduğu için Emily de, Valancourt da ziyadesiyle mustarip olmuşlardı.

[21] badema: bundan sonra
[22] tehniyet: kutlama
[23] mahzuz (et-): hoşnut etmek
[24] ibtida-yı emr: işin başı
[25] tehyie (et-): hazırlamak
[26] esbab-ı ziynet: süslenme araçları
[27] tebdil-i nam ve unvan: unvan ve ad değişikliği
[28] âsâr-ı ıztırab: ıstırap eserleri

Montoni zaten şatonun sahibi olmak tavrında iken izdivacın vukuu üzerine büsbütün efendi hem de hiçbir şeyden hoşlanmaz, hiçbir kusuru affetmez bir efendi kesilip dostu ve arkadaşı Cavigni dahi derhal şatonun ikinci efendisi olmak tavrını takınıverdi. Ancak gariptir, Madam Montoni'nin verdiği ziyafete Madam Clairval gelmedi. Yalnız yeğeni Valancourt'u gönderip, hafif bir keyifsizliği bahane ile kendi için özürler diledi.

Bu ziyafette Valancourt, Emily ile raksederken odaların, salonların kendi düğünü için döşenmişken mütekebbir[29] İtalyana kısmet olmuş bulunmasından dolayı kemal-i ıztırab ile içini çekiyordu.

Bu akşam Madam Montoni o kadar şen, şatır olarak öyle raks-lar ediyor ve kahkahalar salıveriyordu ki herkes şaşıyordu. Fakat Montoni evvelkiden ziyade tavırlanıp kimseye selam bile vermek istemediği hâl ve tavrından nümayan[30] oluyordu.

Aradan birkaç hafta geçti. Bu müddet zarfında Emily ile Valancourt'un düğünlerinden hiç bahis edilmedi. Bir de günün birinde Madam Montoni kocasının kariben[31] İtalya'ya avdet etmek azminde bulunduğunu söylemesin mi? Hem de sevinerek söylüyor. Diyor ki:

– Venedik'e gideceğiz, o güzel Venedik'e. Orada Mösyö Montoni'nin saray gibi bir konağı varmış. Oradan da Toskana'ya gideceğiz. Orada da Mösyö Montoni'nin cesim[32] bir kale kadar şatosu varmış. Udolf Şatosu.

Zavallı Emily bittabi sarardı. Buna dikkat eden halası dedi ki:

– Niçin tavrınız bozuldu yeğenim? Siz seyahati o kadar seversiniz. Hele İtalya gibi bir memleket-i latife[33] sevilmemek kabil olamaz.

Bu söz üzerine Emily'nin tagayyürü[34] bir kat daha arttı. Korkusundan tir tir titreyerek dedi ki:

– Bu seyahate ben de iştirak edecek miyim?

[29] mütekebbir: büyüklük taslayan; kibirli
[30] nümayan (ol-): görünmek
[31] kariben: yakın zamanda; yakında
[32] cesim: büyük
[33] memleket-i latife: güzel, şirin ülke
[34] tagayyür: değişme

– Şüphe mi edersiniz? Sizi burada bırakacağımızı nasıl zannedebilirsiniz? O! Anlıyorum. Şövalye'yi düşünüyorsunuz değil mi? Vakıa Şövalye'nin henüz haberi yoksa da kariben haber alacaktır. Mösyö Montoni, Madam Clairval'e gitti. İki familya arasındaki takarrür[35] eyleyen münasebetten katiyen vazgeçildiğini haber vermeye gitti.

Madam Montoni bu sözle Emily'nin ciğergâhına bir anda bin hançer saplamış olduğunu hayalinden bile geçirmiyordu. Bundan fevkalade memnun olmalıymış gibi bir tavırla kızcağızın yüzüne bakıp duruyordu.

Hâlbuki Emily için acaba madumiyete[36] mahkûm olmak bu sözden daha ziyade dehşetli mi telakki olunabilir? İşte cihanda ümid-i mahz-ı bahtiyarisi[37] olan Valancourt'dan ebediyen ayrılıyor.

Kızcağız biraz kendisini topladıktan sonra katiyen kararlaşmış olan bir şeyden böyle çarçabuk vazgeçilmesi hikmetini sordu. Bu sual halasının âdeta istigrabını mucip oldu. Mösyö Montoni bu izdivaca mütearrızmış.[38] Artık buna diyecek bulunabilir mi? Emily'yi Valancourt'dan daha layık bir kocaya vermek mümkünmüş.

Zavallı kızcağız çıldıracak! Bir dereceye kadar ne yaptığını bilmemek suretiyle halasının dizlerine kapanarak yalvarmaya başladı. Ne beyhude şey! Kocası Montoni söyledikten sonra halasının ona muhalif bir kelime söyleyebilmesi kabil mi? Emily odasına çekildi. Fakat aradan saatler geçtiği hâlde duçar olduğu felaketin derecesini tayin edebilecek kadar istirahat-ı fikre[39] nail olamamıştı. Badehu bir cüret-i fedakârane ile kendini toplayıp düşünmeye başladı. Bu hâlde ilk hatırına gelen şey tüylerini ürpertti. Zira Montoni'nin kendi izdivacına muhalefeti bila-şübhe[40] kendi çıkarı için olacağını ve bu da Emily'yi kendi dostu Cavigni'ye tezvicten ibaret bulunacağını düşünmüştü.

Hele şu sırada nasıl olup da halasının İtalya seyahatini arzu edebildiğine başkaca şaşmak lazım geldi. Montoni'nin kendisi haber

[35] takarrür (eyle-): karar verilmek
[36] madumiyet: yokluk
[37] ümid-i mahz-ı bahtiyarî: tek mutluluk umudu
[38] mütearrız (ol-): karşı çıkmak
[39] istirahat-ı fikr: düşünce rahatlığı
[40] bila-şübhe: şüphesiz

veriyordu ki şu zamanlarda bütün İtalya fetret ve ihtilal içindedir. Senyörlerin, derebeylerinin kâffesi[41] birbiri aleyhine kıyam etmişler. Yekdiğerinin şatolarını basıyorlar. Mallarını yağma, hatta evlat ve iyallerini esir eyliyorlar. Böyle bir memlekette seyahatten ne zevk hasıl olabilir?

Bunlar birer birer kızcağızın hatırından geçtikleri gibi Valancourt'dan ne kadar uzaklanmakta bulunduğu ve nasıl bir eniştenin elinde kaldığı da zihninden geçtikçe, zavallı kızcağızın gözlerinden seyl-i bela[42] gibi yaş boşanıyordu.

Bir de şu bozgunluk Valancourt'a haber verildiği zaman biçare delikanlının ne hâllere girmiş olduğunu düşünmeli! Montoni kararın bozulduğunu müstebidane ve bî-edebane[43] bir suretle Valancourt'a anlattığı zaman delikanlı o kadar teessür etmiş, o derecelerde hiddetlenmişti ki eğer Emily'nin hatırı olmasa ve terbiye-i kibaraneye mugayir düşmeseydi, Montoni bu gazabın âsâr-ı maddiyesine[44] de duçar[45] olacaktı. Hele muahharen[46] Emily'yi İtalya'ya götürmekten maksat, başka birisine tezvic etmek olduğunu haber alıp da Emily'nin buna asla rıza göstermeyeceğini hükmedince, şu mağrur İtalyanla karşı karşıya gelerek aralarında davayı neyle faysal-pezir[47] etmek mümkünse icabına bakması ihtiyacı, zavallı Valancourt'u yeniden duçar-ı gazab eyledi. Bir mülakat için Montoni'ye mektup yazdı. Fakat Montoni gerek utandığından gerek korktuğundan ve en doğrusu her ikisinden naşi[48] cevap vermedikten maada Valancourt'un gözüne gözükmemeye de ziyadesiyle itina eyliyordu. Valancourt tarafından mektup mektup üstüne geliyor, bazısı gayet müsterhimane[49] ricalarla dolu, bazısı da Emily'yi rızasının hilafına olarak İtalya'ya kadar götürmeye kimsenin hakkı olamayacağından bahisle mukniane[50] muhakemat[51] ile memlu![52] Fakat öte tarafta söz anlayacak adam

[41] kâffe: hep
[42] seyl-i bela: bela seli
[43] müstebidane ve bî-edebane: zorbaca ve edepsizce
[44] âsâr-ı maddiye: maddi etkiler
[45] duçar (ol-): uğramak, düşmek
[46] muahharen: ardından
[47] faysal-pezir (et-): halletmek; çözmek
[48] naşi: dolayı
[49] müsterhimane: yalvarırcasına
[50] mukniane: ikna edici
[51] muhakemat: muhakemeler; düşünceler
[52] memlu: dolu

kim? Biçarenin mektupları kâmilen yine kendisine iade olunuyorlar.

Artık başka çaresi kalmadığından bir gün Valancourt şatoya kadar geldi. Madam Montoni ve Matmazel Saint Aubert'le görüşmek istediğini uşaklara söyledi. Uşaklar duhulünü[53] katiyen men ettiler. Ne yapsın? Uşak makulesi adamlarla mı dövüşsün? Artık halasının şatosuna öyle bir hâlde avdet eyledi ki tarifine cidden imkân yoktur.

Montoni bir dakika evvel tası tarağı toplayıp Fransa'dan çıkmak ihtiyacında bulunduğundan, yol tehyiatını[54] tacil[55] ettikçe ediyordu. En sonra Valancourt'dan bir mektup geldi ki zavallı çocuk hiddeti, şiddeti bırakıp hiç olmazsa Matmazel Saint Aubert'e son vedaını icra etmesi için Montoni'nin merhametini istida[56] eyliyordu. Bu mektuba da cevap alamadı. Montoni familyasının yevm-i azimeti[57] de hemen hulul eylemişti. Zavallı Valancourt bir mektup dahi Emily'ye yazarak eğer bir gizli nikâh akdedecek olurlarsa kendisini Montoni'ye karşı müdafaa hakkına malik olmuş bulunacağını arz eyledi. Bu mektubu da uşaklar Madam Montoni'ye verdiler. Binaenaleyh seyahat gününün gecesine kadar Valancourt bunun da cevabına nail olamadı.

En metin adamları bile üzüp kahredecek olan meyusiyet-i facia[58] zavallı Emily'yi mahv-ı külli[59] derecesinde vardırmıştı. Gönlünün olanca kuvvetiyle Valancourt'u seviyor. Zira onu şerik-i hayatı[60] olmak kabul-i masumanesiyle telakki eylemiştir. Şimdi Valancourt'dan ayrılmak demek, Emily için hayattan ayrılmak hükmündedir. Hele bu ayrılık yabancı bir herifin, zalim bir İtalyanın keyfi için vuku buluyor. Halası olacak kadın daha dün Valancourt ile izdivacını tensip eylediği hâlde şimdi o da İtalyana mağlup ve mahkûm olmuş. Kimden istimdad[61] etmeli? Hiçbir taraftan medet memul[62] değil.

İşte bu acınacak hâle duçar olan biçare Emily ferdası sabahına çıkılacak olan gece bütün ahval-i meyusaneyi[63] gözlerinin önüne

[53] duhul: girme
[54] tehyiat: hazırlıklar
[55] tacil (et-): hızlandırmak
[56] istida (eyle-): dilemek; istemek
[57] yevm-i azimet: gidiş, yola çıkış günü
[58] meyusiyet-i facia: feci umutsuzluk
[59] mahv-ı külli: bütün bütün mahv olma
[60] şerik-i hayat: hayat arkadaşı
[61] istimdad (et-): medet ve yardım istemek
[62] memul: beklenilen; umulan
[63] ahval-i meyusane: üzücü hâller

getirerek düşündükçe arta arta âdeta aklını bozmak derecelerine vardı. Bir aralık üzerine baygınlık geldi. Sürüne sürüne pencereye kadar varıp açtı. Serince hava biraz kuvâsını[64] tecdid etti. Mehtap bahçenin her tarafını müstagrak-ı envar[65] eylediği gibi, kendisine pek sevgili bir ca-yı bahtiyarî[66] olan terasaya doğru uzanıp giden âlle[67] dahi letafetine canlar dayanamayacak surette envar-ı simin-i mehtab[68] ile tezeyyün[69] eylemişti.

Bütün asabı zangır zangır titremekte bulunan kızcağız şu âlle üzerinden bir daha terasaya kadar yürümek arzusuna düştü. Şato içinde herkes uykuya dalmış. Emily bir türlü arzusunu yenemediğinden kapısını açıp büyük merdivenden indi. Hiçbir tarafta ses yok seda yok. Bahçe kapısını açıp dışarıya çıktı. Terasaya doğru yürüdü ki orada Valancourt ile geçirdiği demlerin tahatturu zavallı felekzedenin ümit ve kuvvetini tecdit[70] eylemişti.

Terasanın merdivenlerine kadar vardıkta bir kere gerisine dönüp baktı. Şato gece hâliyle birleşerek kızcağızda bir ürküntüyü mucip oldu. Maahaza terasa üzerine çıktı. Yerde yanı başında bir seda işitmesin mi? Kemal-i havf ve hayretle haykıracağı geldi. Bereket versin ki bu seda Valancourt'un sedasıydı. Hatta korkusundan sendeleyip düşmek derecesine gelen kızcağız, Valancourt'un kolları arasına düşmüştü.

Kemal-i hayretlerinden bir hayli zaman harf-i vahid teati[71] edemediler. İlk cüret Valancourt'da peyda olarak dedi ki:

– Ah Emily'ciğim! Sizi bir daha görebildim ha? Ne kadar geceleri şurada sabah etmişim! Hem de sizi görebilirim ümidiyle değil. Benden bu ümidi külliyen kat'[72] ettiler. Yalnız ihtisasat-ı meyusaneme[73] şuracıkta müstağrak[74] olayım diye geliyordum. Bermutat şafak vaktine kadar kalacaktım.

[64] kuvâ: kuvvetler
[65] müstagrak-ı envar (eyle-): ışığa boğmak
[66] ca-yı bahtiyarî: bahtiyarlık yeri
[67] âlle (fr. aliée): üstü kapalı geçit; iki yanı ağaçlıklı yol
[68] envar-ı simin-i mehtab: mehtabın gümüş rengi ışıkları; ayseli
[69] tezeyyün (eyle-): süslenmek
[70] tecdit (eyle-): yenilemek
[71] teati (et-): karşılıklı konuşmak, söyleşmek
[72] kat' (et-): kesmek
[73] ihtisasat-ı meyusane: kederli duygular, duygulanmalar
[74] müstagrak (ol-): dalmak

Bu iki yar-ı vefakârın min gayri memul[75] vukua geliveren bu mülakattan çıldırasıya bir derece hâsıl olan sevinçleri uzun uzadıya devam edemedi. Çend saat sonra vuku bulacak müfarakat bir müfarakat-ı ebediye[76] olacağından, bu suret hatırlarına gelir gelmez o visal-i muvakkat[77] neşesi de öyle bir acıya, ıstıraba mübeddel oldu ki biçarelerin ikisi de hakikaten acınacak hâllere geldiler. Hatta Emily'nin artık müfarakat için aldığı tavır ve vaziyeti görünce delikanlı olanca cüretini toplayarak dedi ki:

– Ey! Ayrılık dakikası hulul eyledi ha? Bir yabancı memlekete gidiyorsunuz. Aman yarabbi! Buradan ne kadar uzak bir memlekete gidiyorsunuz! Orada birtakım yeni dostlar ve cemalinize hayran adamlar bulacaksınız. Bunlar beni sizin hatırınızdan çıkarmaya ve sizinle yeni revabıt[78] peyda etmeye çalışacaklardır. Bunu bilirim Emily! Eminim! Binaenaleyh meyus olmamak kabil midir? Siz artık buralara asla avdet edemeyeceksiniz. Hele hiçbir vakitte benim olamayacaksınız. Ah ben ne bedbahtım!...

Bu son sözü söylediği zaman o kadar müteellim bir seda ile söylemişti ki âdeta sedası kısılmıştı. Emily dedi ki:

– Heyhat! Ne kadar mustarip olduğumu görüyorsunuz. Istırabın bu derecesi hafifmeşrebane ve seri'ü'z-zeval[79] bir muhabbetten mi neşet eder? Söyleyiniz öyle bir muhabbetten mi neşet eder? Buna inanıyor musunuz?

– Istırap mı? Benim için mustarip oluyorsunuz ha? Ah sevgili Emily! Hayır vefanızdan asla şüphe etmemeliyim. Ah bu lakırdı hem ne kadar tatlı hem de ne kadar acıdır. İşte gerçek ve ciddi sevdaların muktezayatı budur. İnsanın aklı, hikmeti muhabbetin ciddiyetine şüphe bırakmadığı hâlde de bazen insana şüpheler gelmek aşkın mukteziyat-ı tabiiyesindendir.[80] Her dakika âşık, yeni bir suret-i temine[81] muhtaç bulunur. Benim de sizin için sevgili bir biçare olduğumu lütfen itiraf buyurduğunuz zaman yeniden âlem-i hayata gelmişim

[75] min gayri memul: beklenmedik
[76] müfarakat-ı ebediye: ebedî ayrılık
[77] visal-i muvakkat: geçici kavuşma
[78] revabıt:bağlar; bağlantılar
[79] seri'ü'z-zeval: geçici
[80] mukteziyat-ı tabiiye: tabii gerekler
[81] suret-i temin: güvence

zannediyorum. Her defasında bu sözü ilk defa olarak işitiyorum zanneyliyorum. Fakat bu sözün arkası kesildiği gibi yine bin şüphe bana hücum ediyor. Ah affediniz sevgilim, sizi böyle işkencelere duçar eylediğim için affediniz. Bu kadar acıklı bir dakikada sizin bu suretle ıstırabınızı arttırdığım için âdeta cinayetkârlık ediyorum. Bilakis şu dakikada ben size teselli vermeliyim. Ben sizin cesaretinizi arttırmalıyım.

Bu sözler üzerine Emily'nin vakıa ıstırabı pek ziyade arttı. Gözyaşlarını bir türlü yenemeyerek elmas-pareler gül yanakları üzerinden akıverdiler.

Valancourt bir meyusiyet-i mütezayide[82] tavrıyla dedi ki:

– Aman yarabbi bu yaşlar! Acaba bu yaşlar benim için dökeceğiniz yaşların sonu mudurlar? Böyle olmasını mı temenni edeyim? Hayır! Buna muktedir olamam. Ah Emily'im? Hayır! Buna muktedir olamam. Ah Emily'im! Kalbim çatlayacak, şu dakikada sizi görüyorum, sizi kollarım arasında buluyorum, ama birkaç dakika sonra bu hâl, bir rüyadan ibaret kalacaktır. Etrafıma bakacağım sizi göremeyeceğim, sizi hayalimde bulacağım, ama pek hayal meyal bir şey olacak. Sedanızı işiteceğim diye hülya edeceğim ama kuvve-i hafızam beni bundan da âciz bırakacaktır. Hayır hayır! Sizden ayrılamayacağım vesselam. A canım bütün ömrümüzün mesudiyetini bizim üzerimizde hiçbir hakları olmayan zevatın keyiflerine neden tâbi edip bırakalım. Ah Emily geliniz dostunuza, nişanlınıza itimat ediniz! Cesaretinizi toplayınız da ömrümüzün sonuna kadar birbirimizin olalım.

Emily hâlâ ağlıyor ve Valancourt kolları arasında bulunan Emily'nin döktüğü gözyaşlarını kâh kâh diliyle yalayıp şu bahtiyarlığın lezzetini pek büyük buluyordu. Bu sırada gizlice bir akd-i nikâh edilmesini de Emily'ye yavaşça teklif eyledi. Vakt-i seherde Madam Montoni'nin hanesinden çıkarak Augustine Kilisesi'ne kadar kendisiyle beraber gelmesini ve orada hazır bulunacak bir papaza nikâhlarını kıydırmalarını dermeyan eyledi. Emily bu tekliflere sükût

[82] meyusiyet-i mütezayide: artan keder

ile mukabele ederek Valancourt ise bu sükûtlardan cesaretini arttırıyordu. Diyordu ki:

– Söyleyiniz, sevgili Emily, söyleyiniz. Bu noktaya gelmeniz beni ihya edecektir.

Hayır! Emily sanki dilsizdi. Yanakları sanki buz gibi donmuş, hatta zihni dahi perişan olmuş olduğundan kendisinden geçmeye ve bütün bütün Valancourt'a teslim-i zimam-ı ihtiyar[83] etmeye hazır gibi bir hâlde bulunuyordu. Gönlünde sevda ve vazife muharebe-i şedideye girişmişler. Babasının hemşiresi kendisini taht-ı itaatte bulundurmak hakkına malik! Hele öyle gizli nikâhlar vakarlı bir kızın kabul edebileceği rezaletlerden değil. İhtimal ki sevdaya şu dakikada göstereceği mağlubiyet müddetü'l-ömr nedameti mucip olarak ikisini de duçar-ı sefalet eylesin. Bu kadar mühim şeyler Emily gibi nahif bir kızcağızı perişan etmeye zaten kâfi iken bir de şu ayrılık noktasındaki ıstırap buna munzam[84] olursa artık kızcağız ne hâllere girer?

Nihayet vazife ve hüsn-i ahlak o şiddetli sevda tarafından edilen telkinlere galebe eylediler. Öyle gizli kapaklı izdivaçlar akdini ulüvv-i cenabı,[85] asaleti, vakarı bir türlü kabul edemediğinden müstakbeli daha büyük bir musibete duçar etmektense hâl-i hazırdaki musibete katlanmayı tercih eyledi. Valancourt'a o kadar muhibbane ve âşıkane bir cevab-ı red verdi ki kadrini bilen için bu cevab-ı red, âdeta bir va'd-i kat'i kadar kuvvetli ve tatlı görülür. Verdiği cevab-ı reddi mazur göstermek için Valancourt'a temin eylediği muhabbet delikanlının hiç de intizar[86] edemeyeceği kadar suret-i fevkaladede oldu. Nihayet bu kadar ıstırap kızcağızı bütün bütün kuvvetten düşürdü. Valancourt ise hâlâ:

"Ah Emily! Müfarakat-ı külliye olduğunu işte sizin dahi hükmeylediğiniz bu müfarakata nasıl tahammül edebileceğim!" diye hâlâ kızcağızın işkencesini arttırıyordu. Lakin Valancourt dahi bütün metaneti, rezaneti terk ederek o da ağlamaya başladı. İkisi de

[83] teslim-i zimam-ı ihtiyar: seçme iradesini teslim
[84] munzam (ol-): eklenmek
[85] ulüvv-i cenab: büyüklük; onur
[86] intizar (et-): beklemek

sakitane, meyusane bir suretle ağlamaya başladılar.

Nihayet Emily bu hâlde daha ziyade devamın mucib olabileceği mehaliki[87] derhatır eyledi. Şayet ağyar[88] gözü kendilerini bu hâlde görecek olursa şan-ı ismet ve iffetiyle tehlikede kalacağını düşündü. Hatta veda sözünü ilk tekellüme[89] de kendisi mütecasir[90] oldu. O zaman Valancourt dedi ki:

– Bir dakikacık daha merhamet ediniz. Bir dakikacık! Ah size söyleyecek daha bin şeylerim var. Hele size en mühim bir şüpheyi arzedemedim de...

Emily'nin nazar-ı dikkati açıldı. Filvaki Valancourt'u bir dakika için daha terk edemedi. Fakat oldukları yerden dışarıya çıkarak terasa üzerinde gezinmeye başladılar. Orada delikanlı dedi ki:

– Bu Montoni yok mu? O herife dair acip ve garip sözler işittim. Bu herifin Madam Quesnel'in familyasından olduğuna emniyetiniz var mıdır? Göründüğü kadar da zengin olduğu sahihtir zannında mısınız?

Emily dedi ki:

–Bu bapta beni duçar-ı iştibah[91] edecek hiçbir sebep yoktur, fakat rica ederim onun hakkında ne öğrendinizse bana söyleyiniz.

–Evet! Ben de bunları söylemek istiyorum ya! Fakat aldığım malumat henüz pek nâkıstır.[92] Bi't-tesadüf bir İtalyan ile görüşmüştüm. Montoni hakkındaki malumatı o ita eyledi. Teehhülü için diyordu ki: Eğer bu Montoni benim bildiğim Montoni ise Madam Cheron onunla hiç bahtiyar olamayacaktır. Bu adam hakkındaki mütalaatı hiç de Montoni'nin namuslu bir adam olduğunu temin edemiyor. Pek müthiş şeyler söylüyorsa da tayin-i madde[93] etmiyor. İzahat-ı kat'iye[94] almak için ben kendisinden bazı şeyler sordumsa da pek büyük bir ihtiyatla onlara dahi kapalı kapalı cevaplar verdi. Nihayet Montoni hakkındaki hülasa-i malumatı olmak üzere dedi ki: Eğer

[87] mehalik: tehlikeler
[88] ağyar: başkaları; yabancılar
[89] tekellüm: söyleme
[90] mütecasir (ol-): cesaret etmek
[91] duçar-ı iştibah (et-): kuşkuya düşürmek
[92] nâkıs: eksik
[93] tayin-i madde (et-): konuyu belirtmek
[94] izahat-ı katiye: kesin açıklamalar

bu adam hakkında söylenen şeyler sahihseler herif hem maddi hem manevi duçar-ı inkıraz[95] olmuş bir sefildir. Serveti de münkarız[96] olmuş, namusu da. Apenin dağlarında bir acib şatodan bahseyledi. Bir zamanlar o şatoda Montoni'nin geçirdiği zamandan bahsetti ki her ciheti esrar-ı acibe[97] ile malamal bir zaman! Meramını açıktan açığa söylesin diye kendisini pek ziyade tazyik eyledimse de besbelli Montoni hakkında bu kadar ehemmiyetli davranışım o İtalyanın dahi şüphelerini davet etmiş olduğundan istediğim izahatı bir türlü ita etmedi. İma ve işaret eylediği birtakım ahval-i müdhişeyi[98] izah ettirmek için giriştiğim istintakların[99] hiçbirisi bir netice-i müfide[100] intac[101] edemedi. Bu adam hakkında zihnimdeki şüpheler pek müthiştir, Emily. Düşününüz ki sizi böyle bir adamla bir yabancı memlekete gidiyor görmek beni ne kadar meyus eyler. Maahaza bila-lüzum sizi telaşa düşürmek dahi istemem. Mümkündür ki Montoni kendi hemşehrisi tarafından tasvir olunduğu gibi bir adam da olmasın. Bununla beraber kendinizi ona teslim etmezden evvel bir güzel düşünmelisiniz.

Bu sözlerin nihayetlerine doğru Emily terasanın korkuluk duvarına dayanarak Valancourt'un sözlerini dalgın dalgın dinlemekteydi. Valancourt ise içinin sıkıntısından seyrek ve süratli adımlarla geziniyordu. Montoni'ye dair Valancourt'dan işittiği sözler biçare kızcağızın derununda yeniden bir cenk peyda ederek hep de mağlubiyeti kendisinde buluyordu. Bunu Valancourt dahi anladı. Dedi ki:

– Emily, içinde bulunduğumuz şu dakika öyle olur olmaz hayalat-ı vakar-perestane[102] üzerine duçar-ı tereddüd[103] olacak zamanlardan değildir. Şu Montoni ile gidişiniz üzerine bir şüphe içimi yiyip bitiriyor. Bunda sizin için mutlaka müthiş bir tehlike hissediyorum. Gerek sizin, gerek benim saadet-i müstakbelem namına hürmeten bana şu istediğim hakkı veriniz ki, o hakka malik olursam

[95] duçar-ı inkıraz (ol-): çökmek; batmak
[96] münkariz (ol-): tükenmek
[97] esrar-ı acibe: acayip sırlar
[98] ahval-i müdhişe: müthiş durumlar
[99] istintak: sorgulama
[100] netice-i müfide: yararlı sonuç
[101] intac (et-): sonlanmak
[102] hayalat-ı vakar-perestane: ağırbaşlı hayaller
[103] duçar-ı tereddüd (ol-): tereddüde düşmek

sizi Montoni'ye karşı da herkese karşı da müdafaa edebilirim.

Meyusiyetin son derecesine varmış olan Emily delikanlının bu son teklifine yalnız içini çekmekle mukabele edebildi. Valancourt artık son müfarakat-ı ebediye dakikasında meyusiyetin verebildiği son cüretle hâlâ kızcağızı kandırmaya çalışıyordu. Diyordu ki:

– Ömrümde geçirebileceğim dakikaların en müşkülü mutlaka bu dakikalardır. Eğer ricalarımı reddederseniz mutlaka benim sizi sevdiğim kadar sizin beni sevmediğiniz içindir. Benden ayrıldıktan sonra başınıza gelebilecek felaketleri düşündükçe yüreğim parça parça oluyor. Sizi bundan kurtarmak için gözüme kestirmeyeceğim bela tasavvur olunamaz. Hayır Emily. Hayır! Mutlaka beni sevmiyorsunuz.

Emily helecanından[104] kıvrana kıvrana dedi ki:

– Heyhat! Artık son birkaç dakikamızı da def-i şübühat[105] için yeminlere mi sarfedeceğiz? Eğer kendinizin bana ne kadar sevgili ve kıymetli olduğunu hâlâ bilmiyorsanız, bundan sonra dahi bana ne kadar sevgili ve kıymetli olmakta devam edeceğinizi size hiçbir şey temin edemez.

Kızcağızın âdeta hıçkıra hıçkıra ağlamakta bulunması son kelimeleri hemen dudakları üzerinde mıhladı. Biraz sükût ile tecdid-i kuvvet[106] ettikten sonra dedi ki:

– Artık vakit geçtir. Ayrılmak lazım geldi. Şatoda gaybubetimi anlayabilirler. Beni hatırınızdan çıkarmayınız. Daima beni seviniz. Buradan uzak bir yerde bulunduğum hâlde de... beni sevmekte devamınızdan ne kadar emin olursam, ıstırabım, yeisim o kadar hiffet[107] bulur.

–Sizi unutmamak, sizi sevmek mi?...

– Hele şu şiddet-i ye'si tadil etmenizi daha ziyade rica ederim. Eğer beni gerçekten seviyorsanız şu gözlerinizin yaşını dindirirsiniz. Zira sizi bu hâlde bırakıp ayrılabilir miyim?

[104] helecan: çarpıntı
[105] def-i şübühat: şüpheleri kovma
[106] tecdid-i kuvvet (et-): kuvvetini yenilemek
[107] hiffet (bul-): hafiflemek

– Niçin ayrılacağız? Hiç olmazsa yarın sabah bir daha mülakat edemez miyiz?

– O benim için mümkün olamaz. Bu müfarakat acısına bir daha duçar olayım! Beni bu yürekler yırtan ıstırabın tekerrüründen vikaye[108] ediniz.

– Öyleyse bu gece sizi bu kadar rahatsız eylediğimden dolayı beni affediniz Emily! Bunlar hep perişanî-i efkârımdan[109] ileri geliyorlar. Azimetinizden sonra size verdiğim bu rahatsızlıkları düşünerek nadim olacağım, fakat siz dahi beni unutmayınız sevgili Emily'ciğim! Allah bilir, bir daha ne zaman görüşeceğiz. Sizi Allah'ın savn[110] ve himayesine tevdi eyledim. Yarabbi! Şu masumu takdis et, himaye et Allah'ım!

Şatoya doğru avdet ederken Valancourt kolunu Emily'nin beline dolayarak düşmemesine yardım eyliyordu. Emily işte bu kadar hâl-i ıztırabta idi. Şatonun kapısına geldikleri zaman Emily etrafına bakınarak dedi ki:

– İşte ayrılık yeri burasıdır. Artık işkence dakikalarını uzatmayalım. Bana cesaret veriniz. Cesarete muhtacım!

Valancourt yüzündeki işmizazat-ı meyusaneyi[111] defedebilmek için pek büyük bir gayretle cebr-i nefs eyledi. Sedasına dahi metanet vermeye çalışarak dedi ki:

– Adiyö! İman ediniz ki elbette yine kavuşacağız. Evet! Kavuşacağız. Hem bir daha ayrılmamak ve yekdiğerimizle mesut olmak üzere kavuşacağız. Adiyö ruhum, adiyö hayatım! Sizden mektup alıncaya kadar neler çekeceğimi bir türlü takdir edemezsiniz. Ben size mektup yazmak için hiçbir fırsatı fevt etmeyeceğim. Ama manileri düşündükçe titriyorum. Bana itimat ediniz Emily! Bu müfarakata tahammül için bütün cesaretimi toplayacağım.

Artık Emily'de söz söylemek iktidarı kalmayarak: "Adiyö!" kelimesini hemen solgun dudakları arasından düşürüverdi. Valancourt dedi ki:

[108] vikaye (et-): korumak
[109] perişanî-i efkâr: düşüncelerin perişanlığı
[110] savn: saklama; koruma
[111] işmizazat-ı meyusane: üzüntü belirtileri

– Siz gittikten sonra size henüz söylemediğim bin şeyleri tahattur ederek sizi seveceğim. Birkaç dakika sonra artık sizi görmeyeceğim, sözlerinizi işitmeyeceğim. Şu saha-ı gabrada[112] tek ü tenha kalarak yalnız hatıratım ile iştigal edeceğim.

Bu sözleri söylerken iki âşık kucaklaştılar. Bir iki dakika böyle sımsıkı yekdiğerine sarılmış oldukları hâlde sükût üzere bulundular. İkisi de gözyaşlarını yekdiğerine mezc[113] ediyorlardı. Nihayet son defa olarak "Adiyö!...! kelime-i müessiresini[114] ikisi dahi birer defa daha tekrar ederek yekdiğerini itercesine ayrıldılar. Valancourt kemal-i süratle tebaüd[115] eyledi. Emily şatoya girerken Valancourt'un hatveleri patırtısını dinliyordu. Bu patırtılar uzaklaştıkça duçar-ı za'f[116] olarak nihayet hiç işitilmez oldular. Encam-ı kâr gecenin hüzn-aver[117] sükûn ve sükûtu her tarafı bürüdü. Zavallı öksüz, odasına varmak için istical[118] eyledi. Orada biraz istirahat aradıysa da hayfa ki istirahat artık kendisinden tebaüd eylemişti. Badema kızcağızın refik-i gayr-ı müfarıkı[119] yeis ve elem olmuştu.

[112] saha-ı gabra: yeryüzü
[113] mezc (et-): katmak
[114] kelime-i müessire: etkili kelime
[115] tebaüd (eyle-): uzaklaşmak
[116] duçar-ı za'f (ol-): zayıflamak; azalmak
[117] hüzn-aver: hüzün veren
[118] istical (eyle-): acele etmek
[119] refik-i gayr-ı müfarık: ayrılmayan arkadaş

11
VENEDİK'TE

Ertesi sabah erkenden arabalar kapıya geldiler. Uşakların kemal-i telaşla koridorlarda koşuşmaları Emily'yi uyandırdı. Ama öyle bir uykudan ki bu nevi uykular insanı dinlendirmekten ziyade yorar. Dün geceki zihin yorgunluğu zavallı kızcağıza birçok müthiş müthiş rüyalar göstermiş ve hâl-i bidarîsinden[1] ziyade bu rüyalar kendisini yormuştu.

Arabalar hazırlandıktan sonra Emily'yi bir hizmetçi kadınla ikinci arabaya bindirdiler ki bu hâl matmazel için bir hürmetsizlik demekti. Fakat Emily ilişik etmedi. Sabahın nevzat[2] olan güneşi uzaktan uzağa Pirene dağlarını tenvir etmekte bulunmasıyla araba bir yüksecik yere geldikte oradan Emily Gaskonya saha-i vâsiini[3] ve şu sevgili Pirene dağlarını temaşaya koyulmuş ve kendi kendisine: "Ah sevgili dağlar! Kim bilir sizi bir daha görecek miyim? Ben sizden tebaüd eyliyorsam Valancourt sizin içinizde kalarak yine temaşanızda devam edecektir!" diye mütehassis[4] oluyordu.

Aralıkta bir yol kenarındaki ağaçların yaprakları bu silsile-i latife-i cibale[5] perde-keş-i heylulet[6] oluyorlar idiyse de yine ara-

[1] hâl-i bidarî: uyanıklık hâli
[2] nevzat: yeni doğmuş
[3] saha-i vâsi: geniş alan
[4] mütehassis (ol-): duygulanmak
[5] silsile-i latife-i cibal: dağların güzel sıralanması
[6] perde-keş-i heylulet (ol-): araya girmek; engellemek

lıkta bir kere dağlar, ağaçlar arasından tekrar görünerek Emily'yi eğlendiriyorlardı. Bir aralık başka bir müşahede dahi kendisini işgal eyledi. O ise arkasına bir askerî kaputu giymiş ve başına da tüylü bir asker şapkası koymuş olan bir adamın yol boyunda gezinmesiydi. Arabaların gıcırtısı bu adamı tevkif[7] eyledi. Adamcağız döndükte Emily gördü, tanıdı ki Valancourt'dur. Valancourt hemen arabaya takarrüp ederek Emily'nin eline bir mektup tutuşturdu. Zavallı delikanlının çehresinde bir tebessüm dahi var idiyse de artık bu tebessüm nice alaim-i ye's ü kederi[8] örtmek için iltizamî[9] olarak peyda edilmiş bulunduğundan hiç letafeti olamayacağı derkârdır. Araba geçtikten sonra dahi Emily arabanın kapısı üzerindeki pencereden eğilerek baktı, gördü ki Valancourt bir büyük ağaca dayanmış olduğu hâlde hep kendi arabasını seyrediyor. Yolun bir büküntü mahallinde ikisi de birbirini gözden kaybedinceye kadar hep birbirine bakıştılar.

Araba içinde hizmetçi karının bulunması Emily'yi derhal mektubu açıp okumaktan men eyledi. Fakat şu son müfarakatı dakikasında Valancourt'un kendisine neler yazmış olduğunu anlamak merakında Emily o kadar acul[10] idi ki, birkaç defa hemen mektubun mührünü fekkedivermek[11] derecesini de bulmuştu. Nihayet taam için tevakkuf[12] eyledikleri zaman bir aralık bulup kız mektubu açtı ve âşıkının bu mektupta kendisine vermiş olduğu teminat-ı vefakâraneden ziyadesiyle memnun oldu. Hatta bu dakikadan sonra şu igtirab[13] ve ayrılık acısına katlanmak için de kalbinde daha ziyade kuvvet ve metanet bulmaya başlamıştı.

Bizim yolcular bir hayli günler hep Languedoc vilayeti dahilinde yürüdüler. Badehu de Dauphiné (Dofine) vilayetine girdiler ki bu vilayetin dağları içinde süratle yürüyerek nihayet Alp dağlarına tırmanmaya başladılar. Burada her hatvede insanın nazar-ı hayretine[14] münkeşif[15] olan âli tablolar Emily'ye Pirene dağlarında

[7] tevkif (eyle-): durdurmak
[8] alaim-i ye's ü keder: yeis ve keder işaretleri
[9] iltizamî: kasıtlı
[10] acul: aceleci
[11] fekkedivermek: açmak; kırmak
[12] tevakkuf (eyle-): durmak; duraklamak
[13] igtirab: gurbete gitme
[14] nazar-ı hayret: şaşkınlık bakışı
[15] münkeşif (ol-): açılmak; görünmek

etmiş olduğu seyahati ihtar eyliyordu. Alp dağlarının İtalya cihetine nâzır olan kısmına geldikleri zaman Madam Montoni artık takarrüp eylemekte olduğu Venedik şehrinde ne âli konaklara, şatolara sahip olacağını ve bunlar derununda gerçekten prenses gibi nasıl ömür süreceğini hayalinden geçirmeye ve daha bu hayalleriyle neşelenmeye başladı. Kendisi müzikadan pek de anlamamakta olduğu hâlde müsamerat-ı musikiye cemiyetleri yapacak ve oraya Venedik'in o kadim asılzadegân-ı nisvanı[16] gelerek kendisi o kadar büyük asılzadegândan olmadığı hâlde bunların kraliçesiymişçesine aralarında şaşaa-efza[17] olacak ve bütün erkekler olanca kudret-i zarafetleriyle kendisine temellük[18] ederek hâsılı bütün Venedik kendisiyle meşgul olacak. Ne mutlu hayaller!

Milan vilayetine girinceye kadar yolda hiçbir hadise vukua gelmedi. Milan vilayetinde dahi bir şey olmadı ya! Yalnız o zamanlar İtalya'nın her tarafını kasıp kavuran hâl-i fetret ve muharebat-ı daime-i dahiliye[19] ve bunlara munzam[20] olan ve âdeta başka türlü bir muharebe-i dahiliye derecesini bulan şekavet-i daimenin[21] âsârı görülmeye başlamıştı. Buraya gelince Montoni ile refiki başlarındaki Fransız şapkalarını çıkarıp ona bedel kenarları sırma şeritli İtalya şapkalarını giydiler ki bunların üzerine birer de alamet-i askeriye olan tüy taktıklarını Emily görünce istigrap eyledi. Bu adamlar dahi asker ha! Fakat Emily çarçabuk anladı ki asker olmayıp yalnız böyle her tarafında bir tehlike-i harb, bir dehşet-i şekavet bulunan memlekette asker zannolunmak daha ziyade emniyeti mucip oluyor da onun için bu şapkaları giymişlerdir.

Hakikat şu güzel memlekette, her şey muharebenin tahribatını gösteriyordu. Bağların kütükleri sökülmüş. Güzel dutluklar, zeytinlikler harap edilmiş. Köyler ihrak[22] olunmuş. Hele Milan şehrinin öte tarafına geçtikleri zaman bu âsâr-ı tahribin daha ziyade arttığını da gördüler. Bütün memleket bir sükût içine dalmışsa da mevt sükûtu gibi müthiş bir sükût!

[16] asılzadegân-ı nisvan: soylu kadınlar
[17] şaşaa-efza (ol-): parıltı saçmak
[18] temellük (et-): yakınlık göstermek
[19] muharebat-ı daime-i dahiliye: süregiden iç savaşlar
[20] munzam (ol-): eklenmek
[21] şekavet-i daime: sürekli eşkiyalık
[22] ihrak (olun-): yakılmak

Bir gün akşam üzeri uzaktan bir müfreze-i askeriyenin geldiğini gördüler ki, başlarındaki madenî miğferleriyle, ellerindeki mızraklar ve çıplak kılıçlar, akşam güneşinin isabetiyle parıl parıl parlamaktaydı. Biraz yaklaştıklarında Montoni bu fırka meşhur sergerde-i serseriyan[23] Utaldo'nun fırkası olduğunu tanıdı. Duhul müteassir[24] olan dağlarda peyda eyledikleri şatolarda mütehassın[25] ve aralık buldukça ovalara inerek şekavetle müteayyiş[26] senyörlerden birisi ki o zamanlar İtalya'nın her tarafı böyle serserilerin pamali[27] olup işte âsârını gördükleri hâl-i harabi[28] dahi bunların kârıdır.[29]

Montoni arabaları yolun bir kenarına çektirerek durdu. Tamam müfreze borularını çaldırarak ve tabllarını[30] dövdürerek arabaların yanından geçerken Montoni başını pencereden çıkarıp rüesayı[31] selamlamaya başladı. Rüesadan birtakımı arabanın etrafına toplanarak güya eski aşinalarını bulmuşlarcasına bir şetaretle redd-i selam[32] etmeye başladılar. Bunların muhaverelerinden Emily anladı ki habisler bir cevelan-ı şekavetkâraneden[33] avdet ediyorlar. Hatta yağma eyledikleri emval ve eşya dahi arabalara yüklü olduğu hâlde arkalarından geliyor. Bu arabalarda birtakım mecruhlarla[34] esirler dahi vardır. O esirleri ağır ağır fidye-i necat[35] mukabilinde azat etmek için almışlardır.

Biraz sonra asıl sergerde Utaldo dahi gelip Montoni ile gayet dostane bir tavırla selamlaştı. Müfrezesi birkaç mil ötede ordu kurup geceyi orada geçirdikten ve bahusus bir umumi ziyafet tertip olunduktan sonra ertesi sabah rüesa yekdiğerini veda ile herkes yerli yerine dağılacaklarından bahisle Montoni'yi dahi rüfekasıyla[36] beraber davet eyledi. Kadınların şanlarına riayette asla kusur edilmeyeceğini de temin eylediyse de, bu misilli afacanların teminatı-

[23] sergerde-i serseriyan: serserilerin elebaşı
[24] müteassir: güç, çetin
[25] mütehassın: saklanan
[26] müteayyiş: yaşayan
[27] pamal(i ol-): çiğnenmek
[28] hâl-i harabi: haraplık hâli
[29] kâr: iş
[30] tabl: davul
[31] rüesa: reisler; başkanlar
[32] redd-i selam (et-): selama karşılık vermek
[33] cevelan-ı şekavetkârane: eşkıyalık gezisi
[34] mecruh: yaralı
[35] fidye-i necat: kurtulma parası
[36] rüfeka: beraberinde olanlar; arkadaşlar

na inanmak kabil olamayacağından Montoni edilen davete icabet göstermedi. Bu akşama kadar Veron kasabasına varmak gayretinde bulunduğundan bahisle özürler diledi.

Veron'a vardılar. Ve oradan dahi Padova'ya müteveccihen yola çıktılar. Brenta nehrine geldiklerinde arabaları terk ederek cümlesi bir güzel sandala bindiler ki yolun bundan ilerisi bundan evvelisine asla makis[37] olmayıp Brenta vadisinin mamuriyeti Emily'yi hayran ediyordu. Muharebe ve şekavetin âsâr-ı tahribiyesinden[38] hiçbir şey görülmüyor. Brenta'nın zümrüt gibi yeşil sahilleri üzerinde âlâ sayfiyeler ve çiftlikler sık sık celb-i enzar-ı temaşa[39] eyliyorlar. Bunlar Venedik senyörlerine ait şeylerdir ki her birinin mermer sütunlu kapıları, kemerleri filanları gerçekten şayeste-i temaşadırlar.[40] Her tarafta âli serviler eflake ser çekmiş ve salkım söğütler seyre, görülmeye değer zümrüdîn[41] giysilerini sulara daldırmış. Limon ve portakal ağaçlarının hayat-efza[42] rayihaları[43] bütün heva-yı nesimîyi[44] ta'tir[45] eylemiş.

Cavigni bu kâşanelerin her biri hangi senyörlerin malı olduğunu anlatarak Emily'yi pek güzel eğlendiriyordu. Madam Montoni gayet dalgın bir hâlde bulunduğu gibi, Senyör Montoni dahi pek tünd,[46] pek ihtiyatlı görünüyordu. Kim bilir ikisinin de derunlarından neler geçiyordu.

İşte bu güzel yoldan gide gide bir de uzaktan Venedik şehri göründüğü zaman artık Emily'nin hayretine nihayet olmadı. O her biri bir mamure-i müstakile[47] olan adalar ve onlar üzerinde mebni olan saraylar, mabetler, konaklar, kuleler hafifçe mütemevvic[48] olan deryaya akis suretiyle bir memleketi iki gibi gösteriyorlardı. Gurub hâlinde bulunan şems-i tâbânın[49] erguvanî ziyaları ebniye-i nefise-i

[37] makis: benzer
[38] âsâr-ı tahribiye: yıkım izleri
[39] celb-i enzar-ı temaşa (eyle-): seyir için bakışları çekmek
[40] şayeste-i temaşa: seyre değer
[41] zümrüdîn: yeşil, zümrüt renkli
[42] hayat-efza: hayat veren
[43] rayiha: koku
[44] heva-yı nesim: hafif esintili hava
[45] ta'tir (eyle-): kokutmak
[46] tünd: sert, asık yüzlü
[47] mamure-i müstakile: müstakil yerleşim yeri
[48] mütemevvic: dalgalı
[49] şems-i tâbân: parlak güneş

mezkûreye[50] isabetle sanki cümlesini altın yaldızlara müstağrak eyliyordu.

Bizim yolcuların râkib[51] oldukları sandal Büyük Kanal'a doğru ilerleyerek gele gele azim bir konağın önünde durdu ki kapısından içeriye giren yolcular, evvela kendilerini vâsi ve âli bir terasa üzerinde buldular. Badehu bir mermer merdivenden çıkarak şahane bir salona vardılar. Bu salonun duvarları ve tavanı kakma usulünde resim ve nakışlarla tezyin edilmiş olduğundan ve gümüşten mamul birçok lambalar ve avizeler yine bu madenden mamul zincirlerle tavana asıldıklarından Emily bunları nazar-ı hayretle görünce, hatırına Valancourt'un Montoni hakkında işitmiş olduğu fena sözler gelerek kendi kendine:

"O! Valancourt burada olmalıydı da bu şahane konağı görmeliydi!" diye maddeten ve manen münkariz olmuş bulunan Montoni bu konağın malikiyse o herifte mamuriyetten, servetten başka bir şey görülmediğini hükmeylemişti.

Madam Montoni bu salona girer girmez artık prenses olmuş bitmiş zannına düştüğünden daha o dakikadan itibaren kraliçelerde bulunamayacak bir tavr-ı taazzum[52] takınmıştı.

Montoni'ye gelince: Venedik'e vasıl olur olmaz hemen "gondol" denilen Venedik şehri içinde gezmeye mahsus bulunan süslü sandalını hazırlatıp arkadaşı Cavigni ile beraber o gece icra edilmekte olan bir gece eğlencesine gitti. Müteehhil[53] bir adamın böyle bir eğlenceye zevcesini beraber almaksızın yalnız gitmesi teehhül şanından olmayıp hiç olmazsa zevcesinden özürler dileyerek yalvararak yakararak ruhsat istihsali lazımken Montoni'nin buralara iltifat bile etmemesi, o mütekebbir madamı gereği gibi düşündürmeye başladı. Emily kadındaki teessürün farkına vararak tesliyeti için dili döndüğü kadar söz söylediyse de Madam Montoni için müteselli olabilmek kabil mi?

Emily balkona çıkıp dirseklerini dehlize dayatarak Büyük Kanal'a

[50] ebniye-i nefise-i mezkûre: söz konusu güzel binalar
[51] râkib (ol-): binmek
[52] tavr-ı taazzum: büyüklenme tavrı
[53] müteehhil: evli

doğru medd-i enzar-ı hayrete[54] başladı. Kendisi için o kadar yeni bir şey olmakla beraber hadd-i zatında da o kadar latif olan bu temaşa öksüz kızcağızı hayran eyliyordu.

Gece letafet-i mehtabla bir kat daha letafeti artmış olan derya üzerinde gondolların birbirine sürünürcesine karşılaşmaları ve her birinin küreklerinden mevzun[55] birer şakırtı hasıl olması, hakikaten şayan-ı temaşa ve istima[56] şeylerden olup biraz sonra Montoni'nin gece eğlencesi denilen alay zuhura geldi. Şöyle ki: Kanalın iki sahili üzerine hadsiz hesapsız gondollar dizilmişler. Her birini tezyin eden rengârenk ziyalar mehtapla rekabet ediyorlar. Türlü sazların ahenkleri gecenin sükûnetini bir suret-i latifede ihlal eyliyorlar. Bu alay uzaktayken gerek sazların terennümatı, gerek fenerlerin ziyaları gayet hafif olduğu hâlde yaklaştıkça kuvveti ve kuvvetiyle beraber tesiratı dahi artarak artık Emily'yi gaşy hâline getirdi. Badehu uzaklaşmaya başladı. Uzaklaşa uzaklaşa da hiç görülmez, hiç işitilmez olduğu hâlde Emily henüz o hâl-i gaşyda[57] bulunuyordu.

Gece taamını tenavülden sonra Madam Montoni geç vakte kadar kocasını beklediyse de Mösyö Montoni gelmedi. Emily zaten yorgun ve uykusuz bulunduğundan uyku vaktinde yatmaya mecbur oldu. Fakat kendisine tahsis olunan odaya giderken konağın daire-i sairesini de görerek ve bunların tezyinatını büyük salonun tezyinatına mütenasip bulamayarak gereği gibi duçar-ı istigrap oldu. Hakikat diğer odalar, salonlar, koridorlar, filanlar epeyce harap hâlde olup döşemeleri dahi hem natamam[58] hem de gayet köhne şeylerdi. Ahval-i umumiyelerine nazaran bu konağın pek çok zamandan beri metruk ve ahali ve sekeneden[59] mahrum kaldığı anlaşılıyordu. Kızın kendi yatak odası dahi vakıa geniş ve tavanı yüksek bir şey idiyse de döşemesi pek nâkıs ve haraptı. Ancak Emily'nin bu ahvale mana vermeye vakti olmadığından hemen yatağına atladı.

Ertesi sabah Emily gayet erken uykudan uyanıp sabahın ilk en-

[54] medd-i enzar-ı hayret: hayret bakışlarını uzatma; şaşkınlıkla bakma
[55] mevzun: ölçülü; ahenkli
[56] şayan-ı temaşa ve istima: görmeye ve dinlemeye değer
[57] hâl-i gaşy: kendinden geçme hâli
[58] natamam: tamamlanmamış
[59] sekene: oturanlar

varı denizin sularını yaldızlıyordu da hâlâ Montoni ve refiki avdet etmemişlerdi. Artık halası hanımın hiddetini, yeisini hiç sormamalıdır.

Ama zannolunmamalıdır ki, Montoni mücerret o gece eğlencesi gibi adi ve umumi bir zevke daldığı için bütün geceyi dışarıda geçirmiştir. Hayır! Herif öyle çocuk oyuncağı nevinden şeylere kulak vermezdi. Başka adamları korkutacak, bizar eyleyecek şiddetli ve müthiş sefilliklerin müptelası idi. Kalbi daima helecan ve heyecan içinde bırakan sefahetler olmazsa Montoni için hayatın uykudan farkı olamazdı. İşte bu hâlde bulunan Montoni için, en lezzetli, en sevgili eğlence kumardı. Bu sefahete ilk iptilası işsizlikten neşet eylemiş olduğu hâlde muahharen ziyan eyledikçe fikr-i inad dahi munzam olarak, artık kumarla uğraşmaktan aldığı lezzeti hiçbir şeyden alamaz olmuştu.

İşte Montoni bu geceyi de şu eğlencesi uğrunda geçirmiştir. Birtakım genç adamlarla ki asaletlerinden ziyade servetleri ve servetlerinden ziyade sefihlikleri Montoni nazarında onları makbul ve mahbub[60] eyler. Vakıa Montoni bunlar hakkında kalben bir de nefret hisseylerdi. Onlarla iştigali mücerret[61] denaet-i tab' ve su-i terbiyeleri[62] cümlesini kendine bend edeceği içindi. Fakat bunlar meyanında üç adam vardı ki onları kendine celp etmeye cümlesinden ziyade ehemmiyet verirdi. Bu üç adam Bertolini, Orsino ve Verezzi (Vereçi) namında üç genç olup vakıa hiçbirisi namus ve vakar sahibi adamlardan olmayarak âdeta garazları için her şeyi irtikâp eder edani[63] ve erazilden[64] idiyseler de, asıl bu meziyetlerinden dolayı Montoni onları beğeniyordu. Venedik'e vasıl oldukları günün ferdası bunları hanesine kabul ve familyasına prezante ederek sofrasına bile kabul eylemiştir.

Yine Montoni'nin beğendiği ve yüz verdiği adamlar meyanında Kont Morano namında bir genç daha olup, zarafet ve servetiyle cümle dostlar meyanında temeyyüz[65] eylerdi. Hele bir de Sinyora Livona

[60] mahbub: sevgili
[61] mücerret: sadece
[62] denaet-i tab' ve su-i terbiye: bayağılık ve kötü terbiye
[63] edani: alçaklar
[64] erazil: reziller
[65] temeyyüz (eyle-): öne çıkmak

namında bir kadını familyasına prezante etti ki kendi rivayetine göre bu kadın kadar zarif, hünerver, sadık, namuslu bir kadın daha Venedik'te bulunamazmış. Filvaki bu kadın daha ilk telakide[66] etvar-ı mütevazıane[67] ve evza-ı nazikânesiyle[68] Emily'nin teveccüh-i tammını kazandı ki zaten Emily gibi masum ve saf olan bir kızın meyil ve teveccühü hemen konacak bir yer arayacağı derkârdır.

Madam Montoni yeni dostları, misafirleri olan bu senyörlerin komplimantolarını gayet hoşnutsuzluk ve bürudetle[69] kabul eyledi. Bunların Madam nazarında en büyük kabahatleriyse, ilk gecesi kocasını hanesinden dışarıda işgal etmiş olmaları kaziyesinden[70] ibarettir. Yalnız Kont Morano'ya diğerlerinden ziyade hem de fevkalade hüsn-i kabul gösterdi. Çünkü kendisi, prenseslik derecesinde asalet ve kibarlık sevdasında olup kont mertebesinde bulunan bir asilzadeyi de kendisiyle dostluğa, ahbaplığa küfüv[71] bulamazsa başka kimseyi bulamazdı.

İşbu yeni dostlar akşama kadar Montoni'nin hanesinde yiyip içtikten sonra akşam üzeri cümlesi Montoni'nin gondoluna binerek deniz üzerine gezmeye çıktılar. Bu seyahat-ı bahriye[72] Emily'ye gerçekten hüsn-i tesiri[73] mucip olmuştu. Kont Morano, Emily'nin yanında oturmuş olduğu hâlde bir tavr-ı sakitane[74] ile gözlerini o melek-simadan[75] ayıramıyordu. Birdenbire genç Kont gondol içinde bulunan şeştarı yakaladığı gibi gayet âşıkane bir tavırla çalmaya başlamasın mı? Ondan daha âşıkane bir tavırla dahi gayet suzişli[76] bir romans okumasın mı?

Kendisi faslı bitirdikten sonra şeştarı Emily'ye dahi vererek onun da bir şey çalıp, bir şey okumasını rica eyledi. Emily dahi kendi memleketi bestelerinden gayet güzel bir şey çalıp okumaya başladı ve letafet-i seda[77] ve maharet-i edasıyla cümleyi hayran ediyor idiyse

[66] telaki: görüşme
[67] etvar-ı mütevazıane: gösterişe kaçmayan tavırlar
[68] evza-ı nazikâne: nazikçe tavırlar
[69] bürudet: soğukluk
[70] kaziye: mesele
[71] küfüv: denk
[72] seyahat-ı bahriye: deniz gezisi
[73] hüsn-i tesir: iyi etki
[74] tavr-ı sakitane: sessiz tavır
[75] melek-sima: melek yüzlü
[76] suzişli: yakıcı; hüzünlü
[77] letafet-i seda: ses güzelliği

de güftenin, bestenin gayet âşıkane olması başkalarından ziyade kızcağızın yine kendisine tesir ederek hemen ağlamak derecesinde bir hâl ile sedası çatallanmaya başladı. Bu hâl genç Kont'ta acip ve garip ümitler peyda eyledi. Emily ettiği işin derece-i tehlikesini anlayarak hemen makamı değiştirip gayet murakkas[78] ve ferah-nak[79] bir şey çalmaya başladı ki işitenleri, omuzlarını ve bacaklarını oynatmak derecesinde şevk ve raks ile müteşevvik[80] eyliyordu. Genç Kont bu ikinci nağmeden daha büyük, daha serbazane[81] ümitlere düştü. Müzika bittiği zaman huzzarın cümlesi kızı tebrik ve tahsine müsaraat eyledilerse de Kont'un alkışları hiçbirine makis olmadı.

Bu akşamki şu gezinti mebadisinde Emily'yi pek ziyade münşerih[82] eylemekteyken, Kont'un kendisine göstermeye başladığı inhimak-i fevkalade[83] kızcağızı ziyadesiyle bizar etmeye başladı. Bu müzika faslında Montoni hiç mütelezziz olamayarak bir aralık kendi gondollarının yanından diğer bir gondol geçtiğini görünce fırsatı fevt etmeyip Orsino ile beraber hemen içine atladığı gibi Venedik'e doğru çektirdi gitti. Karısı "Nereye gidiyorsun?" diye bağırmaya başladıysa da Montoni cevap bile vermedi.

Bu defa herifin gaybubetine zevcesi kadar Emily dahi kızdı. Zira ne olursa olsun Montoni gondolda iken kendisini onun himayesi altında görerek genç Kont'un tazyikat-ı âşıkanesinden o kadar endişe etmeyebilirdi. Şimdi ise bütün bütün Kont'un evza-ı âşıkanesine hedef oldu kaldı.

Evet! Yanı başında oturan Kont artık Emily'den başka kimseyle meşgul değildi. Emily Kont'un ümid-i hayalîsini kırmak için bütün bütün soğuk bir surat peyda eylediyse de, Kont bu tavr-ı bâridin[84] asıl manasını anlayamayıp ona başka bir mana verdi. Zanneyledi ki Emily bu suretle kendisine Madam Montoni'yi ihtar etmek istiyor. Yani "Benden bir ümidin varsa evvela halama yaranmalısın!" hükmünü anlatıyor.

[78] murakkas: oynak
[79] ferah-nak: neşeli
[80] müteşevvik (eyle-): neşelendirmek
[81] serbazane: korkusuzca
[82] münşerih: mutlu
[83] inhimak-i fevkalade: aşırı eğilim
[84] tavr-ı bârid: soğuk tavır

Genç Kont bu makûs[85] anlayış üzerine güya Emily için bir fedakârlık olarak Madam Montoni'ye dahi yaltaklanmaya başladı. Hâlbuki hoppa madam, Kont'un bu temellükatını[86] tamamı tamamına ciddidir diye telakki etmesin mi? O kadar memnun oldu ki âdeta yılıştı kaldı. Genç Kont az bir gayretle Madam'ın bütün gönlünü, bütün teveccüh ve muhabbetini kazanıverdi. Hatta kadın bu meclubiyetten mütevellit sevincini bile kimseden ketmedemiyor. Kont kendisini sair dostlarla beraber yani Emily ile birlikte operadaki locasına davet edince kadın bunu da ez dil ü can kabul ve teşekkür eyledi. Onun o yılışmasıysa Emily'yi kahrından helak ediyor, fakat zavallı kadıncağız ne yapsın? Bütün Venedik kibarını kendisiyle meşgul etmeye, şu memlekette kraliçe gibi hüküm sürmeye gelmedi mi ya? İşte ikinci akşamı kibardan birisini dam-ı zülfüne düşürmüş oluyor. Buna sevinmez mi?

Şu deniz gezintisinden avdet eyledikleri zaman, gece artık vakit pek geç olmuş ve Montoni ise henüz avdet etmemişti. Herif bu geceyi de kumarda geçirmişti. Yalnız bunu da değil, bundan böyle her geceyi kumarda geçireceğini hatırlarda yerleştirmelidir. Ferdası gün konağa avdet eylediğinde hâl ve tavrındaki tagayyür[87] ve tab'ındaki hiddet ve gazap o gece kumarda ziyanlı çıktığını ilan eyledi.

İlk birkaç hafta birçok dostların ziyaretleri ve deniz gezintileri ve müzika eğlenceleriyle geçti. Emily burada Fransa ahalisinden başka bir halk ve Fransız ahlakından başka bir suret-i maişet görerek bunlar üzerinde icra-yı tetebbu[88] ile pek güzel eğlenebilecek idiyse de, Kont Morano'nun mülazemet-ı âşıkanesi ziyadesiyle kendisini bizar eyliyordu. Bu genç senyörün hüsnü, zarafet-i tab'ı, serveti, cümleyi hayran eylediği gibi eğer Emily'nin kalbinde başka bir sevda bulunmasaydı ihtimal ki onu da hayran eylerdi. Bundan başka genç Kont'un bazı su-i ahvali[89] dahi Emily'nin nazar-ı intikadından[90] mestur[91] kalamadı. Binaenaleyh bu adamın mülazemeti öksüz kıza

[85] makûs: ters; yanlış
[86] temellükat: yakınlık gösterme; saheplenme
[87] tagayyür: değişme
[88] icra-yı tetebbu: araştırma/inceleme
[89] su-i ahval: kötü hâller
[90] nazar-ı intikad: eleştirici bakış
[91] mestur: gizli

dünyayı dar etmek derecesinde sıklet-bahş[92] oluyordu.

Fransa'dan müfarakat edilmesini müteakip Montoni'nin zevcesi hakkında göstermeye başladığı kayıtsızlık dahi Emily'nin nazar-ı dikkatinden mestur kalmadı. Evvela kayıtsızlıktan başlamış olan hâl yavaş yavaş huysuzluklara, hakaretlere doğru da ilerilemekteydi. Buysa herifin bu kadını alması mücerret parasına tamaen olduğu hâlde bu ümidi boşa çıkmasından neşet eyliyordu. Aldatırım diye aldığı kadına aldanmış olmak Montoni'yi çıldırtıyor. Zira Madam Montoni servetinin kısm-ı a'zamını doğrudan doğruya kendi namına olarak bankalara yatırmış ve hariçte bıraktığı cüzi bir miktar ise Montoni'nin ümidiyle mütenasip düşmemiş. Herifin Venedik'e gelişi karısının malı ile Venediklilere bir görünüşte bulunmak maksadına mebni iken bu maksadı dahi husule gelememiş. Artık madam cenaplarının nesine dalkavukluk eylesin?

Bu ahvale nazaran Emily anladı ki Montoni'nin hâl ve şanı hakkında Valancourt'a işrab[93] ve ima edilmiş olan şeyler yalan değilmişler. Meğer Montoni'nin olanca melanetini meydana vurdurmak için bazı ahvalin zuhuru lazım geliyormuş ki işte karısından para umduğu hâlde, karısının paraları bankalara yatırması ahval-i mezkûrenin[94] mukaddimesi hükmünü almıştır.

Madam Montoni kendi hakkındaki kayıtsızlığı, hakareti hilm ve tevazu[95] ile geçiştirecek veyahut bunlara adem-i mukabele[96] kibarlık şanından olacağını bilip de ona göre muamele eyleyecek kadınlardan mıdır? Gayet mütekebbir ve hırçın bir şey olduğundan o da kocasının muamelesine daha gazubane[97] ve daha muhakkirane[98] mukabelelerde bulunuyordu. Kendisi herife aldanmış olduğunu hesaba bile katmayıp bilakis herif kendisini aldatmış diye yalnız Montoni'yi müttehem[99] görmekte ve kendi kendisini ise mazlum ve mağdur

[92] sıklet-bahş (ol-): ağırlık, sıkıntı vermek
[93] işrab (et-): üstü kapalı olarak anlatma
[94] ahval-i mezkûre: söz konusu durumlar
[95] hilm ve tevazu: yumuşaklık ve alçak gönüllülük
[96] adem-i mukabele: karşılık vermeme
[97] gazubane: öfkeli
[98] muhakkirane: aşağılayıcı
[99] müttehem: suçlu

bulmaktaydı. Elhâsıl kocasının kendi hakkındaki hürmetsizliğinden dolayı bu kadının çektiği ıstırap pek ziyade olup hele kocasının bütün paraları kumara verdiğini ve kendisi gibi prensesecesine yaşamaya layık bir karısı varken paraları, o zevce-i muhteremeyi[100] gerek Venedik'teki konağında gerek Apenin dağlarındaki şatosunda hüsn-i idare ve iaşeye sarfetmeyip de kumarda ziyan eylediğini gördükçe gazabından yere göğe sığamamaya başladı. Bazı kere Montoni birkaç hafta Apenin dağlarına gidip Udolf Şatosu'nda zaman geçirmekten bahseyledikçe karısı, bu seyahati kuvveden fiile çıkarmak için mümaşatta[101] bulunuyordu. Ancak Montoni'nin istediği azimet Madam'ın hülyasına pek de benzemiyordu. İki seneden beri bu şato metruk bulunup idare ve muhafazası Montoni'nin "nâzır" tesmiye eylediği bir uşağa muhavvel[102] olduğundan evvela şatonun ne hâlde bulunduğunu Montoni yalnız olarak görmek istiyordu.

Udolf Hisarı'nın sözü oldukça Madam Montoni'den ziyade Emily seviniyordu. Zira oraya nakl-i mekân edilecek olursa hem o cibal-i şahika[103] içinde yeniden yeniye şayan-ı temaşa mahaller bularak eğleneceğini hem de genç Kont'un tazyikat-ı âşıkanesinden[104] kurtulacağını hesap eyliyordu. Zira Kont'un mülazemet-i mukaddemanesine[105] karşı Emily her ne kadar soğuk tavırlar göstererek kendi tarafından ümidi münkati[106] olması lazım geleceğini anlatıyor idiyse de, Kont'un bunu anlamak hiç işine gelmediği için hiç de anlamıyordu.

Hatta zavallı Emily'nin henüz haberi yoksa da biz karilerimize haber verelim ki Kont Morano Emily hakkındaki heveslerini Montoni'ye dahi tasdik ettirmişti. Emily bu esrardan haberdar olduğu zaman eniştesi aleyhine ziyadesiyle muğber[107] oldu. Kont'a daha soğuk muameleler göstermeye başladı. Kont ise hiçbir şeyle ümidini kat'a[108] takarrüb etmediğinden Emily kendisine ne kadar bed muameleler ederse o bilakis mülazemetini o kadar teşdid eyliyor

[100] zevce-i muhtereme: saygın eş
[101] mümaşat: istekli davranma; teşvik
[102] muhavvel: havale edilmiş
[103] cibal-i şahika: yüce dağlar
[104] tazyikat-ı âşıkane: âşıkça baskılar
[105] mülazemet-i mukaddemane: başlangıçtaki yakınlık göstermeler
[106] münkati (ol-): kesmek; kesilmek
[107] muğber (ol-): gücenmek
[108] kat': kesme

ve her gün, her gece Montoni'nin hanesine gelip ve yemeye kalıp kıza sokuluyor ve Montoni dahi, Kont'un bu muaşakasını açıktan açığa himaye ve Emily nezdinde terviç[109] ediyordu.

İşte ahval bu merkezi bulmuş olduğu esnada idi ki Emily'nin validesinin kardeşi olup bu hikâyemizin mebadisinde[110] kendisini tanımış olduğumuz Mösyö Quesnel, zevcesinin bir amcası vefat ederek müteveffanın da Brenta Nehri sevahilinde malik olduğu azim ve mamur bir sayfiyesi zevcesine miras kaldığını ve bu sayfiyede biraz zaman geçirmek için zevcesiyle beraber Marenti (Miranti) kasabasına geldiklerini haber vererek, Mösyö ve Madam Montoni ile yeğeni Matmazel Emily'yi de biraz tebdil-i hava için oraya davet eyliyordu.

Yine bu aralık Emily dahi Valancourt'dan bir mektup aldı. Biçare âşık kendi aşkı berdevam olduğunu ve vefakârlıktan asla ayrılmayacağını falanı vaat ve temin eyledikten sonra Tholouse'da ah u vah ile zaman geçireceğine, kendisi dahi biraderinin şatosuna gittiğini ve orada o sevimli Vallée Şatosu'na karib bulunmak hasebiyle her gün şatoyu ziyaret etmekte bulunduğunu hikâye eyleyerek, şu sözleri dahi ilave ediyordu ki:

"Çi faide[111] ki en sonra aldığım bir haber beni bilkülliye bizar eylediğinden artık mensup olduğum alaya kadar gitmeye mecbur olacağım. Zira şatonuzu dayınız kiraya vermiştir. Bu icarı size sormaksızın icra ettiklerine eminim. Zira siz o sevgili malikâneye yabancıları sokmazsınız. Bunun için de işte keyfiyeti size ihbara mecbur oldum. Theresa bu haberi bana verdiği zaman, bunca senedir efendisini, hanımlarını severek muhafaza ve hizmet eylediği bu şatodan çıkarılacağı için gözyaşları dökmekteydi. Mösyö Quesnel kiracılar geldikleri anda şatodan çıkması için zavallı Theresa'e emr-i kat'i yazmış. Bu şatonun icarı beni sizden bir daha, hem de zalimane bir merhametsizlikle ayırmak derecesinde beni meyus eyliyor. Ah Emily eminim ki biz yekdiğerimizden bir daha birleşmemek üzere ayrılmadık, eminim ki elbette yekdiğerimizin olarak yaşayacağımız bir gün gelecektir."

[109] terviç (et-): teşvik etmek
[110] mebadi: başlangıç
[111] çi faide: ne fayda

Âşıkından müfarakatı üzerine âşığının kendisini unutmamış ve aşkına halel getirmemiş olması Emily'yi ziyadesiyle bahtiyar eyledi. Şatonun icarına gelince kendi meskenini, mevasını,[112] kendisine sormaksızın başkalarına icar etmiş olmasından dolayı dayısı aleyhine ziyadesiyle münkesir[113] oldu. Hele biçare Theresa'e pek ziyade acıyarak şu belaya nasıl çare bulacağını düşünüp dururken Montoni'nin bir gün açtığı bir söz Emily için bu baptaki mütalaasını beyana güzel bir fırsat hükmünü aldı. Montoni bir hizmetçi göndererek Emily'nin birkaç dakika görüşmek, söyleşmek için kendi odasına buyurmasını rica ettirmişti. Kızcağız enîstesinin yanına vardığında, gördü ki elinde bir mektup tutuyor. Bu mektup La Vallée'nin icarı maddesine dair Mösyö Quesnel tarafından yazılmış bir mektup olduğuna şüphe etmeyerek hele Montoni: "Size taalluku[114] olan bir maddeye dair Mösyö Quesnel'e mektup yazıyorum. O maddeye dair gerek Mösyö Quesnel, gerek ben sizin rızanızı istihsale muhtacız!" deyince masum kızcağız kendisine taalluku olan bu madde dahi Vallée Şatosu'nun icarından başka hiçbir şey olamayacağını katiyen hükmederek bu maddeden kendisi de haberdar olduğunu dermeyan eyledi.

Vay! O madde-i mühimme ve müşkileden Emily dahi haberdarmış ha? Montoni buna ziyadesiyle ehemmiyet vererek gereği gibi duçar-ı helecan dahi olduysa da kızın bu sözü pek masumane bir surette söylemiş olmasına nazaran helecanından hiç renk göstermemeyi iltizam eyledi. Hele Emily: "Ben de işte bu iş için sizi görmek istiyordum!" deyince Montoni kendi kendisine "Dur bakalım onun anladığı iş neymiş!" diye sabır ve metanet göstermeye cebr-i nefs[115] eyledi. Bir de Emily'nin söylediği birkaç lakırdıdan kızcağızın bildiği iş yalnız Vallée Şatosu'nun icarı maddesinden ibaret olup kendi zihninde tasmim[116] etmekte bulunduğu mel'anet-i harikuladeden[117] masumcuğun haberi bile olmadığını anlayınca derinden bir itminan[118] nefesi alarak ve pederane ve nâsihane[119] bir tavır takınarak dedi ki:

[112] meva: yuva
[113] münkesir (ol-): kırılmak
[114] taalluk: ilişik
[115] cebr-i nefs (eyle-): kendini zorlamak
[116] tasmim (et-): tasarlamak
[117] mel'anet-i harikulade: sıra dışı lanetlik iş
[118] itminan: güven; emniyet
[119] nâsihane: öğütleyici

– Evet! Size müteallik[120] dediğimiz bu iş sizin için hakikaten pek büyük menafii[121] müstelzimdir.[122] Zekâ ve fetanetinizse böyle menafiinize müteallik işlerde, öyle birtakım ihtisasata[123] kapılmamak lazım geleceğini size pekâlâ ikna eder. Hele birtakım esbab ve mevani-i baideyi[124] tahatturla böyle menafi-i sahihadan mahrumiyetinizi tecviz eylemek, hakikaten hata-yı fahiştir. 'İhtisasat' denilen şeyler menafi-i ciddiye mukabilinde öyle kendi hükümlerini yürütememelidirler.

Biçare Emily bu sözleri dinlerken hâlâ Vallée Şato'sunu ve ihtiyar Theresa'i düşünüyordu. Bu sözleri hep onlara müteallik olmak üzere zanneyliyordu. Binaenaleyh bir tavr-ı tevazu ve hilmiyetle[125] dedi ki:

– Maahaza en ciddi işlerde dahi ihtisasat-ı kalbiyeye hiçbir ehemmiyet vermemek mümkün olamaz. Şu kadar ki anlayabildiğime göre bu meselede artık gönül duygularına ehemmiyet verilecek zaman dahi geçmiştir. Gönlümün arzusuna tebean[126] mümanaat[127] etmek istemiş bile olsam görüyorum ki o mümanaatım hiçbir hüküm götürmeyecektir.

Emily'nin bu sözü bir tavr-ı rıza ve inkıyatla[128] söylemesi, Montoni'yi ziyadesiyle sevindirdi. Fakat habis, asıl kendi menviyat-ı mel'unanesini[129] anlatmaksızın kızcağızın rızasını kendi hatt-ı destiyle[130] bir kağıt üzerine yazdırıp imzasıyla tahkim ettirmek arzu-yı şedidinde bulunduğundan derunundaki sevincinden hiçbir eser göstermedi. Dedi ki:

– Aferin matmazel! Sizi akıl ve hikmet mukteziyatına[131] ve lüzum-ı maslahat[132] icabatına böyle muti[133] gördüğümden dolayı memnunum. Beyhude mukavemet ve muavenetlerle ne kendinizi ne bizi yormuyorsunuz. Bundan dolayı ikimizi de tebrike şayan görü-

[120] müteallik: dair; ilişkin
[121] menafi: faydalar
[122] müstelzim: gerektiren
[123] ihtisasat: duygulanmalar
[124] esbab ve mevani-i baide: uzak engeller ve sebepler
[125] tavr-ı tevazu ve hilmiyet: yumuşaklık ve alçak gönüllülük tavrı
[126] tebean: uyarak
[127] mümanaat (et-): karşı çıkmak
[128] tavr-ı rıza ve inkıyat: boyun eğme ve kendini teslim etme tavrı
[129] menviyat-ı mel'unane: melunca maksatlar
[130] hatt-ı dest: el yazısı
[131] mukteziyat: gerekler
[132] lüzum-ı maslahat: işin gereği
[133] muti: uysal, itaat eden

rüm. Nev-i nisvanda[134] bu metanet-i kalbiye pek de umumi olmayıp siz benat-ı nev'iniz[135] meyanında nevadirden[136] bulunduğunuzu gösteriyorsunuz. Birkaç yaş daha yaşlandıktan sonra dostlarınızın sizi öyle ihtisasat-ı hayalperveraneden[137] kurtarmış olmakla isabet eylediklerini teslim eylersiniz. Bunlar çocukluğa mahsus şeylerdir ki a'dad-ı sinînin[138] teksiriyle[139] boşlukları, beyhudelikleri kendi kendine tahakkuk eder. İşte yazdığım mektubu henüz kapamadım. Binaenaleyh siz dahi birkaç satır ilavesiyle dayınıza bu meseledeki rıza ve muvafakatınızı ilam ederseniz pek memnun olurum.

Bunu söyleyerek mektubu ve bir de hokka içindeki kalemi kızın eline tutuşturdu. Zavallı Emily mektupta ne yazılı olduğunu görmek için bir kere okumaya lüzum bile hissetmedi. Bu iş Vallée Şatosu'nun icarıyla ihtiyar Theresa'in oradan çıkarılmasına dair bir iş olduğuna zerre kadar şüphesi yoktu. Binaenaleyh hemen kendine uzatılan kalemi alıp varakanın zahrına[140] şu satırları yazdı:

"Efendim! Mösyö Montoni'ye yazdığınız iş hakkında size artık beyan-ı mülahaza etmek zamanı da geçmiş demektir. Bu işte ol kadar istical[141] etmemenizi arzu eylerdim. Vaktiyle haberim olsaydı Senyör Montoni'nin tıflane[142] ihtisasat[143] tabir eylediği mani-i maneviyi[144] dahi bertaraf etmeye çalışırdım. Zira bu mani hâlâ kalbimi teşviş[145] ve gönlümü mahzun etmektedir. Lakin mademki bu iş olmuş bitmiştir benim de inkıyad ve rıza göstermekten başka yapacağım bir şey kalmamıştır. Diğer birtakım nikat-ı mühimme[146] hakkında söyleyeceğim şeyler varsa da kariben şeref-i mülakatınızla[147] müşerref olduğum zaman onları dahi size arz için şimdilik burada ihtiyar-ı sükût eyliyorum. Netice-i kelam olarak o biçare ihtiyar Theresa'i her hâlde nazar-ı merhametinizden uzak tutmamanızı rica ederim. Emily Saint Aubert"

[134] nev-i nisvan: kadın türü
[135] benat-ı nev': türün kızları (kadınlar)
[136] nevadir: nadirler
[137] ihtisasat-ı hayalperverane: hayal besleyen duygulanmalar
[138] a'dad-ı sinîn: yılların sayıları
[139] teksir: çoğalma
[140] zahr: arka
[141] istical: acele
[142] tıflane: çocukça
[143] ihtisasat: duygular
[144] mani-i manevi: manevi engel
[145] teşviş (et-): karıştırmak
[146] nikat-ı mühimme: önemli noktalar
[147] şeref-i mülakat: konuşma, görüşme şerefi

Emily bu mektubu Montoni'ye gösterdikte güya aklına yeniden bir şey gelmiş de o dahi herifin hoşuna gitmemiş gibi bir aralık yüzünü ekşitir gibi olduysa da derhal kendini toplayarak ve Emily'nin yazısını bir daha okuyarak kendi kendisine: "Adam en sonunda Theresa için biraz söz söylemesi bizim işimizi bozamaz" diye yine yüzü gülümsedi.

Emily'nin yazdığı sözlere dair hiçbir kelime-i itiraz irad etmeksizin mektubu alıp kızı selamlayarak çıktı gitti.

Montoni'den sonra Emily dahi sevgili Valancourt'unu düşünmek ve onun mektubuna yazacağı cevabı yazmak için kendi odasına geldi ve hemen başladığı cevapnamede Fransa'dan Venedik'e kadar suret-i seyahatini ve Venedik'teki müşahedatını ve Montoni'nin hâl ve şanından anlaşılmaya başlayan iştibahatını[148] filanını hep uzun uzadıya hikâye etti. Kont Morano'ya gelince: Bu genç adamın kendisine beyan ettiği merbutiyet-i kalbiyeden bahsetmek şöyle dursun ismini bile kaleme getirmedi. Zira Valancourt'un muhabbetteki ciddiyet ve şiddeti edna[149] şeylerden pek ziyade teessürünü mucip olacak dereceye varmış da öteye bile geçmiş olduğunu kızcağız pekâlâ biliyordu.

Hâlbuki ertesi gün genç Kont Montoni'nin hanesine gelip şevk ve şetareti eyyam-ı saireden bâlâter[150] olduğu görüldü. Emily dikkat etti ki bugün Kont Morano kendisiyle daha hususi ve daha mutmainane muamelatta bulunuyor. Bu hâli men için kızcağız eyyam-ı saireden ziyade soğuk davranarak hâl ve şanıyla genç Kont'u âdeta istihkar derecelerine kadar vardıysa da herif bunlara kulak bile asmayarak hep Emily'yi tenha bir yerde yakalayıp gönlünde mahfuz olan şeyleri anlatmak gayretinde bulunuyordu. Bir defasında bunları söylemeye de davrandıysa da Emily: "Herkes yanında apaşikâre söyleyemeyeceğiniz sözleri gizli olarak bana söylemenize müsaade veremem" diye yanından kaçıp kendini kurtardı.

O akşam Madam Montoni ve rüfekası[151] yine denizde gezmeye

[148] iştibahat: şüpheler
[149] edna: çok küçük
[150] bâlâter: pek yüksek, daha yüksek
[151] rüfeka: arkadaşlar

gittiler. Kont bermutat cebren gibi bir surette kolunu Emily'ye kabul ettirmişti. Bu sırada Emily'nin elini tutup yine cebrî bir surette dudaklarına götürerek dünkü gün kendi hakkında vukua gelen inayet-i merhametkâranesinden[152] dolayı teşekküre başlamasın mı? Emily bu hâle hiçbir mana veremeyerek olanca kuvvetiyle silkinip elini kurtardı. Maahaza[153] rüfeka-yı saire birkaç gondola bindikleri hâlde genç Kont'un hiçbir şeyden yılmak şanından olmayan cür'et-i küstahanesiyle[154] Emily'yi kendi gondoluna doğru götürmesi masum kızcağızı bütün bütün bizar ederek, bir sandalda Kont ile baş başa yalnız kalmaktansa o gün hiç de gezmeye gitmemeyi göze aldırdı. Bu cüretle konağa doğru avdet ediyordu. Kont dahi hâlâ peşini bırakmayarak yalvara yakara kızı takip eyliyordu.

Tamam o esnada Mösyö Montoni zuhur edivererek Emily'yi elinden tutunca kızcağız bunu tahlis niyetine haml ile sevindiyse de, Montoni kendisini yine Kont'un sandalına götürünce kızı âdeta hayret bürüdü ve bir lisan-ı masumane ile: "Aman efendim, ne yapıyorsunuz? İkimizi bir sandalda yalnız görenler ne derler?" diye yalvarmaya başladıysa da Montoni: "Bunda gayr-ı muvafık hiçbir hâl yoktur ki bir şey diyebilsinler. Siz de artık tıflane[155] nazları çoğa vardırdınız ya! Bundan sonra o nazları çekemeyeceğiz" diye Montoni dahi kızı cebren Kont'un gondoluna bindirmek tavrını takındı.

Emily Montoni'den bilkülliye memulün hilafına olarak işittiği sözlere ve gördüğü muameleye ne yolda mukabele edeceğini bilemeyerek şaşırmış kalmış olduğu hâlde bir koluna Montoni ve diğer koluna Morano girerek hemen cebrî gibi bir yolda kızı gondola attılar. Kendileri de birlikte râkib[156] oldular. Zaten alesta bulunan sandalcılar küreklere sarılıp denize açıldılar. Emily bir hâle gelmişti ki hayatına değil, hayattan bin kat kıymetli olan namusuna, vakarına taarruz olunmuşcasına bir ıstırab-ı elim içinde bulunuyordu. Binaenaleyh bunlar arasında birkaç dakika sükût hüküm sürdü. Ondan sonra genç Kont söze cüret bularak dedi ki:

[152] inayet-i merhametkârane: merhametli olana yakışırcasına yardım
[153] maahaza: bununla beraber
[154] cür'et-i küstahane: arsızca cesaret
[155] tıflane: çocukça
[156] râkib (ol-): binmek

– Matmazel lutfunuza ne derecelerde minnettar olduğumu size arz edebilmek hususundaki sabırsızlığımı affediniz.

Emily hem gazubane hem müteaccibane[157] bir tavırla gözlerini Kont'a dikerek dedi ki:

– Minnettarlık mı? Bu ne demek Mösyö?

Kont: – Nasıl ne demek? Hakkımda layık görmüş olduğunuz bahtiyarlığı, geriye almak mı istiyorsunuz? Dün beyan eylediğiniz rıza ve müsaadeyi bugün gözlerinizin sert bakışıyla tekzip buyurmamanızı rica ederim. Dünden beri hâl ve şanımda muhabbetinize liyakatimi reddettirecek bir muamele mi gördünüz? Buna inanamayız sevgili Emily. Siz verdiğiniz sözü tutar ulüvv-i ahlak erbabındansınız.

Kızcağızın istigrabı, hayreti gittikçe artmaktaydı. Kont'un söylediği sözlerin ne gibi bir hâlden neşet edebileceklerini, asla anlayamıyordu. Maahaza bugünkü taarruzatı def'e medar olmak üzere dedi ki:

– Hiçbir şeyi tekzip etmiyorum Mösyö! Her zaman dediğim gibi bugün dahi apaşikâre derim ki hakkımda böyle âdeta cebbarlık derecesine varan muameleniz sizden katiyen nefretimi mucip oluyor.

Bu defa dahi istigrap[158] nöbeti Kont'a geldi. Kemal-i telaşla Montoni'nin yüzüne bakakaldı. Hâlbuki Montoni'nin çehresi de mütegayyirdi.[159] Bu iki erkek birkaç dakika kemal-i istigrab ile yekdiğerine bakıştıktan sonra Montoni'nin tavrında birtakım cüret alametleri peyda oldu. O cüret-i küstahane ile dedi ki:

– Demek oluyor ki artık nazı bir hakaret-i sariha[160] derecesine vardırdık, Matmazel! Dikkat buyurunuz ki Kont hazretleri sizin âşığınız ve namzedinizdir. Belki sevdası hasebiyle nazınızın böyle hakaret derecesini de çekebilsin. Ama ben âşığınız olmadığımdan ve çocuk oyuncağına da gelemeyeceğimden böyle her gün bir başka sözle benim gibi bir adamı yalancı çıkarmanıza tahammül edemem. Size bir izdivaç teklif olunur ki bütün familyamızca mucib-i şerf olacak. Bunu size şimdiye kadar bin defa teklif ettiğim hâlde binine de nazeninane cevaplar alarak tahammül eylemiştim. Fakat en

[157] müteaccibane: şaşarcasına
[158] istigrap: şaşırma
[159] mütegayyir: değişmiş
[160] hakaret-i sariha: açık hakaret

sonunda aldığım cevabın ciddiyetine inanarak Kont hazretlerine de beyan-ı hâl eylemiştim. Binaenaleyh dün benimle Kont hazretlerine tebliğ ettirdiğiniz muvafakatta sebatınız lazımdır. Sizi bu vazifeyi ifaya resmen davet eylerim.

Aman yarabbi! Emily için çıldırmak işten bile değil! Kemal-i istigrab ve hayretinden gözleri fırlayarak dedi ki:

– Ben mi? Kont Hazretlerine cevab-ı muvafakat tebliğine sizi ben mi memur eylemişim. Merhamet buyurunuz Mösyö! Bu işin içinde müthiş bir hata var. Beni naz-ı tıflane ile ta'ziriniz[161] pek nâ-becadır.[162] Böyle bir şeye dair sizinle hiçbir müzakere-i ciddiyede bulunduğumuz var mıdır? Hâlbuki ben Kont hazretlerinin arzusuna asla iştirak edemeyeceğimi defaatle ve doğrudan doğruya kendisine beyan etmiştim. İşte şimdi de bu ifademi tekrar ederim.

Kızın bu sözü üzerine Kont'ta âsâr-ı gazab nümayan oldu. Yumruklarını sıkarak bir şeyler söylemeye davrandıysa da Montoni cüret ve cesareti bir kat daha arttırarak ve çehresinde hiçbir alamet-i fütur[163] göstermeyerek dedi ki:

– Acayip! Suret-i kat'iyede verdiğiniz sözü inkâr mı edeceksiniz Matmazel! Kont'un teklif eylediği izdivacı kabul hakkındaki va'd-i resmînizi inkâr mı edeceksiniz?

Emily: – İnkâr diye vaki olan bir şeyin hilafını söylemeye derler. Bu işe dair size hiçbir vaadim vaki olmadığı hâlde neyi inkâr edecekmişim?

Montoni: – Ya dayınız Mösyö Quesnel'e yazdığınız şeyleri ne yapalım? Bunu da mı inkâr edeceksiniz? Şimdiki iddianızı o hatt-ı destiniz tekzip eylemez mi?

Bu sözden kız o kadar müteessir oldu ki birkaç dakika nutku tutularak söyleyecek harf-i vahid[164] bulamadı. Zira Montoni'nin bu sözünden derhal anlamıştı ki, dayısına hitaben kendi kalemiyle yazdırılan rıza ve müsaadename Vallée Şatosu'nun icarı meselesine

[161] ta'zir: azarlama
[162] nâ-beca: yersiz; uygunsuz
[163] alamet-i fütur: korku, çekinme belirtisi
[164] harf-i vahid: tek kelime

dair değil, belki Kont Morano ile teehhülüne[165] dairdir. Ne melunane bir tuzağa düşürülmüş olduğunu anlamaktan husule gelen teessür-i fevkalade bu zavallı kızcağızı âdeta dilsiz etmiş bırakmıştı.

Fakat genç Kont kızcağızın her hâlini kemal-i dikkatle tetebbu eyliyordu. Bununla beraber o dahi Emily'deki bozgunluk, kizbi[166] meydana çıkmasından dolayı mıdır, hakikaten Montoni tarafından irtikâp edilmiş bir melanet mi vardır, bunu bir türlü kestiremiyordu. Nihayet Emily'nin nutku açılarak Montoni'ye: "Efendi! Şimdi anlaşıldı ki dayıma yazdırdığınız mektup ile beni âdeta doğrudan doğruya iğfal etmişsiniz" deyince ve Montoni'nin hâlâ cüretini tenkis[167] etmeksizin:

– Artık iğfalden miğfalden bahse hacet yoktur. Rızanızı itiraf ediniz, demesine mukabil dahi Emily:

– Hayır efendim, hayır! İğfal vakidir. Hiçbir şeyi inkâr ettiğim yoktur. En aşikâre sözüm bundan ibarettir, cevabını verince Kont dahi hakikat-i hâli anlamaya terakkub[168] eyledi. Montoni'ye sordu ki:

– Sözü uzatmayalım. Bu işin hakikati neden ibarettir? Burasını bana haber veriniz.

Montoni: – Ne bileyim ben! Bir kadının her gün bir başka suret peyda eden etvar-ı tıflanesine ben ne mana verebilirmişim?

Kont: – Hayır, hayır! Mutlaka sizden bir cevap isterim. Mutlaka bana izahat vermelisiniz.

Emily: – (Kont'a hitaben) Yalnız siz değil ben dahi cevap isterim. (Montoni'ye) Mösyö! Kont hazretlerinin istediği izahat gibi ben de izahat isterim.

Montoni'de hâlâ fütur yok. Güya herkes yalancıymış da yalnız kendisi doğrucuymuş gibi davranarak dedi ki:

– İsterseniz bin izahat isteyiniz. İzah kabul edemeyen bir meseleyi ben nasıl izah edebilecekmişim.

Emily: – Dayım Mösyö Quesnel'e yazdığınız mektup neye dairdi?

[165] teehhül: evlilik
[166] kizb: yalan
[167] tenkis (et-): azaltmak
[168] terakkub (eyle-): yaklaşmak

Montoni: – Neye dair olacak Kont Morano hazretleri, sizinle izdivaca tavassut etmesini dayınızdan rica eylemişti. Dayınız dahi benden istimzaç[169] etmişti. Bu izdivacın pek muvafık olduğuna dair dayınıza yazdığım mektubu siz dahi zahriyenizle[170] tasdik etmiştiniz. Sanki bilmiyor musunuz?

Emily: – Öyleyse Mösyö kabul buyurunuz ki bu işte bir hata olmuş. Ben o mektubu vârisi olduğum Vallée Şatosu'nun isticarına dair zannederek o icar ve isticar muamelesini tasdik eylemiştim.

Montoni: – Ya o zahriyeyi yazmazdan evvel sebk[171] eden mükâlememizde de hata mı vuku buldu? Eğer bunda da hata vukuunu iddia edecek olursanız bu derecelerdeki umur-ı ciddiyeyi[172] hataya tahvil edivermekte pek mahir bir kız olduğunuzu hükmedeceğim.

Artık Emily gözlerinde biriken yaşları bir türlü zapt edemeyerek hüngür hüngür ağlamaya başladı. Zira işte biçare kız en sonra hud'akârlık,[173] düzenbazlık, yalancılıkla da itham oluyor ki bu sıfatlar kâmilen Montoni'nin sıfatı olduğu hâlde kendi aleyhine hükmedilmekte bulunuyor da beraat-i masumiyetini ispata iktidar bulamıyor.

Kont Morano dahi kızcağıza merhamet eyledi. Gazubane bir tavırla Montoni'ye dedi ki:

– Senyör Montoni! Elverir artık. Matmazel'i işkence edişiniz elverir. Bense muhtaç olduğum izahatı Matmazel'den değil sizden isterim.

Montoni: – Benden mi Mösyö! Pekâlâ. Ben de istediğiniz izahatı itadan geri durmam.

Herif bu sözleri söylediği zaman sanki gözlerinden şimşekler çaktı. Sanki o şimşeklerin peyda ettikleri yıldırımlarla genç Kont'u yakıp mahvedecekti. Bunu görünce Emily pek ziyade korktu. Zira Montoni'nin şu hâl-i gazabı ortaya bir büyük felaket çıkarmaya kadar netayic-i müdhişe[174] intac[175] eyleyebileceğini apaşikâre gördü.

[169] istimzaç (et-): fikrini sormak
[170] zahriye: kâğıdın arkasına yazılan yazı
[171] sebk (et-): gerçekleşmek
[172] umur-ı ciddiye: ciddi işler, konular
[173] hud'akârlık: düzenbazlık, hilekârlık
[174] netayic-i müdhişe: müthiş sonuçlar
[175] intac (eyle-): ortaya çıkarmak

Binaenaleyh zavallı kızcağız her kabahati kendi üzerine aldı. Eniştesi Montoni'nin kendisiyle hangi maddeye dair söz ettiğini yine kendisi anlayamadığından bu yanlışlık zuhura geldiğini söyledi. Dayısına bir başka mektup yazarak tashih-i keyfiyeti[176] de ricaya başladı.

Hâlbuki yalnız Montoni'nin değil Kont'un gazabı da az müthiş değildi. Emily onu da teskin için yalvarmak derecelerinde külfetler ihtiyarıyla çend dakika evvel ikisi bi'l-ittifak[177] kendisini bedbaht etmeye çalışan bu iki adam arasında şimdi kendisi ıslah-ı beyne[178] tavassut[179] eylemekte bulunuyordu.

Derhal Venedik'e avdet için sandalcıya emir verildi. Konağa geldiklerinde Kont Emily'yi salona götürüp kızın mümanaatına bakmayarak bir daha elini öptükten sonra gayet meyusane bir hâl ile veda ederek ve Montoni'yi de beraber alarak çıktı gitti.

Bundan sonra Emily odasına çekilip Montoni'nin muamelesini ve Morano'nun şiddet-i tazyikat-ı âşıkanesini ve bu ikisi arasında kendinin vatandan mehcur,[180] dostlardan baid[181] olarak duçar olduğu mevki-i müşkili düşünmeye başladı. Montoni'yi böyle yalanlara, hud'alara mecbur edecek menfaati ne olabilir? Bir başka madde için gibi göstererek kendisinden istihsal eylediği müsaadeyi büsbütün başka bir işte kullanmak, hem kendisini hem Morano'yu aldatmak demektir ki bu harekette Montoni'nin mutlaka bir menfaati olmalıdır. Acaba bundan sonra da kendini Morano ile izdivaca icbar edecek midir? İşi kızcağız bu ihtimalatın hiçbirisine hamledemeyerek âdeta ateşler içinde kaldı.

Ertesi gün Emily gidip halasını görerek meseleyi hikâye ile şu Kont'u bir daha konağa koymamak için tedabir-i lazımeyi ittihaz etmesini rica eyledi. Bir de Madam Montoni'nin dahi bu işte yabancı olmadığını ve onun da diğerleriyle müttefik bulunduğunu görünce, artık Emily'nin hayreti ne derecelere vardığı mülahazaya muhtaç kalır. Halası diyordu ki:

– Bu işte hele benden medet beklememelisiniz. Ben mütalaamı

[176] tashih-i keyfiyet: durumu düzeltme
[177] bi'l-ittifak: ittifak ederek; birleşerek
[178] ıslah-ı beyne: arayı düzeltme
[179] tavassut (eyle-): aracılık etmek
[180] mehcur: ayrı
[181] baid: uzak

çoktan beyan etmişimdir. Mösyö Montoni olanca kudretiyle sizi bu izdivaca ırza etmeye çalışmakta haklıdır. Gençler gönül mecburiyeti denilen çocuk hastalığına duçar olunca, bu mecnuniyetten[182] kendilerini kurtarıp menafi-i sahiha ve ciddiyelerine[183] sevkedecek dostlara muhtaç kalırlar. Düşününüz Matmazel, rica ederim bana da söyleyiniz ki kendinize Kont Morano'dan daha münasip bir koca bulabilmeyi ümit eder misiniz?

Emily kemal-i vakarla dedi ki:

– Şüphe yok ki ümit edemem. Böyle bir muhali hayal edebilecek erbab-ı kibir ve gururdan[184] değilim Madam.

Madam: – Kibir ve gurur lakırdısı yok. Zira hakikati aranırsa, sizde kibir ve gurur, lüzumundan bile pek çok ziyade olarak vardır. Hatta pederiniz olan biraderim dahi böyleydi. Yalnız serveti biçarenin kibir ve azametiyle mütenasip olmadığı için...

Sevgili pederi hakkında halasının bir suret-i gayr-ı layıkada muahezeye[185] başladığını görünce Emily muhaverede devam etmedi.

Miarenti'ye gidilecek güne kadar aradan geçen birkaç gün zarfında Montoni Emily'ye harf-i vahid söylemedi. İzdivaç için tazyikatı tecdid etmemesine Emily dahi şaşıyordu. Hele bu müddet zarfında Kont'un konağa ayak basmaması daha ziyade mucib-i istigrabı oldu. Montoni dahi Kont'un ismini bile telaffuz etmiyor. Acaba aralarında ne oldu? Acaba düello olarak Kont'a bir şey mi oldu? Yoksa Morano kendisinden meyus olarak vaz mı geçti? Yoksa gaybubeti kendini arattıracak da o suretle muvaffak olacak ümidiyle bu mütarekeyi mahsus mu akdeyledi?

Her ne olursa olsun kızcağız kâh ümit kâh havf içinde zaman geçirmekteyken Miarenti'ye gidilecek gün hulul ederek gurubdan[186] bir saat evvel bir sandala râkiben Brenta cedveli[187] üzerinde yola revan oldular.

Yolda Emily sandalın pupa tarafına oturup sefine[188] yürüdükçe

[182] mecnuniyet: çılgınlık; delilik
[183] menafi-i sahiha ve ciddiye: gerçek ve ciddi menfaatler, çıkarlar
[184] erbab-ı kibir ve gurur: kibirli ve gururlu kişiler
[185] muaheze: eleştirme
[186] gurub: gün batımı
[187] cedvel: kanal
[188] sefine: gemi

kendilerinden ürküp kaçıyor gibi görünen sevahili ve o sevahil üzerinde kâin sarayları, konakları temaşaya koyulmuştu. Biraz sonra güneş gurub ederek kubbe-i asman ecram-ı muziye[189] ile tenevvür eyledi. Sakit, serin bir gece ki mehtabın letafet-i hüzn-averi[190] dahi kızcağızın kalbindeki ihtisasatı ikaza başladı. Böyle dalgın dalgın giderken uzaktan birtakım ağaçların üzerinden bir bina-yı âli[191] nümayan olup yaklaştıkça şekli nazar-ı temaşasında daha tamam olarak teşekkül eylediği gibi derunundaki ahalinin sesleri de işitilmeye başladı. Nihayet sahil üzerindeki kapısına kadar vardılar. Burası işte Madam Quesnel'in irsen malik olduğu şato imiş ki gûnagûn[192] terasalarla, ağaçlarla, çiçeklerle müzeyyen bir yermiş.

Sandal gayet güzel bir mermer merdivenin önüne yanaştı. Orası gûnagûn kandiller ile tezyin olunmuştu. Mösyö ve Madam Montoni karaya çıkarak birçok dostlarıyla ağaçlar altında eğlenmekte bulunan Mösyö Quesnel'in yanına vardılar. Biraz uzakta da huzzarın maiyeti halkından mürekkep bir müzika takımı negamat-ı gûnagûn ile etrafı çınlattırıyorlardı. Emily dahi sakitane bir suretle bunların yanına yaklaştı ve mutat olan ilk hoş beşten sonra yeni gelenler dahi eskilerin zevk ve safalarına iştirak eylediler. Yani orada cem' olunan serin mekûlat ve meşrubattan hisse-i musibelerini[193] istifadeye koyuldular.

Bir aralık Mösyö Quesnel Montoni'yi bir tenha yere çekerek ve mutadı olan tavr-ı taazzumu[194] takınarak birtakım umur-ı mühimmeden bahsetmeye başladı. Güya bazı ziyanlara duçar olmuşsa da güya yine büyük kârlarla cebr-i mafat[195] eylediğini anlatıyordu. Quesnel'in bu mağrurane temeddühleri[196] Montoni'nin kibrine dokunuyor idiyse de yine belli etmiyordu.

O aralık öksüz Emily Madam Quesnel'in yanına sokuldu ki kocasından az mütekebbir olmayan bu kadın dahi misafirlerine Fransa'yı medh ü sena ile meşguldü. Zavallı Emily Madam Quesnel'in

[189] ecram-ı muziye: parlak yıldızlar
[190] letafet-i hüzn-aver: hüzün veren letafet, güzellik
[191] bina-yı âli: büyük bina
[192] gûnagûn: çeşit çeşit
[193] hisse-i musibe: düşen pay
[194] tavr-ı taazzum: büyüklenme tavrı
[195] cebr-i mafat (eyle-): zararı telafi etmek
[196] temeddüh: övünme

ağzından Valancourt'un ismi işitilecek mi diye muntazır olduysa da Fransa'da bulundukça İtalya'yı ve İtalya'da bulundukça Fransa'yı medh ü senadan başka hiçbir bahisle iştigal etmeyen ve bazı kere Fransızlara Fransa'yı ve İtalyanlara İtalya'yı zem ve muaheze ile de ibraz-ı talakat eyleyen Madam Quesnel, Valancourt'a dair hiçbir söz söylemiyordu. Bu cemiyette Madam Quesnel'e mukabil söze karışan yalnız Madam Montoni olup kocasından gördüğü hakaretlerden dolayı yüreğinden kanlar giden bu hırçın ve mütekebbir kadın, zahirde Venedik'teki zevk ve sefalarını ayyuklara çıkardığı gibi Udolf Şatosu'na gideceklerinden de bahs ile orada sürecekleri sefaları dahi hemen şimdiden tasvir eyliyordu. Dünya böyledir. Herkes yekdiğerini kendi mesudiyetine gıptakeş etmeye çalışır, kan kusar da "pestil yuttum" der. Edep dairesinde müsabaka ve münafese[197] böyle olur. Kâmil insanlar ise böyle latif bir mevkide yekdiğerinin zevkini arttırmaya çalışarak eldeki bahtiyarlığın sefasını sürmekten başka bir şeye sarf-ı zihn etmezler.

[197] münafese: haset etme

12
DÜĞÜN TEDARİKÂTI

Bir vakt-i münasibede Emily Vallée Şatosu'nun isticarı hakkında dayısı ile bir söze girişmek istedi. Fakat Mösyö Quesnel öyle sorulara, suallere gelir müstebitlerden olmadığından pek muhtasar[1] ve biraz da muhakkirane[2] sözlerle kızın ağzını tıkadı. Onun itikadına göre şatoyu icar etmek zaten hâl-i iflasta bulunan Matmazel Saint Aubert için bir hüsn-i hizmetmiş. Eğer Kont Morano ile teehhül ederse bu hâl-i iflas biraz kesb-i hiffet[3] edecekmiş. Her hâlde kendisi akrabadan olmak hasebiyle Kont gibi her ümidin fevkinde zuhur eden kısmetten de memnun oluyormuş.

İşin içine Kont sözü dahi girişince Emily'nin Valancourt hakkındaki ihtisasatı maa-galeyan[4] teceddüt eylediğinden Montoni tarafından dayısına yazılan mektup zahrındaki kendi yazıları nasıl bir sehve mebni olduğunu anlatmaya cüret-yab olduysa da Quesnel bu sözleri kabul etmemek için kendisinde pek çok esbab bulunduğu beyanıyla, öyle hevesat-ı tıflaneye[5] kulak asmayacağını, hatta gereği gibi gazubane bir tavırla kıza anlattı. Quesnel'in hesabına göre Matmazel Saint Aubert denilen bir müflis kız için Kont Morano gibi asilzade ve zengin bir koca zuhuru kemal-i minnetle öpülüp başa konacak nimetlerdenmiş.

[1] muhtasar: kısa
[2] muhakkirane: aşağılayıcı
[3] kesb-i hiffet (et-): hafiflemek
[4] maa galeyan: galeyana gelerek
[5] hevesat-ı tıflane: çocukça hevesler

Emily dayısının bu kadar muhakkirane ve gazubane inadına yine inatla mukabele edemeyip hilm ile mukabele ettiyse de bu hilmi tamamıyla vakurane ve âlicenabaneydi. Hâlbuki bu da Quesnel'in gazabını müzdad[6] eyledi. Zira kızın vakarına ve ulüvv-i cenabına karşı kendi zaafını ve diyebiliriz ki âdeta denaetini[7] görüyordu. Binaenaleyh muhaverenin neticesi olarak söyleyecek başka söz bulamayıp eğer muhalefette ısrar edecek olursa gerek kendisi ve gerek Montoni tarafından bademe hiç himaye ümidinde bulunmaması lazım geleceğini anlattı.

Zavallı öksüzün, dayısı huzurundaki metaneti biraz sonra yalnız kaldığı zaman kendisini bilkülliye[8] terk eyledi. Kaynar gözyaşlarıyla ağlayarak sevgili pederinin ruhaniyetinden istimdada başladı. Pederinin son vasiyetleri meyanına[9] her felakete karşı metanet-i kalbin lüzumuna dair söylediği sözleri tahatturla halas mümkün olamayan bu tazyikata[10] böyle ağlamakla değil metanet-i kalb ile tahammül lüzumunu derpiş eyledi.

Akşamüstü cemaat yine Brenta sahiline çıktıklarında Emily uzaktan uzağa Apenin Dağları'nın karlı tepelerini görünce Montoni'nin bu vahşi dağlarda mutasarrıf[11] olduğu Udolf Şatosu'nu tahatturla bir kere kendisini o şatoya götürürlerse artık bilkülliye o cebbar[12] herifin taht-ı hükmünde kalacağını düşünmeye başladı. Fakat Venedik'te de olsa yine o tahakküm-i müstebidaneden[13] kurtulamayacağını düşünerek zavallıcık bununla olsun tesliyet-yab[14] olmaya çalışıyordu.

Yemek vakti takarrüble herkesin sofraya gitmek vaziyetini takındığı bir zamandaydı ki uzaktan bir sandal görünüp, gelen seslerden derununda Kont Morano oturduğu anlaşıldı.

Filvaki biraz sonra Morano sahile çıkarak Quesnel familyası ve misafirlerine mülaki[15] oldu. Cümleden evvel Emily'ye arz eylediği iltifat-ı tekrimaneyi[16] Emily gayet bârid[17] etvar-ı mutadesiyle[18] telakki

6 müzdad (eyle-): arttırmak
7 denaet: alçaklık
8 bilkülliye: bütünüyle
9 miyan: ara
10 tazyikat: baskılar
11 mutasarrıf: sahip
12 cebbar: zorba, gaddar
13 tahakküm-i müstebidane: zorbaca baskı
14 tesliyet-yab (ol-): teselli bulmak
15 mülaki (ol-): katılmak
16 iltifat-ı tekrimane: saygılı iltifat
17 bârid: soğuk
18 etvar-ı mutade: her zamanki davranışlar

eylediğinden Morano bu soğukluktan bir dakika için müteessir gibi göründüyse de müteakiben yine eski yılışıklığını takındı. Mösyö ve Madam Quesnel bu genç adama bilakis pek büyük iltifatlarda bulunuyor idiyseler de, Kont'un bunlardan hiç de mahzuz olmadığı hâl ve şanından ayan beyan nümayan oluyordu.

O gece Emily düşündü ki Kont Morani'ye bütün esrar-ı kalbiyesini[19] açsın. Gönlü bir başkasında olduğunu itirafla, o kibarzadenin mürüvvet-i civanmerdanesine[20] müracaat eylesin. Fakat ertesi sabah Kont kendisini yalnız görmek için yanına geldikte Emily bu adamın hâl ve şanından hiçbir mürüvvet ümit edemeyip, binaenaleyh hafaya-yı âşıkanesini[21] ona bildirmektense hiç bildirmemeyi ve evvelkilerden daha muhakkirane cevaplarla teklifatını[22] redde müdavemet[23] göstermeyi ayn-ı isabet buldu. Fakat Morano için bu misilli retlerin hiçbirisi mucib-i ye's[24] olmayıp Emily ne kadar acı cevaplar verdiyse o bilakis daha ziyade âşıkane ısrarlardan geri durmadı.

İşte burada müddet-i ikametince Emily bir taraftan Morano'nun ve diğer taraftan kendisine hami oldukları iddiasında bulunan Montoni ve Quesnel'in tazyikatı arasında ezilip giderek nihayet Montoni Venedik'e avdet eylediği zaman Quesnel, kıza anlattı ki Kont ile izdivaçları akdolunduğunu müteakip kendisi dahi Venedik'e gelecektir. İşte görülüyor ki Montoni ve Quesnel nezdinde bu izdivaç katiyen mukarrer[25] olup, karar-ı vâkiin[26] mevki-i icraya konulması da muhakkakattandır.

Venedik'e geldiklerinde Montoni artık muanede-i tıflaneye[27] tahammül kalmadığından hemen bir iki gün zarfında resm-i izdivacın[28] icra olunacağını Emily'ye haber verdi. Biçare öksüz bu defa dahi ağlaya sızlaya ricalara başladıysa da, Montoni'den eser-i merhamet görmek memul müdür? Nihayet herifin âdeta celladane cebr ü ilhahı[29] kızı da

[19] esrar-ı kalbiye: kalp sırları
[20] mürüvvet-i civanmerdane: yiğitçe insaniyet
[21] hafaya-yı âşıkane: aşk sırları
[22] teklifât: teklifler
[23] müdavemet: devamlılık
[24] mucib-i ye's: keder sebebi
[25] mukarrer: kararlaştırılmış
[26] karar-ı vâki: alınmış karar
[27] muanede-i tıflane: çocukça ayak direme
[28] resm-i izdivac: evlenme töreni
[29] cebr ü ilhah: zorlama

meyus ederek: "Canım efendim! Beni bu kadar tazyike ne hakkınız vardır? Benim üzerimde bu kadar hâkimane muamele hakkını size kim verdi?" deyince, Montano melanet suretinde bir istihza ile gülerek dedi ki:

– Ne hakla mı? Keyfim öyle istiyor da o hakla! Benim irademe muhalefetten korkunuz. Ben size ne hakla itaat etmediğinizi soruyor muyum? Bunu bir lütuf sayınız. Maahaza[30] son defa olarak size ihtar edeyim ki siz burada vatanından baid[31] ve benden başka hamisi olmayan bir ecnebisiniz. Keyfime hizmet etmek, sizin menfaat ve selametinize muvafıktır. Bu hizmeti nasıl edeceğinizi bilirsiniz. Eğer beni kendinize düşman ederseniz, bila-havf ve la-ihtiraz[32] size beyan ederim ki hakkınızdaki hışım ve gazabım tahayyül ve tahmin edebileceğiniz dereceden ziyadeye varır. Bilmiş olunuz ki ben öyle kadınlar tarafından nüfuz tahtına alınabilecek zayıf kalpli erkeklerden değilim. Öyle zevzek kadınlara her zaman hadlerini bildiririm.

Bu sözlere muhatap olduğu müddet zarfında Emily'nin nasıl buz gibi donup kaldığı mülahazaya muhtaçtır. O cebbarın karşısında kendi aczini takdir eden zavallı çocuk bir harfbulup söyleyemiyordu. Yalnız Montoni'nin bu işte bu derecelerdeki ısrarından menfaat-ı mahsusası ne olduğunu düşünüyor taşınıyordu da onu da bir türlü bulamayarak hakikaten helak derecesinde makhur[33] oluyordu.

Bu aralık Montoni için zuhura gelen bir meşguliyet-i mahsusa zavallı öksüz için biraz teneffüs fırsatı hâsıl eyledi. Montoni'nin hempalarından[34] Orsino ve sair birkaç adam geceleri gizlice gelerek kendilerince pek mühim olduğu ahval ve etvar-ı muhterizanelerinden[35] anlaşılan bir iş için fiskos etmeye başlamışlardır.

Hele bir akşam Orsino soluk soluğa bir telaş-ı hâlikane[36] ile geldi. Montoni'yi aradı. Montoni kumarhanede bulunduğundan alelacele bir uşak gönderilip filhal gelmesi lüzumu ihtar olundu. Meğer iş ger-

[30] maahaza: bununla birlikte; yine de
[31] baid: uzak
[32] bila-havf ve la-ihtiraz: korkmadan ve çekinmeden
[33] makhur (ol-): kahrolmak
[34] hempa: arkadaş; yoldaş
[35] etvar-ı muhterizane: çekingen tavır
[36] telaş-ı hâlikane: mahveden, öldüren telaş

çekten mühimmiş. Zira Venedik asilzadegânından olup Orsino'nun düşmanı bulunan bir adam, yine Orsino tarafından ücretle tutulan suikastçılar yediyle[37] katledilmiş. Maktulün asaleti hasebiyle Venedik Senatosu işe pek büyük ehemmiyet vererek katillerden biri ele geçip o da Orsino'yu meydana koymuş. Şimdi herif gelip Montoni'nin konağında saklanmak istiyor ki Montoni bu misilli canilere yataklık edenlerin ceza-yı şedidini biliyorsa da besbelli bu adam hakkındaki minnettarlığı pek fevkalade olmalıdır ki hükûmetin taharriyatı[38] gevşeyip de Orsino bir tarafa savuşuncaya kadar katil-i merkumu hanesinde saklamaya rıza göstermiştir.

İmdi Orsino bu hanede gizli bulundukça düğün yapılamayacağından işte bundan dolayı da Emily'nin başı birkaç gün rahat kalabildiyse de Orsino konaktan çıkıp firar etmeyi müteakip Montoni evvelki tazyikatı maa-ziyadetin[39] ele aldı. Nihayet bir akşam kıza haber verildi ki ertesi gün Kont Morano bir de papazla beraber gelip nikâh kıyılacaktır. Eğer papaz huzurunda bir tavr-ı muhalefet gösterecek olursa bundan tevellüd[40] edecek netayicin[41] vehameti yalnız kendisine ait kalacaktır. Montoni bu emr-i kat'iyi müteakip şunu da ilaveten dedi ki:

– Ben bu akşam bir yere gideceğim, sabaha kadar gelmeyeceğim. Hatırdan çıkarmayınız ki yarın geldiğim zaman sizi Morano'nun karısı olmuş bulacağım.

Montoni'nin bundan evvelki tehdidi üzerine bir gün olup da şöyle bir tebliğe muhatap olacağını zihnine yerleştirmiş olan Emily bu defa evvelkiler kadar da müteessir olmadı. Kendisi papaza muvafakat cevabını vermedikçe nikâh akdolunamayacağını bildiğinden bununla müteselli oldu. Maahaza Montoni'nin nasıl tehdidini ika'a kadir bir cebbar olduğunu bildiğinden, işin en sonundaki vehamet kızın hep gözlerini karartıyordu. Binaenaleyh bu mağduriyet hâlinde Hak Subhanehu ve Taala hazretleriyle pederinin ruhaniyetinden, Valancourt'un sevda-yı pakinden[42] istimdad[43] ile tesliyet-yab[44] olmaya başladı.

[37] yed: el
[38] taharriyat: araştırmalar
[39] maa-ziyadetin: fazlasıyla
[40] tevellüd (et-): doğmak
[41] netayic: sonuçlar
[42] sevda-yı pak: temiz sevda
[43] istimdad: yardım isteme
[44] tesliyet-yab (ol-): teselli bulmak

O gece nısfü'l-leyle[45] doğru Madam Montoni daha gündüzden Kont'un göndermiş olduğu nişan takımını kıza gösterdi. Bunlar gerçekten zi-kıymet mücevherattan olduğu hâlde Emily görmek bile istemedi. Hiç olmazsa halasının merhametini kazanmak için ağlaya sızlaya pek çok yalvardıysa da halasını da merhamete getiremeyip bilakis böyle bir izdivaca rıza göstermemek cinnete hamlolunacağı hakkında cevaplar aldı. Hatta dedi ki:

– Eğer bir müteehhil olmamış bulunsaydım da Kont beni almak istemiş olsaydı öyle mümtaz bir izdivaçtan fevkalhad mahzuz olurdum. Ben böyleyken bir de siz kendinizi düşünmelisiniz ki bir para servetiniz yoktur. Bu hâlde şu izdivaç benden ziyade sizin için ayn-ı nimet sayılır. Doğrusunu isterseniz Kont'un size olan tenezzülü bence mucib-i istigrabtır.[46] Ben onun yerinde olsam size liyakatiniz fevkinde bir ehemmiyet göstermezdim. Size verdiği ehemmiyet hakikaten ziyadedir. Sizi bu kadar şımartan dahi işte o Kont'un verdiği ehemmiyettir. Adamcağızın ısrarları üzerine kendinizi bir şey sanmaya başladınız. Hâlbuki aldanıyorsunuz. Kont'tan daha münasip ve size daha âşık hiçbir kimseyi bulamazsınız. Ondan başka her kim olsaydı, size çoktan arkasını dönüverirdi. Siz de bu ziya'dan[47] dolayı nasıl müteselli olabilirdiniz bilemem.

Dikkat olunuyor ya! Zavallı öksüzün başına kakılan şey hep iflastan ibaret. Bereket versin ki bu serzenişlere gereği gibi alışmıştır. Binaenaleyh bu defa yalnız bir içini çekmekle bi'l-iktifa halasına dedi ki:

– Acayip! Kont dahi sair insanlar gibi bir insan değil midir?

– Öyle olmamasıyla kendinizi bahtiyar bulmalısınız. Eğer Kont Morano'dan da memnun olmazsanız kimden memnun olabileceksiniz? Hevesat-ı mağruraneniz[48] sizi daha hangi mertebelere kadar haris eyleyecek?

– Ah halacığım! Bende hırs ve gurur yoktur. Dünyada bir arzum varsa o da bu hâlde kalmaktır.

[45] nısfü'l-leyl: gece yarısı
[46] mucib-i istigrab: şaşırtıcı
[47] ziya': kayıp
[48] hevesat-ı mağrurane: mağrurca hevesler

– O! Ne riya, ne müdahane![49] Zannedersem size böyle söyleten şey Valancourt'un muhabbetidir. Rica ederim bu hayalat-ı tıflaneyi[50] bırakınız. Ciddi bir kadın olunuz. Zaten ne yapmış olsanız, verilen kararın geriye alınacağı yok a! Gerek isteyiniz gerek istemeyiniz her hâlde yarın nikâhınız kıyılacak. Koca bir kont daha ziyade maskaranız olamaz.

Emily anladı ki Madam Montoni'yi dahi yola getirmek kabil değildir. Derin bir sükûta daldı. Halasıysa getirdiği mücevheratı sedir üzerine dizerek gece vedaını bi'l-icra çıktı gitti.

Biçare yetimin gözleri halasının çıktığı kapıya münatif[51] kalıverdi. Vakit nısfü'l-leyli geçmişti. Konak içinde herkes uyumuş bulunduğundan bu tenhalık hâli dahi yetimin ürküntüsünü arttırdı. Filvaki yalnız maddi değil, manevi olarak dahi müthiş bir tenhalık içinde bulunmuyor mu ya? Yüreğinin havfını teskin için yatağına girdiyse de duçar olduğu felaketlere mukabil kendisine metanet-i kalbiye ihsanı için Hak Taala hazretlerine ettiği dualaların da makbule geçmemekte bulunduğunu görüyordu.

[49] müdahane: dalkavukluk
[50] hayalat-i tıflane: çocukça hayaller
[51] münatif: yönelmiş

13
UDOLF HİSARI

Tamam şafak söküyordu ki kapısının dık edilmesi Emily'yi dalgınlık gibi bir uykudan bidar[1] eyledi. Montoni ile Kont gelmişler havfıyla[2] titreyerek yatağından fırlayıp, hâlbuki kapıdan işittiği sesler halasının oda hizmetçisi olup kendisine dahi yar-ı merhametkâr olan Annette'in sesi olduğunu anlayınca biraz daha itminanla kapıyı açtı, sordu ki:

– Bu kadar erken seni buraya kim gönderdi?

– Ah Matmazel! Merdivenin aşağısında neler olduğunu bilseniz! Uşaklarda bir telaş, bir sürat ama esbabını kimsenin bildiği yok.

– Allah aşkına Annette! Benden saklama.

– Hayır Matmazel! Dünyada hiçbir şey beni sizden ketm-i hakayıka[3] mecbur edemez. Anlayabildiğim bir şey varsa o da Senyör Montoni'nin sabırsızlıkla telaşıdır ki kendisinde böyle bir hâl hiç gördüğüm yoktur. Beni size göndermesi, sizi derhal uyandırmak içindir.

– Aman yarabbi! Demek oluyor ki Kont Morano dahi aşağıdadır!

– Hayır Matmazel! Senyör hazretleri şu dakikada Venedik'i terk edeceklerinden sizin de müteaccilen[4] hazırlanmanızı emrediyor.

[1] bidar (eyle-): uyandırmak
[2] havf: korku
[3] ketm-i hakayık: hakikatleri gizleme
[4] müteaccilen: aceleyle

Birkaç dakika zarfında gondollar dahi hazır olacaklardır. Ben hemen Madam'ın yanına gidiyorum. Zira o da ne yapacağını şaşırmış kalmıştır.

– İzah et Annette! Nereye gidiyoruz?

– Bilir miyim Matmazel! Bizim Ludovico'dan işittiğime göre, Mösyö hazretlerinin bilmem hangi dağdaki şatosuna gidiyormuşuz.

– Apenin Dağları'nda mı?

–Aman yarabbi! İşte kanalda sandalların kürek sedalarını işitiyorum. Şüphesiz bizim gondollardır.

Annette fırlayıp gitti. Emily bu tebeddülden hiçbir şey anlayamayarak filhal[5] kendi tedarikâtını gördü. Rubalarını, kitaplarını bir büyük çantaya tıkıştırırken istical hakkında bir emir daha alarak hemen aşağıya indi. Halasının tuvalet odasında Montoni'yi gördü ki geç kalındığı için söylenip duruyordu. Böyle nagehani[6] bir azimetin[7] sebebini halasından sorduysa da onun da bir şey bildiği olmayıp hatta bu azimetten memnun dahi görünmüyordu.

Mösyö ve Madam Montoni ile Emily sandala bindiler. Ne Kont ne de Cavigni ortada yoktu. Sandallar açıldığı vakitte Kont'un adem-i vücudundan[8] dolayı kızın da gönlü açılır gibi oldu. Saint Mark rıhtımlarını geçerek denize doğru yollandıkları zamana kadar da Kont'tan bir eser zuhur etmeyince kızın itminanı artmaya başladı.

Neden sonra güneş doğup Adriyatik Denizi'nin sahillerini tenvire başladı. Güya uyumak içinmiş gibi siyah mantosuna bürünüp uzanmış olan Montoni ziyadesiyle heyecanlı olduğundan, böyle alelacele niçin ve nereye gidildiğini kimse suale cesaret edemiyordu. Emily ise bi't-tedric[9] yükselen azvâ-yı şemsiyeyi[10] temaşa için pencereden bakarak sahillerdeki ebniye-i âliye ve riyaz-ı latife[11] üzerinde tenvirat-ı şemsiyenin[12] peyda ettiği mucizat-ı Rabbaniye'ye hayran olmaya başladı. Gittiği yerde dahi kendisini ne gibi felaketler bek-

[5] filhal: hemen
[6] nagehani: ansızın
[7] azimet: gğidiş
[8] adem-i vücud: yokluk
[9] bi't-tedric: yavaş yavaş
[10] azvâ-yı şemsiye: güneş ışıkları, parıltıları
[11] ebniye-i âliye ve riyaz-ı latife: büyük binalar ve güzel bahçeler
[12] tenvirat-ı şemsiye: güneşin ışıkları

lemekte olduğu kâh kâh vârid-i hatırı[13] oluyor idiyse de, şu letafet-i subhgâhî[14] her hâlde gönlüne ferah veriyordu.

Vakit geçtikçe, yol ilerledikçe kızcağız dahi düşüne düşüne zihninde karar verdi ki Montoni kendisini mutlaka Udolf Şatosu'na götürmekte olup, maksadı da orada istediği gibi cebr ü tazyik ederek nikâhını kıydırmaktır. Bu mütalaa ile kızcağızın olanca cesareti de mahvolarak idama mahkûm olanlar gibi kazaya rızadan başka tedbir kalmadı.

Brenta nehrini yukarılara doğru takip etmediler. Bir an evvel Apenin Dağları'na varmak için Montoni arabayla gitmeyi tercih eyledi. Bu seyahat esnasında Emily hakkındaki muamelesi o kadar dürüştane[15] idi ki kendisini ne maksatla götürdüğü hakkında zannına bu muamele de kuvvet veriyordu.

Bir müddet gittikten sonra yolcular Apenin Dağları'na tırmanmaya başladılar. Yolları azim ve cesim[16] çam ormanlarıyla müzeyyen olup bu ormanlar yolun geçtiği yerlerdeki azim uçurumları da setreyledikleri için mevkiin dehşetini yolcular takdir edemiyorlardı. Kalbi zaten pür helecan olan kızcağız için bu ormanların zulmeti,[17] bu dağların azameti dahi dehşet-i derunun tezayüdünü[18] mucip oluyordu.

Ormanları da geçerek cibalin[19] tabakat-ı âliyesine[20] doğru takarrüb[21] eylediklerinde kayalar yekdiğerini takibe başladılar. Tamam önlerindeki bir tepeyi geçince diğerinin zuhur eylediğini ve her tepenin bir başka dağa damen[22] olduğunu görüyorlardı. Bu ise şu dağların biter tükenir şeyler olmayıp, bulutların üst tarafına kadar böyle gideceğini tasavvur ettiriyordu. Lakin bir müddet daha gittikten sonra bir düzlüğe vardılar ki katırcılar yorgun hayvanlarını dinlendirmek için orada durdular. O nokta-i mürtefiadan[23] her tarafa

[13] vârid-i hatır (ol-): akla gelmek; hatırlamak
[14] letafet-i subhgâhî: sabah vaktinin güzelliği
[15] dürüştane: kabaca; sertçe
[16] azim ve cesim: büyük ve iri
[17] zulmet: karanlık
[18] tezayüd: artma; çoğalma
[19] cibal: dağlar
[20] tabakat-ı âliye: yüksek tabakaları
[21] takarrüb (eyle-): yaklaşmak
[22] damen: etek
[23] nokta-i mürtefia: yüksek nokta

doğru imtidat[24] eyleyen nezaret[25] cümlenin kulûbunu[26] münşerih[27] eyledi. Madam Montoni bile bu letafet-i mevkieye hayran oldu. Bir bahr-ı bî-payanın[28] haric-ez-daire-i imkân[29] temevvücünü[30] andıran şu dağlar üzerindeki ormanlar, güya o cesametleri veleh-efza-yı ukul-i nâzırîn[31] olan dalgaların yeşil köpükleriymiş gibi tahayyül ediliyorlardı. Uzaktan uzağa görünen oradaki nehirler, kasabalar, köyler vâsi[32] tarlalar, başka bir levha teşkil eyliyorlardı. Adriyatik Körfezi dahi en uzakta reng-i minasıyla[33] ufku tahdit[34] eyliyordu.

Bu emsalsiz nokta-i nazardan dahi yola revan olarak bir hayli tepeler daha aştıktan sonra bizim seyyahlar dar bir geçide girdiler ki enzar-ı temaşaları bir kayadan kalkarsa diğerine çarpmakta ve bir tabii tünelden kurtulursa diğerine girmekteydi. Bu mahal o kadar vahşiydi ki mamuriyet-i beşeriyeye dair hiçbir tarafında hiçbir eser görülmüyordu. Artık burası Apenin'in hakikaten mahuf[35] yerleri olup bu yollardan dahi birkaç saat gidilmek lazım geldi.

O gün akşam üzeri nihayet bir vadiye girdiler ki etrafını ihata eyleyen sivri kayalar bir tabii istihkâm hükmünü almışlardır. Guruba mütekarrib[36] bulunan güneşin bu kayaların arasından mürur eden şuaları ancak karşı taraftaki kayaları tenvir edebilmekte olup, yoksa vadi derununa nüfuz edemediklerinden orası âdeta karanlıktı. O zamana kadar ağzından laf çıkmayan Montoni:

– İşte Udolf!" diye bir tarafı irae edince, herkesin nazarı o tarafa müteveccih[37] oldu. Emily karşısında Gotik tarz-ı mimarisinde yapılmış ve mürur-ı zamanla taşları kararmış, azim bir bina gördü ki heybeti kalbine dehşet verdi. Şems-i garibenin[38] son envarı da bu mehib ve müthiş binanın heybet ve dehşetini tadil edemiyorlardı.

Udolf Hisarı öyle bir mevkiye yapılmıştır ki etrafındaki bütün

[24] imtidat (eyle-): uzanmak
[25] nezaret: manzara
[26] kulûb: kalpler
[27] münşerih (eyle-): rahatlatmak
[28] bahr-ı bî-payan: sonsuz deniz
[29] haric-ez-daire-i imkân: imkân dairesinin dışında
[30] temevvüc: dalgalanma
[31] veleh-efza-yı ukul-i nâzırîn (ol-): bakanların akıllarını şaşkına çevirmek
[32] vâsi: geniş, enli
[33] reng-i mina: mavi renk
[34] tahdit (eyle-): sınırlamak
[35] mahuf: korkutucu
[36] mütekarrib: yakın
[37] müteveccih (ol-): yönelmek
[38] şems-i garibe: batan güneş

mevaki-i saireye[39] hâkimdir. Akşamın karanlığı arttıkça hisarı teşkil eden kulelerin de heybeti artıyordu. Nihayet arabalar bir ormana girdiler de ağaçlarının sıklığı ve yüksekliği hasebiyle şato dahi görünmez oldu.

Zaten zihni karışık ve kalbi pür helecan olan Emily, bu azim ormanda ve şu eski şatoda kim bilir ne kadar cinler, periler, tılsımlar, şeytanlar dolu olduğunu tahayyül eyleyerek korktukça korkuyordu. Nihayet kapının önüne vardılar ki gerçekten bir kale kapısı demek olup iki tarafında iki metin kuleyle müdafaa olunan bu kapıdan gündüz bile giren erkeklerin dahi yürekleri oynardı. Zira mezkûr hisar öyle mamuriyet-i mükemmele hâlinde de olmayıp, gereği gibi harap bir şey olduğundan taşlar arasından zuhur eden otlar, çalılar büyüdükçe büyümüş ve her tarafta baykuşlara, yarasalara mesken olmuştur.

Bu kapının sağ ve sol taraflarından siper duvarları imtidat ederek duvar boyunda sırasıyla inşa olunan kuleler hep müdafaa mahalleri demektirler. Gerek duvarlarda gerek kulelerde birtakım âsâr-ı inhidam[40] görülür ki bunlar bir zaman şu hisarın büyük bir tayzike göğüs vermiş olduğuna delalet ederler.

Emily korka korka bu kapıdan içeriye girdikten sonra gacır gacır kapıyı kapadılar. Kapı içindeki kemer altından geçen arabanın gürültüsü de kızcağızın yüreğini bir kat daha oynatıyordu. Badehu derunundan geçtikleri vâsi[41] bir avlu kızcağıza büsbütün ervah-ı habise[42] ile mâli[43] göründü. Tüyleri ürperdi. Vücudu buz gibi dondu. Hâlbuki ikinci bir avludan geçtikten sonra karşılarına ikinci bir kapı daha çıktı ki birinciden daha müthişti. Gecenin karanlığından kat-ı nazar yakılan meşalenin ziyasından kapıyla yanındaki duvarların ve kulelerin birçok yabani otlardan başka yosunlarla da mestur olduğunu gördü.

Nihayet salon denilen mahalle girdiler ki enli boylu yüksek bir kışla hükmünde olup tavan makamına kaim olan kemerler, kubbeler

[39] mevaki-i saire: öteki mevkiler, yerler
[40] âsâr-ı inhidam: çökme belirtileri
[41] vâsi: geniş
[42] ervah-ı habis: kötü ruhlar
[43] mâli: dolu

bu mahalden salon namına anlaşılabilecek letafeti tecrit eyliyorlardı. O koca koğuşun ortalık yerine asılmış bulunan bir kandilin ziyası âdeta kenarlara vasıl olamıyordu. Nihayet bir uşak diğer bir lamba daha getirerek aydınlığı arttırdıysa da o aydınlık dahi mahall-i mezkûrun[44] dehşetini daha ziyade ayan etmekten başka bir şeye yaramadı.

Meğer Montoni'nin hiçbir kimse tarafından muntazır olmadığı hâlde vehleten gelivermesi, şato bekçilerince hiçbir tehyieye[45] meydan bırakmamış, tehyiata meydan kalsaymış, besbelli şato bu kadar müthiş bir hâlde bulunmayacakmış.

Montoni bir tarafa doğru yürümeye ve karısıyla Emily dahi arkasından gitmeye başladılar. Bunlar her adımda etraflarına bakınarak müşahedesi mucib-i havf u hiras[46] olacak daha ne gibi şeyler göreceklerini araştırıyorlardı. Bir uzun koridordan geçtiler ki orta yerinde asılı olan üç lambalı bir avizeyi bir adam yakıyordu. Badehu bir mermer merdiven çıkarak ve birtakım kemerler altından geçerek nihayet büyücek bir salona vardılar. Bu salonun döşemesi, tavanı, dolapları filanı ahşaptan olup fakat ağaçların rengi kararmak derecesini bulduğundan ne kadar eski ameliyat-ı neccariyeden[47] oldukları tahmin edilebilirdi. Montoni:

– Birkaç ışık daha getirsinler, emrini vermekle derhal icra olunduysa da nice zamandan beri insan girmemiş olan bu salonda rutubetli bir serinlik dahi Madam Montoni'yi bizar eylediğinden onun ricası üzerine, ocağa biraz da ateş yakmaya başlandı.

Montoni gayet kasvetli bir tavırla salon içinde bir aşağı, beş yukarı gezinmekte olsun, karısı bir sedir üzerine uzandı ki karşısındaki Venedik aynasının aksettirdiği Montoni'nin çehresindeki ubuset[48] karısını âdeta ürkütüyordu. Emily ise hatırı bir yandan Valancourt'un muhabbeti ve diğer yandan Kont'un tazyikatıyla meşgulken buranın nâzırı addolunan bir ihtiyar yanında odun yüklü birkaç adamla

[44] mahall-i mezkûr: adı geçen yer
[45] tehyie: hazırlık
[46] mucib-i havfu hiras: korku ve dehşet verici
[47] ameliyat-ı neccariye: marangozluk işleri
[48] ubuset: somurtkanlık; çehre çatıklığı

içeriye gelerek Montoni'yi tapınırcasına selamladı. Dedi ki:

– Senyör! Zat-ı asalet-simatınızı bir suret-i layıkada istikbal edemediğimizden dolayı affınızı istirham ederiz. İki yıldır burayı teşrif etmedikten başka bu defa dahi vehleten[49] teşrifiniz hiçbir tedarike imkân bırakmadı.

Montoni çehresindeki tündlüğü asla tadil etmeksizin: "Hakkın var koca Carlo! Tamam iki sene oldu. O zamandan beri burada nasıl yaşadın bakalım?" deyince Carlo dedi ki:

– Sormayınız Senyör! Bu yıkık duvarlardan giren soğuk havalar insanı öldürüyorlar. Birkaç defa şuradan kalkıp vadiye doğru inmek için müsaadenizi istirhama niyetlendimse de bilmem ne hikmet vardır ki şu viran duvarları yine terk edemem. Bunca senelik meskenim Senyör, bunca senelik!

– Hakkın var Carlo! Benim müddet-i gaybubetimde ne işler gördün bakalım?

– Ahval her zaman nasıl idiyse yine öyledir. Şatonuz tamir ister Senyör. Hele şimal tarafındaki kule! Siperlerin en çoğu indi. Hatta birisi az kaldı zavallı karıcığımın üzerine yıkılsın. Büyük salonun tavanının bir ciheti çöktü. Geçen kış bu dağların bütün rüzgârları o salonda müctemi[50] idiler. Isınmak ihtimali kalmadı. Karımla beraber koca bir ateş yaktığımız hâlde yine soğuktan helak oluyorduk.

– Sonra? Daha muhtac-ı tamir neresi var bakalım?

– Evet Senyör! Siper duvarları üç yerden çökmüşlerdir. Garp tarafındaki sıçan yoluna götüren merdiven pek çok zamandan beri o kadar harap olmuştur ki ayak basmak tehlike hükmünü almıştır. Meşe salona giden koridor dahi o haldedir. Şimal tarafındaki kule de iyi bir hâlde değil a! Geçen kış bir akşam oraya doğru çıkacak olmuştum. Ah efendim bilseniz ne...

Montoni herifin lakırdısını birdenbire kesti. Dedi ki:

– Pekâlâ, pekâlâ! Bunların hepsini yarın söyleşiriz. Haydi git başka işlerine bak!

[49] vehleten: birdenbire; aniden

[50] müctemi: toplanmış

Uşakların yaktıkları ateş ocak içinde çatırtılar patırtılarla parlamaya başlamıştı. Carlo ateş başına birtakım iskemleler koyarak eline bir de bez alıp bunların tozlarını silmeye başladı. Uşak bu hizmeti ifa eyledikten sonra salondan dışarıya çıktı. Kadınlar ateşe yaklaştılar. Madam Montoni birkaç defa bir taraftan söz açmaya davrandıysa da Montoni kendisine sorulan şeylere "Evet!" yahut "Hayır!" gibi birer heceden ibaret cevaplar vererek badehu buz gibi soğuk bir sükût ile cümleyi de susturduğundan muhavere asla uzanamıyordu.

Nihayet Emily bütün kuvvetini toplayarak ve maahaza korkusundan titreyerek sordu ki:

– Mösyö! Bu kadar sürat-i müstacelane[51] ile bizi buraya getirmenizin sebebini sorabilir miyim?

Kızcağızın bu suali bilkülliye cevapsız kaldı. Birkaç dakika sonra Emily cesareti cüret derecesine de vardırarak sualini tekrar eyledi. O zaman Montoni dedi ki:

– Bu sualinize cevap vermek bana layık düşmez. Bana sual sormak dahi size layık değildir. Bugün size karanlık görünen şeyi zaman izah eder. Şimdiyse beni böyle suallerle bizar etmemenizi ve arzuma muvafık bir muamele peyda etmenizi isterim.

Emily kendi dairesine çekilmek için yerinden kalkarak:

– Geceniz hayrolsun Madam! diyerek halasına veda eylediği zaman eniştesinin tersliğinden mütehassıl[52] olan kederini güç saklayabiliyordu. Halası dahi o zamana kadar hiçbir vakit emsali görülmemiş olan bir tavr-ı terahhum[53] ile:

– Geceniz hayrolsun yeğenim! dedi ki Madam'ın bu tavrı Emily'ye acımaktan ziyade kendisinin acınacak bir hâlde bulunduğuna delalet eylemekle Emily'nin de kalbine rikkat verdi. Madam şunu da ilave eyledi ki:

– Fakat dairenizin yolunu bilmezsiniz, değil mi?

Bunun üzerine Montoni dışarıda beklettiği uşağı çağırarak onun

[51] sürat-i müstacelane: aceleci sürat
[52] mütehassıl: ortaya çıkan
[53] tavr-ı terahhum: merhametli tavır

vasıtasıyla zevcesinin oda hizmetçisini çağırttı. Kadın gelince efendisi tarafından aldığı emir üzerine Emily'yi dairesine götürmeye davrandı. Hâlbuki Annette dahi buranın acemisi olduğundan Emily'nin:

– Odam nerede olduğunu biliyor musun Annette? suali üzerine Annette:

– Umarım ki bulabilirim Matmazel. Fakat odanız bir acayip odadır. İçinde bir aşağı beş yukarı at koştur. Ben içine girdiğim zaman kayboldum. Cenup kulesi üzerinde olup "Çifte oda" tabir olunuyor. Oraya gitmek için büyük merdivenden geçeceğiz. Madam'ın odasına gelince o dahi hisarın cihet-i baide-i makûsasındadır.[54] Bunları hep Mösyö böyle tertip etmiştir.

Bunlar büyük merdivenden çıkarak koridora vasıl oldular. Koridordan geçerken Annette mırıldanmak nev'inden dedi ki:

– Matmazel burası ne vahşi, ne karanlık yer! Burada yaşayacağımı düşündükçe tüylerim ürperiyor. Ah aklıma geldikçe bizim o güzel Fransa'mız için ne kadar içimi çekiyorum. Biraz dünyayı göreyim diye Madam'ın hizmetini kabul eylediğim zaman hiç de böyle vahşi, korkunç yerlere götürüleceğimi hesaba koymamıştım. Burası yarasalar, baykuşlar meskeni!... Bu taraftan gidilecek Matmazel, bu taraftan!... Şu taşlara baksanıza ne kadar büyük cesamette tıraşedilmişler. Devler yapmışlar zannedersiniz. Evet bu şato devler için yapılmıştır. Ya bu gece ya yarın akşam elbette o cinler, periler ziyaretimize gelecektir. Hele şu eski büyük salona geleceklerine şüphe olamaz ki tavan makamına kaim olan kemerleriyle bir salondan ziyade bir kiliseye benzemiştir.

– Amma yaptın ha! Böyle korkunç hayallere neden duçar oluyorsun?

– O! Ama Matmazel bunlar hayal değildirler. Olan işleri herkes biliyor. Benedetto pekâlâ biliyor ki bu harap salonlar cinler, şeytanlar mecmaıdırlar.[55] Eğer burada bir zaman sakin olacak olursam, zannederim ki ben de bir peri olacağım.

[54] cihet-i baide-i makûsa: aksi uzaklıktaki cihet

[55] mecma: toplanma yeri

– Umarım ki bu korkuları Montoni'ye de hikâye etmezsin.

– Neyi? Neyi? Demek oluyor ki siz de biliyorsunuz ha? Neyse! Eğer Mösyö bu hisarda rahat uyuyabilirse...

Emily bu mütalaaya hiç ehemmiyet vermemiş gibi davrandı. Annette dedi ki:

– Şu geçide geliniz Matmazel, buradan bir merdiven daha çıkacağız.

Döndüler. Fakat biraz sonra Annette perilerden, şeytanlardan bahsedeyim derken yollarını şaşırmışlardı. Yolu bulayım diye şuraya buraya başvurdukça daha ziyade şaşırdılar. Nihayet Annette pek ziyade korkarak olanca sedasıyla bağırmaya başladı ki imdada gelsinler diye. Fakat sedasını kim işitecek ki imdada gelecek? Bu esnada Emily bir odanın kapısını açtı. Annette kemal-i telaşla haykırdı ki:

– Oraya girmeyiniz Matmazel! Daha ziyade kaybolursunuz.

– Sen mumu söndürmeden buraya gel. Zannedersem yolu bu taraftan bulacağız.

Annette eşiğin üzerinde durarak içeri girmekten ihtiraz eyliyordu. Emily dedi ki:

– Niçin girmiyorsun ya? Göster mumu da şu odanın hangi tarafa yol verdiğini göreyim.

Annette dahi korkarak girdi. Bu odanın diğer kapısı birçok dairelere, odalara sofalara yol veriyordu. Bunların da hepsi gayet geniş, gayet köhne şeylerdiler. Bazıları gayet eski döşemelerle döşeli ve bazılarında eski çam ve çınar ve meşe ağaçlarından kanepeler ve sandalyeler, masalar filanlar mevzu idiler. Annette dedi ki:

– Aman yarabbi burası ne kadar soğuk! Rivayete göre birkaç asırdan beri burada kimse sakin olmamış. Gidelim Matmazel, şuralardan gidelim!

– Gidelim. Zira büyük merdivene buradan yol bulacağız sanırım.

Biraz daha gittikten sonra bir salona vardılar ki duvarlarına eski kırmızı çuha gerilmiş ve her tarafına resim levhaları asılmıştı. Emily, Annette'in elinden mumu alıp bir levhayı temaşaya başladı ki bir

meydan-ı harbte bir cengâveri tasvir eyliyordu. Bu cengâver diğer bir cengâver üzerine kılıcının ucunu dayatmış ki, o diğer cengâver atından yere düşerek onun ayakları altında görünüyor.

Bu resim Emily'ye ziyade tesir eyledi. Zira Montoni'nin resmi olup onu tanıyınca Emily'nin de tüyleri ürperdi. Elindeki şamdanı sair levhalar üzerine şöylece bir gezdirdikten sonra yere konulmuş büyük bir levha yanına geldi ki bunun üzerine büyük bir siyah perde örtülmüştü. Emily bu levhayı da temaşa için irkildiyse de kim bilir ne hikmete mebni kızcağızı bir korku istila eyledi. Annette ise daha ziyade ürkerek:

– Aman ey Hazret-i Meryem! Acaba bu levha o hikâye eyledikleri levha mıdır? diye haykırmaya başladı. Emily sordu ki:

– Sana ne hikâye eylediler?

– Şey dediler... Of! Hatırımda tutabilir miyim ya?

– Kaldır bakayım şu perdeyi!

– Kim! Ben mi? Bütün dünyayı bana bağışlasalar kabil değil! Bu siyah örtülü levhayı ha?

– Canım bu levha hakkında ne işittin?

– Hiç Matmazel, hiç! Bana buna dair hiçbir şey söylemediler. Fakat çabuk buradan çıkalım, yolumuzu arayalım.

– Hayır! Mutlaka şu levhayı görmeliyim. Al şu şamdanı da örtüyü ben kendim kaldırırım.

Annette şamdanı aldıysa da orada durmayıp hemen firara can attı. Emily bağıra bağıra kendisini çağırıyor idiyse de Annette arkasına bile bakmıyordu. Binaenaleyh Emily dahi orada yalnız kalamayacağından o da Annette'e peyrev olmaya mecbur oldu, ona yetiştiği zaman sordu ki:

– Canım Annette sana ne oldu? Bu levha için sana ne dediler?

– Hiçbir şey demediler Matmazel! Bildiğim bir şey varsa o dahi bu maddeye dair gayet mahuf[56] bazı ahvalin vukuundan ibarettir. O zamandan beri de bu levha o siyah örtüyle örtülü kalmıştır. Ri-

[56] mahuf: korkutucu

vayete göre bu şatonun Mösyö Montoni'den evvelki ashabına[57] ait bazı ahvale dairmiş.

– Pekâlâ Annette! Vakıa görüyorum ki bu levhaya dair hiçbir şey bilmiyorsun?

– Hiçbir şey bilmiyorum Matmazel. Zira bana yemin ettirdiler ki hiçbir kimseye...

Annette'in o yeminiyle bir de bildiğini söylemek merakı arasında müteredditolduğunu Emily görünce dedi ki:

– O! Öyle mi? Öyleyse istemem Annette, hiçbir şey söyleme!

– Evet Matmazel. Bunu benden işitmeyiniz. Zira...

– Zira dayanamaz da hepsini söylersin değil mi?

Emily güldü. Annette biraz kızardı. Nihayet böyle yekdiğerini takip eden oda ve salonları bitirmiş olduklarından biraz daha şuraya buraya baş vurduktan sonra kendilerini yine büyük merdivenin üst tarafında buldular. Annette Emily'yi orada bırakıp kendisi Emily'nin odasını buldurmak için şatonun hizmetkârlarından birisini aramaya gitti.

Yalnız kaldığı zaman Emily o levhayı düşünmeye başladı. Sabah olup da gündüzün ziyası bütün kuvvetini, cesaretini cem'e iktidar verdiği zaman, gidip şu levhayı görmeye katiyen karar verdi.

Biraz sonra şatonun hizmetçi kadınlarından birisi gelip Emily'nin odasına kadar delalet eyledi ki bu oda vakıa koridorun öte başındaysa da Emily ve Annette'in demincek girip çıktıkları sıra dairelerin de yanıbaşındaymış. Bu kocaman, vahşi ve soğuk odaya girdiği zaman Emily'yi bir titreme aldı. Zira rutubetten odanın duvarları terlemekteydi. Gelen kadının ismi Caterina (Katerin) olup Emily bir parça odun getirerek ocağa bir ateş yakmasını Caterina'dan rica eyledi. Caterina:

– Şimdi Matmazel, şimdi! Vakıa pek çok seneler vardır ki bu odada ateş yandığı yoktur! deyince Annette etrafına bakınarak dedi ki:

– Bu odaya niçin çifte oda denildiğini bir türlü anlayamadım.

[57] ashab: sahipler

Emily dahi odayı gözden geçiriyordu. Bunu da şimdiye kadar gördüğü sair odalar gibi vâsi ve yüksek tavanlı bulup odanın bir tarafına konulmuş olan yatak dahi vakıa şatonun her tarafında görülen köhne âsâr-ı azamete[58] mütevafık[59] görünüyordu. Bir pencereyi açıp baktı ki metrisler üzerine nezaret verir yüksek bir pencereydi. Dışarısı da pek karanlık olmakla etrafı daha ziyade görmeye mani oluyordu.

Zavallı Emily bu vahşet-âbâd içinde pek ziyade korkuyor idiyse de gözlerinin yaşını Annette'e göstermek istemedi. Kont Morano'nun da vüruduna[60] intizar olunup olunmadığını anlamaya pek arzusu var idiyse de gerek cevap alamam diye korkusundan ve gerek familya esrarını bir hizmetçi kıza faş[61] etmek saygısızlığından dolayı cesaret alamıyordu.

Bu esnada Annette'in efkârı bilkülliye başka şeylerle meşguldü. Zaten fevka't-tabia[62] hikâyelere pek ziyade merakı olduğundan ve bu şatoya dair pek acip ve garip şeyler işitmiş bulunduğundan zihni hep bunlarla meşguldü. Esrar-ı mezkûreyi hiç kimseye faş etmemesi kendisine şediden[63] tembih olunmuş bulunduğu için dahi bilakis esrar-ı mezkûreyi hikâye edecek adam arayıp duruyordu.

Biraz sonra Caterina odun ve ateş getirerek ocağı yaktığı için ateşin neşesi odadaki mahuf karanlığı da biraz tadil eyledi. Caterina Annette'in de madaması tarafından istenildiğini ihbar etmekle iki hizmetçi gittikten sonra bizim biçare öksüz bilkülliye yalnız kaldı. Bu hâlde yerinden kalkıp odayı ve eşyayı daha ciddice bir tavırla muayeneye başladı. Gözüne bir kapı ilişti ki öyle pek de muhkem olarak kapanmamıştı. Hâlbuki odaya girmiş olduğu kapı bu değildi. Bu kapının nereye açıldığını görmek için eline şamdanı alarak kapıyı itti. Derhal açılan kapının öte tarafında bir dar gizli merdiven gördü ki duvarın içinden geçirilmiş olduğu anlaşılıyordu. Üst başı kendi odasına gelen bu merdivenin alt başı nereden başladığını da anlamak istediyse de bu dereceye kadar kalbinde cesaret bulamadı. Kapıyı tekrar kapadı. O zaman gördü ki kendi odası cihetinde bu kapının

[58] âsâr-ı azamet: iri, hacimli eserler
[59] mütevafık: uygun
[60] vürud: geliş
[61] faş (et-): açmak; açıklamak
[62] fevka't-tabia: olağanüstü
[63] şediden: kuvvetle

hiç sürmesi olmadığı hâlde dış tarafında iki büyük sürmesi vardır. En ağır bir koltuk sandalyesini kendi odasına doğru açılmakta olan bu kapının arkasına dayatarak mümkün mertebe tahkim eylemiş oldu.

Her hâlde biçare kızcağız bu kadar uzak bir odada yalnız yatacağını düşündükçe korkusundan titriyordu. Bir aralık Annette'in kendisiyle beraber yatmasını Madam Montoni'den rica etmeyi düşündüyse de ihtimal ki değersiz bir havfa duçar olması mülahazasıyla beraber, Annette'in zaten meydanda olan havfı da bir kat daha artmış olacağını düşünerek bundan da vazgeçti.

Koridorda peyda olan bir ayak patırtısı kızın bu mülahazatını ihlal ederek biraz sonra gelen adamın Annette olduğu anlaşıldı ki yanında bir de uşak bulunarak o dahi Madam Montoni'nin Emily'ye gönderdiği gece taamını getiriyordu. Emily ocak başına oturup Annette'in de bu taama iştirakini rica eylediğinden Annette şu iltifattan fevkalhad hoşlanıp bir sandalye ile sofraya sokuldu. Dedi ki:

– Matmazel! Bizim senyör Montoni'nin bu hisara nasıl malik olduğu hikâyesini hiç dinlediğiniz var mı? Hikâye değil, bir vaka! Bir vak'a-i garibe!

– Vaka mı? Nasıl vaka? Ne işittin bakayım?

– Her şeyi işittim. (Etrafına bakınarak ve sandalyesini biraz daha yaklaştırarak) Yolda ikimiz bir arabada bulunduğumuzdan bana bunları hep Benedetto hikâye eyledi. "Matmazel Annette!" dedi, "O gittiğimiz harap şatonun ne olduğunu bilir misiniz?" dedi. "Bilmem Mösyö Benedetto!" dedim. "Rica ederim bilmeye şayan ne vardır?" dedim. "O! Matmazel Annette! Pek acayip şeyler var" dedi. "Fakat esrarı ketme[64] muktedirsiniz diye inanmak isterim. Vallahi cihanı bana verseniz size bir çift bile söz söylemem! Zira ben de ağzımı açıp bu esrara dair hiçbir kimseye harf-i vâhid söylememeye söz vermişim" dedi.

– Annette! Eğer sen bu esrarın ketmini vaat etmişsen söylememelisin.

Annette ehemmiyetli bir tavır takınarak dedi ki:

[64] ketm: saklama

– Vakıa öyle Matmazel! Fakat size her şeyi söyleyebilirim. Siz başkasınız.

Emily gülmeye başladı, dedi ki:

– Öyleyse söyle! Ben de hiç olmazsa senin kadar olsun ketum olacağımı sana vaat edebilirim.

– Görüyorsunuz ya bu şato gayet eskidir Matmazel. Diyorlar ki birkaç sene şiddetli muhasaraya göğüs vermiştir. Bir zaman Senyör Montoni'nin değilmiş. Onun aba ve ecdadının da malı değilmiş. Fakat eğer o kadın kocaya varmaksızın vefat ederse bilmem hangi cihetlerden dolayı bu şato Senyör Montoni'nin malı olacakmış.

– Hangi kadın?

– Sabrediniz, daha sıra o kadına gelmedi. Ben de işte size o kadını söyleyecektim. Bu kadın, bu şatoda sakinmiş. Şatoya bakarak anlayabilirsiniz ki etbâ ve bendegânı[65] da pek çokmuş. Bizim Mösyö daima gelip bu kadını görürmüş. Uzaktan uzağa karabetleri[66] de varsa da Mösyö o kadına alaka ederek izdivacı da teklif eylermiş. Kadınsa bir başka erkeği sever ve binaenaleyh bizim mösyöyü istemezmiş. Bu da bittabi Mösyö'yü şiddetli bir gazaba duçar etmiş. Mösyö'nün gazabı demek ne demek olduğunu artık anladınız ya Matmazel? İhtimal ki kadın dahi Mösyö'nün gazabı ne demek olduğunu anladığı için onunla tezevvüce talip olmamış. Her neyse kadıncağız pek çok seneleri bir yeis ve fütur[67] içinde geçirmiş. Fakat... aman ey Hazret-i Meryem! O patırtı ne Matmazel? İşitmediniz mi Matmazel?

– Hiçbir şey yok. Rüzgâr sedası! Devam et!

– Ne diyordum? Ha! Kadın pek mustaripmiş. Evet pek mustarip! Terasa üzerinde geziniyormuş. Yalnız gezinip kendi kendisine de ağlarmış. Siz pek merhametli bir kız olduğunuzdan bu hâl sizin kalbinize rikkat verir, değil mi Matmazel?

– Evet, evet! Sonra? Şu hikâyenin sonu ne olmuş bakalım?

– Her şeyi sırasıyla söyleyeceğim Matmazel! Hiçbirisini ketmetmeyeceğim. Buraya kadar hikâye eylediğim şeyleri Venedik'te

[65] etbâ ve bendegân: hizmetliler, uşaklar ve köleler

[66] karabet: akrabalık

[67] yeis ve fütur: üzüntü ve ümitsizlik

öğrenmiştim. Fakat bundan sonra söyleyeceklerimi ancak buraya geldikten sonra öğrendim. Bu iş olalı çok sene olmuş. O zaman Mösyö Montoni henüz delikanlı olup Sinyora Laurentini tesmiye olunan o kadın dahi pek güzelmiş. Fakat o dahi ekseriya Mösyö gibi şiddetli gazaplara duçar olurmuş. Nihayet Mösyö'ye meram anlatamayacağını görünce ne yapsın? Şatoyu terk ederek bir daha avdet etmemiş. Lakin kadıncağız şatoda olsun olmasın, hep bedbaht, hep mustarip değil mi? Nihayet bir akşam... ah ey Saint Peter imdat! Matmazel şu lambaya bakınız lambaya! Bakınız alevi nasıl masmavi!

Bunu söyleyerek Annette çıldırmışçasına bir havfla etrafına bakınmaya başladı. Emily kızı teskin ederek dedi ki:

– Allah aşkına Annette deli mi oluyorsun? Ne var? Rica ederim şu hikâyeyi bitir. Zira yorulmaya başladım.

Annette lambaya bir nazar-ı dehşet daha fırlattı. Badehu sedasını kısarak kemal-i havfla dedi ki:

– Rivayete göre senenin nihayetlerine doğru yani demek oluyor ki Eylül evasıtında[68] veyahut farz edelim ki Teşrin-i evvel iptidalarında (Hâlbuki alafranga sene nihayeti Kânun-ı sani* nihayetidir.) elhâsıl hangi ay olursa olsun fakat her hâlde senenin gayesinde bir akşam üzeri o kadın şatodan harice çıkıp orman içinde gezinirmiş. Hani ya şu her zaman gezindiği gibi! Yanında yalnız beslemesi bulunup soğuk bir rüzgâr eserek kuru yaprakları etrafa düşürüyormuş. Nihayet görmüşler ki yalnız başına ormana doğru dalmış gitmiş. Gece oldukta avdet etmemiş. Gece yarısını geçmiş hâlâ kadından eser yok. Uşaklar bittabi kadının başına bir hâl geldiğini hükmetmişler. Meşaleler yakıp aramaya gitmişlerse de sabaha kadar aradıkları hâlde bulamamışlar. Anladınız mı Matmazel? Bu dehşetli hâli anladınız mı? O zamandan beri kadın kaybolup gitmiş.

Emily kemal-i taaccüble[69] sordu ki:

– Bu hikâye gerçek miymiş Annette?

– Pek gerçek Matmazel! Hatta şunu da ilave ediyorlar ki o zamandan beri Sinyora'nın geceleri ormanda gezindiği görülüyormuş.

[68] evasıt: ortalar

[69] kemal-i taaccüb: aşırı şaşkınlık

* Sani değil "evvel" olacak (Haz.)

Şatoda kalan bazı ihtiyar bendegân gözleriyle görmüşler. İhtiyar vekilharç, eğer söylemek isterse buna dair size acip ve garip şeyler hikâye edebilir.

– Fakat işin içinde ne kadar büyük tenakuzlar[70] var. Hem kadının bir daha bulunmadığını söylüyorsun hem de şimdi orman içinde görüldüğünü haber veriyorsun.

Annette kemal-i havfla yerinden davrandı. Emily'nin şu son mülahazasına kulak bile vermeyerek dedi ki:

– Susssss Matmazel! Sussss! Biliyorsunuz ki bu sırrın ketmini bize katiyen tavsiye etmişlerdir. Benedetto'ya, gerek bana bir ziyan geldiğini elbet istemezsiniz.

– Benim ketumluğumdan şüphe etmeyiniz. Fakat sen başkalarına bu sırrı ifşa edersen ona karışmam. O zaman Montoni kızar. Şimdi şu kadına gelelim. Onun hakkında ne yolda icra-yı tahkikat olundu?

– Pek çok tahkikat icra olunmuş. Çünkü bizim Mösyö bu kadının en yakın vârisi olmakla şato kendisine intikal edeceğinden kadının vefatı tahakkuk etmeyince yahut pek çok seneler geçmeyince şatoya malik olamayacağını hâkimler, senatörler bizim mösyöye anlatmışlar. Rivayete göre o zamandan beri daha birtakım acip ve garip hâller vukua gelmiş ki işte Matmazel onları size bir türlü hikâye edemem.

– Asıl acip ve garip olan senin sözlerindir. Mademki birçok geceler bu kadın görülmüştür diyorsun, niçin kendisiyle lakırdı etmemişler.

– Lakırdı mı? Aman Matmazel! Hiç öyle şey mi olur? Onunla lakırdı ha?...

– Niçin edilmesin?

– Aman ey Hazret-i Meryem! Hiç, bir ruha lakırdı söylenir mi?

– Ruh mu? Bu kadın neden ruh oluyormuş? Madem ki yanına yaklaşmamışlar, madem ki kendisine söz söylememişler, ruh, cin, cadı, peri filan olduğunu neyle hükmedebilecekler?

– Söyleyemem ki ah Matmazel, söyleyemem! Şurası muhakkaktır

[70] tenakuz: çelişki

ki onun gezip yürümesi başka adamlara benzemezmiş. Kendisi hiçbir şey söylemezmiş. Eğer sağ olsa, başka adamlara benzese söylemez miydi? Hatta bu şatoda bazı yerler vardır ki oralarda bazı ahval-i fevka't-tabia[71] görüleliden beri oralara kimse gitmez olmuş. Hele garp tarafında bir eski ibadethanecik varmış. Bazı kere nısfü'l-leylde[72] orada iniltiler işitiliyormuş. Hikâyesi bile insanın korkusundan ödünü patlatıyor.

Her ne kadar Emily'nin de derununu bir havf-ı azim[73] istila etmeye başlamışsa da hizmetçi kıza renk vermemek için gülümsemeye cebr-i nefs[74] eyledi. Dedi ki:

– Haydi Annette haydi! Bu zevzekçesine hikâyeler elverir.

– Zevzekçesine hikâyeler mi? İster istemez Caterina'dan işittiğim bir fıkrayı size nakledeyim. Bir kış akşamıymış. Hava dahi gayet soğukmuş. Zavallı Caterina daima şatoya gelip ihtiyar Carlo ile karısına refakat edermiş. O akşam Carlo ateş üzerinde pişirip yemek için biraz kuru incir getirmesini Caterina'dan rica etmiş. Caterina lambayı alıp... Şişşşt! İşitmediniz mi Matmazel? Ben eminim ki bir gürültü daha oldu.

Vakıa Emily dahi gayet heyecanla etrafı dinlediyse de başka bir ses işitilmedi. Verdiği emir üzerine Annette hikâyesinde devamla dedi ki:

– Caterina lambayı alıp şimal tarafındaki sıçan yoluna doğru gitmiş. Hani ya şu demincek bizim geçtiğimiz yer! Bir de tamam sıçan... Of Matmazel işte bu defa şüpheniz kalmadı ya? Nedir o gürültü?

– Susssss! Annette vakıa...

Vakıa işitilen bir patırtı üzerine Emily dahi korkusundan donakalmıştı.

İkisi de put gibi gayr-ı müteharrik[75] oldukları hâlde dinlediler. Filvaki dış taraftan odanın duvarına bir daha şiddetle vuruldu. Annette bir feryat kopardı. O aralık odanın kapısı ağır ağır açılarak

[71] ahval-i fevka't-tabia: olağanüstü hâller
[72] nısfü'l-leyl: gece yarısı
[73] havf-ı azim: büyük korku
[74] cebr-i nefs (eyle-): kendini zorlamak
[75] gayr-ı müteharrik: hareketsiz

içeriye Caterina girdi ve yine Annette'i Madam'ın çağırdığını söyledi. Emily bu gelenin filvaki Caterina olduğunda hâlâ şüpheliymiş gibi havf ve ihtirazında devam ediyordu. Meğer Caterina şaka etmiş, ama Annette yarı gülerek yarı ağlayarak bu fena şakadan dolayı Caterine'i bir âlâ tekdir eyledi.

Annette'in hikâyelerinden dolayı havf ve heyecanı artmış olan Emily bu odada yalnız yatamayacağını görüyor idiyse de şu zaaf ve mağlubiyetini göstermemek için nefsiyle mücadele ediyordu. Binaenaleyh Annette'e de, Caterina'ya da kendisini yalnız bırakabileceklerini anlattı.

Yalnız kaldığı zaman zihni bittabi Sinyora Laurentini'nin hikâye-i acibesiyle iştigale başladı. Kendini de düşündü. İki ay evvel hiç tanımadığı meşkûkü'l-ahval[76] bir adamla şu vahşi yere gelmiş bulunmasından dolayı kendisini de Sinyora Laurentini'ne benzetiyordu.

Montoni hakkında Valancourt'un söylediği sözler de hatırına geldi. Emily'nin bu adamla gurbete gitmesinden Valancourt'un havf ve ihtirazı meğer pek beca[77] imiş. Kızcağız bunu tasdik etti. Fakat hiç olmazsa Valancourt'un da başını belaya sokmamış ve bu korkunç hâllere yalnız kendisi düşmüş olması mütalaasıyla teselli bulmaya çalışıyordu.

Dışarıda gayet şiddetli esen rüzgârın koridorun içinde boylu boyuna cereyanı ve bazı kapılara çarpması bu gecenin dehşetini bir kat daha arttırıyordu. Ocaktaki ateş dahi bir hayli zamandan beri sönmüş ve kızcağız ocağın külüne karşı oturup düşünmekte bulunmuştu. O aralık rüzgârın şiddetli hamlesi Emily'in biraz evvel önüne koltuk sandalyesi dayatıp güya tahkim etmiş olduğu kapıyı gürültü patırtıyla arkasına kadar dayamasın mı? Ocaktaki külü savurarak oda içini bir hercümerc hâline getirmesin mi?

Havfın son derecesine duçar olduğu hâlde Emily yerinden fırladı. Bereket versin ki o rüzgârda lamba sönmedi. Onun verdiği gayretle kızcağız merdiveni gördüğü zaman birkaç adım inip aşağısını teftişe kadar kalbinde cüret buldu.

[76] meşkûkü'l-ahval: şüpheli; ne olduğu belirsiz

[77] beca: yerinde; uygun

Fakat merdivenin aşağısındaki umk-ı azim[78] ve zulumat-ı kesife[79] yine kızcağızı korkutup bu tahkiki ferdaya[80] talik[81] ile bu defa bütün eşyayı kapı arkasına yığarak daha güzel tahkim eyledi.

Lambayı masa üzerine koyup kendisi yatağına girdiyse de pek fena korku hâlindeydi. Lambanın baygın ve titrek ziyaları arasında güya birtakım hayalatın karyolasındaki perdeler arasından içeriye girdiğini görüyor zanneyliyordu. O zaman şatonun büyük saati nısfü'l-leylden sonra biri vurdu. Hâlbuki zavallı Emily'nin hâlâ gözleri kapanmamıştı.

[78] umk-ı azim: büyük derinlik
[79] zulumat-ı kesife: yoğun karanlık
[80] ferda: yarın
[81] talik: erteleme

14
SİYAH ÖRTÜLÜ LEVHA

Sabah olup şafak attığı zaman bütün gece Emily'nin zihnini, kalbini ihata eyleyen havf ve dehşet bulutları dahi zail[1] olmaya başladılar. Yatağından kalkıp pencereye koştu. Etrafın bir letafet-i vahşiyane ile latif olan ahvalini temaşaya başladı. Birbiri üzerine yığılmış olan dağlar arasında gâhice sık ormanlı vadiler de görülüyordu. Derununda bulunduğu şatonun bu tarafındaki duvarları gayet dik ve derin bir kaya üzerine bina edilmiş ki kayanın dibinden de azim bir sel koca koca taşları yuvarlayarak gürültü patırtıyla akıyor. Sabahleyin erkenden epeyce kesif bir beyaz bulut uzacıklara doğru bazı mahalleri setretmiş idiyse de biraz sonra güneş yükseldikçe, bunlar dahi zail olarak uzaklara kadar ağaçlar, tepeler ve hatta hayvanat sürüleri bile nümayan olmaya başladılar.

Gerek sabahın serinliği ve gerek bu müşahedatın ihsasıyla[2] Emily'nin kalbi yine iade-i kuvvet eyledi. Pencere önünden gözlerini mahut kapıya çevirip onun dışındaki merdivenin nereye indiğini anlamak için kapıyı açmaya çalıştı. Bir de kapının dış tarafından sürmelenmiş olduğunu görmesin mi?

Aman yarabbi! İşte bu hâl, kızcağızı bihakkın ürküttü. Demek oluyor ki gece vakti buraya birisi gelmiş, yoklamış da, kapıyı dışarıdan

[1] zail (ol-): kaybolmak

[2] ihsas: duygulanmalar

sürmelemiş. Şu gelen dost mu düşman mı? Emily bundan bihakkın korktu. Ya herif içeriye girseydi? Kızcağız ne kadar bağırsa sedasını kim işitecek? Herhâlde o gün keyfiyeti Madam Montoni'ye anlatarak bir başka oda istemeye katiyen karar verdi.

Bu cüretle odasından çıkıp epeyce müşkülatla yolunu bularak dün akşamki içtima salonuna kadar gitti. Orada sabah kahvaltısı hazırlanmış olup Montoni şatonun ahvaline dair ihtiyar Carlo ile teftişe gittiğinden salonda Madam Montoni yalnızdı. Gözlerinin hâlinden kadıncağızın bütün gece ağlamış olduğunu anlayan Emily kendi derdini bırakıp halasına acımaya başladı. Fakat kadına asla renk göstermedi. Zira bedbaht ve şayan-ı terahhum[3] olduğunun anlaşılması Madam Montoni'nin azametine dokunacağını biliyordu. Hazır eniştesi orada yokken şu kapı ve oda keyfiyetini anlatarak hem başka bir oda istedi hem de buraya ne maksada mebni gelindiğini sordu. Halası oda meselesi için eniştesine müracaat lazım geleceğini anlatıp diğer suale gelince ol bapta katiyen malumatı olmadığını temin eyledi. Bu aralık Montoni de gelip kimseye selam bile vermeksizin kahvaltı masasının başına geçti. Emily dikkat etti ki bugün herif sair vakitlerden daha tünd[4] idi. Lakin oda meselesini açmaktan yine çekinmedi. Montoni ekşi bir suratla dedi ki:

– Böyle ufak tefek şeylerle iştigale vaktim yok. Bu oda size tahsis olunmuştur. Memnun oluvermelisiniz. İhtimale asla karib görünmez ki gece vakti bir adam mücerret[5] açık kapıyı kapamak için o koca merdiveni çıkmış olsun. Siz girdiğiniz zaman kapalı değilmişse ondan sonra rüzgâr sürmeyi sürmüş olabilir. Lakin bilemiyorum ki bu kadar beyhude bir şey için neden kendimi böyle yoruyorum.

Şu yoldaki cevap Emily'yi tatmin edemediğinden ve o kocaman sürmenin kapanması rüzgâr işi olamayacağından odasının mutlaka tebdili lüzumunda ısrar eyledi. O zaman Montoni suratı daha ziyade asarak âdeta tahkir ve tekdir tavrıyla dedi ki:

– Kendiniz böyle budalalıklara inanıyorsanız, bari başkalarını

[3] şayan-ı terahhum: acımaya layık
[4] tünd: sert; asık suratlı
[5] mücerret: sadece

da zorla inandırmak için boğazına sarılmayınız. Böyle beyhude korkularla zehirlenen hayatlara acımalıdır.

Bu son sözü söylerken gözlerini karısına dikti. O biçare kibirli kadıncağız her neden dolayı ise pancar gibi kızarıp önüne baktı. Hiç ses çıkarmadı. Montoni dahi biraz sonra çıktı gitti.

Kendi hisse-i tekdirinden dolayı Emily de pek ziyade müteessir oldu. Halası dahi tuvaletini icra için çıkıp gidince yalnız kalan kızcağız gönlünü eğlendirmek için şatoyu gezmeye başladı. Şatonun ta üstüne çıkıp etrafı temaşaya koyuldu ki üç taraf gayet yüksek ve sarp kayalar üzerine mebni olup dördüncü taraf, eğerçi bu mania-ı tabiiyeden[6] mahrumsa da gayet müstahkem kulelerle müdafaa olunacak bir surette yapılmıştır. Terasaları külliyen gezdikten ve min-asıl[7] bu hisarın yapılmasındaki ihtimam ve itinaya fevkalhad[8] şaştıktan sonra bir siper duvarı üzerine dirseğini dayatarak etrafa ve aşağıya doğru medd-i enzara[9] başladı. Her ne tarafa baksa suubet ve menaetinden[10] ve bir vahşet-i müdhişe içinde azim bir letafetten başka bir şey görünmüyordu.

O aralık şöyle uzacık bir yerde gözüne Montoni ilişti ki yanında iki uşak bulunduğu hâlde incecik bir izden yüksek bir kaya üzerine çıkıyordu. O kaya üstüne çıkıp durarak hisarı hariçten temaşa ile yanındakilere de bir şeyler anlattığı evza ve harekâtından müsteban[11] oluyordu.

Bu iki adam meyanında Emily, Carlo'yu tanıdı. Diğeri köylü kıyafetinde ve Emily'nin meçhulü bir adamdı ki Montoni asıl emir tarzında söylediği sözleri de bu adama hitaben söylüyordu. Emily oradan kalkıp şatonun sair taraflarını da gezmekteyken birdenbire kulağına birkaç arabanın birden avluya duhulünden mütehassıl[12] bir seda geldi. Bunu müteakiben şatonun büyük çanı da dangırdadı ki yeniden misafir geldiğine işarettir.

Evvel be evvel kızın hatırına gelen şey bu yeni gelenlerin içe-

[6] mania-ı tabiiye: doğal engel
[7] min-asıl: hakikaten
[8] fevkalhad: fazlasıyla
[9] medd-i enzar: uzaklara bakma,
[10] suubet ve menaet: zorluk ve çetinlik
[11] müsteban (ol-): anlaşılmak
[12] mütehassıl: hasıl olan; çıkan

risinde Kont Morano'nun da mevcut olması ihtimali olarak güya onunla mülakatını birkaç dakika daha tehire yardım edecekmiş gibi bir hükümle hemen odasına koştu, kapandı. Hele biraz sonra kapısının önünde bir ayak patırtısı peyda olunca kızcağızın havfı arttı.

Oraya kadar gelip müteakiben içeriye giren Annette'ti. Girer girmez dedi ki:

–Ah Matmazel! İşte Senyör Cavingi geldi. Onun vürudundan ne kadar memnunum bilseniz! Yalnız onun geldiği için değil, kendisi yalnız da değildir, Senyör Verezzi dahi beraberdir. Biri daha var. Hem de bilseniz kim! Kim olduğunu mutlaka bilemezsiniz.

Emily bu sözü işitir işitmez dizlerinin bağı çözülüp sedir üzerine yıkılıvererek:

– Aman yarabbi! Mutlaka Morano'dur, sözleri de ağzından dökülüverdi.

Annette kızın fenalaştığını görünce "Ya Hazret-i Meryem! Aman size ne oluyor Matmazel! Yanılıyorsunuz! Su! Aman gideyim su arayım!" diye yerinden fırladıysa da Emily o hâl-i zaafındaki nazik sedasıyla: "Yok, otur! Pencereyi aç! Kont aşağıda mı dedin?" diye kızı men eyledi. Annette dedi ki:

– Kont mu! Ben Kont'a dair bir kelime söylemedim. Hayır Matmazel Kont burada yoktur.

– Gerçek mi?

– O! Gepçerçek Matmazel! Ben demir parmaklıklı bir pencereden bakıyordum. Şimal tarafındaki biricik yarıktan ibaret olan penceresi. Arabalar geldiler. Böyle bir vahşi yere gelen adamlarda vahşiyane çehreden başka ne umulur? Bir de bakayım ki... Ah Matmazel az kaldı sevincimden kendimi pencereden dışarıya fırlatacaktım.

– Fakat söyle Allah aşkına gelen kimdir? Kimim için bu kadar sevindin?

– Ludovico! O da geldi Matmazel! Ludovico'yu tahattur ettiniz ya?

Hizmetçi kızın gevezeliği uzatmasından bıkıp usanmış olan Emily mustaribane bir tavırla:

– Ne bileyim ben. O Ludovico kim oluyormuş? cevabını verince Annette bir tavr-ı istigrabla dedi ki:

– Acayip! Matmazel hiç Ludovico'yu unutabilmeniz kabil midir? Hani ya o güzel gondolun küreklerini çeken, hani ya son kayık yarışında büyük mükâfatı kazanan büyük Ludovico'yu! Canım o genç adamı ki kahraman, meşhur Roland ile Magribî Araplar hakkında o güzel destanları okurdu. Bir de hangi imparatordu o?... Şarl... Şarl... Ha ha.. manı, Şarlman'ı! Evet imparatorun destanlarını okuyordu. Hem de benim penceremin altında. Hatta o mehtaplı gecede! Venedik'te Matmazel, Venedik'te. Ah onun negamatını[13] ne kadar lezzetle dinliyordum.

Emily hiç canı istemediği hâlde gülmeye başladı. Dedi ki:

– Korkarım ki Annette o delikanlının negamatı senin kulağından ziyade kalbine tesir eylemiştir. Fakat bu baptaki esrarını herkesten ketmetmelisin. Be-tahsis[14] Ludovico'nun kendisinden.

– Matmazel! Esrar-ı saireyi[15] ferd-i aferideye[16] açmamaya muktedirim ama bu sırrı bir türlü ketmedemeyeceğim.

– Pekâlâ pekâlâ! Sen bilirsin, şimdiki hâlde hiçbir fenalığım kalmadı. Yalnız kalabilirim.

– Ha! Bak Matmazel, size sormayı unuttum. Bu geceyi şu müthiş odada nasıl geçirdiniz bakayım?

– Alelade ve tabii bir hâlde!

– Hiçbir gürültü patırtı işitmediniz mi?

– Hiç!

– Hiçbir şey görmediniz mi?

– Asla!

– Acip şey!

– Neden acip olsun? Hem bu sualleri neden soruyorsun?

– Ah Matmazel bu oda hakkında pek çok rivayetler var da...

[13] negamat: nağmeler; şarkılar
[14] be-tahsis: özellikle
[15] esrar-ı saire: diğer sırlar
[16] ferd-i aferide: tek bir kişi

fakat bütün dünyanın altınlarını bana verseler, o rivayetleri yine size tebliğ edemem. Çünkü sizi korkuturlar.

– Mesele beni korkutmak meselesiyse o zaten vâki oldu. Artık bakisini[17] de söyleyebilirsin.

– Pekâlâ! Söyleyim ama... Aman yarabbi! Diyorlar ki Matmazel buraya ervah-ı habise gelirmiş. Hem de pek çok zamandan beri.

– Öyleyse dün akşam açık olan kapıların sürmelerini sürenler de bu ervah-ı habisedirler. Çünkü dün akşam yokladığımda kapı açıktı. Bu sabah sürmeli buldum.

Emily kendi havfını setr için şu sözleri mütebessimane bir çehreyle söylemiş idiyse de Annette bu sözlerden fevkalhad ürktü. Kemal-i heyecanla benzi uçarak sordu ki:

– Ey?

– Aşağıda işittin mi ki bu kapıyı uşakların biri kapamış?

– Hayır Matmazel, işitmedim. Bana bir şey demediler. Gideyim sorayım! diye Annette yerinden fırladıysa da Emily kızı tutarak:

– Sabret! Sana söyleyecek başka sözlerim de var. Şu oda hakkında ne biliyorsan, bana söylemelisin ve bana öğretmelisin ki bu merdiven nereye iniyor, dediyse de, Annette, Emily'den almış olduğu kapı sürmelenmesi havadisini bir an evvel işaaya[18] can attığından:

– İşte gideyim bunu da sorayım Matmazel! Hem eminim ki Madam şimdi beni arıyor. Bir saniye daha teehhür edemem, diye fırladı gitti.

Gelenlerin içinde Morano bulunmadığından dolayı mutmain[19] olan Emily, hizmetçi kızın zünun-ı batılaya[20] itikadından dolayı gülümsediyse de kendisi dahi bu korkulardan bilkülliye azade olmadığını da itiraf etmelidir. Odasının tebdili hakkındaki ricası kabul olunmaması üzerine eldeki odaya kanaat mecburiyetinde bulunan kızcağız, şu oda içini biraz tanzim etmek için kalktı, kitaplarını yerleştirmeye başladı ki bahtiyarlığı zamanında en büyük medar-ı

[17] bakisi: geri kalanı
[18] işaa: haber yayma; duyurma
[19] mutmain: rahatlamış
[20] zünun-ı batıla: batıl inançlar

sefası[21] bunlar olduğu gibi şu bedbahtlığı zamanında da en büyük medar-ı tesliyeti yine bunlardır. Bir aralık kitaplardan birini açıp güya gönlünü eğlendirmeye çalıştıysa da gözleri satırlar üzerinde ve aklı başka yerlerde olduğundan muvaffak olamadı. Kaldırıp kitabı elinden atarak yine şatoyu gezmeye çıktı. Bu şatonun eski sahibesi hakkındaki rivayat-ı acibe[22] tekrar hatırına gelmişti. Hele örtülü levha hikâyesi ondan az acip değildir a!

Odalara girip çıkmaya başladı. İçinde fena fena endişeler hüküm sürüyordu. Nihayet mahut kırmızı salona gelerek bir saniyecik kapı önünde irkildikten sonra olanca cüretini toplayıp içeriye girdi. Mahut örtülü levhaya doğru yürüdü ki bu levha emsal-i sairesine kıyas olunamayacak kadar büyük bir şey olarak duvara dayanmıştır. Örtüsüne elini uzattığı zaman yüreği gümbür gümbür çarpmaya başladı. Maahaza merakın galebesiyle cüret ve cesaretini topladı. Güya ettiği iş bir kabahatmiş gibi kemal-i havf ve ihtirazla[23] etrafına baktı, itminan-ı kalb hasıl eyledikten sonra perdeyi tutup...

Evet! Perdeyi tuttuktan sonra ne olduğunu hemen hemen kendisi de anlayamayacak bir hâle geldi. Vakıa tuttuğu perdeyi kaldırmıştı. Ama kaldırır kaldırmaz ellerinin bağı çözülüvererek perde yere düşmüştü.

Bu perdenin setrettiği şey bir resim levhası değildi. Ne münasebet! Korkunç bir şey! O kadar korkunç, o kadar müthiş ki söylenemez. Kızcağızda söylemeye iktidar da kalmadı. Şırak diye olduğu yere yığılıverdi, bayıldı gitti.

Kim bilir neden sonra tekrar ihsasını[24] topladıkta perde arkasında gördüğü şey tekrar hatırına gelince az kaldı ki tekrar bayılsın. Tahtalar üzerinde sürünmek nev'inden bir hareketle kendisini salondan dışarıya atabilerek odasını bulduğu zaman güya müthiş bir girdaptan kurtulmuşçasına selamet-şinasane[25] bir nefes aldı. Şu kadar ki gördüğü şeyin hâlâ devam eden bakiye-i tesiratı[26] sebebiy-

[21] medar-ı sefa: eğlenme vesilesi
[22] rivayat-ı acibe: tuhaf rivayetler
[23] kemal-i havf ve ihtiraz: aşırı korku ve çekinme
[24] ihsas: duyular
[25] selamet-şinasane: kurtulmuşçasına
[26] bakiye-i tesirat: etkilerinin arda kalanı

le artık bu odada yalnız oturamaz oldu. Bu şatoda şimdiye kadar ne gibi fenalıklar vukua gelmiş olduğunu o siyah perde arkasında müşahede eylediği ahval, kendisine anlatmış olduğu gibi bundan sonra daha ne kadar fenalıklar olabileceğini de düşündürmekteydi. Penceresi önüne gitti. Orası kendi için bir ilticagâh hükmünü aldı. Zira dışarıdaki sedalar uzaktan uzağa oraya gelmekte ve bazı bazı pencere önünden de adamlar geçmekteydi.

Biraz sonra Montoni ile Verezzi dahi konuşarak pencere altından geçtiler. Bunlardan biraz daha sonra Bertolini ve Cavigni de geçip diğerlerine ulaştılar. Bu hâlde Emily halasının yalnız bulunduğunu cezmederek onun yanına gitmek için odasını terk eyledi.

Madam Montoni tuvalet odasında akşam taamı için süslenmekteydi. Emily'nin uçkun çehresini görünce ıstırab-ı derununu anlayarak telaşa başladıysa da gayretli kızcağız esrarını ketm ile ıstırabını halasına göstermemek derecesinde cebr-i nefs edebildi. Hâlbuki dudakları hemen her an bu esrarın kâffesini ifşaya hazır ve âmade bulunuyorlardı. Yemek zamanına kadar halası yanında kalıp birlikte taam salonuna gittikleri zaman yeni gelen misafirleri orada buldular. Bunlar her zamanki şevk ve şetaret hâlinde olmayıp cümlesi derin derin düşünmekteydiler. Binaenaleyh ne Emily'ye ne Madam Montoni'ye dikkat bile etmiyorlardı. Pek az lakırdı söylüyorlardı. Montoni ise hemen hiç ağzını açmayıp onun vech-i abusuna[27] baktıkça Emily'nin içi titriyordu. Zira o anda kırmızı salonda siyah perdenin arkasında gördüğü şeyler kâmilen hatırına geliyorlardı.

Birkaç defa kızın rengi bozuldu. Renginden, hâlini de anlayacaklar zannıyla korktuysa da huzzar[28] dikkat etmedikleri gibi kendi de gayret eyleyerek her hâlde hâlini kimseye belli etmeyebildi.

Erkeklerin aralıkta bir iki üç söz ve uzun uzadıya fasılalarla söyleştikleri şey, o aralık İtalya'yı hercümerç[29] eylemekte bulunan iğtişaşat[30] ve muharebat-ı dahiliyeye[31] dairdi. Venedik hükûmetinin kuvve-i askeriyesi mukadderatından ve bu askere kumanda eden

[27] vech-i abus: somurtkan yüz
[28] huzzar: hazır bulunanlar
[29] hercümerç (eyle-): darına dağınık, alt üst etmek
[30] iğtişaşat: karışıklıklar
[31] muharebat-ı dahiliye: iç çatışmalar

generallerin derece-i maharetlerinden filanından da bahsolunduysa da bu bahisler dostane değil âdeta hasmane[32] idiler.

Kont Morano'dan hiç bahsolunmadı.

Yemekten ve uşaklar çekildikten sonra bir adam gelip haber verdi ki Venedik'te Orsino'nun mağdur-ı hançeri olarak katledilen asilzadenin vefatı şayi[33] olarak hükûmet de katilleri taharride son dereceye kadar takayyüd ve ihtimamda[34] kusur etmiyormuş. Bu haber Montoni'yi pek ziyade bizar ettiyse de arkadaşlarına hiç renk vermiyordu. Güya bu iş hiç kendisine ait değilmiş gibi bir tavr-ı lakaydane ile Orsino'nun nereye saklanmış olduğunu da sordu. Zira bu akşamki misafirler meyanında Cavigni'den maada hiçbirisi Montoni'nin Orsino'ya yataklık eylediğinden haberdar değildiler. Bunlar Orsino'nun hemen cinayet gecesi bir yolunu bulup Venedik'ten kaçmış olacağını hükmeylediler. Zira kendileri dahi herifin en samimi ve en sadık dostlarından bulundukları hâlde Orsino, hiçbirisine, hiçbir haber verememişti. Montoni dedi ki:

– Onun kadar müvesvis[35] bir adamın en sadık dostlarına da bu yoldaki esrarını faş eylemeyeceği derkârdır. Fakat er geç elbette biçarenin yakası ele geçecektir.

Bu sırada kocası tarafından vuku bulan bir göz işareti üzerine Madam Montoni ve onun arkasından Emily salondan çıktılar. İki kadın her biri kendi ihtisasat-ı müteellimanesiyle[36] meşgul oldukları hâlde bir müddet şatonun siperli terasaları üzerinde gezindiler. Emily şu siyah perdenin setreylediği esrar-ı muhişeyi halasına faş edivermemek için bütün kuvvetiyle cebr-i nefse mecburiyet hisseyliyordu.

Bir aralık parapete* yaslanarak harici temaşa ederlerken yakınca bir yerde bazı amelenin işten paydos etmekte olduklarını gördüler. Orada bir de eski top vardı. Madam Montoni ne işlediklerini ame-

[32] hasmane: düşmanca
[33] şayi (ol-): yayılmak
[34] takayyüd ve ihtimam: dikkat ve özen
[35] müvesvis: vesveseli; kuşkucu
[36] ihtisasat-ı müteellimane: kederli duygular
* Parapet: kalelerde mazgal ve mazgal siperlerinin oluşturduğu girintili çıkıntılı dış duvarların üst bölümü, kale korkuluğu

leden sorup da: "Hisar tamir olunuyor Madam!" cevabını aldığı zaman istigrap etti. Zira burada uzun uzadı ikamet eyleyeceğine dair Montoni kendine bir şey söylememişti. Yine bu aralık hariçten bir hayli süvarilerin geçtiğini gördüler ki en önde yürüyen kumandan şatoya doğru gelecek zannolunuyordu.

Emily'ye meçhul olan bir sebepten dolayı Madam Montoni bu askerin zuhurundan ziyadesiyle meraklandı. Bu keyfiyeti kocasına ihbar için Emily'yi gönderdi. Montoni ve misafirlerinin oturdukları salona yaklaştıkta bunların yekdiğeriyle âdeta muaraza[37] eylediklerine delalet edecek bir şamata, kızcağızı kapı önünde irkiltti. Fakat müteakiben o şamata kesilmesiyle içeriye girebildi.

Bir tavr-ı gazubane ile birdenbere Emily'ye dönen Montoni kızın verdiği haberi sakitane dinledikten sonra cümlesi birden kalkıp terasalar üzerine çıktılar ve gayet telaşla süvarileri gözden geçirdiler. Ama derhal hükmolundu ki bunlar Modena taraflarına giden bir müfreze-i askeriyedir. Çaldıkları boru ve zillerin sedası bile işitilecek kadar yakından geçerek üniformaları ve silahları bile fark olunuyorlardı. Bu askerlerin şato tarafına hiçbir nazar-ı husumet atfetmeyerek geçmesi Montoni'yi büyük bir korkudan kurtardı. Asker bütün bütün uzaklaşıp gözden kaybolmadıkça ve borularının sedası bile işitilmemeye başlamadıkça Montoni terasa üzerinden ayrılamayıp ondan sonra aşağıya indiyse de gayet kaygılı ve kasvetli bir hâlle indi.

Gece taamını erkekler yalnız ettiler. Hem de kâffesi pek kasvetli bir hâlde! Madam Montoni dahi yeğenine hissettirmemek istediği azim bir korku ve elemle erkenden Emily'yi odasına gönderdi. Emily içini yiyip bitirmekte olan korkularını halasına açamayıp yalnız yatıncaya kadar Annette'in kendi yanında bulunması için bir müsaade istedi. Halası yeğenine bu müsaadeyi de güçlükle verdi. Hâlbuki Annette henüz diğer hizmetkârlarla gece taamında bulunduğundan Emily odasına kadar yalnız gitmeye mecbur oldu.

O tenha ve karanlık koridorlardan geçerken her tarafı istila eden mukassi[38] sükût, kızcağızı pek korkutuyordu. Bereket versin

[37] muaraza: kavga

[38] mukassi: kasvetli

ki uzaktan uzağa neşeli uşakların kahkahaları imdat makamına kail oluyordu. Bir kapının önünden geçerken içeriden dehşetli bir ses işitiyor gibi olduysa da durup dinlemeye cesaret edemedi.

Nihayet odasına vardı. Ocakta bir kıvılcım bile yok. Oturup eline bir kitap aldıysa da lambasının yağı bitip sönmek hâline takarrüb etmiş olduğundan kıraatı[39] da beceremedi. Annette hâlâ gelmiyor. Yalnızlık ve soğuk ve karanlık, zavallı yetimi o kadar ürküttü ki yine bu sırada siyah perde mesele-i müdhişesi de hatırına geliverince, yerinde oturamayıp kemal-i telaşla oda içinde gezinmeye başladı. Mahut merdiven kapısının önüne geldikçe tüyleri ürperiyordu. Kapıyı yoklayıp hâlâ dışarıdan sürmeli olduğunu gördü.

Annette'in vüruduna bin can ile müştaktı. Yalnız bu korkusundan dolayı da değil kızdan soracağı bin şey olduğu için! Hele şu siyah perdeli levha hakkında Annette'in dün akşam itmam[40] edemediği şeyleri soracaktı. Çünkü bu perde o kadar mühim ve müthiş bir sırrı setreylediği hâlde nasıl olup da bu kapının açık bulundurulduğuna bir türlü mana veremiyordu.

Biraz sonra Annette elinde bir lamba olduğu hâlde zuhur etti. Caterina dahi bir kucak odunla geliyordu. Çatırtılı bir ateş ortalığa epeyce bir neşe verdiği zaman Caterina çekilip o zaman Emily evvela merdiven kapısının dün gece ne suretle kapanmış olduğu hakkında malumat alıp almamış olduğunu Annette'den suale başladı. Annette dedi ki:

– Buna dair hiçbir şey bilen yoktur Matmazel! Yalnız ihtiyar Carlo pek çok şeyler biliyorsa da söylemek istemiyor, bilakis kapının zaten kapalı olup olmadığını benden sordu. Zaten kapalı olmadığı hakkında yemin billah ederek teminat verdim. Doğrusunu sorarsanız Matmazel şu kule üzerindeki eski topun yanında yatabilirim de bu vahşi odada yatmaya cesaret edemem.

Emily gülümseyerek sordu ki:

– Yatmak için şatonun başka yerini beğenmeyip de eski topu beğenmendeki hikmet nedir? Zannedersem o yatak pek katı bir yataktır.

[39] kıraat: okuma

[40] itmam (et-): tamamlamak

– Evet Matmazel (havf ile sesini boğuk çıkararak) bu toptan bahsedişim bazı geceler o topun yanında da bazı hayalat görüldüğü rivayet olunmasından naşidir.

– Doğrusunu istersen sevgili Annette'ciğim bu yoldaki hikâyeleri nakledenler senin gibi bir inanıcı buldukları için kendilerini bahtiyar saymalıdırlar. Kim ne söylese inanıveriyorsun.

– Ah Matmazel topu size buradan gösterebilirim. Ta işte. Pencerenizden görünüyor.

– Evet ama onun yanında görünen cadılar nerede ya?

– Beklense onlar da görünürler.

Emily bu defa gerçekten bir kahkahayı menedemedi. Annette ise bu kahkahaya taaccüb[41] eyliyordu. Annette'in bu kadar korkaklığı ve âdeta belaheti[42] Emily'yi meyus ettiğinden asıl şu müthiş levha hakkında sormak istediği şeylerden vazgeçti. Daha şetaretli bir meseleden bahsedilmiş olmak için Venedik kayık yarışlarına dair bir lakırdı açtı. Annette dedi ki:

– İşte bana bu gondollardan bahsediniz ki kenarlarındaki kandillerle, o mehabetli gecelerde deniz üzerinde koşuşup uçuşmaları ne kadar latiftir. Hakikat kamerin Venedik'te görülen güzelliği sair hiçbir memlekette görülemez. Ya o nağmeler? Ludovico daima penceremin altında ne güzel şarkılar çağırırdı. Ludovico'yu bildiniz ya, hani ya şu Ludovico'yu? Dün görmesi için o kadar arzu gösterdiğiniz mahut levhayı bana söyleyen de o Ludovico idi.

Levha sözünden Emily sapsarı kesildi. Maahaza Annette'in bildiklerini söyletmek için dedi ki:

– Hangi levhanın?

– O! Hani ya şu siyah örtülü müthiş levha!

– Sen... o levhayı sen gördün mü?

– Kim? Ben mi? O levhayı ha? Hayır Matmazel hayır! Asla! Fakat bu sabah gündüzün verdiği cesaretle kırmızı salonun kapısına kadar varmıştım ki hakkında o kadar acip ve müthiş şeyler söylenen levhayı

[41] taaccüb (eyle-): şaşmak

[42] belahet: ahmaklık

göreyim diye. Eğer kapısı kapanmamış olsaydı mutlaka girerdim.

– Kapısını kapamışlar ha?

Emily bu sözü söyledi ama pek heyecanlı bir hâlde söyledi. Zira düşündü ki Annette'in oraya gitmesi kendisinin ziyaretinden biraz sonra vukua gelmiş olup bu hâlde de kapının kapanması oraya kendinin girdiği görülmüş olmasındandır. Demek oluyor ki bu şatoda harekât ve sekenatı[43] daima tarassut ve tecessüs edilmektedir. Bunu düşününce şu hareketinden dolayı Montoni'nin cezasına duçar olabilmek ihtimalinden dahi korktu. Lakin bu havfını Annette'e göstermemek için yine bir tavr-ı lakaydane ile dereden tepeden sözler etmekte devam eyledi.

Gece yarısına karib bir zamana kadar beraber oturdular. Vakıa Annette birkaç defa gidip yatmak arzusunu beyan eylemiş idiyse de Emily bırakmamıştı. Ocaktaki odunlar tamamıyla bitmiş oldukları gibi, uzaktan gelen bir gürültü dahi büyük salon kapısının kapandığını izhar eylediğinden Emily, yatağına girmek lüzumunu hisseyledi. Bu aralık şatonun büyük çanı bir daha çalındı. Müteakkiben dış avluda bir de araba sedası işitildi. Yeni gelen misafirin Kont Morano olması ihtimali yine Emily'yi fenalaştırarak:

– Eyvah! Mutlaka Morano'dur! deyince Annette:

– Morano mu? Bu saatte Morano gelir miymiş? diye Emily'nin zannını iptal etmek istediyse de Emily:

– Sana pek rica ederim Annette! Sözle vakit kaybetmeyelim. Git şunu anla da gel! deyince Annette lambayı alarak çıktı, Emily'yi karanlıkta bıraktı. Birkaç dakika evvel olsaydı, bu zulmet içinde Emily pek ziyade havf eylerdi. Lakin şimdi belanın daha büyüğü çatmış olunca, zulmet ona nispeten hafif kaldı da korkmayabildi.

Birkaç dakika sonra avdet eden Annette:

– Hakkınız varmış Matmazel! Bu vakit gelen misafir Morano imiş! haberini getirmesin mi? Biçare Emily gözlerini semaya kaldırarak hakikaten bayılmak hâline gelince Annette:

[43] harekât ve sekenat: davranışlar

– Ne oluyorsunuz Matmazel! Niçin sarardınız? Sabrediniz, bakalım niçin gelmiş? diye kızcağızı tesliyetle beraber pencereleri açarak biraz serin hava ve biraz da soğuk suyla tervihine[44] müsaraat eyledi. Emily gözlerini açıp da gelen zatın filvaki Kont olduğunu re'yü'l-ayn[45] görüp görmediğini sorunca Annette dedi ki:

– Evet! Re'yü'l-ayn gördüm zahir! Şimal tarafındaki biricik avluya nâzır olan penceresinden baktım. Dış kapı açılıncaya kadar Kont'un arabası bekliyordu. Birçok atlılar ellerinde meşaleler tutuyorlardı. Kapı açılınca Kont dahi arabadan inip içeriye girdi. Yanında bir adam daha vardı. Ben zannediyordum ki Mösyö Montoni çoktan yatmıştır. Lakin Ludovico bana haber verdi ki henüz yatmayıp diğer senyörlerle beraber meclis kurmuşlar ve müşavere ediyorlarmış. Hatta Ludovico parmağını dudaklarına götürerek bana "İş senin bildiğin kadar da değil. Daha neler var neler, ama sakın ha! Kimseye harf-i vahid çıtlatmaya gelmez" tembihini de verdi. Ah Matmazel kim bilir neler olacak!

Kont'un yanındaki adamın da kim olduğunu Emily sorduysa da Annette buna dair bir cevap veremedi. Emily şu Kont'un sebeb-i vürudunu[46] anlamak merakından çatlıyordu. Binaenaleyh:

– Canım Annette! Haydi git şu Kont'un uşaklarını gör de ağızlarından ne haber alırsan bana getir! emrini verdi. Annette:

– Güzel ama Matmazel karanlıkta nasıl gideyim? deyince Emily kendisine lambayı göstereceğini beyanla hizmetkârı cesaretlendirdi. Şayet koridorlarda Kont'a rastgeliverirler havfıyla birtakım gizli ve dolambaçlı yerlerden geçerek Annette'i uşakların koğuşu civarına kadar indirdikten sonra Emily yalnız avdet ederken kulağına bir kadının ağlayışı gibi bir seda geldi. Tabii ürkerek ilerledi. Seda tekrar edince bunun da bir hayalden, bir vehimden ibaret olmadığını hükmederek her ne kadar duçar-ı havf u hiras olduysa da sebebini anlamak merakı galebe ederek sedanın geldiği yerin kapısına doğru gitti. Elindeki lambayı uzacık bir yere bırakmıştı. Açtığı kapı bir bü-

[44] tervih: rahatlama
[45] re'yü'l-ayn: kendi gözüyle
[46] sebeb-i vürud: geliş sebebi

yük salona açıldı ki içerisi karanlık olup fakat onun derununa açılan diğer birkaç kapının yalnız birisinden hafifçe bir ziya geliyordu. Ağlayan kadının sedası da daha ayan beyan vasıl-ı sem'-i dikkati[47] oluyordu. Bir yandan merak, diğer taraftan merhamet kıza cesaret vererek yavaşça o kapıya kadar da sokuldu. Nihayet kapıya varıp içeriye atf-ı nazar-ı tecessüs[48] edince Madam Montoni'yi gördü ki tuvalet masasına kapanmış ve elinde bir mendil tutmuş olduğu hâlde hüngür hüngür ağlıyor.

Madam Montoni hani ya şu şen, şuh, şatır, mütekebbir, mağrur halası böyle ağlasın ha! İki ay evvel hayale hatıra gelir şey midir?

Fakat ocak başında da bir erkek oturuyor ki arkasını kapıya doğru dönmüş olduğu için yüzü görünemiyor. Kim olduğu tanınamıyor. Bu erkek aralıkta bir bazı şeyler söylüyorsa da o kadar aheste söylüyor ki ne dediği anlaşılamadığı gibi kim olduğu da sedasından anlaşılamıyor.

Vakıa Emily meraktan hemen kendisini ortaya koyarak işi anlamaya kadar ihtiyaç gördüyse de bu hâl halasını pek ziyade bizar edeceğini bildiği için o dereceye kadar varmadı. Yine yavaşça çekilip odasına geldi. Biraz sonra Annette dahi oraya avdet eyledi.

Fakat Annette sadra şifa verecek bir haber getiremedi. Kont'un uşakları buraya niçin geldiğini, ne kadar kalacağını bilmiyorlarmış. Yalnız yolların fenalığından şikâyet ederek böyle gece yarısı şu zahmetli seyahati ne maksatla ihtiyar etmiş olduğuna onlar dahi şaşıyorlarmış. Bu haberi verdikten sonra Annette dedi ki:

– Artık bana izin verirsiniz değil mi Matmazel? Ben de çekilip biraz istirahat edeyim. Zira pek yorgunum.

Emily dahi merhamet eyledi, fakat odası içine bir göz gezdirdikte korkuları yine teceddüt etti. Annette'e dedi ki:

– Evet! Ben uyuyuncaya kadar burada kal diye rica edemem. İhtimal ki bu gece ben hiç de uyuyamam.

– Hâlinize nazaran ben de öyle zannediyorum.

[47] vasıl-i sem'-i dikkat(i ol-): dikkat eden kulağına ulaşmak

[48] atf-ı nazar-ı tecessüs (et-): merakla göz atmak

– Fakat gitmezden evvel bana şunu da haber ver ki sen salondan çıktığın zaman Senyör Montoni, Kont Morano'nun yanından ayrılıp dışarıya çıkmış mıydı?

– Hayır Matmazel! Beraberdiler.

– Yanlışın olmalı. Sen oraya gittiğin zaman Montoni orada yoktu, yahut sonradan çıktı.

– Hayır Matmazel! Ben oraya gittiğimde Senyör orada olduğu gibi ben buraya gelirken yine kendisini orada bıraktım da geldim.

– Ya öyleyse halamın yanındaki erkek kimdi?

Emily bu son sözü âdeta bila-ihtiyar[49] ağzından kaçırdı. Annette dahi alıklaşarak dedi ki:

– Kimse değildi. Madam çoktan dairesine çekilmişti. Şimdi kim bilir kaçıncı uykudadır.

Emily sözün daha ilerisine varmadı. İş hizmetçi kızın dediği gibi olmadığı meydanda, ama bu nazik noktayı çok kurcalamaya gelmeyeceğini anladı. Vakıa kalbinden halası hakkında bin türlü şüpheler hem de haklı şüpheler bir anda geçiverdiler, ama hizmetçi kıza hiç renk vermeyip onu rahat etmeye gönderdi.

Annette gittikten sonra yalnız kalan Emily bir yandan kendi hâlini bir yandan halasının hâlini düşünmeye başladı. Babasının vefatından ve babasının kitap odasında mahut kadın resminin zuhurundan beri her taraftan yüz gösteren bunca esrar-ı acibe ve ahval-i müdhişeyi düşünüyordu. Vasiyet-i peder mucibince ateşe yaktığı kâğıtlar dahi hatırına geldi. Acaba şu esrarın bazıları bu kâğıtlarla hallolunabilecek miydi?

Bu noktalar üzerinde bed'[50] eden ihtisasat zavallı yetimi yine birçok kuruntulara sevkeyledi. Şu odanın iki kapısı olup birisi bir mahall-i meçhule inen bir merdivene açılması ve o mahall-i meçhulün, mahut siyah perdeli levhanın mahfuz olduğu siyah salon olabilmesi ihtimali filan hep kızın korkularını teşdid[51] etmekle ya-

[49] bila-ihtiyar: istemeden
[50] bed' (et-): başlamak
[51] teşdid (et-): artırmak

tağa yatmak zamanı geldikte bu gecenin mutlaka bir belalı gece olacağı yavrucuğun kalbine doğarak ne olursa olsun, her hâle karşı elde bir ihtiyat bulunsun diye soyunmaksızın gündüzlük elbisesiyle yatağına girdi.

Pederinden kendisine intikal etmiş en büyük dostu demek olan Manchon (Manşon) nam mini mini köpek dahi her zaman olduğu gibi karyolaya sıçrayarak hanımının ayakları dibinde yattıysa da gözleri de, kulakları da bir dikkatli nöbetçi gibi kuşku hâlindeydiler.

15
BİR ZİYARET-İ LEYLİYE

Meyus ve yorgun ve haif[1] olan efkârı bir dakikada bin gûşe-i evhama[2] uğraya uğraya Emily biraz uykuya varabilmiş olduğu zaman nısfü'l-leyl[3] iki saat geçmişti. Uykuya vardıktan pek az bir zaman sonra yavaşça bir gürültü kendisini tekrar bidar[4] eyledi ki bu gürültü âdeta tamam kendi odası içinden geliyor gibiydi. Korkusundan titreyerek etrafı dinlemeye başladı. Hiçbir taraftan başka bir seda gelmeyince bunu da bir vehim eseridir zannetmek istediyse de başını tekrar yastığına koyar koymaz gürültü teceddüd eyledi. Bu defa anlaşıldı ki mahut merdivenli kapının dış tarafından geliyor.

Bu anda dün gece şu kapıyı bir insan elinin sürmelemiş olduğu meselesi hatırına geldi. Buz gibi donarak bir hayli zaman la-yeteharrik[5] bir hâlde kaldıysa da patırtının devamı üzerine sabır ve sâmânı tükenerek kalktı, yatağı içinde oturarak ve cibinlik perdesini eliyle bertaraf ederek kapıya doğru hasr-ı nazar-ı dikkat eyledi.

İşitilen patırtı ve gıcırtı kapının sürmelerini açmaya çalışan bir adamın şu işi kimseye duyurmamak için ne kadar dikkatli çalışsa yine men'edemeyeceği gıcırtılardandı. Kapıyı açıyorlar vesselam!

Ocağın yanında asılı olan lamba yanıyor ama odanın cesametine

[1] haif (ol-): korkmak
[2] gûşe-i evham: vehimler köşesi
[3] nısfü'l-leyl: gece yarısı
[4] bidar (eyle-): uyandırmak
[5] la-yeteharrik: hareketsiz

göre ziyası o kadar az ki köşeler âdeta zulmet içinde kalıyorlar. Kâh durup kâh tekerrür eden gürültüler biraz daha devam eyledikten sonra mahut kapı kımıldanmaya başladı. Müteakıben iç tarafa doğru açılarak içeriye bir hayal girdi. Bu anda Emily için bir çığlık koparmak zaruret hükmünü aldıysa da, belanın böyle son derecelere kadar büyümesi üzerine kızcağız dahi son cesaretini toplayarak o zaruretin dahi fevkine çıktı. Kemal-i metanet ve sükûn ile hayal-i mezkûru tetkik ve takibe başladı ki hayal bir adım atarak bir durarak etrafa göz ve kulak gezdirmekteydi. Gide gide ocak başına kadar vardı. Asılı olan lambayı alıp her tarafa doğru tutarak odanın etraf ve zevayasını[6] muayene eyledikten sonra yine yerine koydu. Karyolaya doğru yavaş yavaş ve kemal-i ihtiraz[7] ile yaklaşmaya başladı. O zaman Manchon dahi fırladığı gibi kemal-i telaşla avavelere koyulduysa da artık bir adam olduğuna ve hatta Kont Morano idiğine şüphe kalmayan hayal, kını içindeki meçiyle köpeği def ederek tamam yatağa kadar geldi.

Şimdi her hâl anlaşılmış oldu ya? Demek oluyor ki Montoni'nin kızı böyle bir kapısı dışarıdan açılan bir odaya koymaktan maksadı, Kont Morano'ya bir medhal[8] tedariki içinmiş. Öyle değil mi?

Fakat heyhat! Bakınız müteakiben daha ne hakikatler meydana çıktı:

Biraz zaman Emily Kont'un yüzüne bakakalmıştı. Kont dahi bu müddet zarfında hayretini, helecanını bertaraf eyledikten sonra meçini bir tarafa atarak ve karyola önünde bir tavr-ı müsterhimane[9] ile diz çökerek şu gelişinden hiçbir suikasdı olmadığını temine başlamıştı.

O zaman Emily artık yeisin mucip olduğu son cüret-i mazlumane ile yataktan dışarıya fırladı ki biraz evvel soyunmaksızın yatağına girmeyi kalbine tevlidinden[10] dolayı Hakk Taala hazretlerine teşekkürler eyliyordu.

Yataktan atlar atlamaz Emily Kont'un girmiş olduğu kapıya doğru koştu. Kont da arkasından! Kız bir ayağını merdivenin ilk kademesine basıncaya kadar ilerileyerek merdivenin orta yerinde

[6] zevaya: köşeler
[7] kemal-i ihtiraz (ile): çok çekinerek
[8] medhal: giriş
[9] tavr-ı müsterhimane: yalvarırcasına davranış
[10] tevlid: doğma; doğurma

başka bir adam daha bulunduğunu gördüyse de o anda Kont kendisini kolundan yakalamış olduğu cihetle istikşafın[11] daha ilerisine muvaffak olamadı. Lakin keşfin bu kadarı da kâfi değil midir? Merdiven ortasında bir adam daha görmekle artık hiç şüphesi kalmadı ki eniştesi Montoni kendisini Kont Morano'nun eline teslim etmiştir.

Kendisini kolundan tutan Kont odanın ortalık yerine kadar çekip getirdikten sonra gayet âşıkane ve mütevaziane bir hâl ile dedi ki:

– Neden bu kadar havf ve telaş? Beni dinleyiniz Emily! Cenab-ı Hakk'a yemin ederek sizi temin ederim ki sizi rahatsız etmeye, korkutmaya gelmedim. Zira sizi seviyorum. Ah sizi esen rüzgârlardan vikaye[12] yolunda can fedası derecelerinde seviyorum!

Hem havf hem hiddetle genç Kont'un yüzüne bakıp duran Emily kendisini kurtarmaya çalışarak: "Bırakınız beni! Filhal benden el çekiniz!" dediyse de Kont el çekmeyerek bilakis:

– Dinleyiniz, Allah aşkına beni dinleyiniz. Hem size âşığım hem de meyus bir âşığım! İhtimal ki son defası olacak bu görüşte size baktıkça ihtiyarım[13] elden gitmemek kabil olur mu? Hayır! Bu böyle olamayacak efendim! Montoni ne kadar melanet ederse etsin ona rağmen yine siz benim olacaksınız.

– Montoni'ye rağmen mi? Kulaklarım mı yanlış işittiler yoksa?

– Doğru işittiler. Diyorum ki Montoni alçağın, melunun birisidir. Bir hınzır ki sizi bana satmış olduğu hâlde yine...

Bir gece evvel kapının bir insan eliyle kapanması ve bu gece dahi Kont Morano'nun o kapıdan girmesi üzerine bu işler hep Montoni'nin işleri olduğunu bila-şüphe hükmetmiş olan Emily, şimdi bir de Montoni aleyhinde bu sözleri işitince evvelki hükmü bilkülliye yanlış olduğunu anladı. Artık bu defa hakikaten şüphe kalmadı ki dün gece kapıyı kapayan el Kont Morano hesabına hizmet etmiş bir eldir. Montoni'nin bu baptaki şikâyetleri reddetmesiyse hakikat-i hâlde ortada bir şey yoktur da vehmen öyle söylediğine zahip olmasındandır.

[11] istikşaf: keşfetme; öğrenme
[12] vikaye: koruma
[13] ihtiyar: irade

Ahvalin bu tahavvül ve tebeddülü üzerine biraz vakit beht[14] ve hayret hâlinde kalan Emily biraz aklını başına alınca Kont'un son sözüne cevaben dedi ki:

– Beni satmak büyük bir alçaklıktır. Fakat beni satın almaya da ne diyelim? Çıkınız! Hemen şimdi buradan çıkınız efendi! Yoksa şimdi avazım çıktığı kadar haykırıp sizi ele veririm. Enişte Montoni'nin benim hakkımdaki merhametinden istihsal edemediğim muavenetine[15] sizin hakkınızdaki nefret-i cedidesinden[16] dolayı nail olabilirim. Emily bu sözü hem vakurane hem cesurane bir hâl ile söylemişti. Fakat biliyordu ki avazı çıktığı kadar haykırsa dahi kimseye istimdad ve isti'anesini[17] işittiremeyecek. Morano dedi ki:

– Montoni'den hiçbir ümitte bulunmayınız. Beni alçakçasına bir surette aldattı. Binaenaleyh benim de şiddet-i intikamım onun üzerine yıkılmak muhakkaktır. Size gelince Emily, mutlaka sizin hakkınızda bir başka mütalaası vardır ki o mütalaa ile benimle olan ahz u itasından[18] ziyade kendisini müstefid ve ve mütemetti[19] edeceğini ümit eyler.

Montoni'nin kendi hakkında daha başka bir mütalaası olabileceği maddesi Emily'yi düşündürmeye başladı. Morano bunu fırsat addıyla dedi ki:

– Fakat vakit kaybediyoruz Emily! Ben buraya Montoni'yi fasl u zemm[20] etmeye gelmedim. Sizi onun melanetinden kurtarmaya geldim. Kalbimdeki ateşleri size gösterip kendimi bu yeis ıstırabından ve sizi de Montoni tarafından vürudu muhakkak olan beliyyat-ı müdhişeden[21] kurtarmaya geldim. Emily! Montoni'nin niyetleri o kadar melunanedir ki onları mümkün değil siz takdir edemezsiniz. Tekrar ederim ki bu herif müthiş bir melundur. Menfaat ve garaz onu tahrik eylediği zaman ne dini imanı kalır, ne namusu, mürüvveti! Her fenalığı irtikâba hazırdır. Ben ki size perestiş eylediğim[22] hâlde sizi

[14] beht: şaşkınlık
[15] muavenet: yardım
[16] nefret-i cedide: yeni nefret
[17] isti'ane: yardım isteme
[18] ahz u ita: alışveriş
[19] mütemetti (et-): faydalandırmak, kazandırmak
[20] fasl u zemm (et-): çekiştirmek
[21] beliyyat-ı müdhişe: korkunç felaketler
[22] perestiş (eyle-): tapma

onun elinde bırakabilir miyim? Aman Emily! Kendinizi bu mahbes-i beladan[23] kurtarmak için kaçınız. Haydi beraber kaçalım! Burada bir uşağı ele aldım, bütün kapılar bize açılacaktır. Yarın şafakla beraber Venedik'te bulunuruz.

Emily mahvolmuştu. Her taraftan mehib[24] ve müthiş belalarla muhat[25] olduğunu görüyordu. Ne bir şey düşünmeye ne bir şey söylemeye takati kalmayarak hemen bir sandalye üzerine yıkılıverdi. Kızcağızın zihninde yalnız bir şey kalmışsa o da Montoni'nin kendisini evvela Kont Morano'ya satmış olduğu hâlde, müteakiben daha büyük kâr ümidiyle bu ahz u itadan caymış olması kaziyesinden ibaretti. Bu hâl şu Udolf Şatosu'nda kendisini daha ne gibi beliyeler beklemekte olduğunu da düşündürerek korkusundan içi titriyor, tüyleri ürperiyordu.

Kızın bu sükûtu Montoni'nin ümitlerine kuvvet verdi. Kızın elini tekrar alıp kalbi üzerine götürerek kendisiyle birlikte firara razı olması için tekrar yalvarıp yakarmaya başladı. Kaç dakika teehhür[26] edilirse firarın o nispette tehlikesi artacağını anlatıyordu. O zaman Emily kudreti yettiği kadar sedasına metanet vererek dedi ki:

– Efendi! Artık bu tazyiklere nihayet veriniz. Vakıa şurada pek bedbaht bir kızım ama öyle kalmada devam etmeliyim. Rica ederim beni hükm-i tailime[27] terk ediniz.

Bu söz Kont'u da hiddetlendirdi. Gereği gibi gazapla dedi ki:

– Asla! Helaki tercih ederim de sizi terk edemem. Ah! Bu şiddetimi affediniz. Ne yapayım sizi kaybetmek düşüncesi zihnimi perişan eyliyor. Montoni'nin neleri irtikâba müstaid olduğunu bilmiyor musunuz? Evet bilmiyorsunuz demek! Bilseniz benim sevdamla onun hıyaneti arasında hangisi tercih olunmak lüzumunda asla tereddüt etmezdiniz.

– Hiç tereddüt ettiğim yoktur.

– Öyleyse hemen gidelim. Arabam şurada kale duvarı altındadır.

[23] mahbes-i bela: felaket hapishanesi
[24] mehib: heybetli
[25] muhat: çevrilmiş
[26] teehhür (et-): gecikmek
[27] hükm-i taili: talihin hükmü

Bu sözü söylerken genç Kont kızı elinden çekip, hatta o güzel el üzerine bir de buse kondurmuş idiyse de Emily elini çekerek:

– Hata ediyorsunuz! Benim hayrımı bu derecelere kadar düşündüğünüze teşekkür edersem de, fakat bırakınız ki, ben kendi hâlimi kendim düşüneyim. Her hâlde enişte m Montoni'nin himayesi altında kalmak isterim! deyince Kont, artık gazabından çıldırmak derecelerine geldi. Tepinerek dedi ki:

– Onun himayesi mi? Canım onun himayesi demek ne demek olduğunu daha size anlatamadım mı?

– Efendi! Mazur görünüz. Bu kadar mühim mesailde yalnız sözünüze itimat olunamaz. Söylediğiniz şeyleri ispat için ne bürhanınız[28] var bakayım?

– Burada ne bürhanım olabilir? Ona vakit mi vardır?

– Benim de öyle evhama kapılmaya vaktim yoktur Mösyö!

– O! Artık siz benim sabır ve tahammülümle eğleniyorsunuz ha? Size taabbüd[29] eden bir adamla izdivaç sizin nazarınızda bu kadar müthiş midir? Benim olması lazım gelen gönlünüzü mutlaka bir başkası işgal ediyor demek. Yazık o rakibe!

Morano bu sözleri söylerken sık ve açık hatvelerle oda içinde geziniyordu. Bu hâl ise Kont'un fevka'l-had gazabını gösterdiğinden Emily diyordu ki:

– Elbette bu şiddetler, bu hiddetler bana ispat ediyorlar ki, eğer kendimi sizin himayenize tevdi etmek ihtiyatsızlığını ele alacak olursam, yine bir erkeğin gazap ve şiddetinden kurtulmuş olamayacağım. Eğer şu hükmü reddetmek isterseniz, benden el çekiniz ki inanayım. Beni rahat bırakınız. Vallahi kendinizi Montoni'nin şiddet ve gazabına duçar etmiş olursunuz.

Bu söz üzerine genç ve şedid Kont bütün bütün kendisini kaybeyledi. Dedi ki:

– O! Gelsin, gelsin de o kadar alçakçasına aldattığı adamla yüz yüze bulunduğu zaman adalet ve hakkaniyet ne olduğunu yüreği

[28] bürhan: delil

[29] taabbüd (et-): tapmak

üzerine daldıracağım kılıçta görsün.

Bu tehdidi eder etmez Kont'un peyda eylediği tavr-ı gazab-nak[30] Emily'nin daha ziyade yüreğini oynatmaya başladı. Oturduğu iskemleden ayağa kalktıysa da bacaklarında vücudunu tutabilecek kuvvet kalmamıştı. Koridor tarafındaki kapıya bir nazar-ı hasret-i istimdadkârane[31] fırlattı. Fakat oraya doğru kaçıp kurtulmayı ümit edemezdi. Çünkü kapıyla kendi arasında müthiş Morano bulunuyordu. Bunun üzerine hiddet ve şiddetin faydası olamayacağını gören Emily şayet rica ve niyazın faydası olur diye düşünerek dedi ki:

– Kont! Merhamet ediniz, gazabınızı teskin eyleyiniz. Merhametiniz yoksa aklınıza müracaat ediniz. Sizin aşkınız da âkılane değil husumetiniz de. Hakkımdaki sevdanız benim için büyük bir şeref olmak lazım geldiği hâlde işte böyle âkılane olmadığı için redde mecbur oluyorum. Sizin sevdanızı teşvik ve tezyid için benden zerre kadar bir hâl gördünüz mü? Mösyö Montoni'ye gelince size ne fenalık ettiğini bilemem. Beni rızamın hilafına olarak size tezvic hakkına malik midir ki ona aldandınız? Ondan nenin tazminini dava edebilirsiniz? Rica ederim ondan da vazgeçiniz. Bana itimat ederek şu şatodan çıkınız, gidiniz. Bir haksız intikamın mucip olabileceği vehametlerden kendinizi muhafaza eyleyiniz. Hele beni bu kadar üzüntülere uğrattığınız için husule gelecek nedametten dolayı daha şimdiden merhameti ele alınız.

– Bu müsterhimane sözleriniz benim selametim için midirler yoksa Montoni'nin selameti için mi?

– Her ikinizin de selametiniz için!

– Bir haksız intikam ha? Bana edilen hakaretlere, hıyanetlere karşı intikam haksız! Öyle mi? Evet, bu şatodan çıkarım ama yalnız değil! Gözyaşlanmın, ricalarımın istihsal edemedikleri şeyi kuvvetim istihsal edebilir. Adamlarım şurada emrime hazırdırlar. Sizi cebren arabama götürebilirler. Bağırsanız da faydası yoktur. Onları kimse işitemez. Bunu siz de bilirsiniz. Binaenaleyh sakitane teslim olunuz Matmazel!

[30] tavr-ı gazab-nak: öfkeli tavır

[31] nazar-ı hasret-i istimdadkârane: yardım dileyen, özleyen bakış

Bu son emir âdeta lüzumsuzdu. Zira Kont kızın elinden yakaladığı zaman Emily havfından, yeisinden dolayı hiçbir mukavemet ve mümanaata[32] muktedir olabilecek hâlde değildi. Yalnız:

– Kont, şu hâlde sizin elinizdeysem de düşününüz ki bu hareketiniz hiçbir muhabbete, emniyete, hürmete layık olmadığınızı ispat eyliyor. Dostsuz, hamisiz bir yetime reva gördüğünüz bu muamele-i cebbarane[33] elbette sizi nadim[34] eyler. Kalb-i beşer o kadar sert olamaz ki bu yoldaki cebbarlıklar nedameti mucip olmasın, diye yalvarmaktan başka elinden bir şey gelmiyordu.

Güya bu hâlde Emily'nin kendisinden başka hamisi kalmamış olduğunu göstermek için mini mini köpek havlayarak ortaya atıldıysa da ne yapabilecek? Kont dışarıdaki adamı: "Cesario (Sezariyo)" diye çağırdı. Herif işitip gelinceye kadar bu nidasını birkaç defa tekrar etmekle beraber Emily'ye dahi dedi ki:

– Emily! Beni bu cebirlere, bu şiddetlere mecbur eden sizsiniz. Vakıa zevcem olacak kadın hakkında şu muameleyi reva görüşüm beni nadim edeceğini ben de biliyorsam da sizi bir başkasına satmak için yine Montoni'nin elinde bırakmaktansa buradan kaçırmak cebbarlığını tercih eyliyorum.

Çağırdığı adam kapıya kadar geldiği gibi onun arkasından da daha birçoklarının geldikleri, mütelaşiyane[35] ayak patırtılarından anlaşıldı. Morano kendisini merdivene doğru götürürken Emily avazı çıktığı kadar bir haykırdı.

Kızın bu çığlığını müteakip koridor tarafındaki kapı dışında da ayak patırtıları peyda oldular. Köpek dahi bu yeni patırtıya havlamaya başladı. Kont'a da bir tereddüt geldi. O anda çatır çutur kapı açılarak Montoni yanında birkaç adamı bulunduğu hâlde yıldırım gibi bir sürat ve şiddetle oda içine giriverdi. Girer girmez meçini çekerek: "Davran Kont!" diye bir haykırdı. Kont dahi bu kumandanın tekerrürünü beklemeyerek kılıcını çekti. Fakat Emily'yi kendi adamlarına teslim eylemişti ki onlar dahi merdiveni doldurmuştular. Bir cüret-i

[32] mukavemet ve mümanaat: direnme ve engelleme
[33] muamele-i cebbarane: zorbaca muamele
[34] nadim: pişman
[35] mütelaşiyane: telaşlı

kahramanane ile Montoni'nin karşısına gelerek dedi ki:

– Nöbet senindir alçak!

Kılıçlar şakırdamaya başladı. Kont'un bir hamlesini Montoni bir siper hareketiyle defedebildi. Hatta bir hamle dahi kendisi etti. Montoni'nin adamlarından bazıları bunları ayırmaya tavassut eyledikleri hâlde diğer bazıları dahi Emily'yi Kont'un adamları elinden kurtarmaya çalışıyorlardı. Montoni ise hem istihza hem gazap tavrıyla diyordu ki:

– Seni haneme kabul edişim bunun için miydi Kont? Benim ilan-ı husumet etmiş düşmanım olduğun hâlde yine seni haneme kabul edişim kerimem sayılan bir kızı kapmak için miydi? Bu ne hıyanet?

Kont dahi diyordu ki:

– Hıyanetten bahsediyorsun ha?

Zapt etmek isteyenlerin ellerinden silkinip kurtularak "Alçak!" diye bir nara attı. İki mübariz koridora çıktılar. Orada bir mübareze başladı ki dehşeti görenlerin ödünü patlatıyordu. İkisi de birbirinin kanına susamışçasına savlet[36] ediyorlar. Huzzar hâlâ bunları mukateleden[37] menetmek istiyorsa da Montoni: "Kim yanıma sokulursa evvel onu gebertirim!" diye tehdit eyliyor.

Kıskançlık, intikam hisleri Kont'u çıldırtmış olduğundan zavallı delikanlı kör körüne saldırıyor. Ona nispetle Montoni daha ziyade itidal-i demle[38] cenk ediyor. Bir aralık ikisi de hafifçe yaralandılarsa da hiçbirisi yaralarına kulak vermeyip, mübarezede devam eylediler.

Nihayet Montoni biçare Kont Morano'ya öyle bir meç vurdu ki delikanlı sendeleyerek bir hizmetkârın kolları arasına yıkılıverdi. Bu galebeyi suistimale[39] de hazırlarak hemen meçin ucunu Kont'un yüreği üstüne koydu. "Aman" demezse batırıp öldüreceğini anlattı. Morano aman demeyeceğini birkaç kelime-i muhakkırane[40] ile anlatınca eğer Cavigni Montoni'nin kolundan yakalayıp silahını elinden almamış olsa, Kont'un kâmilen katledileceğine şüphe kalmamıştı.

[36] savlet (et-): saldırmak
[37] mukatele: birbirini öldürme
[38] itidal-i dem: soğukkanlılık
[39] suistimal: kötüye kullanma
[40] kelime-i muhakkırane: aşağılayıcı söz

Fakat Kont dahi artık eser-i hayat göstermiyordu. Montoni bunu görünce galibane bir ricat ederek naaşın derhal şatodan dışarıya atılmasını emreyledi.

Bu zamana kadar odasından çıkamayan Emily nihayet çıkarak böyle bir hâlde mecruha hasbe'l-insaniye[41] lazım gelen müsaadeyi eniştesinden rica eylediyse de Montoni'de o merhamet, o mürüvvet ne gezer?

Şatonun civarlarında böyle bir mecruh[42] hastayı barındırabilecek olsa olsa kulübe nev'inden bazı yerler bulunabileceğini düşünerek Montoni emreylemişti ki mecruh velev ki helak derecesinde olsun mutlaka şatodan harice çıkarılsın diye! Fakat Kont'un hizmetkârları, ta efendileri eser-i hayat göstermeyince bir yere götüremeyeceklerini katiyen beyan eylediler. Montoni'nin hizmetkârları dahi efendilerinden aldıkları emirler üzerine yerlerinden bile kımıldanmadılar. Cavigni korkarak bazı mülahazat serdedecek olduysa da Montoni kulak vermiyordu. Yalnız Emily merhamet ve şefekat-ı insaniyenin[43] mucip olduğu cüret ve cesaret ile o müstebidin gazabından korkmayarak mecruha bir kadeh su getirip orada bulunanlara dahi yarasını sarmalarını emreyledi. Montoni bir şey söylemedi. O dahi kendi yarasının ağrısına dayanamayarak çekildi, dairesine gitti.

Kont bi't-tedric[44] kendisine geldikte nazar-ı dikkatini celp eden ilk şey Emily oldu ki, kendisine doğru eğilerek ahvalini muayene eyliyordu. O zaman bir hiss-i nedamet, Kont'un kalbine rikkat vererek dedi ki:

– Ben bu belaya kendim layık oldum, fakat cezamı Montoni habisinden değil sizin elinizden çekmeliydim. Hâlbuki sizin tarafınızdan cezaya bedel merhamet görüyorum.

Kont'un ayılması üzerine Emily dahi odasına çekilmek üzereyken Montoni tarafından bir adam gelerek Kont henüz şatodan dışarıya gönderilmemişse serian[45] def' edilmesi emrini getirdi. Bunu işiten mecruhun çehresinde müthiş bir alamet-i nefret peyda olarak dedi ki:

[41] hasbe'l-insaniye: insanlık gereği
[42] mecruh: yaralı
[43] şefekat-ı insaniye: insanca merhamet
[44] bi't-tedric: yavaş yavaş
[45] serian: hızla, çabucak

– Efendine söyle ki buradan ne zaman keyfime elverirse o zaman giderim. "Benimdir" iddiasında bulunduğu bu şatodan, güya bir engerek yılanının deliğinden çıkıyormuşum gibi kemal-i nefretle çıkacağım. Ama iş yalnız bununla bitmiş olmayacaktır. Kendisine söyle ki bir katl-i nefs cinayeti daha irtikâb edebilmesine meydan bırakmayacağım.

Bu söz cümlenin sem'-i dikkatine[46] çarptı. Cavigni dedi ki:

– Kont Morano! Söylediğiniz sözlerin ne demek olduğunu bilerek mi söylüyorsunuz?

– Evet Senyör! Bu sözün ne demek olduğunu o da anlayacaktır. Ettiği cinayetlerin tesiri elbette hâlâ kalbinde olacağından...

O zamana kadar henüz ağzını açmamış bulunan Verezzi bu sözlerden fena hâlde gazaplanarak dedi ki:

– Kont Morano! Dostumu yüzüme karşı tahkire devam edecek olursanız, şu hançeri sinenize saplarım.

– Durmayınız Senyör. Montoni gibi bir alçağın dostuna da böyle bir hareket layık olur.

Bunu söyleyerek zavallı mecruh kemal-i nefretle yerinden fırlamaya azim gösterdiyse de akan kandan vücudunu tutabilecek kuvveti kalmamış olduğu cihetle yine adamlarının kolları arasına düşüverdi. Montoni'nin adamları Verezzi'yi zapt eylediler. Cavigni ondan biraz daha insaniyetli olduğu cihetle gazub[47] herifi oradan çıkarmaya gayret eyledi. Bu hâlleri görerek insaniyetin vahşetlerine nefretini arttıran Emily dahi tebaüd etmek üzereyken mecruhun bir niyazı yine mani-i mübaadet[48] oldu. Mecruh pek ziyade rica eylediği için kız dahi kendisine temayülle takarrüb[49] eyledi. Zira bu hâlde mecruh hakikaten şayeste-i merhamet idi. Kont dedi ki:

– İhtimal ki sizden ebediyen müfarakat ediyorum. Fakat size ettiğim tecavüzlerden dolayı affınıza nail olmazsam pek meyus olarak gideceğim. Hem affınızı hem de biraz merhametini istida ederim.

[46] sem'-i dikkat: dikkat kulağı
[47] gazub: hiddetli; öfkeli
[48] mani-i mübaadet: uzaklaşmaya engel
[49] takarrüb (eyle-): yaklaşmak

– Affımı asla dirîğ etmedikten başka şu yaranızın iltiyam[50] bulmasına da dualar ederim. Bahtiyarlığınız için de dualar eylerim.

– Bu kadar inayetinizle dahi memnun olmalıyım. Bundan ziyadesine layık da değilim. Maahaza rica ederim Emily bazı kere beni derhatır[51] ediniz. Taarruzatımı[52] unutup bu taarruzu bana irtikâb ettiren aşkın şiddetini düşününüz.

Söz bu suretleri bulunca Emily artık orada kalamamaya mecbur oldu. Binaenaleyh:

– Size rica ederim Kont! Kendi emniyetinizi düşününüz de burada çok zaman daha kalmayınız. Verezzi'nin ettiği tehdidi düşündükçe netayicinden[53] titriyorum. Ya hâlâ burada olduğunuzu Montoni haber alırsa? deyince Kont'un çehresi kıpkırmızı olarak dedi ki:

– Mademki düşündüğünüz şey benim emniyetimdir, ben de size itaat ederim.

Bunun üzerine Emily'nin elini alıp öpmeye davrandıysa da Emily:

– Adiyö Kont!

diyerek elini çekti.

Bu esnada Montoni tarafından ikinci bir adam geldiğinden Emily o adamın getirdiği emre itaaten Montoni'nin yanına gitti. Montoni büyük salonun yanındaki bir küçük salonda bir sedir üzerine yatmış olarak yarasının acısına dayanamayacak derecelerde ıstırap içinde bulunduğu anlaşılıyordu. Bununla beraber tavrında kin ve gazap ve intikamdan başka bir cüret görülmüyordu ki metanetin bu derecesi hakikaten pek az adamlarda bulunabilir.

Emily herifin bu hâlini görünce korkusundan titredi. Vakıa birkaç defa adam gönderdiği hâlde Kont'un yanından ayrılamadığından dolayı bir de âlâ tekdir yedi ki, Montoni'nin, bu itaatsizliği kızın Kont'a yeniden peyda etmiş olduğu muhabbet-i derûna[54] hamletmesi, Emily'nin bütün bütün canını sıkmıştı. Hatta Montoni demişti ki:

[50] iltiyam (bul-): iyileşmek
[51] derhatır (et-): hatırlamak
[52] taarruzat: saldırılar
[53] netayic: sonuçlar
[54] muhabbet-i derun: aşk

– İşte kadınlardaki hikmeti anlaşılmaz hoppalığın bir misali de budur. Ben Kont'u size tavsiye eylediğim zamanlar hiç söz dinlemeyerek reddeyliyordunuz. Şimdi Kont'u tard[55] ediyorum da muhafız ve himaye eden siz oluyorsunuz.

Bu söz üzerine Emily:

– Ben mi Mösyö? Bu sözünüzü anlayamadım. Yattığım çifte odaya Kont'un gelebilmesi benim tertip ve muvafakatimle vukua gelmiş bir şey olmadığı elbette muhtac-ı isbat değildir, diye bu işten beraat ve masumiyetini meydana koyduysa da Montoni:

– Ya Kont hakkında o kuvvetli himayeniz neden neşet ediyor? Size iki defa haber gönderdiğim hâlde vaktiyle gözüne gözükmemeye gayret ettiğiniz adamı yanınızdan ayırmamakta ısrar eylediniz, dedi. Emily buna cevaben dahi:

– Bu işte merhametin hiç tesiri yok mudur? Kont'u o helake[56] karib hâlde görürüm de bir kadeh suyu da nasıl diriğ[57] ederim. Bu kadar metanet-i kalb olsa olsa ancak sizde bulunabilir, diye Montoni'nin merhametsizliğini işrab[58] eylediyse de bu söz dahi herifin gazabını müzdad[59] etti. Dedi ki:

– Oo, kinayeli lakırdılar ha? Fakat başkalarına ahlak dersi vermezden evvel düşününüz ki kadınlardan matlup olan tevazu ve hilm ve itaate... itaate!... anlıyor musunuz? Borçlusunuz!

Ömrünün bu gününe kadar bir kadın için en büyük ziynet addolunan nezakete asla halel getirmemiş bulunan Emily, müstebit Montoni'nin bu lakırdısından pek ziyade müteessir olduysa da artık herifin gazabı, korkulmak lazım gelen bir dereceyi bulmuş olduğu için hiç ses çıkaramamaya mecbur oldu.

Bu aralık Ludovico gelip Kont'u civarda kâin bir kulübeye nakleyledikleri haberini getirdi. Montoni bu haberden memnun olarak Emily'ye artık oradan çekilebileceğini söyledi. Emily için bu emir cana minnet bilinecek bir nimet olmakla beraber çekildiyse de, bu

[55] tard (et-): kovmak
[56] helak: ölüm
[57] diriğ (et-): esirgemek
[58] işrab (eyle-): ima etmek
[59] müzdad (et-): artırmak

geceyi öyle her isteyenin girmesine müsait olan bir odada geçirmeye artık cesareti kalmadığından hiç olmazsa Annette'i kendi yanında yatırmalarına müsaade olunmasını halasından ricaya gitti.

Halasını gayet fütursuz bir hâlde bulunca Montoni'nin bu geceki vukuatını bilmiyor zannıyla hadise-i vakıayı gayet ihtiyatla hikâyeye başladıysa da, bilakis halasının her şeyden haberdar olduğu hâlde böyle fütursuzluğu iltizam eylediğini anlayınca müteaccib oldu. Vakıa artık halası nazarında Montoni'nin söyleyecek hiçbir hâli kalmadığını biliyor idiyse de maahaza kocası öyle şiddetli mecruh olduğu hâlde bikayd bulunabileceğini hiç ümit edemiyordu. Neyse Annette için istediği müsaadeyi istihsal edebilerek odasına çekildi.

Yolda koridordan ta kendi odasına kadar uzanan bir kan izinin döşeme taşlarından birisi üzerinde bir de göl peyda etmiş olduğunu görerek kızcağızın içi tiksindi. Odasına geldiği zaman ilk işi merdiven kapısını yoklamak oldu. Fakat kapıyı yine evvelki gibi dışarıdan sürmelenmiş bularak Annette'le beraber muktedir olabildikleri kadar ağır eşyayı kapı arkasına yığarak mümkün mertebe yine tahkim eylediler. Nihayet kız yatağına girdi. Annette dahi birkaç marsığın yanmakta bulunduğu ocak karşısında büyük bir koltuk sandalyesinin üzerine yaslandı.

16
BİR SEDA

Montoni ve hanesi halkının alelacele Venedik'ten firar edercesine vuku-ı azimetleri[1] bizi birtakım hakayıkın izah ve tafsilinden men eylemiş olmasıyla hakayık-ı mezkûreyi şimdi izah etmemize lüzum göründü.

Daha Montoni'nin Venedik'i o kadar istical ile terk etmiş olduğu günün sabahısı Kont Morano evvelden verilmiş olan karar mucibince nişanlısını almak için Montoni'nin konağına gitmişti. Ekseriya uşaklarla topdolu olan konak avlusuyla, derununda bu sabah tenhalık ve sükût görmesi delikanlının nazar-ı dikkatini açmıştı. Fakat konak içinde yalnız kalmış olan bir kapıcı karı kendisine kapıyı açıp da efendisinin bütün taallukat ve etbaıyla[2] sabahleyin erkenden sandallara binerek adadan mübaadet ve elbette kara tarafında bir yere azimet eylemiş olduğunu haber verince Kont'un istigrap ve hayreti her hududun haricine çıktı. Gördüğüne ve işittiğine bir türlü inanamayan delikanlı kapıcı karıya daha bin şeyler sorduysa da kadından hemen hiçbir cevap alamadı. Hem Montoni'ye hem kendi sevda-yı mecnunanesine lanetler okuyarak sofalar üzerinde bir aşağı bir yukarı haylice gezdikten ve ilk şiddet-i meyusanesi[3] geçtikten sonra Montoni'nin mutlaka Udolf Hisarı'na ricat eylemiş

[1] vuku-ı azimet: gitme olayı

[2] taallukat ve etba: akrabalar ve uşaklar, hizmetçiler

[3] şiddet-i meyusane: kederin şiddeti

olduğunu anlayarak oraya kadar takibine karar verdi.

Bu hâlde genç Kont, Montoni'yi şu ricate mecbur etmiş olması lazım gelen esbabı[4] da bi't-teemmül[5] buldu. Zira düşündü ki Montoni'nin evvel emirde Emily'yi kendisine terke rıza göstermesi kendisini pek zengin bir adam sanmış olmasından neşet eylediği hâlde, muahharen kendi hâl-i serveti hiç de öyle tamah olunacak kadar olmadığını öğrenmiştir. Vakıa da öyleydi. Montoni'nin bu izdivaca rıza göstermiş olması, Kont'un hem servetine hem de mensup olduğu hanedanın pek ziyade asilzade bir hanedan olmasına tamahen idi. Bir de nikâhın akdolunduğu gün Emily'nin pederinden mevrus[6] arazi ve emlaki kendisine terk ettireceği hakkında Kont'tan bir söz almış idiyse de muahharan anlamıştı ki müflis Kont'un kendisi dahi Emily'nin emlakine tamahda olup bu bapta verdiği sözü tutmayacaktır. Binaenaleyh ferdası için nikâha karar verilen gece Kont'un Montoni'nin hanesine gelip nikâhtan evvel Emily'nin emlakini Montoni'ye ferağ eylediği hakkında bir senet imza etmesine karar verilmişti. Hâlbuki Kont bu senedi de vermemek için o gece gelmemişti.

İşte Montoni'nin öyle alelacele Venedik'ten firarının, esbab-ı saire-i cinaiyesinden[7] maada bir sebebi dahi Kont'un ber mucib-i karar[8] o gece gelip senedi vermemiş olması kaziyesiydi. Udolf Şatosu'na firarda ise iki maksadı vardı. Birisi eğer Kont, Emily'ye filvaki o kadar âşıksa elbette oraya kadar geleceğinden, matlup olan senedi orada almak ve ikincisiyse şayet onun aşkı dahi mal tamahından neşet etmiş bir düzenbazlıksa, şatoya kadar gelemeyeceğinden, mukarrer olan izdivacı böyle kolayca bozmaktı. Zira evinde Kont'un birçok dostları vardı ki onların muavenetiyle orada Montoni'den intikam daha kolay olurdu.

Dikkat olunmalıdır ki bu hesapların, tertiplerinin hiçbirisinde Emily'nin menfaati, selameti asla düşünülmüyordu. Kızın pederinden kalan emlaki kendisine verilecek olursa Montoni zavallı yetimi

[4] esbab: sebepler
[5] bi't-teemmül: düşünerek
[6] mevrus: miras kalmış
[7] esbab-ı saire-i cinaiye: başka suç sebepleri
[8] ber mucib-i karar: karar uyarınca

Kont Morano gibi müflis, çapkın bir herife teslim edivermeye hazır ve amade idi.

İmdi Kont, Udolf Şato'suna vasıl olduğu zaman Montoni, "Herif yola geldi" diye sevinerek kendisini istikbal etmiş idiyse de Kont Morano daha oraya gelmezden evvel uşaklardan birisini ele alıp mahut merdiven kapısını peylemiş bulunduğundan, Montoni'ye senet filan lakırdısını bile etmeyerek nişanlısını kendisine teslim etmesi için işe tehdidattan başlamıştı. Montoni eğer Kont'un Emily'yi kaçırmak derecesindeki cüretini hesaba koysaydı daha o gece delikanlıyı kapı dışarıya ederdi. Fakat bu gösterdiği tehevvürleri[9] hep kıza olan aşkına hamlederek sabaha kadar yola gelir ümidiyle o gecelik işi tatlıya bağlamıştı.

İşte Morano ile Montoni arasında Emily hakkında o zamana kadar ittifak varken bunun birdenbire nifaka[10] tahavvül[11] edivermesi üzerine bu hâllerden dolayı eğer ihtiyar Carlo, Kont'un adamlarından ikisini hariçten bir araba tedarikinde görerek onlardan işi anlamamış ve Montoni'ye vaktinde haber vermemiş olsaydı, Kont'un Emily'yi mutlaka kaçırmış olacağına şüphe bile edilmemek lazım gelirdi.

Ertesi sabah Montoni kolu bağlı olduğu hâlde bermutat istihkâmların tamiri ameliyatını muayeneye giderek bir hayli zaman geçirdikten sonra bir uşak gelip, yeniden birtakım misafirler gelmiş olduğu haberini getirmesiyle Montoni yine dairesine avdet eyledi. Yine misafirleriyle kapanarak bir saat kadar müzakere-i mühimme ile vakit geçirdiler. Badehu evvelden mevcut olan misafirlerle beraber yine şatonun terasası üzerine çıktılar.

O belalı gecenin bakiyesini epeyce rahatla geçirmiş olan Emily ertesi sabah uyandığı zaman kendisini ümidi fevkinde bir ferah içinde bulmuştu ki bu da artık fi-mabad[12] Kont'un takibatından kurtulmuş olmasından neşet eyliyordu. Vakıa bir de eniştesinin kendi hakkında daha ne gibi efkâr-ı mel'aneti[13] olduğunu, Kont'un etmiş olduğu ihtarla tahattur edince biraz canı sıkıldıysa da bu iç sıkıntısını kolayca

[9] tehevvür: öfke; kızgınlık
[10] nifak: bozuşma
[11] tahavvül (et-): dönüşmek
[12] fi-mabad: bundan böyle
[13] efkâr-ı mel'anet: lanetli düşünceler

defedebildi. Penceresini açıp eline bir kâğıt ve kurşun kalem alarak etraftan şayan-ı tersim[14] olan bir mahallin resmini yapmaya başladı. Bir de Montoni ve avenesi oraya geliverince resim daha güzel oldu. Çünkü yanında bulunan adamların çehreleri gayet vahşi ve korkunç olduğundan bu hâl mevkiin dahi dehşet ve vahşetiyle mütenasip düşmüştü. Kızın yaptığı levha müsveddesi o kadar güzel olmuştu ki bunu bir mükemmel levha hâline koyacak olsalar "Harabezar içinde bir haydut cemiyeti" diye tesmiyeye isbat-ı liyakat edebilirdi.

Herifler oradan defolduktan sonra resim dahi bitmiş olduğundan Emily bunu göstermek için halasının odasına gitti. Baktı ki Montoni dahi oradadır. Hatta karı koca bir de şiddetli muaraza hâlinde! Bu hâlde resim filan göstermeye imkân kalmadığından Emily hemen kapıdan dönmeye davrandıysa da, o zamana kadar her hâlini yeğeninden ketmetmekte bulunan halası bugün artık bütün ahvalin ifşasını arzu eylediğinden:

– Gitme kızım, dur! Dur da şimdiye kadar müman aatı[15] için bunca işkenceler geçirdiğim ahvali gözlerinle gör, kulaklarınla işit! diye kızı alıkoyup kocasına dahi dönerek:

– Siz de kızın yanında söyleyiniz efendi! Şimdiye kadar başımın etini yiyip bitirdiğiniz şeyleri şimdi söyleyiniz ki Emily dahi işitsin! dedi.

Lakin Montoni hiçbir şey söylemeyip bilakis kemal-i gazabla Emily'ye dönerek filhal odadan çıkmasını emredince, kızcağız artık halasının ibramlarına[16] da kulak veremeyerek oradan çekildi gitti. Ama halasının bu herife varmak için etmiş olduğu mağrurane hamakata acıyarak ve onun belasıyla kendi başını da nara yakmış bulunduğundan dolayı korkusundan titreyerek çekildi.

Kız kapıdan çıkar çıkmaz Annette kendisini karşılayarak kemal-i telaşla dedi ki:

– Ah Matmazel her yerde sizi arıyorum. Eğer benimle beraber gelirseniz size gayet mühim bir levha gösteririm.

[14] şayan-ı tersim: resmedilmeye değer
[15] mümanaat: engel olma
[16] ibram: ısrar

"Levha" sözünü işitince Emily'nin içi titredi. Annette'den daha ziyade telaşla sordu ki:

– Nasıl levha!

– Evet Matmazel. Bu şatonun eski hanımının resmi. Onun resmi olduğunu ihtiyar Carlo bana söyledi. Ben de düşündüm ki bunu görmeyi elbette merak edersiniz. Geliniz, çabuk geliniz Matmazel!... Fakat neye öyle benziniz kaçtı? Rahatsız mısınız Matmazel?

– Hayır Annette! Bir şeyim yok. Yalnız o tabloyu görmek istemiyorum da.

– A! Bir zaman öyle bir suret-i acibede gaybubet etmiş ve ervah-ı gaibeye[17] karışmış olan kadının resmini görmemek olur mu? Böyle bir temaşa için ben bir dağ aşmayı göze kestiririm. Böyle korkunç yerlerde bulunduğum hâlde o acip ve garip şeyleri görmedikten, ve onlara dair olan hikâyeleri de dinlemedikten sonra buralarda işim ne?

– Emin misin ki o bir levhadır. Üstünde örtüsü var mı? Sen onu gördün mü?

– Allah Allah! Gördüm zahir! Örtüsü filanı yok. Bir levhadır.

Emily bu defa dahi havfını[18] setr[19] için cebr-i nefs[20] ederek Annette'le birlikte bir odaya kadar gitti ki uşakların koğuşunun yanındaydı. Orada Annette levhayı gösterdi. Tamam genç yaşında ve hüsn ü cemalinin mertebe-i tammesinde[21] bir kadının resmi olup nasiye-i hâli[22] asaletini gösteriyorsa da çehresinde öyle letafet-i tab'a delalet edecek alamet yok. O çehrede olan kadınlar pek ziyade şehvani olurlarsa da ihtisasat-ı nazike-i kalbiyeden[23] mahrum bulunurlar. Bu nevi kadınların hâl ve şanları mağrurane ve muannidane[24] bir metanetten ibaret olup her şeye karşı sabırsız olurlar. Tahammül ve hilm ve tevazu bunlarda bulunmaz.

Emily sordu ki:

– Bu kadının gaybubeti üzerinden kaç sene geçmiştir?

[17] ervah-ı gaibe: kayıp ruhlar
[18] havf: korku
[19] setr: gizleme
[20] cebr-i nefs (et-): kendini zorlamak
[21] mertebe-i tamme: en üst derece
[22] nasiye-i hâl: yüz; çehre
[23] ihtisas-ı nazike-i kalbiye: kalbin ince duyguları
[24] muannidane: inatçı

– Rivayete göre yirmi sene Matmazel! Yahut ona yakın bir şey!

Emily tekrar tasviri temaşaya koyuldu. Annette diyordu ki:

– Zannederim ki Mösyö bunu daha güzel bir odaya asmalıydı. Bu kocaman şatoya kendi sayesinde nail olmuş bulunduğu kadın, bu riayete layık olmaz mı? İhtimal ki bir sebebi vardır da böyle yapmıyor. Fakat buna dair kimseye bir şey söylememenizi rica ederim. Laf benden çıkmış olmasın Matmazel. Bakınız Matmazel bakınız!

Kızın işareti Montoni'ye idi ki o sırada odanın kapısı önünden geçiyordu.

Emily halasının yalnız kalmış olduğunu anlayarak tekrar onun yanına gitti. Kadıncağızın ağlamaktan gözleri şişmişti. Yüreği haylice fena olan bu kadın, Emily'yi dahi kendisi gibi zannederek hâlimi anlarsa bana acıyacağına bir hiss-i müntakimane[25] ile memnun olur havfıyla hiçbir şey söylememeyi iltizam etmiştiyse de, ıstırabı, artık derdini saklayamamak derecesine varmış olduğundan ne olursa olsun Emily'ye hâlini anlatmaya karar vermişti. Binaenaleyh ağlayarak dedi ki:

– Ah Emily! Dünyada kadınların en bedbahtı benim! Ne zalimane muamelata duçar oluyorum. O kadar hâl-i ikbalde iken bu idbara duçar olacağımı kim hesap edebilirdi? Acaba bu dertlere bir çare bulunabilecek mi? İnsanın en parlak ümitleri ekseriya kendisini aldatıyor da en hakîmler[26] bile kendi başlarını kendi elleriyle belaya sokuyorlar. Bu adamın teklif eylediği izdivacı kabul eylediğim zaman bilahare işin bu suretlere döneceğini kim ümit edebilirdi.

Emily düşünüyordu ki işin bilahare böyle olacağı evvelinden de anlaşılabilirdi. Fakat bu dakika zavallı halasını muaheze edecek dakika değil. Kadıncağız tesliyete muhtaçtı. Binaenaleyh melek-siret[27] Emily halasının yanına oturup dili döndüğü kadar hakimane sözlerle teselli vermeye çalıştıysa da, kadıncağız öyle kolaylıkla teselli kabul edebilecek hâlde değildi. Kocası aleyhinde pek hiddetli olduğundan diyordu ki:

[25] hiss-i müntakimane: intikam hissi
[26] hakîm: hikmet sahibi; filozof
[27] melek-siret: melek huylu

– Nankör herif! Her cihetle beni aldattı. Beni memleketimden, dostlarımdan ayırmış olması ve bir mahpese hapsetmesi az gelmiş. O tavr-ı kibaranesine, o israf derecesindeki mesarifine[28] nazaran bu herifin iki cebinde bir parası olmadığını kim tahmin edebilirdi. Bilseydim varır mıydım? Nankör! Gaddar! Zalim!

– Hiddetinizi teskin ediniz halacığım! Hiç olmazsa bu şato ile Venedik'teki konak onundur ya! Eğer bunlardan başka bir sebeb-i teellüm varsa...

– Bunlardan başka! Bunlar kâfi değil midirler? Şimdiye kadar kendisine ne kadar para vermişsem, hepsini kumarda kaybetmiş. Bugün de emlakimi kendisine terk edeyim diye başımın etini yiyip bitiriyor. Kontratoları ona vermeliymişim de kiraları o alsınmış. Söyle bakayım, beni makhur[29] etmek için bunlar kâfi değil midir?

– Şüphe yok. Fakat bilmiyordum ki...

– Borç altında ezilmesi kâfi değil mi? O kadar borçlu ki ne bu şato ne de Venedik'teki konak satılsa borçlarına kifayet etmez. Demek bunlara da malik değil.

– Ah halacağım! Bu felaketleri keşke hiç işitmemiş olsaydım. Ben de teessüfümden...

– Emlak evrakını vermediğimden dolayı bana o kadar hakaret ve şiddetle muamele etmesi şikâyetlerim için kâfi değil midir? O izacı[30] arttırdıkça ben de mukavemeti arttırdım. Kendi tehdidatı elvermiyormuş gibi bir de dün akşam o Verezzi haydudunu buraya, odama kadar gönderip onun da tehdidatıyla beni bir kat daha işkence ettirdi.

Bu söz üzerine Emily dün gece halasının odasında bir erkek görmüş olması üzerine hasıl olan şüphelerini kemal-i nedametle reddeyledi. Madam Montoni ise sözün arkasını kesmedi. Dedi ki:

– Evet! Benim yalnız bir kabahatim olmuşsa, o da inayetimi, lütfumu kolayca ve derhal bu herife erzânî[31] eylediğimden ibarettir. Lakin işin bundan sonrası için karar-ı kat'i verdim. Hiçbir tehdit,

[28] mesarif: masraflar
[29] makhur (et-): kahretmek; aşağılamak
[30] izac: bunaltma; eziyet
[31] erzânî (eyle-): layık, uygun görmek

hiçbir kuvvet beni bu azm-i kat'iden caydıramayacaktır. Onun o muamelat-ı ma'yubesine[32] nasıl mukabele edeceğimi görecektir. Gadrinden, zulmünden hiç korkmayarak layık olduğu lakırdıları yüzüne karşı söyleyeceğim.

Madam Montoni bu lakırdıları bir hiddet-i mütezayide[33] ile söylemişti. Emily dedi ki:

– Ah Madam kendinizi gözetiniz. Bila-lüzum bu adamı hiddetlendirmeyiniz. Korktuğunuz şiddetli muamelatı size davet etmiş olmayınız.

– Bence hepsi müsavi. Yoksa emlakimi kâmilen terk etmeyi mi nasihat edeceksiniz?

– Hayır Madam! Bunu demek istemiyorum, fakat...

– Ey! Fakat?

Kadının gazabından Emily korkmaya başladı. Kemal-i ihtiraz[34] ile dedi ki:

– Mösyö Montoni'yi tekdir edeceğinizi söylemiştiniz!

– Layık değil midir?

– Evet, ama bu hâl sizin için muvafık-ı ihtiyat olur mu?

– İhtiyat! İhtiyat! Tamam her taraftan duçar-ı şiddet olduğum zaman mı ihtiyat?

– İşte bu şiddetleri men için ihtiyat lazımdır sanırım.

– Demek istiyorsunuz ki herifin ayaklarına kapanayım. Şimdiye kadar ettiklerini affedeyim. Emlakimi vereyim. Öyle mi?

Allah göstermesin Madam! Fakat ihtimal ki hakikat-i ahval[35] sizi bu kadar meyus edecek derecelerde değildir de...

Madam Montoni'nin gazabı, hiddeti artık hadd-i marufu tecavüz etmiş olduğundan bunun bir kısmını da Emily'ye tahvil ederek sözünü kesti. Dedi ki:

– Vay zalim kız vay! Vay merhametsiz vay! Şikâyete haklı olmadı-

[32] muamelat-ı ma'yube: ayıplanmış muameleler, davranışlar
[33] hiddet-i mütezayide: artan hiddet
[34] kemal-i ihtiraz (ile): çok çekinerek
[35] hakikat-i ahval: gerçek durum

ğımı bana inandırmak istiyorsunuz ha? Kocam parlak, müstakbelim mucib-i tesliyet, ıstıraplarım asılsız olduğunu bana inandırmak istiyorsunuz. Öyle mi? Ben sizin gibi hayalperest değilim. Ne garip tesliye! Bense ahvalimi merhametli bir kimseye açayım da derdime ortak olsun diyordum. Amma dert ortağı ha! Meğer siz kendi derdinizden başka dünyada dert olamaz itikadındaymışsınız. Yıkılınız karşımdan!

Emily cevaba muktedir olamadı. Kemal-i ihtiramla[36] halasını selamlayarak çıktı. Montoni hakkında zevcesinden aldığı haberleri vaktiyle Valancourt'dan aldığı haberlere katarak zavallı kızcağız bu herif hakkında neler düşünmeye başladı. Mecruh Kont'un bu şato için "Montoni'nin benim dediği!..." diye söylediği sözün de hükmünü düşünmeye başladı. "Yeni bir katil daha ikaına meydan bırakmayacağım..." tarzında söylediği şeyi de!

Emily kendisinin dahi bu hâlde bir adamın eline tevdi edilmiş bulunduğunu görünce yüreği titredi. Fakat korkmak, titremek para eder mi? Hiç olmazsa bela meydana çıkıncaya kadar muhafaza-i metanet[37] lazım olduğundan yine siper üzerine can attı ki kendisi için müsaade verilmiş olan yegâne gezinti mahalli burasıydı. Orada, sabahleyin gelmiş olan üç yabancıyı görerek yine ürktü. Herifler kendisine doğru geliyorlardı. Kendisi de istihkâmların öte ucuna geçmek için bunların yanlarından geçmeye mecburdu. Güya medar-i tesettür[38] olmak için yüzündeki duvağı indirdiyse de, o parlak cemali duvak dahi setredemiyordu. Herifler kendisini kemal-i hayretle temaşa ederek bir fena İtalyanca ile birkaç lakırdı söylediler ki Emily bunların yalnız birkaç kelimesini anlayabildi. Hele bunlardan bir tanesinin çehresi, elbisesi o kadar vahşiyaneydi ki onu görüp de ürkmemek muhaldi. Emily bunların yanından süratle geçtiği hâlde bu herifin vahşiyane ve şekavet-cuyane[39] çehresi bir daha unutulmamak üzere hafızasına hak ve nakşolundu kaldı.

[36] kemal-i ihtiram(la): çok saygılı olarak
[37] muhafaza-i metanet: dayanıklılığı koruma
[38] medar-i tesettür: örtünme aracı
[39] şekavet-cuyane: eşkıyaya yakışır, benzer

İstihkâmların öte ucuna vardığı zaman arkasına baktıkta gördü ki yabancılar dahi durup dönerek kendisini temaşa ediyorlar ve kemal-i telaşla bir şeyler söylüyorlar. Havfı artarak hemen odasına can attı.

Bu akşam Montoni arkadaşlarıyla beraber gece taamını pek geç olarak tenavüle[40] kıyam eyledi. Kont Morano'ya galebesinden dolayı pek mağrur olduğundan o iftihar ile mutadından bir hayli ziyade şarap içti. Taamın sonlarında uşaklar çekildiği zaman bunların muhavereleri daha serbestane ve serbazane bir suret aldı. Söz Kont Morano'ya tahavvül ederek Verezzi, Kont'un güya bu şato meşruan Montoni'nin malı olmadığına ve Montoni'nin bir katle daha cüret etmesine meydan bırakmayacağına dair söylediği sözleri dermeyana başladı. Bu sözler, daha mebadisinde Montoni'yi pek ziyade hiddetlendirmeye başladığından Cavigni o sözleri terk etmesi için Verezzi'ye kaşla gözle işaretler ediyor idiyse, de herif anlayamıyordu. Nihayet Montoni âsâr-ı gazabını da meydana koydu. Hiddetinden çehresi kül gibi kesildiği hâlde elindeki kadehi sofra üzerine vurarak dedi ki:

– Vay! Beni kendi soframda dahi tahkir ediyorsunuz ha! O çılgın Kont'un hezeyanlarını şimdi burada tekrardan maksadınız nedir? Gaza ve mecruhiyet hâlleriyle bütün bütün zihni perişan olan bir adamın sözlerine inanmak mı istiyorsunuz yoksa.?

Verezzi herifi teskin için dedi ki:

– Senyör! Biz kendi bildiğimiz şeylerden başka bir şeye inanmayız.

Montoni: – Ne dediniz?

Verezzi: – İnanacağımız şeyleri Kont'tan öğrenmeye muhtaç değiliz.

Montoni biraz hiddetini tadil ederek dedi ki:

– Beni mazur görünüz dostlarım! Namusuma ait mesailde[41] hiç şakaya gelemem. Namusuma taarruz edenlerin cezasız kalmaları bence kabil değildir. Şu şarap şişesini bu tarafa sürünüz!

[40] tenavül: yeme

[41] mesail: meseleler

Cavigni: – Matmazel Saint Aubert'in sıhhatine içelim!

Bertolini: – Asıl şatonun sahibesi sıhhatıne içmeliyiz.

Montoni hiçbir şey demedi. Fakat misafirlerin kâffesi:

– Evet! Evet! Şatonun sahibesinin sıhhatine! diye haykırdıklarından Montoni dahi bir baş işaretiyle muvafakat gösterdi. Kadehler içildikten sonra Bertolini dedi ki:

– Şatoyu bu kadar ihmal ile terk eylediğinize müteessifim Senyör. Ne güzel, ne âli şato!

Montoni: – Evet! Âmâl ve mekasıdımıza[42] pek muvafıktır. İhtimal ki buna nasıl malik olduğumu bilmezsiniz. Bir hadise ile!

Bertolini gülerek dedi ki:

– Bahtiyarane hadise! Bana da öyle bir hadise vaki olmasını pek isterdim.

Montoni dik ve keskin bir nazarla Bertolini'nin yüzüne baktı. Dedi ki:

– Eğer bana kulak verecek olursanız, size bu keyfiyeti hikâye ederim.

Verezzi ile Bertolini gayet müştakane[43] bir tavr-ı intizar[44] peyda eyledilerse de Cavigni bu hikâyeyi zaten bildiği cihetle o kadar ehemmiyetli davranmadı. Montoni dedi ki:

– Bu şato bana geçeli yirmi sene kadar oluyor. Ondan evvel sahibesi olan kadın, uzaktan uzağa akrabamdandı. Familyamızın son vârisi olduğum için kendisine gönlümü ve dest-i izdivacımı takdim eyledim. Reddeyledi. Besbelli benden başka sevdiği adam dahi onu tezevvüc etmemiş. Kadıncağız müthiş bir merak illetine müptela oldu. Umarım ki kendi hayatına kendi eliyle hatime çekti. O zaman ben burada değildim. Binaenaleyh bu işin müstağrak olduğu esrarı keşfedemedim. İşte bu baptaki akvali[45] size hikâye edeyim!

Bir de bu aralık halka-i ahbabın haricinden bir seda: "Evet! Evet!

[42] âmâl ve mekasıd: emeller ve maksatlar, gayeler
[43] müştakane: istekli
[44] tavr-ı intizar: bekleme tavrı
[45] akval: sözler; söylenenler

Hikâyet et!" diye huzzarın sem'-i havf u hirasına[46] vasıl olmasın mı?

Montoni derhal sesini kesti. Hazır bulunanlar güya bu sözü kim söyledi diye birbirlerine bakakaldılar. Lakin ilk havfları çabuk zail oldu. Montoni dedi ki:

– Bizi dinleyenler mi var? Öyleyse hikâyenin alt tarafını bir başka defa ikmal ederiz. Hele şu kadehleri doldurunuz.

Huzzar salonun etrafına göz gezdirdiler. Verezzi dedi ki:

– Bah! Kimse yok. Rica ederim Senyör, devam ediniz!

Montoni: – Kulağınıza bir ses gelmedi mi?

Bertolini: – Zannederim ki bir ses oldu.

Verezzi: – Bize öyle gelmiş olmalıdır Hiç kimse yok diyorum. Rica ederim devam ediniz!

Montoni biraz daha bekledikten sonra hikâyesine tekrar başladı. Fakat bu defa yavaş sesle söylediğinden huzzar işitebilmek için sıkışmaya mecbur oldular. Montoni diyordu ki:

– Şatonun sahibesi Sinyora Laurentini birkaç mahdan beri zihince bir büyük perişanlık gösteriyordu. Bazı kere sakinane bir hayale dalar gider, bazı kere dahi gayet şiddetli bir gazap hâlinde bulunurmuş. Bir teşrinisani[47] akşamı yine böyle bir galeyan-ı efkârdan sonra odasına çekilip, kimse gelmemesini de emretmiş. Oda ise Emily'nin yattığı odaymış. İşte o geceden sonra dahi kendisini bir daha gören olmamış.

Bertolini: – Nasıl nasıl? Bir daha gören olmamış mı? Naaşı da odada bulanamamış mı?

Montoni: – Hayır!

Hepsi birden: – Naaşı da bulunmamış ha?

Montoni: – Hiçbir vakit!

Bertolini: – Öyleyse intiharını ne gibi esbabdan dolayı zan veya hükm etmişler?

Hepsi birden: – Evet! Ne gibi esbabdan dolayı?

[46] sem'-i havf u hiras: korkan kulak [47] teşrinisani: kasım

Montoni: – Bunu da size şimdi anlatırım. Fakat ondan daha evvel size daha garip bir şey hikâye etmeliyim. Fakat bu sözler şu odadan dışarıya çıkmayacaklardır. Anladınız mı? En mühim esrardandırlar. İyi dinleyiniz!

Yine evvelki o seda-yı acib:

– Evet! İyi dinleyiniz, deyince cümlesi birden mebhut[48] oluverdiler. Hele Montoni'nin çehresi pek fena bozuldu. Cavigni dedi ki:

– Vallahi bu bir hayal değildir.

Bertolini:

– Evet! Ben de işittim bunda bir hâl var.

Montoni kemal-i havf u helecanla yerinden kalkarak dedi ki:

– İş artık bir fevkaladelik kesp ediyor.[49]

Montoni'den sonra cümlesi ayağa kalktılar. Ortalık karıştı. Uşakları çağırdılar. Her tarafı kemal-i dikkatle aradılar. Hiç kimseyi bulamadılar. Cümlenin havfı, hayreti arttı. Daima o kadar cesur olan Montoni bile korkusundan helak derecesine takarrüb etmişti. Dedi ki:

– Şu salondan çıkalım. Bu hikâyeyi de bırakalım. Pek ciddi ve mühim şeydir.

Cümlesi bir başka salona geçerek orada hikâyeye devam olunmasını Montoni'den rica eyledilerse de mümkün değil ricalarını kabul ettiremediler. Havfını göstermemek için cebr-i nefs eyliyor idiyse de yine havfı görünüyordu. Verezzi sordu ki:

– Senyör! Vehim ve hayale başkalarının itikadına gülerken şimdi siz de vehme, hayale inanacak mısınız yoksa?

Montoni:

– Hayır! Zünun-ı batılaya[50] itikadım yoktur. Fakat böyle acip ve garip sesler işitilmesi ne demek olduğunu anlamalıdır.

Bunu söyleyerek kendisi o salondan dahi çıktı. Diğer arkadaşlar dahi dağıldılar.

[48] mebhut (ol-): susmak
[49] kesp (et-): kazanmak
[50] zünun-ı batıla: batıl inançlar

17
VALANCOURT

Biraz da Valancourt'a atf-ı nazar edelim: Malumdur ki Emily'nin azimeti esnasında Valancourt meyus ve mükedder bir hâlde Tholouse'da kalmıştı. Her gün artık Tholouse'dan da müfarakat lazım olduğuna karar verir idiyse de yine her gün bu kararını icraya yeni bir mâni bulurdu. Emily'nin bunca yadigârlarıyla memlu[1] olan bir memleketten ayrılmak delikanlıya pek müşkül geliyordu.

Madam Montoni'nin bahçelerini muhafazaya memur olan uşağı elde ederek her gün bahçede gezinir ve Emily'yi düşünürdü. Vakıa bu düşünceleri de gayet meyusane idiyse de her hâlde âşıkane oldukları için yine safadan, lezzetten âri değildiler. Kâh terasa üzerine kâh küçük köşke, hâsılı Emily ile görüşüp konuştuğu yerlere gelerek hayalen maşukasıyla yine mülakat ederdi.

Kezalik malumdur ki Valancourt, muahharen[2] biraderinin şatosuna da gelerek ezcümle Emily'nin şatosu kiraya verildiği zaman oradaydı. Biraz sonra Paris'te bulunan alayı tarafından aldığı emir üzerine Paris'e gitmeye mecbur oldu.

Paris kendisi için bütün bütün yeni bir âlem hükmünü aldı. Cihan-ı zevk ve safanın merkezi demek olan bu şehirde delikanlı için her taraftan vur patlasın çal oynasın âlemleri açılıverdiyse de

[1] memlu: dolu

[2] muahharen: sonradan

Valancourt âlemlerin asla menusu[3] olmadığından memnun olamayıp bilakis sıkılıyordu. Binaenaleyh bu zevk ve safa âlemlerine dalmayıp vezaif-i askeriyesini ba'de'l-ifa[4] hâlî[5] kalan zamanlarında dahi gönlünün sahibesi olan Emily'yi düşünüp onun hayaliyle, onun visali ümidiyle eğleniyordu.

Lakin bütün bütün de merdümgiriz[6] olmaya imkân tasavvur olunamaz ya? Bazı pek aziz ahbaplarının cemiyetlerine de gidiyordu ki bunların hâl ve şanları her hâlde ehven olduğu için Valancourt'u bütün bütün celp edemiyorlar idiyse de, bir dereceye kadar mahzuziyetine[7] olsun mucib oluyorlardı. Hayalat-ı âşıkanesine mani olamıyorlar ya! Bu da kâfidir.

Lakin yeniden yeniye peyda olan ahbabın birçoğu da o "Hayat demek safa demektir. Safa olmayınca hayat olamaz" hükmünde bulunan Fransızlardan olup bunların hâlleri, şanları "sefihlik" denilen şeyin çehre-i müdhişine daima gaze-i letafet[8] sürerek onu güzel ve sevimli gösterirler. Bunlar Valancourt'un hakimane teennilerini[9] istihzadan başlayarak onu da kendileri gibi etmek için müzakereye giriştiler.

Valancourt bu dostların kendisini sefehate doğru teşvike başladıklarını görünce ellerinden kurtulmak için bir aralık bütün cemiyetleri terk ederek yine maşukasının hayaliyle yalnız kalmak için tenhalık âlemine can attıysa da, biraz daha sonra meyusiyet-i âşıkanesi bu âlem-i tenhaiyi[10] dahi kendisine kasvetli göstermeye başladı. Çend sene mukaddem kendisini o kadar müstefit[11] ve mütelezziz[12] eyleyen tetebbuat-ı ilmiyeye[13] tekrar koyulmak istedi. Fakat mütalaatın[14] evvelki letafetlerine varmak için zihninin rahat olması lazım gelip bu da şu aralık kendisinde yoktu. Nihayet yalnızlığın, âşıklığın, meyus-

[3] menus: alışkın
[4] ba'de'l-ifa: yerine getirdikten sonra
[5] hâlî: boş
[6] merdümgiriz: insan içine karışmaktan hoşlanmayan (kimse)
[7] mahzuziyet: neşelenme
[8] gaze-i letafet: güzellik allığı, makyajı
[9] teenni: temkinli davranma
[10] âlem-i tenhayi: yalnızlık, sessizlik âlemi
[11] müstefit (eyle-): faydalandırmak
[12] mütelezziz (eyle-): lezzet, keyif vermek
[13] tetebbuat-ı ilmiye: ilmî incelemeler
[14] mütalaat: okumalar

luğun mucip olduğu âlâm ve ekdar-ı derundan[15] yakasını kurtarmak için tekrar cemiyat-ı ahbaba[16] can atmaya mecbur oldu.

Birkaç hafta daha böyle geçti. Mürur-ı zaman biçarenin ekdar-ı meyusanesini[17] epeyce tadile başladı. Cemiyat-ı ahbaba alışkanlık yavaş yavaş bunların lezzetini de aldırıyordu. Kendisi gayet yakışıklı, nazik, terbiyeli bir asilzade olduğundan hangi cemiyette bulunsa bilhassa nisvanın[18] en büyük iltifatlarına da nail oluyordu.

O zamanlar alamonda[19] salonların kraliçesi makamında olan Madam La Contess Lacleur (Laklör) eğerçi devr-i cemalinin[20] mevsim-i nevbaharı[21] geçmiş bir kadın idiyse de, gayet güzel olduğu, gayet de nazik ve terbiyeli olması hasebiyle salonları en muteber kibara içtimagâh[22] olmaktaydı. Bu kadının müzikaya dahi merakı olup sık sık verdiği konsertolarda Valancourt seda-yı latifiyle sair delikanlılardan ziyade mazhar-ı tahsin ve nail-i aferin[23] olmaya başladı. Kontesin salonlarında kumar dahi oynanıyordu. Zahir-i hâlinde[24] ahbabının bu yoldaki eğlencelerine mani olmamak için müsaade veriyormuş gibi görünüyor idiyse de hakikat-i hâlde, asıl menba'-ı varidatı[25] kumar olduğundan bunu gizlice teşvik dahi ediyordu. Âşık olanlar olmayanlardan daha ziyade kumarbaz olur derler. Zira âlâm ve ekdar-ı kalbiyelerini[26] teskine medar olmak için heyecanlı şeyleri isterler. İşte besbelli bu sebebe mebni olmalıdır ki Valancourt dahi elinde avucunda olan altınları, kontesin masası üzerine atmaya başlamıştı.

Valancourt'un biraderi, kendisini Paris'te bulunan ve mevaki'-i mühimmeyi[27] işgal eylemiş olan bazı akrabanın nazar-ı himayelerine tavsiye ve tevdi eylemiş idiyse de Paris'te bu gibi himayelerin

[15] âlâm ve ekdar-ı derun: içteki keder ve elemler
[16] cemiyat-ı ahbab: ahbap cemiyetleri
[17] ekdar-ı meyusane: ümitsizce kederler
[18] nisvan: kadınlar
[19] alamonda: (fr. à la monde) modaya uygun
[20] devr-i cemal: güzellik dönemi
[21] mevsim-i nevbahar: ilkbahar mevsimi
[22] içtimagâh: toplanma yeri
[23] nail-i aferin: övgüye nail
[24] zahir-i hâl: dıştan görünüş
[25] menba'-ı varidat: gelir kaynağı
[26] âlâm ve ekdar-ı kalbiye: kalbin kederleri ve elemleri
[27] mevaki'-i mühimme: önemli mevkiler

hükmü ne demek olacağı malumdur. O akraba kendileri bilirler ki Valancourt gibi mecami ve mehafilde[28] makbul olmak için her şartı haiz olan bir delikanlıyı himaye gayreti âdeta gülünç bir gayret-i beyhude hükmünü alır.

Elhâsıl Valancourt gibi kalbi saf ve kerim, hüsnü, cemali berkemal, genç, asil bir adamın Paris'te her adım başında ne kadar ahval-i sefahet-perestiye[29] tesadüf etmesi mümkünse, Valancourt bunların cümlesine baş vurarak daldı gitti. Emily orada yok ki, kendisini o evvelki sevda-yı sâfa davet ve iade eylesin. Zaten Valancourt'un böyle batasıya gitmesine asıl sebep dahi Emily'nin hicranı değil midir?

Hele Valancourt Markiz De Chamburt (Şambur) namında genç ve gayet şen, şatır, pek ziyade hud'akâr[30] bir dul kadının hanesinde her yerden daha ziyade eğlenmeye başladı. Bu haneye ahibbasından iki zat vasıtasıyla alıştırılmıştı ki bunlar şu muvaffakiyetlerden dolayı âdeta mağrur oluyorlardı. O zaman Valancourt ilk gayret-i cahiliyesinden o kadar kurtulmuştu ki artık edep, haya, iffet, ismet denilen şeyler hatırına gelecek olursa, bunlara en evvel kendisi kemal-i istihza ile gülmekteydi.

Vakıa aralıkta bir kere Emily'nin hayali Valancourt'un gönlünde mevcut ve müstakar olduğunu ihtar eyliyordu. Ancak bu hayal evvelki gibi dost ve sadık ve âdeta bir melek-i asilane hükmünde olmayıp ve evvelki zamanlar gibi yüze gülmeyip tünd[31] bir çehre ve ekşi bir suratla Valancourt'daki tebdil-i ahvalden dolayı daimî bir serzeniş hâlinde tasavvur olunuyordu.

İşte İtalya'da Emily, Madam ve Mösyö Montoni'nin tazyikat-ı gayr-ı muhikkaları[32] altında ezilerek bunca havflardan, hiraslardan iltica için Valancourt'un mevadd-ı pakinden[33] başka penah[34] bulamadığı zamanlar Valancourt dahi Paris'te şu hâldeydi.

[28] mecami ve mahafil: toplantı yerleri
[29] ahval-i sefahet-peresti: zevk ve eğlenceye düşkünlük hâlleri
[30] hud'akâr: hileci; oyunbaz
[31] tünd: sert; asık
[32] tazyikat-ı gayr-ı muhikka: haksız baskılar
[33] mevadd-ı pak: temiz varlık
[34] penah: sığınak

18
GİZLİ ODA

Mahut gece rüfekası[1] dağıldıktan sonra dahi Montoni o seda-yı acib ve mehibin[2] kimin tarafından gelmiş olduğunu anlayabilmek için taharriyat ve tahkikat-ı şedide[3] icra ettirdiyse de hiçbir serrişte[4] alamadı. Nihayet terbiyesiz uşaklardan birisi şöyle bir eşeklik etmiştir de şimdi meydana koymaya korkuyor diye bu merakı da def eyledi.

Karısıyla olan münazaası bir kat daha şiddet bulmuştu. Hatta karısını odasına hapis dahi ederek eğer istediklerine muvafakat etmeyecek olursa işkencenin daha ilerisine kadar da varacağını haber vermişti.

Eğer Madam Montoni biraz mülahazalı ve ihtiyatlı bir kadın olsaydı pençesine duçar olmuş bulunduğu Montoni gibi bir adamı, muanedat-ı musırranesiyle[5] daha ziyade bizar etmekten korkması lazım gelirdi. Fakat bu kadın zaten pek hırçın bir şey olduğu gibi bilhassa kocasının talepleri meselesi meydana çıkalıdan beri, hırçınlığı bütün bütün ileri götürmüş olduğundan, kocasının tehditlerine gevezelikle ve şiddetlerine de muanede ile mukabele eyliyordu. Ekseriya taarruz Montoni tarafından gelmeyip karısı tarafından

[1] rüfeka: arkadaşlar
[2] seda-yı acib ve mehib: korkutucu ve acayip ses
[3] taharriyat ve tahkikat-ı şedide: sıkı araştırma ve incelemeler
[4] serrişte: ipucu
[5] muanedat-ı musırrane: ısrarlı inantçılıklar

geliyor ve belaları kadın kendisi kurcalıyordu.

Bir akşam Emily epeyce bir zamanı kemal-i teessür ve kederle halasının yanında geçirdikten sonra artık istirahat-ı leyliye[6] için odasına çıkmıştı. Tahattur etmelidir ki artık Madam Montoni'nin yanına Emily ile Annette'den başka hiçbir kimse girmemesi için Montoni tarafından emr-i kat'i verilmişti. Bir de Emily tamam yatmaya hazırlandığı sırada kapısına şiddetle vurulmasın mı? Ama öyle bir şiddet ki kapıyı sarstı. Akabinde ağır bir vücut dahi paldır küldür yere yıkılıverdi.

Emily mutlaka o istihkâmlar üzerinde görmüş olduğu üç müthiş yabancı kendi odasının nerede bulunduğunu öğrenmişler de gelmişlerdir zannıyla az kaldı ki korkusundan bayılıversin. O aralık kapının dışında hafif bir inilti işitti. Ses verdi. Cevap alamadı. Bir daha seslendi, yine cevap yoksa da inilti arttı. Emily kapının önünde muhtac-ı imdad birisi bulunduğunu hükmederek cesaretini topladı. Kapıyı açar açmaz ayaklarına bir insan gövdesi dolaşarak korkusundan bir kere avazı çıktığı kadar haykırdı. Müteakiben tanıdı ki oraya düşen Annette'dir.

Zavallı Annette bayılmış. Emily elinden gelebilen muavenetlerle kızcağızı ayılttıktan sonra Annette koridorda bir hayal, bir insan hayali gördüğünü öyle bir havf ve hıras ile haber verdi ki, ekseriya bu gibi haberlerine Emily gülerken, bu defaki baygınlık maddesi onu da inanmaya mecbur eyledi. Annette dedi ki:

– Şu oda hakkında bana pek acayip şeyler hikâye etmişlerse de sizin odanıza pek yakın olduğu için şayet korkarsınız diye size hikâye etmemiştim. Şimdi hatırımda hiçbir şey yokken geliyordum. Bir de bir aydınlık nazar-ı dikkatimi celp eyledi. Ne göreyim? Kocaman bir surat! Bir hayal! Evet Matmazel tamam da o odaya girdi ki kapısı daima kapalı olup anahtarı da Senyör Montoni'den başka kimsenin elinde bulunmaz.

– Belki Montoni kendisiydi.

– Hayır Matmazel o değildi. Zira ben onu karısının odasında

[6] istirahat-ı leyliye: gece dinlenmesi

Madam'la kavga eder bıraktım.

– Öyleyse şu hikâyen pek gariptir Annette!

–Ah Matmazel bir kere memleketime kavuşacak olsam bir daha beni oradan kimse ayıramaz. Kim bilirdi ki böyle bir korkunç şatoya geleceğim de haydutlar elinde katlolunacağım?

Emily korktu. Kemal-i heyecanla sordu ki:

– Katl mi? Onu kim söylemiş?

– Siz inanmazsınız Matmazel! Şimdiki hayale bile inanmazsınız. Size lakırdım yoktur.

– İzah et bakayım, bizi kimler katledeceklermiş?

– O heriflerin kâffesi ihtimal ki bizi katletmeye geliyorlar demek istiyorum.

– Canım kimler?

– Her taraftan şatoya dolan o haydut kıyafetli, cani suratlı herifler. Dün dahi birçoğu geldi. Bunları da bana Ludovico söyledi. Miktarları pek çok olduğundan atlarını buradaki ahırlara çekerek kendileri etraftaki kulübelere taksim olmuşlar. Senyör şatoyu niçin tamir ve tahkim ettiriyor? Niçin başına bu kadar haşerat topluyor? Neden gece gündüz rüesa ile meclis-i meşveret akdeyliyor? Ne sebebe mebni o kadar dalgın ve kasvetli bulunuyor?

– Hep bildiklerin bunlardan mı ibarettir Annette?

– Aman yarabbi! Bu kadarı da mı elvermiyor Matmazel?

– Benim sabrımı tecrübe için elverir, ama bizi öldüreceklerinin sübutu için elvermez Annette!

Nihayet Emily Annette'i susturup, geceyi de beraber geçirmek üzere orada alıkoydu.

Ertesi gün Emily bermutat istihkâmlar üzerine hava almaya çıkmıştı. Avluda bir süvari kalabalığı gürültüsünü işitti, yüksek bir pencereden avluya baktıkta vakıa orada epeyce kalabalık süvariler gördü ki yeknesak üniformaları bulunmayıp, bazıları kırmızılı çubuklu ceketler giymişler ve birtakımı da siyah mantolara bürünmüşlerdi. Bunlar hançer ve bıçak ve mızrak ve cirit ve harbe gibi şeylerle mü-

sellahtılar.[7] Emily hiçbir yerde bu kadar müthiş kalabalık görmemiş olduğundan Annette'in de sözü hatırına gelerek "Acaba haydutlar içinde mi kaldık?" korkusu bir aralık kalbinden geçti. Bir aralık da Montoni'nin acaba bir fırka hayduda sergerde mi olduğu meselesi hatırına geldiyse de, bu hatıra bir andan ziyade devam edemedi.

Kız oradan bakarken gördü ki Verezzi ve Cavigni ve Bertolini dahi silahlanmış oldukları hâlde çıktılar. Bunların kıyafet ve eslihası[8] dahi diğerleri gibi olup yalnız fazla olarak şapkaları üzerinde uzun kırmızı tüyler vardı. Nihayet Montoni dahi kapı önünde göründüyse de yalnız o her zamanki kıyafetindeydi. Süvarileri birer birer muayeneye başladı. Rüesa ile de bazı lakırdı ediyordu. Nihayet cümlesine bir "Adiyö!" işareti vermekle süvariler o koca avlu içini harmanlayarak kemerli kapıdan çıktılar, gittiler. Montoni bir müddet arkalarından baktıktan sonra o da içeriye girdi.

Bu süvariler nereye gittiler? Bu bir sefer midir yoksa bir avdet[9] mi? Zavallı Emily kimden öğrenebilecek?

Emily ortada kimse kalmadığını görünce şu gördüğü şeyleri hikâye için acele halasının odasına vardı. Müteakiben Annette dahi geldi, yetişti. Mutadı olduğu veçhile uşaklardan bilhassa Ludovico'dan aldığı haberleri nakil için kimseyi yalvartmadı. Kemal-i havf ve telaşla kendi kendisine hep bildiklerini söyledi.

Bir de bu sırada Montoni dahi odadan içeriye girivermesin mi? Annette kemal-i havfla kaçıp gittiği gibi Emily dahi çekilmek istediyse de halası bırakmadı. Montoni de kalmasına mâni olmadı. Zira artık orta yerde Emily'den saklayacak bir gûne esrar kalmamış ve kız dahi bunların kavgalarında defaatle hazır bulunmuştu. Bu defa dahi kavgaya Montoni'den evvel karısı başladı. Gayet hırçıncasına bir tavırla sordu ki:

– Mösyö! Bu hâllerin ne demek olduğunu nihayet bana söylemeyecek misiniz? Şimdi gelip yine şimdi gittiklerini haber verdikleri bu müsellah fırkayı teşkil eden adamlar kimlerdir?

[7] müsellah: silahlı; silahlanmış
[8] esliha: silahlar
[9] avdet: dönüş

Montoni bu suallere lafzen hiçbir cevap vermedi. Yalnız karısına öyle bir nazar-ı istihkar ve istihza fırlattı ki tarife sığmaz. Emily bu nazardan korkarak halasının kulağına eğilip hazın ve itidali tavsiye eylediyse de Madam Montoni'nin söz anlamak şanından mıdır? Dedi ki:

– Ben o ağızlara gelemem Matmazel. Her şeyi öğrenmek isterim. Hatta isterim bana söylesin ki bu şatoyu da ne maksatla tamir ve tahkim ettirdi.

Montoni'nin tavrında gazab-ı melanetkârane alaimi artıkça artıyordu. Fakat güya gazabını karısına göstermemek için de inat ediyormuş gibi davranarak dedi ki:

– Pekâlâ! Pekâlâ! Fakat size cevap vermekten başka işlerim vardır. En büyük arzum benimle artık çocuk oyuncağını terk etmenizdir. Daha ziyade vakit geçmeksizin hemen şimdi emlakinizin kâğıtlarını bana teslim etmelisiniz.

Madam Montoni hiddetin son derecesine vardığı hâlde avazı çıktığı kadar haykırarak dedi ki:

– Asla! Fakat söyleyiniz bakayım şu sizin son meramınız nedir? Düşmanlarınız vardır da onların hücumundan mı korkuyorsunuz?

– Siz şu beyannameyi imza ediniz de ötekileri sonra öğrenirsiniz.

– Öyleyse düşmanlarınız kimlerdir? Gerçekten hücum edecekler mi? Bir muhasarada cümlemiz katl mi edileceğiz? Hele her hâlde vefatıma kadar bu taşlar içinde esir mi kalacağım?

– Eğer istediğimi yapmazsanız bu da vaki olabilir. Zira size katiyen beyan ederim ki, dediğim hasıl olmadıkça şu şatodan dışarıya çıkamazsınız.

Madam Montoni tekrar avazı çıktığı kadar haykırmaya başladıysa da Montoni bu yaygaralara kulak bile vermeyip karısının yüzüne bakıyordu. Lakin Emily korkusundan helak derecelerine gelmişti. Zira Montoni'nin bu kadar sabırlı olduğunu hiç görmemiş olup elbette bu sabrın akabinde de şimdiye kadar emsali görülmemiş bir vahşet bulunduğunu hesap eyliyordu.

Madam Montoni ise hâlâ kocasının tehdidatındaki ciddiyete

inanamayıp herifin hiçbir fenalık edeceği yoksa da emlakini elinden almak için bu sahtekârlıkları ediyor zannında bulunurdu. Bu zanda bulunduğu için herifin tehdidat-ı mel'anetkâranesinden hâlâ korkmuyor ve onun tehditlerine de hakaretlerle galebe ederim sanıyordu. Binaenaleyh o müthiş herife daha birçok hakaret-âmiz sözler söyledikten sonra nihayet:

– Evet, evet! Beni ölünceye kadar burada hapis dahi edebilirsiniz. Size yakışan da bu olur. Zira hiç şüphe yok ki başınıza bu kadar vahşi herifleri toplamaktan maksadınız mükemmel bir haydut reisi olarak Venedik Cumhuriyeti'nin düşmanlarıyla birleşerek ahali-i kura[10] üzerine hücumlarla katl-i nüfusa, gasb-ı emvale[11] girişmektir, sözünü de ağzından fırlatmaz mı?

İşte bu defa Montoni'nin suratı artık insan suratına benzemeyecek bir hâl-i mel'anet peyda eyledi. Emily korkusundan gözlerini yumdu. Bu zamana kadar ilk defa olmak üzere Madam Montoni dahi dediği sözün şiddetinden ve kocasının hâlinden korkarak sükût eylemiş idiyse de artık iş işten geçmişti. Zira Montoni buralarda kendi evamir[12] ve nevahisine[13] asla muhalefet olunamaz bir müstebit olmasına tamam münasebet alacak bir tavırla:

– Madam! Bu geceden tezi yok, şark tarafındaki burca naklolunacaksınız. Sizin üzerin[iz]deki salahiyeti hiçbir hadd ile mahdut olmayan ve her istediğini yapmaya mâni bulunmayan bir adamı tahkirde bu derecelere kadar varmak ne müthiş olduğunu belki orada öğrenirsiniz! dedi ki böyle şark tarafındaki burca intikal demek ile işkenceli bir idam arasında fark olamayacağı, herifin hâlinden apaşikâre görülüp anlaşılmaktaydı.

Emily ağlayarak eniştesinin ayaklarına kapanıp halasının affını istirhama müsaraat eylediği gibi hırçın ve muannit halası dahi artık can her şeyden tatlı olduğunu nazar-ı hikmete alarak yeğeninin ricalarına iştirak etmekte ve ağlamakta idiyse de, Montoni fena bir küfürle karışık bir de yemin ederek ikisini de susturdu ki, bu küfrü,

[10] ahali-i kura: köy halkı
[11] gasb-ı emval: malları gasp etme, ele geçirme
[12] evamir: buyruklar
[13] nevahi: yasaklar

bu yemini işitip yüreği titremeyecek adam henüz halkolunmamış bulunduğuna katiyen inanmalıdır. Bu son tehdit üzerine Montoni fırlayıp çıkarken eteğine sarılmış olan Emily'nin birdenbire onun ellerinden sıyrılmasıyla muvazenesi kaybolarak yüzü şark diye yere vurmuştu. Montoni kızcağızın kalkmasına yardım için bir an tevakkuf etmedi. Yüzlerine bile bakmaya tenezzül etmeyerek çıktı gitti.

Emily yerinden kalktığı zaman halasına baktı ki sinir illetinden bayılıp kalmış ve elleri çeneleri kilitlenmiş, ağzı köpürüp duruyor. Bir çığlık kopardı. Annette ile ihtiyar Carlo koştular geldiler. Üç kişi cem-i kuvvet ederek kadını yatağına kadar kaldırdılar. Mümkün olabilen tedavi bi'l-icra[14] nihayet aklını başına getirebildiler. Emily Carlo'ya dedi ki:

– Şimdi hastayı rahat bırakmalı. Fakat Allah aşkına olsun baba Carlo, efendine söyle, yalvar yakar da şu zavallı kadıncağıza artık işkence etmesin.

Carlo kemal-i ye's-i rahimane[15] ile başını sallayarak dedi ki:

– Heyhat! Ona benim sözüm kâr eder mi? Ben daha neler gördüm, neler ki! Fakat genç kız! Siz daha hastasınız. Biraz da kendinizi düşününüz!

– Teşekkür ederim dostum!

Carlo çıktı gitti. Emily yine halası yanında kaldı. İkisi de birçok zaman sükûttan sonra Madam Montoni derinden bir göğüs geçirerek dedi ki:

– Beni odamdan çıkarmak inadında ısrar ediyor mu?

Emily buna dair eniştesiyle bir söz edemediğini anlattı. Bundan sonra Emily halasının zihnini başka şeylere tahvil için birçok sözler söylediyse de, halası hemen kıza kulak vermeyip zihnini saplamış olduğu şey üzerine düşünüyordu. Nihayet Emily hastanın yanında Annette'i bırakıp kendisi Montoni'yi aramaya gitti. Onu istihkâmlar üzerinde buldu ki daha bir bölük mahuf[16] adamlar içinde bulunuyordu. Anladı ki askerin kâffesi sabahleyin gitmiş olmayıp işte

[14] bi'l-icra: icra ederek
[15] kemal-i ye's-i rahimane (ile): aşırı acımayla
[16] mahuf: korkunç

yarısı daha eldedir. Hatta mukaddema burada rastgelerek o kadar korkmuş olduğu üç herif dahi bunların arasında ve sergerdelik makamındaydılar.

Emily oraya geldiği zaman efrad-ı mezkûreye evamir tebliğ olunuyor gibi birtakım lakırdılar ediliyordu. En son lakırdı "İşte nöbet ve karakol usulüne bu akşamdan bed' olunacaktır" sözleri oldu.

Herifler giderek Montoni yalnız kaldığı zaman hiç de Emily ile telaki[17] etmek istemediği hâlinden anlaşılıyor idiyse de, Emily olanca cüretini toplayarak herife sokulup halasına merhamet etmesi için hemen yine ayaklarına kapanırcasına ricalara başladı. Montoni dedi ki:

– Kendi hırçınlığı cezasını çekiyor. Asla merhamete şayan değildir. Daha asıl bundan sonra kendisini beklemekte bulunan işkencelerin önünü almak için ne yapmak lazım olduğunu kendisi pekâlâ bilir. İtaat etsin, gösterdiğim kâğıdı imza eylesin, iş biter gider.

Yalvara yakara Emily, Madam Montoni için düşünmek üzere on iki saat daha mühlet alıp koşarak bunu halasına tebşir eyledi. Madam Montoni biraz yumuşamış gibi görünüyordu. Kendi selameti için kocasına itaatten başka tarik olmadığını Emily anlattığı zaman muannit kadıncağız uzun uzadıya düşünerek dedi ki:

– Bana verdiğin nasihatın ne demek olduğunu bilmiyorsun sevgili yeğenim. Ben Montoni'ye muhalefette bulunuyorsam mahza senin menafiin[18] için öyle ediyorum. Zira benden sonra emlakim senin olacaktır.

Emily gayet kibarane bir tavırla başını kaldırıp dedi ki:

– Bunu bilmiyordum Madam. Fakat bunu öğrenişim beni daha ziyade ısrarla rahatınızın ve hatta diyebilirim ki hayatınızın bile temini için kocanıza itaat etmenizi tavsiyeye cüretlendirdi.

– Gerçek mi söylüyorsun? Bu da riyakârlık değildir ya?

– Artık bundaki halisiyetten de şüpheye imkân var mıdır Madam?

Hâlâ Emily'nin safiyetine inanmak istemeyen Madam Montoni kızdaki bu tokgözlülüğe şaştı. Maahaza dedi ki:

[17] telaki (et-): görüşmek

[18] menafi: menfaatler; çıkarlar

– Sevgili kızım! Bu emlake, bu servete iffet ve ismet-i hâlinizle pek layık olduğunuz için... Siz gerçekten faziletli bir kızsınız.

– Faziletsiz olmaya bir sebep olmadıktan sonra!

– Ya Mösyö de Valancourt?

Madam Montoni bu sözü iki gözlerini Emily'ye dikerek söylemişti. Emily âdeta bir gazap tavrıyla:

– Ama artık şu ismi bırakınız! Her belamıza o sebep olmadı mı? deyince Madam Montoni artık söyleyecek söz bulamadı.

O gece Emily geç vakte kadar halasının odasında kalıp badehu kendi odasına gelmek için koridordan geçerken dün gece Annette'in görmüş olduğu hayalat meselesi hatırına geldi. O gizli odanın hangi oda olduğunu bilmiyor idiyse de bu cehaletiyle kendisine hemen her odadan bir hayal çıkıverecek gibi geliyordu.

Vakıa bir odanın kapısı önünden geçerken içeriden bir patırtı da işitti ya! Yalnız patırtı değil. Müteakiben bir odanın kapısı da açılarak içeriden bir hayal dahi baş gösterdi. Emily bu hayal Montoni'nin kendisi olduğunu tanır gibi oldu. Hayal dahi kızı görünce pek ziyade ürkmüş gibi davranarak alelacele oda içine çekildi ve kapıyı kapadı. Emily yarı canla odasına kadar avdet eylediyse de artık korkuya bedel mübrem[19] bir hiss-i tecessüse mağlup olduğundan hemen elindeki lambayı ocak başına bırakarak kendisi yavaşça tekrar koridora gelip gizlendi.

Biraz sonra filvaki Montoni tekrar zuhur ederek kemal-i ihtiraz ile etrafı gözden geçirip kimse bulunmadığına kanaat hasıl eyledikten sonra çıktı, kapıyı kapayıp kilitleyerek ve anahtarı cebine koyarak gitti. Karşı taraftaki odanın kapısı aralığından bakmakta olan Emily oda içinde Montoni'den başka bir adam daha gördü ki gayet endişenâk[20] bir vaziyetle ocak başında oturuyordu. Biraz sonra odanın kapısı iç taraftan dahi sürmelendiğini, buna mahsus olan bir gıcırtı Emily'ye ifham eyledi.

Artık kızdaki meraka nihayet mi olur? Gece yarısından sonra

[19] mübrem: kaçınılmaz

[20] endişe-nâk: endişeli

enişteşinin böyle ihtiraz-ı haifane[21] ile ziyaret eylediği şahs-ı mahbus ve mahfuz[22] acaba kimdir?

Gece yarısını geçiyordu ki Emily yatağına girdiği zaman penceresi altında işittiği gürültüler, gündüzden verilen emir üzerine neferlerin karakol değiştirdiklerini anlattı. Yarım saat kadar sonra da ortalığı öyle bir sükût istila eyledi ki bütün şato halkının hâb-ı girana[23] müstağrak oldukları anlaşıldı.

[21] ihtiraz-ı haifane: korkakçasına sakınma

[22] şahs-ı mahbus ve mahfuz: saklanan ve hapsedilen kişi

[23] hâb-ı giran: ağır uyku

19
ŞARK TARAFINDAKİ BURÇ

Ertesi gün Emily erkenden halasının yanına gitti. O gece rahatla aklını başına alan halası meğer Montoni'ye her zamankinden ziyade muhalif ve mukavemet azmine karar vermiş. Bu azmin mehalikini bilen kızcağız ne kadar nasihat verdiyse de âdeta gurur hâlinde bulunan halasını azminden çeviremedi. Bir kere bu şatodan kaçabilecek olsa kocası aleyhine ikame-i dava[1] ile ondan ayrılarak kendi servetiyle kema-fi's-sabık[2] yaşayabileceği ümidi kadıncağızın gururunu arttırıyordu. Emily burada hiçbir uşağa güvenilemeyeceğini, bu kalenin kapılarından çıkılamayacağını ve şu niyetinden kocası haberdar olursa gazabı menedilemeyeceğini etrafıyla anlattıysa da halası mümkün değil kani olamadı. Bunun üzerine de Senyör Montoni odaya giriverdi.

Montoni karısının keyifsizliğine ehemmiyet bile vermeyerek yalnız tekliflerine cevap vermek için muayyen olan müddeti akşama kadar temdit[3] eylediğini ve istediği yapılmazsa, akşam şark tarafındaki burca nakil ve hapsolunmak muhakkak bulunduğunu ve maahaza bugün kuşluk taamında on on iki kadar kibarzade misafirleri bulunacağından Emily ile beraber Madam'ın dahi sofrada bulunması lazım geleceğini bir tavr-ı âmirane ile emrederek çıktı gitti.

[1] ikame-i dava: dava açma
[2] kema-fi's-sabık: eskiden olduğu gibi
[3] temdit (eyle-): uzatmak

Emily yine kim bilir nasıl müthiş adamların sofrasında bulunacağını düşününce havfından içi titreyip bunların enzar-ı ehemmiyetini kendi cemal ba-kemaline[4] celp etmemek için gayet sade bir yolda giyindiyse de Montoni görünce bu tuvaleti beğenmedi. Bugün gayet parlak bir tuvalet yapıp hatta izdivaç münasebetiyle Kont Morano'nun ihda etmiş olduğu ziynetlerle de tezyinini emreyledi. Emily bu surette tezeyyün[5] eylediği zaman tabii olan cemali inciler, elmaslar içinde bir kat daha revnaklanarak,[6] ferişte-misal[7] bir şey olmuş kalmıştı.

Kız bu hâlde salona girince herkesin, hatta eniştesiyle halasının bile nazar-ı hayretlerine çarptı. Emily halası yanına oturmak istediyse de Montoni eliyle bir işaret vererek karşı tarafta iki asilzade kıyam eylediler ve Matmazel Saint Aubert'i aralarına oturttular. Bugünkü taam pek fevkaladeydi. Lakin bu misafirlerin de çehrelerinde hayli alamet-i cüret ve measir-i vahşet[8] nümayandı.[9] Montoni bunlara hâkimane bir tavırla muamele ederek şövalyeler vakıa etvar-ı zelilane[10] ile mukabelede bulunmuyorlar idiyse de her hâlde Montoni'ye ta'zimkârane[11] bir hâlde bulunuyorlardı.

Bugün sofrada hep politikadan, cenkten bahsolundu. Venedik doçu* ile ayan azası, Venedik hükûmeti ve onu bekleyen tehlikeler hakkında sözler edildi. Sofranın sonuna doğru huzzarın cümlesi ayağa kalkıp kadehlerini doldurarak Montoni'nin muzafferiyatı aşkına bade[12] nuş[13] eylediler.

Bunlara mukabeleten ve teşekküren Montoni dahi kadehini doldurup tamam dudaklarına götürdükte kadeh içindeki şarap birdenbire köpürüp pat diye kadehi tuzla buz etmesin mi? Hâlbuki bu kadeh o zaman Venedik'te imali şöhret bulan ol kadehlerdendi ki,

[4] cemal ba-kemaline: aşırı güzellik
[5] tezeyyün (eyle-): süslenmek
[6] revnak: parlaklık
[7] ferişte-misal: melek gibi
[8] alamet-i cüret ve measir-i vahşet: cüret belirtileri ve vahşet izleri
[9] nümayan (ol-): görünmek
[10] etvar-ı zelilane: alttan alan davranışlar
[11] ta'zimkârane: saygılı
* Doç: Şehir yöneticisi, belediye başkanı. Orijinal metinde "doj" imlasıyla yazılmış olan bu kelimenin Osmanlı Türkçesindeki yaygın imlası "doç"tur, bu yüzden bu yazımı tercih ettik. (Ed.)
[12] bade: içki; şarap
[13] nuş (eyle-): içmek

derunlarına zehir konuldukta böyle kabarıp kadehi kırmak hasiyetine[14] maliktiler. Montoni, bu hıyanet misafirlerden biri tarafındandır hükmüyle derhal salonun kapılarını kapatıp kılıcını çekti. Zaten kadeh vakasından duçar-ı hayret olmuş bulunan müsafirîn[15] üzerine nazar-ı gazab gezdirerek:

– Burada bir hain var! Her kim beriü'z-zimme[16] ise haini bulmak için bana yardım eylesin, dedi.

Hemen o anda ortalığın hâli müthiş bir suret peyda etti. Hepsi kılıçlarını çektiler. Uşaklar şediden[17] istintak[18] olundukta ağlayarak beraatlerini iddia ettiler. Hele muhakkaktı ki zehirli şarap yalnız Montoni'nin şarabı olup kilerci ile onun yamağı derhal zincirlere vurularak zir-i zeminde[19] bir mahzene atıldılar. Korkmasaydı Montoni bütün misafirleri de bu hâlde hapsedecekti. Maahaza bu işin içindeki esrar meydana çıkmaksızın şu odadan hiçbirisinin dışarıya çıkamayacağını mahuf[20] yeminlerle ilan eyledi. Karısını kemal-i huşunetle dairesine gönderip Emily'ye dahi onun arkasından gitmesi için müsaade verdi. Lakin iki kadın odaya girer girmez bir adam gelip kapıyı üzerlerine kilitleyerek anahtarını da aldı gitti. Emily anahtar deliğine kulak verip yemek salonundan koridorlara kadar şatonun her tarafında mütelaşiyane[21] gürültüler arttıkça arttığını işitiyordu. O hâl-i gazabla Montoni "Bu işi yalnız kan paklar" diye haykırıyordu. Zavallı kadınların tabii olan havf ve hiraslarını[22] kemal-i telaşla odalarının kapısına vurulan birkaç darbe bir kat daha tezyid[23] eyledi. Annette'in sesi işitildi. Diyordu ki:

– Sevgili hanımlar! Açınız. Size haber verecek çok şeylerim var.

Madam Montoni: "Kapı kapalıdır" dediyse de Annette anlayamayarak:

"Biliyorum ya fakat açınız" diye tekrar rica eyledi. O zaman Emily dedi ki:

[14] hâsiyet: özellik
[15] müsafirîn: misafirler; konuklar
[16] beriü'z-zimme: suçsuz
[17] şediden: şiddetle
[18] istintak (olun-): sorguya çekilmek
[19] zir-i zemin: yer altı; bodrum
[20] mahuf: korkunç
[21] mütelaşiyane: telaşlı
[22] havf ve hiras: korku

– Anahtar bizde değildir.

– Aman ey Hazret-i Meryem! Ne olacağız?

Madam Montoni: – Ne yaparsan yap, bizi buradan kurtar. Bize imdat bul. Ludovico nerededir?

Annette: – Aşağıdaki salonda Madam! Diğer arkadaşlarıyla beraber muharebe ve mukateledédir.[24]

Madam Montoni: – Mukatele mi? Birbirini öldürüyorlar ha? Kim kime?

Annette: – Bizim Senyör ile misafir asilzadeler. Hepsi birbiriyle!

Emily: – Aman yarabbi! Mecruh olanlar da var mı?

Annette: – Evet Matmazel! Hele birisi yerlere serilmiş al kanlar içindedir. Aman ne yaparsanız yapınız beni içeriye alınız. Ta işte ayaklarının patırtılarını işitiyorum, geliyorlar. Beni de öldürecekler.

Emily: – Kaç Annette, kaç da kurtul! Biz seni içeriye alamayız.

Annette muhariblerin[25] gelmekte olduklarını tekrar haber vererek kaçtı gitti. Madam Montoni korkusundan bayılma derecelerine geldi. Emily:

– Kendinizi toplayınız Madam! İhtimal ki bizi kurtarmaya geliyorlar. Şayet Senyör Montoni şey... Öldüyse hani ya mecruh...

Kapının kilidi içinde anahtar dönerek kapı açıldı. Montoni içeriye girdi. Bu müthiş adamın hâl-i gazabını gören Emily korkusundan helak derecesine vardı. Madam Montoni dahi lâl[26] olup kalmıştı. Herif müthiş bir seda ile dedi ki:

– Evet! İnkârda hiçbir faydanız yoktur. Bu cinayete iştirakiniz sabit oldu. Şerikleriniz her şeyi ikrar ettiler. Ayaklarıma kapanıp istida-i merhametten başka selametinize tarîk[27] kalmadı.

Korkusundan helak derecesinde bulunan Emily bu acip ve garip itham üzerine pür-cesaret kesilerek mukabeleye başladı. Madam Montoni ise çehresi kâh yemyeşil kâh kıpkırmızı olarak müdafaa

[23] tezyid (eyle-): artırmak
[24] mukatele: birbirini öldürme; vuruşma
[25] muharib: savaşçı
[26] lâl (ol-): susmak; dili tutulmak
[27] tarîk: yol

dahi edemiyordu. Montoni dedi ki:

– Na işte! Renginizin bu tahavvülü de cinayetinizi ispat etti. Haydi bakayım şark tarafındaki burca!

O zaman karısı da söze muktedir olarak: "Efendi, efendi! Bu melunane iftira sizin için bir vesiledir. Bu hareket-i zalimanenizi haklı gösterecek bir vesile-i mel'unanedir. Beraat-i zimmet için bir söz bile söylemeye tenezzül etmem" dediği gibi Emily dahi:

– Senyör! Size yanlış söylemişler, bu bir iftiradır. Hayatımızı size zâmin[28] göstererek iddia ederim ki zavallı halacığıma bu bir iftiradır, dedi.

Fakat Montoni "Eğer hayatınızın kıymetini biliyorsanız sesinizi kesiniz" diye Emily'yi susturup karısına dönerek olanca âsâr-ı gazabını ona göstermeye başladı. Zavallı Emily bu hâlde dahi karı ile kocanın arasına girip zalim herifin ayaklarına kapanarak ve fakat söz bulup söyleyemeyerek yalnız mahzun mahzun yüzüne bakmakla istirhamda devam eyliyordu. Ama bu adamın mermerden olan kalbine hiçbir şey tesir etmiyordu. Yanında bulunan üç adama:

"Aldığınız emri icra ediniz" deyince herifler Madam Montoni'yi yakalayıp feryatlarına figanlarına kulak bile vermeyerek sürükleyip götürdüler. Emily dahi olduğu yere düşüp bayılıverdi.

Gözlerini açtığı zaman kızcağız kendisini yalnız bularak alık alık, mahzun mahzun etrafına bakınıyordu. Sanki odanın mefruşatından halasına ne olduğunu soruyordu. Nihayet zayıf bir ümitle kalkıp kapıyı açık bulmakla koridora çıktıysa da nereye gideceğini de kararlaştıramamıştı. Arzusu halasını bulmak idiyse de sormak için uşakların salonuna indiğinde kimseyi göremeyip uzaktan peyda olan ayak patırtılarının takarrübünden havf ile karanlık bir köşeye gizlendiği zaman gördü ki dört adam bir beşinciyi yakalayıp götürüyorlar. O beşinci dahi al kanlar içinde mecruh bir adamdır. Bu kanlı müşahede Emily'yi tekrar bayıltmak derecelerine getirdiyse de artık bütün kuvvetini toplamak mecburiyetini his ile herifler mecruhu yere koyarlarken o da kaçtı gitti ve güç hâl ile odasına can attı. Orada

[28] zâmin: kefil

her tarafa göz ve kulak gezdirdiyse de hiçbir ses işitemedi. Hiçbir şey göremedi. Aradan birkaç saat geçtiği hâlde yanına da kimse gelmedi. Güya ki Montoni kendisini unutmuştur. Zira unutmasaydı, elbette bir bela da Emily'ye gelmeliydi.

Biraz sonra akşam olup nöbetçiler ikame edildiler. Ortalığın kararması pencereye dayanmış olan kızın korkularını bi't-tecdid:[29]

"Aman yarabbi! Ya bu haydutlardan birisi odama girecek olsa..." diye düşünmeye başladı. Bir de yanı başındaki odada gördüğü gizli adam hatırına gelerek:

– Her ne kadar bir odada mahfuz ise de bu bir mahpus olmamalıdır. Zira kapısını Montoni'nin kapamasından ziyade içeriden kendisi sürmeliyor, dedi.

İlk gayreti mahut merdiven kapısını tahkim olduğundan muktedir olabildiği eşyayı arkasına yığdı. Ama düşünmeli ki bu işle gece yarısına kadar uğraştı. O zamana kadar yemek dahi yenilmedi. Bir aralık diğer kapısını açıp koridoru dinlediyse de ses yok, seda yok. Lambasını eline alarak şatonun dıl'-ı cenubisine[30] doğru yürüdü ki meramı oradan kimseye gözükmeksizin halasının mahpus olduğu burc-ı şarkiye doğru yol bulmaktı. Gide gide önüne iki yol çıktı. Rastgele birini tercih ederek ilerlediyse de ayağının patırtısı geniş bir koridorda tanîn-endaz[31] oldukça korkmaya başladı.

Derken bir ses işitti. Ne ileriye ne geriye hareket edemeyerek olduğu yerde put gibi kaldı. Bu ses müştekiyane[32] bir mırıltıydı. Şayet halasıdır mütalaasıyla cesaretini toplayarak sesin işitildiği taraftaki bir kapıya doğru gitti. Ya içerideki halası olmayıp da bir yabancı olarak eniştesine haber verirse?...

Güzelce dinledikte seda Annette'in sedası olduğunu ve Ludovico'dan istimdad[33] etmekte bulunduğunu anladı. Dedi ki:

– Ludovico değil benim. Emily'yim. Eğer kapıyı açabilirsen gireyim. Korkma Annette!

[29] bi't-tecdid: yenileyerek
[30] dıl'-ı cenubi: güney kenar
[31] tanîn-endaz (ol-): çınlamak
[32] müştekiyane: şikâyet edercesine
[33] istimdad (et-: yardım istemek

Annette yine: "Ludovico! Ludovico!" diye bağırmaya başladı. Emily sabrı tükenip kimse görmesin diye de korktuğundan, kaçmak üzereyken ihtimal ki Annette burc-ı şarkînin yolunu bilir hatırasıyla sebat eyledi. Tekrar ses vererek Annette'ten cevap dahi aldıysa da kızcağız burc-ı şarkîyi bilmeyip fakat o dahi Ludovico'nun ne olduğunu soruyordu. Nasıl olup da oraya kapandığını Emily sorduğu zaman Annette dedi ki:

– Beni buraya Ludovico kapadı. Madam'ın nerede olduğunu bilmediğimden Madam'ı ararken Ludovico'ya rastgeldim. Bana bir fenalık gelmesin diye beni buraya koyup kilitleyerek anahtarı da aldı. Ortalık sükûn peyda ettiğinde geleceğini söylediyse de işte hâlâ gelmedi. Aman yarabbi! Acaba Ludovico'ya ne oldu?

Bunun üzerine Emily evvelce gördüğü mecruhu tahattur eyledi. Hiç şüphesi kalmadı ki bu mecruh Ludovico olmalıdır. Lakin Annette'e bunu söylemedi. Asıl emeli halasını bulmak olduğundan burc-ı şarkinin yolunu sordu. Annette ise:

– Allah aşkına oraya gitmeyiniz Matmazel! Beni bırakmayınız, diye yalvarıyordu. Emily dedi ki:

– Ne yanına girebilirim ne seni kurtarabilirim. Sabahı da burada edemem ya! Şu burcun yolunu bana söyle. Yarın da seni kurtarmaya çalışırım.

– Aman yarabbi! Yarına kadar burada kalacak mıyım? O zamana kadar ya açlıktan ya korkudan helak olurum. Gündüzden beri ağzıma bir şey koymadım.

Başka bir zamanda olsaydı Emily bu söze gülerdi. Burc-ı şarkiye dair Annette'ten pek az malumat alabilerek döne dolaşa nihayet burc-ı mezkûrun merdivenine vasıl olabildi. Biraz meks[34] ile cesaretini topladıktan sonra kendini savn-ı samadanîye[35] bi't-tevdi[36] merdiveni çıkmaya başladı. Bir de merdiven üzerinde bir kan izi görmesin mi? Etrafına bakındıkta iki tarafın duvarlarında da taze kan lekeleri gördü. İşte o zaman hakikaten beyni dönüp gözleri ka-

[34] meks: bekleme
[35] savn-ı samedanî: Tanrı'nın korması
[36] bi't-tevdi: teslim ederek

rararak bir tarafa dayanmaya mecbur oldu. Fakat ne yapsın, duçar oldukları belaya zaafla değil sabır ve mukavemetle mukabele lazım. Hiçbir tarafta ses seda yok. Yine cesaretini toplayarak ilerlemeye başladı. Tahminen yarı yola geldikte karşısına bir kapı çıkıp onu açtı. Elindeki lambanın hafif ziyasıyla görüyordu ki duvarlar rutubetten sırsıklamdır.

Burada karşısına bir merdiven daha çıkarak ikinci kata varılıyordu. Kan lekeleri buraya kadar varmış ve daha ileriye doğru da devam etmekte bulunmuştu. Kendisi de devam etti. Hem ilerledikçe kan lekeleri de artıyordu. Bu müthiş izlerle gide gide bir kapıya vardı. Kemal-i havf[37] ile elini kapının topuzuna değdirebilip açmaya çalıştıkta kapalı olduğunu görerek dık[38] eylediyse de o rutubetli duvarların, kemerlerin kendi darbesini aksettirmesinden başka cevap alamayınca artık bu gördüğü kan lekeleri halasının kanı olduğuna şüphe edemeyerek: "Ah zavallı kadıncağızı öldürmüşlerdir" dedi.

Elindeki lambayı yere koyup kendisi de bir merdiven kademesinin soğuk taşları üstüne oturdu. İhtimal ki kızcağız burada bir daha bayılıp ayıldı. Zira etrafın müthiş sükûtu içinde insan aygınlığını baygınlığını değil hayatta ve mematta bulunduğunu bile fark edemezdi.

Kalkıp kapıyı bir daha dık eyledi. Yine ses yok seda yok. Nihayet meyus olarak avdete[39] başladı. Lakin giderken güç hâl ile çıktığı merdivenlerden şimdi pire gibi sıçrayarak alabildiğine bir süratle iniyordu.

Kendi odası yanındaki koridora vardıkta uzaktan Montoni'yi görmekle ona görünmemek için bir tarafa gizlendi. Montoni geçen gece mahut gizli herifin odasından çıktığı gibi bu gece dahi kemal-i ihtiraz ile oradan çıkarak kapıyı kapadı. Herif oradan def' olduktan sonra kızcağız dahi odasına varıp lambasını yanık bırakarak yatağına girdi.

[37] kemal-i havf: aşırı korku
[38] dık (eyle-): çalmak; vurmak
[39] avdet: geri dönme

20
GAİBANE SEDALAR

Ertesi sabah Emily bir hayli zaman odasında beklediyse de Montoni tarafından hiçbir emir ve işaret vaki olmadı. Halası için pek ziyade endişe-nak olduğundan ve Annette'i de başkaca merak ettiğinden evvela onu yoklamaya gitti. Annette hâlâ Ludovico'yu çağırıyor ve Emily'ye cevaben açlıktan helak olacağını söylüyordu. Emily kendisini kurtarmak için eniştesine gitmekte olduğunu haber verince Annette tek Montoni'nin yüzünü görmemek için halâstan da vazgeçmeye takarrüp etti.

Zavallı Emily, eniştesinin salonuna giderken koridorlarda birçok kan lekeleri, kırılmış kılıçlar filanlar görerek bunca felaketler, beliyeler[1] ile beraber henüz böyle şeylere alışamadığından dolayı yine korkmaya başladı. Her hatvede acaba bir de naaşa[2] tesadüf edecek miyim diye dizleri titriyordu. İlerledikçe dünkü misafirlerin sedasını uzaktan uzağa işitmeye başladı. Montoni'den istizan[3] ettirmek için bir uşak aradıysa da bulamadı. Bir de Montoni salon kapısına çıkıvermesin mi? Bahusus kemal-i gazabla içeride söylenen sözlerden hangilerini işittiğini Emily'den sormasın mı? Emily'nin ulüvv-i cenabı bu dakikada imdadına yetişti. O zalime anlattı ki kapılardan laf dinlemek terbiyesini almamıştır. Fakat bedbahtlara merhamet

[1] beliye: bela
[2] naaş: ceset
[3] istizan (ettir-): izin istetmek

kazandırmak vazifesini öğrenmiştir. Bunu mukaddime ittihazıyla hiç olmazsa halasını gidip görmek için o zalimin müsaadesini istirham eyledi ve biçare Annette'in de mahbusiyetinden bahsetti.

Badi-i emirde[4] Montoni'den acı bir tebessümden başka bir cevap alamadıysa da nihayet:

– Annette için müsaade ederim ki Carlo onun sebilini tahliye etsin. Zira onu hapseden Ludovico el haletü hazihi[5] berhayat[6] değildir, dedi.

Bu haberin Emily'yi ne hâle koyacağını tafsile hacet yoktur. Kızın asıl halası için merakı pek müthiş olduğundan:

– Ya halam? Aman efendim bana halamdan da haber veriniz, diye de sordu.

Montoni dedi ki:

– Halanıza bakıyorlar. Fakat artık böyle ufak tefek şeylerle sarf edecek vaktim yoktur.

Bunu diyerek herif yine salona dönüverirdi. Emily'nin yerlere kapanarak tekrar ricaya başladığı esnada birdenbire bir boru sedası işitildi. Bunu müteakiben birçok at patırtıları ve adam sedaları peyda olarak Montoni alelacele koştu. Emily dahi bir pencereye koşarak gelen süvarileri gördü. Hükmeyledi ki bunlar geçen gün azimetlerini gördüğü süvarilerdir. Hâlbuki odadaki misafirler dahi kemal-i telaş ile koşuyorlar ve şatonun her tarafındaki adamlar alelacele avluya dökülüyorlardı. O aralık ihtiyar Carlo tesadüfle Emily'ye dedi ki:

– Sevgili Matmazel! İşte size meyve ve şarap getiriyorum. Acıkmış olmalısınız.

– Teşekkür ederim baba Carlo! Beni sizin lütfunuza bu suretle tavsiye eden enişte midir?

– Enişteniz mi? O! Hayır Matmazel! Senyör hazretlerinin daha mühim işleri vardır.

Emily ihtiyar Carlo'ya halası hakkında dahi birçok sualler sor-

[4] badi-i emir: başlangıç
[5] el haletü hâzihi: şimdi
[6] berhayat: hayatta

duysa da Madam Montoni tevkif olunduğu sırada Carlo başka yerde bulunduğundan Madam'a dair hiçbir haberi bulunmadığını beyan eyledi. Dün akşamki kavgaya dair Emily'nin sorduğu suallere de pek kısa cevaplar verdi. Ancak Senyör Montoni'nin şundan bundan ettiği şüpheler beyhude olduğuna emniyet hasıl eylediğini ve badema şatoda böyle hadiseler vukua gelmeyeceğinden emin bulunduğunu teminle beraber: "Her ne kadar daha acip ve garip birtakım vukuat hazırlanıyorsa da..." diye bir de balgam bıraktı. Bunu izah etmesi için Emily tarafından vuku bulan ricaya cevaben dedi ki:

– Hayır Matmazel! Esrarı ifşaya ve efkârımı izaha müsaade yoktur. Zaman her şeyi meydana çıkarır.

Annette'in kapalı olduğu odayı tarifle o biçarenin de kurtarılmasını rica etti. Carlo bu ricayı bi'l-kabul çıkıp gitmek üzereyken Emily şu yeni gelen atlıların da kimler olduklarını sordu ve bunların Verezzi taifesi olduğu cevabını aldı.

Bu mülakattan bir saat sonra Annette ağlayarak ve: "Ludovico, ah Ludovico!" diye bağırarak çıkageldi. Emily kızcağızı tesliyet için:

– Zavallı Annette! Na yapalım? Ölüm dedikleri şey daima bizi en sevdiklerimizden ayırır. Hak Taala hazretlerinin kazasına rızadan başka elden ne gelir? Ağlamak emvatı[7] ihya[8] eylemez ya! Um ki Ludovico ile ebediyet âleminde mülakat edersin, demişti. Annette gözlerine tuttuğu mendili çekerek dedi ki:

– Hayır Matmazel! Bu dünyada da mülakattan ümidimi kesmedim.

– Nasıl? Ne dedin?

– Her ne kadar mecruh ise de...

– Mecruh mu? Yalnız mecruh ha?

– Ah Matmazel! Yarası da pek dehşetlidir. Meğer beni kurtarmaya gelememesinin sebebi buymuş. Bir aralık biçareyi helak oldu sanmışlar, kendisi de kendisinden bihabermiş.

– Sevgili Annette! Ludovico'nun canı tende olduğuna ne kadar sevindim bilsen.

[7] emvat: ölüler

[8] ihya (eyle-) diriltmek

Annette'in teessüratı biraz itidal kesbeyledikten sonra Emily kendisini Madam Montoni'den haber alıp getirmeye gönderdi. Fakat biraz sonra avdetinde Annette hiçbir haber getiremedi. Uşakların en çoğu Madam'ın ne olduğunu bilmiyorlarmış. Bazılarında haber varsa da ketm-i esrara[9] memur ve mecbur imişler.

Bu gece zulmet-i leyl[10] pek ziyade ve her taraf sükût içindeydi. Zavallı yetim, penceresi önünde oturup ecram-ı semaviyeyi[11] temaşa ile bundan tesliyet bulmak ihtiyacındaydı. O anda hatırından neler geçti! Ölüm hâlindeki pederinin yanında beklerken de bu parlak ecramı temaşa etmekte olduğunu hatırladı. Hatta o zamanlar gördüğü en parlak bir seyyareyi tekrar görerek pederinin emvat ile ahya[12] arasındaki münasebet-i ruhaniyeye dair söylemiş olduğu sözleri de tekrar hatırına getirdi. O zamanlar işitmiş oldukları o acip ve garip müzikayı da düşündü ki bu müzika ervah-ı gaibenin ervah-ı hazıra ile bir nevi muhaberesi olduğu hakkındaki zanlar kızcağıza şu anda peder ve validesinin ruhları kendi üzerinde hami ve nigehban[13] imişler gibi birtakım ümitler vermeye başladı.

Filvaki o sırada uzaktan uzağa kulağına güzel bir müzika negamatı[14] gelmesin mi? Vücudu buz kesildi. Acaba şiddet-i tahayyül[15] haricen dahi vücut mu buluyordu? Lakin hatırından bu korkuları def'e çalışarak şu müzikanın hangi taraftan gelmekte olduğunu anlamak için kemal-i dikkatle kulak vermeye başladı. Negamat kendi mevkiine nispetle biraz alçaktan geliyorsa da terasaların birisinden mi yoksa kulelerin birisinden mi geldiğini hükmedemedi. İcra olunan ahenk zaten pek güzel olduğu gibi gecenin sükût ve sükûn-ı umumisi içinde sâmiaya[16] bir kat daha letafet veriyordu. Biraz sonra bu nağmeler gittikçe uzaklaşıyorlarmış gibi kuvvetten düşerek nihayet hiç de işitilmez oldular.

Emily hâlâ dinlemekte devam ediyorsa da hiçbir taraftan kulağına ses seda gelmiyor. Böyle boru ve trampetlerin acı seslerinden

[9] ketm-i esrar: sırları gizleme
[10] zulmet-i leyl: gece karanlığı
[11] ecram-ı semaviye: gök cisimleri
[12] ahya: canlılar
[13] nigehban: bekçi
[14] negamat: nağmeler
[15] şiddet-i tahayyül: hayal gücü
[16] sâmia: kulak

maada müzikaya dair ses işitilmeyen bir şatoda gece yarılarında bu kadar güzel nağmelerin kimler tarafından icra edilebilecekleri ihtimali kızcağızı pek ziyade meşgul ederek bir aralık mutlaka bu nağmeler peder ve validesinin ervahı tarafından bera-yı tesliyet[17] kendisine hitap edilen esvattır[18] itikadına kuvvet-i kat'iye geldiyse de hayalata an-asıl[19] o kadar itikadı olmayan Emily yavaş yavaş bu vehmi dahi def' eyledi. Vehme tabi olmak lazımsa, peder ve validesinin ervahı gibi uzak şeylerden ziyade ezcümle bu şatonun sahibesi iken bir suret-i acibede kaybolmuş bulunan bir kadın gibi buraya daha yakın, daha münasebetli olan şeyleri düşünmek evla olacağını hükmetti. Ancak kızcağızı bu ihtimal dahi korkutarak soğuk soğuk ter döktürmeye başladı. O korkuyla kalkıp yatağa girdi ve eğer bir insan tarafından icra olunuyorsa negamat-ı mezkûrenin[20] elbette bundan sonra dahi tekerrür edeceğine iştibah[21] olmadığından yarın ve öbür gün velhâsıl bundan sonra her akşam bu nağmeleri beklemek ve şu sırrın da hakikatine vâkıf olmak azm-i kat'isiyle o gece dahi teehhür[22] eden uykuya nihayet daldı gitti.

[17] bera-yı tesliyet: teselli etmek için
[18] esvat: sesler
[19] an-asıl: aslında
[20] negamat-ı mezkure: söz konusu nağmeler
[21] iştibah: şüphe
[22] teehhür (et-): gecikmek

21
BİR MÜLAKAT-I LEYLİYE

Ertesi günAnnette, malum olan etvar-ı mütelaşiyanesiyle[1] gelip:

– Ah Matmazel size ne mühim haberler getirdim. Şu odada mahpus olan adamın kim olduğunu anladım. "Mahpus" da değil a? Çünkü o da içeriden kapıyı kapıyor. Bense onu bir hayal, bir cin zannetmiştim, deyince Emily'nin de nazar-ı dikkati açıldı. Sordu ki:

– Ey kimmiş bakalım?

– Düşününüz Matmazel sizin de tanıdığınız bir adam.

– Benim öyle uzun uzadıya düşünmeye kudretim yoktur.

– Eşkâlini tarif edeyim de... Uzun boylu uzun çehreli...

– Düşünemem, düşünemem? Ezcümle bu gece!

– Canım Venedik'te bin defa gördüğünüz adam. Bizim Senyör'ün en aziz ehibbasından. Demincek kendisini istihkâmlar üzerinde gördüm. Hemen yanına gidip kemal-i ta'zim ile selamlayarak: "Safa geldiniz Senyör Orsino" dedim.

– Vay, katil Orsino imiş ha!

– Evet Matmazel! O Venedikli asilzadeyi idam ettiren Orsino! Herkes onu firar etmiş zannederken meğer o burada mahfi[2] imiş.

Emily'nin rengi uçtu, tüyleri ürperdi. Dedi ki:

[1] etvar-ı mütelaşiyane: telaşlı tavırlar [2] mahfi: saklı

– Aman yarabbi! Katillere yataklık ediyor ha! Bereket versin ki bir odada gizliymiş de menhusun yüzünü görmedik.

Emily'nin asıl merakı bu gece işittiği müzika olduğundan şato içinde bir kimsenin herhangi bir saza aşina olup olmadığını sordu. Annette dedi ki:

– Evet Matmazel! Benedetto vardır ki âlâ trampet çalar, Launcelot (Lanselot) dahi boru-zendir. Bizim Ludovico dahi boru bilirse de zavallı hastadır. Tahattur ediyorum ki Venedik'te...

– Hayır! Boru, trampet filan değil. Bir âlâ saz, buraya geleliden biri hiç öyle şey işitmediniz mi? Ezcümle bu gece?

– Bu gece mi? Hayır Matmazel ne bu gece, ne bundan evvel burada trampet ve borudan başka müzika işitmedim. Hele bu gece hiçbir şey işitmedim. Zira sabaha kadar rüyamda hep o biçare maktul Madam ile uğraştım.

Bu son söz Emily'nin aklını başından giderdi. Kemal-i heyecanla sordu ki:

– Maktul Madam mı? Demek bu yolda bir haber aldın?

– Hayır Matmazel hiçbir haber almadım, fakat Madam'ın ne olduğunu kimse bilmiyor. Bu hâlde ya katlolunmuştur yahut şatonun eski sahibesi gibi kaybolup gitmiştir.

Emily başını iki elleri arasına alarak ve kendisini yalnız bırakması için Annette'e rica ederek daldı gitti.

Halası için zaten kendisi de bir iyi zanda bulunmuyorken Annette'in bu sözü kızcağızın müthiş zanlarına bütün bütün kuvvet vermişti. Nihayet ne olursa olsun eniştesinden halasına dair malumat istemek azmine düşerek biraz sonra Annette geldiği zaman onunla eniştesine haber göndermeye kalkıştı. Hâlbuki Annette daha mühim bir haber getirmişti. Şatonun kapıcısı gayet mühim bir iş için gizlice kendisiyle görüşmek istediğini söylemişti.

Bir zamandan beri her tarafta insanı duçar-ı havf u hiras[3] ve mübtela-yı ye's ü heyecan[4] eyleyecek şeylerden başka hiçbir şey

[3] duçar-ı havf u hiras (eyle-): korkuya düşürmek

[4] mübtela-yı ye's ü heyecan (eyle-): keder ve heyecana düşürmek

görmeyen ve işitmeyen kızcağız bu kapıcının gönderdiği haberden de korktu. Lakin korka korka artık herçi bad âbadı[5] da göze aldırmaya alışabilmiş olduğundan:

– Gelsin. Söyleyeceğini söylesin, emrini verebildi. Annette dışarıya çıkıp biraz sonra avdetle dedi ki:

– Matmazel kapıcı Bernardino buralara yaklaşmaya cesaret edemiyor. Görülürüm diye korkuyor. Eğer bu gece karanlıkta şark tarafındaki istihkâmda bulunursanız bir dakika için hizmeti başından ayrılabilerek gelip size pek mühim esrar açacakmış.

Bu suretteki teklifleri kabul edebilmek Emily için pek müşkül idiyse de şayet ortada yeni müthiş bir bela tertip olunuyor da kapıcı kendisini ondan haberdar edecektir ümid-i haifanesiyle bu mülakat-ı hafiyeyi[6] de göze kestirdi. Dedi ki:

– Karanlık bastığı vakit şark tarafındaki istihkâma giderim, lakin o zaman da nöbetçiler çıkmış olacaklardır. Bernardino bunlara kendisini göstermemek için nasıl gelebilecek?

– Bunu ben de sordum. Meğer avludan bu istihkâma yol veren bir gizli kemer kapısının anahtarı kendisindeymiş. O yoldan gelecek. Bir de şatonun bu cihetine nöbetçi konulmuyormuş. Zira şark tarafındaki burcun yüksek duvarları o tarafları muhafazaya kâfiymiş.

– Pekâlâ fakat rica ederim sen de benimle beraber bulunmalısın, Bernardino dahi pek mutabassırane[7] hareket etmeli. Korkarım ki Montoni'nin nazar-ı tecessüsüne duçar olmayalım. Ha! Gerçek, Montoni nerededir? Kendisini görüp bir şey söylemek isterim.

– Büyük salonda arkadaşlarıyla meşverettedir. Geçen günkü münazaanın[8] tarziyesi[9] olmak üzere kendilerine bir de ziyafet vermek üzeredir. Mutfak ve kilerler altüst olmuşlar. Zavallı Ludovico dahi sıhhatte olmuş olsaydı... Fakat Kont Morano aldığı yaralardan vefat etmedikten sonra Ludovico'nun da...

Emily yerinden davrandı. Kemal-i telaşla sordu ki:

[5] herçi bad âbad: her ne olursa olsun
[6] mülakat-ı hafiye: gizli görüşme
[7] mutabassırane: gözünü açarak
[8] münazaa: kavga
[9] tarziye: özür

– Gerçek mi? Bu haberi kimden işittin?

– O! Bunu bana daha dün söylediler, ama unuttum da size tebliğ edemedim. Derununda tedavi edildiği kulübeden çıkıp Venedik'e avdet etmiş bile.

Montoni'nin yalnız bulunduğu zaman, hemen kendisine haber vermesini Annette'ten rica ederek Annette dahi çıktı gittiyse de o gün akşama kadar müstebit senyör yalnız kalmadığından Emily kendisini görüp de halasının akıbeti hakkında çıldırasıya merak ettiği şeyleri soramadı.

Akşam yaklaştıkça o gece Bernardino ile mülakat için Emily'nin havfı da artmaktaydı. Güneş gurub eyledi. Nihayet karakolları[10] yerlerine koydular. Ortalık tamam müstağrak-ı zulmet[11] olduğu zaman Annette geldi. Emily şayet esna-yı rahta Montoni'ye tesadüf ihtimalinden havfını beyan eyledikte Annette:

– Bu cihetten korkmayınız Matmazel! Onlar hâlâ sofradadırlar. Daha pek çok vakit dahi kalkamayacaklar gibi görünüyorlar, diye Emily'yi temin eyledi. İlk terasaya vardıkları zaman nöbetçi kendilerini tevkif ettiyse de Emily kendisini tanıttırınca mürurlarına müsaade gösterdi, ikinci terasada ve sair birkaç noktada dahi nöbetçilerin ellerinden kurtulabilmek için bu surette kendilerini tanıttırmaya mecbur oldular. Nihayet şark tarafındaki istihkâma doğru yaklaştılar ki filvaki orada nöbetçi yoktu.

Bernardino henüz gelmemiş olduğundan Emily dirseklerini siper duvarına dayatarak etrafı temaşaya başladı. Vadiler, ormanlar gayet kesif bir zulmete, gayet amik[12] bir sükûta müstağrak idiler. Hâlbuki şatonun içinde gürültülü bir seda harice doğru aksediyordu. Emily bunun ne olduğunu sorunca Annette:

– Bizim Senyör ile misafirlerin kahkahaları, eğlenceleri sedasıdır, dedi. Zavallı Emily:

– Aman yarabbi! Herif hem karısını işkencelerle öldürmüş hem de zevk ve safa ediyor, diye insanoğlunun vahşette bu derecelere

[10] karakol: nöbetçi
[11] müstağrak-ı zulmet (ol-): karanlığa gömülmek
[12] amik: derin

varabilmesine şaştı kaldı.

Karşısındaki burc-ı şarkiye bakarak bu kulenin derununda halasını aradığı zaman gördüğü kan izlerinden mütehassıl[13] havf ve hiras tekrar tüylerini ürpertti. Ancak halası hakkında mukteza-yı hamiyet[14] her neyse icradan geri durmamak insaniyeti şanından olan kızcağız, bu akşam Bernardino ile mülakattan sonra şu kuleyi bir kat daha taharriyi zihninden geçiriyordu.

Nihayet yanı başlarındaki bir küçük kapının kilidi içinde bir anahtar dönerek kapı açıldı. Bernardino zuhur eyledi. Emily söyleyeceği neyse bir an evvel söylemesini emrederek, "Zira gecenin bürudeti[15] beni hasta edecek" sözleriyle de sebeb-i isticalini[16] anlatmak istedi. Fakat Bernardino:

– Yanınızdaki hizmetkârı teb'id[17] etmelisiniz Matmazel! Zira söyleyeceğim şey yalnız size mahsustur, deyince Emily şaşaladı.

Çünkü bu adamın hâl ve şanı gayet korkunç olup şurada ve şu vakitte onunla yalnız kalmayı gözüne kestiremiyordu. Eğer Emily Bernardino'nun vereceği haber mutlaka halasına dair olacağını tahmin etmeseydi, mümkün değil Annette'i yanından ayıramazdı. Lakin halasının selameti için her fedakârlığa hazır bulunduğundan buna da katlandı. Annette'i uzağa defederek Bernardino'ya dedi ki:

– Şimdi söyleyiniz bakalım dostum!

Bernardino biraz korkarak, yutkunarak dedi ki:

– Bu işi Senyör Montoni haber alırsa memuriyetimi kaybedeceğim derkârdır. Binaenaleyh size söyleyeceğim esrarın bir harfi hiçbir kimseye faş edilmeyeceğini yeminlerle bana temin eylemelisiniz.

Emily bu teminatı maa-ziyadetin[18] icra eyledi. Bernardino dedi ki:

– Bugün uşakların koğuşunda halanız için ne kadar merak ettiğinizi Annette bize söylemişti.

– Madam Montoni'ye dair haberiniz var mı? Aman Allah aşkına

[13] mütehassıl: hasıl olan; ortaya çıkan
[14] mukteza-yı hamiyet: hamiyetin, iyiliğin gereği
[15] bürudet: soğuk
[16] sebeb-i isticali: acele etme sebebi
[17] teb'id (et-): uzaklaştırmak
[18] maa-ziyadetin: fazlasıyla

olsun o haber neden ibaretse söyleyiniz. Ne kadar müthiş olursa olsun rica ederim söyleyiniz.

Fakat zavallı kızcağız alacağı cevap tahmini kadar müthişse, olduğu yere yıkılıvermemek için yanındaki duvara dayanmaya mecbur oldu. Bernardino dedi ki:

– Evet! Her haber bendedir ve size de söyleyebilirsem de...

– İyi ya işte söyleyiniz.

– Fakat o kadar müteessir görünüyorsunuz ki.

– Hayır dostum! Vereceğiniz haber ne kadar müthiş olursa olsun tahammül için lazım gelen cüreti cem' etmişim. İştibah hâlinde kalmaktansa felaket-i vakıayı doğrudan doğruya haber almak elbette evladır.

– Öyleyse her şeyi öğrenebilirsiniz Matmazel! Görülüyor ki Senyör Montoni karısına karşı pek büyük gazaplanmıştır. Lakin bu iş bana ait umurdan[19] olmadığı için susuyordum. Birkaç gün evvel beni çağırtıp: "Bernardino! Sen namuslu ve sadık bir adamsın. Sana emniyet edebilirim" dedi. Ben de sadakatimi tekrar teyit eyledim. O zaman "Mühim bir işim var onu da sana tevdi edeceğim" dedi ve işi de anlattı. Fakat bunu size açamam. Çünkü namus ve sadakatime tevdi olunmuş bir sırdır. Hem de Madam'a aittir.

– Aman yarabbi! Demek oluyor ki Madam'ı... Sen...

Bernardino sükût ediyordu. Emily sözünde devamla diyordu ki!

– Bedbaht herif! Seni de, efendini de bu kadar bir cinayete hangi şeytanlar sevkettiler. Aman yarabbi! Aklımı bozacağım.

O zaman Bernardino yorgun bir seda ile dedi ki:

– Şeytanlar mı dediniz?

– Evet öyle bir şey!

Aradan birkaç dakika sükût ile geçti. Görünüyordu ki Bernardino asıl söylemek istediği şeyi söylemeye cesaret edemiyordu. Nihayet bu cesareti de peyda eylemişçesine bir tavırla dedi ki:

[19] umur: işler

– Senyör pek gazaplıydı. Biz de kendisine itaate mecburduk. Velev ki ben itaat etmeyim. Ne faydası olacak? Adamlarından bir başkası yine emrini icra edecek değil mi?

Emily'nin daha ziyade sözü uzatmaya mecali kalmadığı görülüyordu. Nihayet son bir cüret-i me'yusane ile sordu ki:

– Öldürdünüz ha! Biçare kadıncağızı öldürdünüz. Öyle mi? Şu karşımda duran bir katildir öyle mi?

Bernardino bu suallere de cevap veremedi. Fakat devam ettiği sükût tamam ikrardan[20] addolunan sükûtlardan değil midir?

Zavallı Emily almak istediği haberi bu suretle aldıktan sonra avdete davrandı. O zaman Bernardino dedi ki:

– Durunuz Matmazel! Mademki bana 'katil' dediniz, sizi o zanda bırakmak lazımdı ama...

– Eğer katil değilseniz beraatinizi göstermeliydiniz. Hâlimi görmüyor musunuz? Merhamet etmiyor musunuz? Uzun uzadıya ettiğiniz tela'süm[21] benim için ne büyük işkencedir.

Hemen yere yıkılmak üzere bulunan Emily'ye yardım için koşup gelen Annette'i işaretle Bernardino dedi ki:

– Gönderiniz şu kızı Matmazel!

Emily: – Hayır durun. Söyleyeceğiniz şeyi o da işitebilir.

Bernardino: – Ya! Öyle mi? Öyleyse daha ziyade haber vermek mümkün değildir.

Bunu diyerek Bernardino dahi avdet tavrını gösterince o merak hâlindeki Emily tekrar Annette'i teb'ide mecbur oldu. Annette tekrar çekildikten sonra Emily dedi ki:

– Buyurunuz? Şimdi söyleyiniz.

– Madam berhayattır. Fakat berhayat olduğunu bilen yalnız benim. Benim taht-ı muhafazamda mahpustur. Senyör Montoni onu dış kapının üzerindeki odaya haps ile anahtarını bana vermiştir. Buraya gelmiştim ki halanızın sizinle görüşmek istediğini haber

[20] ikrar: tasdik; kabullenme

[21] tela'süm: kekeleme

vereyim diye, fakat hakkımdaki nefretinizi görünce...

Bu söz Emily'yi bütün şüphelerinden bir anda kurtardı. Halası ile mülakat için bu cihanda feda etmeyecek hiçbir şey olamazdı. Bernardino'dan kemal-i tazarru[22] ile özürler diledi ve mutlaka kendisini halasıyla görüştürmesi için ricaya başladı.

Bernardino bu ricayı kabulle beraber ertesi akşam Senyör Montoni uykuya daldıktan sonra eğer dış büyük kapının üstündeki odaya kendisiyle beraber gitmeye cesareti varsa, halasıyla mülakat edeceğini beyan eyledi. Vakıa bir aralık Emily'nin hatırından Bernardino aleyhinde bazı şüpheler geçtiyse de tek halasını görebilmek için bu şüphelerin kâffesini bertaraf ederek kapıcıya teşekkürler bile etti. Mükâfatlar bile vaat eyledi. Binaenaleyh bir büyük ümitle odasına avdet eyledi.

Yatağına girip de ilk telaşları, havfları, helecanları bertaraf olduktan ve derin derin düşünmek iktidarını istirdad[23] edebildikten sonra bir aralık kendi kendisine:

– Ya bu Bernardino herifi Montoni'nin filvaki en sadık adamlarından olup da zavallı halamı vurduktan sonra beni de öldürmek emrini almışsa? Ya şato halkına karşı halamı aşikâre öldüremeyerek burc-ı şarkide mahbusiyet vesilesini buldukları gibi bana da böyle halamla mülakat vesilesini buluyorlarsa?... Madem ki Montoni'nin arzusu gerek halamın gerek benim emlakimize nail olmakmış, bu tarik ile meramına nail olabilecektir" demiş ve Bernardino ile verilen kararı icra etmemeye kadar düşünmüşse de artık melanetin bu derecesini ne Bernardino ve ne Montoni için mümkinattan göremeyerek yine eski kararını icra azmiyle ta sabaha karşı biraz uykuya dalabilmiştir.

[22] kemal-i tazarru: yakarma; yakarış [23] istirdad (et-): tekrar elde etmek

22
HUD'A-İ MEL'UNANE

Ertesi gün, Emily Annette vasıtasıyla Bernardino'dan birtakım haberler daha aldı. Bu gece nısfü'l-leylden bir saat sonra Emily'nin yalnız olduğu hâlde, yine dün geceki yere yani şark tarafındaki istihkâma gelmesini Bernardino tavsiye eyliyor ve oradan kendisini alıp dış büyük kapı üzerinde halasının mahpus bulunduğu odaya götüreceğini bildiriyordu.

Bu haber üzerine Emily'nin bütün şüpheleri tekerrür ve teceddüt eylediler. Hükmeyliyordu ki Bernardino Montoni'nin hakikaten bir sadık celladı olup evvelce halasını öldürmüş bulunduğu gibi şimdi de kendisini öldürmek için bu tertibi kurmuştur. Lakin bu hareket Emily nazarında dahi o kadar melunane bir cüret olmak üzere telakki olundu ki, hissiyat-ı âliye-i insaniyesi[1] mutlaka enistesini de Bernardino'yu da bu kadar melanetle mahkûm etmeyi mübalağaya hamlettiriyordu. Binaenaleyh Annette'e asıl o müthiş şüphesinden renk veremedi. Yalnız dedi ki:

– Fakat o kadar geç vakit terasalardan nasıl geçebileceğim? Mutlaka karakollar beni tevkif ederler. Montoni mutlaka haber alır.

Annette güya her şeyden haberdarmış gibi bir tavr-ı fatinane[2] ile davranarak dedi ki:

[1] hissiyat-ı âliye-i insaniye: yüce insanî duygular

[2] tavr-ı fatinane: kavrayışlı, uyanık tavır

– O! Onun da çaresi düşünülmüştür Matmazel. Bana şu anahtarı verdi ve size tavsiyeyi de emreyledi ki bu anahtar ile kemerli geçidin nihayetindeki kapıyı açacaksınız. Bu kapı bilahere burc-ı şarki yanında bir mahalle kadar yol verir. O hâlde nöbetçilere kendinizi göstermeksizin bir merdivene kadar vasıl olacaksınız.

Bu izahat Emily'ye dahi muvafık gelerek epeyce mutmain oldu. Fakat yine sordu ki:

– Ya niçin yalnız gelmemi istiyor?

– Ha! Bunu da sordum, Matmazel. Ben de sizinle beraber olamaz mıyım, diye sordum. Lakin bu sualime bir ekşi suratla mukabele eyledi. Ben de korktum. Herhâlde sizi kimin yanına götüreceğini biliyorsunuz ya?

– Bernardino bunu sana da söyledi mi?

– Hayır Matmazel. Fakat ben herhâlde zihnimde bulabilirim.

Emily anladı ki Madam Montoni'nin büyük dış kapı üzerindeki odada mahpus bulunduğunu Annette dahi biliyor. Lakin bunu itiraf etmek istemiyor. Bununla sabit oldu ki Annette her ne kadar pek geveze bir kızsa da iktiza eylediği zaman ketmi[3] tavsiye olunan şeyleri ketme de muktedirmiş.

O gün akşama kadar Emily'nin efkârı bin türlü teşettütler[4] içinde kaldı. Kâh Bernardino'dan şüphe ediyor kâh Bernardino'ya emin oluyor, kâh korkuyor kâh kalbinde bir azim cüret buluyordu. Gece hulul etmiş olduğu hâlde kızcağız henüz bir karar-ı kat'i ittihaz eyleyememişti. Saat on biri vurdu, biraz sonra on ikiyi de vurarak nısf-ı leyl hulul etmiş olduğunu âleme ilan eylediyse de Emily'de hâlâ bir karar-ı kat'i yok. Annette dahi yanına gelince artık halasının tahlisi[5] gayreti hamiyetli kızcağıza her şeyi göze aldırdı. Kemerli geçidin kapısına kadar kendisiyle beraber gelmesini Annette'ten rica ederek yola düzüldüler. Koca şatonun içi çın çın ötmekte olup bütün şato halkı uykuya dalmıştılar. Bazı bazı Emily etraftaki kapılardan bir hayal çıkıyormuş gibi bir şeyler tevehhüm ederek irkilip kemal-i helecanla

[3] ketm: gizleme
[4] teşettüt: dağınıklık; perişanlık
[5] tahlis: kurtarılma

etrafa kulak veriyor ve göz gezdiriyorduysa da hatasını anladığı zaman yine bir cüret-i mütezayide[6] ile yolunda devam eyliyordu.

Mahut kapıya geldikleri ve kapıyı açtıkları zaman elindeki lambayı Annette'e vererek biraz daha orada beklemesini de ricadan sonra kendisi helecanından titreyerek şark istihkâmına kadar ilerledi ve etrafa göz ve kulak gezdirerek Bernardino'yu aradı. Meğer Bernardino daha evvel oraya gelmiş, beklemekteymiş, Emily'nin geç kaldığı için biraz ta'zirde[7] bile bulunduysa da, Emily hiç mukabele etmeyerek herifin emrine itaat tavrını takındı.

Oradan yine bir kemerli yola girerlerken arkasına dönüp bakan Emily Annette'in elindeki lamba ziyasını görerek:

– Ah acaba buraya avdet müyesser olacak mı? Yoksa Annette'ten müfarakatım son müfarakat mıdır? diye mütehassirane bir göğüs geçirdi. İkinci kemerli yola girdikeri zaman Bernardino evvelce bir tarafa saplamış olduğu meşaleyi eline aldı. Zifiri karanlık olan ileriye doğru yürümeye başladı. O zaman Emily pek ziyade ürkerek Annette beraber gelmedikçe ilerleyemeyeceğini katiyen Bernardino'ya anlattıysa da, herif kızın bu nazına sert bir suratla mukabele eylediğinden maada, zavallı halasının kendisini görmek hususundaki iştiyakını o kadar fâci bir surette anlattı ki, Emily bu son havfı, tereddüdü dahi defederek ilerlemeye cüret buldu.

Bir hayli yürüyerek diğer bir kapıyı açıp birkaç ayak merdivenden aşağıya indikten sonra bir harap manastır içine girdiler ki bütün bütün yer altında bir viran mabet olduğu anlaşılıyordu. Rutubetten duvarları üzerinde yeşil yosunlar ve korkunç yapraklar peyda olmuş bulunan bu mabetten geçerken Bernardino'nun ayaklarına bir kocaman taş ilişerek sendeledi. Şu hadise üzerine herif öyle bir küfür eyledi ki Emily'nin içi titredi. Bunu müteakiben Bernardino bir merdiven başına gelerek: "Buradan ineceğiz Sinyorita!" deyince ve o merdivenin daha pek derine indiğini Emily görünce:

– Aman Bernardino! Beni nereye götürüyorsun? diye haifane[8] bir

[6] cüret-i mütezayide: artan cüret
[7] ta'zir: azarlama
[8] haifane: korkulu

sual irad eylediyse de herifyine sert bir suratla: "Büyük dış kapıya!" cevabını vererek merdivenden aşağıya inivermeye başladı. Emily:

– Canım şurada mabedin kapısı var, ondan çıksak da gitsek olmaz mı? diyorduysa da Bernardino hem yürüyerek hem de:

– Hayır! O kapıdan çıkınca ikinci avluya varmış oluruz. Orada kendimizi nöbetçilere gösterip de yakayı ele vermeyi istemem! Bu derin yolsa bizi tamam dış avluya çıkartır! Haydi bakalım gayret ediniz. Bütün geceyi ihtirazlar[9] içinde geçirecek değiliz ya! diyor ve layenkati[10] ilerleyerek kızcağız dahi ister istemez arkasından gidiyordu.

Bu merdivenden dahi indikten sonra yer altından delinmiş bir yola girdiler ki rutubet burada daha ziyade olup âdeta duvarlarından şakır şakır sular akıyordu. Bu rutubetten bir çok da buhar hasıl olmağla âdeta kesif bir sis içinden gidiyorlar demekti. Sis meşalenin ziya neşretmesine mani olduğu gibi ihtirakına[11] dahi mani olarak Bernardino meşalenin bütün bütün sönüvermesinden de korkmaya başlamıştı.

Bir yerde Bernardino büsbütün irkilerek meşalesini o yere çevire[rek] bütün bütün sönmekten muhafazaya çalışıyordu. Orada Emily etrafına bakındıkta karşısında demir parmaklıklı bir kapı görüp yanı başında dahi biraz toprak yığıntısı gördü ki dikkat eyledikte bunun bir taze açılmış mezar olduğunu anladı. Ey artık halası katlolunarak bu mezara defn olunduğunu hükme kim mani olur? Bu hâlde kendisi dahi idam olunmaya götürüldüğünü hükmetmez de ne yapar? Hemen can havliyle gerisin geriye kaçmak dahi hatırına geldiyse de oraya kadar geçmiş oldukları dar ve karanlık ve dolambaçlı yollardan firara imkân var mı? Zaten havf ve haşyetle dizleri de titremekte bulunduğundan bacaklarında firar için mecal dahi bulamıyordu. Artık Bernardino meşalesini tekrar parlatıncaya kadar âdeta kesilecek koyun gibi melul mahzun katilinin yüzüne bakakaldı.

Herif meşalesini parlatıp tekrar yolu düzüldüğü zaman bu mezar kimin mezarı olduğunu sorduysa da Bernardino hiçbir cevap ver-

[9] ihtiraz: çekinme; kaçınma
[10] layenkati: durmaksızın
[11] ihtirak: yanma

medi. Biraz sonra önlerine tekrar bir merdiven çıkarak o merdiveni de yukarıya doğru çıkınca bir kapıdan dış avluya çıkmış oldular. Bunu meşalenin ziyasıyla gördüğü iç kale duvarlarından ve taşları arasından otlar yetişmiş olan burçlardan filanlardan anladı.

Herhâlde dış avluyu görmek Emily'nin korkusunu biraz tadil edebildi. O zamana kadar çektiği korkuların beyhude ve boş olduklarını hükme takarrüp eyledi. Başını kaldırıp kapı üzerindeki odaya bakarak halasının mahpus olduğu oda orası mı olduğunu kılavuzundan sorduysa da, bu suali pek yavaş bir sesle sorduğundan galiba Bernardino işitemedi ki hiçbir cevap vermedi.

Kapıyı teşkil eden bina içine girdiler. Önlerine gelen bir merdivenden çıkmaya başladılar. Birinci kata çıktıkları zaman Bernardino bir anahtar çıkarıp bir kapıya soktu. Ve kızı içeriye sokarak:

– Ben gidip Sinyora'ya haber verinceye kadar siz burada bekleyiniz! dedi.

Vakıa Emily, halası kendisini görmek için haber vermeye de muhtaç olmayacağını anlatmaya çalıştıysa da, Bernardino öyle uzun uzadıya gevezelik dinlemeye vakti olmayan acul ve mütelaşi bir adam tavrıyla hemen kapıyı kızın üzerine kapayarak çıktı gitti. Ancak kızcağız:

– Aman burada beni karanlıkta bırakma! diye bağırması üzerine tekrar kapıyı açarak merdiven başına asılı olan bir avizeden çıkardığı lambayı yaktı ve onu oda içine bıraktıktan sonra tekrar kapıyı açıp çıktı. Evvelce Madam'a haber vereceğini anlattığı zaman bu binanın bir kat daha yukarısını işaretle anlatmış olduğu hâlde, kapıyı kapadıktan sonra herifin yukarıya çıkmayıp bilakis aşağıya inmiş olması kızın tekrar iştibahını mucib olmuş idiyse de, böyle vâsi ve metin binalarda ayak patırtılarından edilen istidlalat[12] ekseriya yanlış ve ma'kus[13] olacak mülahazası bu iştibahı da def'e medar olabildi.

Reddeyledi ama bu tevil[14] pek na-beca idi. Zira Bernardino'nun

[12] istidlalat: muhakemeler; sonuç çıkarmalar

[13] ma'kus (ol-): tersine dönmüş, uğursuz

[14] tevil: yorum

yukarıya doğru çıkmayıp aşağıya doğru inmiş olduğu o kadar mertebe-i vuzuha vardı ki, herif ta avluya kadar inerek hatta avluda ses bile işitildi. Emily bir küçük pencereden baktıkta avluda daha birkaç kişinin gölgelerini gördü. Boğuk sedalarla konuştuklarını bile işitti. Bir aralık şu odanın çıkacak bir yeri olup olmadığını yoklamaya başladı. Kapıyı yokladıkta dışarıdan kilitlenmiş olduğunu anladı. Kapıdan başka da yalnız avluya nazır olan o küçük pencereden başka hiçbir delik olmayıp, odanın duvarları meşe ağacından yapılmış bir kaplamayla mestur[15] idiler. Oda o kadar geniş ki âciz lambanın miskin ziyası her tarafı tenvir edemiyor. Binaenaleyh Emily lambayı eline alarak her tarafı onunla muayeneye mecbur oldu. Oda içinde hiç mefruşattan eser yok. Yalnız ta orta yerinde demirden bir iskemle var ki ayakları zemine perçinlenmiş. Bu iskemlenin üst tarafına ta tavana bir de zincir raptedilmiş ki iskemleye kadar sarkıp inen ucuna bir de halka bağlanmış. Bu sandali-i acibden[16] bihakkın ürken kızcağız bir de bunun üzerine oturacak olan adamın hemen ayakları gelecek olan yere iki halka çakıldığı gibi kollarının geleceği yere sandalye üzerine de iki halka raptolunmuş olduğunu görünce artık hiç şüphesi kalmadı ki bu alet bir işkence aleti olup işkence edilecek olan biçare bunun üzerine oturtularak boğazına mahut zincirli halka ve ellerine ve ayaklarına da yerdeki ve iskemledeki halkalar takılacaktır. Mutlaka da açlıktan helak oluncaya kadar bu hâlde bırakılacaktır.

Zavallı yetimi çıldırtmak derecesinde korkutmak için yalnız bu işkence makinesi kâfi iken bir de bundan ürkerek odanın öte başına kadar fırladığı zaman o cihetinin, duvardan yere kadar indirilmiş kalın ve ağır bir perdeyle mestur olduğunu da görmesin mi?

Şatoda mahut siyah perdeli levha hatırına geldi. Bunu da acaba açsın mı açmasın mı diye düşünmeye başladı. Merak her şeye galebe ediyor ama perdeye uzattığı elleri de zangır zangır titriyor. Nihayet onu da açtı. Aman yarabbi! Arkasında gördüğü şey kendisini mahut levhayı gördüğü zamanki dereceden ziyade korkuttu. Çünkü o perdenin arkasında bir taze naaş gördü ki vücudundan maada yüzünde,

[15] mestur: kapalı

[16] sandali-i acib: acayip, tuhaf sandalye

suratında açılan yaralardan akan kanlar göl gibi toplanmış ve naaş dahi sanki ikinci bir mevt olarak bu kan içinde boğulmuş!

İlk zannı "Acaba halam mıdır?" olduysa da halası değildi. Fakat her kim olursa olsun işte sabit oldu ki burası adam işkence etmeye, adam öldürmeye mahsus bir yerdir. Buraya getirilmiş olduğu hâlde elbette kendisini de böyle bir korkunç akıbet beklemektedir.

Zavallı Emily bu hükümde asla tereddüt edemedi. Bunu da bertaraf edebilmek için hiçbir tevil bulamadı. Beyni dönüp, gözleri kararak elindeki lambayı yere bırakmaya ancak muktedir olabildi. O dahi cansız bir ceset olarak naaşın yanına yıkılıverip bayıldı gitti.

Kızcağız bu baygınlıktan ayılır gibi olduğu zaman kendisini Bernardino'nun kolları arasında buldu ki yanında başka adamlar dahi bulunduğu hâlde kendini yine o çıktığı merdivenden aşağıya indiriyorlardı. Bunların ne yaptıklarını görüp anlıyorduysa da o kadar za'f-ı hâle duçar olmuştu ki kımıldanmaya ve ses çıkarmaya da mecal bulamıyordu.

Merdivenden aşağıya inerek dış avluya çıktıkları zaman gece serinliği ve o mahallin havasının letafeti Emily'nin ihsasına[17] biraz daha kuvvet verdiler. Tamam dış büyük kapı açılarak dışarıda haydut suratlı birçok süvariler göründüler. Kucaktan kucağa kendinin bunlara teslim edilmekte olduğunu anlayınca, Emily o tekrar teceddüt eden kuvvetiyle öyle bir çırpındı, öyle bir haykırdı ki heriflere bir perişanlık geldi. O zaman Bernardino:

– Canım ne oldunuz? Vakit kaybedecek zamanda mıyız? Cüretinizi toplayınız, zira işte duyulduk! deyince herifler bir kat daha tezyid-i kuvvet ederek Emily'yi bir boş atın üzerine yüklettiler ve sımsıkı bağlamaya ve atın da kolanlarını sıkmaya müsaraat eylediler. Bernardino işitenlerin tüylerini ürpertecek küfürleriyle cümleyi teşci[18] eyliyordu.

Bir de bu aralık şatonun iç kapısı açılıvererek gürültülerle patırtılarla bir cemm-i gafir[19] dışarıya fırlayıvermez mi? Emily bu gürültüler

[17] ihsas: duyular
[18] teşci (eyle-): cesaretlendirmek
[19] cemm-i gafir: büyük kalabalık

arasında en evvel Annette'in telaşlı sedalarını işittiği gibi, mütakıben Montoni ve Cavigni'yi de fark edebildi. Artık bu iki herifin müthiş suratları kendisine fena gelmeyip belki kurtarıcı sıfatıyla hoş geliyordu. Şatonun derunu dahi kendisine evvelki gibi bir zindan-ı bela görünmeyip bir ca-yı selamet[20] görünüyordu. Lakin henüz halâsı[21] müyesser olmuş mu? İki asker arasında kalmış bir biçare ki akıbeti ne olacağını kimse bilemez.

Kapı önünde bulunanlarla, içeriden çıkanlar arasında bir muharebe başlayıverdi. Lakin çok sürmedi. Montoni tarafı derhal galebe ederek diğeri firara şitaban[22] oldular. Hele Bernardino, Emily'yi derhal yere bırakarak cümleden evvel firar eyledi. Kızı tekrar şatoya ithal ettiler. Montoni büyük salonda Emily'yi istintaka çektiyse de kızcağız bunca korkuların neticesinde âdeta aklını bozmuş gibi bir hâlde bulunarak şu firarda beriü'z-zimme[23] olduğunu yalnız bu hâli Montoni nazarında ispata kâfi görüldüğünden ve tahkik-i madde için davet eylemiş olduğu bütün şato halkı dahi o sırada içeriye girmiş bulunduğundan, kızı yerine gönderip kendisi tahkikat-ı saire ile iştigale başladı.

Annette Emily'yi odasına getirdiği zaman, Emily hakikaten divane gibi bir hâlde olup Annette'in yüzüne dikkatli dikkatli baktığı hâlde, kızı tanıyamadığı anlaşılıyor ve kızın sorduğu suallere muvafık cevap vermeyerek saçma sapan şeyler söylüyordu. Meğer zavallı Emily'nin gözleri önünden bir türlü ayrılamayan şey, görmüş olduğu mezar ile naaş olup zihninin o hâl-i perişanîsinde bunları ağzından çıkarmamak ve Montoni'nin bu esrarını ifşa ile hışmına duçar olmamak için tedbir kullanmaya çalışıyormuş. Fakat kudreti kâfi mi ki bu tedbirlerini âkılane bir surette yürütebilsin?

Annette, Emily'nin âdeta aklını zayi etmiş olduğunu Montoni'ye kadar ihbara mecbur oldu. Montoni dahi işe ziyadesiyle ehemmiyet vererek kalktı, kızın yanına geldi. Her ne kadar zalim herif gayet tatlı bir seda ve güler yüzle Emily'ye hâlini sual ediyor idiyse de, Emily halasının katili olmaktan başka, işte o naaşını gördüğü biçarenin de

[20] ca-yı selamet: selamet, kurtuluş yeri
[21] halâs: kurtuluş
[22] şitaban (ol-): koşmak
[23] beriü'z-zimme: suçsuz

katili olan ve kim bilir daha kaç kimsenin kanına girmiş bulunan bu korkunç adamdan ürkerek sürüne sürüne odanın öte tarafına kadar gitmiş ve her sorduğu suallere "Evet!" cevabından başka söz bulup verememişti. Zavallı Emily'nin ne hâlde bulunduğunu anlamalı ki yanına gelen adam Montoni olduğunu tanımaksızın itmişti. Yalnız o çehre, o hâl kızcağızı böyle ürkütmüş. Zira Montoni gittikten sonra o sıklet-i zaideden[24] kurtulmuş olması, bir aralık kızcağıza cüzi bir ferahlık vererek bu adamın kim olduğunu Annette'den sormuş ve ondan "Senyör Montoni" cevabını alınca daha ziyade ürkerek yine o ilk dalgınlığına dalmış gitmişti.

Emily'nin bu hâli Annette'i de korkuttuğundan, bu gece kendisine refakat için birisini çağırmak maksadıyla kapıya doğru yollandığı zaman Emily tekrar gözlerini açarak ve bu defa Annette'i ismiyle çağırarak şu hâlde kendisini bir dakika bile yalnız bırakmaması için rica eyledi. Hatta:

– Hayf[25] ki babam vefat edeliden beri herkes beni terk ediyor! sözlerini de bir tavr-ı meyusane ile ilave eyledi. Babasını bu veçhile tahattur etmesi Emily için pek iyi oldu. Zira o hatıra üzerine gözlerinden yaş boşandı ki o dakikaya kadar ağlamaya da muktedir olamaması kızı daha fena ediyordu. Sel gibi gözyaşlarıyla bir hayli zaman ağladıktan sonra gereği gibi açıldı. Annette'in yardımıyla yatağına girerek müsterihane bir suretle gözlerini kapadı.

[24] sıklet-i zaide: fazladan ağırlık

[25] hayf: yazık

23
HAYALAT

Güzel bir uyku Emily'nin yorgun fikrini dinlendirdi. Uyandığı zaman Annette'i kendi yatağı yanında bir koltuk sandalyesi üzerinde uyuyakalmış görünce hem şaştı hem acıdı. Bu geceden beri müşahede eylediği ahval-i hevl-naki[1] tekrar tahattur ve zihninde cem' etmeye çalışıyorduysa da muvaffak olamıyordu. O sırada Annette dahi gözlerini açtı. Kemal-i telaşla sordu ki:

– Ah sevgili Matmazel! Söyleyiniz Allah aşkına beni tanıyor musunuz?

– Acayip! Seni tanımamak olur mu? Neden tanımayacakmışım? Sen o sadık ve sevgili Annette değil misin? Lakin neden bu geceyi sandalye üzerinde geçirdin?

– Ah siz pek fenaydınız Matmazel! Korkuyordum ki...

Emily geçen şeyleri hâlâ zihninde cem' edemiyorduysa da ne kadar mahuf[2] oldukları bir türlü kalbinden çıkamıyordu. Binaenaleyh Annette'e:

– Hakikat Annette! Zannediyorum ki uzun ve korkunç bir rüyadan uyanmışım, fakat gördüklerim acaba gerçekten rüya mıydılar? Yoksa gerçekten vâzıh mıydılar? dediği zaman dehşetinden yine gözleri dönmeye başlamıştı. Annette dedi ki:

[1] ahval-i hevl-nak: korkutucu hâller [2] mahuf: korkunç

– Hayır Matmazel! Rüya değildiler. Ayn-ı vâki[3] idiler.

– Ah! Öyleyse demek oluyor ki bitti ha? Biçare halacığımı öldürdüler ha?

Annette Emily'nin yine aklını bozduğu zehabıyla bir çığlık kopardı. Ancak iki kız teati eyledikleri birkaç kelimeden sonra Madam Montoni'nin maktuliyeti muhakkak olmadığı gibi Emily'nin de mecnuniyeti muhakkak olmadığı iki taraftan da kabul olundu. Annette'in verdiği izahat üzerine Emily anladı ki kendisini kapıp kaçırmak için bu suretle bir teşebbüs daha edilmişse de muvaffak olunamamıştır. Hatta bu teşebbüsü eden kim olduğu da anlaşılamamıştır. Yalnız Annette'in ihbar ve delaletiyle[4] şu tehlikeden de kurtulabilmiştir. Annette bu işin bu cihetini izahen dedi ki:

– Evet Matmazel! Bernardino işi benden sakladığı için ben de mutlaka öğrenmek merakına düştüm. Bernardino benim refakatimi kabul etmediyse de ben sizi takip ettim. Uzaktan uzağa meşalenin ışığından gittiğiniz yolu istidlal eyliyordum. Viran mabede gelindiği zaman az kaldı korkumdan dönecektim. Zira bu harabe hakkında neler işitmiştim, neler ki... Fakat yalnız dönmeye de cesaret edemediğimden dış avluya kadar takipte devam ettim. Sizi merdivenden yukarıya çıkarırken kapı arkasına gizlenmiştim. Yine bu sırada dışarıdan at takırtılarını ve insan sedalarını da işittim. Nihayet sizi getirmekteki teehhürden dolayı dışarıdan Bernardino'ya edilen müsta'cilane[5] hitapları işitince ve sizi kucağına alıp getirdiğini görünce bu iş dahi Kont Morano'nun başı altından çıktığını hükmederek koşup Senyör Montoni'ye işi anlattım. Bereket versin ki herkes uykudan tez uyanabilip davrandılar.

Annette bu sözleri söyleyip bitirdikten sonra dahi Emily hâlâ onu dinliyormuşçasına dalgın bir hâldeydi. Bir hayli sükûttan sonra:

– Senyör Montoni nerededir? Neredeyse gidip görmeliyim, deyince Annette efendisinin nerede olduğunu öğrenmeye gitti. Annette'in bu işi Kont Morano'dan bilmesi Emily nezdinde tasdik

[3] ayn-ı vâki: gerçeğin aynısı
[4] delalet: yol gösterme
[5] müstecilane: aceleci

olunduğu gibi, Montoni nezdinde dahi tasdik olunmuştu. Hatta yalnız bu değil, bundan evvel ziyafette şarap kadehinin köpürüp patlamış olduğunu da Montoni, Kont Morano'nun işidir diye telakki ve hükmeyledi. Meğer yaralandığı zaman Emily'ye ettiği nâdimane itizarlar[6] hayatından kat'-ı ümid eylemiş olmasına mebni imiş. Yaralarının iltiyamından[7] ümitvar olmayı müteakip Emily hakkındaki âmaline bir kat daha kuvvet vermiş. Bundan mukaddem dahi kapıcı Bernardino ele alınmış bulunduğundan bu defa da merkumu istihdam[8] etmiş. Güyayarası iyi olduktan sonra Venedik'e avdet eylediğini her tarafa ilan etmişse de adamlarıyla beraber birkaç mil mesafeye kadar çekilerek Bernardino ise Emily'nin halası hakkındaki merakını medar-ı muvaffakiyet ittihazıyla hud'asını yürütebilmiş. Böyle genç ve şedid bir adamın meyusiyet-i âşıkane ile buralara kadar göze aldırmış olması mucib-i istigrab olmamalıdır.

Annette gittikten sonra Emily artık kendi nazarında insanların en melunu, en müteneffiri olan Montoni ile nasıl mülakat edebileceğini düşünmeye başlayıp nefretinden yüreği buz kesiliyor idiyse de halasının selametinden de kat'-ı nazar hiç olmazsa yalnız kendisinin Fransa'ya avdetine müsaade vermesini icbar eylemek için o müthiş herifi mutlaka görmek mecburiyeti altında bulunuyordu. Bir de Annette avdet edip de yarından evvel Montoni ile mülakat edilemeyeceği haberini getirince bu mülakatın şu kadarcık teehhürü Emily'yi âdeta memnun eyledi. Badehu Annette vukuat-ı sairenin hikâyesine girip yarın bir fırka-ı müsellahiyenin[9] daha sefere gönderileceğini ve evvelce gitmiş olanların avdet eyleyeceklerini anlattı. Lakin Emily'nin bunları dinlemeye vakti olmadığından Annette'i başka işlerine gönderip kendisi mümkün mertebe rahat kalmayı tercih eyledi.

Bugün dahi akşam olup gece geldikte Emily geçen gece işitmiş olduğu müzikayı bir daha işitebilir miyim diye etrafa kulak vermeye başlayıp bir aralık kulağına bazı sedalar geliyor gibi olduysa da, vâhime eseri olduğuna kanaatle nısf-ı leyle kadar gûnagûn[10] can

[6] itizar: özür dileme
[7] iltiyam: iyileşme
[8] istihdam (et-): görevlendirmek
[9] fırka-ı müsellahiye: silahlı birlik
[10] gûnagûn: türlü türlü

sıkıntısı içinde imrar-ı vakt eyledi. Nısf-ı leylden sonra şatonun her tarafındaki sedalar münkati[11] ve ışıklar müntafi[12] oldu. Ondan sonra penceresine dayanıp dalmış olan kızcağızı bazı pek acip sedalar ikaz eylediler. Bu sedalar artık bir nağmekârın elhanı[13] değildiler. Belki gayet meyus bir adamın ahları, eninleriydiler. Bu sedalar nereden geliyorlar diye meraka düşen Emily, kendi odasının altında birçok odalar bulunduğunu tahattur eyledi ki bu odalar nice zamandan beri hâlî[14] ve kapalıydılar. Başını penceresinden dışarıya çıkarıp epeyce de sarkarak şu odalarda mum ziyası varsa görmeye çalıştıysa da zalamdan[15] başka bir şey göremedi. Lakin terasalar üzerinde ve kendisine az uzak bir mesafede bir hayalin kımaldanmakta olduğunu görebildi.

Mehtap olmayıp yalnız yıldızların ziyasıyla müzeyyen olan şu gecede Emily gördüğü hayali bir türlü teşhis edemiyordu. Bir aralık bunu nöbetçi neferlerinden birisi zanneyledi. Zannının derece-i isabetini anlayabilmek için kendi şamdanını odanın en uzak bir tarafına koyup pencereye geldi. O zamanki dikkatinde gördü ki hayal-i mezkûr siper duvarına sürüne sürüne ve yavaş yavaş kendi penceresine doğru takarrüp ediyor. Hayal geldi geldi ta pencerenin karşısında durdu. İnsan şeklinde bir şeyse de nöbetçi değildi.

Kâh korkusundan çekileceği geliyor idiyse de merakı havfına galebe ederek yine penceresinde sebat eyliyordu. Nihayet hayal kendi karşısına kadar gelip dimdik durdu ve birkaç dakika kadar o vaziyette kaldıktan sonra yine duvara sürüne sürüne ve aheste aheste tebaüd[16] ederek gecenin sükût ve zulmet-i amikası[17] içine dalıp gitti.

Emily bu müşahededen dolayı ziyadesiyle meraka düşüp derin derin tefekkürata başladı. Acaba gördüğü şey âsar-ı fevka't-tabiadan bir eser midir? Yoksa sahihan bir insan mıdır?

Düşüne düşüne kızcağızın zihni şu nokta üzerinde karar kılmak istedi ki bu gördüğü hayal cin, şeytan nevinden fevka't-tabia bir

[11] münkati (ol-): kesilmek
[12] müntafi (ol-): sönmek
[13] elhan: şarkılar
[14] hâlî: boş
[15] zalam: karanlık
[16] tebaüd (et-): uzaklaşmak
[17] zulmet-i amika: derin karanlık

şey olmayıp âdeta bir insandır, hatta Montoni'nin mağdur-ı dest-i şakaveti[18] olan biçarelerden biri olmalıdır. Mameleki[19] soyulduktan sonra esir olarak şatoda muhafaza edilmekte olmalıdır. Şu kadar ki o zamanın hırsızları soydukları adamları esaret tahtında muhafaza etmeyip mutlaka öldürmekte bulunduklarından faraziyatın bu kısmı da kızı ikna edemedi.

Sakın Kont Morano bir vasıta daha bularak tekrar şatoya girmiş olmasın? Lakin bu kadar tehlikeler geçirdikten sonra hâlâ bu cüreti ele alabilir mi? Hem oraya gelen Kont Morano olsa, mahut merdiven yolunu bildiği hâlde pencere karşısında miskin miskin durur muydu?

Haydi farz edelim ki bu hayal her hâlde şatoya taarruz eden bir düşmandır. Ama bu farza da için için ettiği ahlar, eninler mani olurlar.

İşte hatırına her ne geldiyse birer ciheti uygun gelemediğinden Emily bunların hepsini menederek nihayet bu hayalin fevka't-tabia bir şey olması zihnine en muvafık geldi. Binaenaleyh geçen gece işittiği müzika ile bu zuhurat[20] arasında elbette bir münasebet bulunduğuna katiyen inandı. Badema her gece bekleyerek şu hayal bir daha zuhur edecek olursa kendisiyle muhatabada[21] dahi bulunmayı göze aldırdı.

[18] mağdur-ı dest-i şakavet: eşkıyalık saldırısının mağduru
[19] mamelek: bütün sahip olunan şeyler; mal mülk
[20] zuhurat: görünen şey
[21] muhataba(da bulun-): karşılıklı konuşmak

24
HAYALATIN[1] BAKİYESİ

Ertesi gün dahi Montoni, Emily ile görüşemedi. Bir adamı gönderip özür diledi. Emily zannetti ki herifin kendisiyle görüşmek istememesi halası aleyhinde irtikâb eylediği cinayetin nedamet ve mahcubiyetinden nâşidir.[2]

Evvelce sevk olunmuş olan fırka-i askeriye bugün ba'de'z-zuhr[3] şatoya avdet etti. Emily kendi odasından bunların gürültüsünü ve patırtısını ve muzafferiyet şarkılarını işitiyordu. O kadar vahşiyane şeyler ki orada dahi bir eser-i vahşet ve şakavet göstermesi korkusundan yüreği titriyordu.

Biraz sonra Annette gelip avdet edenlerin külliyetli yağma malıyla avdetlerinden dolayı gerek kendileri ve gerek Montoni ziyadesiyle memnun olduklarını bildirdi. Bu haber Emily'yi öteden beri zanneylemekte olduğu bir şeye artık hükm-i kat'i dahi vermek derecesinde mutmain eyledi. Artık hiç şüphesi kalmadı ki Montoni bir haydut reisi olup berbat olan servetini iade ve ikmal için etraf köyleri ve zengin yolcuları ve tacirleri soymaya kıyam eylemiştir.

Vakıa Montoni için böyle bir hükmü vermeye şu şato dahi ziyadesiyle yardım eyliyordu. Mevkii zaten menî'[4] olduğu gibi şato

[1] hayalat: hayaller
[2] nâşi: dolayı
[3] ba'de'z-zuhr: öğleden sonra
[4] menî': sarp; korunaklı

dahi kolaylıkla teshiri[5] kabil olmayan bir metanette bulunduktan fazla bir de büyük senyörlerin ve zengin tacirlerin güzergâhı olan bir noktada bulunduğundan, Montoni'nin âmal-i şekavetkâranesine yardım edecek bundan âlâ bir yer bulunamazdı. Hele Montoni gibi şedid ve müstebit bir adam için haydutluk en ziyade yakışık olan sanayiden[6] sayılmaz mı? Herif cenk ve cidali pek seviyor. Ne korku ne olduğunu tanıyor, ne merhamet! Cüret ve cesareti âdeta vahşet derecelerine kadar varıyor.

Fakat Emily'nin bu hükümleri her ne kadar hâle, mevkie muvafık[7] idiyse de hakikate yine tamamıyla muvafık değildi. O zaman İtalya'nın ahval-i umumiyesini bilmediği ve her biri müstakil ve yekdiğerine karşı daima muharip bulunan birçok hükûmat-ı sagirenin[8] aralarındaki münasebete vâkıf bulunmadığı için bu hükümlerde bulunuyordu.

O zaman İtalya'nın münkasim[9] olduğu hükûmatın en çoğunda kuvve-i maliye[10] öyle daimi bir hey'et-i askeriye bulundurmaya kâfi değildi. Vakıa düşmanların yekdiğeriyle akdeyledikleri musalahalar[11] uzun müddetli şeyler olamadıklarından bir nev'i mütareke[12] demek idiyse de, bu mütareke zamanlarında dahi elde bulunan kuvve-i askeriyeyi dağıtmaya mecburiyet-i maliye vardı. Binaenaleyh o zamanlar öyle bir sınıf adamlar peyda oldu ki onlar bizim bu asırlarımızda mevcut olmadıkları gibi tarih dahi onları bize fena ve gayr-ı mükemmel bir surette tasvir eyler. Muharebe bitip de dağıtılan askerlerin pek azı asayiş-perestane[13] sanayie süluk[14] edebilerek en çoğu ise henüz muharip bulunan hükûmetlere ücretle askerlik etmeye giderlerdi. Böyle bir ücretli hizmet dahi bulamadıkları zaman hangi zabitin cesaret ve maharetine itimatları varsa onların kumandası altında toplanarak ve hükûmat-ı mevcudeden birisinin bayrağını açarak kendi hesaplarına birtakım harekât-ı gayr-ı makule-i askeriyeye[15]

[5] teshir: zapt; ele geçirme
[6] sanayi: sanatlar
[7] muvafık: uygun
[8] hükûmat-ı sagire: küçük hükûmetler, yönetimler
[9] münkasim (ol-): bölünmek; ayrılmak
[10] kuvve-i maliye: mali güç
[11] musalaha: barış
[12] müşareke: ateşkes
[13] asayiş-perestane: güvenli
[14] süluk (et-): bir yola gitmek, girmek
[15] harekât-ı gayr-ı makule-i askeriye: akla uygun olmayan askerî hareketler

mübaşeret[16] eylerlerdi. Bu heriflere "kondotiyeri"[17] denilirdi ki on yedinci asr-ı miladinin mebadisine kadar onların devr-i şakaveti devam edegelmiştir.

O zamanlar hükûmat-ı sagire arasındaki muharebeler dahi öyle muharebat-ı muntazamadan olmayıp hatta usul-i ta'biyeye[18] bile riayetleri olmayarak muharebatın netayici kumandanın maharet-i askeriyesine değil, şecaat-i zatiyesine[19] menut[20] kalırdı. Neferatın her biri dahi talim ve inzibat-ı askeriyesiyle iş görecek olmayıp mahza kendi cüret-i zatiyesiyle iş görebilecek bir surette asker idiler. Birdenbire bir mahalle hücum ederek galebe edebildikleri hâlde ellerine her ne geçerse yağma ederler ve galebe edemedikleri hâlde firara şitabla avdet eylerlerdi. Kumandanlarına "kapiten"[21] denilip bunlar en tehlikeli yerlere nefslerini ilka ederler ve neferler dahi ondan aldıkları ibret üzerine harekât-ı fedakâranede bulunurlardı.

Bu kondotiyerilerin askerlikleriyle şakavetleri arasında pek az fark olduğundan bazı kere kendi namına askerlik eyledikleri prenslerin de köylerini, tebalarını vurup, mallarını yağma etmek gibi garabetler nadir değildiler. Sefer etmeyecekleri zamanlar kapitenleri kendi şatolarında murabba-nişin-i sefahet[22] olarak Almanyalı serdarlarıyla beraber yerler, içerler, zevk ve safalar ederlerdi. Bu zamanlarda kondotiyerilerin sıfatı haydutluğa daha müşabih[23] olur idiyse de, mülkünde bulundukları prens bunları dağıtmaya hem muktedir olamazdı hem de ne zaman, hangi taraftan duçar-ı hücum olacağını bilmediği cihetle daima elde böyle birtakım kuvvet bulunmasını lazım addederek bunların şakavetlerine karşı igmaza[24] mecbur olurdu.

Montoni gerek Padova gerek Venedik'te bu yoldaki serseri kapitenlerden bir çoğunu görmüş, tanımıştı ki o zamanlar henüz kendisinde böyle bir emel bulunmadığı hâlde bilahere, Udolf Şatosu'nun

[16] mübaşeret (eyle-): başlamak; girişmek
[17] kondotiyeri: (fr. condottiere) ücretli asker
[18] usul-i ta'biye: yerleşik ordu düzeni
[19] şecaat-i zatiye: kişisel kahramanlık
[20] menut: bağlı
[21] kapiten: (fr. capitaine) başkan, elebaşı
[22] murabba-nişin-i sefahet (ol-): oturup eğlencesine bakmak
[23] müşabih (ol-): benzemek
[24] igmaz: göz yumma; görmezlikten gelme

şu yoldaki harekâta gayet muvafık olduğunu görünce o da bu sevdaya düştü. İşe Venedik'te birtakım adamlarla görüşmekten başladı. Servetinin son kısmını ve karısından bulduğu paraları ve hatta Orsino'nun da bir miktar malını hep bu yolda sarfederek, bu işe müstaid ne kadar adama rastgeldiyse cümlesini kendine celbetmeye başladı. İşte gerek Venedik'te gerek Udolf Şatosu'nda sık sık akdeylediği meşveret meclisleri bunun içindi.

Halasına dair malumat almak ve kendinin de Fransa'ya avdeti için ruhsat istihsal eylemek hususunda gayet acul olan Emily, birkaç gündür eniştesi tarafından nail olamadığı mülakatı, Annette vasıtasıyla bir daha ve suret-i kat'iyede rica etmekle bu üçüncü ricada Montoni dahi mülakata lütfen tenezzül edebildi. O müthiş adamın suratını görebilmek için ne kadar cesaret lazımsa toplayan Emily, büyük salona vardığı zaman eniştesini yine birtakım heriflerle meşveret hâlinde gördü. Bu heriflerden bazıları başlarını çevirerek Emily'yi gördükleri zaman hüsn ü cemali hakkındaki hayretlerini mübeyyin[25] bazı sesler çıkardıklarından, Emily korkup başını önüne eğerek kapısı salona açılan diğer bir odaya kadar yürüdü ve Montoni dahi arkasından gelerek mülakatları da o odada vukua geldi.

Önündeki adam halasının katili olduğu gibi kendi canı dahi bu adamın elinde bulunduğunu düşündüğü zaman kızın ne hâllere geldiği şayan-ı mülahazadır. Biz ise şurasını haber verelim ki bu havf[26] ve nefreti dakikasında Emily artık halasını da unutarak yalnız kendi selameti kaydına düşmüştü. Lakin bir kelime söylemeye muktedir olamıyordu. Nihayet Montoni:

– Benden ne istiyordunuz? Çabuk söyleyiniz. Zira çocukçasına işlerle kaybedecek zamanım yoktur. Haydi gayret ediniz de söyleyeceğinizi söyleyiniz, diye yarı tekdir yarı emir suretinde bir söz söyleyince Emily dahi cesaretini ele aldı. Dedi ki:

– Benim artık burada oturmaklığım münasebet almayacağından... Hani ya şu artık beni burada ne hakla alıkoyduğunuz bilinemeyeceğinden...

[25] mübeyyin: bildiren

[26] havf: korku

Zavallı çocuk bu sözleri söylerken beti benzi kül kesilerek hemen bayılıverecek bir hâle gelmişti. Montoni dedi ki:

– Evvela size haber vermeliyim ki ben burada her ne yaparsam onu yapmaya olan hakkım kendi keyfimden ibarettir. Benim keyfimin istediği her şey hakkım olur.

Bu cevabı alınca Emily anladı ki öyle haktan, selahiyetten bahsetmenin hiç faydası yoktur. Rica suretinde hareket etmek belki daha faydalı olacaktır. Binaenaleyh dedi ki:

– Halam berhayat bulunduğu müddet zarfında şu hanede benim de bir mevkiim olabilirdi. Fakat bugünkü günde halam artık berhayat olmadığından ben de buranın yabancısı sayılmaz mıyım? Siz de benim vücudumdan bizar olursunuz efendim! Burada daha ziyade ikamet benim de canımı sıkar. Müsaadeniz ve himayenizle şuradan gidersem...

– Size kim dedi ki Madam Montoni vefat etmiştir?

Herif bu sözü söylediği zaman iki ateşîn gözlerini Emily'ye dikerek hâlinden şanından bir şeyler anlamaya çalışıyordu. Emily cevap vermekte tereddüt eyledi. Vakıa halasının vefatına dair kimse kendisine hiçbir şey söylememişti. Dış büyük kapı üstündeki odada gördüğü naaş keyfiyetini filanı açmaya da cesaret edemedi. Montoni ise:

– Söyleyiniz bakayım bunu size kim dedi? diye istical eyliyordu. O zaman Emily kekeleyerek diyebildi ki:

– Bunu bilmeyecek ne var? Besbelli bir şey. Fakat benden daha ziyade izahat istemeyiniz. Aldığım bir haber yok ki muhbirini[27] söyleyeyim.

Bunu söyler söylemez artık ayak üzerinde duramayarak bir koltuk sandalyesi üzerine yıkılıverdi. O zaman Montoni dedi ki:

– Müsterih olunuz, halanız sağdır, burc-ı şarkîdedir. Hatta isterseniz kendisini görebilirsiniz de!

Bunu söyler söylemez Emily'nin vereceği cevabı da bekleme-

[27] muhbir: haber veren

yerek yine büyük salona avdet eyledi ve kapı yanında bekleyen uşağa bazı emirler verdikten sonra arkadaşları yanına geldi. Oradaki korkunç heriflerden bazıları yetim kızcağızı tanıdıkları ve başka fikirlere zahip oldukları cihetle, içeriki odada bir güzel kızla baş başa birkaç vakit kalmış olduğundan dolayı Montoni'yi tebrik yollu birkaç şakavetkârane[28] latifeler söylemek istedilerse de Montoni bir çin-i cebin[29] ile bunları susturup yine müzakerelerinde devam lüzumunu cümlesine anlattı.

Emily bu şatodan tebaüd kendi için mümkün olamayacağını görünce ve halasının burc-ı şarkîde olduğunu da düşününce artık evvel be evvel o yürekler acısı kadını görmek merak ve arzusunu büyülttü. Hazır Montoni dahi ruhsat vermiş olduğundan bu müsaadeden istifade isticaline düştü. Koşup Annette'i buldu. Annette Madam'ın huzuruna kadar kendisiyle beraber gidemeyeceğini ve ihtimal ki orada Madam'ın naaşı bulunacağını ve olsa olsa kapıya kadar gidebileceğini anlattı. Vakıa Emily'nin zaten tanımakta bulunduğu mahut kan izli merdivene kadar geldikten sonra Annette buradan bir hatve daha ileriye gitmemekte inat eyledi. Emily dahi bütün o müthiş hatıraların hücumuyla âdeta geriye dönmek derecelerinde za'f-ı hâlini görmüş idiyse de, bu dakika halası hakkındaki kâffe-i şübühatın[30] hallolunmaları için son dakika olduğundan bir gayret daha ederek artık kurumuş olan kan izlerine basarak yoluna devam eyledi.

Gide gide evvelce dahi varmış olduğu kapıya kadar vardı. Evvel kapalı olan bu kapının şimdi de kapalı olacağı ihtimali kızın hatırına geldiyse de kapıya dokunur dokunmaz kapı açıldı. Anladı ki Montoni'nin verdiği müsaadenin fiiliyatı da görülüyor.

Kapıyı açıp içeriye girdikte, kendisini bir karanlık ve boş bir oda içinde buldu. Odanın bir tarafından gayet ince bir seda, gayet âciz bir inilti geliyorduysa da Emily bir şey göremiyor ve bunun ne olduğunu anlayamıyordu. Nihayet karanlığa biraz gözleri alıştıkta kocaman bir boş odanın ta öteki köşesinde bir yatak görerek daha

[28] şakavetkârane: haydutçasına
[29] çin-i cebin: alın buruşukluğu
[30] kâffe-i şübühat: bütün şüpheler

ziyade dikkatle dinledikte, sedanın dahi oradan geldiğini anlamakla ve bu seda halasının sedası olduğuna şüphesi kalmamakla hemen o tarafa can attı, lerze-nak[31] bir elle perdeyi kaldırıp derununa atf-ı nazar-ı pür helecan[32] eder etmez gerisin geriye kaçacağı geldi. Zira yatak içinde yatan bir insan değil, bir kadid[33] idi. Vakıa halasının kadidi, ama bir zamanki Madam Montoni nerede, bu iskelet nerede?

Artık Emily'nin ne hâllere girdiğini hiç sormamalı. Belki kendisi de kendi hâlini takdir edemiyordu. Hemen halasının elini eli içine aldı. Madam Montoni iki çukurdan ibaret kalmış olan gözlerini yeğenine dikerek dedi ki:

– Canım beni unutun mu? Bu zamana kadar nerelerde kaldın?

– Aman sen misin halacığım? Hâlâ berhayat mısın? Yoksa sen de bir hayal misin? Ervah-ı gaibeden mi madutsun?

Bu suallere cevap alamadı. Vakıa elindeki bir cesedin eliyse de buz gibi soğuk bir meyyit[34] eli! Emily hemen halasının elini elinden bıraktı. İki adım geriye çekilerek dedi ki:

– Allah aşkına sağ isen söyle? Söyle beni tanıyor musun?

Meğer zavallı kadıncağız bu aralık bir baygınlık geçirmiş. Kızın son sözünü tamam ayıldığı zaman işitip anlayabilerek cevaben dedi ki:

– Evet! Henüz berhayatım! Fakat artık müddet-i hayatım pek kısa kaldığını da hissediyorum.

Emily hemen halasının üzerine kapandı. İkisi bir müddet sakitane ağlaştılar. Badehu Emily bu tanınmaz hâle nasıl geldiğini sual eyledi. Halası dahi kesik kesik cevaplarla hâlini anlattı.

Kendini hafiyen[35] tesmim[36] edecekler vesilesiyle Montoni kadıncağızı burc-ı şarkîye nakl ve hapseylediği zaman, eğer bu şüphesini kuvvetlendirecek emarelere dahi nail olabilseydi, kadıncağızı burada helak oluncaya kadar tazyikatta devam eyleyeceği derkârdı. Onun için mahbusiyetinin mebadisinde[37] kadını Emily'nin tesliyetlerinden

[31] lerze-nak: titreyen
[32] atf-ı nazar-ı pür helecan (et-): heyecanla göz atmak
[33] kadid: iskelet
[34] meyyit: ölü
[35] hafiyen: gizlice
[36] tesmim (et-): zehirlemek
[37] mebadi: başlangıçlar

bile mahrum bırakarak yanına hiçbir kimsenin duhulüne müsaade etmiyordu. Sonraları Madam Montoni'nin bu suikasttan beriü'z-zimme[38] olduğunu anladığı hâlde de tahliye-i sebili[39] hususunda istical göstermiyordu. Zaten aralarında artık karılıkta kocalıkta devam edebilecek bir münasebet dahi kalmamıştı ki! Fakat Emily ile son mülakatı üzerine bu itisafa[40] da nihayet vermeye mecbur olduğu için Emily'ye kapıyı açık bulundurdu.

Ama böyle bir itisaf neticesinde kadıncağız işte mezarın ta kenarına kadar gelmişmiş. Bundan Montoni'ye ne? Velev ki bütün bütün de helak olsun. Faydasız bir kadının helaki Montoni'yi meyus mu edecek?

Şimdi burada bazı esrarın serrişteşini[41] karilerimizin ellerine teslim edelim de şu yakındaki vukuat içinde görülen garaib ve acaib-i müdhişenin hikmetlerini anlasınlar:

Madam Montoni'nin mahpus olduğu odaya giden merdivende görülen kan izleri geçen günkü muharebede Montoni'nin mecruh olan adamlarından birisinin vücudundan akmıştı. Demek oluyor ki bunu halasının hun-ı mazlumu[42] zannederek Emily'nin duçar olduğu meraklar beyhudeymişler. O gece Emily bu merdivenden çıkarak halasının mahpus olduğu oda kapısına kadar gelip kapıyı yoklama dahi etmiş olduğu hâlde kapalı bulması Montoni'nin emriyle kapanmış olduğundan nâşi idiyse de, eğer halası içeride uykuda bulunmamış olsaydı, kapının yoklanmasından intibah[43] ederek elbette ses verirdi. Hiçbir ses ve seda alamamasından dolayı halasının idam olunduğunu Emily'nin hükmetmiş olması da işte doğru değilmiş.

Dış büyük kapı üstündeki odada gördüğü ve müşahede-i müdhişesiyle âdeta bayılıp gittiği naaş dahi orada işkencelerle öldürülmüş bir biçare olmayıp belki yine geçen günkü kavgada yaralanmış bir adamdı. Hatta bir aralık Emily bu oda kapısının iç tarafında gizlendiği esnada birkaç kişinin geçirmiş oldukları mecruh dahi, işte bu

[38] beriü'z-zimme: suçsuz
[39] tahliye-i sebil: salıverilme
[40] itisaf: haksızlık
[41] serrişte: ipucu
[42] hun-ı mazlum: zulümle dökülmüş kan
[43] intibah (et-): uyanmak

mecruh idi ki muahharen vefat etmiştir. Yer altındaki mabet içinde kazılmış olduğunu Emily'nin gördüğü mezar dahi bu adam için kazdırılmıştı. Lakin Emily bu hakayıkı bilemeyeceği gibi zihninde büyültmüş olduğu korkunç şeyler üzerine bunlara hep kendi vehmine muvafık birer hüküm vermekte elbette mazurdur.

Hala ile yeğen hasbihallerini edip bitirdikten sonra Emily varsın Montoni istediği kadar darılsın, her hâlde halasını bu mahpes içinde ölmeye terk edemeyerek olanca cüretiyle kalktı, enişteşinin yanına gelerek bila-fütur dedi ki:

– Efendi! Halam ve zevceniz olan kadın son dakikalarına yaklaşmıştır. Zannedersem hakkındaki gazabınız ölümün öte tarafında da size intikam aratacak derecelerde değildir. Her ne kadar darılacak iseniz de gazabınızı men ederek şu kadıncağızı odasına kadar nakletmemize müsaade buyurmanızı rica ederim.

Hain herif gayet lakaydane bir tavırla:

– Ölecekse, odasına naklolunmakta ne fayda umulur, demesin mi? O zaman Emily daha ziyade cür'et-i meyusane[44] ile:

– Efendim bunun şu faydası olur ki siz dahi yarın ömrünüz nihayete erip de onun gibi ölüm yatağına serildiğiniz zaman, hiç olmazsa zevcenize bir rahat yatakta can vermeye müsaade ettim diye müteselli olursunuz, dedi.

Bu söz bittabi herifin gazabını müzdad[45] ederek Emily'yi karşısından tard[46] eyledi. Lakin Emily korkup kaçmadı. Kendi kabahatini affettirmek için değil, mahza halası hakkında merhamet kazanmak için o zalimin ayaklarına kadar kapanarak istida-yı inayete[47] kadar cür'et-yâb[48] oldu.

Hiç Montoni ağzından çıkan sözü kolay kolay geriye alabilir mi? Fakat ne kadar güç geriye alacak olursa olsun, Emily dahi ricayı o kadar artırarak bir hayli müddet ikisi arasında niyaz ve naz devam eyledikten sonra encam-ı kâr müstebid-i merkum,[49] karısını odasına

[44] cür'et-i meyusane: ümitsizce cüret
[45] müzdad (et-): artırmak
[46] tard (eyle-): kovmak
[47] istida-yı inayet: yardım dileme
[48] cür'et-yâb (ol-): cesaret etmek
[49] müstebid-i merkum: adı anılan despot

iade ederek yalnız Emily tarafından müdavat[50] edilmesine müsaade verebildi.

Emily herifin bu lütfuna teşekkür bile etmeye vakit bulamadı. Şayet verdiği müsaadeden cayar havfıyla bir dakika bile vakit zayi etmeksizin Annette'in muavenetiyle halasının odasını, yatağını hazırlatmakla beraber kendisini dahi kucaklarına alarak hemen nakleylediler.

O gün akşama kadar Emily hastanın yanından ayrılmayıp her hizmetine bizzat can attı. Bu kadın kendisi için artık bir hırçın vasiye değildi. Sevgili babasının hemşiresi ve kendisinin halası olmaktan da fazla, muhtac-ı merhamet ve şayeste-i şefkat bir zavallı olmakla, olanca merhameti dirîğ edemezdi.

Emily geceyi dahi hastanın yanında geçirmek istediyse de halası onu da muhtac-ı istirahat gördüğünden nısf-ı leylden sonra kendi yanında Annette kalmak üzere güç hâl ile Emily'yi odasına gönderebildi. Fakat Emily odasına gelse de yatağına mı girdi? Hab u rahata mı nail oldu? Heyhat! Halasının o hâli üzerine bir de kendi hâlini düşünmeye başladı. Memleketinden, dostlarından, her şeyden cüda düşmüş ve bir adamın eline teslim-i giriban[51] eylemiş ki kendi ağraz ve âmâlinden[52] başka hiçbir şeye hizmet etmiyor. Kendi keyfinden başka hiçbir kimseden emir almıyor. Bu adamın elinde esir ve şu baykuşlar yuvası şatoda mahpus bulunanlar için hab u rahat mı olur?

Zavallı yetime buralarını düşününce bila-ihtiyar gözlerinden yaş boşanmaya başladı. Dirseklerini penceresine ve mendilini gözlerine tıkayarak için için ağlıyordu. Kim bilir ne zamana kadar böyle ağladıktan sonra bir aralık gözlerinden çıkan yaşlar biraz derununa ferah vermekle mendili gözlerinden kaldırdı. Sık ormanlar üzerinden ay yükselmiş ve ortalığı epeyce aydınlattırmıştı. Bir de dikkat eyledikte geçen geceki hayali tamam karşısında dimdik dikilmiş görmesin mi?

Vücudu buz gibi dondu. İçi titredi. Fikr-i tecessüsü[53] bir aralık

[50] müdavat (et-): hastaya bakmak; tedavi etmek

[51] teslim-i giriban (eyle-): yakasını kaptırmak

[52] ağraz ve âmâl: garazlar, maksatlar ve emeller

[53] fikr-i tecessüs: merak

havf u hirasına mağlup olduysa da biraz sonra yine cüretini tazeleyerek hayal-i mezkûru dikkatle temaşaya başladı. Buna lakırdı da söylemek hakkındaki kararını da tahattur eylediyse de henüz buna cüret bulamıyordu. Derken hayal kendi elini Emily'den tarafa uzatarak kızı selamlarcasına bazı harekâta başlamasın mı?

Bu defa Emily söz söylemeyi katiyen emel edinseydi yine söyleyemezdi. Havf u hayretten buz gibi donmuş kalmıştı. Hayal o selam veriyorcasına hareketleri birkaç defa daha tekrar eyledi. Emily geçen gece yaptığı gibi bu gece dahi, bir son gayretle hareket ederek lambayı kendisinden mümkün mertebe en uzağa kadar götürdü, bıraktı.

Emily'nin bu tebaüdü hayal tarafından meyusane enine[54] benzer bir de seda getirdi. Artık kızın hayreti her tahmininin haricine çıkarak, "Aman yarabbi! Bu inilti de ne demektir!" diye meraklandı.

Pencereye bir daha avdet edemeyeceğim zannında bulunduysa da, merakı da o kadar artmıştı ki birkaç saniye sonra kendisini tekrar pencere önünde buldu. Hayal hâlâ orada! Hâlâ eliyle selam işareti ediyor. Hâlâ da ah-ı meyusanesi[55] devam eyliyor. Emily her ne olursa olsun, bu hayale bir hitapta bulunmaya mecburiyetini bir türlü menedemedi. Olanca kudretini cem' eylediği hâlde pek zayıf bir seda çıkarabilerek onunla: "Oradaki kimdir? Gecenin bu saatinde orada duran kim olabilir!" diyebildi.

Bu hitap üzerine hayal dahi başını kaldırıp sanki bir cevap verecekmiş gibi davrandıysa da, sanki o dahi cevaba muktedir olamıyormuş gibi miskinane bir tavra duçar olarak yine siper duvarlarına sürünürcesine bir hareketle kayboldu gitti.

Hayal kayboluncaya kadar Emily arkasından bakakaldı. Ondan sonra nöbetçinin ayak patırtıları işitilerek ta penceresi altına kadar gelip Emily'yi ismiyle çağırdı ve şimdi işittiği ses onun sesi mi olduğunu sual eylediği gibi şimdi buradan hayale benzer bir şey geçtiğini görüp görmemiş olduğunu da sordu. Emily vakıa öyle bir şey gözüne iliştiğini söylediyse de bu ifadesini hiç izah etmedi. Nöbetçi dahi işin bundan ilerisine gitmedi. Bu netametli şatoda zaten bu gibi hayalat

[54] enin: inleme

[55] ah-ı meyusane: umutsuzluk ahı

nadir değildi ki, daha ziyade ehemmiyet verilmeye lüzum görülsün.

Biraz sonra daha uzaktaki nöbetçi bir çığlık kopardı. Mutlaka onun da gözüne bir şey gözükmüş olmalıdır ki, kopardığı çığlık pek haifane[56] ve istimdadkârane[57] idi. En yakında olan nöbetçiler onun yanına koştular. Karakol merkezinde bulunan neferler dahi yetiştiler, Emily bunlara ne olduğunu sorduysa da hiçbiri cevap vermedi. Bu kalabalık geçtikten sonra arkadan üç kişi daha yaklaştı ki orta yerlerinde bulunan birisi, diğer ikisinin omuzlarına kollarıyla asılarak hasta gibi bir hâlde yürüyordu. Emily edilen gürültünün ne olduğunu bunlardan da sorunca, iki sarılan adamın birisi orta yerdeki hastayı göstererek:

– Bu arkadaşımız Roberto'nun gözüne bir şey mi gözükmüş ne olmuş bilmem, bir çığlık koparmayı müteakip baygın olarak yere düşüvermiş! cevabını verdi.

Emily tekrar sordu ki:

– Bu baygınlık her zaman mutadı mıymış?

Bu sualin cevabını Roberto'nun kendisi verdi. Dedi ki:

– Evet! Sinyora! Fakat bu geceki gördüğüm şey o kadar bedihi ve bâhir[58] idi ki ben değil a, sapsağlam bir adam olsa ve hatta bizzat papa hazretleri bulunsa onu dahi korkusundan bayıltırdı.

Emily dahi gerek merakından ve gerek korkusundan titremeye başladı. Maahaza sordu ki:

– Ey ne gördün bakalım?

– Ne gördüğümü veyahut bana nasıl gözüktüğünü ben de anlayamadım ki söyleyelim!

– İstihkâm üzerinde bir adam görerek arkası sıra takip ettin de onu mu gördün?

– Nasıl adam? Şeytanın ta kendisiydi. Hem ilk defa gördüğüm bir şey değil a!

Arkadaşlarından birisi bu söze güldü ve o dahi:

[56] haifane: korkulu
[57] istimdadkârane: yardım istercesine
[58] bedihi ve bâhir: besbelli ve apaçık

– Bu görüşün son defa da olmayacaktır. Hepimizin gördüğü şey!, diye işi bir kat daha takviye eyledi. Baygın nefer bu arkadaşına dedi ki:

– Sebastian! Sanki sen de geçen gece Launcelot ile birlikte nöbet beklerken bu hayali gördüğün zaman korkmadın mıydı?

Emily: – Geçen gece mi? Geçen gece dediğiniz hangi gece oluyor?

Sebastian: – Ey işte hemen bir hafta kadar oluyor.

Emily: – Yine burada mı göründü?

Sebastian: – Hayır! Yukarıki istihkâmda! Biz Launcelot ile birlikte nöbet bekliyorduk! Launcelot bana: "Sebastian! Görüyor musun?" deyince başımı sol tarafa çevirdim. Ama bir şey göremedim! O zaman Sebastian: "Eski topa doğru bak, eski topa doğru" dedi. O tarafa baktım. Vakıa bir şey görür gibi oldum. Lakin o gece ay olmayıp yalnız yıldızların ziyası ise gördüğüm şeyi güzelce farkettiremedi! İkimiz de susakaldık! Fakat gördük ki bir hayal, siper duvarına sürünürcesine sıvışıp gitti.

O zamana kadar henüz hiçbir söz söylememiş olan diğer sağlam nefer dedi ki:

– Yakalamalıydınız.

– Sebastian! Sen orada olsaydın yakalayabilir miydin? Cinlerin, şeytanların boğazına sarılmak mümkün mü olur? Hem hayal çarçabuk kayboldu. O gece sabaha kadar beklediğimiz hâlde bir daha zuhurunu göremedik. Sabahleyin keyfiyeti diğer arkadaşlarımıza açtığımızda inanmayıp bize güldüler. Fakat işte bu gece Roberto dahi görmüş olduğundan belki artık inanabilirler.

Emily Roberto'ya sordu ki:

– Dostum hayali nerede gördün?

Roberto: – Hani ya biraz evvel sizin yanınızdan geçmedim miydi? Şark tarafındaki terasaya yaklaşır yaklaşmaz önümden kaçan bir adam gibi göründü. Şark burcunun köşesine gizlenip baktım. Fakat o zamana kadar kaybolmuş gitmişti. Şu kadar ki uzaktan uzağa korkunç bir seda kulağımı tırmalayıp, yüreğimi oynattı. Ömrümde emsalini işitmediğim bir seda, insan sedasına benzemiyordu. İşte asıl bu

sedanın korkusuyla bayılmışım! Sonra ne olduğumu bilemiyorum.

Neferlerden başka bir haber almak imkânı kalmadığından Emily, "Geceniz hayır olsun!" veda-ı nazikânesiyle heriflere ruhsat verdi ve kendisi dahi penceresini kapayıp içeriye çekildi. Askerlerin de şehadetlerine göre bu hayalin hakikati hakkında kızın şüphesi kalmadıysa da, hayal-i mezkûrun ne olmak ihtimali bulunduğuna bir türlü zihninde karar veremiyordu. Zaten o kadar perişan zihin ile böyle nazik şeylere karar mı verilebilir ki!...

25
ÖLÜM İHTİSASATI

Ertesi gün Madam Montoni hemen dünkü hâldeydi. O gece pek az uyumuş ve o sıtmalı uykudan vücuduna hiç rahat gelememişti. Emily yanına vardığı zaman biraz gülümsemeye pek de mecal bulamadı. Bir aralık Montoni dahi zevcesinin yanına geldi. Fakat onun lika-yı dehşeti[1] hastayı bir kat daha bizar eyledi. Hatta Emily yerinden kalkmak istedikte halası eliyle ve yüzüyle işaret ederek Montoni yanında yalnız bırakılmamasını temenni eyledi.

Hâlbuki Montoni karısına teselli vermeye gelmemişti. Kusurunun affını dilemeye hiç! Bilakis emel ve garaz-ı mahzı[2] olan şeyi istihsal için son bir tazyike gelmişti. Kadıncağız vefat ettiği zaman Gaskonya vilayetinde malik olduğu emlak Emily'ye intikal etmeyerek kendisine intikal etmesini mübeyyin[3] bir varaka yazmıştı ki onu imza ettirmeye gelmişti. Binaenaleyh bu kâğıdı ölüm hâlinde bulunan hastanın burnuna uzatarak imza etmesini teklif eyleyince, o hırçın hastaya sanki yeniden can gelmiş gibi davrandı. Öyle bir muhakkirane şiddetle reddeyledi ki Emily de şaştı, Montoni de! Fakat zalim herif bu hâlde dahi kadıncağıza merhamet etmiyordu. Hasta ne kadar şiddetle reddeyliyor idiyse, o daha ziyade şiddetle tazyik ve icbarda bulunuyordu. Emily halasının son dakikasında bu

[1] lika-yı dehşet: korkunç yüz
[2] garaz-ı mahz: halis kötü niyet, garazın ta kendisi
[3] mübeyyin: bildiren

derecelerde ta'zib olunduğunu görmektense kendi hukukunun feda edilmesine razı olacağını dermeyan etti. Montoni buna da kulak vermiyordu. Tazyikatında o kadar sebat gösterdi ki nihayet biçare hasta bütün bütün kuvvetten düşerek bayıldı gitti.

Bu defaki baygınlık gereği gibi imtidat[4] eyledi. Hatta Emily hasta gerçekten vefat eylemiş zannına düştü. Neden sonra kadıncağız gözünü açtığı zaman baktı ki Emily kendi ellerini tutmuş ağlıyor. Söz söylemek istedi. Lakin mırlandığı şeyler anlaşılamadı. O zaman sinirlerinin teskinine medar olacak ilaçtan bir miktar verdiler. Montoni çekilmişti. O zaman kadıncağız emlakinin senedatı nerede bulunduğunu Emily'ye haber vererek son vasiyeti olmak üzere, Montoni'ye bir karış bile yer vermemesini tavsiye eyledi. Emily dahi tek hasta rahat etsin diye vasiyetine bir harf muhalefette bulunmayacağını temin eyleyince filvaki hasta biraz rahat bularak akşama kadar zamanını dalgınlıkla geçirdi.

Gece oldukta hasta biraz daha iyileşir gibi oldu. Odasına gidip rahat etmesini Emily'den rica edince Emily ricasını bi'l-kabul hastayı Annette'e teslim etti. Ve odasına çekildi. Fakat artık mecma'-ı belayâ[5] olmuş bulunan kızcağız için gece uykusu müyesser oluyor mu? Bu gece dahi mahut hayal meselesi zihnini işgale başladı. Tamam hayalin zuhur edeceği saatler takarrüp eyledikte, birçok ayak patırtıları nöbetçilerin tebdil olunduklarını anlattı. Badehu ayak patırtısı ve ses seda kesilmesiyle Emily bermutat lambasını uzağa koyarak geldi, yine penceresine dayanıp dışarıyı temaşaya başladı.

Bu gece hava dumanlı olduğundan ayın ziyası etrafı tenvir edemiyordu. Uzaktan bir siper duvarı üzerinden kızın gözüne bir parıltı göründü. Fakat derakap kaybolduğu cihetle ne olduğu anlaşılamadı. Zaten uzaktan uzağa dağlık ve ormanlık içinde de mini mini şimşekler tarzında bazı bazı ziyalar görünürdü ki, kûhistan[6] olan yerlerde bu misilli ahval nadir değildir. Hatta biraz bulutluca olan havalarda, ufka doğru medd-i enzar[7] edenler tabakat-ı nesime[8] içinde dahi böyle birtakım parıltılar görürler.

[4] imtidat (eyle-) uzamak
[5] mecma'-ı belayâ: felaketlerin, dertlerin toplandığı yer
[6] kûhistan: dağlık
[7] medd-i enzar (et-): bakışları uzatmak
[8] tabakat-ı nesime: rüzgâr tabakaları

Emily bu acayib-i tabiiyyenin müşahedesiyle eğlenirken siper duvarı üzerinde evvelce parladığını gördüğü ziya tekrar gözüktü. Hem bu defa birdenbire kayıp dahi olmadı. Güya yürümekte bulunan bir adamın elindeki fener ziyasıymış gibi önüne bir hâil[9] geldikçe gözden nihan oluyor. Ve o hâil bertaraf oldukça yine görünüyordu. Nihayet ziya gele gele kendi penceresi altına kadar geldiyse de havadaki sis o kadar ziyade idi ki yalnız ziya görülebilip, kimin elindeyse o adam görülemiyordu.

Bir de bu sırada şiddetli bir şimşek çakmasın mı? Onun ziya-yı zulmet-ber-endazı[10] Emily'ye gösterdi ki karşısında bir adam vardır. Bu müşahede üzerine dün geceki havflar, meraklar maa-ziyadetin[11] yenilendiler. Bu hayal gerçekten cin midir, yoksa insan mıdır, behemehal anlamak için Emily bir daha hitap etmek istediyse de birkaç defa davrandığı hâlde ses çıkarmaya bir türlü muvaffak olamadı. Lakin biraz daha söylemese ziya, penceresi hizasından geçip gidecek. Binaenaleyh boğulurcasına bir cebr-i nefs[12] ederek çıkarabildiği zayıf seda ile oradaki kim olduğunu sordu. Cevap olarak dahi: "Bir dost!" kelimesini işitti! Bu cevap temin eyledi ki karşısında bulunan şey, bir cin değil bir adamdır. Binaenaleyh kızın cesareti arttı. Dedi ki:

– A! Dost ha! Dost iseniz kimsiniz? Onu söyleyiniz!... Elinizdeki ziya nedir?

Bir de bu ehemmiyetli suale: "Antonio'yum Antonio! Senyör hazretlerinin askerlerinden bir nefer!" cevabını almasın mı?

Zavallı bundan daha mühim bir cevaba muntazırdı. Maahaza heriften soracağı bir mühim suali daha vardı. Onu da şu veçhile sordu ki:

– Ya o beraberinizdeki ziya nedir? Neden öyle kâh şiddetle parlayıp kâh bilkülliye intifa derecesine varıyor?

– Matmazel! Bu gece nöbete çıktığım zamandan beri elimdeki kargının ucunda kendi kendine peyda oldu. Kâh parlıyor, kâh sö-

[9] hâil: engel
[10] ziya-yı zulmet-ber-endaz: karanlığı yok eden aydınlık
[11] maa-ziyadetin: fazlasıyla
[12] cebr-i nefs (et-): kendini zorlamak

nüyor! Korktum ama ne olduğunu ben de anlayamadım.

– Garip şey!

– Arkadaşımın elindeki mırzağın ucunda da böyle bir ziya peyda olmuştur. Arkadaşım bundan evvelleri dahi bu acibeyi başka yerlerde görmüş, fakat ben ilk defa görüyorum!

– Öyleyse arkadaşınız bu acibeyi ne diye tevil ediyor?

– Arkadaşım diyor ki bu bir fena alamettir. Bir büyük musibetin vukuuna işarettir.

– Ne gibi bir musibete işaretmiş?

– Orasını söylemedi!

Emily herife birkaç para bahşiş vererek itasından geri durmadığı cevaplara bi't-teşekkür penceresini kapadı. Lakin pencereyi kapaması, artık neferin oradan çekilmesi içindi. Herif çekildikten sonra ise pencereyi tekrar açarak badehu sıklaştıkça sıklaşan şimşekleri temaşa ve uzaktan uzağa gürlemeye başlayan gök gürültüsünü istima[13] ile eğlenirdi.

Böyle dağlık yerde ra'd u berk[14] hakikaten insanı ziyadesiyle eğlendirir. Zira bir kere gürleyen seda-yı ra'd dağların aksiyle bin defa daha gürleye gürleye afaka öyle bir velvele verir ki insana kıyametler kopar zannettirir. Hatta mızraklar ucunda peyda olarak neferi de Emily'yi de o kadar ürkütmüş bulunan ziya dahi böyle gecelerin muktezayat-ı cevviyesindendir.[15] [Şimdilerde paratöner demirlerinin ucuna bulutlu gecelerde bakılırsa gayet latif şererat-ı elektrikiye[16] intişar[17] eylediği görülür. Yani bu acibe heva-yı nesimî[18] içindeki elektrikten neşet eder bir keyfiyettir ki, fizik ilmine vâkıf olanlar için tafsilatına hacet yoktur.]

Emily bu temaşa-yı latife dalıp gitmiş olduğu bir zamanda Annette kemal-i telaşla koşup gelerek kapıdan içeriye girer girmez:

– Aman Matmazel yetiş!... Halanız can veriyor, dedi. Madam

[13] istima: dinleme
[14] ra'd u berk: gök gürültüsü ve şimşek
[15] muktezayat-ı cevviye: gök olaylarının gerekleri
[16] şererat-ı elektrikiye: elektrik kıvılcımları
[17] intişar (eyle-): yayılmak
[18] heva-yı nesimî: rüzgârlı hava

Montoni'nin vefatı filvaki Emily nezdinde zaten muntazar[19] idiyse de her hâlde rahm ve şefkat, havf ve hiras ile karışarak o da kemal-i telaşla koştu, hastanın yanına gitti. Badi-i emirde[20] hastayı bayılmış zanneyledi. Fakat ayıltmak için her ne tedbire müsaraat[21] eylediyse faydası olamadı. Tahakkuk etti ki zavallı kadıncağız Cenabı Hakk'a teslim-i ruh ederek kocasının tazyikat-ı zalimanesinden kurtulmuştur.

Kocası bir şefkatli koca mıdır ki, Matmazel Emily, böyle nısf-ı leylden sonra felaket-i vakıayı ihbar için müsaraata lüzum görsün? Bu ihbarı bi'l-iltizam ertesi güne talik etti. Asıl sebebi de zavallı halasına yüreği cayır cayır yanmakta bulunduğu şu dakikada, Montoni ile yüz yüze gelecek olurlarsa acı lakırdılarla herifi tekdir ve igzab[22] ederim korkusuydu. Binaenaleyh Annette ile beraber bir hayli ağlaştıktan sonra ikisi de zanu-yı taabbüdü zemin-i niyaza[23] koyarak ve mevtalara mahsus olan duayı okuyarak gerek müteveffiyenin[24] ruhunu merhametle telakki etmesini ve gerek kendilerini de şu Udolf Şatosu beliyesinden kenar-ı selamete çıkarmasını eltaf-ı Subhaniyeden[25] istidaya koyuldular.

[19] muntazar: beklenen
[20] badi-i emirde: başlangıç
[21] müsaraat (eyle-): girişmek; kalkışmak
[22] igzab (et-): kızdırmak
[23] zanu-yı taabbüdü zemin-i niyaza (koy-): dua etmek üzere diz çökmek
[24] müteveffiye: ölen kadın
[25] eltaf-ı Subhaniye: Allah'ın lutufları

26
BİR GASKONYA ŞARKISI

Ertesi günü Montoni arzu eylediği emlaki kendisine terk etmeksizin zevcesinin vefat eylediğini haber aldığı zaman, ne vefatına acıması ne ervah-ı emvata[1] hürmetle mecbur bulunması gibi keyfiyetlerin hiçbiri, şiddetinden yerleri gökleri titretecek şetmlerden[2] merkumu menedemedi. O kadar hiddetlendi ve mal tamahıyla gözleri o kadar karardı ki eğer Annette ile Emily tarafından fiilen ve şediden[3] menolunacağını bilmeseydi kadıncağızın naaşı üzerine hücum ederek muktedir olabileceği hakaretleri edecekti.

Hâlbuki şu müteveffiye Montoni'ye hiçbir fenalık yapmayıp onun sevdası ve onun yüzünden göreceği rahat ve ikbal hevesiyle kendi başçağızını her türlü belaya soktuğu gibi kendisiyle beraber Emily'yi dahi en az korkuncunu rüyada görse istigrap ve istib'ad[4] edeceği bunca fenalıklara düşürmüşken biçare kızcağız bilakis vasi sıfatıyla halasının kendisine ettiği hırçınlıkları, ezaları, cefaları büsbütün unutarak şimdi cenazesine hürmet ve ta'zimden başka kendisini hiçbir vazife ile mükellef tutmuyordu. Şu kadar ki genç yaşında mazlumen ve makhuren âdeta idam olunan bu zavallı kadına, merhametli yüreği ziyadece acıdığı zaman kendi kendisine teselli vermek için: "Sen de rahatın prenseslerde yokken bu belayı kendin aradın ya" diyordu.

[1] ervah-ı emvat: ölülerin ruhları
[2] şetm: sövme; küfür
[3] şediden: şiddetle
[4] istib'ad (et-): ihtimal vermemek

Montoni yalnız zevcesinin vefatını istihbar[5] ile kalmıştı. Yoksa ölüm sari[6] bir şeydir de kendisine de sirayet eder havfından mıdır nedir cenazenin bulunduğu odaya ayak bile atmamıştı. Cenaze iki gün bu odada kalarak yalnız Annette ile Emily layenkati cenaze duaları okudukları hâlde, zalim herif bir papaz celbiyle kadıncağıza son vazife-i ruhaniyeyi ifa ettirmeye bile yanaşamıyordu. Nihayet Emily yalvara yakara kadın defnolunacağı zaman civardan bir papaz celbolunarak vazife-i ruhaniyenin ifası için zalimden bir müsaade koparabildi.

Naaşın defni için Montoni tamam nısf-ı leyli tayin eylemişti. O zaman defn-i emvat[7] mutat olmadığını Emily anlatmaya çalıştıysa da kabil olamadı. Çarnaçar o zamana kadar cenazeyi son mesken-i ebedisine hazırlamak için Annette'le beraber soydular ve bir kefene sarıp levazım-ı saire-i Nasraniyesini[8] de ikmal ettiler. Nısf-ı leylde o haydut suratlı neferlerden ikisi gelip biri başından ve diğeri ayaklarından yakalayarak tabutsuz filansız cenazeyi omuzladılar. Cemaat olarak dahi Emily ile Annette cenazenin arkasına düştü. Kocası olduğu, zevcesinin naaşını mezara tevdi etmeye her hâlde mecbur bulunduğu hâlde, Montoni rahatını, zevkini asla bozmamıştı.

Avluya indikleri zaman üçüncü bir adam elinde bir meşale ile mahut yer altındaki harap mabedin ikinci avlusuna doğru yol göstermeye düzüldü. O korkunç yere girdikten sonra karilerimizin tahattur edecekleri merdivenden aşağıya da inerek daha korkunç olan zir-i zemine[9] vardılar. Emily'nin orada evvelce görmüş olduğu mezar düzlenmiş, çiğnenmiş, hemen de yeri belirsiz olup ondan başka bir diğer taze mezar kazılmıştı. Orada gayet sevimli yüzlü bir papaz ile on beş yirmi kadar efrad-ı müdhişeye[10] rast geldiler. Papazı görmek zavallı Emily için tarifi gayr-ı kabil bir ferah-ı derunî,[11] bir inbisat-ı ruhanîyi[12] mucip oldu. Zira hayli zamandır böyle bir şey gördüğü yoktu. Papaz dahi bu kadar dehşetli herifler içinde Emily

[5] istihbar: haber alma
[6] sari: bulaşıcı
[7] defn-i emvat: ölüleri gömme
[8] levazım-ı saire-i Nasraniye: Hıristiyanlıkla ilgili gerekler
[9] zir-i zemin: yer altı; bodrum kat
[10] efrad-ı müdhişe: korkutucu kişiler
[11] ferah-ı derunî: iç rahatlığı
[12] inbisat-ı ruhani: ruhi rahatlama

ve Annette gibi etvar-ı mütedeyyinaneleri[13] şu mahalle yakışık alan suver-i şekavetkârane[14] ile hiç münasebet alamayan iki melek-simayı gördüğünden dolayı ziyadesiyle duçar-ı istigrab[15] olmuştu.

Cenazeyi getirenler onu hemen arkalarından atıvermek gibi bir suretle yere indirdiler. Diğer birkaçı derhal yakalayıp mezara koymaya başladılar. Papaz efendi vazife-i ruhaniyesini tamamıyla ifa edip bitirinceye kadar bile beklemiyorlardı. Hatta bu merasim-i kenisaiyeye[16] karşı bir vaziyet-i ta'zimkârânede[17] bulunmak cümle için lazımken, bilakis bir suret-i istihzakârane[18] ile tebessümler ediyorlardı. Nihayet merasim-i kenisaiyenin yarısı cenaze dışarıda iken ve diğer yarısı mezar içinde bulunduğu hâlde ifa olunup derhal üzerine toprak yığıldı. Tekmelerle toprağı çiğnerlerken heriflerin gerek cenaze ve gerek papaz aleyhinde mekruh[19] ve müstenfir[20] bir zarafet-i melunane[21] ile söyledikleri sözler, papazın ve Emily ve Annette'in de ciğerlerinden kan isale ediyorlardı.

Papas Emily ile görüşmek, konuşmak istediyse de hiç öyle şey mümkün mü olur? Maahaza kalben kızcağıza müteveccih olan bu şahs-ı ruhani bir el işaretiyle onu takdis ederek dış kapıdan çıktı gitti.

Meğer bu papaz civarda kâin bir manastıra mensup olup o manastırın baş rahibi Montoni ile avanesinin nasıl gayr-ı mutekid[22] günahkârlardan olduklarını biliyorsa da cenaze için edilen daveti redde imkân bulamadıkları gibi habisin şerrinden de korktuğu için mabetteki rahiplerden bu adamcağızı göndermişmiş.

Üç beş gün Emily odasından bir yere çıkmayıp, hem halasının yasını tuttu hem de gece gündüz ibadetle meşgul olarak müteveffiyenin ruhu için dualar eyledi. Badehu artık ikamete ne hakkı ve ne de mecburiyeti kalmamış olan şu şatodan çıkıp memleketine avdet etmesi için Montoni'den ruhsat istihsalini kaviyen ve katiyen azın ü cezmeylediyse de o herifle yüz yüze gelmek tasavvuru bile kızcağıza

[13] etvar-ı mütedeyyinane: dindarca tavırlar
[14] suver-i şekavetkârane: haydutça yüzler
[15] duçar-ı istigrab (ol-): şaşmak
[16] merasim-ı kenisaiye: kilise merasimi
[17] vaziyet-i ta'zimkârane: saygılı vaziyet
[18] suret-i istihzakârane: alaycı tavır
[19] mekruh: iğrenç; tiksindirici
[20] müstenfir: nefret verici
[21] zarafet-i melunane: lanetli nükteler
[22] gayr-ı mutekid: itikatsız; inançsız

o kadar nefret veriyordu ki bugün dahi geçsin de yarın bu işkenceye de katlanırım mecburiyetiyle epeyce günler daha geçirmişti.

Nihayet bir gün Montoni kendisi adam gönderip Emily ile mülakat istediğinden, kızcağız dahi kabule mecbur oldu. Hatta herifin asıl gazabına duçar olan halasının vefatından dolayı kendi hakkındaki şiddete de nihayet verilmiş olacağı hesabıyla biraz sevindiyse de, müteakiben düşünerek bu felaketlere sebep olan emlak, şimdi halasından kendisine intikal etmiş olduğu münasebetiyle Montoni'nin hırs ve tamahına doğrudan doğruya kendisi hedef olacağını derhatır eyleyince, evvelkiden ziyade korkmaya başladı. Maahaza bu korkusu bir zaaf, bir mağlubiyet korkusu değildi. Montoni'ye bir karış yer vermemesi, halası canibinden vasiyet ve kendisi tarafından taahhüt edilmiş olduğu cihetle, açgözlü herif doğrudan doğruya kendisini de işkenceler altına alsa bile feda-yı cana kadar göze aldırıp yine eser-i mağlubiyet göstermemek azm-i kat'isindeydi.

Hele bu aralık sevgili Valancourt dahi hatırına geldi ki elbette şu hicran müddeti zarfında âşıkı dahi kendi dert ve hasretiyle kim bilir nasıl nalan ve giryan[23] olduğunu düşündükten sonra, halasından kendisine intikal eyleyen emlaki artık kocası olmuş bulunan Valancourt'a bahş ve temlik eylediği zaman delikanlının çehresinde peyda olacak alaim-i memnuniyet ve şükran[24] ile hüsn ü anı[25] bir kat daha artacağı tahayyülatı zavallı masum Emily'nin bu azmine bir kat daha metanet vermişti.

İmdi bu kadar kuvvetli bir azm ile Montoni'nin yanına vardı. Herifin yanında Orsino ile diğer bir adam daha bulunup bir masa etrafında oturuyorlar ve birçok kâğıtlar karıştırıyorlardı. Montoni başını kaldırıp dedi ki:

– Emily, sizi çağırmaktan maksadım, dostum Orsino ile yapıp bitirmekte olduğum bir işe şehadet etmenizden ibarettir. Yalnız şu kâğıt üzerine imzanızı koymanızdan başka sizden bir şey istemiyoruz.

Elindeki kâğıdı güya okuyormuş gibi biraz mırlanarak yine masa

[23] nalan ve giryan (ol-): ağlamak; yanıp yakılmak

[24] alaim-i memnuniyet ve şükran: memnuniyet ve teşekkür alametleri, izleri

[25] hüsn ü an: güzellik

üzerine koydu ve Emily'ye bir kalem uzattı. Kız eline kalemi aldıysa da vaktiyle Kont Morano işi için dahi Montoni'nin etmiş olduğu sahtekârlık aklına gelerek uyandı ve kâğıdı baştan başa kemal-i dikkatle okumayınca imza edemeyeceğini söyledi. Herif kâğıdı bir daha eline alıp güya okuduysa da bu defaki kıraati de hemen evvelki gibi bir şey olarak dinleyen Emily yine bir şey anlayamıyordu. Artık kızın iştibahı[26] derece-i nihayeye vardı ve öyle anlamadığı şeyi imza edemeyeceğini katiyen beyan ederek elindeki kalemi bıraktı.

Montoni ziyadesiyle gazaplanmış idiyse de kıza göstermemek için çirkin çirkin gülümsemeye çalışıyordu. Orada heriflerin yanında işin daha ilerisine varmak istemeyip Emily'yi büyük salonun yanındaki küçük odaya götürdü ve orada kendi emelleri, arzuları bu şato içinde herkesin itaate mecbur olduğu bir kanun-ı layetegayyer[27] hükmünde bulunduğundan bahisle beyhude yere muhalefetlerde bulunmamasını tavsiyeden sonra dedi ki:

– Madam Montoni'nin kocası bulunduğum hasebiyle müddet-i hayatında bana vermemeye ısrar eylediği emlakine, vefatından sonra vâris olmak istiyorum, sizin dahi menfaat ve selametinize muvafık olmak üzere haber veririm ki halanızın emlakine sizin vâris olacağınızı tahayyül etmek bir divaneliktir. Bunu sizin kafacığınıza koymuşlarsa da boştur. Siz benat-ı nev'iniz[28] meyanında fazilet ve fetanetle[29] mümtaz bir kız olduğunuzdan, benim emrime muhalefet ne kadar tehlikeli bir keyfiyet olacağını elbette takdir edersiniz.

Montoni burada biraz durdu. Emily sükût ediyordu. Zalim herif tekrar söze başlayarak dedi ki:

– Eğer muhalefetlerinizle beni gücendirmezseniz yakın vakitte memleketinize avdet edebilirsiniz! Yok ümit edemediğim veçhile siz de muhalefete kalkışacak olursanız ta aklınızı başınıza alıncaya kadar burada benim esirim ve mahpusum olur kalırsınız!

Emily biraz düşündükten sonra gayet mülayimane bir tavırla dedi ki:

[26] iştibah: şüphe
[27] kanun-ı layetegayyer: değiştirilmez kanun
[28] benat-ı nev': kadın cinsi
[29] fetanet: zihin açıklığı

– Hayır efendim hayır! Kavaid-i ırsiyeye[30] ve memleketin kanunlarına gayr-ı vâkıf[31] değilim! Halamın emlaki bana intikal edemeyeceği hakkındaki zanniniz batıldır. Bense hukukumdan zerre kadarını hiçbir kimseye terk edememek karar-ı kat'isindeyim!

Montoni hiddetten bembeyaz kesildi. Müthiş bir seda ile dedi ki:

– Pekâlâ Matmazel! Sizin zeka ve fetanetiniz hakkındaki itikadımda hata etmişim demektir. Kavaid-i ırsiye ve kavanîn-i resmiye[32] gibi sözleri pek cesurane söylüyorsunuz! Bu sözlerin burada hiçbir akçe etmediğini düşünmüyorsunuz! Maahaza ben bunu da sizin cehlinize vererek mazur görürüm. Eğer bu fikirde devam edecek olursanız, kendi kendinizi duçar edeceğiniz cezadan dolayı size şimdiden acımaya başlarım.

Emily daha gayet mülayimane ve mütevaızane bir tavırla dedi ki:

– Ben de umarım ki hukuk-ı meşruam ne kadar sarihse, metanetimi de o kadar mükemmel bulacaksınız. İtisafatınıza[33] tahammül için muhtaç olacağım metaneti, Hak Subhanhu ve Taala hazretleri bu kulundan diriğ[34] etmeyecektir.

Montoni hemen kahkahalarla gülecek dereceye geldi. Gayet müstehziyane bir tavırla dedi ki:

– Romanlarda her cefaya katlandıkları gösterilen kahraman kızlar gibi söz söylüyorsunuz! Fakat bakalım umduğunuz metaneti gösterebilecek misiniz?

Montoni bunu diyerek epeyce bir hışımla çıktı gitti. Emily dahi emlakinin kâğıtlarını koyduğu yeri halasının tarif etmiş olduğunu tahatturla onları aramaya gitti. Tarif olunan yerde kâğıtları bulduysa da, muhafazaları için yine oradan daha mahfuz bir yer tasavvur edemediğinden onları yine orada bıraktı. Badehu kendi odasına gelip düşünmeye başladı. Montoni gibi bir adama edeceği mukavemetin ne müthiş olacağını biliyordu. Lakin şu hâlde bu fedakârlıkları mal hatırı için etmiş olmayıp belki sevgili Valancourt'unun hatırı, men-

[30] kavaid-i ırsiye: veraset kuralları
[31] gayr-ı vâkıf: bilmeme; habersiz olma
[32] kavanîn-i resmiye: resmi kanunlar
[33] itisafat: zulüm ve haksızlıklar
[34] diriğ (et-): esirgemek

faati, saadeti için göze aldırıyordu ki kızı bu azminden çevirebilecek hiçbir kuvvet tasavvur olunamazdı.

O aralık terasa üzerinden bir kadın kahkahaları işitildi. Ama öyle kahkahalar ki, hizmetçi kızların seslerine benzemez. Hemen penceresine koşup baktıkta Venedik'in son modası mucibince giyinmiş, gayet süslü üç madamın birtakım kavalier[35] ile beraber gülüşüp eğlendiklerini gördü. Hatta birisi Venedik'e vasıl oldukları günün ferdası görüşmüş bulundukları Sinyora Livona olduğunu da tanıdı. Masum kızcağız bu kadın şatoda kendisi için nazik ve sevimli bir refika ve hiç olmazsa bir misafir olacağı hülyasıyla sevindi bile! Ancak bu kadar sevimli ve serbazane[36] tavırlı kadınların bu şatoya gelmeleri ne gibi niyat-ı fuhuş-perestiye[37] mebni olacağı kaziyesi hatırına gelir gelmez iğrenmek nev'inden bir his ile yüreği soğudu. Bunun üzerine Annette odaya girdi. Emily şu üç kadına dair Annette'ten sualler sormaya müsaraat ettiği gibi Annette dahi zaten bunları haber vermeye gelmiş olduğundan kemal-i tehalükle[38] dedi ki:

– Bunlar Venedik'ten gelmiş Matmazel. Yanlarında iki de erkek var! Hristiyan suratına benzer böyle güzel suratları gördüğüm için memnunum! Fakat buraya ne yapmaya geldiler, onu bilemem! Şevk ve şetaretlerine bakılırsa kendi istekleriyle gelmişler. Lakin böyle baykuşlar meskeni bir yere hahişleriyle[39] gelmek divanelik değil midir?

Bu kadınlara dair daha etraflı malumat almasını Emily, Annette'den rica eyledi. Annette gittikten sonra iç sıkıntısını def' için eline edebiyattan bir kitap aldıysa da böyle âsâr-ı edebiyeden[40] telezzüz[41] için insanda zaten safa-yı derun bulunmak lazım gelir. Zavallı Emily bir vakit bu misilli âsâra ne kadar bayıldığını da tahattur ederek dedi ki:

– Acayip! Bir zaman bayılıp çıldırdığım eserler bunlar mıydı? Bunların ne letafeti varmış ki o kadar sevmişim! Elbette bir letafeti varmış! Fakat o letafet bunlarda mı imiş, benim tab'ımda[42] mı?

[35] kavalier: (fr. cavallier) süvari
[36] serbazane: serbest
[37] niyat-ı fuhş-peresti: fuhuş niyetleri
[38] kemal-i tehalük: aşırı acelecilik
[39] hahiş: arzu; istek
[40] âsâr-ı edebiye: edebî eser
[41] telezzüz: hoşlanma
[42] tab': karakter; kişilik

Biraz düşündükten sonra tekrar dedi ki:

– Tab'ımda da, bunlarda da letafet varmış. Fakat okuyanın tab'ı, muharririn tab'ı ile mütenasip olmayınca kıraat-ı edebiyeden de bir şey hissedilmiyormuş.

O akşam Montoni'nin arkadaşlarıyla misafirlerini şayet rahatsız ederim hülyasıyla Emily bermutat teresaya çıkmayıp kendi odasının kapısı önündeki koridorda gezindi. Bu koridorun nihayetine vardıkça çılgıncasına kahkahalar, gürültüler patırtılar işitiyordu ki bu şevk ve şetaret öyle masumane bir eğlenceye delalet edemeyip âdeta bir bölük aşüftelerle edilen vur patlasın çal oynasın âlemlerinden ibaret idiğini, masumiyetiyle beraber Emily'ye dahi anlatıyorlardı. Halasının vefatından çend hafta sonra eniştesindeki bu şevk ve şetaret, o dindar kızcağızı pek ziyade gücendirdi.

Maahaza Annette gelinceye kadar odasına girmeyip hep koridorda gezindi. Derununda mahut siyah perdeli locayı görmüş olduğu kırmızı salonun önünden her geçtikçe yüreği titriyordu. Bir aralık koridorun bir tarafından ayak patırtısı peyda oldu. Annette'dir zannıyla o gelen zata teveccüh eylediyse de birkaç saniye sonra kendisini bir erkeğin kolları arasında buluverince kemal-i havf ve heyecanla çırpınarak kim olduğunu sordu. Herif dedi ki:

– Kim olacak! Benim!... Neden bu kadar korktunuz?

Emily bu adamın kim olduğunu teşhis için kemal-i dikkatle yüzüne baktıysa da yüksek bir pencereden giren akşam ziyası yüzünü de teşhis ettiremiyordu. Hem hiddetli hem müsterhimane[43] bir seda ile dedi ki:

– Her kim olursanız olunuz. Allah aşkına beni bırakınız!

– Güzel Emily! Şu karanlık yerde niçin bu kadar tevaşşuh[44] ediyorsunuz! Bakınız şatonun bir tarafında âlem şöyle çıldırasıya zevk ve safa ediyorlar. Geliniz büyük salona gidelim. Temin ederim ki salonun en büyük ziyneti siz olacaksınız!

Bu teklifin olanca dehşeti kızcağızı mütedehhiş[45] eyledi. Artık

[43] müsterhimane: yalvaran
[44] tevaşşuh (et-): ürkmek; çekinmek
[45] mütedehhiş (eyle-): dehşete düşürmek

lafzen cevap vermeyip bütün kuvvetiyle kendini herifin ellerinden kurtarmaya çalışıyordu. Herif dedi ki:

– Birazdan geleceğinizi vaat ederseniz sizi bırakırım. Fakat evvel be evvel mükafatımı da isterim.

– Fakat siz kimsiniz? Beni bu kadar alçakçasına tahkir eden herif kimdir?

– Neden beni bu kadar tahkir ediyorsunuz? Ben ki sizi bu karanlık odanızdan kurtarıp eğlenceye götürmek istiyorum. Beni tanımadınız mı?

Nihayet Emily herifin sedasından tanıdı ki geçenlerde terasa üzerinde görmüş olduğu üç müthiş adamın birisidir. Herif sözünde devam eyledi. Dedi ki:

– Geliniz sevgili Emily geliniz! Cemalinizin kemaliyle şu salondaki kadınların hepsini mahcup bırakınız! Benim aşk-ı perestişkâraneme[46] layık olan yalnız sizsiniz!

Bunun üzerine herif Emily'nin elini öpmeye davrandıysa da şu mukaddime-i halâstan[47] bi'l-istifade[48] Emily odasına kadar can atabildi. Kapısını muhkem kapayıp bir sandalye üzerine yıkıldı. Herif kapıya kadar gelerek açmaya çalışıyor idiyse de açamayarak avdet eyledi. O zaman kızın aklına mahut merdiven kapısı geldi. Mukaddemleri dahi yaptığı veçhile muktedir olabildiği en ağır eşyayı bu kapının arkasına yığarak badehu oturup Montoni'nin kendisine haber vermiş olduğu tehditleri düşünmeye başladı. Acaba müthiş herifin, kendisinden ilk suret-i intikamı bu yolda mı bed'[49] ediyor? Bademe namusunu, iffetini bu misilli eşkıyaya mübah mı edecektir?

Bunları düşünerek Montoni'nin teklifine o kadar dürüştane[50] cevab-ı red verdiğinden dolayı nedamete başladı. Görüyordu ki inadın faydası olmayacak! Hatta Valancourt bile olsa halasının emlaki için kendi iffetini, ismetini böyle tehlikeye koymuş bulunmasından dolayı kendini tahsin[51] etmeyecek. Binaenaleyh eğer bu geceyi sela-

[46] aşk-ı perestişkârane: tapınırcasına aşk
[47] mukaddime-i halâs: kurtulma başlangıcı
[48] bi'l-istifade: istifade ederek
[49] bed' (et-): başlamak
[50] dürüştane: sertçe
[51] tahsin (et-): beğenmek

metle geçirirse yarından tezi yok, yalnız Fransa'ya avdetine müsaade olunması şartıyla Montoni'nin tekliflerine rıza göstermeyi kalben kararlaştırdı.

Bu karar kızcağızda epeyce ümitler peyda edebildi. Artık gece karanlığı her tarafı istila eylemiş bulunduğundan ve Annette gelip ışık getirmediğinden karanlıkta kalan kızcağız bu geceyi sabaha kadar uyanık geçirmeyi bile göze aldırdı. Kâh anasının babasının ruhaniyetlerinden istimdad ve kâh Valancourt'un sevda-yı safiyanesinden istiane[52] ederek metanet-i kalbini tezyide[53] çalışıyordu.

Bir de bu aralık uzaktan uzağa birtakım nağmeler sem-i dikkatini celb etmesinler mi? Geçenlerde bir defa gece yarısı işittiği saz sedası! Hemen penceresini açıp dinledi. Seda kendi odasının altındaki odadan geliyordu. Biraz sonra bu saza bir de insan sesi munzam[54] oldu. O kadar hazin bir şeyler okuyor ki mutlaka bir dertli yüreğin tercüme-i ihsası olduğuna şüphe edilemiyor. Emily dinledikçe dinledi. Hatta gerek bu sedayı ve gerek bu şarkıyı bundan evvel başka yerde dahi işitmiş olduğunu tahattura başladı. Bu tahattur ile kalbindeki ferah ve ümitler daha ziyade arttı.

Bir de biraz daha sonra yine bu saz ile bu seda Emily'nin vatan-ı aslisi olan Gaskonya şarkılarından birini de icraya başlamasın mı? Zavallı Emily'nin daha çocukluğunda öğrendiği şarkılardan birisi!

Bunu işitir işitmez güya vatanına avdet eylemişçesine bir şevk-i deruna müstağrak oldu. Anasını babasını, hatta sevgili Valancourt'unu bile gözü önünde görüyormuş zannına başladı. Bütün bu şatodaki ahval-i hevl-naki[55] defaten unuttu. Eğer bu anda edebiyat kitaplarını eline alsaydı yine evvelki şevk ve lezzetle okuyabilecekti.

Şarkı bittikten sonra saz ve seda diğer bir ahenge başladılar. Emily üzerinde bu yeni ahengin tesiri daha ziyade oldu. Zira hiç şüphesi kalmadı ki Vallée Şatosu'nda nehir kenarında gezinirken işitmiş olduğu şeydir. O zaman kimin tarafından icra olunduğunu göremediği bu ahenk, kendi kuvve-i hafızasında o kadar yerleşmiş

[52] istiane (et-): yardım istemek
[53] tezyid: artırma
[54] munzam (ol-): eklenmek; katılmak
[55] ahval-i hevl-nak: korkunç durumlar

kalmıştı ki ömrünün son gününde onu bir daha işitmiş olsaydı yine tahattur edeceği şüphesizdi.

Acaba hatırına hücum eden ümitler zavallı kızcağızı aldatıyorlar mı? Yoksa hakikaten böyle yekdiğerini takip eden tanışık nağmeler hiçbir taraftan ümit olmadığı hâlde kendisine bir imdat, bir necat mı tebşir[56] eyliyor?

Penceresi önünde ayak üzerine kalkarak ve mümkün olabildiği kadar dışarıya sarkarak havfından helecanından helak derecesine varmış olduğu hâlde:

– Valancourt! Valancourt! diye iki defa seda verdi. Zira bu zuhuratın[57] Valancourt'dan başka hiçbir kimse tarafından sudûruna[58] katiyen imkân yoktu.

Ancak ettiği nidalara hiçbir cevap alamadı. Kemal-i ye's ile içeriye girip sandalyesi üzerine oturdu. Hiç kabil midir ki Valancourt bu derecelere kadar kendisine takarrüp[59] edebilsin!

Vakıa Valancourt'un vicahen[60] teganni ettiğini hiç işitmemişse de bir münasebetle delikanlı kendisine itiraf eylemişti ki prezante edilmesinden evvel dahi nehir kenarındaki balık saydgâhında[61] döner dolaşırmış. Binaenaleyh kızın oralarda işitmiş olduğu bu nağmeler mutlaka Valancourt'un nağmeleri olacağına da şüphe edilemez.

Birçok tereddütlerden sonra Emily hükmetti ki Vallée Şatosu'nda işitmiş olduğu nağmeler Valancourt'un olduğu gibi bu geceki müzika da onundur. Böyle değilse şu tanışık ahenkleri eden yabancı kim olabilir? Valancourt'dan başka hiçbir erkekle muamelesi sebk[62] etmemiştir ki ondan başkasına ihtimal verilebilsin! Hatta Vallée Şatosu'ndaki köşk üzerine kendisine hitaben yazılmış olan şiirler dahi elbette Valancourt'undur. Bir münasebet düşüp de delikanlı bunu kendisine itiraf edememişse de, muarefelerinden[63] evvel dahi oralarda dönüp dolaştığını haber vermişti ya! Zaten Valancourt

[56] tebşir (eyle-): müjdelemek
[57] zuhurat: birden olan, ortaya çıkan durum
[58] sudûr: meydana gelme
[59] takarrüp (et-): yaklaşmak
[60] vicahen: yüz yüze
[61] saydgâh: av yeri
[62] sebk (et-): gerçekleşmek
[63] muarefe: tanışma

edebiyata da meraklı olduğundan, oradaki nağmeler gibi o beyitlerin de Valancourt'un olduğuna katiyen şüphe edilemez. Elhasıl kendi odasının altındaki odada o sazı çalan ve o şarkıları okuyan Valancourt'dur vesselam!

Artık zavallı Emily'nin kalbini hiç sormamalı! Bir yandan ümit ve diğer yandan havf[64] arasında bir mücadele ki maazallah! Zira buradan kurtulmakla, ikisi birden helak olmak gibi iki muhakkak ihtimalin ortasında bir başka ihtimal yok!

Müzika kesildi. Emily acaba Valancourt bir de lakırdı söyleyecek mi diye tekrar pencereden sarktıysa da hiçbir lakırdı söylenmedi. Kendisi bir daha Valancourt'u çağırmak istedi ama ismini ortaya koyarsa şayet Montoni'nin kulağına girer havfıyla: "Bu okunan şeyler Gaskonya şarkıları değil midirler?" diye gecenin zulmetine doğru dik sesle bir sual irad ediverdi. Bu suale verilmesi lazım gelen cevabı helecan-ı kalbinin son derece-i şiddetine duçar olmuş bulunduğu hâlde pek çok beklediyse de cevap veren olmadı. Suali tekrar etti. Yine cevap yok! "Valancourt değildir!" demeye bir türlü gönlü razı olamayarak besbelli odasının iç tarafına çekildiği için kendi sualini işitemediği hükmünde karar eyledi. Zira Valancourt kendi sedasını işitmiş olaydı mutlaka bir cevap verecekti.

Ah böyle bir dakikada meyusların[65] zihinlerine ne kadar ihtimalat-ı mütehalife ve mütenakıza[66] hücum eder! Kendi sedasını Valancourt'un işitememiş olmasına da Emily'nin gönlü razı olamadı. Kendi kendisine: "İşitmiştir ama mukabeleyi muvafık-ı ihtiyat bulmamıştır" dedi.

Biraz sonra bir ihtimal daha bu zamana kadar hasıl olan ümitlerini, şevklerini kâmilen berbat eyledi. O ihtimalse Valancourt'un bu esnada İtalyanlarla kavga etmekte bulunan Fransız askeri meyanında bulunarak şu haydutlar eline esir düşmüş olması ihtimaliydi. Ya bu ihtimal hakikat-i mahza[67] idi veyahut kendisini kurtarmak için şatoya

[64] havf: korku
[65] meyus: ümitsiz
[66] ihtimalat-ı mütehalife ve mütenakıza: birbirinden farklı ve aykırı ihtimaller
[67] hakikat-i mahza: hakikatin ta kendisi

girmeye çalıştığı esnada yakayı ele vermiş olması ihtimali! Böyle olmasa maşukasının sedasını işitip de cevap vermekten ihtiraz[68] etmesi kabil mi olur?

Yürekler acısı kızcağız ta şafak sökünceye kadar böyle ümitten yeise, yeisten ümide intikalini mucip olacak hayalat ile vakit geçirdi. O zaman artık yorgunluğu da hissederek yatağına girdi. Ama daha bir zamana kadar uyuyamadı. Aralıkta bir yatağından fırlayıp yine pencereye koşardı. Çünkü kulağına Valancourt'un sedası gibi sedalar gelirdi. Ömründe işkencenin bu kadar ağırını görmüş olmadığı gibi bu esnadaki dakikalar kadar uzun dakika olduğunu da hiç tecrübe etmemişti. Annette dahi hâlâ gelmiyor ki şu dertlere biraz ortak olsun!

[68] ihtiraz (et-): çekinmek

27
YİNE O SEDA

Bu sabah Annette erkenden Emily'nin odasına geldi. Malum olan telaşına bir de mütehalikâne[1] bir tavr-ı istigrab[2] katarak dedi ki:

– Haber aldınız mı Matmazel? Bu gece şatoda neler oldu? O kadar acip ve garip şeyler oldu ki... Bu gece yanınıza gelemediğim için merak ettiniz mi?

– Elbette! Hem kendim için merak ettim hem senin için. Seni meneden kim oldu?

– Ludovico Matmazel! Beni bir odaya hapsetti. Her ne kadar sizin beni beklediğinizi söyledimse de kendimi kurtaramadım.

– Ludovico mu? Hapis mi? Sebep?

– Ah Matmazel! Sebebi beni muhafaza gayreti! Bütün gece nasıl vur patlasın çal oynasın rezaletinde bulunduklarını duymadınız mı? Senyörlerden hiçbirisi ayık değildi. Madamlar dahi onlardan aşağı değildiler.

– Aman yarabbi! Gerçek mi?

– Bu rezaletten şayet bana da bir hisse intikal eder korkusuyla Ludovico beni sakladı. O kadınlar hakkında ne haberler aldım bilseniz! Bunlardan birisi hani ya şu Venedik'te Senyör'ün prezante

[1] mütehalikâne: aceleci

[2] tavr-ı istigrab: şaşkınlık tavrı

ettiği Livona şimdi Senyör'ün metresi olmuştur. Zannedersem o zaman dahi metresi gibi bir şeymiş. Diğer ikisi de Senyör Verezzi ile Bertolini'nin metresidirler. Dünkü ziyafette şarap mahzenini boşaltırcasına içtiler. O kadar başı açık şarkılar çağırdılar ki işitenler utanırlar. Ah! Zavallı Madam'ın vefatını müteakip bu rezaletler...

Emily mahcubiyetinden yüzünü çevirip bu sözleri dinlemek istemedi. Müteakıben asıl kendi merak ettiği bahse gelerek dedi ki:

– Annette! Senden soracak başka şeylerim vardır. Şatoda hem de şatonun bu taraflarında hiç esir bulunduğunu işittin mi?

– Birinci fırka avdet eylediği zaman ben aşağıda değildim Matmazel! Binaenaleyh yanlarında üsera[3] bulunup bulunmadığını öğrenemedim. İkinci fırkanın da bu akşam avdetine intizar olunuyor.

Emily hiç olmazsa uşakların üseraya dair söz edip etmediklerini sordu.

Annette böyle sualin tekerrüründen Matmazel'in merakı ne olduğunu anladı. Nim[4] bir tebessümle dedi ki:

– İşi şimdi anladım Matmazel! Mutlaka aklınız Mösyö Valancourt'dadır. İtalyanlarla cenge gelmiş Fransızlar meyanında bulunarak acaba esir düştü mü diye düşünüyorsunuz. Ah bu düşünceniz doğru çıksa ne kadar memnun olurdum.

– Valancourt'un esaretinden ha?

– Hayır Matmazel! Kendisini görmekten! Dünyada onun kadar beğendiğim hiçbir kibarzade yoktur.

Uşaklardan üseraya dair söz işitip işitmediğini Emily tekrar sordu. Annette dedi ki:

– Hayır Matmazel! Yalnız bir hayal görülmesinden başka söz işitmedim. Askerin bazıları korkularından bayılmış. Ne ayıp şey! Erkek, bahusus asker olan korksun! Ya düşman karşısında da birer birer bayılırlarsa?

Şatoda üsera bulunup bulunmadığını tahkik etmesi için Emily, Annette'den rica eyledi. Fakat ne kendini ne de Valancourt ismini

[3] üsera: esirler

[4] nim: yarı

ortaya koymaksızın! O zaman Annette hatırına bir şey gelmiş gibi davranarak dedi ki:

– Durunuz, durunuz Matmazel! Dün askerlerin ağzından fidye-i necata dair söz işitmiştim. Yağmaların en iyisi üsera almak olduğunu söylüyorlardı. Çünkü bilahere fidye-i necat mukabilinde satılırlarmış. Fakat neferin biri diyordu ki bu fidyelerden kendilerine fayda olmazmış. Yalnız Montoni gibi kumandanlara ait bir istifade imiş.

Bu kadarcık bir haber bile Emily'nin isticalini[5] mucib oldu. Annette tahkik-i ahval için derhal dışarıya çıktı.

Halasından müntakil[6] emlaki Montoni'ye bahş etmek için Emily'nin kalbinde hasıl olan meyil Valancourt'un şatoda bulunması ihtimali üzerine bütün bütün tebeddül etmişti. Hiç olmazsa bu ihtimalin her hangi bir netice-i kat'iyeye müncer olmasına kadar, Montoni'nin teklifini mutlaka reddeylemek lüzumu kızın nazarında taayyün eylemişti. Annette çıktıktan sonra bir hizmetçi gelip Montoni'nin Emily'yi büyük salonda beklediğini haber verince, kızcağız büyük bir cüret-i kalbiye ile yerinden kalkıp gittiyse de her hâlde havf ve nefretinden dolayı yüzünde gözünde âsâr-ı teessür[7] nümayandı.

Bu defa Montoni yalnızdı. Kızı görünce dedi ki:

– Sizi çağırışım dünkü kararı biraz izah içindir. Size emrimi katiyen tebliğe muktedir iken nasihat ve ders vermekle sözü ve zamanı uzatmaya da katlanıyorum. Halanızın Languedoc vilayetindeki emlaki irsen size intikal edeceği hakkındaki efkârınız vâhidir.[8] Bu hata üzerinde inattan vazgeçmezseniz neticesi fena olur. Nafile kendinizi gazabıma duçar etmeyiniz. Şu kâğıda imzanızı koyunuz.

Emily kemal-i vakar ve metanetle dedi ki:

– Halama vârisiyetim bir hatadan ibaretse o kâğıdı bana niçin imza ettirmek istiyorsunuz? Benim imzam olmadığı hâlde de zevcenize kendiniz vâris olabilirsiniz.

Montoni'nin gözlerinden alevler saçılmaya başladı. Dedi ki:

– Sizinle çene yarıştırarak israf edecek zamanım yoktur. Ha-

[5] istical: acele
[6] müntakil: intikal eden; kalan
[7] âsâr- ı teessür: üzüntü belirtileri
[8] vâhi: boş

lanızın çektiği işkenceleri düşününüz de ondan ibret alarak inadı bırakınız. İmza ediniz şu kâğıdı diyorum, imza ediniz!

Halasının çektiği işkenceler meselesi kızı şaşalattı. Montoni'nin tehdidi artık mukavemet ve imtina[9] imkânını ortadan kaldırıyor idiyse de Valancourt'un hayali kızın cüretini tekrar tecdid[10] eyledi. Tahayyülüne, ümidine göre ihtimal ki sevdiği adam şurada yakındadır. İhtimal ki kendisine imdat dahi eriştirebilir. Binaenaleyh Emily, Montoni'nin sabırsızlıkla: "Canım imza ediniz diyorum!" diye tekrar meram etmesinden de ürkmeyerek:

– Hayır efendim! Asla! İşte şu ısrarınız bile ispat ediyor ki bu emlak üzerinde hakkım vardır. Hakkım olmasaydı, onu terk ettirmek için bu kadar ısrar etmezdiniz, dedi.

Montoni bu sözleri işitince öfkesinden beti benzi sapsarı sararıp dudakları titremeye başladı. Dedi ki:

– Bedbaht çocuk! Demek oluyor ki şiddet-i müntakimanem[11] senin üzerinde içtima[12] edecek. Evet, dünyada hiçbir şey seni pençemden kurtaramayacak. Yalnız Languedoc'daki emlak değil Gaskonya'daki senin şaton bile senin olamayacak. Bu baptaki emirlerime itaat etmiyorsunuz öyle mi? Bende henüz hatır ve hayalinizden geçmeyecek ne ince usul-i mücazat[13] vardır. Bu emlak üzerindeki hukukumu inkâr ediyorsun öyle mi? Bak bunun intikamı, cezası ne kadar büyük olacaktır, bu geceden tezi yok.

Hangi ağızdan çıktığı belli olmayan bir seda-yı mehib ve müdhiş[14] dahi "Bu geceden tezi yok!" sözünü tekrar eyledi. Montoni dahi bu sedayı işitmiş olduğundan vakıa birdenbire çehresi solarak korktuysa da havfını Emily'ye göstermemeye muktedir olabildi. Emily ise böyle cehennemî bir seda-yı gaibden[15] fevka'l-had ürkerek ona nispetle müthiş Montoni'yi me'men[16] addıyla ona doğru sığınmaya

[9] imtina: kaçınma
[10] tecdid (eyle-): yenilemek
[11] şiddet-i müntakimane: öç alırcasına şiddet
[12] içtima (et-): toplanmak
[13] usul-i mücazat: cezalandırma usulleri
[14] seda-yı mehib ve müdhiş: korkutucu ses
[15] seda-yı gaib: görünmeyen ses
[16] me'men: sığınak

davrandı. Montoni yalnız Emily'ye bundan sonra söyleyeceği sözleri biraz daha aheste seda ile söylüyordu. Diyordu ki:

– Bana karşı edilen inatların cezasını ne şiddetli bir surette tertib eylediğimi birkaç defa gördünüz. O kadarı kâfi değilse size sair suver-i mücazatımı[17] da hikâye edeyim ki havfınızdan ödünüz kopar.

Bu defa dahi ortada bir inilti peyda oldu. Güya Montoni ile Emily'nin arasında bir adam varmış da azim bir ıztırab-ı derundan dolayı inim inim inliyormuş.

Bu defa Montoni daha ziyade duçar-ı havf olarak çeşmhanelerinden[18] fırlayan gözleriyle ve kemal-i telaşla etrafını arandı. Emily korkusundan kapıya doğru çekilip orada bir sandalye üzerine düşüverdi. Zalim herif bu defaki havfını da yenerek fakat evvelkiden daha hafif ve daha boğuk bir seda ile tekrar tevcih-i hitab etti, dedi ki:

– Size dedim ki mücazat-ı şedideme dair sair misaller de gösterebilirim. Fakat çocuksunuz. Anlamazsınız. Binaenaleyh inanınız ki ben karar-ı kat'imi vermişim. Zevcemin emlaki üzerinde olan hukukumu inkâr etmenizden dolayı elbette intikamımı alacağım.

Bu defa o seda-yı mehibin tekerrürü âdeta bir çığlık derecesine vardı. Sanki canı acıyan bir mazlum haykırıyormuş gibi bir sesler işitildi. Montoni bütün bütün korktuysa da korkusunu kıza göstermemek için:

– Haydi şimdi çıkınız dışarı! diye huzurundan tard eyledi.

Fakat Emily'de korkudan kuvvet ve kudret kalmamıştı ki yerinden kalkabilsin de çıksın gitsin. Montoni kemal-i hışm ve gazapla:[19]

– Huzurumdan def' ol diyorum. Öyle yalancıktan korkulara gelemem. Benim gazabımdan korkmayan bir kız, başka şeyden korkar mıymış? deyince Emily yemyeşil bir çehre ile:

– Pekâlâ efendim!... Pekâlâ ama!... İşitmiyor musunuz?... Şu sesleri işitmiyor musunuz?.. diye yalvarmaya başladı. Montoni:

– Sana verdiğim emirlerden maada kulağıma hiçbir ses gire-

[17] suver-i mücazat: cezalandırma şekilleri

[18] çeşmhane: göz yuvası

[19] kemal-i hışm ve gazap: aşırı öfke ve kızgınlık

mez, diyor ve o sırada o seda-yı müdhiş hâlâ devam eylediği cihetle zavallı Emily:

– Canım işte!... Hâlâ işitmiyor musunuz?... diye korktukça korkuyordu. Nihayet Montoni:

– Emrime itaat ediniz. Bu hokkabazlıklara gelince, ben onu hangi zevzek uşağın yaptığını şimdi meydana çıkarırım, deyince zavallı Emily sürüne sürüne kapıdan dışarıya çıkıp Montoni dahi şu korkunç salonu terk eylediyse de evvelki defa yaptığı gibi uşakları çağırıp tahkikata girişmek şöyle dursun soluğu terasalar üzerinde aldı.

Zavallı Emily artık kendisini, halasından beş beter bir tehlikeye duçar olmuş görerek ve bu tehlikeden yani Montoni'nin yed-i intikamından[20] yakasını nasıl kurtarabileceğini bilemeyerek odasına kadar geldikte karşıki dağdan aşağı ikinci müfrezenin de avdetini gördü ki müfreze dik aşağı kemal-i süratle at sürerek iniyordu. Yine kim bilir ne kadar zavallının canlarını yakmış ve kaç kişiyi esir tutmuş olduklarını düşünerek yüreği parça parça olmaktayken, müfrezeden evvel gelen kılavuzların avluda kemal-i telaşla söyledikleri birkaç söz üzerine şato içinde bir kızılca kıyamettir koptu. Asker koğuşlardan, uşaklar ve sergerdeler odalarından fırlayıp koridorlardan yekdiğerlerini çiğnercesine koşarak terasalar ve istihkâmlar üzerine can atıyorlardı. Müteakıben müfreze dahi gelip çattı. Kapılardan hangisi evvel girerse sanki can kurtaracaklarmış gibi bir sür'at-i mütehalikâne[21] ile dış ve iç avlular içinde kıyametler kopuyordu.

O aralıkAnnette kemal-i telaşla gelip uşaklardan hiçbirisi üsera hakkında haberdar olmadıklarını yarım yamalak söyler söylemez asıl şu madde-i mühimmeyi ihbarla dedi ki:

– Görmüyor musunuz Matmazel, görmüyor musunuz ne oluyor? Bakınız istihkâmlar üzerinde topları birleştiriyorlar. Dış kapının köprüsünü kaldırıyorlar. Meğer bu fırka avdet etmiyormuş. Âdeta düşmanın bir fırka-ı galibesi tarafından takip olunuyormuş. Neredeyse şimdi düşman dahi zuhur ederek cenge başlanacaktır.

Emily'nin büsbütün aklı başından gitti. Görmediği bir bela, bu

[20] yed-i intikam: intikam eli

[21] sür'at-i mütehalikâne: aşırı acelecilik

cenk beliyesi kalmıştı. Binaenaleyh: "Cenge mi? Cenge mi?" diye duçar-ı hayret olduğu zaman Annette dedi ki:

– Evet Matmazel, taht-ı muhasaraya[22] alınacağız. Hatta Venedik hükûmet-i adliyesi tarafından diyorlar. Katil Orsino'nun burada bulunduğundan dolayı.

Emily bu sözü işitince bir geniş nefes aldı. Dedi ki:

– Oh! Cenab-ı Hakk'a şükürler olsun. Bu cihetten olsun bir ümit yolu açıldı.

– Aman Matmazel! Ne diyorsunuz? O heriflerin cellatları da vardır. Ya onların ellerine düşersek?

– Korkma çocuğum korkma! Burada duçar olduğumuz tehlike kadar tehlikeyi hiçbir yerde göremeyiz. Hükûmet-i adliyenin cellatları varsa haydutların başlarını kesmek içindir. Fakat kimden öğrendin ki şatoyu muhasara ettiren Venedik hükûmet-i adliyesidir?

– Ludovico'dan alabildiğim habere göre bizimkileri bu kadar korkutabilecek kuvvet ancak Venedik adliye komiserlerinin salahiyet ve kuvveti olabilirmiş. Ah Matmazel! Bir imkânını bulsam da kendimi bir kere şu menhus[23] kalenin kapısından dışarı atabilsem, dağ taş demeyerek ellerim ayaklarım parçalanıncaya kadar koşar, kaçar kurtulurdum.

Annette'in bu sözü üzerine Emily'ye bir düşünce geldi. Annette dahi dalgınlığının sebebini merak ederek soruyordu. O zaman Emily dedi ki:

– Yine senin sözlerin üzerine düşünüyorum Annette! Hakikat şu kapıdan dışarıya çıkabilsek de kaçsak.

Bu firar maksadını tavzih[24] için Emily, Annette'e Montoni tarafından beyan olunan tehdidat-ı müntakimaneyi haber verdi. Fakat bu keyfiyeti kendi Ludovico'sundan başka ferd-i vahide açmamasını katiyen tembih ile dedi ki:

– Görüyorsun ya Annette! Senden ziyade benim için bura-

[22] taht-ı muhasara: kuşatma
[23] menhus: uğursuz
[24] tavzih: açıklama

dan kaçmaktan başka çare-i selamet kalmamıştır. Fakat bu işte Ludovico'dan başka kimseye emin olamam. Bizi kaçırmayı Ludovico deruhte eylerse yalnız ona emniyet eyleyebilirim. Çünkü işin içinde sen de varsın Annette! Git Ludovico'ya söyle. Eğer bizi kurtarabilirse umduğundan ziyade onu mükâfata nail ederim. Bunu ben kendisine söyleyemem. Zira ikimizi beraber görürlerse mutlaka şüphe ederler. Ama seni daima beraber gördüklerinden kimsenin şüphesini celbetmezsin.

Annette Matmazel'in duçar olduğu tehlikeyi haber alınca, ciğerleri parça parça oldu. Halâs için elden ne çare gelirse diriğ olunmayacağı vaadiyle çıktı, Ludovico'nun yanına gitti.

Emily'nin bu çare-i firara müracatı elbette makuldü. Zira Venedik mehakim-i adliyesinin[25] bir cani taharrisinden[26] ibaret bulunan şu hareketi, bu kadar metin ve müstahkem bir şatoya karşı âciz kalacağını Emily muhakkakattan[27] görüyordu. Vakıa Montoni'nin bu taraflarda biraz da haydutluğa girişmiş olacağını da düşündü. O hâlde ahali-i kura[28] dahi şakî-i merkum[29] aleyhine ayaklanmış olacaklarından adliye komiserlerinin arkası sıra gelecekleri muhtemelattan idiyse de Montoni'nin maiyetindeki askerin kesretine ve her neferin başka başka vahşet ve şiddetine nazaran bu köylüler derneğinin de Udolf kalesine hiçbir şey yapamayacağını hükmeyliyordu.

Hakikat-i hâle gelince biz onu iki kelimeyle ber-vech-i ati[30] ihbar edebiliriz: Vakıa Montoni Emily'nin zannı veçhile açıktan açığa bir haydut reisi değilse de, kendi adamları bazı müdafaasız yolcuları soymuş olduğu gibi, bazı haneleri dahi basmıştılar. Bu yoldaki hırsızlıklarda kumandanlar bulunmazlar. Nihayet Montoni bütün kuvvetini cem' ederek civarda vâki bir senyörün şatosunu da bastırmışsa da, mahsurlar[31] kendi kuvve-i askeriyesini ricata mecbur eyledikten maada, etraf komşuların dahi muavenetiyle takibi de

[25] mehakim-i adliye: adliye mahkemeleri
[26] taharri: araştırma
[27] muhakkakat: kaçınılmaz, kesin olan şeyler
[28] ahali-i kura: köylerin halkı
[29] şakî-i merkum: adı geçen haydut
[30] ber-vech-i ati: aşağıdaki gibi
[31] mahsur: kuşatılan; baskına uğrayan

göze aldırmışlardır. İşte Montoni'nin ikinci fırkası böyle bir kuvvet önünden kaçmakta olup şatoda müsaraat[32] edilen müdafaa tedariki dahi o kuvvete karşıdır.

Emily, Annette'in avdetine kemal-i iştiyakla muntazırken ihtiyar Carlo çıkageldi ve Senyör Montoni tarafından gönderildiği beyanıyla, birkaç saate kadar taht-ı muhasaraya alınacağı muhakkak bulunan Udolf Şatosu'ndan Emily'nin serian harice çıkarılacağını ihbar eyledi. Hatta avluda kendi yanına terfik olunacak iki adamla katırların da hazır olduğunu söyledi. Emily:

– Nasıl oldu da Senyör Montoni benim selametimi düşünüyor? diye bir sual irad ederek ihtiyar Carlo buna cevap vermek istemediyse de, kızcağız bu tedbiri Montoni tarafından kendi aleyhinde bir intikam tedbiri olmak ihtimaliyle pek ziyade şüpheli bir tavırla telakki eylediğinden, kendisini nereye nakledecekleri hakkında Carlo'dan katiyen izahat talebine başladı. Carlo bu izahatı vermeye mezun değildiyse de, Emily'nin iştibahı[33] pek ciddi ve pek haifane[34] olduğunu görünce:

– Zannedersem sizi Toskana'ya kadar götüreceklerdir, diyebildi. Fakat Emily bununla da kanaat etmeyerek ve ahvalin daha ziyadesini öğrenmek isteyerek:

– Ya Toskana'ın sebeb-i tercihi nedir? dediği zaman Carlo daha ziyadesini kendinin bilmediğini bi't-temin[35] düşman gereği gibi takarrüp eylediğinden bahisle, hemen davranmak lazım geldiğini ve bu gece civar ormanlarda kâin bir kulübeye kadar kapağı atmazsa düşmanlar eline esir düşeceğini katiyen bildirdi.

Emily serian tedarikâta başlayacağını beyanla Carlo'yu gönderdi ve sahihan bir küçük paketten ibaret olacak yol hazırlığını görmeye başladı. Şu şatodan harice çıkacağı için her ne kadar pek ziyade seviniyorduysa da, eğer işittiği müzika ve şarkı filvaki Valancourt tarafındansa âşığı ile bir dam altında birleştikten sonra tekrar müfarakat olunuyor demek olacağından işte buna ziyadesiyle teessüf eyliyordu. Bu aralık Annette gelerek:

[32] müsaraat (et-): girişmek; kalkışmak
[33] iştibah: şüphe
[34] haifane: korkulu
[35] bi't-temin: temin ederek

–Ah Matmazel! Ludovico'dan hiç ümit yoktur. Yeni kapıcı, Bernardino'dan daha ziyade dikkatli bir adammış. Öyle bir herifin eline teslim-i giriban[36] etmektense insan kendisini kurtların pençe ve dendanına[37] teslim eylese daha hayırlı olur diyor, ifade-i meyusanesiyle ağlamaya başladı. O zaman Emily kendisini buradan kaçıracaklarını Annette'e anlattı. Annette bu havadise pek ziyade memnun olarak ve kızın ayaklarına kaparak kendisini de birlikte götürmesini rica edince Emily:

– Benim canıma minnet! Tek Senyör Montoni izin versin, dedi. Bu sözün derece-i ehemmiyeti, Annette nazarında muhtac-ı izah değildi. Zavallı Annette, koşup istihkâmlar üzerinde bir adama bin türlü emirler vermekle meşgul bulunan Montoni'den kendinin de Matmazel Emily ile beraber gönderilmesini rica eyledi. Müstebit herifin adem-i müsaadesi[38] üzerine ağlayarak ayaklarına kapanmaya kadar vardıysa da Montoni birkaç adama:

– Defediniz şu murdarı! emrini verince zavallı kızcağızı sürükleyerek oradan defeylediler.

Annette gelip bu makhuriyetini[39] Emily'ye hikâye eyledi. Emily bunu da vehimlerinin tezyidine[40] medar[41] ittihaz[42] etti. Zira kendisini filhakika bir beladan kurtarmaya göndermeyip belki bir dağ içinde yok etmeye gönderdikleri ihtimali, zaten varid-i hatırı[43] olmuş bulunduğundan Annette'in beraber gönderilmemesi de işte bu ihtimali kuvvetlendiriyordu.

Derken iki adam gelip Emily'ye hareket işaretini verdiler ve kızı aşağıya indirip bir katıra bindirdiler. Annette'in gözlerinden seyl-i bela[44] gibi yaş revan oluyordu. İkisi de bir daha birbirini göremeyecekleri ihtimalini zihinlerinde yerleştirmiş oldukları hâlde son vedaı icra ediyormuşçasına bir suret-i faciada ayrıldılar. Emily kapıdan ağlayarak çıktığı gibi Annette dahi iç kapıdan içeriye ağlayarak girdi.

[36] teslim-i giriban (et-): yakayı kaptırmak
[37] dendan: dişler
[38] adem-i müsaade: izin vermeme
[39] makhuriyet: aşağılanma
[40] tezyid: artma
[41] medar: sebep
[42] ittihaz (et-): saymak; kabul etmek
[43] varid-i hatır (ol-): akla gelmek
[44] seyl-i bela: bela seli

28
ORMANLAR AŞIRI

Emily'nin Udolf Şatosu'ndan dışarıya çıkması bir mahpus kuşun kafesten kurtulmasına benzedi. Dönüp arkasına bakarak kale içinde müdafaa esbabını istikmal[1] için çalışan asakir[2] ve amelenin istical ve müsaraatlarına şaşıp kaldı. Vakıa bu baykuşlar yuvası, mazlumlar zindanı, eşkıya yatağı olan yerden velev ki idama götürülmekte bulunsun şu kadarcık tebaüdü[3] dahi gönlüne pek büyük ferah vermiş idiyse de, şu geçen gece işittiği saz ve sedayı icra eden adam mutlaka Valancourt olacağından, onu kalede bırakıp da kendisi tebaüd ettiği için pek müteessir oluyordu. Maiyetindeki iki neferden Ugo isminde olan birisine o müzikacı esiri sordu. Fakat Ugo fırka-ı askeriye ile seferde bulunduğundan şato ahvalini bilmediği cevabını verdi.

Biraz sonra dağların ve ormanların hayluleti[4] ile Udolf Şatosu görünmez oldu. Emily'nin nazar-ı temaşasını da sair latif şeyler celp etmeye başladılar. Rüzgârın çam ağaçlarına isabetiyle hâsıl ettiği tatlı şıkırtılar kızcağızın âzânını[5] teşnif[6] eyliyorlardı. Uzaktan uzağa gelen çağlayan sedaları dahi gerçekten perişan fikirlerin ilacı makamına kaim oluyorlardı.

[1] istikmal: tamamlama
[2] asakir: askerler
[3] tebaüd: uzaklaşma
[4] haylulet: engelleme
[5] âzân: kulaklar
[6] teşnif (eyle-): küpe takmak; süslemek

Şatodan yarım saat kadar ayrıldıktan sonra yer yer daha top sedaları işitildi ki dağlar defaat-ı kesire[7] ile bu sedaları aksettirdiklerinden güya birçok toplar birden patlamış zannolundu. Vakıa muahharen top sedalarının adetleri de çoğaldı ya! Ugo sefk-i dimaya[8] gayet meyyal bir müfteris[9] olduğundan bu sedalardan düşmanın kale üzerine varıp tazyike başladığını anlayarak:

– Ah beni böyle kadınların hizmet-i nakliyesine mi göndermeliydiler? Ah ben de cenkte bulunsaydım, diye hayıflanıyordu. Bertrand namında olan diğer arkadaşı ise bilakis korkak bir şey olup muharebe tehlikesi içinde kalmaktan, şu tayin olunduğu hizmet daha ziyade mucib-i selamet olduğunu bilip şükrediyordu.

Bunlar bir iki saat daha gittikten sonra top sedaları dahi işitilmez oldular. Ahaliden hâlî,[10] öyle bir sakin ve sakit kûhistan[11] içinden gidiyorlardı ki sükût ve sükûn-ı umumiyi ne bir köpek havlaması ihlal ediyordu ne bir koyun melemesi!

Gide gide bir azîm kayanın altına vardıklarında istirahat için oturmaya mecbur oldular. Artık akşam dahi takarrüp eylemişti. Ugo torbasından çıkardığı biraz mekûlatı[12] ortaya koyarak Emily'yi dahi davet eyledi. Emily'de zaten iştiha yok ya! Var bile olsa herifin çıkardığı şeyler yenilebilecek eşyadan değildiler. Lakin o haydutların hatırını kırmaktan ihtirazen[13] Emily dahi mekûlata iştirak eyledi.

Bu taam esnasında iki haydut konuşmaya başladılar. Bu defa kendilerine "haydut" sıfatını vermekte Emily asla tereddüt etmediği gibi biz dahi tereddüt edemeyiz. Çünkü herifler lakırdıya Orsino'nun Venedik'te irtikâp ettiği cinayet meselesinden girişerek hakkı da Orsino'ya vermişlerdi. Bunlar nezdinde ihkak-ı hak[14] meselesini mehakim-i adliyeye[15] havale etmek, âdeta budalalıktan, miskinlikten madut[16] olup, insan her emelini bıçağı kuvvetiyle istihsal etmelidir itikadında bulunuyorlardı. Ama bu emel gayr-ı meşru imiş! Meşruun,

[7] defaat-ı kesire: birçok defa
[8] sefk-i dima: kan dökme
[9] müfteris: yırtıcı
[10] hâlî: uzak
[11] kûhistan: dağlık
[12] mekûlat: yiyecek
[13] ihtirazen: çekinerek
[14] ihkak-ı hak: hakkı yerine getirme
[15] mehakim-i adliye: adliye mahkemeleri
[16] madut (ol-): sayılmak

gayr-ı meşruun hükmü olmayıp insanın keyfi istediği şeyi istihsale kudreti de kifayet ederse bu şey işte âmâl-i meşruadan[17] olmak hükmünü alırmış. Hatta Orsino'nun ilk kanı bundan ibaret olmadığını* da söyleştiler. Bundan evvel bir iki vukuatı daha olduğunu anlattıkları gibi, diğer bazı senyörlerin bu yoldaki vukuatından da bahsettiler. Meğer şu muharebe hâlinde şatoda bulunmamaktan dolayı izhar-ı memnuniyet eyleyen Bertrand habisi bile, bazı senyörlere böyle kanlı hizmetlerde bulunup canlara kıymış! Bu hikâyeleri ahval-i âdiyeden gibi naklediyorlardı. Ugo ise öyle birtakım vukuat içinde bulunmuş ve öyle bir suret-i faciada adamlar öldürmüş ki adi yolda vuku bulan cinaiyatın kendi nazarında ehemmiyeti bile olamıyormuş.

Bunlar şu yoldaki sözleri kendi kendilerine bir musahabe-i adiyeden[18] ibaret olmak üzere söylüyorlar idiyse de yanlarındaki âciz kadına bu sözlerin ne yolda tesir edeceğini hesaba bile katmıyorlardı. Emily ise velev ki muharebe olsun şato içinde kalmasında bir beis olmadığı hâlde, böyle alelacele dışarıya çıkarılarak şu iki haydudun eline teslim edilmiş bulunmasından Montoni'nin maksadı mutlaka kendisini bunlara idam ettirmek olduğuna artık şüphesi kalmadı. Herifler bu kanlı musahabeyi bitirdikten sonra kalkıp kendisini de boğazlayacaklarına dakika-be-dakika muntazır bulunuyordu.

Yemek yenildikten sonra haydutlar güneşin de gurub eylediğini ve ortalığın kararmaya başladığını görerek:

– Gideceğimiz yol daha epeyce uzaktır, diye ayağa kalktılar.

Emily'yi yine esteri[19] üzerine bindirdiler. Ugo torba içinde bulunan meşalesini yakmak istediyse de Bertrand:

– Alaca karanlıkta daha bir hayli zaman gidebiliriz. Etrafımızı hiç görememek derecesinde mecbur olmayınca meşaleyi yakmalamalıyız. Zira buraları düşmandan pek de hâlî değildir. Meşale ise bizim üzerimize düşman nazarını celbeder, diye men eyledi.

Filvaki ortalık tamamıyla kararıncaya kadar yürüdülerse de, ondan sonra dahi meşaleyi yakmaya havanın bozulması mani oldu.

[17] âmâl-i meşrua: meşru istekler

* Metinde 'olduğunu', anlama uygun olarak düzeltildi. (Haz.)

[18] musahabe-i adiye: alelade, sıradan sohbet

[19] ester: katır

Şiddetli bir bora çıktı ki eflake ser çekmiş[20] olan çam ağaçlarını köklerinden sökecek zannolunuyordu. Bu ormanlar gökyüzünü nazar-ı müşahededen[21] setr[22] ederek tabakat-ı âliye-i nesimenin[23] nasıl bulutlar ile mestur olduğunu göremiyorlar idiyse de, gittikçe sıklaşmaya başlayan şimşeklerin gözler kamaştıran parıltısı çamlardan geçerek orman altına kadar vasıl olduğu gibi, gök gürültüleri dahi dağları taşları sarstığından havanın pek fena bozulmuş olduğunu anlıyorlardı.

Meşaleyi yakmamalarından dolayı Emily artık hiçbir tarafı göremez olduysa da, herifler o zifiri karanlık içinde de gidecekleri yolu bulup çıkarıyorlardı. Bahusus gittikleri yol dahi değildi, orman içinde ulu orta yürüyorlardı. Hatta Emily:

– Canım niçin bir cadde yolu ve hiç olmazsa bir patikaya çıkmıyoruz? sualini irad eylediği zaman Ugo yol denilen şeyin daima tehlikeli olacağından ve kendileri hiçbir kimseye gözükmemek mecburiyetinde olduklarından bahisle bir cevap vermişti de, Emily bu cevaptan asla itminan[24] hasıl edemeyerek kendi kendisine, "Onların maksadı beni bu ormanın içine götürüp orada kesivermek ve bir damla kanımı bile kimseye göstermemektir" demişti. İşte görülüyor ki zavallı kızcağız Udolf Şatosu'ndan kurtulup tebaüd eylemekte bulunduğu hâlde de azab-ı derundan kurtulmuş olmayıp bir koyunun salhaneye götürüldüğü gibi götürülüp gidiyor.

Bunlar iki saatten ziyade yollarında devam eylediler. Nihayet Emily gördü ki o sık ve müthiş ormandan birdenbire açıklık bir mahalle çıkıverdiler. Bora ve fırtınanın da kuvveti pek ziyade eksilmişti. Hatta bulutlar, rüzgârın tazyikine tâb-âver-i mukavemet[25] olamayarak dağılmış olduklarından son rub'una[26] vasıl olmuş bulunan kamer dahi bulut parçalarından kurtuldukça etrafı epeyce tenvir edebiliyordu. O zaman Emily'nin:

– Bu geceyi geçireceğimiz yer daha uzak mıdır? diye vuku bulan

[20] eflake ser (çek-):göğe uzanmak
[21] nazar-ı müşahede: görüş
[22] setr (et-): gizlemek
[23] tabakat-ı âliye-i nesime: havanın yüsek katları
[24] itminan: güven
[25] tâb-âver-i mukavemet (ol-): karşı koymak
[26] rub': çeyrek; dördün

sualine cevaben Ugo ve Bertrand, bir saat kadar daha gidilecekse de yollar hep böyle güzel olduğundan sıkıntı çekilmeyeceği cevabını vermeleriyle zavallı Emily'ye büyük bir ferah ve itminan-ı kalb geldi. Kendi kendine dedi ki:

– Eğer bu adamlarda benim idamıma dair bir emir olsaydı, o emri icra için şu korkunç ormandan daha münasip yer olamazdı. Madem ki orada öldürmediler, bundan sonra da öldürmeyecekler demektir.

Hâlbuki bu itminanı hasıl etmek için daha bir başka mütalaada bulunabilirdi. Düşünebilirdi ki Montoni'nin kendi aleyhinde böyle bir kastı bulunsa şatodan dışarıya çıkarmaya ne hacet! Udolf Şatosu'nda bunca zir-i zeminler bulunduğundan, onların birisi derununa kızcağızı diri diri bile defnettirebilirdi.

Dahil oldukları açıklık yerde, bizim yolcuların önünde azim bir vadi açılmıştı. Biraz yürüdükten sonra vadinin öte ucunda Emily bir ışık görüp arkadaşlarına da gösterdi. Bertrand dedi ki:

– Tamam! İşte Marco'nun hanesi odur. Artık geldik demektir.

Emily anladı ki bu geceyi Marco denilen o herifin hanesinde geçireceklerdir. Hareketlerini biraz daha tesri[27] ederek on beş yirmi dakika zarfında oraya vardılar. "Marco! Marco!" diye ettikleri nida akibinde Marco aşağıya inip kapıyı açarak:

– Neden bu kadar geç kaldınız? deyince yolcular şaşırdılar. Marco bunların taaccübünü[28] bertaraf etmek için:

– Senyör Montoni tarafından adam geleli iki saati geçiyor. Hemen o dakikalarda sizin dahi vürut etmek üzere bulunduğunuzu ihbar eylemişti. Burada kalacaksınız, diye izah-ı meram edince, kendilerine edilen sualin sebebini yolcular dahi anlamış oldular.

Marco dahi görenleri korkutacak derecede müthiş suratlı bir adam idiyse de hanesinin içi tertemiz olup hele Dorina (Dorini) namındaki karısı gerçekten letafetli bir kadındı. Misafirleri için tehyie[29] etmiş olduğu et'ime ve eşribeyi[30] çıkarıp karınlarını doyurdu.

[27] tesri (et-): çabuklaştırmak
[28] taaccüb: şaşkınlık
[29] tehyie (et-): hazırlamak
[30] et'ime ve eşribe: yiyecekler ve içecekler

Badehu Emily'nin yorgunluğunu gördüğü cihetle, kızcağızı kendisi için tehyie edilmiş olan odaya götürdü. Orada Emily, Montoni hakkında Dorina ile biraz söz etti. Netice-i mükâlemesinden anladı ki bunların Montoni hakkında hüsn-i nazarları, ta'zimleri,[31] itaatleri pek büyüktür. Bu hâlde o zalim herifin mezalim ve itisafatına dair hasbihale girişmek mümkün olamayacağını görmekle, zaten kırk sekiz saatten beri rahat ve huzur görmemiş olan zavallı vücudunu o temiz yatağa tevdi[32] ediverdi.

[31] ta'zim: saygı

[32] tevdi (et-): bırakmak

29
SAHRA ÂLEMİ

Ertesi sabah Emily uykudan uyanıp da penceresinden dışarıya baktığı zaman etrafın letafetine hayran oldu. Hanenin etrafında birçok top ağaçlar bulunup sonbaharın cümle-i mucizatından olmak üzere yapraklarının reng-i aslî-i ahdarına[1] daha birçok renkler munzam olarak letafetleri artmıştı. Bir tarafta dağların yamaçları üzerinde vâsi[2] bağlar vücuda getirilerek, bir tarafta dahi vâsi ovalar zümrüt gibi çayır hâlinde idiler. Bayırların şurasından burasından akan sular işbu çayırlar üzerinde bir küçük ve güzel derecik vücuda getirmişlerdir.

Burası Toskana vilayeti dahili olup deniz dahi şöylece yakın görünüyordu. Çayırdan geçen derecik denize müntehi[3] olduğu gibi denizin vüsati dahi ufuk ile mahdut olarak ta ufuk üzerindeki gemiler kelebek gibi görünüyorlardı.

Asıl hanenin etrafı dahi çardak olduğundan, bu çardağın altına dikilmiş olan asmalar, yaseminler ve sair tırmanıcı nebatlar çardağı sarmış olduktan fazla, pencereleri de ihata[4] eylemiş olduklarından bunlar meyanında Emily'nin penceresi kenarlarında birkaç salkım kemale ermiş üzüm dahi sallanmaktaydı.

[1] reng-i aslî-i ahdar: asıl yeşil renk
[2] vâsi: geniş
[3] müntehi (ol-): uzanmak
[4] ihata (eyle-): çevrelemek

Kuşluk vakti geldiği zaman Emily kuşluğa bir genç kız tarafından davet olundu ki ismi Madelina olan bu kız on dokuz, yirmi yaşlarında gayet güzel ve letafet-nisar[5] olarak Marco ile Dorina'nın kızları olduğunu anladı. Bu kızın nasıl ahlak-ı melekâne[6] erbabından olduğu yine melekâne olan simasına bakıldığı anda anlaşılabilirdi.

Emily kendi kuşluğunu Dorina ve Madelina ile birlikte tenavül eyledi. Ugo ile Bertrand dahi Marco ile birlikte taam ettiler. Biraz sonra Ugo katırları hazırlamaya başlayarak Emily anladı ki Udolf'a avdet ediyor ve kendisi burada yalnız Bertrand ile kalıyor.

Kuşluktan sonra Emily civardaki ağaçlar altına kadar Madelina ile beraber çıkıp gezmek istediyse de Bertrand dahi beraber olmayınca öyle yalnız dışarıya çıkamayacağı kendisine anlatıldı ki, böyle bir hâl-i mahfuziyet ve mahbusiyette gezmektense hane içinde oturmayı tercih eyledi. Madelina kendi hizmetine tayin olunmuştu. Emily ondan anladı ki şu familya pek çok zamandan beri burada sakinmiş. Montoni'nin kâhyası olan ihtiyar Carlo'nun yakın akrabasından bulunan Marco, Senyör Montoni'ye gayet makbul bir hizmet gördüğü için Montoni dahi mükâfaten bu haneyi ve bu araziyi kendisine bahş etmiş. Hatta Madelina demişti ki:

– Bu vaka pek eski bir vakadır. Fakat galiba pederimin Senyör hazretlerine ettiği hizmet pek büyük bir hizmetmiş ki validem o kadar büyük hizmetin mükâfatı olarak şu hanenin verilmesi pek küçük bir mükâfat sayılacağını daima söyler.

Fakat Montoni tarafından bu kadar şayan-ı mükâfat görülen hizmet ne olabilir? Şüphe yoktur ki bir cinayet-i müdhişe olabilir. Şu hatıra Emily'nin tekrar zihnini karıştırıp yüreğini bulandırdı. Burada dahi bir caninin hanesinde bulunduğunu düşününce içi tiksindi. Madelina'ya sordu ki:

– Pederinizin Senyör Montoni'ye o hürmeti etmesi ne kadar zaman olduğunu biliyor musunuz?

– Buraya gelip sakin olmazdan biraz evvel, ben de ondan biraz sonra burada doğmuş olduğumdan demek oluyor ki on sekiz, on

[5] letafet-nisar (ol-): güzellik saçmak [6] ahlak-ı melekâne: melek gibi ahlak

dokuz ve nihayet yirmi senelik bir vakadır.

Bu tarih Udolf Şatosu'nun asıl sahibesi olan Sinyora Laurentini'nin gaybubeti zamanına müsadif olduğundan Emily'nin âdeta şüphesi kalmadı ki Marco'nun Montoni'ye sebk eden hizmeti bu kadıncağızı yok etmek maddesine ait bir hizmettir. Binaenaleyh kendi selameti için de tekrar duçar-ı endişe olmaya başladı.

Aradan birkaç gün geçtiği hâlde Udolf ve Montoni tarafından hiçbir eser zuhur etmeyerek Emily şu sahra âleminde güzelce gönül eğlendirmeye başladı. Bir aralık Montoni'nin kendi peder ve validesiyle mülakat etmekte bulunup bulunmadığını ve mülakat ediyorlarsa nelere dair söz eylediklerini Madelina'dan sorup öğrenmek istediyse de kızı o kadar masum görüyordu ki böyle müthiş şeyleri onun güzel ağzından işitmeyi yine tecviz[7] edemedi. Hele günler geçip de buradaki ikameti de kendisini eğlendirmeye başlayınca artık öyle müthiş şeyleri kendisi de derhatır etmek istememeye başladı. Müstakbeli için ümid-i selamet bile aralıkta bir gül çehresini gösterir oldu.

Bir gün ki sonbaharın nadir olmayan sıcak günlerinden birisiydi, Emily akşam üzeri bir gezinti yapmak arzusunu Bertrand'ın mutlaka beraber bulunması mecburiyetiyle beraber yine yenemedi. Madelina ile beraber çıkıp dere kenarınca yürümeye başladılar. Derenin mecrası kendilerini sahil-i bahre[8] kadar indirdi ki orada, derenin munsabı[9] epeyce yüksek bir burun olup denize doğru bir hayli ilerlemiş ve her tarafı ağaçlarla tezyin etmiştir.

Emily buraya geldiği zaman ferah ve inbisat-ı derunu[10] bir kat daha arttı. Uzaktan yakından geçmekte bulunan gemiler kendisine Fransa'yı ihtar eyliyor. Kendi kendisine, "Ah! şu bir azamet-i mülukâne[11] ile denizi yarıp giden gemilerden birisi dahi buraya gelip beni alsa da o sevgili Fransa'ya götürse!" diye temenniyata başladı ki şu hayal bile biçareyi hakikat derecesinde ümitlendiriyordu. Bir aralık kendilerine pek yakın bir yerden kadın erkek birçok halkın bir ağızdan okudukları şarkılar sem-i dikkatini celp eylediler. Mü-

[7] tecviz (et-): uygun görmek
[8] sahil-i bahr: deniz kenarı
[9] munsab: denize dökülme yeri
[10] inbisat-ı derun: iç ferahlığı
[11] azamet-i mülukâne: hükümdarca büyüklük

teakıben yalnız bir kadın sedası şarkıyı okumakta devam eyledi ki güftesi içinde deniz perilerinin de ismi vardı. Madelina ile beraber ses gelen tarafa doğru gittiler. Bir şetaret,[12] bir cemaat gördüler ki ta deniz kenarında toplanmışlar, bu şarkıları okuyorlar. Nakarata gelince hep bir ağızdan okuyup, asıl beyitleri ise cemaatin en güzeli addolunan ve elinde çiçekten yapılmış bir taç tutan bir genç kız okuyor. Emily Madelina'ya sorup anladı ki ertesi gün yortu olup onu köylüler daha bu akşamdan şu suretle istikbal[13] ediyorlar. Kız dahi şarkının hitamında elindeki çiçekleri denize atacakmış.

Vakıa öyle oldu. Deniz perileri oldukları ezmine-i kadimeden[14] beri mutekad[15] olan birçok zevat-ı muhayyilenin[16] isimleri alkış yollu tezkâr edildikten sonra çiçekler denize atıldı ki Emily hurafat-ı evvelîn[17] asrı üzerinden yirmi otuz asır geçmiş olduğu hâlde henüz bu âdetlerin baki olduğuna şaştı kaldı.

Cemaat-i şâtıra[18] bunları görünce kemal-i şevkle yanlarına çağırdılar. Çünkü Madelina tanıdıkları komşularıydı. O zaman bir de âlâ raksa başladılar. Emily eğer Senyör Montoni'nin akrabasından olmak beliyesi gibi bir ehemmiyet-i mahsusayı haiz olmasaydı, raksa kendisi dahi iştirak edecek derecede neşelenmişti. Fakat Madelina'ya müsaade vermekle o dahi kemal-i memnuniyetle raks halkasına girdi. Bir klavsen ile bir de tamburin,* kızların hatevatına[19] delalet[20] eyliyordu. Güneş gurub edip de son azvâ-ı ateşîni[21] dahi zail oluncaya kadar deniz kenarındaki bu eğlence devam eyledi. Emily dahi pek ziyade memnun oldu. Yalnız Emily değil, muhafız Bertrand bile memnun oldu. Zira badi-i emirde kızcağızı bu cemaat ile ihtilattan menetmek istemiş olduğu hâlde, kendisine ikramen şarap şişelerinin yekdiğerini takip etmeye başladığını görünce, o da gevşeyip pek çok

[12] şetaret: neşe
[13] istikbal (et-): karşılamak
[14] ezmine-i kadime: eski zamanlar
[15] mutekad (ol-): inanılmak
[16] zevat-ı muhayyile: hayali kişiler, varlıklar
[17] hurafat-ı evvelîn: mitoloji
[18] cemaat-i şâtıra: neşeli topluluk
* Tamburin (fr. tambourine/tambourin): yuvarlak metallerin üzerine iliştirilmesiyle yapılmış, sallandığı zaman çalan, yuvarlak tahta çerçeveden ibaret ufak bir müzik aleti.
[19] hatevat: adımlar
[20] delalet: rehberlik; kılavuzluk
[21] azvâ-ı ateşîn: kızıllıklar

zamandan beri emsalini görmemiş olduğu mebzulane[22] bir nimet-i safaya daldı gitti. Emily bu akşamki eğlenceden o kadar hoşlandı ki, badema birçok akşamlar daha Madelina ile gezmeye çıktı. Her defasında da sahra âleminden bundan az zevk-yab olmuyordu. Sanki Udolf'tan kendisini unutmuş oldukları gibi kendisi de bütün dertlerini unutmuş gibi bir hâle gelip, yalnız sevgili Valancourt'un Udolf'ta mahpus olduğu vâhimesi,[23] teceddüt eyledikçe ona biraz içi yanıyordu. Yoksa kendisini serbest bıraksalardı, Fransa'ya avdete mezun olacağı zamana kadar burada vakit geçirmeyi her şeye tercih eylerdi.

Lakin zavallı yetimin bu itminanı da çok zaman devam edemedi. Bir aralık hatırına geldi ki alelacele Udolf'tan çıkarıldığı ve yalnız bir küçük paketinden başka hiçbir şey almasına meydan verilmediği zaman halasından kendisine intikal edecek olan emlakin senedatını da almayı unutmuş ve senedat-ı mezkûre[24] mahfuz olduğu yerde kalmıştır. Vakıa bu yer pek karanlık, ücra bir yerse de ya kâğıtlar Montoni'nin eline geçerse...

[22] mebzulane: bolca
[23] vâhime: kuruntu; zan
[24] senedat-ı mezkûre: zikredilen senetler

30
UDOLF HİSARI'NA AVDET

Biraz geriye doğru bir lahzacık atf edelim:

Kont Morano Venedik'e avdet eder etmez müthiş bir belaya uğramıştı. Venedik Senatosu'nun emriyle birdenbire tevkif[1] edilivererek bir mahpese atılmıştı ki dostları bile bu muamele-i tevkifiyeden haberdar olmadıkları cihetle, kendisini aramayı bile tahattur edememişlerdi.

Bu bela-yı müdhişe hangi düşmanları tarafından duçar edilmişti? Onu kendisi de katiyen bilmeyip yalnız Montoni'den iştibah[2] eyliyordu ki vakıa bu şüphesi pek de haklıydı.

Montoni kendi kadehine zehir konulması hıyanetini hiçbir kimse üzerinde ispat edemeyerek bu hâlde hıyanet-i mezkûreyi Morano'ya atfetmek mecburiyetinde bulundu. Lakin başka türlü intikama dahi muvaffak olamayacağını gördüğünden, düşmanını politika töhmetiyle bir belaya uğratmayı kurdu. O zamanlar Venedik'te cinayat-ı siyasiye pek çoğalmış olduğundan ve erbab-ı cinayeti hükûmete ihbar edenler dahi bunların rüfekası[3] tarafından mahvedildiğinden hükûmete sadık olanlar bu misilli ihbarat-ı sadıkayı bila-tehlike icra edebilsinler diye bazı mahallere arslan kafası şeklinde kutular

[1] tevkif (et-): tutuklamak
[2] iştibah (eyle-): şüphelenmek
[3] rüfeka: refikler; arkadaşlar

vaz' olunmuşlardı ki bunların ağızlarından içeriye bırakılan imzasız mektuplar polislerin eline geçerek muciplerince[4] hareket olunurdu. Montoni dahi böyle bir imzasız mektupla Morano hakkında müthiş bir iftirada bulunarak gayet emin olan adamlarından birisi vasıtasıyla mektubu kutulardan birisine attırdı. Bu mektup hükûmetin eline geçer geçmez, Morano dahi bila-sual ve la-istintak[5] tevkif ve hapsolundu ki o zamanlar Venedik'te bu gibi vukuat nevadirden[6] de değildi.

Bundan sonra Montoni'nin dahi nasıl bir bela-yı hücuma duçar olduğunun mukaddematını görmüşüzdür. Kendisi başkalarının şatolarını tahrip ve mallarını yağma edeyim derken düşmanları galip çıkarak kendi şatosunu taht-ı muhasaraya almışlardı. A'dâsı[7] o kadar kuvvetliydi ki eğer açıktan açığa muharebe etmiş olsalardı, Montoni'nin külünü havaya savurabilirlerdi. Dua etsin o metin Udolf hisarına ki muhacimlerin hecemat-ı şedidesine[8] asıl onun duvarları mukavemet eyliyordu.

Maahaza eğer muhasırlar,[9] mahsurlardan[10] ziyade mevani-i tabiiyeye[11] duçar olmamış olsalardı, Udolf'un da külünü havaya savurabilirlerdi. Fakat etraftan bir hayli mesafelere kadar köy ve mamure bulunmadığından erzak tedariki hususunda âciz kaldılar. Şato derunundaki bolluğa mukabil, muhasırîn[12] meyanında zuhura gelen kaht,[13] nihayet bunları ricata mecbur eyledi de Montoni dahi kurtulabildi.

Muhasara ref' olunur olunmaz, Montoni Emily'yi şatoya celp etmeyi düşündü. Vakıa kızı şatodan teb'id[14] etmesi hiçbir su-i niyete mebni olmayıp mahza muhasaranın sonu neye müncer olacağı bilinemeyeceğinden, bari Emily'yi bir emin yere göndermiş olmak için Toskana taraflarına göndermişti. Kızcağız, Ugo esterlerle be-

[4] mucip: icap; gerek
[5] bila-sual ve la-istintak: sorgusuz sualsiz
[6] nevadir: nadir, az görülür şeyler
[7] a'dâ: düşmanlar
[8] hecemat-ışedide: şiddetli hücumlar
[9] muhasır: etrafını kuşatan
[10] mahsur: kuşatılmış
[11] mevani-i tabiiye: tabii, doğal engeller
[12] muhasırîn: muhasara edenler; kuşatanlar
[13] kaht: kıtlık
[14] teb'id (et-): uzaklaştırmak

raber gelip, ondan avdet[15] emrini alınca cidden mahzun oldu. Zira iki üç haftadır şu latif yerlere ve Madelina'nın masumane refakat ve musahabelerine alışmıştı. Binaenaleyh Marco ve Dorina ve hele Madelina ile pek mahzunane bir veda ederek Ugo ve Bertrand ile beraber yola çıktığı zaman gözlerinde yaş bile peyda olmuştu.

Öyle ya! Gideceği yer her gün bir bela-yı müdhiş ile ciğerleri ağzına kadar gelmekte olan bir yer ki, hele halasından müntakil emlakten dolayı badema[16] Montoni dahi hamisi değil âdeta ilan-ı udvan[17] etmiş bir düşmanıdır. İşte Apenin Dağları'nı tekrar çıkarken hatırında hep bunlar bulunarak hüznü arttıkça artmakta olduğu gibi bi't-tedric o latif deniz, o güzel Toskana sevahili dahi gözleri önünden kayboldukça, teessüratı da o nispette tezayüd eyliyordu. Yalnız şayet tahmini, ümidi veçhile sevgili Valancourt Udolf'da ise ona takarrüp etmiş oluyor diye biraz ümitvar bulunabilirdi.

Marco'nun kulübesinden biraz geç yola çıktıkları cihetle Emily ve rüfekası Udolf'a âdeta akşam karanlığında vasıl olabilmişlerdi. Hisara takarrüplerini ve muhasara ve muharebenin hasaratını etrafın ahvali dahi bunlara anlatabildi. Kaleden atılan topların taneleri ormanın birçok ağaçlarını yarıdan kırmış ve bir çoğunda da dal ve yaprak filan bırakmamıştı. Muhasırlar dahi kaleyi gereği gibi hırpalamıştılar. Zira duvarlardan birçok parçalar düşüp bunlar mevkiin dikliği hasebiyle, birçok mesafelere kadar tekerlenerek gitmişlerdi ki yuvarlandıkça kendileri parça parça oldukları gibi, isabet eyledikleri kayalardan dahi büyük büyük parçalar kırmışlardı. Elhasıl her tarafta görülen âsâr-ı hasar, muhasaranın şiddetini muvazeneye medar oluyorlardı.

Kale kurbunda[18] birçok kırık kargılar, terk olunmuş topuzlar ve sair bu makule hurda şeyler gördükleri gibi, bir de zırh gördüler ki bir tarafından diğer tarafına kadar delinmişti. Bertrand bunun içindeki vücudun dahi işte böyle delinerek helak olmuş bulunduğuna dair vahşiyane birtakım latifelerde bulunduysa da, bu sözler Emily'yi

[15] avdet: dönüş
[16] badema: bundan sonra
[17] ilan-ı udvan (et-): düşmanlık ilan etmek
[18] kurb: yakın

eğlendirebilmesi muhalattan olup, muharebe denilen vahşet-i beşeriye üzerine yüreği ziyadesiyle sıkılmaktaydı.

Nihayet şatoya girdiler. Ta içerden bir vur patlasın âleminin hay huyları bunları istikbal eyledi ki nöbetçilerden ettikleri suale cevaben Senyör Montoni cenaplarının yine arkadaşları ve misafirleriyle ayş u nuş âlemine dalmış olduklarını anladılar. Meğer zaten mağrur olan Montoni'yi bir de şu galebe gururu, bütün bütün şımartarak her geceyi bu hâlde geçirmeye başlamış imiş.

İç kapıdan dahi iç avluya girdikleri zaman ayş u nuş erbabının gürültüleri daha ziyade artıp Emily bu hâlde kendi odasına kadar nasıl gidebileceğini ve kendisini şu sarhoşlara göstermeksizin, ca-yı selamet demek olan odasını nasıl bulabileceğini düşünerek daha şimdiden korkmaya başlamıştı.

İhtiyar Carlo Emily'yi karşılayarak kelime-i hoş-amediyi[19] iraddan sonra Emily yalnız başına olarak karanlık yollardan, merdivenlerden, koridorlardan yürümeye başladı. Şatonun içinde gürültüler daha ziyade artmıştı. Hem de her taraftan ses geldiği cihetle anlaşılıyordu ki sarhoşlar artık ekl ü şürbden[20] fâriğ[21] olarak odalarına çekilmektedirler.

Nihayet bin havf ve hiras içinde kendi odasına müntehi[22] olan koridora kadar geldiğinde, uzaktan kuvvetli bir ayak patırtısı işitti. Biraz sonra bu ayak patırtısı takarrüb ederek Emily gördü ki sarhoşluktan sendelemekte olan bir herif elinde bir de ışık olduğu hâlde kendi kendisine:

– Evet! Bu taraflarda bir yerdeydi, diye homurdanarak geliyor. Olanca metanetini cem' ederek dikkatle baktıkta Verezzi olduğunu anladı. Hatta herifin doğruca kendi odasına gideceğini de anlayarak sol tarafta bir siper yere gizlendi ki Verezzi kendini görmeksizin ta odasına kadar yürüdü gitti. Bir de bu aralık arka taraftan diğer bir ışık zuhur etmesin mi? Artık iki adamın ara yerinde mahsur kalmak

[19] kelime-i hoş-amedi: hoş geldin sözü
[20] ekl ü şürb: yeme içme
[21] fâriğ (ol-): el çekmek; bırakmak
[22] müntehi (ol-): uzanmak

gibi en büyük bir tehlikeyi ihtar eylediyse de yeni peyda olan ışığın Annette'in elindeki şamdan olduğu tahakkuk edince, Emily hemen sadıkAnnette'e doğru can atmaya müsaraat eyledi. Hâlbuki bu hareket dahi başkaca bir tehlike hükmündeydi. Zira kendisini görür görmez Annette memnunane ve mütehassirane[23] bir çığlık kopardı ki Verezzi bu sedadan aradığı şikârın[24] nerede olduğunu anlayarak oraya hücum edebilirdi. Binaenaleyh işaretlerle tehlike-i vakıayı Annette'e anlatarak derhal susturabildikten maada Annette'in odası buralara en uzak bir noktada olduğu için hemen oraya iltica lüzumuna dahi karar verdiler.

Emily Annette'in odasına can attığı zaman ilk işi Valancourt'u sormak oldu. Fakat Annette Valancourt'un filvaki şatoda esir olup olmadığını kimseden öğrenememiş olduğunu beyanla beraber, her hâlde şatoda bir hayli de üsera[25] bulunduğunu tahkik eylediğini söyledi. Badehu muhasara beliyesini ve bundan ne kadar korktuğunu hikâyeye başladı ki Annette'in böyle bir hikâyeye bir kere başladıktan sonra bitiremeyeceği malumdur. Bu hikâyelerden kat'-ı nazar, fakat Annette'in şatodaki senyörlerle madamlar hakkında verdiği haberler pek mühimdiler. Meğer senyörler gece gündüz yiyip içmekle beraber, etrafa gönderdikleri müfrezeler kendilerine ne kadar mal, yağma getirmekteyseler onlarla kumar dahi oynamakta imişler. Kârlı çıkanlarla ziyanlı çıkanlar arasında kavga, niza[26] dahi eksik değilmiş. Hele ekseriyetle Montoni'nin kârlı çıkacağı muhtac-ı tafsil[27] midir? Diğer rüesa-yı eşkıyanın[28] etraftan çalıp çarptıkları şeyleri, o dahi oyun vesilesiyle kendilerinden çalıp çarpıyor demektir. Venedik'ten gelen aşüfte karılar dahi bunlarla beraber olup ayş u nuştan maada kumara dahi iştirak ediyorlarmış. Bu da onların kârı sayılmalıdır.

Annette ile Emily tamam bu sözlerde iken hariçten gelen bir ayak patırtısı odanın kapısı önünde durunca Emily:

– Aman Annette! Işığı söndürelim. Zira beni takip eden herif buraya kadar geldi, dediyse de Annette bütün dünya malı kendisine

[23] mütehassirane: hasretli; özleyişli
[24] şikâr: av
[25] üsera: esirler
[26] niza: çekişme
[27] muhtaç-ı tafsil: açıklamaya muhtaç
[28] rüesa-yı eşkıya: haydut elebaşıları

verilse, yine ışığı söndüremeyeceğini anlattı. Bu esnada herif karanlıkta elleriyle kapıyı messederek[29] açılacak yerini arıyordu. Kızların korkusu daha ziyade arttıysa da müteakiben Annette ses dahi verince Ludovico olduğu anlaşılarak havfları sürura[30] mübeddel oldu.

Ludovico'nun Annette hakkındaki muamele-i himayekâranesi[31] Emily nazarında dahi bu delikanlıya zaten bir itimat ve teveccüh kazandırmış olduğu gibi, bu gece Annette kapıyı açarak Ludovico içeriye girdiği zaman Emily uşağın nasiye-i hâline daha ziyade dikkat eyledikte filvaki etvar-ı merdane[32] ve hasail-i kahramanane[33] sahibi bir adam olduğunu bir kat daha teslim eyledi. Böyle bir sadık adamın himayesine kendisi dahi ihtiyaç görerek Verezzi'nin tasallut ve takibini hikâye ile hîn-i hacette[34] kendisine muavenet etmesini Ludovico'dan rica etti. Ludovico bu ricayı emir olarak bi'l-kabul hatta geceleri Emily'nin odasına yakın olan odalardan birisinde yatacağını ve ilk istimdadda imdadına koşacağını da vaat ile kızcağızı mutmain[35] eyledi.

Kendi odasına hîn-i avdette[36] Emily bu itminanla yatağa girdiyse de bu menhus şatoya gelir gelmez, bu kadar beliyenin birden hücumuna duçar olmuş bulunan zavallı öksüzün gözlerine uyku girmek kabil midir? İşte bir yerde bulunuyor ki hane sahibinin açgözlülüğü, istibdadı, her neyi tecviz ettirirse kanun hükmünü alıyor. Kavanîn-i siyasiye ve medeniyenin[37] hiçbirisi burada meri[38] bulunmuyor. Ne ırz kutsiyeti var, ne namus kudsiyeti! Bir ciheti dar-ı fuhş,[39] diğer ciheti dar-ı şekavet![40] Buradaki menhiyatın[41] en ziyansızı kumarla işrettir. Artık böyle bir yerde nefsini selamette addetmek mümkün olamayacağından, eğer Montoni fi'l-hal kendisini Fransa'ya iade şartına razı olursa o kadar harisane tamah eylediği emlaki de kendisinden

[29] mess (et-): dokunmak
[30] sürur: sevinç
[31] muamele-i himayekârane: koruyup kollayıcı muamele
[32] etvar-ı merdane: mertçe, yiğitçe tavırlar
[33] hasail-i kahramanane: kahramanca hasletler
[34] hîn-i hacet: gerektiği zaman
[35] mutmain (eyle-): rahatlatmak
[36] hîn-i avdet: dönüş zamanı
[37] kavanîn-i siyasiye ve medeniye: medeni ve siyasi kanunlar
[38] meri: geçerli
[39] dar-ı fuhş: fuhuş yuvası
[40] dar-ı şekavet: haydut yuvası
[41] menhiyat: kötü olan şeyler

diriğ etmemeye Emily tekrar karar verdi. Dikkat buyuruluyor ya? Kızcağız halasından kalan emlak ile asıl Valancourt'u zengin etmeye layık bulduğu hâlde şimdiye kadar kaç defa bu kararına kuvvet vermiş ve kaç defa dahi bu kararından dönmeye mecbur olmuştur.

Ertesi gün erkenden Ludovico Emily'nin hatırını sormaya geldi. Vakıa Verezzi besbelli bir tarafta sızmış kalmış olduğu cihetle, gece dahi gelip kızı rahatsız etmemişti. Bu münasebetle söz açıldıkça açılarak ve gittikçe mahremane bir suret peyda ederek hatta Ludovico bile Emily'nin bu kadar tehlikeler içinde, böyle bir yerde nasıl olup da oturabildiğine beyan-ı istigrab etmişti. Kendisi erkek olduğu hâlde bile burada ikametinden emin ve memnun olamadığını ve fakat bazı esbaba mebni terk-i hizmet edemediğini anlatmıştı. Emily delikanlının gösterdiği bu hoşnutsuzluk üzerine cesaretini arttırarak biraz daha açılmaya cesaret eyledi. Her türlü mükâfattan geri durmayacağı teminatıyla şuradan firara bir yol bulunabilip bulunamayacağını sordu. Ludovico bu iş gayet güç ve tehlikeli olup eğer firara muvaffak olamaksızın, sırlarını Montoni duyacak olursa elbette kendisini öldüreceğini beyan eylediyse de, Emily'nin teklifini bütün bütün de reddetmeyerek sabır ve mekânetle[42] bir firar planı tehyie edebileceğini söyledi.

İş bir kere bu dereceyi bulduktan sonra Emily, Ludovico'ya Valancourt'u da açmaktan geri durmadı. Esirler içinde Valancourt namında bir Fransız bulunup bulunmadığını öğrenmesi için delikanlıdan rica ederek Ludovico bu emri daha kolay olan umurdanmış gibi telakki edince, Emily'nin kalbinde büyük büyük ümitler peyda oldu. Kendi kendisine, "Şayet Valancourt dahi buradaysa Ludovico ile beraber iki erkek olurlar. O hâlde firar ümidi dahi artar. Hem bir kere Valancourt'u bulursam emlakimi o zalim Montoni'ye neden terk edeyim? Hayır! Ne kadar icbar ederse etsin ta son dereceye kadar meyus olmayınca halamın dahi vasiyeti mucibince bir habbe bile terk etmem!" diye bir daha tebdil-i efkâr[43] eyledi.

Emily, bu defaki tebdil-i efkârı üzerine Montoni ile mülakatını

[42] mekânet: dayanıklılık

[43] tebdil-i efkâr (eyle-): fikir değiştirmek

mümkün olduğu kadar tehir etmeye çalıştıysa da, o gün hatta Ludovico ile mülakatından biraz sonra Montoni kendisini davet edince gitmemezlik edemedi. İlk telakide Montoni dedi ki:

– İşittim ki bu akşam kendi odanızda kalmamışsınız. Nerede yattınız?

Emily, Verezzi meselesini bi'l-etraf hikâye ederek zalimin himayesini rica eylediği zaman dahi Montoni melunane bir gülümseyerek dedi ki:

– Eğer himayemde bir ehemmiyet, bir menfaat görüyorsanız ona nailiyet sizin elinizdedir. Bunun için şart neden ibaret olduğunu biliyorsunuz ya?

Bu sözü işiten Emily'nin bir dakika evvel tekrar kuvvet vermiş olduğu azimler, cezimler[44] birdenbire hükümden düştüler. İşte tahakkuk ediyor ki Montoni'nin istediğini yapmazsa ırzı da, namusu da muhafazasız kalacak. Verezzi yahut bir başka haydut kendisini ne zaman, nerede olursa istediği gibi tehdit edecek. Haydutlar kendi aleyhinde bir hakk-ı tasallut[45] kazanmışlar! Aman yarabbi! Artık bu kadar belaya karşı Montoni'ye mukavemet kabil mi olur?

Maahaza zavallı Emily öyle birdenbire de razı oluvermedi. Eğer teklifine razı olursa kendisini Fransa'ya da iadeye müsaade verip vermeyeceğini de sordu. Montoni âlemde ne kadar büyük yeminler varsa hepsini ederek Fransa'ya avdetinin de şart-ı esasisi bu olduğunu temin etmekle beraber, halasının emlakini Montoni'ye terk eylediği hakkında zaten hazırlamış olduğu varakayı imza etmesi için Emily'ye uzattı.

İşte Emily'nin asıl acınacak hâli o dakikada göründü. Uzatılan kâğıda imzasını vaz' edecek olursa, o zamana kadar bunca mehalike karşı muhafaza edebilmiş olduğu bahtiyarlık ümitlerinin kâffesini terk etmiş olacak. Ne Valancourt kalacak ne bir şey! Çünkü Valancourt dahi fakir olduğundan iki fakirin içtimaında bir saadet dahi tasavvur olunamayacak. Fakat imza etmeyecek olduğu surette, iş daha fena! Zira Valancourt'a nailiyet için yalnız fakr-ı hâlleri[46] mani olmayacak,

[44] cezim: yemin, kesin karar

[45] hakk-ı tasallut: saldırma hakkı

[46] fakr-ı hâl: fakirlik; yoksulluk

ismet ve iffet dahi mahvolacak. Bu mahalden kurtulamayacak ki emlakin istimaliyle bahtiyarlık ümit edebilsin.

Bir yandan da Montoni şu dakika geçerse artık kendisi hiçbir mesuliyet kabul edemeyeceğini anlattığından ve kâğıdı imza ederse Fransa'ya avdetine de müsaade vereceği hakkındaki yeminleri tekrar eylediğinden, nihayet biçare Emily herçi-bâd-abadı[47] göze aldırıp kâğıdı bir cüret-i meyusane ile imza edivermekten başka çare-i selamet bulamadı, imza dahi eyledi.

Montoni kemal-i memnuniyetle kâğıdı büküp koynuna koyduğu esnada, Emily dahi şu ağır mecburiyeti ifa edebilmiş olmasından dolayı pek müthiş bir teessür altındaydı. O teessür biraz zail olur olmaz hemen Fransa'ya avdeti için tedarikât-ı lazımenin ifasını ve Annette'i dahi beraber götürmesine müsaade vermesini Montoni'den rica eylediyse de melun herif gülerek:

– Yok size bir âkılane iş gördürmek için sizi biraz daha aldatmalıymış. Öyle yaptık. Fakat ben emlake tamamıyla malik olmaksızın şuradan şuraya gidemezsiniz, demesin mi? İşte bin hançer birden Emily'nin cangâhına saplanmış olsaydı canı yine bu kadar acımazdı. Anlaşıldı ki ettiği bu azim fedakârlık beyhude olmuş. Bir dakika evvel âlemde en mukaddes yeminleri ederek temin eylediği bir taahhüdü dahi böyle defaten inkâr ve reddeden alçak meluna ne gibi söz bulsun da söyleyip utandırabilsin.

Zavallı kızcağızın ağzından harf-i vahid çıkamadı. Lakin nutku tutulup kalması, duçar olmuş bulunduğu hâlin fevkaladeliğini Montoni'ye dahi anlattı. Herif artık Emily'nin orada başka işi kalmadığı beyanıyla odasına çekilebileceğini söylediyse de, kızcağızda derman mı kalmış ki yerinden kalkabilsin? Kalkayım derken sendeleyip az kaldı düşecekti. O zaman güya tesliye için Montoni dedi ki:

– Niçin çocuk gibi kendinizi bu kadar meyus ediyorsunuz? Men'ine muktedir olamayacağınız şeye biraz daha ziyade cesaretle tahammül etseniz ya. Hiçbir şeyi kaybettim diye müteessir olmaya hakkınız yoktur. Güya verdiğiniz şeyler hiçbir vakitte sizin

[47] herçi-bâd-abad: ne olursa olsun

olmamıştılar ki! Sabrediniz. Elbette Fransa'ya iade olunacaksınız. Şimdiki hâlde haydi odanıza gidiniz!

Bu sözlerin yalnız son cümlesi üzerine cevap olmak üzere Emily dedi ki:

– Cesaret edemem efendi, cesaret edemem. Senyör Verezzi'nin istediği gibi girip çıkabileceği bir odaya girmeye cesaret edemem.

– Sizi himaye edeceğimi vaat etmedim mi?

– Evet vaat eylediniz ama...

Emily bu sözün alt tarafını da ikmal etmeye cesaret edemedi. Fakat Montoni sözün bakıyesi ne olacağını anladı. Binaenaleyh bir tehevvür-i mahsus[48] ile dedi ki:

– Vaadim sizin için kâfi görülmüyor mu?

– Heyhat! Son vaadinizi, taahhüdünüzü derhatır etsenize! O zaman bu vaadiniz, bu taahhüdünüz dahi kaç paralık olduğunu kendiniz hükmedersiniz.

Zavallı öksüz bu sözü korkusundan titreyerek söylemişti. Montoni dahi kızın havfı üzerine tehdidi arttırarak dedi ki:

– Kendinizi gözetiniz! Korkunuz ki verdiğim vaat ve taahhüt eylediğim himayeyi geriye almayım! Ya sözüme itimat ediniz yahut ötesine karışmam. Tekrar ediyorum ki haydi odanıza gidiniz. Hiçbir şeyden korkmayınız!

Emily olanca kuvvetini toplayarak odasına çekildi. Zaten başka türlü ne yapabilirdi? Herif himaye vaadini dahi geriye alıverse kime şekva[49] edecek? Şayet kendisinden evvel bir kimse odaya girmiş olmasın diye her tarafı arayarak o yüzden emniyet hasıl eyledikten sonra, kapıları da muhkem kapatıp penceresi yanına oturdu ve artık kendisini müteselli edecek yolda hayalat bulmaya cebr-i nefs eyledi.

Bugün dahi yine şu çilehanede geçmiş olan sair bunca günler gibi akşama vasıl oldu. Eğer bu pencere önünde işitmiş olduğu o acip nagamat-ı musıkiyi tekrar işitmek ümidi olmasaydı bu gece dahi Annette'in odasına çekilmeye mecbur olurdu. Bu gece yine

[48] tehevvür-i mahsus: yapmacık öfke [49] şekva: şikâyet

burada nadir olmayan o fırtınalı gecelerin birisiydi ki, rüzgâr sağanak sağanak eserek her sağanağın vüruduna hasar-ı muhasara[50] ile yıpranmış olan şato dayanamayacak gibi zannolunurdu. Muhasaranın tahribatı birçok yerleri açık bırakmış olduğundan nöbetçilerin iki kat tezyid[51] edilmiş olduklarını, bunların vakitleri geldiği zaman Emily gördü ve anladı.

Hâlbuki yine vakt-i merhunu[52] geldiği zaman o mahut müzika tekerrür eyledi ki rüzgâr pek şiddetli estikçe eğerçi sedaları, nağmeleri alıp götürüyor ve işitilmez ediyorsa da sağanak kesildikçe ayan beyan işitiliyordu.

Bir şeştara peyrev olarak okunan şarkı evvelce dahi işitmiş olduğu müteessirane Fransız şarkılarından olmasıyla, Emily penceresinden muktedir olabildiği kadar sarkarak artık alt tarafındaki odadan geldiğine hiç şüphe kalmayan bu nağmelerin geldiği pencereyi veyahut o pencere önünde bir kimseyi görmeye gayret eylediyse de mezkûr pencere, metin şato hisarının derununa o kadar gömülmüştü ki ziya ve insan değil a pencereyi bile layıkıyla göremedi.

O zaman olanca sedasıyla bağırarak müzikayı kim çaldığını sordu. Fakat rüzgâr biçarenin sedasını kapıp götürdüğü cihetle alt kattaki müzikacı değil a, yakında bulunan nöbetçiler bile işitemediler.

O aralık Annette kapıyı vurarak Emily açtığında:

– Yavaş gel Annette, yavaş gel! Pencereye kadar gel de müzikayı dinle. Yine başladı, dedi.

İkisi de sakitane dinlediler. Müzika devam eyliyordu. Annette kemal-i teessürle dedi ki:

– Aman ey Hazret-i Meryem! Bu Fransız şarkısıdır. Hatta benim sevgili vatanımın en meşhur şarkılarından!

Emily cevap vermedi. Annette tekrar dedi ki:

– Bu şarkıyı okuyan da mutlaka bir Fransızdır. Mutlaka Şövalye Valancourt'dur.

[50] hasar-ı muhasara: kuşatmanın hasarı

[51] tezyid (et-): artırmak

[52] vakt-i merhun: belli zaman

O zaman Emily epeyce telaşla dedi ki:

– Sus! Neden biliyorsun ki Valancourt'dur? Sedasını tanır mısın yoksa?

– Ben mi? Hayır Matmazel, Şövalye'nin sedasını asla işitmiş değilim.

Valancourt'un sedasını Annette'in asla işitmemiş olduğuna Emily'nin canı sıkıldı. Biraz sonra müzikacı, Emily'nin nehir kenarında ve balık saydgâhında her zaman işittiği nağmeyi tekrara başladı. Hatta güfteleri dahi kendisi için yazılmış olan güftelerdi. Bu sözler meyanında kendi ismi bile yadolunduğunu işitti. Yalnız Emily değil Annette bile Matmazel Emily de Saint Aubert'in ismi sarahaten[53] ve defaatle tekerrür eylediğini işiterek şaştı. O zaman Annette, Emily'den ziyade ümit ve cesaretini toplayarak pencereden dışarıya:

– Mösyö Valancourt! Mösyö Valancourt, diye çağırmaya başladıysa da buna hiçbir cevap veren bulunmadı. O zaman Emily:

– Elverir Annette! Sen dur da ben çağırayım! Eğer oysa mutlaka benim sedamı tanıyarak cevap verir, dedi ve:

– Bu kadar geç vakit şarkı çağıran kimdir? diye birkaç defa bağırdıysa da bir hayli beklediği hâlde yine cevap alamadı. Nihayet bu suali tekrar eyledikte gayet derinden bir ses işitildi, ama rüzgâr alıp götürdüğünden o sesin ne olduğu da anlaşılamadı. Lakin anlaşılamayan şey yalnız kelimeler olup sedanın kendi sedasına cevap olduğu mertebe-i tahakkuka varmıştı. Binaenaleyh bu müzikacının Valancourt olduğuna Emily'nin hiç şüphesi kalmayarak hatta Valancourt'un dahi kendi sedasını tanımış olduğuna katiyen hükmeyledi.

İki kız bir hayli vakit daha pencere önünde bulundular. Aralıkta bir kere nağmelerin tekerrür eylediğini de işitiyorlardı. Lakin nihayet-i emrde[54] çalgı ve şarkı münkati[55] olarak şato içinde ses seda kalmadığı ve nöbetçilerin bile bazıları şurada burada kıvrılıp uyuyarak horultularını rüzgâr sağanaklarının götürdüğünü görünce pencereyi kapayıp odalarına çekildiler.

[53] sarahaten: açıkça
[54] nihayet-i emr: işin sonu
[55] münkati (ol-): kesilmek

31
FİRAR

Birkaç gün zarfında Ludovico vakıa esirler içinde bir Fransız bulunduğunu ve onun da tamam Emily'nin odasının altındaki odada ikamet eylediğini ve aralıkta bir müzika çaldığını, uşaklardan tahkik ederek Emily'ye de haber vermişti.

Yine bu birkaç gün zarfında Verezzi dahi Emily'nin semtine uğramamış bulunduğundan kızcağız anlamıştı ki o haydudu meneden dahi Montoni'dir. Hatta koridorlarda ve bazen istihkâmlar üzerinde evvelki gibi gezinmeye de cesaret alarak Verezzi kendisini buralarda da rahatsız etmediğinden Emily bir kere şu emniyeti kazandıktan sonra ta Valancourt'dan bir haber-i kat'i alınmayınca Montoni ruhsat verse bile şatodan müfarakat ve mübaadet[1] etmemeye karar verdi.

Bir gün Ludovico gelip ertesi akşam şu Fransız esiri ile mülakat edebilmesi memul olduğu haberini getirdi. Zira dün akşam dahi suları doldurmak bahanesiyle esirin odasına girmişse de muhafazasına memur olan nefer bildik olmadığından, hiçbir şey söylemeye cesaret edememiş. Ama yarın akşam bekleyecek olan nefer kendi bildiklerinden olduğu cihetle, esirle mükâleme dahi edebilecekmiş.

Artık ertesi akşama kadar olan dakikaların her biri bir yıl kadar

[1] müfarakat ve mübaadet (et-): ayrılmak

gelerek Emily o zamanı pek büyük ıstıraplar ile geçirebildi.[2] Verdikleri karar mucibince gece Ludovico, Annette ile beraber Emily'nin koridoruna girince Emily hemen istikballerine şitap ederek: "Valancourt mu?" sözü ilk sözü oldu. O zaman Ludovico dedi ki:

– Matmazel! Esir bir türlü bana emniyet edip de ismini tasrih etmedi. Ben sizin isminizi verdiğim zaman pek ziyade memnun olduysa da kendi ismini söylemedi.

– Beni tanıdı ya?

– Şüphe mi ister Matmazel? Hatta sizin ona verdiğiniz ehemmiyetin daha ziyadesini o size veriyor. Burada bulunduğunu sizin nasıl haber aldığınızı sordu. Benim sizin tarafınızdan elçi olarak mı geldiğimi sordu. Birinci suale cevap veremedimse de ikinciye cevab-ı tasdik verdim. Ah o zaman ne kadar sevindiğini görmeliydiniz!

– Bana verilmek için mektup filan vermeye cesaret edemedi mi?

Ludovico koynunu, koltuğunu araştırarak "Evet! Mektup değil ama şunu verdi!" diye koynundan çıkardığı bir minyatür resmi kıza verdi. Emily'nin bu resim üzerine nasıl atıldığı görülmeye muhtaçtı. Zira resim kendi resmiydi. Hem de bu hikâyenin mebadisinde[3] görmüş olduğumuz veçhile daha validesi sağ iken Vallée Şatosu'nda bir suret-i acibede kaybolmuş bulunan resim ki o zamanlar uzaktan uzağa kendisini takip ve şimdi işittiği nağmeleri, güfteleri söyleyen ve köşkün duvarına şiirler yazan Valancourt'un eline geçmiş olacağı derkârdır.

Emily bu resmi temaşa eylediği sırada Ludovico dahi sözünde devamla diyordu ki:

– Esir bana dedi ki: 'Bunca zaman gönlüme teselli veren şey yalnız bu resimden ibaret olduğunu hanımınıza temin ediniz. Deyiniz ki şimdiye kadar bu resmi ale'd-devam[4] kalbim üzerinde gezdirmişim. Cihanda hiçbir kimse bunu benim elimden alamazdı. Bunu yalnız yine kendisine göndermek üzere kalbim üstünden fekkedebilirim.

[2] Metinde "ile ele geçirebildi" şeklindedir. "ele" fazla olduğu için çıkardım. (Haz.)

[3] mebadi: başlangıç

[4] ale'd-devam: devamlı olarak

O da bir gün olup da resmi, asıl doğrudan doğruya kendi elinden tekrar almak ümidiyledir.' Bu söz üzerine bekçi nefer yanımıza giriverdi. Ha! Bundan evvel dahi sizinle bir mülakat imkânı bulunmasını benden rica eylemişti.

Emily'nin memnuniyetine nihayet tasavvur olunamayıp dedi ki:

– Ah Ludovico! Senin bu hizmetinin mükâfatını nasıl verebileceğim? Şimdiki hâlde ki burada hiçbir şeye malik değilim!

– Zararı yok Matmazel. Sizin memnuniyetiniz, teveccühünüz lazım.

– Şövalye'yi ne zaman göreceksiniz?

– Onu bilemem. O imkân nöbetçilerin kimler olacağını bilmeye göredir. Yalnız bir iki nefer vardır ki, yalnız onlardan esirin yanına girmek müsaadesini isteyebilirim. Başkalarına cesaret edemem.

– Ona deyiniz ki gönderdiği resmi ne gibi ihtisasatla telakki etmemi arzu eyliyor idiyse, o ihtisasatla telakki eyledim. Ona deyiniz ki şimdiye kadar pek çok işkenceler çektim. Dahalarını da çekmeye hazırım.

– Kendisiyle mülakat arzusunda da bulunduğunuzu dahi ilave edeyim mi?

– Şüphe mi edersiniz?

– Fakat bu mülakat ne zaman ve nerede olabilir?

– Bu hâl vukuatın göstereceği ahvale tâbidir.

O zaman Annette dahi söze karışarak dedi ki:

– Mahall-i vukuata gelince bütün şato içinde Şövalye'yi oldukça emniyet dahilinde görebilmek için yine bu koridordan başka yer yoktur. Mülakat saati ise olsa olsa senyörlerin sızdıkları saat olabilir.

Emily, Annette'in sözlerini tasdik ederek Ludovico'ya dedi ki:

– Bu tafsilatı dahi Şövalye'ye arz edersiniz. Ben her şeyi ikinizin tensibine[5] ve bir de Hak Taalanın lütfuna terk ederim. Kendisine deyiniz ki gönlüm hep evvelki gibidir. Hele kendisini bir an evvel

[5] tensib: uygun bulma; onay

görüp, bunları söylemeye gayret ediniz. Sizin tekrar avdetinizle, getireceğiniz haberlere nasıl şiddet-i intizar[6] ile muntazır bulunduğumu tekrara hacet yoktur. Değil mi Ludovico?

Ludovico kemal-i ta'zim ile Emily'yi selamlayarak aşağıya indi. Emily yattı ama uyumak için değil, şimdiye kadar havf ve hiras[7] uykularını kaçırmakta olduğu gibi şimdi dahi ümit ve sevinç uykularını kaçırmaktaydı. Montoni ve şatosu ve mezalim ve itisafatı hepsi bir korkulu rüya imişler gibi, kızın nazarından kaybolarak bu anda öksüzün kalbini hep bahtiyarlık hayalatı işgal etmişlerdi.

Birkaç gün sonra Ludovico gelip esir ile tekrar mülakat eylediklerini ve işleri pek yolunda gittiklerini ve istediği kadar para vaat ederek nöbetçi neferi ele aldığını ve yarın gece Montoni ve rüfekası sızdıkları zaman, yarım saat için esiri buraya getirmeye nöbetçinin müsaade vereceğini beyanla şunu da ilave eyledi ki:

– Bu işte zaten nöbetçi neferin o kadar büyük bir mesuliyeti de olamayacaktır. Asıl zahmet ve tehlikeyine Şövalye'de kalacaktır. Zira sizinle görüşebilmek için demir parmaklıklardan çıkıp her tehlikeyi göze aldırması lazım gelecek ve nöbetçi ise yine kapıyı bekleyecektir.

Valancourt ile mülakatı mertebe-i tahakkuka varmış olmasından dolayı, Emily o kadar bahtiyarane bir dalgınlığa dalmış gitmişti ki Ludovico lakırdısını bitirdikten bir zaman sonraya kadar ita-yı cevaba[8] muktedir olamadı. Nihayet kız dahi beyan-ı teşekküre muktedir olabildi. İntihap olunacak saati Ludovico'nun reyine bıraktı.

Valancourt'un geleceği saate kadar olan saatleri, dakikaları Emily'nin nasıl bir sevinç ıztırabatı[9] içinde geçirmiş olduğunu karilerimizin mülahazalarına terk ederiz. Hele o gece geldikte yalnız saatlerin çalmasını değil, elinden gelse rakkasın tik taklarını bile saymak derecelerinde sabırsızdı. Nöbetçiler değiştikçe yüreği oynuyor ve aralıkta bir kere odasının kapısını açarak koridora doğru havale-i sem-i dikkatle şayet bir ayak patırtısı gelip gelmediğine dikkat eyliyordu. Bu dakikalarda ise Montoni ve rüfekasının uzaktan

[6] şiddet-i intizar: kuvvetli beklenti, umut
[7] havf ve hiras: korku
[8] ita-yı cevab: cevap verme
[9] ıztırabat: ıstıraplar

uzağa gürültüleri gelerek yine nasıl bir ayş u nuş âlemine dalmış olduklarını ifham eyliyordu.

Nihayet bunların gürültüleri ve şato ahalisinin sair patırtıları kesildiler. Hiçbir taraftan ses seda gelmemeye başladı. Ondan da biraz sonra koridorun bir ucundan gelenlerin Annette ve Ludovico ve Valancourt oldukları da anlaşılmakta teehhür vaki olmadı.

Artık Emily için sabır ve tahammül kabil mi? hemen koşup kendisini Şövalye'nin kolları arasına attı... Heyhat! Musafaha eylediği zat Valancourt değildi. Hiç görmediği, tanımadığı bir delikanlı! Ne yüzü Valancourt'a benziyor, ne sözü, ne sedası!

.....

Biçare Emily ne olduğunu kendisi dahi anlayamadı. Daha doğrusu kendini kaybederek âdeta bayılıverdi.

Emily kendisine geldiği zaman gördü ki hâlâ o delikanlının kolları arasında bulunup hatta delikanlı bir şefkat-ı insaniyetkârane, bir lutf-ı kahramanane ile kendisine müdavat dahi etmektedir. Zavallı öksüzde ne bir şey sormaya ne de kendisinden bir şey sorulacak olsa cevap vermeye iktidar yoktu. Nihayet bir ni'met-i Huda olarak gözlerinden yaş boşandı da, biraz kudretini toplayabilerek silkinip yabancının kolları arasından kendisini kurtardı. Hâlbuki yabancı delikanlı da, Ludovico da bu hâle hayretle bakarak işin hakikati neden ibaret bulunduğunu bir türlü kestiremiyorlardı. Nihayet Annette hepsinden daha muktedir çıktı. Dedi ki:

– Ah Mösyö! Demek ki siz Şövalye Valancourt değilsiniz. Ah Ludovico! Hata sizde olmuş demektir. Zavallı Matmazel'ciğime bu da ne büyük bir felaket hükmünü aldı! Bu söz üzerine yabancı adam dahi biraz öte tarafa çekilerek, fakat gayet mütehassirane ve müştakane bir tavırla Emily'yi temaşa eyliyordu. Annette Ludovico'ya hitaben dedi ki:

– Elbette bu kibarzadeden başka da Fransız esirleri vardır. İhtimal ki Şövalye Valancourt onlar meyanındadır.

Bu söz Emily'yi de ikaz eyledi. Acaba Ludovico ne cevap verecek diye onun yüzüne baktı. Ludovico dedi ki:

– Eğer bu efendi sizin Şövalye Valancourt değilse, ondan başka Valancourt olabilecek kimse yoktur. Eğer bu şövalye kendi ismini bana söylemiş olsaydı, şu hata dahi vukua gelmezdi.

Yabancı delikanlı pek fena bir İtalyanca ile Ludovico'ya cevaben:

– Evet ama ismim Montoni'nin meçhulü kalması, bence pek ziyade mühim olduğu için söylemedim, dedikten sonra gayet kibarane bir Fransızca ile de Emily'ye dedi ki:

– Matmazel sizi bu kadar rahatsız eylediğimden dolayı affımı ricaya müsaadenizi istirham ederim. Daha ziyade rahatsız etmeyeceğimi bilsem benim kim olduğumu ve buralara nasıl düşmüş bulunduğumu da size haber verirdim ki o zaman benim de yabancınız olmadığım tahakkuk eylerdi. Lakin bu esrarımı yalnız size açabilirim. Başkasına değil!

Emily delikanlının vereceği haberleri almak arzusuna düştü. Ludovico'yu koridorun öteki başına gönderip bir gelen olursa haber vermesini tembih eyledikten sonra Annette için dahi, "Bu kız benim her esrarıma mahrem olabilir" diye teminat vererek üçü birden koridorun diğer ucunda Emily'nin odası yanına geldiler. Orada delikanlı derinden bir göğüs geçirdikten sonra dedi ki:

– Matmazel! İsmim Du Pont'dur. Fransızım. Zabit rütbesindeyim. Hatta sizin gibi ben dahi Gaskonya vilayetindenim. Sizin çoktan beri hayranınızdım... Fakat ben ne diyorum? Size ihtisasatımı mı arz edeceğim? Maahaza onu da neden saklayım? Pek çok zamandan beri hayranınızdım.

Emily bir sert bakışla delikanlının bu yolda sözler söylemesine müsait olamayacağını anlattı. Du Pont dedi ki:

– Familyam dahi sizin meçhulünüz olmamalıdır. Sizin Vallée Şatosu'na birkaç saat mesafede sakiniz. Civarımıza misafir geldiğiniz zamanlar, sizinle mülakat bile etmişizdir. Men eylediğiniz için tafsilatına girişemeyeceksem de sizi bahçelerinizde, balık saydgâhınızda,[10] avlularınızda, her yerde arardım. Uzaktan görmek için duçar-ı teha-

[10] saydgâh: avlak

lük[11] olurdum. Bir yerde şeştarınızı bulsam hemen çalardım. Sizin görebileceğiniz yerlere şiirler yazardım. Hatta bir defa yerde resminizi dahi bularak, hırz-ı can[12] eyledim ki işte geçen gün takdim eylediğim resimdir. Fakat ah ki o günkü ümidim bugün mübeddel-i ye's[13] oldu. Maahaza aşkıma bedel gayet safiyane olan ubudiyetimi[14] olsun size kabul ettirebilirsem yine bahtiyar olurum. Fedakârane bir surette edeceğim hizmetleri kabul ederseniz beni ihya eylemiş olursunuz. Vakıa ben dahi şurada bir esir, bir mahpus isem de, sizi memnun ve müteşekkir edebilecek bir hizmet zuhurunda her şeyi fedaya hazır bulunacağıma inanırsanız hiçbir vakit aldanmış olmazsınız.

Bunca zamandan beri işitmekte olduğu vahşiyane sözlere kıyasen Mösyö Du Pont'un bu sözleri gayet kerimane olduğundan Emily'ye tesir eyledi. Kemal-i minnetle delikanlıya elini uzattı, dedi ki:

– Bu kadar cömertlikten dolayı teşekküratıma isbat-ı istihkak[15] etmişsinizdir. Fakat müsaadenizle ihtar edeyim ki burada mülakatı biraz daha uzatmak sizin için ziyadesiyle tehlikeli olur. Her hâlde yanı başımızda sizin gibi bir kahraman hemşehri, bir sadık dost bulunması beni ebediyen minnettar bırakacak bir lutf-ı ilahidir. Teşekkürler ederim dostum!

Du Pont kendisine uzatılan eli kemal-i ta'zimle[16] öptü. Dedi ki:

– Gönüldeki ihtisasatı mahva cebr-i nefs etmeksizin...

Delikanlı daha bu sözü bitirmeye meydan kalmaksızın Emily gördü ki koridorun öte başından doğru bir adam yalın kılıç hücum eyliyor. Herif silahsız olan Du Pont üzerine hücum ederek:

– Gönlünüzdeki ihtisasatı mahvetmek yolunu sana ben öğreteyim! diye kılıca davandıysa da Du Pont gayet mahirane bir cenah[17] hareketiyle bu hamlenin mazarratından kendisini muhafaza edebildikten maada, kılıcı dahi herifin elinde aldı. Bu adam Verezzi idi. Emily ile Annette bu hücumu görünce koşup Ludovico'dan istimdad eyledilerse

[11] duçar-ı tehalük (ol-): tehlikeye atılmak
[12] hırz-ı can (eyle-): canı gibi korumak
[13] mübeddel-i ye's (ol-): ümitsizliğe dönmek
[14] ubudiyet: kulluk
[15] isbat-ı istihkak (et-): hak kazanmak
[16] kemal-i ta'zim: büyük saygı
[17] cenah: kanat

de Ludovico, bunların tembih etmiş oldukları yerde değildi.

Annette, Ludovico'yu aramaya koştu. Emily tekrar iki hasmın arasına gelerek kendilerini ayırmaya gayret eyliyordu. Du Pont biraz da Verezzi'nin sarhoşluğundan istifade ederek herifi yere sermiş idiyse de Emily, Montoni filan dahi gelmezden evvel Du Pont'u oradan savmaya gayret eylediğinden, Verezzi'nin hayatı kendi yanına kâr kalmıştı. Du Pont kim gelirse gelsin Emily'yi yalnız bırakmamaya çalışıyordu. Nihayet koridorun öte ucundan bir adamın koşarak geldiğini görünce Emily:

– Eyvah! İşte mahv oldunuz! diye delikanlıya teessüf etmeye başladıysa da delikanlı bir eliyle Emily'yi tutup zapt ederek diğer eliyle dahi Verezzi'den aldığı kılıçla öyle bir davranış davrandı ki, karşısındaki kahramanın öyle olur olmaz beliyattan[18] göz yılar kahramanlardan olmadığını Emily dahi anladı. Zira Du Pont her ne bela olursa olsun göğüs vermeye bir azm-i kat'i ile hazırlanmıştı.

Lakin ayaklarının patırtısını işittikleri adam gelip çattığı zaman gördüler ki düşman değil dosttur. Çünkü Ludovico idi. Ama o dahi son dereceye kadar telaş ve helecan hâlinde olup:

– Çabuk arkama düşünüz. Hayatınız, halâsınız kastında iseniz hemen benimle beraber geliniz, diyordu.

Hem bu sözü söylüyor hem de etrafına kemal-i havfu helecanla gözlerini fırlatarak bir düşman bulup bulunmadığını araştırıyordu. Emily birkaç sözle Ludovico'nun meramını anlamak istediyse de sadık adamcağız:

– Kaybedecek bir dakikamız yoktur. Geliniz diyorum! diye kızı kolundan çekmesiyle Emily yürüdü. Du Pont dahi ona tâbi oldu. Merdivenden aşağıya indiler. İlk kemerin altından geçip birinci avluya dahil oldular. Emily Annette'i göremeyince Ludovico'dan onu sordu. Ludovico dedi ki:

– O bizi bekliyor. Çabuk olunuz. Zira avdet eden bir fırka süvariler için kapıyı açtılar. Biz çıkmadan kaparlarsa bir daha çıkamayız.

Artık Emily anladı ki Ludovico memur olduğu firar planını

[18] beliyat: belalar

şu anda hem istihzar[19] hem icra etmektedir. Kemal-i teslimiyetle Ludovico'ya tâbi oldu. Ludovico lambayı gösteriyor ve Du Pont koltuğuna girmiş olduğu hâlde, "Gayret Matmazel! Cümlemizin halâsı için gayret!" diye cesaretini arttırıyordu. Ludovico:

– Aman Mösyö le Şövalye susunuz! Zira kemerler sedayı uzak yerlere kadar aksettirirler! diye layenkati[20] ve kemal-i cesaretle ileriye gidiyordu. Nihayet Ludovico bir kapı açtı, Annette dahi onun arkasında kendilerine muntazırdı. Badehu[21] birkaç ayak merdiven daha indiler. Dış büyük avludan gelen birçok sedalar Emily'yi korkutmaya başladılar. Bunların ne olduğunu Emily sorunca Ludovico dedi ki:

– O gürültüler olmasa biz nasıl kaçarız? Şatonun adamları bu avdet edenlerle meşgul oldukları şu anda kaçabilirsek kaçacağız.

Ludovico bir demir parmaklıklı kapıya gelince arkadaşlarına dedi ki:

– Siz burada durunuz. Bir kimse ile hızlı hızlı söylenir olduğumu görürseniz sabır ve sükût ederek tamam ben sustuğum anda, hemen benim bulunduğum yere doğru geliniz. Ludovico ilerledi. Orada kalan arkadaşları kulak verdiler ki filvaki avdet etmiş bir müfreze süvari ile bunları istikbal eden tekmil şato halkı, ne gibi gürültüler patırtılar edebilirlerse hepsi maa-ziyadetin[22] ediliyordu. Mösyö Du Pont yavaşça Emily'nin kulağına, "Aman bir dakika daha sebat! Badehu cümlemiz kurtulmuş olacağız" gibi sözlerle gerçekten cesaretini tüketmek derecesinde helecanlı bulunan kızcağızı cesaretlendiriyordu.

Bir de Ludovico'nun sedasını işittiler ki diğer bir seda ile hızlı hızlı konuşuyordu. Emily'nin köpeği dahi beraber olmakla tamam bu anda havlamaya başlamasın mı? Hemen Du Pont köpeği paltosunun altına, koynuna alarak sedasını kesti. Ludovico diyordu ki:

– Sen de onlarla beraber şarap içip gelinceye kadar senin yerine burasını ben beklerim.

O seda artık Ludovico'nun kandırmak istediği nöbetçi neferin sedası olduğu anlaşıldı. Diyordu ki:

[19] istihzar: hazırlama
[20] layenkati: sürekli
[21] badehu: daha sonra
[22] maa-ziyadetin: fazlasıyla

– Bah! Ne zararı var? Biraz bekleyiveririz. Şimdi atları civarda kâin bir çiftliğe gönderecekler. O zaman biz dahi kapıyı kapar rahatça şarapları içeriz. Nafile sana zahmet olmasın.

– Ben bunu zahmet saymam. Bir zaman ben de senden böyle bir yardım istersem, sen de bana yardım ederek zahmetimi ödersin. Haydi haydi git şarap iç. Zira avdet edenler de, onları karşılayanlar da birbirinin aşkına bade içiyorlar.

Nefer bir türlü kanamıyordu. İkinci avluya doğru bağırarak beygirleri çabuk götürmelerini ve kapıyı kapamak üzere bulunduğunu nida eyliyordu. Ludovico diyordu ki:

– Onlar senin gibi deli midirler ki şarabı bıraksınlar da senin sözlerine kulak versinler? Hayvanları çıkarsınlar diye bekleyeceksen, şarabı bitirmeyince onların çıkacakları yoktur. Ben payımı içmiş idiysem de eğer sen gitmeyeceksen bari gideyim bir maşrapa daha içeyim.

– Yok öyleyse dur arkadaş dur! Birkaç dakika bekle. Ben hiç geç kalmam. Hemen bir yuvarlar yuvarlamaz gelirim.

– Korkma dostum, acele de etme! İlk defa olarak şimdi nöbet bekleyecek değilim ya! Sen o karabinanı bana bırak da bak ne güzel beklerim.

–Al silahı ama dikkat et ha! Senin anladığın tüfeklerden değildir. Onunla o kadar işler görmüşümdür ki hikâye etsem şaşarsın.

– Şarabı içersen bu hikâyeyi daha neşeli anlatırsın.

– Pekâlâ!

Bu söz üzerine Ludovico hemen arkadaşları yanına gelmeye davrandığı ve arkadaşları dahi ona kavuşmaya davrandıkları anda, bir de nöbetçi neferin sedası tekrar işitilmez mi? Meğer Ludovico pek acele etmiş, meğer nefer dahi dört beş adım attıktan sonra arkasına bakmış. Herif Ludovico'nun yerinden ayrıldığını görünce dedi ki:

– Sen nöbeti böyle mi bekleyeceksin arkadaş? Eğer asıl kapı noktasından bu kadar uzaklaşacak olursak buna nöbet demezler. Bari hiç de vazifemden mübaadet etmeyeyim.

– Canım nereye gittiğim var? Yine sen bilirsin. İstersen gitme. Hatta işte herifler geliyorlar bile. Galiba şarabı bitirdiler.

– Vakıa öyle!

Nefer bu sözü söyledi ama hiç olmazsa şarap tevziinin[23] sonuna olsun yetişebilmek üzere, olanca kuvveti bacaklarına vererek koşmaya başladı. Ludovico dahi hemen arkadaşlarının yanına koşup kapıyı açtı. Zavallı Emily nöbetçiyi kandırmak bu kadar uzaması üzerine, bütün ümitlerini keserek helak derecesinde havf ve yeise duçar olmuştu. Bunlara "Arkamdan geliniz!" diye emreden Ludovico önde, bunlar arkada oldukları hâlde dış büyük avluyu da geçerken avluda kimse yoktu.Yalnız iç avludan kurtulup gelmiş iki at geziniyordu. Du Pont, Emily ve Annette dış büyük kapıdan dahi çıkarak ormanın yolunu tuttular. Ludovico ise avludaki iki atın birisine binerek ve diğerini yedek çekerek arkalarından yetişti. Kendisi Annette'i terkisine bindirip diğer ata da Du Pont bindikten ve o da Emily'yi terkisine aldıktan sonra çala kamçı ormanın içine doğru koşmaya başladılar.

[23] tevzi: dağıtım

32
BAZI ESRARIN İZAHI

Emily bu firardan o kadar müteaccib kalmıştı ki hâlâ bunun bir hakikat olduğuna inanamayıp kendisini bir rüyada zanneyliyordu. Bir hakikat olmasına ihtimal vermek istediği zaman dahi Montoni gibi bir zalimin pençesinden öyle kolay kolay kurtulabilmek kabil olamayacağını düşünerek her hâlde bu firarın bir netice-i muvaffakiyete vasıl olamayacağını meyusen hükmeyliyordu. Zira bizim firariler ilk girdikleri ormandan henüz pek az mesafe katedebilmiş oldukları bir zamanda, rüzgâr şato tarafından kulaklarına birtakım sesler getiriyordu ki bu sedalar kendi firarlarına şato ahalisinin vâkıf olmuş bulunduklarını ifham eyliyordu. Biraz sonra dahi birçok meşalelerin şu istikamete bu istikamete doğru ateş böcekleri gibi uçuşup koşuştuklarını görerek anladılar ki takip bile ediliyorlar. Bunu görerek Du Pont beygirine bir değnek vurdu ki biraz daha süratli yürüsün diye. O zaman Ludovico dedi ki:

– Zavallı hayvanda takat mı kalmış, bütün gün yoldaydı.

Ludovico meşalelerin hangi tarafa doğru yürümekte olduklarına dikkat eyleyerek Du Pont'a:

– Senyör! Bu tarafa doğru gidelim bu tarafa doğru! diye yollarını tayin eyliyordu.

Hayvanların yorgunluklarından kat'-ı nazar iki erkek sopa

kuvvetleriyle bunları dört nala kaldırabildiler. Bir müddet bu hızla yürüdükten sonra artık rüzgâr arka taraflarından hiçbir ses seda getirmemeye başladığı gibi, başlarını arkaya çevirip de baktıklarında meşale parıltılarından da eser göremediler. O zaman firariler artık hayvanları zorlamaktan vazgeçerek hangi tarafa doğru gideceklerini müzakereye başladılar. Cümlesi bi'l-ittifak karar verdiler ki buradan doğruca Toskana'ya giderek sahil-i Bahr-ı Sefid'e[1] inildikten sonra hemen ilk rast getirebilecekleri gemiye râkiben[2] Fransa'ya kadar vasıl olmayınca Montoni'nin pençe-i itisafından tamamıyla kurtulmuş sayılmayacaklardır.

Mösyö Du Pont eğer kendi alayı Fransa'ya kadar avdet etmiş olduğunu haber alacak olursa, kendi dahi Emily'ye Fransa'ya kadar refakat edeceğini vaat ve ihbar eyledi.

Bu müzakere ve karardan sonra dört yolcu aheste bir revişle[3] yola düzüldüler ki bu yol dahi Emily'nin biraz evvel Ugo ve Bertrand ile geçmiş olduğu yoldu. Şu yolu tanıyan yalnız Ludovico olup arkadaşlarına temin eyliyordu ki biraz daha gittikten ve birçok yolların mecmaı olan bir noktaya geldikten sonra, artık Toskana'ya kadar yollar hep bir tatlı mail istikametinde devam eden kolay yollardan olup, hatta buraya pek de uzak olmayan bir mesafede yol üzerinde bir küçük kasaba vardır ki, oraya vasıl oldukları zaman seyahatlerinin daha ilerisi için iktiza eden levazımı da oradan mübayaa ve tedarik edebileceklerdir.

Ludovico'nun şu mübayaaya dair vuku bulan ihtarı bizim yolcuların hatırına para meselesini de getirdi. Annette dedi ki:

– Aman yarabbi! O eşyayı almak için lazım olan parayı nereden bulacağız? Bende bir para olmadığı gibi, zannedersem Matmazel'de de bir para yoktur. Montoni hiç insanın üzerinde para bulundurur mu?

Annette'in bu sözü diğer arkadaşları da azîm[4] bir endişeye duçar eyledi. Du Pont esir düştüğü zaman bütün akçesi şakîler tarafından

[1] sahil-i Bahr-ı Sefid: Akdeniz sahili
[2] râkiben: binerek
[3] reviş: gidiş; yürüyüş
[4] azîm: büyük

gasp olunmuş olduğu gibi, kenarda köşede kalan bir miktar parasını dahi muhafazasına memur olan nöbetçilere verdiğinden bir parası yoktu. Ludovico dahi pek çok zamandan beri efendisinden maaş namına bir şey almadığı gibi, sair arkadaşları misilli seferlere giderek yağmadan da hisse almamış olduğundan, onda dahi hemen para yoktu. Hasılı cümlesi olanca varlarını bir yere cem' edecek olsalar bir iki öğün taam için bile para cem' etmiş olamayacaklardı.

Bizim yolcular için bu parasızlık en şiddetli takibattan daha tehlikeli sayılmaz mı? Parasızlık hasebiyle firarda ilerileyemeyip de bir köy veyahut kasabada bağlanıp kalacak olurlarsa, kendilerini Montoni'nin yed-i itisafından yine kurtaramamış olacaklar. Maahaza, bu parasızlık meyusiyeti yolcuları yollarından yine alıkoyamadı. Her şeyin çaresini badehu düşünmek üzere şimdiki hâlde mümkün olduğu mertebe şuralardan tebaüde[5] gayret eylediler.

Sabah takarrüb eylediği ve ilk azvâ-ı fecr[6] ortalığı fark ettirmeye başladığı zaman bunlar henüz ormandan kurtulamayarak o eflake ser çekmiş olan ağaçların altından gidiyorlardı ki güya kendilerinden evvel hiçbir adam oradan geçmemiş zannediyorlardı.

Bir de şu alacakaranlık içinde uzaktan uzağa bazı ziyalar nazar-ı dikkatlerini celbeylediler. Ludovico'ca hiç şüphe bırakmadı ki, işte yol üzerinde bulunan kasaba bu ziyaların olduğu yerdir. Lakin daha oraya varmazdan evvel sem'-i dikkatlerini birçok çan ve çıngırak sedaları celp eylediler. Bunlarsa bir mandıra civarında bulunduklarını ifham ettiler.

Ortalık gereği gibi ağarıp güneşin de ilk ziyaları etrafı yaldızlamaya başladığı zaman gördüler ki derununda bulundukları vadi, öyle Udolf civarı gibi dehşet-ferma-yı kulub[7] olacak vahşi kûhistandan[8] ibaret olmayıp gayet güzel ve mezru[9] ve mamur bir yerdir. Müteveccih oldukları kasaba dahi kemal-i mamuriyet ve letafetiyle karşılarında bütün bütün nümayan[10] olmuş.

[5] tebaüd: uzaklaşma
[6] azvâ-ı fecr: tan ışıkları
[7] dehşet-ferma-yı kulub (ol-): kalplere dehşet vermek
[8] kûhistan: dağlık
[9] mezru: ekili
[10] nümayan (ol-): görünmek

Biraz sonra kasabaya vasıl oldularsa da şöyle alelacele firar hâlinde Emily başına bir şapka bile almaya vakit bulamamış olduğundan hâli, kıyafeti her görenlerin istihzasını celbeyliyordu. Levazım-ı zaruriye-i nisvaniyeden[11] olan şeyleri almaya paraları olmadığından Emily o kasabada mümkünse hiç eğlenmeksizin yollarında devam etmeyi arkadaşlarından rica eyledi.

Kasaba ahalisinden birisinin hanesine nâzil oldular. Hâl ve şanları üzerine başka türlü özür dilemeye imkân olmadığından, Du Pont işin dosdoğrusunu söyleyerek yani Senyör Montoni elinde esir oldukları hâlde, firar etmiş bulunduklarını anlatarak sahib-i hanenin merhamet ve muavenetini rica eyledi. Bereket versin ki sahib-i hane dahi Montoni'nin şahsi düşmanlarındandı da bunların ricasını kabul eyleyerek o gün yiyip içeceklerini bedava vermekten başka, ileriki yol için muhtaç oldukları taze hayvanların kirasını bile kendisi vereceğini vaat eyledi.

Biraz sonra Ludovico öyle çıldırasıya bir sevinçle geldi ki arkadaşları sebebini anlayıncaya kadar bayağı korktular. Meğer sahib-i hanenin tedarik etmiş olduğu yeni hayvanlara kapatmak için eski hayvanlardan kaldırdığı eğerlerin birisi içinde bir hazine keşfetmiş imiş. Malumdur ki bu hayvanlar plaçkadan[12] avdet eyleyen efradın bindikleri hayvanlardan olup meğer birisinin râkibi,[13] diğer arkadaşlarından saklamak istediği bir kese parayı hayvanın eğerinin iç tarafına bir yere yerleştirmişmiş.

Du Pont paraları muayene ve hesap ederek temin eyledi ki biraz idareli davranılacak olursa Fransa'ya kadar bile mesarif-i seferiyelerine[14] kifayet edebilecektir. Bir meclis-i meşveret daha akd ederek hangi limana inmek münasip olduğunu müzakereye başladılar. Du Pont, Livorno limanını tavsiye eyledi. Zira oraya her milletin gemileri uğramakta olup Fransa için mutlaka gemi bulunabileceği Du Pont'un malumuydu. Arkadaşları dahi bu reyi kabul eylediler.

Emily Toskanalı kızların giydikleri gibi bir hasır şapka ve sair

[11] levazım-ı zaruriye-i nisvaniye: kadınların zorunlu ihtiyaçları
[12] plaçka: çapul; yağma
[13] râkib: binici
[14] mesarif-i seferiye: sefer masrafları

en zaruri olan birkaç şeyleri mübayaa[15] eyledi. Nihayet bu kasabada başka işleri kalmadığından artık kemal-i sürur ve neşatla[16] oradan dahi yola revan oldular. Bu kasabadan sonra yolları birkaç saat kadar epeyce arızalı bir yol olarak devam eylediyse de ondan sonra Arno vadisine girdiler ki gayet güzel bir yol olduktan başka uzaktan uzağa Floransa şehrinin kilise kubbeleri ve çan kuleleri dahi mînâ-fam[17] bir sema üzerinde teressüm[18] eyliyorlardı.

Buradan bed' ile artık sahil-i bahra[19] kadar yollarının iki tarafları üzüm bağları, limon ve portakal ağaçları ile müzeyyendi. Deniz dahi ufuk hizasından görünmeye başlayınca Emily kendisini vatanına isal[20] edecek olan bu şehrah-ı bî-haddi[21] uzaktan bir hiss-i ta'zim ile selamladı.

Fakat Montoni'nin havf ve hirası biçare kızcağızın hâlâ yakasını bırakır mı ya? Hiçbir ümidin sıhhat ve ciddiyetine itimat veremiyor ki! Hatta Montoni'nin pençesinden filvaki kurtulmuş addolunsa bile Fransa'ya diye gittiği yerde ne evi kalmış ne barkı! Cümlesini Montoni'ye terk etmiş, yalnız bir ağlayacak yeri varsa o da babasının mezarından ibaret kalmış. Valancourt'u bile bulacağı muhakkak değil. Maahaza, varsın kendisine bir dâr-ı bela[22] olsun da yine vatanı olan Fransa olsun!

Öğle vakti gayet şiddetli bir sıcak bunları bizar etmeye başladı. Tamam bu esnada gayet sayedar bir ağaçlığa gelmekle atlarından indiler. Hayvanları otlamaya salıvererek Annette ile Ludovico mevcut olan nevalelerine biraz da etraftan topladıkları meyveleri ilave ve en yakın kaynaktan soğuk su celbederek kuşluk taamına oturdular. Gûnagûn çiçeklerle cennet-misal olan çayır üzerinde âlâ bir taam ederek badehu yolun buraya kadar suret-i devam-ı mütelaşiyanesinden[23] yorgun düşmüş olan iki kız, arkadaşlarının muhafazası altında şöyle biraz uzanıp istirahate vardılar.

[15] mübayaa (eyle-): satın almak
[16] kemal-i sürur ve neşat: büyük neşe ve sevinç
[17] mînâ-fam: mavi renkli
[18] teressüm (eyle-): görünmek
[19] sahil-i bahr: deniz kenarı
[20] isal (et-): ulaştırmak
[21] şehrah-ı bî-had: hudutsuz anayol
[22] dâr-ı bela: bela evi
[23] suret-i devam-ı mütelaşiyane: telaşlı olarak devam etme

Epeyce bir zaman uyuduktan sonra Emily gözlerini açtıkta Annette henüz uyanmamış olduktan fazla, Ludovico'nun dahi bir tarafta uykuya daldığını ve yalnız Şövalye Du Pont'un nöbet beklemekte bulunduğunu gördü. Nev-umma[24] halvet demek olan şu fırsattan istifade ile şu Montoni'nin eline nasıl olup da esir düşmüş olduğunu sordu. Du Pont kendi hâlini Emily'nin bu kadarcık olsun merak etmesini bir büyük bahtiyarlık addederek hemen hikâyesini anlatmaya başladı. Dedi ki:

– Fransa'nın en güzide bir alayı ile İtalya'ya gelmiştik. Benim bulunduğum bölük bir fırka kondotieri ile harbe tutuştu, mağlubiyet bizde kaldı. Arkadaşlarım birer tarafa firar eyledikleri hâlde ben kaçamadım. Eşkiya-yı merkumenin[25] eline esir düştüm. Bu kondotierilerin efendisi Senyör Montoni olduğunu haber alınca biraz ümitlerim arttı. Zira vatanımdayken halanızın bu namda bir İtalyan ile tezevvüc eylemiş olduğunu haber almıştım. Fakat şatoya geldiğim zaman sizin dahi orada olduğunuzu bilmiyordum. Bunu neden sonra haber aldım. Bu haberin bende ne gibi ümitler uyandırmış olacağını mülahazanıza havale ederim. O dakikadan bed' ile muhafızlarımdan birisini ele almaya gayrete başladım. Bunlardan hiçbirisini size bir mektup götürme veyahut benden bir haber vermeye razı edemedim. Zira Montoni'nin gazabından o kadar korkuyorlardı ki, dünyanın hazineleri kendilerine bahşedilse bunun imkânı yoktu. Bununla beraber öyle bir surette davrandım ki birkaç defa sizi re'yü'l-ayn görmeye muvaffak olabildim.

Emily bu son sözden müteaccip kalmakla Du Pont dedi ki:

– Sizi görebildiğime taaccüb eylediniz öyle mi Matmazel? Bakınız bunu size izah edeyim. Havasızlıktan, hareketsizlikten vücudum pek fenalaşarak âdeta hasta olmuştum. Muhafızım bunu görünce, yarısı merhametinden yarısı dahi paraya tamahından dolayı, geceleri hiç kimseye görünmemek şart-ı kavisiyle terasalar üzerinde gezinmek için bana müsaade verebildi.

Bu söz Emily'yi daha ziyade müteaccib eyledi. İşte geceleri bir

[24] nev-umma: adeta; bir çeşit haydutlar
[25] eşkiya-yı merkume: söz konusu

cin veyahut şeytanın terasalar üzerinde gezinerek nöbetçileri korkutmuş ve hatta kendisine de görünmüş olduğu hakkındaki esrarın hikmeti meydana çıkıyordu.

Du Pont bu taaccübün sebeb-i hakikisini anlayamayarak yine sözüne devam eyledi. Dedi ki:

– Zaten bu kadar mahfuz olan şatodan firara imkân yok a! Muhafız nöbetçi bundan emin olduğu için benim odamın içinde duvarın kaplamaları arasında gizli bir kapıyı gösterdi ki, terasalar üzerine doğru gizli bir yol veriyordu. Bu şatoda şöyle gizli yollar ne kadar istersiniz?... Kapıyı açacak olan bir gizli yayı dahi öğrettiğinden ben kendi kendime kapıyı açıp terasalar üzerine kadar çıkabilirdim. Hiç kimseye kendimi anlatmamak için gayet ihtiyatlı geziyordum. Ama nihayet bir pencerenin içinde gördüğüm ziya, bende sizin için bir ümit peyda eylediğinden o pencere önünde dikilip kalarak sizi bekleyişim az kaldı bana yakayı ele verdiriyordu.

Hikâyenin bu derecesine gelindikte Emily yerinden fırlayarak kemal-i hayrette dedi ki:

– Ne? Ne? Penceremin önünde bana dahi görünerek beni o kadar korkutan hayal siz miydiniz Mösyö? Bu şatoda havfsız, helecansız bir dakika geçirmemiş olduğumdan zavallı asabıma o kadar zaaf gelmişti ki hayalattan bile korkar olmuştum.

Du Pont Emily'yi bu suretle korkutmuş olduğundan dolayı özürler diledi. Hikâyesinin bakiyesini de şu surette nakilde devam eyledi ki:

– Pencerenizin önünde gerek sizin ve gerek kendimin duçar olduğumuz şu felaketi düşünerek kemal-i ye's ile dalmış gitmiş olduğum bir gece, bila-ihtiyar bazı ahlarda figanlarda mı bulunmuşum ne olmuş, bu hâlin sizin sem-i merhametinizi celbetmesiyle pencereye geldiğinizi dördüm. Ah o zamanki helecanımı hiç sormayınız. Helak derecelerine gelmiştim. Size derhal ses verecek ve korkmamanız için kendimi tanıttıracak idiysem de her tarafta karakollar varken bunun imkânı mı olur? O gece avdetimde nöbetçiler benden korkarak bazıları bayılmışlar bile. Bana bu müsaadeyi veren nefer her

gece yanımda bulunsaydı, her gece pencerenize gelebilirdim. Fakat onun nöbeti üç dört günde bir geldiğinden beklemeye mecburdum. Nihayet bir gece yine pencerenizin karşısında iken sizi gördüğümde ses çıkaramazsam da bari harekâtımla, selamlarımla size dost olduğumu anlatmak için bazı işaretler, hareketler göstermeye cesaret aldım. Yine bir nöbetçi belasına tutuldum. Ayaklarının sedasını işitir işitmez kaçtımsa da herif epeyce cesurmuş. İtalyanlar cinden, hayalden pek korktukları hâlde bu nefer beni takibe bile cesaret etti. Aklıma bir hile gelmemiş olsaydı, mutlaka yakayı ele verirdim. Fena bir çığlık kopardım ki insan sedasına benzemezdi.

İşte bu çığlık onu da korkutup bayıltabildi. Ben de bu sayede ricata muvaffak oldum. Lakin ondan sonra nöbetçileri artık her yerde çift bulundurduklarından bizim için de terasalarda gezmek imkânı kalmadı. Kendimi eğlendirmek için ne yapmalı? Ele aldığım nöbetçi bana eski ve kırık bir şeştar buluverdiğinden onu düzeltip biraz da müzika çalmaya ve şarkılar okumaya başladım. Şayet bunları siz işitirsiniz diye hülya eyledikçe bahtiyar oluyordum. Hatta bu temenniyatım dahi husule geldi. Zira geçen akşamların birisinde sizin sedanızla bana nida olduğunu işittim. Nöbetçilerden korkarak cevap veremedim.

– Evet! Size ses veren bendim, fakat...

Emily sözünü bitiremedi. Bir şiddetli göğüs geçirerek sustu. Zira bir kelime daha söylemek lazım gelseydi Valancourt ümidiyle seslendiği hâlde Şövalye'nin Valancourt çıkmaması kendisini ne kadar meyus etmiş olduğunu anlatacak bir kelime söylemeliydi. Du Pont dahi kızın bu teessürünü anladı. Sözü biraz değiştirerek dedi ki:

– Bir akşam pek tuhaf bir şey oldu. Yine terasalara çıkmak için bizim gizli yoldan geçiyordum. Fakat bu yol öyle benim odadan doğruca terasalara çıkıvermiyordu. Şatonun hemen nısf[26] kadarını dolaşarak çıkıyordu ki kalın duvarların arasından geçen bu yol birçok salonlara da uğruyordu. Yani muhasara[27] zamanlarında başları sıkıldıkça salonlardaki halkı kaçırmak için yapılmıştı. Bir müddet

[26] nısf:yarı

[27] muhasara: kuşatma

yürüdükten sonra tamam bir yere geldiğimde etraftaki kapı arkasından kulağıma bazı sesler geldi. Birkaç kişi şiddetlice bir müzakere-i mühimmede bulunuyorlardı. Mesele dahi bu şatonun eski sahibesi olan Sinyora Laurentini'ye dairdi. Bir herif kendisine isnat olunan bir cinayetten beraatini ispat edecek sözler söylüyordu. Derken sizin de isminizi kale aldılar. Düşündüm ki bu gibi eşkıyanın hayalattan havfları pek ziyadedir. Şayet sizin hakkınızda dahi bir fena kastları varsa korkutup menedebilirim diye, onların söyledikleri sözlere münasebet alacak bazı kelimeleri de ben hem de boğuk ve mahuf seda ile söyledim. Bu oyunu iki defa oynamışımdır. İkisinde de muvaffak olmuşumdur.

Emily'yi daha ziyade hayret bürüdü. Dedi ki:

– Vay! O sedaları çıkaran da siz miydiniz? Aman yarabbi! Ben bu acibelerin hiçbir tevilini bulamamıştım. O zaman gerçekten korkmuştum. Duyulurum, yakayı ele veririm diye korkmadınız mı?

–Hayır, hiç korkmadım. Zira hesapla buldum, anladım ki Montoni bu gizli yolu bilmiyor. Bilseydi beni böyle mühim bir yolun müntehası olan o odaya koyar mıydı? Ele almış bulunduğum nöbetçi nefer dahi haber vermişti ki bu yolu kimse bilmez. Hatta efendileri olan Montoni bile bilmez. Montoni bu sedayı çıkaran kim olduğunu anlamak için pek çok tahkikata müsaraat eylediyse de bir şeye muvaffak olamadı. Hatta ondan sonra da birkaç defa yine bu yoldan kendilerini dinleyerek pek çok sırlarına vâkıf oldum. Sizin hakkınızdaki tehlikeli mütalaalarını bile anladım.

– Evet, evet! Anladım, ben bile korktum demiyor muyum?

Bundan sonra dahi Emily ile Du Pont gerek geçmişe gerek geleceğe dair birçok sözler söyleştiler. Ezcümle Emily anlattı ki Fransa'ya gittikleri zaman Languedoc'daki manastıra çekilecektir. Hatta başrahibesi ne zaman çaresiz kalırsa kendisine müracaat olunması hakkında bir vaat vermiş olduğunu bile hikâye eylemişti. Eğer bir kolayını bulup da hiç olmazsa pederinden kalma Vallée Şatosu'nu olsun Montoni'nin elinden kurtarabilirse ahsen-i âmâli[28] yine oraya

[28] ahsen-i âmâl: en güzel emel

çekilerek oturmak olduğunu da Du Pont'tan saklamadı. Du Pont ise Emily'ye temin eyliyordu ki Montoni'ye vermiş olduğu imzadan merkumun istifade edebilmesi dahi pek güçtür. Zira imzayı vermesi üzerinden pek çok zaman mürur etmeksizin kendileri dahi kurtulmuş olduklarından, elbette bir çaresine bakılabilecektir. Delikanlının şu sözü Emily'nin kalbinde epeyce bir ümit peyda ederek şayet bir gün halasının emlakini de Montoni'nin elinden kurtarabilir, Valancourt'a verir ve onunla tezevvüç ederse ne kadar bahtiyar olacağı bile hatırına geldiyse de, bunu Du Pont'a açmadı. Yalnız Du Pont, Valancourt'un rakibi sayılacağı için değil, ümidin bu derecesi kendisine bile pek baid[29] göründüğü için!

O gün güneş gereği gibi ufk-ı garbiye tenezzül eyledikten sonra Annette ve Ludovico'yu dahi uyandırarak yollarına tekrar düzüldüler. Ta vadinin içine kadar inerek Arno Nehri kenarına vasıl oldular. Bir büyük kayığa râkiben nehri geçtikten sonra akşamın takarrübüne de bakmayarak gece bile yürüyüp Pisa şehrine kadar vardılarsa da orada Fransa'ya gitmeye müheyya[30] bir gemi bulamadıklarına mahzun kaldılar. Pisa şehri pek çok âsâr-ı atika ile memlu olduğu ve hatta orada mail[31] yapılmış bir kule en mühim âsâr-ı acibe-i mimariyeden bulunduğu hâlde, bunların temaşası için bile orada vakit geçirmeyerek ertesi sabah erkenden tekrar yola çıktılar. Livorno (Livorna)'ya doğru takarrüp eyledikçe o güzel körfezi görmek ve derununda birçok gemiler müşahede etmek, Emily'nin kalbine pek büyük ferahlar vermeye başlamıştır.

Livorno'ya varır varmaz Du Pont limana giderek birkaç Fransız gemisi bulunduğunu haber aldı ki birisi de kariben Marsilya'ya müttehi-i hareketti.[32] Bir kere Marsilya'ya vardıktan sonra başka bir sandala râkiben Lion Körfezi içinde Narbonne İskelesi'ne çıkmak pek kolay olacaktı. Emily'nin müracaat etmek istediği manastırın en yakın yolu dahi bu iskeledendi. Marsilya'ya kadar kendilerini götürmek için kaptanla pazarlık keserek keyfiyeti Emily'ye anlattığı zaman, artık Fransa'ya kavuşmaklığın bu suretle taht-ı temine alın-

[29] baid: uzak
[30] müheyya: hazır
[31] mail: eğik
[32] müttehi-i hareket: harekete hazır

mış olması Emily'yi son dereceye kadar memnun eyledi. Zaten Du Pont dahi pek memnundu. Zira geçenlerde kendi alayının Fransa'ya müteveccihen yine buralardan geçmiş olduğunu da haber aldı ki bu hâlde Emily ile beraber Fransa'ya kadar gidebilecekti.

Mösyö Du Pont'un hadd-i zatında gayet kâmil ve civanmert bir adam olduğunu hükmetmeliyiz. Emily'nin gönlü bir başkasında olduğunu haber alması üzerine öyle saika-ı sevda ile kızı icbara,[33] tazyike girişmeyip onun hakkındaki sevdası semeresiz çıkacaksa bari samimi dostluğunu kazanmış olmak için gayet biraderane bir muamelede bulunuyordu. Binaenaleyh gemi yola çıkıncaya kadar Emily'yi beraber alıp her tarafı gezdiler. Liman üzerinde her milletten birçok adamlar görerek eğleniyorlardı. Gemilerin gelip gitmelerini temaşa bunlar için pek yeni şeylerden olmakla ziyadesiyle mucib-i iştigal oluyordu.

[33] icbar: zorlama

33
BLANC (BLANKI) ŞATOSU

Bundan sonra nazarımızı Fransa'nın Languedoc vilayetine tahvil edelim. Kont Villeroi'nın nezdine ki Marki De Villeroi'nın Saint Clair Manastırı civarında bulunan o meşhur şatosuna vâris olmuştur. Kârilerimiz tahattur edebilirler ki bir tesadüf Emily ile müteveffa pederini o taraflara götürdüğü zaman, bu şatoda kimse sakin olmayıp Blanc Şatosu'na o kadar yakın bulunduğunu anladığı zaman Mösyö Saint Aubert dahi pek ziyade istigrap eylemiş ve pek çok alaim-i teessür[1] göstermişti. Hatta baba kız hanesinde sakin oldukları ihtiyar Voisin dahi bu şatoya dair birtakım sözler söylemişti de, Emily'nin bile nazar-ı istigrabını celbetmişti.

Tamam Saint Aubert vefat etmiş bulunduğu 1584 senesindeydi ki, Villefort Kontu François de Beauveau [Buvo] amcası Marki de Villeroi'nın vefatı üzerine Blanc Şatosu'na malik olmuştu. Bu Marki de Villeroi gayet sükûti ve esrar küpü bir adam olup çend seneden beri Blanc Şatosu'nu bilkülliye terk etmişti. Şatonun muhafaza memuru olan kapıcı ile karısı dahi semtine bile uğramadıklarından, şato gereği gibi haraba yüz tutmuş olduğu misilli yeni sahibi burada bir sonbahar mevsimi geçirmek merakına da düşmüş olduğundan, bu esnada şatoyu bir de mükemmelen tamir eylemek mukarrerdi. Vakıa Kont'un zevcesi Paris'ten pek ziyade lezzet alıp kibar-ı nisvandan[2]

[1] alaim-i teessür: üzüntü belirtileri

[2] kibar-ı nisvan: itibarlı kadınlar

olmak hasebiyle derunlarında o kadar revnak[3] saldığı Paris salonlarını pek güçlükle feda edebildiyse de bu âli dağlar, latif ormanlar ve gotik tarz-ı mimarisinde yapılmış olan koca şato, bu nazik Parisli nazarında hiçbir letafet tasvir edemediklerinden mümkün mertebe serian yine Paris'e dönmek kararıyla kocasına bu fedakârlığı edebilmişti.

Kont'un ilk zevce-i müteveffiyesinden[4] iki çocuğu vardı. Birisi Henri namında erkek ki yirmi yaşında olup hizmet-i askeriyeye de girmişti. Diğeri ise Blanche [Blanş] namında bir kız olup henüz on sekiz yaşına giriyordu. Bu kızda öyle bir cemal ve hüsn ve cazibe ve eda vardı ki üvey validesi dahi az genç, az güzel değil idiyse de Blanche'ın ter ü taze cemaline mukabil kendisi pek bayağı kalmasın diye kızcağızın ikmal-i tahsil ve itmam-ı terbiyesini[5] bir manastıra havale ettirmişti.

Paris'ten müfarakat kaziyesinden maada Blanche'ın manastırdan çıkarılması meselesi dahi kontes cenaplarını ziyadesiyle bizar eylemiş idiyse de, manastırdan çıkacak olan güzel Blanche Paris salonlarında üveyvalidesiyle cemal[6] müsabakasına çıkacağına, Blanc Şatosu gibi ücra bir mahalle tebaüd[7] edeceğini olsun mucib-i tesliyet bulmaktaydı. Blanche'a gelince dirilerin mezarı olan şu manastırdan çıkacağını haber aldığı zaman yeniden dünyaya gelecekmiş gibi bir ferah ve inbisata[8] nail olmuştu. Nasıl olmasın ki ormanların o latif gölgeleri altında o vâsi sahralarda istediği gibi koşup gezmek, bir manastırın dört duvarı arasında kapanıp kalmaya asla makîs[9] olamaz. Binaenaleyh pederiyle üvey validesi kendisini manastırdan almaya geldikleri zaman, genç kız sevincinden zıp zıp sıçramaya başladıysa da, tamam o masum rahibelerden ayrılırken yine gözlerinden biraz yaş boşanmasını menedemedi.

Esna-yı rahta[10] üvey validesinin hizmet-i refakatinde bulunan Matmazel Bearn ile Paris'e dair ettiği hasbihaller Blanche'ın kulağına

[3] revnak: parlaklık
[4] zevce-i müteveffiye: ölmüş olan eş (kadın)
[5] ikmal-i tahsil ve itmam-ı terbiye: eğitim öğretimin tamamlanması
[6] cemal: güzellik
[7] tebaüd (et-): uzaklaşmak
[8] inbisat: yayılma; rahatlama
[9] makîs (ol-): benzemek
[10] esna-yı rah(ta): yolda

bile girmeyerek her yol döndükçe yeni bir levha-ı tabiat suretinde münceli[11] olan menazır-ı tabiatı[12] gözleriyle yiyecek derecelerde haris bulunuyor ve bu temaşasına dalıp gidiyordu.

Blanche pederi ve üvey validesiyle tamam yedi gün yedi gece seyahatten sonra Blanc Şatosu uzaktan nümayan oldu. Bu güzel mahallin daha uzaktan temaşası, kızcağızı o kadar sevindirdi ki, akşam oraya vasıl oluncaya kadar sabırsızlığından araba içinde durup oturamıyordu. En evvel şatonun gayet mürtefi[13] olan kulesi görünerek takarrüp eyledikçe damları, pencereleri ve nihayet iri gotik kemerli kapısı da nümayan olmuştu. O zamanın her manastırında olduğu gibi, Blanche'ın dahil olduğu manastırda dahi eski dindar şövalyelerin romanlarından başka tenezzüh kitapları olmadığından, Blanche bunları okuya okuya şatolardaki büyük madamların ve onlara can u gönülden safiyane âşık olarak onların aşkıyla düşmanlarına kılıç çeken cesur şövalyelerin ahvalini güzelce öğrenmişti. Binaenaleyh Blanc Şatosu'na vardığı zaman dahi kendisini işte böyle şövalyeler hikâyat-ı acibesi içine girmiş kıyas ederek güya bir büyük madam dahi kendisi imişcesine kalbinde birtakım ferahlı hisler peyda olmuştu.

Âdet-i kadime[14] iktizasınca şatonun senyörü geldiği zaman şatonun büyük kulesinden çan çalınarak şato halkına ve ahali-i mütecavireye[15] senyör hazretlerinin teşrifleri ilan edilmek lazım gelir idiyse Blanc Kulesi'nin çanı haraplıktan dolayı düşmüş olduğundan, uşaklardan birisi bir viran duvar üzerine çıkarak bu ilanı yüksek seda ile icra eyledi. Kontes ise bu yerleri hiç sevmediğinden şatoya vardığı zaman bir kere etrafına bakınarak kocasına:

– Ne kasvet-engiz yerler! Kont hazretleri umarım ki koca bir mevsim-i harifi[16] burada geçirmeye siz dahi tahammül edemeyeceksiniz, dedi.

Kont bu sözden hoşnut olamayarak:

[11] münceli (ol-): parlamak
[12] menazır-ı tabiatı: tabiat manzaraları
[13] mürtefi: yüksek
[14] âdet-i kadime: eski âdet
[15] ahali-i mütecavire: komşu, çevredeki ahali
[16] mevsim-i harif: sonbahar mevsimi

– Madam! Ne kadar kasvet-engiz yerler olsa dahi âba ve ecdadımın mevasıdır.[17] Ben hoşlanırım. İşlerin gidişine göre burada ne kadar kalmak lazım gelirse kalırım! cevabını verdi.

Şatonun kapıcısı ve onun karısı ile bir de efendilerinden evvel Paris'ten gelip şatoyu mümkün mertebe temizlemiş olan uşaklar, hizmetçi kızlar Kont ve Kontes'i istikbal eylediler. Hemen serian her tarafı gözden geçirmiş olan Blanche gördü ki şatonun her tarafı kadim ve gotik olmayıp, birçok binalar dahi yeni tarz-ı mimari üzere yapılmışlardır. Mefruşat dahi bina ile mütenasiptir.[18] Yani şatonun kadim olan yerlerinin mefruşatı dahi kadim olup, parmak kalınlığındaki kadifeler, eğerçi solmuş ve sırmaları kızarmışsalar da kumaşların metanetine[19] bir şey olmamıştır. Sonradan yapılmış olan dairelerin mefruşatı dahi hep tarih-i inşalarıyla mütenasiptirler.

Kontes bir salona girerek def-i hararet[20] edecek bazı meşrubat içtiği sırada Kont ve oğlu Henri ve kızı Blanch bütün daireleri gezmeye başlamışlardı. Kontes kendi yanında bulunan kapıcı karısına sordu ki:

– Bu mukassi[21] yerde ne zamandan beri ikamet ediyorsunuz?

– Gelecek Saint Jerome yortusunda yirmi sene olacak Madam!

– Hem de hemen yalnız başınıza demek olarak bu kadar uzun zamanı şu viran yerde nasıl geçirdiniz?

– O! Gece gündüz burada oturmadık Madam! Müteveffa Mösyö Le Marki cenge gittiği zaman bu şato o kadar tenha kalmıştı ki kocamla ben âdeta yapyalnız olduğumuzdan, şurada orman kenarında kömürcülerin, oduncuların hanelerine giderek onlarla beraber zaman geçirmeye mecbur olduk. Aralıkta bir gelip şatoyu gezerek süpürür, temizlerdik. Muharebeden sonra dahi müteveffa Mösyö le Marki buraya avdet etmedi. Binaenaleyh burası eski revnakını alamadı. Evvelki mamuriyetine, şenliğine nispetle nasıl harabe ve tenha kaldı Madam! Hele müteveffiye hanımım Madam la Markiz

[17] meva: yuva; ocak
[18] mütenasip: uyumlu
[19] metanet: sağlamlık
[20] def-i hararet (et-): hararet gidermek
[21] mukassi: kasvetli; sıkıcı

burasını pek severdi. Henüz yeni gelin olduğu hâlde buraya ilk gelmiş olduğu zamanki hâli asla unutamayacağım. Ah ne de güzeldi! O günleri bir daha nerede göreceğim Madam!

Zavallı köylü kadıncağız duygusundan, düşüncesinden başka türlü söz söylemek riyakârlığını öğrenmemiş olduğundan, bu sözleri yeni madam beğenecek diye muntazır[22] iken Kontes cenapları bu sözleri bilakis kendisi için bir tahkir olmak üzere bi't-telakki[23] âdeta kadıncağızı karşısından def' ve teb'id[24] eyledi. Badehu kendi hizmetçilerinin delaletiyle kendine tahsis edilen daireye çekildi.

Blanche'ı hiç sormayınız, genç güzel Blanche'ı! Akşamın gereği gibi takarrüp etmiş olması üzerine gece hulul etmeksizin şatonun mümkün mertebe daha çok yerlerini görmek için cevelanda devam eyliyordu. Her pencerenin kemeri içine girerek etrafın oradan görünüşü nasıl olduğunu tecrübe eyliyordu. Çayırlara, ormanlara ve safi mavi renkli semaya doğru nezareti gayr-ı mahdud olan pencereler ne kadar zevkine gidiyorlarsa da bilhassa denize doğru nezaret veren pencereler daha ziyade hoşuna giderek babasının böyle bir malikânesi olduğu hâlde şimdiye kadar buraya hiç gelmemiş olduğuna ve bütün köylüler şu ferah-feza[25] yerlerden istifade eylemekte bulundukları hâlde kendisinin şimdiye kadar bir manastırın duvarları arasında ömür geçirmiş olduğuna teessüfler etmeye başladı.

Blanche bir odaya daha girdi ki orada kapıcının karısı Dorothee pencerelerin pancurlarını kapıyordu. Blanche'ın girdiğini anlayamayarak arkasına döner dönmez kızı görünce, kadıncağız o kadar korktu ki âdeta korkusundan bayılmak derecesine geldi. Hemen Blanche'a:

– Vay Matmazel siz miydiniz? dediyse de kadının çehresinde nümayan olan havfın, telaşın derecesi yalnız bu sözden anlaşılabilecek kadar değildi. Kadın daha ziyade korkmuştu. Hatta bir aralık:

– Bereket versin ki siz imişsiniz. Siz olduğunuzu bilseydim bu kadar korkmazdım! sözünü de ağzından çıkarıp oralarda daha pek ziyade korkacak şeyler olduğunu da anlatmışsa da Blanche:

[22] muntazır (ol-): ummak
[23] bi't-telakki: kabul ederek
[24] def' ve teb'id (eyle-): kovmak
[25] ferah-feza: iç açıcı

– Vay buralarda daha ziyade korkacak ne varmış, sualini irad eylediği zaman Dorothee, kızı korkutmamak için hemen tebdil-i lisan[26] ederek:

– Hayır, hayır! Latife ettim Matmazel, ben de korkmadım. İhtiyar değil miyim ya? Az buçuk bir şey beni korkutuverir, diye sözü çevirdi. Şunları da ilaveten dedi ki:

– Oh Kont hazretlerinin teşrifleri ne kadar isabet oldu. Allah'a çok şükür şatomuz yine şenlenecek. Lakin siz şatoyu gezeyim derken yolunuzu şaşırmışsınız. Asıl ikametgâhınız olan yerlerden uzak düşmüşsünüz. Sizi pederinizin, validenizin bulundukları tarafa götüreyim mi?

Blanche, Dorothee'nin sevkine tabi oldu. Esna-yı rahta bir galeriyi Dorothee'ye tarif ederek onun müntehasındaki kapının nereye çıktığını sordu. Bu sualden Dorothee o kadar korktu ki, sapsarı kesilip hatta Fransız köylülerinin böyle şeylerde mutatları olduğu üzere bir de istavroz çıkardı. Nihayet Blanche kemal-i masumiyetle sualini tekrar etmesi üzerine Dorothee haber verdi ki, bu kapı yekdiğerine muttasıl ve müteselsil[27] birçok dairelere doğru yol verirse de kim bilir ne kadar senelerden beri o dairelere hiçbir insanoğlunun ayak attığı yoktur. Hatta ilaveten şunu da söyledi ki:

– İşte müteveffiye hanımımız Madam la Markiz o dairelerin birisinde vefat etmiştir. O günden beri bu dairelere ayak atmaya cesaret bulamamışımdır.

Bu sözleri söylerken Dorothee'nin gözleri yaşla dolduğundan Blanche kadıncağıza başka sualler irad edemedi. Odasına vardı. Orada validesinin ruhu için o kadar halisane ve müteabbidane bir dua okudu ki, manastırda bulunduğu zaman dahi bu kadar halisane hiçbir dua okuduğu yoktu.

Ertesi gün için Kont kuşluk taamını şatoya epeyce mesafede olan bir köşke tertip ettirmiş ve oğlu Henri dahi familyayı oraya kadar götürecek olan bir güzel ve yaldızlı sandalı, şato yanındaki iskeleye

[26] tebdil-i lisan (et-): sözü değiştirmek

[27] muttasıl ve müteselsil: bağlı ve bitişik

celbettirmişti. Sabahleyin erkenden cümlece bu sandala binilerek girişli çıkışlı sahillerden mezkûr köşke kadar vardılar.

Bu seyahat-i bahriye[28] bir saat kadar imtidad etmişti. Köşk mümkün mertebe silinmiş süpürülmüşse de tahtalar üzerinde boyadan eser kalmaması ve mefruşatın pek ziyade solgun bulunması kaç seneden beri buraya kimselerin gelmemiş olduğunu tahmin ettirebilirdi. Lakin her tarafı ağaçlık ve deniz üzerine nezaret-i kâmileye malik güzel bir yerde güzel bir şato idi. Ayakları altında bahr-ı muhit[29] ve başları üzerinde sema-yı mînâ-renk[30] bulunduğu hâlde orada bir kuşluk taamı ederek taamdan sonra dahi etrafta dur u dıraz[31] bir gezinti yaptılar ve güneş ufk-ı garbiye doğru epeyce meyletmiş olduğu bir zamanda yine sahile inip sandallarına bindiler. Akşamın deniz safası o kadar ziyade idi ki deniz üzerinde ziyade vakit geçirmeye medar olsun diye engine doğru biraz açılmaya bile heves ettiler. O zaman sahilde gayet güzel, yeşil sarmaşıklar içinde birtakım kuleciklerin sivri tepeleri görüldüğü gibi birçok kadın sedalarının yek-aheng olarak ilahi okudukları da işitildi. Blanche:

– Bu sedalar bir akşam ibadetidirler! Bizim manastırda dahi okunur, diye nagamat-ı varideye[32] aşina çıktı. Kont dedi ki:

– Öyleyse demek olur ki bir manastır kurbündeyiz.

O zaman sandal epeyce yüksek bir burundan dönünce Saint Clair Manastırı bütün bütün meydana çıktı. Manastırın bir tarafında birtakım münhedim[33] kemerlerin âsâr-ı bakiyesi[34] görülmekte olduğundan bunlardan anlaşıldı ki manastır vaktiyle daha büyük olduğu hâlde harap olan yerleri tamir olunamadığından şimdi küçülmüştür.

Kont kürek çekenleri durdurarak duayı istima[35] eyledi. Nagamat-ı ilahiye cümleden ziyade Blanche'a tesir eylediğinden mütedeyyin kızcağızın gözleri yaşla dolmuş ve kalbi dahi nagamatla beraber semt-i illiyyîne[36] doğru yükselmişti. O aralık hepsi beyazlar giymiş

[28] seyahat-i bahriye: deniz yolculuğu
[29] bahr-ı muhit: okyanus
[30] sema-yı mînâ-renk: lacivert renkli gökyüzü
[31] dur u dıraz: uzun uzadıya
[32] nagamat-ı varide: erişen, duyulan nağmeler
[33] münhedim: yıkılmış
[34] âsâr-ı bakiye: kalıntılar
[35] istima (eyle-): dinlemek
[36] semt-i illiyyîn: cennetin en yüksek tabakası

olan rahibelerin manastırdan çıkarak civarındaki ormana doğru tavaf suretinde bir alay gösterdikleri görüldü. Kontes dedi ki:

– Aman bu rahibeler de, okudukları şeyler de insana ne kadar kasvet veriyorlar! Ölüm ayaklanmış da alay gösteriyor zannolunur. İşte akşam karanlığı da bastı. Çabuk şatoya avdet edelim. Oraya vasıl olmazdan evvel gece hulul etmiş olacak.

Kont etrafını gözden geçirdikte gördü ki ortalığın bu kadar kararmasına sebep vaktin geçliği olmaktan ziyade mağrip[37] tarafına gayet siyah bulutların yığılmış olması kaziyesiydi. Deniz kuşları dahi kendilerine mahsus olan vahşiyane çığlıklarıyla karaya doğru koşup kaçıyorlardı. Bu hâller kariben bir bora kopacağına delalet ederler. Kürekçiler olanca kuvvetleriyle küreklere sarıldılarsa da uzaktan uzağa işitilmeye başlayan gökgürültüleri serian[38] takarrüb eyliyordu. Biraz sonra iri taneli bir yağmur bile ilk kataratını[39] düşürmeye başladı.

Havanın gittikçe artan şiddetiyle şatonun mesafesini mukayese eden Kont bu havada şatoya kadar varılamayacağını hükmederek ondan evvel bir melce[40] olmak üzere sandalın istikametini manastıra tahvil ettirdi. Hava gittikçe azıyordu. Kontes ile Matmazel Bearn o kadar korkup delicesine çığlıklar koparmaya başladılar ki Kont'u da, sandalcıları da şaşırtıyorlardı. Blanche ise hem fırtınanın şiddetinden korkarak hem de bahr-ı gazab-nâkin[41] o azamet-i fevkaladesine[42] hayran kalarak hiç sesini çıkarmıyordu.

Bin zahmetle manastırın bulunduğu sahile varıp başrahibeye haber göndererek orada barınmalarını rica eylediler. Ekseriya bu misilli manastırlar hariçten hiçbir kimseyi kabul etmezlerse de Saint Clair tarîki de o kadar târik-i dünya[43] olmadığından erkekleri "parluar"[44] denilen ve hariçten gelenlerle konuşmaya mahsus olan salonda alıkoymak üzere yalnız kadınlar manastır derununa kabul olundular.

[37] mağrip: batı
[38] serian: hızla
[39] katarat: damlalar
[40] melce: sığınak
[41] bahr-ı gazab-nâk: kudurmuş deniz
[42] azamet-i fevkalade: olağanüstü büyüklük
[43] târik-i dünya (ol-): dünyadan el çekmek
[44] parluar: (fr.parlour) ziyaretçi kabul yeri

Fırtına gittikçe şiddetini arttırarak devam eyliyordu. Akşam gereği gibi hulul eyledikte bir çan çalınıp rahibeleri akşam ibadetine davet eyledi. O sırada Blanche bir pencereden denize baktıkta uzaktan uzağa bir gemi gördü ki kâh iki dalganın arasına gömülerek, hemen bütün bütün kaybolup gidiyor, kâh bir dalganın üzerine çıkarak sanki bulutlara karışıyordu. Akşamın karanlığı dahi bulutların zulmetine munzam[45] olduğundan çakan şimşeklerin ateşi gözleri kamaştırıyordu. Blanche sair rahibelerle beraber mabede girerek şu geminin halâsı için dil ü candan dualar okumaya başladı.

Kont kendi şatosuna adamları gönderip arabalar celbetmişti. Biraz sonra arabalar gelerek bindiler. Meğer buradan şatoya kadar gayet kestirme bir yol varmış. O yoldan çarçabuk şatoya geldikleri zaman mesafenin azlığına cümlesi taaccüb[46] eylediler.

Şato halkı salonda içtima eyledikleri zaman deniz tarafından işitilen bir top sedasından Kont anladı ki, bir geminin başı sıkılarak istimdad[47] eyliyor. O zaman Blanche manastırdayken gördüğü gemiyi pederine haber verdi. Kont hemen uşaklarını ellerinde meşaleleriyle deniz sahiline koşturup oğlu Henri dahi bunlara kumanda ediyordu. Sahilden ziyaları gören gemi halkı avazları çıktığı kadar haykırarak bir şeyler sordukları gibi, sahilde bulunan şato halkı dahi avazları çıktığı kadar haykırarak bunlara cevap veriyordu. Kontes bu korkunç hâlleri de beğenemeyerek şikâyette devam eyliyordu. Nihayet Henri soluk soluğa avdet ederek geminin liman içine demir bırakabildiğini ve bütün sandalları gemi derununda olanların imdadına gönderdiğini haber verdi. O zaman kont emreyledi ki, bu yolculardan civardaki köyde yer bulamayanları kâmilen şatoya misafir kabul olunsunlar.

Kont'un bu müsaadesi üzerine Blanc Şatosu'na iltica eden yolcular meyanında bizim Livono'da bıraktığımız Emily Saint Aubert ve Du Pont ve Ludovico ve Annette dahi mevcuttular ki Lion Körfezi'ndeki seyahatleri işte buraya ilticaya müncer olmuş. Bunlar Kont tarafından gayet nazikâne ve misafirperverane bir surette kabul olundular.

Emily daha o akşamdan tezi yok Saint Clair Manastırı'na git-

[45] munzam (ol-): eklenmek
[46] taaccüb (eyle-): şaşırmak
[47] istimdad (eyle-): yardım istemek

mek istediyse de bu kadar korku ve yorgunluktan sonra yerinden bile kımıldanmaya muktedir olamadı. Du Pont dahi kontesin eski aşinalarından çıktı. Hatta SaintAubert'in namı bile Kont için meçhul değildi. Binaenaleyh bu muarefelerin teceddüdü üzerine Kontes'in bir kat daha tezayüd[48] eden eltaf-ı mihman-nüvazisi[49] Emily'de ilk peyda olan âsâr-ı tevahhuşu[50] kâmilen izale eyledi. Ilele Blanche safvet-i kalbiye hususunda Emily'ye bile faik bir melek-siret[51] olduğundan, iki genç kız arasında birkaç çeyrek saat zarfında kuvvetli ve safiyane bir dostluk peyda oluverdi.

Öte tarafta Annette denizde geçirdikleri tehlikeleri öyle bir telaşla hikâye eyliyordu ki şatonun uşakları dahi ondan az telaşla dinlemediklerinden, peyda olan gürültü ve şamata dahi Kontes'in sinirlerine dokundu. Nihayet bir emir gönderip Annette'i ve onu dinleyenleri susturmaya kadar âsâr-ı tahakkümünü gösterdi.

Bunca zamandan beri gerek gönül üzüntüsünden gerek yol zahmetlerinden dolayı artık istirahata ihtiyacı artmış bulunan Emily erkenden kendisine tahsis edilmiş olan odaya çekilip yatağına girdiyse de burada dahi uyku denilen nimet kolay kolay zuhur eder mi ya? O müthiş İtalya'dan kurtulup sevgili vatanına, Fransa'ya avdet eylemiş ve işte bi't-tesadüf pederinin vefat eylediği ve defnolunduğu yerlere düşmüş bulunduğundan nice bin ihsas-ı mukaddese[52] kalbini pür-helecan eylediği gibi, bunlar meyanında Valancourt dahi mevcuttu. Şu mahallerden müfarakati[53] üzerine bir sene hem de bir uzun ve müthiş sene geçmiş. Valancourt mutlaka berhayattır ya, fakat acaba hâlâ kendisini seviyor mu? Unutmamış mı? İşte bu mütalaalar dahi kızcağızın uykusunu geç vakte kadar tehir eylediyse de, nihayet yarın sabah erkenden Valancourt'a bir mektup yazarak kariben mülakat dahi edince bütün ahvalin hakayıkını öğrenebileceği ümidi, Emily'nin kalbine rahat verdi. Uyku dahi galebe etmekle derin bir uykuya gitti.

[48] tezayüd (et-): artmak
[49] eltaf-ı mihman-nüvazi: misafirperverce lutuflar
[50] âsâr-ı tevahhuş: ürkme belirtileri
[51] melek-siret: melek huylu
[52] ihsas-ı mukaddese: kutsal duygular
[53] müfarakat: ayrılma

34
AVDET

Blanche, Emily'den o kadar hoşlanmıştı ki ertesi gün gerek pederi namına ve gerek kendisi Emily'in şatoda ikametini biraz daha temdid[1] etmesi için ricalara başladı. Bunların oturdukları odadan Saint Clair Manastırı'nın kulelerinin uçları görünüyordu. Emily asıl maksadı bu manastıra ilticadan ibaret bulunduğunu Blanche'a anlatınca, masum kızcağız kemal-i teessürle dedi ki:

– Nasıl nasıl? Manastıra mı iltica edeceksiniz? Ben manastırdan daha geçen hafta çıktım. Şu çayırlarda, ormanlarda kemal-i serbestîyle koşup gezmek safası hiç manastırdaki mahbusiyete kıyas olunabilir mi?

Emily bu ilticası bütün müddet-i ömrü için olmayacağını anlattı. Blanche dedi ki:

– Velev ki muvakkat olsun. Ben rahibelerin ne olduklarını bilirim. Onlar insana kendilerini gayet bahtiyar göstererek insanı kandırmaya çalışırlar. Ne kadar hud'akâr[2] olduklarını öğrenmişimdir.

Mükrim Blanche, masum dostu Emily'yi alarak ormanları gezmeye çıktılar. Emily pederiyle beraber geldiği zaman bir kısmını görmüş olduğu bu yerlerdeki hatıratının teceddüdüyle[3] mütehassis oluyordu.

[1] temdid (et-): uzatmak
[2] hud'akâr: hilekâr
[3] teceddüd: yenilenme

Badehu şatoya avdetle Blanche dün kendisinin gezip görmüş olduğu daireleri, salonları, odaları Emily'ye gezdirip gösterdi. Dorothee dahi beraberlerinde olup gerek bu kadının hâli, gerek şatonun ahvali Emily'nin nazar-ı dikkat ve ihtimamını celp ederek buralarıyla Udolf Şatosu'nu mukayeseye girişiyordu. Hatta bu şato hakkında Mösyö Du Pont ile sair köylülerin haber vermiş oldukları birtakım hususat-ı acibe ve garibe bile kızın hatırına gelerek vakıa burası Udolf gibi vahşi bir yer değilse de, buralarda dahi mevcudiyeti hikâye olunan acayip ve garaib Udolf'dan aşağı olmadığını düşünüyordu.

Gariptir ki ihtiyar Dorothee, Emily'nin ne kadar nazar-ı dikkatini celbeyliyorsa Emily dahi Dorothee'nin nazar-ı dikkatini ondan az celbetmiyor. Kocakarı iki gözlerini bir kere Emily'ye diktiği zaman bir daha ayıramayacak derecelerde dalıp gidiyor. Fakat Emily bu hâle dikkat edemedi. O yalnız şatoyu düşünüyordu. Hatta pederi ölüm yatağında iken bu şatonun ismini işitince nasıl müteessir olmuş bulunduğunu bile, tahattur ederek gece yarısında işitilen müzika sedalarına varıncaya kadar her şey birer birer kızın hatırına vürud etmeye başladılar.

İşbu hatıratından bir kısmını Dorothee'ye dahi anlatarak o nagamat-ı leyliyenin[4] hâlâ işitilip işitilmemekte bulunduğunu Dorothee'den sual eylediği zaman kocakarı Emily'nin bu sualinden pek ziyade memnun olarak âdeta bir eski aşinasına cevap veriyor tavrıyla dedi ki:

– Hâlâ Matmazel! Hâlâ işitiliyor!!

– Ey nihayet bu müzikayı çalan zatın kim olduğu anlaşılabildi mi?

– Hayır Matmazel, hayır! Anlaşılacağı da yok. Yahut daha doğrusu bunun nasıl bir harika olduğunu ahali anladı da, daha ziyadesini merak dahi etmemeye alıştı.

– Niçin takip ederek kim olduğunu mutlaka görmeye çalışmadılar? Elbette bunda dahi bir hikmet vardır.

– Takip mi? Ah Matmazel, hiç ervah-ı gaibeyi[5] takip mümkün olur mu?

[4] nagamat-ı leyliye: gece nağmeleri

[5] ervah-ı gaibe: görünmeyen ruhlar

Emily gülümsedi. Bu misilli ahval-i acibenin hiçbiri sebepsiz, hikmetsiz olamayacağını kızcağız Udolf Şatosu'nda pekâlâ tecrübe etmiş idiyse de, o zamanlar Avrupa'nın her tarafında ervah-ı gaibeye itikat o kadar çoğalmıştı ki "ervah-ı gaibe!..." denildiği anda halkın zihni daha öte tarafa geçip de hiçbir şey aramaya mütecasir[6] olamazdı. Emily bile zünun-ı batılaya[7] en az mutekid olanlardan bulunduğu hâlde pek çok defa sebebini anlayamadığı havarıktan[8] ürküp korkmamış mıdır?

Blanche bunların sözlerini dinledikten sonra o müzikanın nasıl bir şey olduğunu ve ne zamandan beri işitilmekte bulunduğunu sordu. Dorothee dedi ki:

– Sevgili hanımımız müteveffiye Madam de La Markiz'in vefatından beri.

Blanche yarı korkarak yarı gülerek tekrar dedi ki:

– Umarım ki ervah-ı gaibe bizim bu şatonun semtine uğramazlar. Değil mi?

– Dediğim günden beri bu müzikayı daima işitmekteyim. Aradan çok seneler geçtiyse de hâlâ dünkü vaka gibi bilirim. Ondan daha yeni olan çok şeyleri unutmuşsam da, en eski şeyler nasılsa hiç hatırımdan çıkmıyorlar.

Dorothee bu sözleri söylerken hep Emily'nin yüzüne bakmakta olduğu gibi sözün bakiyesinde dahi gözlerini Emily'den ayıramayarak dedi ki:

– İşte bu Matmazel dahi bana Madam La Markiz'i ihtar ediyor. Aman yarabbi! Ne kadar müşabehet! Madam la Markiz buraya ilk geldiği zaman aynı bu gözler, bu çehre, bu tebessümdü. Evet ah o zamanlar müteveffiye Madam la Markiz henüz tebessüm de ediyordu.

Blanche: – Ondan sonra artık tebessüm etmedi mi?

Dorothee cevab-ı nehy[9] makamında olarak başını kaldırdı ve sükût eyledi. Emily kocakarının gözlerinde iri iri yaş katreleri birikmiş olduğunu görerek o da birtakım suallerle kadıncağızın ıstırabını

[6] mütecasir (ol-): cesaret etmek
[7] zünun-ı batıla: batıl inançlar
[8] havarık: harikalar; olağanüstü şeyler
[9] cevab-ı nehy: olumsuz cevap

arttırmak istemedi. Bahusus o esnada Kont ve Kontes ile Mösyö Du Pont'un bahçelerde gezinmekte olduklarını görünce kendi hakkındaki inayat-ı misafir-nevazîlerine[10] teşekkür etmek için onların yanlarına vardı. Esna-yı mükâlemede Saint Clair Manastırı'na gitmeyi ve orada pederinin kabrini de ziyaret etmeyi arzu eylediğini Kont'a da anlattıysa da, Kont'u bu niyetlerine o kadar muhalif buldu ki onun tarafından da gösterilen musırrane[11] teklifler üzerine şatodaki misafirliği daha ziyade uzatmaya razı oldu.

Maahaza başrahibeye bir mektup yazarak buralara avdet eylediğini bildirdiği gibi Mösyö Quesnel ile Valancourt'a dahi mektuplar yazdı. Hatta Valancourt'a yazacağı mektubu nereye göndereceğini de bilmediğinden Gaskonya'da sakin olan biraderinin şatosuna gönderdi.

O akşam Matmazel Blanche dahi beraber olduğu hâlde civardaki köye ve ihtiyar Voisin'un hanesine gitti. Pederinin vefat eylediği bu haneye takarrüb eyledikçe ihtisasatı artıyordu. Vakıa felaket-i mezkûrenin üzerinden bir sene mürur etmiş olarak yüreğinin yarası artık iltiyam-pezir[12] olmuşsa da herhâlde bu hanenin ziyareti kızcağızın bütün asabını sarsıyordu. İhtiyar Voisin hâlâ berhayat[13] olup kapısının önüne oturmuş olduğu hâlde hafidlerinin[14] oyunlarını temaşa etmekte ve bunları hem himaye ve muhafaza eyleyerek hem de aralıkta bir kere birkaç kelimat-i pirane[15] ile bazılarını bazıları aleyhine teşvik etmekteydi. Emily'yi görür görmez Sant Aubert'in kızı olduğunu tanıyarak bu mülakattan dolayı pek ziyade bahtiyar göründü.

Emily pederinin vefat etmiş olduğu odaya kadar girmeye bir türlü cesaret bulamadı. Oraya girip de teessürat-ı muhakkakasıyla Blanche'ı muazzep ve bizar etmektense, bunu bir başka zamana bırakarak yalnız Voisin ile görüşüp konuştuktan sonra bu fakir ve safî köylülerin bahtiyarlıklarına gıpta ederek avdet eyledi.

[10] inayat-ı misafir-nevazî: misafirperver lütuflar
[11] musırrane: ısrarlı
[12] iltiyam-pezir (ol-): iyileşmek
[13] berhayat: hayatta
[14] hafid: torun
[15] kelimat-i pirane: yaşlılara yakışır sözler

Kızlar köye gitmiş oldukları esnada şatoda dahi Kont ile Du Pont arasında bir mülakat ve hasbihal sebk eylemiştir. Emily'den ümidini külliyen kat' etmekle beraber gönlündeki muhabbeti bir türlü men ve mahvedemeyen Du Pont bütün esrar-ı âşıkanesini[16] Kont'a anlatmıştı. Zaten Matmazel Saint Aubert hakkında dahi iktiza eden malumatın kâffesini Kont'a vermiş olduğundan, Kont artık safvet ve sadakat ve vefa ve sebatını tanımış olduğu Emily'yi diğer âşıkın sevdasından çevirmek kabil olamayacağını görmüş ve Du Pont'a ona göre nasihatlar, teselliler vermişti.

Maahaza Kont'un verdiği nasihatlar da Du Pont'u bilkülliye meyus dahi bırakacak şeyler değildiler. Bu meselede yavaş yavaş gayret olunarak belki bir zaman olup da Emily'yi yola getirmek kabil olacağını ve kendisi dahi bu gayrette kusur etmeyeceğini anlatmıştı. Hele Emily ve Blanche dahi avdet ederek ertesi gün Gaskonya'ya kendi familyası nezdine gidecek olan Du Pont ile hemen o akşamdan vedalaşmak lazım gelince, Emily bu âlicenap ve âli-hulk[17] delikanlıya o kadar muhibbane bir resm-i veda icra eyledi ki başkası olsaydı, Emily gönlünün sevdiği adamdan ayrılıyor zannederdi. Kont anladı ki bu hâl hem Du Pont'un Emily'ye karşı muhafaza eylediği etvar-ı merdane ve safiyanenin mükâfatıdır, hem de kızın kadirşinaslığının muktezasıdır. Bu müşahede o kâmil ve fazıl Kont'un ikisi hakkındaki takdiratını da takviyeye hizmet eyledi.

Birkaç gün sonra Emily Mösyö Quisnel'den cevap aldı. Gelen mektup tamam zavallı kızcağızın tahmin eylediği derecelerde bikaydane ve soğuktu. Yeğeninin çekmiş olduğu bunca cefalardan müteessir görünmediği gibi onlardan kurtulup da Fransa'ya kavuşmuş olmasından dolayı hiç de eser-i memnuniyet göstermiyordu. Kont Morano ile izdivaca razı olmamış bulunduğundan dolayı hâlâ kıza tekdir-âmiz[18] sözler yazarak bu genç adamın pek asilzade, pek zengin bir şey olduğunu tafsil edip duruyordu. Yalnız Montoni hakkında kendisi dahi tashih-i efkâr eylemiş olduğundan, bu habisin aleyhinde bir hayli satırlar yazmıştı. Vallée hakkında dahi malumat ita ederek

[16] esrar-ı âşıkane: aşk sırları
[17] âli-hulk: yüksek ahlaklı
[18] tekdir-âmiz: azarlayıcı

icar ve isticar mukavelesinin müddeti yakında münkaziye olacaksa da Emily'nin servet ü sâmânı[19] burada ihtiyar-ı ikametine[20] müsait olmayacağından bahisle, eğer Saint Clair Manastırı'na çekilirse isabet etmiş olacağını tasdik eyliyordu. İhtiyar Theresa'e dair Emily'nin sorduğu suallere hiçbir cevap yazmayıp fakat pederinin bankacısı müdir-i umuru olan Mösyö Motteville'e dair bazı malumat veriyordu ki bu adam işlerini epeyce yoluna koymuş olduğundan borçlarına bir miktar para verebileceğini ümit ettiriyordu. Bir de Mösyö Quesnel, yeğeni için Narbonne bankacılarından birisine hitaben ufacık bir meblağı havi bir çek göndermişti.

Emily bu mektubu Kont de Villefort'a gösterdiği gibi bütün hususiyat-ı ahvalini de hikâye eyledi. Zira Kont hakikaten kâmil ve hayırhâh bir adam olup kendisi Emily'yi ne kadar beğenmiş, sevmişse Emily dahi onu bir peder-i sâni[21] addedebilecek derecelerde emniyet ve muhabbetle telakki etmişti. Halasından müntakil[22] emlake varisiyet ve malikiyet için bir davaya kıyam etmesini Kont nasihat ederek hatta kabul edecek olursa Aix (Aks)[23] kasabasında sakin bir avukat dostuna bu işi havale edeceğini de söyleyince Emily maatteşekkür kabul eyledi.

İşte bu maceralar kızcağızı kâh ümide kâh yeise duçar ederek bir haftadan ziyade daha zaman mürur eyledi ki bu müddet zarfında dahi asıl merak eylediği şey Valancourt idi. Valancourt'un sıhhat ve afiyette ve kendisine muhabbette ber devam olup olmadığı merakı kızcağızın içini yiyip bitiriyordu. Hatta bazı kere Blanche'ın bile mülakatından bizar olarak yalnız başına odasına çekilip bol bol ağlıyordu.

Yine böyle uzlet-nişin olduğu günlerin birisinde Emily Valancourt'un mektuplarını açarak onları mütalaa ve delikanlının o âşıkane kelimatını tekrar tedkik ile teselli bulmaya çalıştı. Zira Udolf Hisarı'nda pek mustarip ve meyus olduğu günler böyle yaparak ber vech-i matlub[24] ferah ve inbisat bulduğu olurdu. Fakat ne garip hâl ki

[19] servet ü sâmân: zenginlik; varlık
[20] ihtiyar-ı ikamet: oturmayı, yerleşmeyi seçme, tercih etme
[21] peder-i sâni: ikinci baba
[22] müntakil: intikal eden; kalan
[23] Metnin aslında Aix değil Avignon'dur. (Haz.)
[24] ber vech-i matlub: istediği gibi

bugün Valancourt'un mektupları da Emily'yi eğlendiremez oldular. Hemen hiçbirisini tamamıyla okuyamayıp baştan birkaç satırını okuyunca elinden atıveriyordu. Acaba Valancourt'un gönlü artık kendisinde olmadığı için mi bu hâller tecelli ediyordu?

Emily bu meşguliyette iken ihtiyar Dorothee odaya girip bugün akşam taamı vakt-i mutadından bir saat evvel tenavül edileceğini söyledi. Bu haber üzerine kâğıtlarını alelacele toplamaya başlayan Emily'ye yardım için yere eğilen Dorothee ilk eline geçen şey üzerine fevkalhad müteaccib olarak:

– Aman ey hazret-i Meryem! Ne görüyorum? Bu ne? diye bir çığlık kopardı. Emily dahi kadının hâline ziyadesiyle şaşarak sordu ki:

– Ne oluyorsun Dorothee, ne gördün?

– Ta kendisi Matmazel! Vefatından biraz evvelki hâli!

Kocakarının belki de aklını bozduğu ihtimaliyle Emily gereği gibi korktu ve ne olduğunu muvazzahan beyan etmesi için kocakarıdan ricalara başladı. O zaman Dorothee, Emily'nin pederi evrakı meyanında bulduğu mahut resmi kıza uzatarak dedi ki:

– İşte bu Matmazel! Benim sevgili hanımım müteveffiye Madam La Markiz'in resmidir. Hem de ta kendisi! Ne kadar da müşabih[25] ya? Bunu nerede buldunuz?

Emily bir gece pederinin bu resme nasıl perestiş eylediğini de derhatır ederek resmi eline aldığı zaman Dorothee'den tekrar sual edince, kocakarı resmi tekrar eline alarak ve her tarafını Emily'ye başka başka irae ve tarif ederek dedi ki:

– Artık bu resim Markiz'in resmi olduğuna şüphe mi kalır Matmazel? Na işte gözler o gözler, masumane nigâhlar o bakışlar! Hatta siz dahi tamamıyla buna benzemiyor musunuz? Fakat bu resim zavallı Markiz'in gençlik resmi değildir. Şen şatır zamanlarının resmi değildir. Bu resmi yaptırdığı zaman artık kendiliğince cehennem azaplarına duçar olup da hiçbir kimseye hâlini anlatmadığı ve için için ıstıraplarına kemal-i sabr u hilm ile katlandığı zamanların resmidir.

[25] müşabih: benzer

Emily'nin merakı arttıkça artıyordu. Dedi ki:

– Dorothee! Bu kadın hakkındaki merakım her tahminin fevkindedir. Markize dair her ne biliyorsanız bana hikâye eder misiniz? Ümidin fevkinde bir ehemmiyetle telakki ve istima[26] eylerim.

– Ah güzel Matmazel! Zavallı Markiz hakkındaki şefkat ve merakınızı siz söylemeseniz bile hâliniz, tavrınız anlatıyor. Hele muhakkakan Markiz'e o kadar benziyorsunuz ki, sizi karşımda gördükçe onu görüyorum zannediyorum. Binaenaleyh bildiklerimin kâffesini size hikâye ederim. Vakıa bunların bazı kısımlarını, bazı kimseler dahi bilirlerse de cümlesini kocamdan başka hiçbir kimseye hikâye eylediğim yoktur. Son hastalığında daima Markizin yanında bulundum. Kocası Marki ne gördü ne işittiyse ben de onların cümlesini gördüm, işittim. Kadıncağız âdeta bir veliyye kadar sabırlıydı. Son nefesini teslim eylediği zaman ben de onunla beraber helak olacağım sandımsa da... Neyse her bildiğimi, her mülahazamı da size tevdi ederim. Fakat bütün eizze-i kenisaiyenin[27] namına yemin ederek beni temin edeceksiniz ki...

Emily kadının sözünü keserek istediğinden ziyade yeminlerle bu esrarı kimseye faş etmeyeceğini kadına temin eyledi. O zaman kadın hikâyeye başlamaya davrandıysa da, akşam taamı için vurulan çan sedası mani olarak:

– İşte taam vakti Matmazel! Çabuk hizmetimin başına gitmeliyim! dedi ve o akşam birleşmeye karar vererek çıkıp gitti. Fakat Dorothee giderken:

– Bu akşam bağ bozumu yortusu!. Herkes raksedecek. Bakalım kendimi kurtarıp gelebilirsem... diye gitmiş olduğundan Emily şu bağ bozumu yortusunu da tahattur eyledi ki zavallı hasta babacığı ile bu köy civarına kadar geldiği gece tamam bu yortuya müsadif olan gece olup köylüler dahi raks ile meşgul idiler.

Bu akşam taamın bir saat evvel edilmesi dahi şato halkının köye kadar giderek raksları temaşa ve müzikaları istimaa karar vermelerinden naşi imiş. Emily dahi bunlarla beraber yortuya gittiyse de

[26] istima (eyle-): dinlemek

[27] eizze-i kenisaiye: kilise azizeleri

o kalabalık, o şetaret tamam hasta babasıyla sığınacak yer aradığı gecenin felaketlerini ihtar eylediğinden yüreği kabarıp bir türlü kendini zaptedemedi. Bükâsını[28] kimseye göstermemek için köyün haricine kadar giderek bir orman kenarına vardı ki müzika sedaları ve gürültüleri oraya kadar gelmiyorlar idiyse de bir aralık şu orman içinde şayet hırsızlar dahi bulunur korkusuyla yine kalabalık mahalle doğru avdete şitaban[29] olmuştu.

Filvaki arka taraftan acele yürüyen iki adamın ayak patırtıları zahir oldu. Emily bunlardan korkarak daha süratli yürümeye davrandıysa da biraz sonra birisinin sedasından Kont'un oğlu Henri olduğunu tanıyınca yüreği mutmain olarak delikanlı kendisine yetişsin diye bi'l-iltizam tevakkuf eyledi.

Yanında bir adam daha vardı. Bunun sedası da Valancourt olduğunu tanıttırmasın mı? Hiç şüphe yok! Hiç şüphe yok! İki dakika sonra vicahen görüştüler, tanıştılar ki Valancourt'dur. Artık yekdiğerini çıldırasıya severek bunca zamandan beri birbirinin hasretiyle giryan olan âşıklar nasıl mülakat edebilirlerse işte öyle suzişli bir mülakat eylediler ki Henri dahi şaştı kaldı.

Valancourt'u gördükten sonra Emily için dünyada artık hiçbir yeis ve keder kalmamıştı. Neler çekmişse hepsini unutmuştu. Valancourt dahi Emily gibi bir hâle gelmişti. Bu dünyada Emily'den başka şayan-ı perestiş bir kadın daha olmadığına ez dil [ü] can[30] iman eyliyordu.

Valancourt gerek Emily'nin kendisine ve gerek Montoni'ye dair bin türlü sualler irad eyliyor idiyse Emily'de bunlara cevap verecek takat yoktu. Valancourt Emily'nin yazdığı mektup üzerine nasıl alelacele kalkıp gelmiş olduğunu hikâye eyledi. Buraya gelince doğruca bir misafirhaneye inmişse de, daha Paris'te iken muarefe peyda eylemiş olduğu Henri'ye tesadüf etmiş ve Emily'ye yarın bir mektup yazarak vürudunu ihbar edecekken Henri kendisini birlikte alıp Emily'yi de görebilmek ümidiyle bağ bozumu yortugâhına doğru getirmiş.

[28] bükâ: gözyaşı
[29] şitaban (ol-): koşmak
[30] ez dil [ü] can: candan ve gönülden

Üçü birden raks mahalline gelerek orada Henri, Valancourt'u pederine prezante eyledi. Fakat Emily dikkat eyledi ki herkesi kemal-i ref'et ve letafet[31] ile kabul eden Kont kendi Valancourt'unu pek de o kadar memnunane bir tavırla telakki edemedi. Hatta bunların mülakatı ilk mülakat olmadığı dahi anlaşılabilirdi. Zaten tanış olduğu bir şövalyenin böyle ikinci takdiminde ekseriya daha ziyade neşeli, iltifatlı davranmak dahi lazım olduğu hâlde aksi zuhura gelince Emily biraz mustarip oldu.

Kont bittabi Valancourt'u oradan teb'id edemediğinden raksları beraber temaşa eylemeye davet eylediyse de iltifatı bundan ileriye götürmedi. Lakin bu hâl Emily'nin de Valancourt'un da asıl istedikleri şeydi. Zira diğerleri raksı temaşaya koyuldukları müddet bunlar dahi âşıkane, mütehassırane hasbihallere koyuldular. Emily için Valancourt bir âşık-ı meşru, bir zevc-i ati[32] olduğundan kemal-i serbestî ile görüşüp konuşmakta hiç mahzur görmüyordu.

Bu gece Emily için ömründe hemen bir misli daha sebk etmemiş olan bahtiyarlık gecesiydi. O kadar zaman hasretini çektiği, en felaketli zamanlarında hayaliyle bile müteselli olmakta bulunduğu âşıkı Valancourt'u işte karşısında duruyor. Artık her tarafa yakılmış olan bunca meşalelerin ziyasına karşı o cemal-i mahbubu istediği gibi temaşa eyliyor. Fakat bu zavallı öksüz için bahtiyarlığın derece-i tammesi hiç nasip olmayacak mıdır nedir? Bakıp bakıp da bakmaya, görmeye doyamadığı bu çehrede bazen de öyle birtakım alaim ve emarat[33] müşahede eyliyor ki yürekçiği cızlayıveriyor. Vakıa çehre o çehre ise de neden aralıkta bir kere Valancourt sapsarı kesilivererek mütebessim çehresi gayet korkunç bir hâl peyda eyliyor? Neden o müthiş dalgınlıklara dalıp gidiyor? O zamanlar Valancourt âdeta sevimsiz bir adam oluyor. Bir sene evvelki safiyet-i melekânesi hiç kalmıyor.

Emily Fransa'dan mübaadet[34] edeliden beri gördüğü şeylerin, çektiği zahmetlerin en mühimlerini âşıkına hikâye eyledi.

[31] kemal-i ref'et ve letafet: merhamet/yücelik ve nezaket
[32] zevc-i ati: gelecekteki eş, koca
[33] alaim ve emarat: belirtiler ve işaretler
[34] mübaadet (et-): uzaklaşmak; ayrılmak

Montoni'nin eza ve cefaları kâh delikanlının yüzünde alaim-i terahhum[35] peyda eyliyorlardı kâh âsâr-ı gazab! Bazı dakikalarda dahi güya derununda terahhumdan, gazaptan daha müessir birtakım hisler peyda olmuşlar da içi içine sığmıyormuş gibi bir sıklet-i derunla[36] yerinden fırlayıp süratli hatvelerle[37] geziyordu. Hele halasının emlakini Montoni'ye terk eylediği gibi kendi emlakini de terk eylediğini ve bunların istirdadından hiç ümidvar bulunmadığını anlattığı zaman, Valancourt'un bu hâli daha ziyade arttı. Korkulacak dereceleri buldu.

Nihayet bir aralık Valancourt Emily'yi oracıkta terk ederek epeyce uzaklara doğru tebaüd eyledi. Tekrar kızın yanına geldikte, Emily dikkat ederek anladı ki Valancourt ağlamıştır. Gözleri bunu gösteriyordu. Bir kere âşık ve âşıka şu suretle kavuşmuş olduktan sonra artık yeise, kedere mahal kalmamış olacağı beyanıyla, Emily Valancourt'un bu kadar kederlenmemesini rica eyledi. Dedi ki:

– Bakınız benim âlâmım,[38] ekdarım[39] kâmilen bertaraf olmuşlardır. Montoni'nin mezaliminden selametle kurtuldum, sizi buldum ya! Bu bahtiyarlık benim için kâfidir. Sizi de kendim gibi bahtiyar görmek isterim.

O zaman Valancourt olanca kuvvetiyle cebr-i nefs ederek asıl sebeb-i ye'si ne olduğunu söylemek mecburiyetini hisseyledi. Dedi ki:

– Emily! Siz benim için çok belalar çekmişsiniz ama ben size layık bir adam değilim. Evet artık inkâr edemeyeceğim ki size layık olabilecek hiçbir hâlim kalmadı.

Yalnız bu sözler değil, asıl bu sözleri söylerken Valancourt'un peyda eylediği hâl ve tavır Emily'yi makhuriyet derecesine getirdi. Dedi ki:

– O! Bana bu sözleri söylemeyiniz, hem bana bu bakışlarla bakmayınız. Ben bunlara tahammül edemem Valancourt.

Delikanlının elini kendi elleri içine alarak kemal-i safvet-i dostane ile sıktı. Şunları da ilaveten dedi ki:

[35] alaim-i terahhum: acıma alametleri
[36] sıklet-i derun: iç sıkıntısı
[37] hatve: adım
[38] âlâm: elemler
[39] ekdar: kederler

– Bu sözün, bu hâl-i meyusiyetin sebebi ne olduğunu anlamak isterdim, ama şu dakikada sizi pek meyus gördüğümden tecviz edemiyorum. Lakin bana evvelki gibi layık olmadığınıza bir dakika bile nasıl ihtimal verebilirim? Kemal-i savfet-i merdanenizden ümitvarım ki bu işin içinde ne gibi esrar ve hafaya[40] varsa, cümlesini kâmilen ve dosdoğruca bana hikâye edersiniz.

– Evet Emily evet! Yalnız o safvet-i merdanem kalmıştır. Ona, benim de itimadım berkemaldir. Zira kendi hâlimden dolayı kendi kendimi şediden ta'zir[41] eylediğim dakikalar pek çoktur. Yalnız sizi bu suretle müteessir eylediğimden dolayı beni affeylediğinizi tebşir ederseniz minnettarınız kalacağım. Söyleyiniz bana Emily beni hâlâ seviyor musunuz?

– O! Sizin her hâlinizi ez dil ü can affederim. Sizi sevdiğimi soruyorsunuz ha? Bunu siz benden âlâ bilirsiniz. Zaten ne kadar sevilecek bir adam olduğunuzu kendiniz dahi bilmiyor musunuz? Eğer hakkınızdaki bu hüsn-i zannım bu itikat ve itimadım doğru olmasa, ne kadar mustarip olurdum. Sizden başka kimi beğenebilirim? Kimi sevebilirim?

Biraz sonra kırda, ağaçlar altında bir gece taamı edildi. Kont, Valancourt'u dahi bu taama davet eylediyse de ba'de't-taam şatoya avdet olunacağı zaman "Geceniz hayır olsun"u bastırıp müfarakat lüzumunu anlattığından, Valancourt misafirhanesine avdet eyledi.

Emily odasına girdiği zaman Valancourt'da gördüğü hâl ile Kont'un ona göstermiş olduğu muamele üzerine düşünüyordu. Hatta müteveffiye Markiz hakkında kendisine malumat verecek olan Dorothee'yi dahi unuttu. Bütün kuvve-i müfekkiresi Valancourt'u ve Kont'un ona olan muamelesini düşünmeye sarf olunuyordu.

Ertesi gün Kont Emily'yi bahçede rast getirerek dün geceki yortudan bahseyledikleri sırada Valancourt'un da ismi yad olununca:

– Bu delikanlının bazı pek iyi hâlleri vardır. Paris'te onu bana ilk defa olarak prezante eyledikleri zaman pek beğenmiştim, dedi ve sözü burada bırakıp daha ileriye götürmedi.

[40] esrar ve hafaya: sırlar ve gizlilikler [41] ta'zir (eyle-): azarlamak; kınamak

Emily Valancourt hakkında Kont'tan bundan ziyade söz almaktan hem korkuyor hem de bunu arzu ediyorsa da, Kont'u istediği gibi istintaka cesaret bulamıyordu. Maahaza Kont istintaka lüzum bırakmadı. Kendi kendisine dedi ki:

– Şu Mösyö Valancourt'u tanıyalı ne kadar zaman olduğunu sual edebilir miyim Matmazel?

– Ben de bu sualin hikmetini sorabilir miyim Mösyö le Kont?

– Hakkınız var. Bunu da size anlatayım: Bedihi ve zahirdir ki Valancourt sizi seviyor. Bunda taaccübe şayan hiçbir şey yoktur, sizi her kim görür, tanırsa mutlaka beğenir, sever. Yalnız korktuğum bir şey varsa o da sizin Valancourt'u sairlerinden ziyade beğenip sözlerine de ona göre itimat etmenizdir.

– Bu havfınızın hikmeti nedir efendim?

Emily bu suali pek helecanlı bir hâl ile sormuş olduğu gibi Kont dahi cevabını gayet ciddi bir tavırla vermişti. Demişti ki:

– Çünkü Valancourt'u sizin muhabbetinize şayeste bulmadım da...

Bu cevap Emily'nin helecanını artırdı. İzahat vermesini de rica eylediğinden Kont dedi ki:

– Eğer vereceğim izahat yalnız sizin menfaat ve selametiniz nokta-ı nazarından verildiğine eminseniz vereyim.

– Buna hiç şüpheniz olmasın efendim.

– Öyleyse cesaretinizi toplayınız kızım. Çehrenizi öyle sarartmayınız. Hem şu ağacın altına gidersek daha tenha bulunmuş oluruz.

Civardaki bir ağacın altına varıp oturdular. Kont dedi ki:

– Tanışalı pek az vakitse de hâlinize, tabiatınıza dair icra eylediğim tedkikat sizin hakkınızda pek büyük bir hürmette bulunmaya beni mecbur eyledi. Bahtiyar olmaya layıksınız kızım. Hem de bahtiyar olmalısınız. Binaenaleyh size söyleyeceğim sözleri kendi öz kızıma söyler gibi söyleyeceğim.

Bu mukaddime bile Emily'yi ezercesine tazyik eylediğinden Kont'a edeceği teşekküratı yalnız bir işaretle edebildi. Kont sözünde devamla dedi ki:

– Size nasihat vermek vazifesi benim için gayet nazik bir vazife hükmünü almışsa da, nasihatim sizin için pederane bir hüsn-i hizmet hükmünü alması için artık vazifenin nezaket-i fevkaladesine de ehemmiyet vermeyerek bildiğimi, düşündüğümü dosdoğru söylemeliyim. Eğer sualim sizi müteessir etmezse şu Mösyö Valancourt'u nasıl tanımış olduğunuzu bana hikâye eder misiniz?

Emily pederiyle beraber Valancourt'u nasıl tanımış olduklarını tamamıyla hikâye eyledikten sonra, Valancourt ile olan münasebeti üzerine efkâr ve mütalaasını ve vereceği nasihatları bila-ihtiraz ve la-tereddüd[42] dermeyan etmesini de o kadar rica eyledi ki Kont için artık hiçbir şeyi saklamaya imkân kalmadı. Dedi ki:

– Şövalye benim oğlumla dahi dostlarından birisinin hanesinde muarefe peyda eylemişti. Orada ben de kendisine tesadüf etmiştim. O zaman Şövalye'nin cemiyet-i beşeriye için tehlikeleri aşikâr olan birtakım kumarbazlar ve ayyaşlar ve erbab-ı fuhş u rezalet ile düşüp kalktığını haber almamış olduğumdan haneme bile davet eylemiştim... Fakat sizi pek muazzep ve mustarip görüyorum. Sözümü keseyim mi?

– Hayır efendim hayır! Allah aşkına devam ediniz.

– Daha sonraları haber aldım ki Şövalye dahi bu fena âdetleri itiyat eylemiştir. Hem o derecelerde ki artık kendisini geriye almaya da muktedir değildir. Kumarda artık tediyesi kabil olamayacak kadar borçlara girip külli ziyanlara duçar olmuştur. Derece-i iflası çoktan geçmiş vesselam. Bu iflasa çare bulmak için dahi kumara hile katan herifler ile akd-i iştirak[43] eylemiştir.

Bu son söz Emily'nin kanına dokunarak birdenbire yerinden fırlayıp:

– İşte bunun imkânı yoktur! demişse de derhal aklını başına alarak Kont'tan özürler dilemeye başlamıştı. Demişti ki:

– Affediniz Kont hazretleri! Ne yaptığımı, ne söylediğimi ben de bilmiyorum. İhtimal ki size yanlış haber vermişlerdir, demek

[42] bila-ihtiraz ve la-tereddüd: çekinmeden ve tereddüt etmeden

[43] akd-i iştirak (eyle-): ortaklık etmek

istiyorum. Mutlaka Şövalye'nin bazı düşmanları vardır da hakkında bu fena sözleri işaa[44] etmişlerdir sanırım.

– Ben de öyle olmasını arzu ederdiysem de hayfa ki öyle değildir kızım. Bu müellim esrarı size tevdi edişimse, keyfiyet bence pek sahih olduğu gibi sizin de bahtiyarlığınıza taalluku derkâr bulunduğu içindir.

Emily sükût eyledi. Dün gece Valancourt'un son lakırdıları hatırına gelmiş idiler. Valancourt dahi kendisini artık Emily'ye layık bulmamakta olduğunu düşündü. Lakin ne kadar olsa, hatta Valancourt bu haberleri kendisi de tasdik etmiş olsa, yine Emily'nin gönlü bunların yalan ve eser-i garaz olmalarını arzu eyliyordu. Kont dahi buna dikkat ederek dedi ki:

– İştibahatınızı[45] görüyorum. Binaenaleyh size haber verdiğim şeylerin bürhanını[46] da arz etmeye mecburiyet hasıl oldu. Zira bundan sonra size rahat-ı kalb gelmek için Valancourt hakkındaki haberlerin sıhhat-i kat'iyesinden kat'-ı iştibah etmelisiniz. Malumunuz olsun ki Şövalye için haber verdiğim ahvalin en çoğunu oğlum kendi gözleriyle de görmüştür. Hatta oğlum dahi o hâle duçar olmaya ramak kalmıştı da nasılsa ben vakit ve zamanıyla yetişebilerek cebren kendisini kurtarmıştım. Şimdi düşününüz ki kızım, ben baba sıfatıyla oğlumu Şövalye'nin pençesinden güç hâl ile kurtarabilmiş olursam, dost sıfatıyla sizin saadet ve bahtiyarinizi onun eline nasıl tevdi ettirebilirim? Ben kendi gözlerimle de Şövalye'nin birtakım adamlarla bi'l-iştirak kumar oynattığını gördüm ki o adamlara selam vermek bile insanı hicabından mosmor etmelidir. Eğer hâlâ iştibahda iseniz oğlumdan da sual edebilirsiniz.

Emily yeis ve ıstırabından ezilerek dedi ki:

– Hayır efendim! İfadatınızın sıhhatinde iştibahım yoktur. Şövalye böyle birtakım sefahat-ı müdhişeye duçar edilebilmiştir. Fakat hiç olmazsa bir daha bu hâllere duçar olmayabileceğini bana ümit ettiriniz. İlk hâlindeki safvet-i kibarane ve masumiyet-i merdanesini

[44] işaa (et-): yaymak; duyurmak
[45] iştibahat: şüpheler
[46] bürhan: kanıt

benim gördüğüm gibi görmüş olsaydınız, kendisinden hâlâ ümitvar bulunmakta beni mazur görürdünüz.

– Biliyorum kızım biliyorum. Bizi müteessir eden şeylere inanmaklığımız gayet güçtür, fakat sizi birtakım vâhi[47] ümitlerle müteselli edemem. Kumar merakı deva kabul etmez bir derttir. Şövalye bir zaman için bundan ifakat bulsa bile bir zaman sonra maraz-ı mezkûr yine nüksedeceği muhakkaktır. Hatta Şövalye'nin ihsas-ı kalbiyesinden de emin değilim. Neden ketm[48] edeyim? Şövalye'nin oyundan maada daha birtakım iptilaları vardır ki, sizin nazar-ı ehemmiyetinize layıktırlar.

Kont burada sözü kestiyse de Emily bir harf söylemiyordu. İdamı hakkındaki ilamın kıraatini dinlemekte bulunan mahkûm gibi başını önüne eğmiş olduğu hâlde hâlâ dinliyor. Zavallı kızcağızın bu hâline Kont dahi acıyarak sözün bakiyesini de ikmale gayret eyledi. Dedi ki:

– Bildiklerimi tamamıyla söylememek muzır[49] bir nezaket olur. Nihayet size şunu da haber vermeliyim ki Şövalye'nin çılgınlıkları kendisini iki defa hapse kadar götürmüştür. Şayan-ı itimad[50] olan adamların bana söylediklerine göre iki defasında dahi meşhure bir kontes tarafından tahlis edilmiştir ki ben Paris'ten müfarakat edinceye kadar Şövalye hep bu kontesle içli dışlı yaşıyordu.

Artık darabatın[51] bu derece-i kahharanesine[52] Emily için tahammül kabil olur mu? Üzerinde oturduğu sandalyeden aşağıya kayıverdi. Baygın ve kendisinden bihaber olduğu hâlde yere düşüverdi. Kont hemen yerinden fırlayıp kızı kolları üzerine alarak şato halkını da muavenete çağırdıysa da, bahçenin o tarafı şatoya epeyce uzacık olduğundan sesini işittiremedi. Yakında bir çeşme olduğu hatıra geldi. Hemen kızı bir ağaca dayatarak kendisi çeşmeye koşup mendilini ıslatarak avdet edinceye kadar Emily dahi gözlerini açmıştı. Fakat bu defa kendisini kolları arasında tutan Kont değil Valancourt idi.

Kont bunu görünce bir hiddet tavrıyla oradan çekilmesini

[47] vâhi: boş
[48] ketm (et-): saklamak
[49] muzır: zararlı
[50] şayan-ı itimad: güvenilir
[51] darabat: darbeler
[52] derece-i kahharane: kahreden derece

Valancourt'a işaret eyledi. Lakin Emily tamamıyla kendisine gelinceye kadar, Valancourt oradan tebaüd etmemekte ısrar eyledi. Badehu gerek Kont'un gerek Emily'nin hâllerinden ve ihtimal ki biraz da kendi vicdanının ithamından dolayı, burada şu iki zat arasında ne gibi müzakere sebk[53] eylediğini anlayarak kıpkırmızı olmuştu. Şövalye'nin bu hâli gazaptan ziyade kendi aleyhinde kendisi dahi müteneffir olduğuna delalet ediyordu. Binaenaleyh Kont şu biçare delikanlıya daha ziyade hiddet etmeyip bilakis merhamet eyledi.

Bütün bütün aklını başına almış olan Emily, Valancourt'u öyle kendi kendisine itham edecek bir hâlde görünce bir türlü tahammül edemeyerek gözlerinden yaş boşalttı. Fakat bakıye-i kuvvetiyle cebr-i nefs ederek Valancourt'a hiçbir kelime söylemeksizin, yalnız Kont'a müteşekkirane bir selam verip şatonun yolunu tuttu.

Emily'nin Valancourt'a gösterdiği bu muamele delikanlının cangâhına hançer saplamak demekti. Binaenaleyh bacakları titreyerek kıza sokulup:

– Aman yarab! Bu muameleye neden dolayı layık görüldüm? Sizi benden bu kadar müteneffir edebilecek surette benim hakkımda ne lakırdılar söylediler? dediyse de, Emily hiçbir kelime ile cevap vermeyerek şatoya doğru hatvelerini sıklaştırdı. O zaman Valancourt kızın eteklerine sarılırcasına bir hâl ile:

– Merhamet ediniz Emily! Bir dakikacık olsun benimle mükâleme eyleyiniz. Mahvoldum! deyince bu lakırdıları Kont dahi işiterek:

– Matmazel Saint Aubert hâlâ pek ziyade müteessir olduğundan, zannedersem kimse ile mükâleme edemez. Yarın gelirseniz, kendisi de kabul ederse, arzu eylediğiniz mülakat mümkün olabilir, cevabını verdi. Valancourt hiddetinden titredi. Kemal-i gazabla Kont'un yüzüne baktıysa da o zaman Emily dahi:

– Yarın daha iyi bir hâlde bulunurum. Eğer Kont hazretlerinin verdikleri şu müsaadeden istifade etmek isterseniz... diye Kont'un sözünü teyit eyledi. Valancourt bu sözden gazabını teşdid[54] ederek ve Kont'un yüzüne bir daha bakarak, "Kont'un müsaadesiyle mi?"

[53] sebk (eyle-): geçmek

[54] teşdid (et-): şiddetlendirmek

demişti. Lakin bu hiddetlerin, bu gazapların hiçbir faydası olamayacağını derhal anladı. Muamelesini tebdil eyledi. Gayet müsterhimane[55] bir tavırla Emily'ye:

– İnayetinize teşekkürler ederim Matmazel, yarın gelirim! diye çıktı gitti. Yarınki mülakatın nasıl kati bir neticeye müncer olacağını bilen Emily, daha o akşam Saint Clair Manastırı'na giderek geç vakte kadar pederinin mezarı üzerinde dualarla meşgul oldu.

[55] müsterhimane: yalvarırcasına

35
MÜLAKAT

Ertesi sabah Kont De Villefort'un kendisiyle görüşmek istediğini Emily'ye haber verdiler. Emily anladı ki Valancourt'un yanındadır. Kont'un yanına giderken vakıa helecanı pek ziyade ise de, artık böyle şeylere ehemmiyet verilebilecek saat olmadığından Kont'un odasına kadar vardı ve filvaki Valancourt'u dahi orada buldu. Kız girerken iki erkek kıyam eylemişlerdi. Badehu Kont dışarıya çıkarak Valancourt ile Emily yalnız kaldılar.

Emily gözlerini yere dikmiş bir hâlde olup soluk almaya ancak muktedir olabiliyordu. Valancourt dahi kızdan az müteessir görülmüyordu. Nihayet yine Valancourt bir titrek seda ile söze başladı. Dedi ki:

– Bugün sizi görmek isteyişim, tebdil-i muamelenizden dolayı duçar olduğum tereddütten kurtulmak içindir. Şimdi Mösyö De Villefort'un birkaç sözü, işi bana bir dereceye kadar anlattı. Görüyorum ki düşmanlarım vardır, Emily. Benim bahtiyarlığımı mahva sâ'i[1] hasudlar[2] bulunduğunu anlıyorum. Uzun bir müddet müfarakat ve bazı vukuat, sizin de benim hakkımdaki muhabbetinizi duçar-ı za'f eylemiş olduğu anlaşılıyor.

Bu son sözlere Emily cevap vermek istediyse de, hazırladığı

[1] sâ'i: çalışan

[2] hasud: çok haset eden; kıskanan

cevap dudakları üzerinde kaldı. Söze yine Valancourt devam ederek dedi ki:

– O kadar uzun bir müfarakattan, bir hicrandan sonra birbirimize ne acip surette kavuşmuş olduk. Ne acip surette!

Bunu söyleyerek yerinden fırlayıp oda içinde gezinmeye başladı. Biraz sonra yine sandalyesi üzerine oturup dedi ki:

– Zalim Emily! Cevap dahi vermeyecek misiniz?

Emily'nin elini tuttu. Kız elini çekmedi. Hatta gözlerinde peyda olan yaşları dahi gizlemedi. O hâlde Valancourt yeniden ümitlere düşerek dedi ki:

– Oh! Bana acıyorsunuz ha? Öyleyse hâlâ beni seviyorsunuz. Bunu bana gözlerinizdeki yaşlar tebşir[3] ediyorlar.

O zaman Emily dedi ki:

– Evet! Size acıyorum. Fakat hâlâ sizi sevmeli miyim? Bir zaman sevmekle müftehir olduğum Valancourt hâlâ siz misiniz?

– Sevmekle müftehir olduğunuz mu? Hâlâ ben miyim mi?..

Heyecanına mağlup olarak nefesi tıkandı. Vicdanıyla müthiş bir mücahedede[4] bulunuyordu. Nihayet vicdan galebe eyledi. Boğuk bir seda ile dedi ki:

– Evet! Evvelki Valancourt değilim. Tebeddül etmişim, mahvolmuşum. Bunu ben de size söylemiştim. Artık size layık değilim.

Elleriyle yüzünü setr ederek gözyaşlarını Emily'den saklamaya gayret eyledi. Emily delikanlının hâlâ görmekte olduğu şu bakiye-i safvetine acıdı. O dahi gönlüyle müthiş bir mücahedede bulunuyordu. Hatta bu mülakatta gönlüne mağlup olacağından dahi korkarak sözü uzatmaksızın Valancourt'dan ayrılmak ihtiyacını hisseyledi. Lakin bu mülakatın Valancourt ile son mülakat olacağını da düşündükçe her dakika-i imtidadını nimet bilmeye mecbur oluyordu.

Bu müddet zarfında Valancourt azim bir hiss-i nedamete[5] mağlup olduğundan Emily'ye söz söylemeye değil a, nefes almaya bile

[3] tebşir (et-): müjdelemek
[4] mücahede: savaş
[5] hiss-i nedamet: pişmanlık duygusu

muktedir olamıyordu. Kıza haber verilen mesavisinin[6] kâffesi doğru olduğunu kendisi de muterif[7] olup kendi kendisini artık Emily gibi bir ismet-i mücessemeye layık görmemesi biçareyi yeisinden, kahrından helak ediyordu.

Nihayet söze Emily muktedir olabildi. Dedi ki:

– Olan şeyleri tekrar etmek işkencesinden olsun beni kurtarınız. Her şey size malum ya? Binaenaleyh son defa olacak olan şu mülakatı kısa keselim. Artık birbirimizden ayrılalım.

– Hayır! Bu söylediğiniz şeye sizin gönlünüz dahi razı olmadığı apaşikâredir. Benden ebediyen ve katiyen müfarakat edemezsiniz.

– Bu müfarakat la-büd ve la-cerem[8] hükmünü almıştır. Paris'teki muamelatınız beni sizden bilkülliye tefrik[9] ediyor.

Acı bir tavr-ı istihza[10] ile gülmeye başlayan Valancourt'un gözlerinde gazap ateşleri parlıyordu. Dedi ki:

– Daha doğrusunu söylemek isterseniz deyiniz ki Kont'un kararı böyledir. Ah! Elbette şu herifin ne hakla ikimizin arasına girdiğini sorup öğreneceğim.

Bunu diyerek yine yerinden fırlayıp odayı adımlamaya başladı. Emily dahi ondan az helecanlı olmadığı hâlde dedi ki:

– Bu kararı veren yalnız benim. Yeis[11] rahatına olsun nail olmak için bundan başka çare var mıdır?

– Rahatınız mı? Ebediyen müfarakat ederseniz mi rahat bulacaksınız? Sizin ağzınızdan böyle bir söz işiteceğimi hiç beklemezdim.

Biraz sükûta vardı, birdenbire gözlerinden yine seyl-i bela-ı dümu[12] cereyana başladı. Bunları men için pek ziyade gayret gösterdikten sonra dedi ki:

– İtiraf ederim ki ben evvelki masumiyetimi, liyakatimi kaybeyledim. Fakat kabahatlerim ne kadar büyük olursa olsunlar eğer

[6] mesavi: kötü hâller; fenalıklar
[7] muterif (ol-): itiraf etmek
[8] la-büdd ve la-cerem: lazım ve kaçınılmaz
[9] tefrik (et-): ayırmak
[10] tavr-ı istihza: alaycı tavır
[11] yeis: umutsuzluk
[12] seyl-i bela-ı dümu: bela seli (gibi) gözyaşı

sizi benim aleyhimde igzab[13] etmemiş olsalardı, bu kadar kolaylıkla benden müfarakat edebilir miydiniz? Ya benim hakkımdaki muhabbetiniz zail olmuştur yahut sizi bir başkasına tezviç için verilen bir karar galebe etmiştir. Hayır Emily, hayır! Eğer beni hâlâ birazcık sevmiş olsanız başkalarıyla izdivaca mümkün değil razı olamazdınız. Mutlaka kendi bahtiyarlığınızı benim bahtiyarlığımda arardınız.

– Bahtiyarlık mı? Bu sözü nasıl söyleyebildiniz? Siz dahi beni zerre kadar seviyorsanız bahtiyarlığımın sizin elinizde hasıl olacağını temin edebilir misiniz?

– Sizi zerre kadar seviyorsam mı? Buna şüphe etmek kabil midir? Pekâlâ! Bunu da size şununla ispat edeyim ki işte sizi kendi hâl-i iflasıma teşrik etmekten ben de korkuyorum. Zira ben müflisim. Evet! Çaresi bulunamayacak derecelerde mahvolmuş gitmişim.

Bu sözleri söylerken gözleri çeşmhaneleri[14] içinde öyle bir parlayarak cevelan ediyorlardı ki biçare delikanlının ye's-i kat'i ve küllisine[15] kadar delalet ediyorlardı. Hâlâ bu kadar safvet-i merdane ile ahvalini itiraf edip durmasına Emily dahi hayran kalarak binaenaleyh kusurlarını afvediverirm diye korktuğundan, her hâlde şu mülakatı kısa kesmek ihtiyacını tekrar hisseyledi. Dedi ki:

– Neticesi ikimizi de makhur[16] etmekten başka bir şeye müncer olamayacağı derkâr bulunan şu mülakatı nafile yere uzatıp götürmeyelim Valancourt! Adiyö!

Valancourt çıldırmış gibi bir hâle geldi. Kızın eteklerine sarılırcasına bir niyet-i meyusane ile dedi ki:

– Hayır! Beni bu hâlde bırakıp gitmeyeceksiniz. Böyle bir felakete tahammül edebilecek kadar aklımı başıma almayınca ayrılamazsınız. Merhamet ediniz, merhamet!

Valancourt'un gözlerindeki ateşten Emily ziyadesiyle korktu. Gayet müsterhimane bir eda ve seda ile dedi ki:

– Siz dahi itiraf eylediniz ki birbirimizden ayrılmalıyız. Eğer

[13] igzab (et-): öfkelendirmek
[14] çeşmhane: göz yuvası
[15] ye's-i kat'i ve külli: kesin ve tam ümitsizlik
[16] makhur (et-): kahretmek

beni hâlâ sevdiğinizi bana ispat etmek isterseniz bu itirafınızda sebat etmelisiniz.

– Asla! Asla! Bu itirafı eylediğim zaman aklım başımda değilmiş. Size yalnız hatalarımı itiraf eyledim ya! Bu kâfidir. Bizim aramızdaki sedd-i sedid[17] yalnız Kont'tur. Evet odur. Hem yemin ederim ki benim mesudiyetime hayluleti daha çok zaman devam edemeyecektir.

– Zavallı çılgın! Asıl işte şimdi aklınız başınızda olmayarak söz söylüyorsunuz. Kont sizin düşmanınız değildir. Benim dostumdur. Yalnız benim dostum olması bile sizin de dostunuz olduğunu ispata kâfidir.

– Sizin dostunuz mu? Ne zamandan beri dostunuz oldu ki size böyle beni derhal terk ettirebiliyor? Size Mösyö Du Pont'u benim yerime tercih ettiren adam mı benim dostum olacak? Herif sizi İtalya'dan buraya getirirken gönlünüzü benden çevirmiş. Ah sizi istintak[18] etmeye hakkım yok ki!... Serbestsiniz. Fail-i muhtarsınız. Lakin o rakip dahi kendi saadetinin çok zaman zevkini süremeyecektir.

Valancourt'un böyle gittikçe gazabını arttırmasından bizar olan Emily daha halimane[19] ve istirhamkârane bir surette dedi ki:

– Allah aşkına hiddeti bırakınız da biraz daha akılane düşününüz. Mösyö Du Pont sizin rakibiniz değildir. Kont dahi onun hamisi değildir. Sizin düşmanınız yalnız yine siz kendinizsiniz. Ah işte her hâliniz gösteriyor ki siz artık benim evvelce sevdiğim Valancourt değilsiniz.

Valancourt iki dirseğini masaya dayatarak beti benzi kül kesilmiş olduğu hâlde bir hayli düşündü. Emily dahi hiç söz söylemiyordu. Nihayet iki yumrukları ile başına vurarak hakikaten kendisinden bihaber bir mecnun tavrıyla dedi ki:

– Vah biçare vah! Kendimi bırakıp da başkalarını itham etmeye çalışıyorum. O melun Paris'e niçin gittim? Niçin beni ebediyen müstenfir[20] ve mahkûm edecek o ma'yub ve rezilane zevk ve sefalara daldım. Emily'nin hakkı vardır.

[17] sedd-i sedid : yıkılmayacak kadar sağlam set
[18] istintak (it-): sorgulamak
[19] halimane: yumuşak
[20] müstenfir (et-): nefret ettirmek

Bu sözleri söyledikten sonra Valancourt artık ye's-i kat'inin mucip olduğu rahat ve metanet-i kalb ile Emily'ye döndü. Kızcağızı kehrüba gibi sararmış görünce kendisinden ziyade ona acıyarak dedi ki:

– Sizi işkencede daha ziyade devam etmeyeceğim Emily. Fakat ayrılıp gitmezden evvel tahammül ediniz de şunu dahi söyleyeyim ki bundan sonra dahi hâlim ne olursa olsun, ne kadar belalar çekecek-sem çekeyim, yine sizi sevmekte devamdan geri durmayacağım. Hem de gayet safiyane seveceğim. İşte son sözüm budur. Sizi ebediyen görmemek üzere veda ediyorum.

Sözün sonlarında sedası bütün bütün tıkanıp gözyaşları dahi biçareyi boğmak derecelerine getirmişlerdi, bacaklarında derman kalmadığı cihetle bir sandalye üzerine yıkıldı. Emily ne oradan çı-kabiliyordu ne adiyö diyebiliyordu. Delikanlının bütün kabahatleri sanki kendi nazarında mahvolmuşlar gibi bir hâlde bulunuyordu. Valancourt hakkında artık kalbinde merhamet ve şefkattan başka bir şey hissetmiyordu

Valancourt sandalyesi üzerinde biraz dermanını topladıktan sonra dedi ki:

– Ben bedbaht bir adamım. Ama artık alçak bir adam olmayaca-ğım. Hodkâmane[21] bir sevdamla sizi karar-ı kat'inizden vazgeçirmeye çalışmayacağım. Sizdeki alakamı geriye alacaksam da hiç olmazsa sizi bu fedakârlığım ile bahtiyar etmiş olacağımı düşünerek müteselli olacağım. Hakikat, artık hem benim için hiçbir fedakârlık ihtiyar olunmasına layık değilim. Eğer azminizde kuvvet-i kat'iye olmasaydı, ben sizi kendi pençemden kolaylıkla ıtlak[22] edemeyecektim.

Burada Valancourt biraz sükût eyledi. Emily gözyaşlarını bir türlü dindiremiyordu. Az kalmıştı ki:

– Ah işte bu munsifane[23] sözleriniz bana bir zamanki sevdiğim Valancourt'u gösteriyorlar, desin de delikanlının her fenalığını affe-diversin. Fakat kahramancasına bir metanetle bu sözleri söyleme-

[21] hodkâmane: bencilce
[22] ıtlak: (et-): bırakmak
[23] munsifane: insaflıca

yebildi. Sabretti. Hatta odadan çıkmak için yerinden bile kalkabildi. O zaman Valancourt dahi son gayretini toplayarak:

– Bu müthiş dakikalar bademe aklımı başıma almaya beni icbar edeceklerdir. Bundan sonra ne kadar şeytanlar etrafımı alsalar hiçbirisini dinlemeyeceğim. Nefs-i leime[24] artık beni kendisine mağlup edemeyecektir. Sizin tarafınızdan matrudiyet[25] acısı her ilka-yı vesvâsa[26] galebe edecektir. Bu gözlerinizden akan yaşlar benden seyyiatı[27] yıkayıp ruhuma kuvvet vereceklerdir. İşte bundan sonraki azmim budur Emily'im! dedi ve şu sözleri Emily'yi dahi müsterih eyleyerek şu cevapları verdirdi:

– Şurada ebediyen yekdiğerimizden müfarakat eyliyoruz. Fakat eğer bahtiyar olduğumu arzu eyliyorsanız biliniz ki kendi kendinizle akd-i musalaha etmenizden, kendi kendiniz aleyhinde adavet[28] etmemeye muktedir olmanızdan, yani bu dediğiniz gibi aklınızı başınıza alıp salah-ı hâle avdetinizden ziyade beni bahtiyar edecek hiçbir şey olamaz.

Valancourt kızın elini alıp adiyö demek istediyse de boğulurcasına ağlamaktan bu sözü söyleyemedi. Birkaç saniye sonra bu müthiş kelimeyi Emily tekellüm edebildi. Dedi ki:

– Adiyö Valancourt! Çalışınız ki bahtiyar olasınız!

Hâlâ Valancourt'un elinde bulunan kendi elini çekmek istediyse de Valancourt bırakmadı. O güzel eli gözyaşlarıyla ıska[29] eyliyordu. O zaman Emily dahi boğulurcasına muztaribane bir seda ile:

– Şu elim dakikaları neden daha ziyade temdid[30] eyliyoruz? İkimizin de işkencemizi arttırıyoruz, demesiyle Valancourt dahi:

– Evet! Pek müthiş bir işkence! diyerek Emily'nin elini bıraktı, yine iskemlesi üzerine düştü. Bir hayli dakikalar daha bu suretle geçtiler. Nihayet Valancourt daha metin bir tavır peyda ederek:

– Adiyo Emily! Hayalimde bademe sizden başka hiçbir şey bulun-

[24] nefs-i leime: alçak, lanetli nefis
[25] matrudiyet: kovulma
[26] ilka-yı vesvâs: müvesvis, vesveseye sürükleyen fitne
[27] seyyiat: kötülükler; çirkinlikler
[28] adavet: düşmanlık
[29] ıska (eyle-): sulamak; ıslatmak
[30] temdid (eyle-): uzatmak

mayacaktır. Evet daima hayalimde olacaksınız. Siz dahi beni düşündükçe hürmetle olmazsa bile merhametle düşününüz. Sizsiz, sizin sevdanızdan mahrum olarak benim için dünyanın ne ehemmiyeti kalır? Fakat işte yine sözü uzatıyorum, adiyö! dedi ve kemal-i safvetle kızın elini öperek bir daha güzel yüzüne baktıktan sonra çıktı gitti.

Valancourt'un bıraktığı yerde kalan Emily'nin nefes alacak kudreti kalmamıştı. Valancourt'un ayaklarının patırtısını dinliyordu. Uzaklaştıkça bunlar dahi kayboluyorlardı. Bahçede kahkahalarla gülmeye başlayan Kontes'in sedası Emily'yi bu hâlden bidar[31] eyledi. Hemen odasına koşup kapanarak orada bol bol ağlamaya fırsat buldu.

[31] bidar (eyle-): uyandırmak

36
CENAZENİN ODASI

Biraz da Montoni'ye bakalım. Emily'nin firarından sonra bu zalimin ne kadar hiddetlenmiş olduğu bilinmeyecek, anlaşılmayacak bir şey değildir. Ancak bu hiddetlere, gazaplara az zaman içinde gayet mühim birtakım mesail[1] peyrev[2] oldular.

Bu müstebit herifin tahakkümü ve etrafa tasallutu o kadar artmıştı ki o zamanlar ekser-i azası tüccar takımından olan Venedik Senatosu cebrin, itisafın bu derecesine artık tahammül edemeyerek Udolf üzerine mikdar-ı vâfî[3] asker göndermişlerdi. Bu askerin kumandanı öyle açıktan açığa hücumlarla adam kırdırmaktansa etraf ve civarda postalar tutup yerleştiğinden ve şatodaki kondütiyeriler ile de el altından muhabereye giriştiğinden tamam bu tertibatını yoluna koyduktan sonra hisar içindeki müttefiklerinin yardımıyla vehleten bir baskın icra ettirmiş ve bir taraftan hâlâ Montoni'ye sadık kalan efradın koğuşları içinde silahlarını toplattırdığı hâlde, diğer taraftan asıl Montoni ile rüesa-yı rüfekasını[4] tevkif ettirivermişti. Bu rüfeka meyanında asıl Orsino ahz u girift[5] olunmuştur ki, bir Venedikli asilzadeyi idam ettirmiş olmasından dolayı, Montoni'nin nezdine Udolf Hisarı'na iltica ve ihtifa[6] eylemiş olduğu malumdur.

[1] mesail: meseleler
[2] peyrev (ol-): ardından gelmek
[3] mikdar-ı vâfi: yeterli sayıda
[4] rüesa-yı rüfeka: reis yoldaşlar
[5] ahz u girift (olun-): yakalanıp tutuklanmak
[6] ihtifa (eyle-): saklanmak

Orsino'nun Udolf'da muhtefi olduğunu haber veren de Kont Morano olmuştur. Venedik Senatosu'nun Orsino'yu ahz u girift hususundaki arzusu o kadar büyüktü ki asker sevkinden asıl maksat dahi bu olup, hele merkumun ahz u giriftinden dolayı senatörlerin memnuniyetleri o kadar ziyade olmuştur ki şu ihbarına mükâfaten Morano dahi mahbusiyetten azat edilmiştir.

İtalya'da bu vukuatın güzar eylediği esnada Emily, Languedoc'ta bulunup fakat Montoni'nin inkıraz ve mahvı pek suhulet ve süratle icra olunmuş bulunduğundan keyfiyet dillerde destan olmadı. Mağlubiyetin şöhreti uzak yerlere kadar varamadı. Binaenaleyh Emily bundan hiçbir haber alamadı. Zaten zavallı Emily'de artık Montoni meselesine ehemmiyet verebilecek hâl mi kalmış? Valancourt ile bi'l-mecburiye müfarakatı kızcağıza o kadar tesir eylemiştir ki ihtiyar Dorothee'nin vaat eylediği o mühim hikâyeyi bile kadına söylettirmek meselesi de hatırına gelmiyordu. Nihayet bunu Dorothee kendisi ihtara mecbur olarak bir akşam Emily'nin odası kapısını vurdu, dedi ki:

– Ah Matmazel buraya gelirken zavallı müteveffiye Markiz'in vefat eylediği odanın kapısı önünden geçtim. Her taraf o kadar sakin ve sâkit idiler ki Markiz'i hemen şöylece karşımda görüyorum zanneyledim. Âdeta cenaze yatağındaki hâliyle!...

Hikâye Emily'nin dahi hatırına gelerek kocakarıyı otturttu. Dorothee hikâyeye başlayıp dedi ki:

– Müteveffa Madam la Markiz bu şatoya ilk geleli hemen işte yirmi sene oluyor. Hemen siz yaşta olup evvelce dahi demiş olduğum veçhile size bir de müşabehet-i tammesi[7] vardı. Zahir-i hâlde[8] her ne kadar pek şetaretli görünmeye gayret eyliyor idiyse de ben görüyor, anlıyordum ki kalben mesut ve bahtiyar değildi. Bir kere odasında ağlarken giriverdim. Niçin ağladığını sorabilir miyim? Fakat zaten işi anlamış gibiydim. Babası Marki'ye varması için icbar etmiş. Zira Marki'nin servet ü sâmânına nihayet yoktu. Başka bir senyör varmış ki Markiz onu ve o da Markiz'i çıldırasıya severmiş. Şüphem kalmadı

[7] müşabehet-i tamme: tam benzerlik [8] zahir-i hâl: görünüş

ki Markiz'in yeis ve kederi bu sevdiği adama varamadığı içindi. Biraz sonra kocası Marki dahi Madam'a gayet soğuk muamele ve sert surat göstermeye başladı. Zannederim ki kıskançlığı için böyle ediyordu. Ama hakkı yoktu. Vakıa hanıma cihan âşık idiyse de kendisi pek afif[9] olduğundan hakkında zerre kadar şüphe olamazdı. O zaman şatoya gelen genç senyörler meyanında hele bir tanesi vardı ki Hak Taala onu yalnız Madam için yaratmış olmak derecesinde güzel, halim, sabırlı, şeci bir adamdı. Dikkat eyledim ki bu senyör ne zaman Madam'ın yanında bulunursa Madam derin derin düşünür ve kocası da her zamankinden daha şiddetli olur. Kimse bana bir şey söylemediyse de kaviyen zannederim ki Madam'ın sevdiği hâlde varamadığı zat dahi oydu. Daha sonraları kocası, Markiz'in kimseyle görüşmesine ruhsat vermez oldu. Markiz yapyalnız yaşıyordu. Hizmetinde yalnız ben bulunduğumdan, ne kadar işkenceler çektiğini görüyordum. Bir sene sonra Madam hastalandı. Evvela kederden zanneyledim. Hayır! Pek korkarım ki daha müthiş başka sebepler...

Emily yalnız hikâyenin burasında söze karıştı. Dedi ki:

– Daha müthiş mi?

– Pek acayip şeyler oldu Matmazel! Bakınız neler oldu. Marki hazretleri...

Emily heyecanla kocakarının sesini kesti. Dedi ki:

– Sus Dorothee! O işittiğim nedir?

İkisi de susup etrafı dinlediler. Tatlı bir seda işitildi. Emily dedi ki:

– Ben bu sedayı bundan evvel dahi işitmiştim.

Vakıa işittiği şey pederinin vefatı gecesi işitilen müzika ve nağmelerdi. Dorothee dedi ki:

– Na işte bu müzikayı dahi Madam'ın vefatından biraz sonra işitmeye başladık. Hatta ben şüphe etmemeye başladım ki bu müzika zavallı Markiz'in ruhu tarafından icra olunuyor. Zira o zamandan beri bu müzika vakit vakit hep işitilir oldu kaldı. Şu günlerde bir iki aydır işitilmez olmuştu. İşte yine başladı.

[9] afif: iffetli; namuslu

– Bunu kimin icra eylediğini şimdiye kadar keşfedememiş olmaları gariptir.

– Ah Matmazel, eğer tabii bir insan olsaydı şimdiye kadar bin defa görürler, anlarlardı. Fakat bilirsiniz ki ervah istedikleri şekle girebilirler. Şimdi burada bulunurlar, bir an sonra dünyanın öbür ucunda!

– Bu zevzeklikleri bırakınız da hikâyede devam ediniz. Ne diyordunuz, Marki hazretleri... diyordunuz.

– Marki hazretleri daha tünd,[10] daha sükûtî görünmeye başladı. Madam dahi günden güne fenalaşıyordu. Bir gece bana rica eyledi ki kocasını çağırayım diye! Kendisine tevdi edecek bazı esrar-ı mühimmesi varmış. Marki geldiği ve karısını o kadar fena gördüğü zaman pek mükedder oldu. Kendilerini yalnız bırakmak için ben dışarıya çıktım. Biraz sonra Madam'ın çığlıkları üzerine koşup geldiğimde baktım ki ağzı köpürerek ve rengi simsiyah olarak âdeta can çekişiyor. Marki çabuk bir hekim celbi için atlı gönderdi. Karısı hakkında birdenbire o kadar şefkatli oldu ki türlü teselliler, ümitler veriyordu. Besbelli o zamana kadar ettiği şüphelerin asılsız olduklarını anlamış olmalıdır. Madam bayıldı. Mösyöyü odadan çıkardık. O zaman doğruca kendi odasına gidip yüz üstü yatağına düşerek hüngür hüngür ağlamaya başladı. O dakikalarda dahi zavallı Madam benim kollarım arasında son nefesini teneffüs eyledi ki melek gibi masum olup çocuk gibi kolayca can verdi.

Dorothee burada durup ağlamaya başladı. Onun safveti Emily'ye de tesir ederek o da ağlamaya başladı. Biraz sonra Dorothee hikâyenin alt tarafını da söylemek için davrandı. Dedi ki:

– Hekim geldiği zaman cenazeyi simsiyah görünce şaştı. Herkesi odadan çıkarıp yalnız beni alıkoyarak Markiz'in hastalığı hakkında bana birtakım korkunç şeyler sordu. Ne yer ne içerdi diye soruyordu. Zehir mehir lakırdıları bile oldu... Ben cevap veriyor idiysem de verdiğim cevaplara kani olmayarak başını sallıyordu. Görüyordum ki zihni asıl başka şeylerle meşgul olarak bir türlü zihnini şüpheler-

[10] tünd: sert, asık yüzlü

den kurtaramıyor. Hekimin şüphelerini ben de anlıyor idiysem de anlamamazlığa geliyordum. Bu işin içindeki esrarı kocamdan başka hiçbir kimseye söylemedim. Kocam da söylememek için bana katiyen emirler verdi. Zevcesinin vefatını Marki haber aldığı zaman, odasına kapanıp hekimden başka hiçbir kimseyi görmek istemedi. Bir saat kadar görüştüler. Marki'nin bu zamanki kederi kadar ömrümde hiçbir kimseyi kederli görmedim. Bazı kere çılgınlık hâlleri bile görülüyordu. Badema alayı ile Fransa'nın şimal taraflarına giderek orada da vefat etmekle bir daha ne buralara geldi ve ne de şu şatonun garp tarafında na-tamam kalan daireleri ikmal ettirebildi. İşte Matmazel hikâye bundan ibarettir. Tahattur ediniz ki buna dair kimseye bir harf söylemeyeceğinizi bana vaat etmiştiniz.

– Emin olunuz. Bana hikâye eylediğiniz bu mesele ümidinizden ziyade bence mühimdir. Yalnız Madam için en layık koca olacağını haber verdiğiniz zatın ismini de öğrenmek isterdim.

Dorothee bu ismi de biliyorsa da ifşası pek büyük fenalıklara sebep olacağı için mümkün değil söylemedi. Yalnız Emily'nin Markiz'e müşabeheti meselesine tekrar gelerek dedi ki:

– Markiz'in bir başka resmi daha vardır. Kapalı kalan odaların birisindedir. Gelin olmazdan evvel yapılmış resmi olduğu için sizdeki minyatürden ziyade size müşabihdir.

Emily bu resmi dahi görmek için büyük bir arzu gösterdi. Dorothee kimsenin girmediği bu dairelere yabancı girmesini Madam'ın ruhu için hürmetsizlik addeyleyse de Emily zaten Kont'un birkaç güne kadar oraları açtırıp tamirat icra ettireceğini ihtar eylemesi üzerine Dorothee:

– Öyleyse yarın akşam sizi alır da götürürüm, vaadini vermeye mecbur oldu.

Vakıa bu vaadi icrada dahi teehhür etmedi, anahtarlarıyla beraber gelerek cenazenin odası eski şatonun şimal cihetinde bulunmasıyla oraya varmak için büyük merdivenden avluya inmek ve tekmil avluyu geçtikten sonra karşı taraftaki büyük merdivenden tekrar çıkmak lazım geliyordu. Avludan geçip tamam ikinci merdiveni

çıkarlarken Dorothee gayet ürkeklik gösteriyordu. Sebebini soran Emily'ye bir şey dememek istiyor idiyse de o gayret-i ketumanesiyle[11] gösteriyordu ki bu şatoda dahi birtakım ervah-ı gaibenin istilasından havf olunmaktadır. Fakat Emily artık öyle şeylerden korkmamaya karar vermişti. Zira Udolf Şatosu'nda bu misilli ahval-i acibenin esrarını da Du Pont'dan öğrenmişti.

Bir uzun koridordan geçerek bir büyük kapının önünde durdular. Dorothee elindeki anahtarları soktuysa da nice yıllardan beri işlememiş olan anahtarı bir türlü çevirmedi. Emily dahi yardım ederek güç hâl ile kapıyı açtılar, vâsi bir odaya girdiler. Dorothee...

– Ah bu eşikten son geçişim zavallı Markiz'in naaşını teşyi içindi, diye teellüm âsarı göstermeye başladı.

Bu odanın derunundaki döşemeler ve sair ziynetler bir zamanın servet ve kudretine delalet eyledikleri gibi ondan sonra birbiri içinden geçilir daha birçok odalara girdiler çıktılar ki cümlesi de bu hâldeydiler. Fakat Dorothee gittikçe cesaretini kaybeyliyordu. Nihayet yere otururak dedi ki:

– Şurada biraz oturmalıyım Matmazel! Zira dermanım kalmadı. İşte Markiz'in öldüğü odanın da kapısına geldik.

Oturdukları azîm koltukları eliyle yoklayan Dorothee:

– Oh bunlar ne kadar solmuşlar. Bir zaman ne parlak şeylerdi, Bana daha dün gibi geliyor, diyordu. Emily bir heyecan hâliyle:

– Sus Dorothee! İçeride bir gürültü olduğunu işittin mi, dedi.

Vakıa içeride bir ses işitiliyor gibi olduysa da daha dikkatli kulak verdiklerinde bir şey işitmediler. Dorothee yine döşemeleri anlatmaya başladı. Bunlar Paris'ten ve şu büyük endam aynaları dahi memalik-i ecnebiyeden[12] gelirlermiş.

Nihayet dinlenip cesaretlerini de topladıktan sonra asıl cenaze odasının kapısını açtılar. Dorothee bunca yâdlarla memlu[13] olan şu odaya girer girmez yine dermanını kaybederek bir tarafa oturuverdi. Vakıa güya oda Markiz'in dün içinden çıkmış olduğu hâldeydi. Yer-

[11] gayret-i ketumane: saklama gayreti
[12] memalik-i ecnebiye: yabancı memleketler
[13] memlu: dolu

de bir çift siyah atlas terlik bulunup şurada burada eldivenler, yüz duvakları [ve]saire dahi görülüyorlardı. Derununda Markiz'in vefat etmiş olduğu yatak dahi şöylece önlerinde duruyordu ki ilk hâlinden farkı, üzerine azîm bir siyah örtü örtülmüş olmasından ibaret olup Dorothee bu örtünün tabut üzerine dahi örtülmüş olduğunu haber verdi. Hatta tüyleri ürperircesine bir hareketle dedi ki:

– Aman ey Hazret-i Meryem! Hâlâ Markiz'i yatağı içinde yatıyor zannediyorum.

Badehu Emily lambayı eline alarak yatağı temaşaya başladı. Dorothee işte Madam'ın şu tarafa yatmış olduğunu ve kendisinin bu tarafta bulunduğunu hikâye ederken Emily dahi halası Madam Montoni'nin vefatını tahatturla derununda bir havf, bir sıkıntı hisseyliyordu. Bir de Emily bu aralık yatağın ağır kadifeden mamul olan siyah örtüsünün kımıldandığını apaşikâr görmesin mi? Havfından buz gibi donmuş olduğu hâlde Dorothee'nin de kolundan tutup ona dahi gösterdi. O dahi gördü ki örtü kâh yukarıya kabarmak kâh aşağıya inmek suretiyle hareket eyliyor.

Emily hemen kaçmak istedi. Fakat Dorothee hem korktuğu hâlde hem de bu hareketin ne olduğunu anlamak merakına düştü. Emily'ye:

– Bir şey değil Matmazel! Burada kim olacak! Rüzgârdır. Yirmi yıldır insan girmeyen odaya kim girecek? Bakınız rüzgâr lambayı da kımıldatıyor! diye cesaret veriyordu. Emily havfından mahcup kalarak örtünün filvaki rüzgârdan mı sallandığını daha güzel fark için yatağa daha ziyade sokuldu. Bir de bu aralık kadife örtü daha ziyade hareket ederek bir ucu da açılmasın mı? Aman yarabbi! O açılan taraftan da bir insan yüzü görülmesin mi?... Âdeta bir insan!

İkisi de bir çığlık koparıp bacaklarındaki kuvvetin müsaadesi derecesinde bir süratle firar eylediler. Bütün kapıları da açık bırakmışlardı. Esna-yı firarlarında Dorothee derununda iki hizmetçi kadın yattığını bildiği bir odanın önüne gelince, hemen kapıyı açıp oda içine âdeta baygın olduğu hâlde can attı. Emily dahi Dorothee'den daha iyi bir hâlde olmayıp ağzından bazı lakırdılar dahi çıkardı ki sebeb-i

havflarını herkese anlatabilirdi. Sonra Emily işi şakaya bozduğu gibi, Dorothee dahi aklı başına geldiği zaman, hizmetçileri korkutmamak için hiçbir şey olmadığını temine başladıysa da hizmetçiler inanmadılar. Böyle korkunç bir taraftaki odada sabahlayamayacaklarını beyan ile sabaha kadar hiç uyumamaya karar verdiler.

Dorothee Emily'yi kendi odasına kadar sevk eyledi. Orada şu gördükleri acibeyi tevil[14] için birçok düşündüler, söyleştilerse de buna hiçbir tevil bulamadılar. Bu hâl artık Udolf Hisarı'ndaki garaibe de benzemiyor ki Emily müteselli olabilsin. Nihayet hakikaten bunun fevkattabia bir şey olduğunu ve şayet bu iş içinde dahi bazı esrar varsa, onu ancak zaman halledebileceğini düşünerek Emily müteselli ve müsterih oldu.

Lakin mahut dairenin dış büyük kapısı açık kalmıştı. Oranın muhafazası, mesuliyeti dahi yalnız Dorothee'ye aitti. Emily merdiven başına kadar kendisiyle beraber gidebileceğini vaat edince, onun öte tarafına kadar da Dorothee kendisi gitmeyi göze kestirerek tek mesuliyet-i havf maddesinden kurtulmak için iki kadın tekrar yola revan oldular. Emily merdiven başında durduğu hâlde Dorothee bir kuş gibi gidip dış kapıyı kilitleyerek geldi ve şu işi kimseye söylememek kararıyla ikisi de odalarına çekildiler, yattılar.

[14] tevil: yorumlama; açıklama

37
YAKAZAN[1]

Emily ile Dorothee'nin ketm-i esrar için verdikleri kararın hiçbir faydası olmadı. Dün geceki ahval-i hevl-nâk[2] ertesi gün şato uşakları meyanında şâyi olarak birkaç gün zarfında iş bir hâle geldi ki gece taamından sonra koğuşta uşaklar içtima eyledikleri zaman şato içinde ne gibi gürültüler işitildiğine dair bilenler de bilmeyenler de, işitenler de işitmeyenler de birçok havadis vermeye başladılar. Hatta bu havadisten maada iş filan yerde filan vakit şöyle bir harika görülmüş olduğu mertebelerine kadar bile varıp bu hâlde Annette'in hikâyeleri cümleye galebe eyliyordu. Udolf Şatosu'nda gördüğü, işittiği şeylerden maada birçok garaib dahi kendi hülyasından uydurarak hikâye eyliyor ve müstemilerini[3] kemal-i havf u hirasla[4] beraber yine bu hikâyelere hayran bırakıyordu. Annette Udolf Şatosu'ndan kaybolan mahut Sinyora Laurentini'yi bile unutmadı. Onu da hikâye eyledi. Lakin uşakların, hizmetkârların korkuları artık bir dereceyi buldu ki bir kapı gıcırdayacak olsa herkesin ödü kopuyor ve kimse gözlerini kaldırıp bir tarafa dikkatle bakamıyor, hele geceleri yalnız hiçbirisi bir adım atamıyordu.

Uşakların bu hâli Kont'a kadar ihbar olunarak Kont badema cin ve peri hikâyelerini kimsenin kâle almaması için evamir-i kat'iye

[1] yakazan: uyanık kimse
[2] ahval-i hevl-nâk: korkunç, korkulu durumlar
[3] müstemi: dinleyici
[4] kemal-i havf u hiras: aşırı derecede korku

ilan eylediyse de hiçbir tesiri olabilmek şöyle dursun uşaklardan, hizmetçi kızlardan bazıları badema burada oturamayacaklarından bahisle hesaplarını istemeye de başladılar. Kontes zaten bu şatodan hoşlanmadığı için şu havf-ı umumi onun ne kadar işine yarayacağını ve bu hâlin de Kont'u ne kadar dilgir[5] edeceğini tafsile hacet yoktur.

Bu sırada şatoya bir hayli misafirler gelerek bu havf-ı umumiyi biraz tadil eylediler. Onlar meyanında Baron de Saint Foix (Fova) ile oğlu dahi vardı ki bu güzel ve edib delikanlı Paris'te Matmazel Blanche ile görüşerek hatta tezvicine bile talip çıkmıştı. Bu kibar misafirlerin dahi inzimamından sonra şatoya bir şenlik, bir âlâlık geldi ki Kontes'in bile yüzü gülmeye başladı. Ormandaki mahut köşke sık sık gidilir ve geceleri hava müsait oldukça orada taam dahi edilir oldu. Her akşam bir suvare yapılıp ekserisinde müzika ve teganni ve bazılarında da raks ile müsamereye nihayet veriliyordu.

Fakat Emily bu kadar kalabalıktan hazzedemediği cihetle ekser-i zamanını kendi odasında geçirip ormana çıkacağı zaman dahi yalnız çıkıyor ve bir büyük ağaç kütüğünden yapılmış olan tabii bir peyke üzerine çıkarak Valancourt'u düşünüyordu. Valancourt'un da bu kütük üzerine oturarak elbette kendisini düşünmüş olduğunu tahattur eyledikçe biraz mahzuz oluyordu.

Bir akşam yine bu mahalde oturarak hülyalarına dalmış gitmişti. Akşam olmuş, gece hulul etmiş, ay her tarafı tenvire başlamış olduğu hâlde Emily'nin kendisinden haberi yoktu. Bir de uzaktan uzağa mahut acip ve garib müzika ve nağmelerinin işitilmeye başlaması Emily'yi gafletten bidar[6] eyledi. Etrafa kulak verdikte hakikaten o müzika olduğuna şüphesi kalmadı. Hatta müzika gittikçe kendisine takarrüb dahi ediyordu. Pek ziyade yaklaştıktan sonra ses seda kesildi. Emily kendisine pek karib bir yerden bir hayalin geçmiş olduğunu gördü, anladıysa da, hayal o kadar seri geçti ki, insan mıdır başka bir mahluk mudur fark edemedi. O zaman korkarak bir daha şu mahuf yerlerde böyle geç vakitlere kadar kalmamak azm-i kavisiyle hemen odasına kadar kaçtı geldi.

[5] dilgir (et-): üzmek

[6] bidar (eyle-): uyandırmak

Emily odasında birçok vakit daha oturarak nihayet biraz istirahat için yatağa girmeye davrandıkta dışarıda uşakların müthiş bir şamatası sem'-i dehşetini celbeyledi. Bunlar arasında birçok dahi hizmetçi kızların sedaları bulunup bir de Annette kemal-i havfla kendi odasına gelerek bir miktar su aldığı sırada, Emily gürültünün sebebini sual eyledikte Annette haber verdi ki hizmetçi kızların birisi ikinci katta apaşikâre bir hayal görerek bu hayal mahut cenaze odasının kapısına kadar gidip orada kaybolmuştu. Bu hâl dahi uşakların, hizmetçilerin evvelki havflarına munzam olarak bu defa daha ziyade mutlaka hesaplarının kesilmesini istidaya kıyam edince Kont her ne kadar bu gibi zünun-ı batılanın korkmaya değil gülmeye bile değer olmadığını temine çalıştıysa da, korkanları temine hiçbir faydası olamadı. Bir de bizim koca Ludovico ortaya çıkarak sair arkadaşlarını temin için birçok sözler söyledikten sonra:

– İsterseniz ben cenaze odasında bir gece yapayalnız sabaha kadar kalırım!, demesin mi? Herkes deli mi olmuş diye Ludovico'nun yüzüne baktılar. Ludovico sözünde devam eyliyordu. Kont şu delikanlının cesaretinden memnun olarak:

– Hakikaten sen bir cesur çocuk imişsin. Eğer şu cesareti icra edersen mükâfatsız kalmayacağından emin ol, dediyse de Ludovico mükâfat filan arzusunda da bulunmayıp hakikat-i hâlde hayal mayal denilen şeylerin hiç aslı faslı olmadığını ve şayet bu işin içinde bir insan parmağı, bir düşman şerri varsa, onun terbiyesini vermek için kendisine silah verilmesini rica eyledi.

Kont:

–Canım cinlere, şeytanlara, perilere, vampirlere silah kâr etmez! diye istihzaya başladıysa da Ludovico davasında, talebinde ısrar ederek Kont dahi muvafakatla dedi ki:

– Pekâlâ! Sana bir âlâ kılıçtan maada bir de mükemmel gece taamı var. Öteki korkaklar bari bu gecelik olsun sabreylesinler de yarın gitmek isteyenlerin hesaplarına bakarız. Artık bu gece periler onlar üzerine hücum edecekler değil a! Çünkü sen onlara meydan okuyorsun. Hep senin üzerine hücum edecekler.

Akşam oldukta bütün misafirler dahi hazır oldukları hâlde Do-

rothee mahut cenaze dairesinin anahtarını Ludovico'ya verdi ve cümlesi beraber olarak o tarafa teveccüh eylediler. En önde Kont ve oğlu Henri ile Ludovico gidiyorlardı. Onların arkaları sırada dahi herkes cesaretine göre yürüyerek en korkaklar en geriden geliyorlardı.

Tamam dairenin ilk kapısına anahtar sokularak açıldığı zaman uşaklardan birisi sanki oda içinde bir şey görünmüş gibi tersine persine bir hareket edince arkada duran halkın kâffesine bir havf gelerek cümlesi birbirini çiğnercesine merdivene doğru firar eylemişlerdi. Kont bunlara kahkahalarla gülüp cümlesini tekdir eyledi ve oğlu ve Ludovico ile kapıdan girerek ta geçen gece Dorothee ve Emily'nin birer koltuk sandalyesi üzerine oturup dinlenmiş oldukları salona kadar yürüdüler.

Kont gayet cesim bir Venedik aynası önünde durdu ki o zamanlar henüz Fransa'da bu aynalardan imal olunmadığı cihetle en büyük saraylarda ancak bulunabilen nevadir-i nefaisten[7] addolunurlardı. Bu aynalar şu salonda ne parlak cemiyetleri, ne güzel kadınları, ne yiğit erkekleri aksettirmiş olduklarını tahattur eyleyen Kont de Villefort oğlu Henri'ye teveccüh-i hitab ederek dedi ki:

– Benim son gördüğüm zamandan beri buraları ne kadar değişmişler! O zamanlar ben de gençtim. Markiz ise tamam cemalinin mertebe-i kemalindeydi. Daha ne kadar erkek kadın insanların buralarda içtimalarını gördüm ki şimdi onların hiçbirisi dünyada kalmamışlardır. Şu tarafta çalgı takımı durup bu tarafta dahi kadril murabbaları teşkil olunurdu. Sabahlara kadar şatonun içinde müzikalar tanin-endaz[8] olarak rakslar icra olunurdu. Şimdiyse benim şu zayıf sedalarımdan başka hiçbir şey tanin-endaz olmuyor. Evet oğlum o zaman ben de senin şimdiki hâlin gibi gençtim. Ben de geçeceğim, sen de benim gibi olacaksın. Nihayet sen de kalmayacaksın. Yerlerimize başkaları gelecek. Hak Taala hazretlerinin kıdemine,[9] bekasına mukabil her şey fanidir. Neyse bu müessir sözlerle hatırlarınızı muğber[10] etmeyeyim. İlerleyelim.

[7] nevadir-i nefais: az bulunan güzel eserler

[8] tanin-endaz: çınlamak; duyulmak

[9] kıdem: başlangıcı olmayacak kadar eskilik

[10] muğber (et-): incitmek; üzmek

Biraz daha ilerleyip cenaze odasına vasıl oldular. Oraya kadar kendileriyle beraber hiçbir kimse gelmemişti. Orada Kont, Ludovico'ya şayet korkacaksa sözünden geri dönmeye mezun olduğunu da söyledi. Ludovico hiç korkmayacağını ve korkacak hiçbir şey bulunmadığını ve biraz sonra şömineye ateş yakacağını ve şayet uykusu gelmezse kendisini eğlendirmek için yanında bir de kitabı bulunduğunu beyan ederek Kont'u bihakkın temin eyledi. Kont dedi ki:

– Aferin oğlum. Umarım ki hiçbir şey seni rahatsız etmeye gelmeyecektir. Maahaza insan hâlidir bu! Şayet bir zuhurat üzerine korkarsan benim daireme kadar koşup haber ver, icabına bakarız.

Ludovico başıyla öyle bir işaret verdi ki âdeta Kont'un bu lakırdısına şaşmış olduğunu anlattı. Kont:

– Öyleyse sen bildiğin gibi hareket et.. Yarın işi anlarız. Eminim ki anlaşılacak olan iş bu uşakların hizmetkârların havfları bir eser-i hamakat olduğundan ibaret kalacaktır. Geceniz hayır olsun oğlum.

Ludovico dahi Kont'u yerlere kadar eğilerek selamlayıp:

– Sizin de geceniz hayır olsun, dediyse de elindeki lamba ile sahibhaneyi tekrar dış kapıya kadar teşyi'den geri durmadı. Badehu o kapıyı kapayıp içeriden anahtarı ile kilitledikten sonra, ta cenaze odasına gelinceye kadar bütün odaları birer birer aradığı gibi cenaze odasını dahi karyolanın altına varıncaya kadar bir âlâ aradı ki şayet kendisini korkutmak için bir tarafa bir kimse saklanmışsa meydana çıkarsın diye. Zira biraz sonra böyle bir şakaya ihtimal kalmayacaktı. Karşısına babası çıksa vuracaktı. Ludovico azmine bu kadar kuvvet vermezse şu işe kıyam edebilir mi ya?

Cenaze odasının içinde bir de küçük mabet gibi bir yer olup oraya dahi girdiği zaman Ludovico ayak üzerindeki vaziyetiyle alınmış bir kadın resmi gördü ki öksüze!... tamamıyla müşabeheti Ludovico'nun bile istigrabını mucip oldu.

"Öksüz!" malum ya Emily'dir. Ludovico ise bu resmin müteveffa Markiz'in resmi olduğunu hatırına bile getiremez.

Bundan sonra Ludovico ocağa bir kocaman ateş yaktı ki onun

tekmil odayı gündüz gibi aydınlandırması ve çatır çatır yanması odanın hem zulmetini hem sükûtunu izale etmiş ve kendi gönlüne de ferah vermişti. Badehu bir koltuk sandalyeyle bir ufak masayı ocağa yaklaştırdı. Masa üzerine soğuk etlerden vesaireden ibaret olan âlâ gece taamını dizip sepetten bir de şarap şişesi ihracıyla taama başladı. Bir keyif ki değme gitsin.

Lakin taamdan sonra birkaç kadeh daha şarap içerek vücudunu tatlı bir gevşeklik aldı. Gözleri ağırlaştı. Uyumamak için de cebinden kitabını çıkarıp okumaya başladı.

Bu kitap Fransa'nın cenup tarafları ahalisi nezdinde vaktiyle pek mergup olan şövalye hikâyelerine dair bir kitap olup, onu Dorothee kütüphanenin bir tarafında bulmuştu da, okusun diye Ludovico'ya vermişti. Hikâye vakıa pek mufassal idiyse de yine o zaman mergup olan hikâyelerin ne gibi şeyler olduklarını da karilerimize göstermek için bu hikâyeyi hulasa edeceğiz.

Hayali Şövalye Hikâyesi

Bretanya dükalığında bir baron vardı ki servet ü sâmânı ve misafirleri hakkındaki nezaket ve in'amı[11] ile şöhret-şiar idi. En meşhur şövalye tarafından müdafaa olunan şatosunda da en güzel ve nazik adamlar dopdoluydu. Kendi emlaki dahilinde daima müsabakalar tertip olunduklarından ve bu müsabakalara memleketin en meşhur şövalyeleri davet edildiklerinden, bunların cündilik yolunda icra eyledikleri hünerleriyle beraber, müsabakayı kazananlar hakkında o kadar parlak ziyafetler tertip olunurdu ki bu ziyafetler olur olmaz kralların saraylarında bile verilemezdi.

Bir akşam şato sahibi sofrada biraz ziyadece şarap içmiş ve binaenaleyh sofrayı geç terk eylemişti.

Yatak odasına varıp da uşakları gece levazımını ba'de't-tehyie[12] çekildikten sonra tam baron yatağına gireceği zaman yanı başında bir yabancı adam görmesin mi? Şövalye kıyafetinde ve gayet âlî

[11] in'am: nimet verme; cömertlik

[12] ba'de't-tehyie: hazırlayarak

nasiyeli[13] bir adam ise de, hâli perişan ve kendi makhur ve meyus bir hâlde bulunuyor. Uşaklar tarafından görülmeksizin bu saatte bir yabancının ta yatak odasına kadar girebilmesi mümkün olamayacağından, Baron zanneyledi ki bu adam daha gündüzden gizlice buraya girmiş saklanmıştır. Binaenaleyh yabancıya emniyet edemeyerek hemen kılıcını çekip dik seda ile uşaklarını da çağırmaya başladı. Lakin yabancı bu hâlden asla telaş göstermeyip kemal-i tevazu ile bu ziyaretten maksadı hiç de düşmanlık olmadığını ve buraya gelmesi müthiş bir sırrı kendisine arz için olup o sırrı arz eylemesi dahi âdeta zaruriyattan bulunduğunu söyledi.

Baron yabancının bu sözlerinden biraz istirahat bulup kılıcını yerine koydu ve buraya nasıl girdiğini ve söyleyeceği şey ne olduğunu sual eyledi. Fakat yabancı bu suallere cevap vereceğine kendisiyle beraber şatoya karip olan ormana kadar gelmesini ve kendisine beyan edeceği sırrın ne kadar müthiş olduğu orada görüleceğini bildirdi. Bu ifade Baron'u tekrar şübühata[14] duçar etti. Böyle gece vakti kendisini bir tenha ormana kadar götürmekten maksadı elbette bir hıyanet, elbette bir cinayet olacağı zannına kuvvet verdi. Binaenaleyh yabancının davetini kabul etmeyerek eğer bir maksad-ı hainanesi yoksa, söyleyeceği sözü şu odada dahi söyleyebileceği mülahazasını ityan eyledi.

Baron bu son mülahazayı ityan ederken yabancıyı tepeden tırnağa kadar tekrar süzmeye başlayıp fakat hâl ve şanında bu adamın bir suikasdı olduğuna hiçbir şey delalet edemediğini görüyordu. Bu adamın arkasında şövalye kisvesi ve üzerinde şövalye eslihası[15] bulunup uzun boylu, gayet yakışıklı, salah-i hâli nasiye-i âliyesinden bedaheten istidlal[16] olunur bir adam olduğunu görüyordu. Şövalye başka bir gûne izahata girişmeyip yalnız Baron'u civardaki ormana götürmek için ettiği daveti tekrar eyleyip duruyordu. Nihayet dedi ki:

– Size tevdi edeceğim esrara yalnız üç adamdan başka kimse vâkıf değildir. Esrar-ı mezkûreye sizin tarafınızdan vukuf peyda olması gerek zatınız ve gerek hanedanınız için birinci derecelerde

[13] nasiye: alın; yüz
[14] şübühat: şüpheler
[15] esliha: silahlar
[16] istidlal (olun-): anlaşılmak

mühimdir. Bir zaman gelecektir ki bu geceyi ya pek müteşekkirane veyahut pek müteessifane tahattur ederek yad eyleyeceksiniz. Teşekkür veya teessüfünüz dahi ettiğim davete icabet ve adem-i icabetinize göre olacaktır. Bahtiyar olmak ister misiniz? Arkamdan geliniz. Size hiçbir fenalık gelmeyeceğini şövalyelik imanıyla temin eylerim. Eğer bütün istikbalinizi taht-ı tehlikeye koymak istiyorsanız gelmeyiniz. Burada kalınız, ben dahi buraya nasıl geldimse öylece çıkar giderim.

Baron gösterdiği havftan[17] mahcup olmaya başladı. Merakı dahi pek ziyade artmış olduğundan...

(Ludovico hikâyenin burasına geldikte etrafında bir gürültü işitti. Başını kaldırıp odanın etrafına bir nazar-ı teftiş gezdirdi. Hatta etrafını daha güzel görebilmesi için lambasını da alıp başından yukarıya kaldırarak o veçhile de baktı. Fakat hiçbir şey göremediğinden ve kendisi öyle kuru gürültüye papuç bırakır takımdan olmadığından yine kitabını okumaya koyuldu ki okuduğu hikâyenin alt tarafı da şöyledir:)

...Merakı dahi pek ziyade artmış olduğundan yabancıya:

– Öyleyse yalnız kim olduğunuzu olsun söyleyiniz de... teklifini irad edince yabancı dedi ki:

– Ben İngiliz şövalyelerindenim. İsmim Bevys de Lancaster (Bevis de Lankastr)'dır. Kuds-i Şerif taraflarındaki kahramanlıklarım meşhurdur. Vatanıma avdet eyliyordum. Bu civardaki ormanda geceye tutuldum.

Baron dedi ki:

– İsminiz, şöhretiniz hasebiyle tanınmıştır. Fakat benim şatom dahi her kahraman şövalyelere küşade değil midir? Niçin deliliniz[18] vürudunuzu[19] şato halkına ilan etmedi? Niçin bu akşamki ziyafetimizde siz dahi bulunmadınız da gerek benim gerek misafirlerimin tazimatına nail olmadınız? Neden böyle gece yarısından sonra gizlice şatoma, hatta ta yatak odama kadar girdiniz?

[17] havf: korku
[18] delil: rehber; kılavuz
[19] vürud: geliş

Yabancı bu suallere lafzen hiçbir cevap vermeyip cevabı yalnız bir sert nazarla Baron'un yüzüne bakmaktan ibaret kaldı. Hatta bazı harekât dahi eyledi ki bunlarla Baron'u hâlâ kendi arkası sıra gelmeye davet eyliyordu. Nihayet Baron yabancının arkası sıra gitmeye razı oldu. Kılıcını çekerek bir eline de bir fener alıp Şövalye'ye tabi oldu. Şövalye kapıyı açtı. Odalardan, galerilerden yürüyerek dışarıya çıktılar ki şato içinde herkes uyumuştu. Yabancı birtakım öyle gizli yollardan ve saklı merdivenlerden geçiyordu ki Baron şato içinde kendisinden başka kimse bunları bilmez zannında bulunduğundan istigrap eyliyordu. Nihayet şatonun dış kapısından harice çıktılar. Etraf tenha ve gece gayet serin olup bir de zifiri karanlık cihanı istila etmişti.

(Hikâyenin burasına gelince Ludovico biraz durup ateşe baktı. Odun azalmış olduğunu görünce ocağa biraz odun daha atarak yine kıraatte ber-vech-i âti[20] devam eyledi.)

Ormanın kenarına vardıkları zaman Şövalye bir aralık durarak Baron'un yüzüne baktı ki bir lakırdı söyleyecek zannolunduysa da bir şey söylemeyip yine yolunda devam eyledi. Orman gittikçe sıklaşmaktaydı. Baron'a tekrar birtakım şüpheler geldi. Elini kılıcın kabzasına götürerek kendisini nerelere götürdüğünü yabancıdan tekrar sual edince Şövalye:

– Biraz daha gidersek yolumuzun nihayetine varmış olacağız. Şövalyelik namusuyla temin ederim ki size hiçbir fenalık gelmeyecek, dedi.

Bu sözü dahi Baron'a teminat vermekle, yabancının hatvelerine[21] basarak peyrev[22] olmakta devam eyledi. Nihayet ormanın bir çukur yerine vardılar ki, azîm yaban kestaneleri orasını bir kemer gibi ihata eyledikten başka, kestanelerin alçak dalları dahi birbiriyle birleşerek insanın yolunu kesecek birtakım manialar peyda etmişlerdi. Orada Şövalye durup gerisine döndü. Gayet müthiş bir tavır ve nazarla Baron'a bakıp eliyle dahi yeri gösteriyordu ki fenerin ziyasıyla Baron

[20] ber-vech-i âti: aşağıda olduğu gibi
[21] hatve: adım
[22] peyrev (ol-): takip etmek

bunları pekâlâ görüyordu. Binaenaleyh Baron yerde upuzun yatmış bir adam gördü ki kendi kanı içine müstağraktı. Alnında gayet enli ve açık bir taze yara olup bu yaranın mucip olduğu mevt[23] dahi kâffe-i alaim-i dehşetiyle biçarenin yüzünde nümayandı.

Bunu görünce Baron merhametinden titremek hâline gelip bu gibi ahvalde mutat olduğu üzere bir kere adamcağızı yattığı yerden kaldırmaya davrandı. Çünkü biçarede hayattan eser kalmışsa bu surette görülüp anlaşılacaktı. Fakat tamam naaşı kucakladığı zaman Baron'un ne hâle geldiğini kim, nasıl tarif edebilir? Zira kucakladığı adam odasına kadar gelmiş olan yabancı şövalyeye tamamıyla müşabihti. Âdeta kendisi vesselam. Fakat öteki Şövalye dahi hâlâ karşısında! Karşısında ama bir iki saniye yüz yüze bakıştıkları hâlde Şövalye'nin çehresi solup bi't-tedric[24] erimeye başladı. Eriye eriye Şövalye'den hiç eser kalmayıp o anda da bir hâtifî nida[25] dedi ki...

(Ludovico'nun burada tüyleri ürperdi. Fakat yalnız Şövalye hikâyesinden dolayı değil. Âdeta odanın içinde kendi yanında bir seda işitti. Gözleri hemen cenazenin yatağına çevrildiyse de siyah kadife örtüyü yerli yerinde görüp başka hiçbir şey nazar-ı dikkatini celp edemedi. Nefesini hapsederek etrafı dinledi. Fakat civardaki denizin cuş u huruş gürültülerinden başka hiçbir şey işitmedi. Bir de dışarıda dolu ile karışık bir yağmur yağıyordu ki bazen camlara dahi çarpıyordu. Başka birisi olsa ervah-ı habisenin[26] sedalarını işittim diye kokusundan ödü kopacağı derkâr ise de Ludovico bu sedayı ya denize ya yağmura hamlederek kitabını okumakta tekrar devam eyledi:)

...O anda bir hâtifi seda dedi ki:

– Bu naaş Sir Bevys de Lancaster'ın naaşıdır. Bir asilzade İngiliz şövalyesidir! Kuds-i Şerif'ten avdet ederek bu akşam buralara geldikte yolunu şaşırıp şu mahalde dahi suikast ile idam olunmuştur. Şövalye kaidelerine ve medeniyet-i Nasraniye kanunlarına riayeten naaşını yine bir mukaddes yere defnettiriniz. Ve katillerinin cezasını

[23] mevt: ölüm
[24] bi't-tedric: yavaş yavaş
[25] hâtifî nida: görünmeyen
[26] ervah-ı habise: kötü ruhlar

da veriniz. Bu vesayayı[27] kabul ve adem-i kabulünüze[28] göre bademâ gerek sizin ve gerek hanedanınızın nasibi ya sulh ve saadet yahut ceng-i ebedi olacaktır.

Bu müşahedat[29] ve istimaatın[30] dehşetinden Baron kendisini kurtardıktan sonra şatosuna avdet eyledi. İlk emri Sir Bevys'in naaşını oraya naklettirmek oldu. Ertesi gün bir şövalyeye lazım gelen ihtifalat[31] ile na'ş-ı mezkûru yine şatonun kilisesi dahiline defneylediler. Badehu katillerinin taharrisine[32] ibtidar olunup üç adam oldukları maktul tarafından haber verilmiş olduğundan bunların üçü de zahire bi'l-ihrac[33] fi'l-i katli irtikâp[34] etmiş oldukları yerde salb[35] olundular.

[27] vesaya: vasiyetler
[28] adem-i kabul: kabul etmeme; red-detme
[29] müşahedat: görülenler
[30] istimaat: işitilenler
[31] ihtifalat: cenaze töreni
[32] taharri: araştırma
[33] bi'l-ihrac: çıkarılarak
[34] irtikâp (et-): işlemek
[35] salb (olun-): asılmak

38
HEMŞİRE AGNES (ANYES)

Ludovico bu hikâyeyi okuduktan sonra kitabı şöylece bir tarafına koydu. Hikâye kendisine gayet güzel ve muvafik-ı tabiat görünmüştü. Yavaş yavaş uykusu da geldiğinden gözleri büzülmeye başladı. Maahaza kendisini toplayıp ateşi tekrar parlattı. Bir kadeh şarap daha doldurup yarısını içtikten sonra koltuk sandalyesi üzerine uzandı, rüya bile görmeye başladı. Yine içinde olduğu odadaymış, ama güya bir kimse kendi üzerine doğru eğilerek yüzüne bakıyormuş. Hemen yerinden fırlayıp uyku sersemliği ile etrafına bakındıysa da kimseyi göremedi. Biraz sonra güya birçok kimseler her taraftan kendisine bakıyorlarmış gibi bir şeyler gördü. Ama artık bu hayalatı da vazife edinmemeye başladı.

O gece Kont de Villefort hemen sabaha kadar uyuyamadı. Ertesi gün erkenden kalkıp Ludovico'nun ne olduğunu anlamak için şimal tarafındaki daireye koştu. Dairenin ilk kapısı içeriden kilitliydi. Zaten de öyle olacak değil mi ya? Dün akşam Ludovico kapıyı içerden kapamamış mıydı? Binaenaleyh Kont kapıyı vurmaya ve Ludovico'ya ses vermeye başladıysa da içerden hiçbir cevap alamadı. Gittikçe daha ziyade vurduğu hâlde yine bir cevap yok. Delikanlı gece uyuyamamıştır da şimdi uyuyakalmıştır mütalaasıyla biraz daha sonra gelmek üzere kendi dairesine avdet eyledi.

Bir saat sonra geldikte yine içeriden bir ses seda çıkmadı. Kont,

Ludovico'ya bir kaza olmasın diye korkmaya başladı. İhtimal ki ona da bazı hayalat görünerek ödü patlamış olsun. Veyahut çıldırmış bulunsun.

İhtimal ki bu kapı Ludovico'ya uzaktır diye onun yattığı odanın altında birçok gürültüler ettirip dik sedalarla Ludovico'yu çağırttı ise de yine hiçbir cevap alamadı. Artık Kont'un merakı bir kat daha artarak iri kazmalar getirtip kapıyı kırdırmaya mecbur oldu. Kapı kırıldığı zaman en evvel Kont ve arkası sıra oğlu Henri girerek uşakların en cesurları dahi daha arkadan geldilerse de en çoğu kapının dışında kaldılar.

Geçtikleri odaların, salonların kâffesinde derin bir sükûn ve sükût hüküm sürüyordu. Her odaya girdikçe Kont, Ludovico'yu çağırıyor idiyse de sedasına yine hiçbir cevap alamıyordu.

Nihayet cenaze odasına kadar geldiler. Hiçbir seda hatta bir nefes bile orada uyanık yahut uyur bir adam bulunduğunu hükmettiremedi. Fakat pencerelerden kâffesi kapalı olup vakıa biraz da karanlık idiyse de Kont'un emriyle uşaklardan birisi bir pencereyi açarak oda aydınlık oldukta, odanın bomboş olduğu ve meydanda Ludovico'ya benzer hiçbir şey bulunmadığı görüldü. Yalnız Ludovico'nun kurduğu sofra görülüp, onun yanında da üzerinde oturduğu koltuk sandalyesi devrilmişti. Masa üzerinde kılıçla, sönmüş lamba ve taamın bakiyesi ve yarısı içilmiş bir kadeh de şarap duruyordu. Başka her şey yerli yerinde, yalnız Ludovico yok! Kitap bile yarı açık olarak yerde duruyor.

Kont hasıl olan merakını nasıl yenebileceğini bilemeyerek âdeta duçar-ı tehevvür[1] oluyordu. Ludovico dahi gece korkmuş da bir tarafa savuşmuş ve şimdi de meydana çıkmaya cesaret alamıyor denilse kapıyı içeriden kapalı buldular. Pencereler dahi kâmilen kapalı. Hatta pencerelerin dışarısındaki demir parmaklıklar insan mürurına müsait olamayacak kadar sık. Hem korkup da kaçacak olsa kapı dururken pencerelere baş vurmaya neden mecbur olsun?

Nihayet bir ihtimal kaldı ki o da Ludovico'nun bir gizli yol bula-

[1] duçar-ı tehevvür (ol-): öfkelenmek

rak oradan firar etmiş olması kaziyesinden ibaretti. Kont şatonun bu tarafında hiç öyle bir gizli yol olduğunu bilmiyor idiyse de uşaklarıyla beraber bütün döşemeleri kaldırdıkları, kilimleri söktükleri hâlde gizli yola benzer bir şey de bulamadılar. Binaenaleyh Kont artık âciz kalarak derhal tamir ettirdiği kapıyı tekrar kapayıp anahtarı cebine koydu. Ve şatonun içinde dışında, civar ormanda her tarafa taharriyat-ı şedide icrasını emrederek emri dahi icra olunduysa da Ludovico'nun izi de bulunamadı.

Bu hâl üzerine uşakların havfları bir dereceyi buldu ki en korkakları aylıklarını bile almayı bekleyemeyerek hemen kaçtılar gittiler. En cesurları ise yerlerine yeni adamlar alınıncaya kadar muvakkaten hizmette devama razı olabildiler.

Hele Annette'i hiç sormayınız. Korksun mu, Ludovico'su kaybolduğuna mı yansın, zavallı kızcağız ne yapsın?

Emily'ye gelince: O zavallı dahi başka bir merak ateşi içinde cayır cayır yanmaktaydı. Markiz'in akıbet-i faciası kızcağıza pek fena tesir eylemiş olmasından fazla Dorothee'nin hikâyesine nazaran bu güzel Markizle kendi müteveffa pederi arasında bazı münasebat-ı hafiyenin[2] de bulunduğu zanlarına düşmüştü. Bir de o aralık Mösyö Du Pont'un tekrar oraya geleceği havadisi zuhur eylediği gibi Kont dahi bu delikanlının Emily hakkındaki muhabbeti hâlâ daim ve mütezayid[3] olduğunu haber verince artık Emily Saint Clair Manastırı'na çekilmeyince rahat ve huzur bulamayacağını hükmederek Kont'u ve şatonun sair halkını ve hele Matmazel Blanche'ı gayet müteessirane teşekkürle bi'l-veda manastıra nakl-i mekân eyledi.

Manastırın gerek başrahibesi gerek sair umum rahibeleri Emily'yi büyük bir sevinçle telakki eylediler. Dün gece şatodan Ludovico'nun gaybubeti havadisi çarçabuk bunlara kadar vasıl olmuş bulunduğundan işin tafsilatını Emily'den rica eylediler. O dahi ber-tafsil keyfiyeti nakleyledi. Rahibelerin cümlesi bi'l-ittifak hükmeylediler ki bu hâl insan işi olmayıp mutlaka havarık-ı fevka't-tabiiyedendir.[4]

[2] münasebat-ı hafiye: gizli ilişkiler
[3] mütezayid: artmış
[4] havarık-ı fevka't-tabiiye: tabiat üstü harikalar

Frances Hemşire tesmiye olunan bir rahibe dedi ki:

– Bu şatonun ervah-ı habise taraflarından istila olunduğunu pek çok zamandan beri söylerler. Binaenaleyh Kont de Villefort'un bu şatoda oturacağı haberini aldığımız zaman âdeta istigrap eyledik. Galiba evvelki sahibinin bazı müthiş cinayetleri varmış da onun cezası olarak Hak Taala bu ervahı şato üzerine musallat eylemiş. İnşallah şimdiki sahibi bir salih adamdır da Hak Taala onun salahına mükâfaten ervah-ı mezkûreyi şatodan izale eyler.

O zamana kadar ağzından harf-i vahid çıkmamakta bulunan Agnes namında bir rahibe boğuk bir seda ile dedi ki:

– Onun ruhuna dua okumalıyız. Filvaki cani imişse bile bu dünyada çektiği azapları adalet-i ilahiye için belki de kâfi olmuştur.

Bu rahibenin şu sözleri gayet acip ve garip bir tavırla söylemiş olması Emily'nin nazar-ı ehemmiyetini celbetmişti. Yeni bir rahibe sordu ki:

– Ya o adamı ne gibi bir cinayetle itham eyliyorlardı?

Frances hemşire buna cevaben dedi ki:

– Onu izaha cesaret edemem. Marki de Villeroi hakkında birbirinden daha ziyade hayret-efza bin türlü şeyler işitildi. Mesela karısının vefatını müteakip şatoyu terk ederek bir daha gelmemiştir. O zaman ben henüz buraya gelmemiş olduğum için bunlar bence hep mesmuat[5] kabilindendir. Ben manastıra girdiğim zamansa Markiz'in vefatı üzerinden çok vakit geçmişti. Sair rahibe hemşirelerimin ekserisi de bu işte benden ziyade vukuf sahibi değildirler.

"Hemşire Agnes" denilen o hemşire Agnes yine evvelki tavrıyla dedi ki:

– Ben senden ziyade vukuf sahibiyim.

Acemi rahibe:

– O adamın cani olup olmadığını hükmettirecek malumat sizde vardır iddiasında mısınız?

Agnes: – Evet! Fakat kalbimin derin yerlerini araştırmaya kim

[5] mesmuat: duyulmuş şeyler

cesaret edebilir? Bu âlemde insanların hâkimi ben miyim? Hayır! Ahkemü'l-hâkimîn[6] Allah'tır. O adam dahi çoktan huzur-ı mahkeme-i ilahiyeye varmıştır.

Emily kemal-i taaccüble Frances'in yüzüne baktı. Frances bir manalı göz işaretiyle Emily'ye sükût ve sükûn tavsiye eyledi.

Müteakıben hemşire Agnes dahi yerinden kalkarak:

– Haydi gidelim Hak Taala hazretlerine dua edelim, diye bir de derinden göğüs geçirdikten sonra çıktı gitti.

O zaman Emily sordu ki:

– Bu hâl ne demektir?

Frances: – İstigrab etmeyiniz. O daima böyledir. Ne fikirlerinde ne sözlerinde ıttırad[7] yoktur. Zihninde biraz karışıklık vardır. Hiç onu hâl-i gazabda gördüğünüz var mıdır?

Emily: – Asla! Bazı kere nazarında derin bir hüzne delalet eder hâller görmüşümdür. Fakat sözlerindeki adem-i ıttırada dikkat eylediğim yoktu. Zavallı kadın. Onun için Allah'a dua edeceğim.

O zaman başrahibe dahi dedi ki:

– Sizin duanıza cümlemiz iştirak ederiz kızım. Biçarenin duaya hakikaten ihtiyacı vardır.

Acemi rahibe sordu ki:

– Azizem! Mütevvefa Marki hakkında sizin mütalaanız ne olduğunu sorabilir miyim? Şatodaki vakayi-i acibe beni o kadar duçar-ı merak eyledi ki bu sualimi mazur görmenizi rica ederim. Marki'yi ne gibi bir cinayetle itham ediyorlar? Hemşire Agnes'in demek istediği ceza dahi nedir?

Başrahibe: – Kızım! Bu kadar nazik bir mesele üzerine kolay kolay hüküm verilemez. Marki hakkında ne gibi bir cinayet isnat olunduğuna ve Marki'nin filvaki müttehem[8] olup olmadığına dair harf-i vahid söyleyemem. Yalnız zannederim ki hemşire Agnes'ın demek istediği ceza, cinayetlerin bizim üzerimizde tesiri aşikâr olan

[6] ahkemü'l-hâkimîn: hâkimlerin hâkimi
[7] ıttırad: düzen
[8] müttehem: suçlu

hiss-i nedametidir. Kendinizi bu ceza-yı müdhişe duçar etmekten tevakki eyleyiniz kızlarım. Bu tecrübegâh-ı âlemin ilk cehennemi bu nedamettir. O mukaddes Markiz'in sabr u tahammülünü taklit ediniz ki bu dünyada afif kadınlar için ondan büyük model olamaz. Onun naaşı buraya defnolunmuş ve ruhu dahi bila-şüphe nail-i mükâfat olmuştur.

Bu aralık çan sedası gelmekle başrahibe yerinden kalkarak:

– Haydi duaya gidelim kızlarım. Bütün bedbahtlar, bütün caniler için dua edelim. Kendimiz dahi tövbe ve istiğfarlar ederek lutf-ı Hakk'a isbat-ı istihkaka çalışalım, dedi.

Emily bu sözü işitince pederini tahattur ederek:

– Pederim dahi duaya müstahaktır, diye diğer rahibelerle beraber mabede gitti.

Bu sırada Kont de Villefort'a Aix'deki avukattan bir mektup gelmişti. Madam Montoni'nin emlaki için Emily'nin hakk-ı tevarüs iddiasına kıyamını tavsiye ve tarif eyliyordu. Yine bu sıralarda Mösyö Quesnel dahi Emily'ye o yolda bir mektup yazdı. Fakat bu meselede iddia-yı verasete kıyamın da lüzumu kalmamıştı. Zira bu verasete mani olabilecek olan şahs-ı yegâne dahi ortadan kalkmıştı. Mösyö Quesnel'in Venedik'te sakin olan bir dostu Montoni'nin vefatı haberini göndermişti. Orsino tarafından katlolunan asilzadenin maktuliyetinden dolayı Montoni'yi dahi Orsino ile beraber itham etmişler ve Orsino mahkûm dahi olarak meydan-ı siyasette idam olunup, vakıa Montoni'yi mahkûm edecek serrişte[9] bulamamışlarsa da Venedik Senatosu her hâlde Montoni'yi tehlikeli bir adam gördüğünden sebilini tahliye[10] etmeyip biraz sonra dahi bazı esrar içinde olarak Montoni mahpeste vefat etmiştir.

Bazı rivayete göre mesmumen[11] ve diğer bazı rivayete göre aç bırakılarak öldürülmüştür ki onun başkaları hakkında reva görmekte olduğu muameleye nazaran bu ikinci suret daha ziyade muvafık-ı ma'delet[12] görülür.

[9] serrişte: ipucu; kanıt
[10] sebilini tahliye (et-): serbest bırakmak
[11] mesmumen: zehirlenerek
[12] muvafık-ı ma'delet: adalete uygun

Her ne hâlde olursa olsun herifin vefatı sahih olup binaenaleyh Mösyö Quesnel Emily'ye diyordu ki halasının emlakini yalnız istemesi kâfi olup sair muamelat-ı resmiyesinde kendisi muavenet edecektir. Vallée sayfiyesinin müddet-i icarı da bitmek üzere olduğu cümle-i ihbaratından olup şimdiki hâlde kendi malı demek olan ve Tholouse'da bulunan halasının şatosuna gitmeyi tavsiye eyliyor ve kendisi de kariben oraya geleceğini bildiriyordu.

Zavallı kızcağız fakir, yetim iken hakkında hiçbir şefkati olmayan amcası[13] şimdi kızın nail-i servet ü sâmân olduğunu görünce ne kadar şefkatli olmuş!

Fakat ne faydası var ki Emily'nin o serveti bahşla zengin etmek arzusunda bulunduğu Valancourt artık o servete müşterek olamayacak. Bu mütalaa şu zenginliğinden dolayı hasıl olması lazım gelen memnuniyeti de tadil eyledi. Maahaza Hak Taala'nın bu inayetine teşekkür eylediği gibi bu bapta Kont'un muavenetine de azîm teşekkürlerde bulundu.

Kont bu haberleri getirdiği zaman Emily Kont'un çehresinde bazı alaim-i hüzn ü keder görerek sebebini de sual eyledi. Kont dedi ki:

– Bu sebep yeni bir şey değildir. Hep o zavallı Ludovico içindir. Ben ve oğlum esbab-ı gaybubetini tahkik için ne kadar çalıştıksa da hiçbir serrişte alamadık.

Emily Kont'un dahi mahut daireyi filvaki ervah-ı habisenin işgal etmiş olduğu itikadında bulunup bulunmadığını sual edince Kont biraz derince düşünerek badehu gülümsemeye cebr-i nefs ile dedi ki:

– Eğer başrahibe size böyle fikirler veriyorsa kulak vermeyiniz. O gibi kadınlar her karanlık odada bir şeytan var diye size inandırmak isterler. İnanınız ki emvatın ruhları öyle çocukçasına mesail için meydana çıkmazlar. Korkakları korkutmaktan ervah-ı tayyibe için de ervah-ı habise için de hiçbir zevk yoktur. Hak Taala hazretleri âdât-ı ilahiyesini, kanun-ı tabiatını tebdil etmez.

Kont bu sözleri söylerken birkaç defa derinden göğüs geçirmiş

[13] Quesnel, Emily'nin annesinin kardeşi olduğu için, dayısıdır ve metnin başında da öyle çevrilmiştir. (Haz.)

olduğu gibi bitirdikten sonra dahi derin bir dalgınlığa dalmıştı. Badehu birdenbire kendini toplayarak:

– Artık böyle şeylerden bahsetmeyelim! dedi ve Emily ile biraz daha mükâleme eyledikten sonra çıktı gitti.

Emily rahibelerle birleştiği zaman bunlardan bir havadis aldı ki Kont o haberi kendisine vermemiş olduğu için istigrap eyledi. Meğer Kont ile oğlu Henri dahi Ludovico'nun gaybubet etmiş olduğu odada bir gece geçirmişlermiş. Ertesi gün oradan çıktıkları zaman dahi ikisi de kül gibi benizleri solgun ve gayet hâif ve dalgın bir hâlde imişler. Sebebini sual edenlere dahi daima bu sebebi sormamalarını rica ederlermiş. Rahibeler bu haberi manastıra meyve getiren köylülerden almışlar ve köylüler dahi doğrudan doğruya şatonun uşaklarından işitmişler.

Emily rahibelerin bu babdaki mütalaalarını sakitane dinlemekteydi. Rahibelerse her kim şeytanların istilagâhı olan yerlere burnunu uzatırsa elbette cezasını göreceği mütalaasında bulunuyorlardı. Yalnız hemşire Frances, Kont'un bu hareketi gerçekten kahramanane bir hareket olduğu hakkında söz söylüyordu. "Kont madem ki müddet-i ömründe hiçbir cinayet irtikâp etmemişdir, ervah-ı habiseye karşı himaye-i samedaniyeye layıktır" diyordu. O zaman gözlerinden ateş saçılan hemşire Agnes dedi ki:

– Evet! Mücrim olanlar bu himayeyi ümit eyleyemezler. Bu himayeye hakkı olup olmadığını Kont'un kendisi düşünsün de kendisi hükmeylesin. "Ben masumum" diye kim iddia edebilir? Bu dünyada masumiyet denilen şey nisbîdir. Yalnız bazı hatalar ile cinayetler arasında fark vardır. Ah ne müthiş uçurumlara düşebiliriz...

Hemşire Agnes bu sözleri söylerken derin derin göğüs dahi geçiriyordu. Emily bir aralık göz kuyruğu ile bakınca Agnes'in kendisine nasb-ı nazar etmiş olduğunu gördü. O zaman Agnes kızın ellerini tutarak dedi ki:

– Siz gençsiniz. Masumsunuz. Yani büyük cinayetlerden masumsunuz. Fakat sair emsalinizde olduğu gibi sizde dahi heves ve emel vardır ya? Yürekler içindeki hevesler, emeller uykuda olan yılanlardır.

Dikkat ediniz ki uyanmasınlar. Zira sizi helak derecesinde ısırırlar.

Hemşire Agnes bu sözleri dahi fevkalbeşeriye denilecek bir tavr-ı mahsus ile söylediğinden Emily ağlamaya başladı. Hemşire Agnes kızı bu hâl-i bükâsında dahi sanki doyamaya doyamaya kemal-i hayretle temaşa eyliyordu. Nhayet o da Emily'ye acıyarak dedi ki:

– Ağlıyorsun ha? Bu kadar gençken, bedbaht mısın çocuğum? Öyleyse gerçekten hemşireyiz demektir. Ne dedim "Hemşire!" mi? Cinayetler arasında böyle münasebat-ı haherane[14] var mıdır?

O zaman Agnes'in gözleri bütün bütün döndüler. Dedi ki:

– Hayır! Artık rahat yok vesselam! Ümit de yok! Bu ahvalin her tarafını öğrendim. Bir zaman benim de gözlerim yaş dökebilirler idiyse de şimdi yaşsızlıktan yanıyorlar. Benim hükmüm verilmiştir. Artık yeisim kalmadı. Artık ağlamam da!

Bir başka rahibe dedi ki:

– Ah hemşireler! Kemal-i nedametle Hak Taala'ya dualar edelim. Bize vaat eyliyorlar ki ibadet ve perhiz mucib-i selamettir. Nadim olanlar yeryüzünde de ahirette de ümit vardır.

Agnes gayet boğuk ve korkunç bir sesle dedi ki:

– Evet! Herkes için ümit vardır ama yalnız benim için yoktur.

Biraz sonra yine sözü Agnes söyleyerek dedi ki:

– Başım ateş gibi yanıyor. Hastayım. Ah geçen eyyam![15] Şu eyyam-ı maziyeyi hatırımdan silebilsem! Karşımda peyda olan çehreler ifrit-misal şeyler olup beni rahatsız ediyorlar. Uykuda olsam bunları görürüm, uyanık olsam bunları görürüm. Her yerde onlar. Na işte burada bile.

Gayet müteddehhişane bir hâl ile put gibi dondu kaldı. Güya odanın içinde tavaf eden bir şeyi görüyormuş gibi gözleri yaldır yaldır her tarafa dönüyorlardı. Kadını dışarıya götürmek için rahibelerin birisi yavaşça elinden tuttu. Agnes biraz itidal peyda eyledi. Elleriyle, gözlerini uğuşturarak epeyce müsterihane bir hâlde dedi ki:

[14] münasebat-ı haherane: kızkardeş ilişkisi

[15] eyyam: günler

– Gittiler, gittiler! Sıtmam geldiği zaman ne dediğimi de bilmiyorum. Bazı kere böyle oluyorum ama bu hâl dahi geçer. Akşam ibadeti oldu mu?

Frances: – Hayır! Fakat lutfediniz de hemşire Margaret sizi odanıza götürsün.

Agnes: – Hakkınız var. Odamda daha rahat olurum. Bon soir![16] Dua ederken beni de hatırınıza getiriniz.

Elinden tutan rahibeye kemal-i inkiyad ile tabi oldu. Frances, Emily'nin teessürünü görerek dedi ki:

– Agnes'in daima zihni fenadır. Fakat bu kadar fenalaştığını görmemiştim. Alelade hâli mahzunluktan ibaretti.

Emily: – İlk sözleri ne muttarid ne güzeldiler.

Frances: – Evet! Âdeti böyledir. Bin defa bulundum ki evvela pek hakimane söyler de sonra saçmalar.

– Vicdanı pek muazzep görünüyor. Onu bu kadar mustarip eden hâl ne olduğunu biliyor musunuz?

Frances yavaş ve kimsenin işitemeyeceği bir seda ile dedi ki:

– Evet! Epeyce! Fakat bunların yanında söyleyemem. Nısf-ı leyl[17] duasından evvel veyahut sonra odama gelirseniz bildiğim kadarını söylerim.

Emily duadan evvel Frances'in odasına vardı. Rahibe karşısında bazı insan kemikleri bulunduğu hâlde diz çökerek ibadet eyliyordu. Emily sakitane girip yatağın üzerinde oturdu. Dua bittikten sonra Frances dedi ki:

– Ötekilerin yanında söylemek istemediğimin sebebi bir kimsenin ayıbını tamim[18] etmek istemediğimden ibarettir. Vakıa bildiğim kadarı da pek büyük değilse de...

– Bana gösterdiğiniz itimada teşekkürler ederim.

– Hâl ve şanı size dahi göstermiştir ki hemşire Agnes asilzade bir familyadandır. Bir familya namı muhterem olduğundan onu

[16] bon soir: iyi geceler
[17] nısf-ı leyl: gece yarısı
[18] tamim (et-): yaymak

size dahi söyleyemem. Serveti pek az bir asilzade ile aralarında muaşaka varken, pederi Agnes'i gayet zengin bir asilzadeye vermeye icbar etmiş. Agnes pederinin icbarına muhalefet eylememişse de sonra aşkını dahi yenemediğinden hukuk-ı zevciyeyi aşkı yolunda feda edivermiş. Kocası nazarında bu hıyanet sabit olunca biçareyi öldürmeye yürümüşse de babası kurtarıp bu manastıra atmış. Badehu dışarıda Agnes'in vefatı haberi şayi olarak pederi dahi bu haberleri teyit eylemiş ki kızın izi bütün bütün kaybolsun diye! İşte hikâyesi bundan ibarettir. Buraya geldikten sonra da bir yandan aşkının devamı, bir yandan hiss-i nedametin galebesi biçareyi bu hâle koymuştur.

Emily Agnes'e ziyadesiyle acıdı. Onun hikâyesi dahi müteveffiye Markiz de Villeroi'nın hikâyesine benziyorsa da Dorethee'nin teminine göre Markiz bari iffetine halel getirmemiştir. Hâl-i galeyanında Agnes'in bazı sözlerinden daha birtakım esrar-ı acibesi de olduğunu anlamıştı. Bu zanları mütalaaları üzerine Agnes'in gençliğinde pek güzel olup olmadığını da Frances'den sordu. Frances dedi ki:

– Rahibelik ikrarını verdiği zaman ben burada değildim. Fakat hatırımdadır ki kendisini ilk gördüğüm zaman pek güzel bir kadındı. Şimdi gördüğünüz bakıyye-i ahvali o zamanki cemalinin eseri bile addolunamaz.

Emily derin derin düşünüyordu. Dedi ki:

– Ne acayip şey! Bu kadını mutlaka bundan evvel dahi bir yerde görmüşüm zannedeceğim geliyor! Bu zanna gülersiniz ya? Zira buraya gelinceye kadar hiçbir yerde Agnes'i göremeyeceğim aşikârdır. Demek oluyor ki bir yerde ona müşabih birisini gördüm de...

– Kendisine olan terahhumunuz[19] böyle bir hayale sebep olabilir. Siz dünyaya geleliden beri Agnes'in bu manastırdan harice çıktığı yoktur.

– Demek oluyor ki hemen hemen Markiz'in vefatı zamanından beri! Değil mi?

Frances istigrap eyledi. Dedi ki:

[19] terahhum: merhamet; acıma

– Vakıa öyle! Fakat bu iki vak'a-ı mühimmeyi neden birbiriyle mukayese eyliyorsunuz?

– Bilmem!

Bu sırada nısf-ı leyl ibadetinin çanı vurarak bunların muhavereleri muhtel[20] oldu.

Bir iki gün sonra Kont de Villefort Emily'yi bir daha ziyarete gelerek evvelkinden daha mustaribane bir tavırla dedi ki:

– Ludovico hakkındaki tahkikatı ne kadar ileriye götürdümse boşa çıktı. Biraz istirahat için birkaç vakit buralardan gaybubet etmek istiyorum. Kızımla beraber Baron de Saint Foix'yı şatosuna kadar teşyi edeceğiz. Şatosu Pirene vadilerinden birisinde ve Gaskonya Körfezi üzerine doğru nezaretli bir şatodur. Sizin Vallée'ye de yakındır. Düşündüm ki siz dahi Vallée'ye avdet arzusunda iseniz birlikte güzel bir seyahat ederdik.

Emily Kont'a teşekkürler etti. Fakat Tholouse'a gitmek mecburiyetinde bulunduğunu da maatteessüf ihtar eyledi.

Kont'un seyahate gitmesinden birkaç gün sonra Mösyö Quesnel'den gelen diğer bir mektup, behemehal ve serian Tholouse'a gitmek lüzumunu tekid eylediğinden, Emily rahibeleri veda ile yanına zavallı Annette ve bir de Kont'un tayin etmiş olduğu sadık ve emin bir uşağı alarak o da yola çıktı.

[20] muhtel (ol-): bozulmak

39
MAZİNİN ÂSÂRI

Emily bu seyahati kazasız, tehlikesiz bir surette icra eyledi. Tholouse'a yaklaştıkça ilk muaşakasının cereyan eylediği mevakii görerek bütün ahval-i maziye kendi hayali önünde teceddüd ve tecessüm eyliyordu. Venedik'e giderken Valancourt'u son gördüğü yerlerden geçerken mazinin şu eserleri kızcağızda ihtisasat-ı mezkûreyi tecdid eyliyorlardı.

Hele halasının konağına girdiği zaman teessürat-ı derunu daha ziyade başkalaştılar. Burada halasını mesuden yaşatacak servet ü sâmân ve esbab-ı saire-i bahtiyarî varken hırçın kadıncağızın kendi kendisini belalara duçar etmiş olduğunu düşünüyordu.

Arabadan inerek konağa girdiği zaman eski kalabalıktan, şaşaadan eser kalmayıp konağın âdeta hâlî[1] görünmesi Annette'in bile nazar-ı dikkatini celp eyledi. Dedi ki:

– Bir boş haneye girmek ve kimse tarafından istikbal olunmamak ne fena şeymiş Matmazel!

Emily konakta kimseyi göremiyorsa da her tarafta mazinin âsârını müşahede eyliyor. Henüz halasına mülazemet hâlinde bulunan Montoni olanca vakar ve azametiyle işte karşısında duruyor. O sevgili, nazlı halası! O kibar misafirler!

[1] hâlî: boş

O geceyi geçirdikten sonra Emily ertesi gün bahçeyi de gezmeye çıktı. Valancourt ile nerelerde görüşmüşler, konuşmuşlar, ağlaşmışlar yahut gülüşmüşlerse hep o yerleri ziyaret ederek hep o ahval-i sabıka[2] nazarında teceddüt eyliyordu. Ağaçlar yine o ağaçlar, çiçekler yine o çiçekler! Nihayet bunlardan hâllenen Emily kendi kendisine:

– Ah! Her şey evvelki hâlde de yalnız o evvelki hâlde değil! Ah Valancourt, sen niçin evvelki hâlini muhafaza edemedin? diye hayıflanmaya başladı.

Maahaza Valancourt'un olacak olan şeylere dair söylediği sözler dahi birer birer hatırına geldiler. Kendisine firar teklif eylediği ve hele bir gizli nikâh icrası için pek çok çalıştığı da hatırına gelip fakat kendisi vazife-i itaate halel getirmiş olmamak için o zaman kabul etmemiş olduğuna da teessüfler etmeye başladı. Yine kendi kendisine dedi ki:

– Eyvah! Sanki Valancourt'un tekliflerini kabul etmedim de ne kazandım? Bunca işkence, bunca gözyaşları değil mi? Vakıa o dahi asla bahtiyar olmayacağımızı söylemişti. Ama zavallı çocuk meğer bilmiyormuş ki asıl bahtiyarlığımıza yine kendi hâli mani olacakmış! Bir aralık babasının dahi Valancourt hakkında: "Bu çocuk Paris'e dahi gitmemiştir" diye söylediği söz de hatırına gelmişti. Düşünmüştü ki eğer Valancourt Paris'te, babası gibi bir dosta müsadif olmuş bulunsaydı da tebdil-i ahval etmemiş olsaydı, şimdi ikisi de bahtiyar olacaklardı. Paris bu! Gençler için ne dehşetli ne tehlikeli bir akabedir![3]

Ahval-i maziyeyi ihtar eden bunca âsârı gördükçe Emily kâh mahzuz kâh müteellim oluyordu. Akşam karanlığına kadar bahçeyi ve etrafı gezdikten sonra hanesine avdet eyleyeceği sırada uzaktan gözüne bir insan hayali göründü. Bu geç vakitte bahçenin içinde gezinen kim olabileceğini düşündü. Bahçıvan olmadığını anladı. Başka kim olabilir? Acaba bir hırsız mı? Daha yakından bu hayal bir daha görününce Emily onu Valancourt'a pek benzeterek yüreği oynadı. Ama artık bir daha yekdiğerini katiyen görmemeye karar verdikten

[2] ahval-i sabıka: eski hâller

[3] akabe: tehlikeli yer

sonra Valancourt cesaret edebilip de buralara sokulabilir mi?

Hayal dahi Emily'yi görünce bir sıklık ağaçlar içine daldı gitti. Emily dahi hanesine can attı. Gönlü istiyordu ki bu hayal filvaki Valancourt olsun. Maahaza tedbir ve ihtiyat aksini iltizam eylediğinden biçare Emily gönlüne dahi itiraz eyliyordu. Binaenaleyh gönlünün hilafına olarak bademe yalnız hiçbir tarafa çıkmamaya ve hele birkaç gün bahçede bile gözükmemeye karar verdi ki o hayal filvaki Valancourt ise o da ümidini kessin de bir daha gelmesin diye.

Aradan bir hafta zaman geçti. Bir gün Annette ile beraber bahçenin yakın yerlerinde geziniyorlardı. Bir hafta evvelki hayalden Annette'e asla haber vermemek ve Valancourt'un ismini kāle almamak için cebr-i nefs eyliyordu. Bununla beraber derunundaki tahassüsatı da yenemediğineden pek mustarip hâlde bulunuyordu. Annette ise bir hayli gezindikleri hâlde hiçbir söz edilmemesinden dolayı canı sıkılarak dedi ki:

– Matmazel! Neden böyle mustarip görünüyorsunuz? Diyeceğim geliyor ki dün değil evvelki günkü vakayı işitmiş olmalısınız.

Emily'nin yüreği oynadı.. Sordu ki:

– Evvelki günkü vaka nasıl vaka imiş?

– Size söylememeye karar vermiştik ama...

– Ama?...

– Hırsız vakası!

– Hırsız vakası mı? Aman yarabbi! Söyle bakayım!

– Hırsız olduğunu da zannediyoruz. Hırsız olmazsa kim olacak?

– Ne olmuş a canım?

– Bahçıvan görmüş Matmazel. Gece yarısı imiş ki bahçıvan Jean kendi odasına çekilmek için avludan geçerken bir adam görmüş. Gezinerek haneyi gözlüyormuş. Bunun hırsız olacağına şüphesi kalmayarak hemen tüfeğini almaya koşmuş.

– Tüfeğini ha? Aman yarabbi! Ey?

– Yerine göre tüfek de lazımdır Matmazel! Bir de gelip bakmış ki hırsız şatoya hangi pencereden girebileceğini tasımlıyormuş. Jean

hırsıza kim olduğunu ve bu vakit ne aradığını sormuş. Fakat herif cevap vermeyerek firara azm gösterince Jean dahi tüfeğini ateş etmiş.

– Aman Annette ne diyorsun?

– Evet Matmazel! Ateş etmiş. Fakat size ne oldu Matmazel? Neden böyle sapsarı kesildiniz? Emin olunuz ki herif maktul düşmemiş. Fakat maktul dahi düşse besbelli arkadaşları naaşını alıp kaçırmışlardır. Zira sabahleyin erkenden Jean etrafı aradıkta hırsızın bulunduğu yerde kan izleri görmüşse de naaşını bulamamıştır.

Eğer Annette koltuğuna girmemiş olsaydı Emily bayılıp düşecekti. Annette kendisini bir peyke üzerine oturttu. Fakat vurulan adamın Valancourt olabileceği ihtimali Emily'yi yine bayılttı. Hem de baygınlık uzun sürerek biraz gözlerini açtığı zaman hemen dairesine can attı ve Annette'i de odasına gönderip kendisi yalnız kalınca Valancourt'un maktuliyeti üzerine hüngür hüngür ağlamaya başladı. Zira geçen gün daha yakından gördüğü hayalin Valancourt olduğuna hiç şüphesi kalmamıştı. Zaten herifin hırsız olduğu da tahakkuk etmemiş ya? Koca bir konağı yalnız bir tek hırsız basmaya cesaret edemez ya?

Biraz istirahat bulunca bahçıvanı da çağırtıp sorduysa da mecruhun şahsı hakkında bahçıvan hiçbir tarife muktedir olamadı. Yarası tehlikeli olup olmadığını bile öğrenememiş. Artık Valancourt hakkındaki şefkat-i sabıkası[4] tamamıyla avdet eyledi. Zira delikanlı ne kadar tebdil-i ahval etmiş olursa olsun işte hâlâ kendisini seviyormuş ve sevdiği için de o yolda bu tehlikeye duçar olmuş!

Filvaki bahçeye gelen ve vurulan Valancourt idi. O da oralara gelip mazinin âsârından kendi kalb-i sevdazedesine teselliler veriyordu.

Emily etraf ve civarı dahi arattırdığı hâlde hiçbir yerde, hiçbir mecruh ve hasta adam haber alamayınca artık Valancourt'un maktul olduğuna şüphesi kalmayarak o kadar müteessir oldu ki, fena hâlde hastalanarak yatağa düştü. Annette bir tabip celbettirdi. Tabip müdavat-ı lazımeyi ifadan sonra Emily'ye biraz riyazet-i bedeniye ile tenezzüh[5] emreyledi.

[4] şefkat-i sabıka: geçmiş, eski sevgi

[5] tenezzüh: gezinti

Lakin kalbi sönmüş olan adam için tenezzüh kabil mi olur? Hiç olmazsa hem hareket hem tenezzüh olsun diye civarda ne kadar fukara tanımakta ise hanelerine giderek ve her birine yoluyla ianeler ve ihsanlar ederek eğlenmeye gayret eyledi.

Aradan biraz zaman geçtikten sonra Kont'un kızı Blanche'tan gelen bir mektup Emily'yi La Vallée Şatosu'na avdete mecbur eyledi. Zaten müddet-i isticar münkazi olarak şato kendisine avdet etmiş olduğu gibi, birtakım işler dahi orada bulunmasına lüzum göstermekteydiler. Blanche ise filan vakte kadar babasıyla oralara geleceğini yazdığından Tholouse'u terk ve pederinin aşiyanesine avdet eyledi.

Aşiyane-i pederin kendi için en mukaddes bir mahal olacağı tafsile muhtaç değildir. Orada dahi mazinin birçok âsârı anasını babasını kendi hayalinde sanki diriltmişlerdi. Ezcümle mahut kütüphaneye giderek, pederinin kâğıtlarını karıştırdığı ve mahut resme perestiş eylediği koltuk sandalyesi üzerine oturdu ki bütün bu romana taalluku olan mahut resim hatırına gelerek ihtisasatı artık derununa sığmaz oldu.

Emily'nin ilk işlerinden birisi dahi ihtiyar Theresa oldu. Malumdur ki şatoyu kiraya verdiği zaman Mösyö Quesnel bu emektar kocakarıya hiçbir şey vermeyerek âdeta kapı dışarı etmişti. Emily bu kadıncağızı müthiş bir sefalet içinde bulacak zannında iken bir de güzel bir meşcere[6] yanında latif bir bahçesiyle mini mini bir hanecik içinde bulunca pek sevindi. Hanenin içi bir maişet-i mes'udaneye delalet edecek surette temiz olduğu gibi yanındaki bahçe dahi pek güzel olup Theresa de asmaları çardağa bağlamakla meşguldü.

Velinimet-zadesini gördüğü zaman bu sadık kocakarının nasıl sevindiğini bir türlü tarif edemeyiz. Hemen boynuna sarılıp:

– Sevgili hanımım! Ecnebi memlekete götürüldüğünüzü haber aldığım zaman bir daha göremeyeceğim diye ne kadar ağlamıştım! Bana ne fena muamele ettiler! Bunca yıl hizmetten sonra efendilerimin hanesinden tardolunacağımı hatırıma getirir miydim? diye hüngür hüngür ağlıyordu

[6] meşcere: ağaçlık; orman

Emily şu ihtiyarlık zamanında kendisini sefalette bırakmayacağını teminle beraber oturduğu haneciğin güzelliğini medhe başladı. Theresa sevincinden hâlâ gözleri yaşlı olduğu hâlde dedi ki:

– Değil mi Matmazel? Haneciğim güzel değil mi? Dünyada göğsü imanlı asıl dost ve mürüvvetkâr adamlar yine eksik değilmişler. Siz çok uzakta olduğunuzdan yardım edemedinizse de o dost beni buraya yerleştirdi. Hiç düşünemezdim ki... Neyse oraları şimdi lazım değil!

– Ey bu merhametli dost kimmiş bakayım? Her kim olursa olsun sana bu inayeti eden, bana etmiş demektir. Senden ziyade ona ben minnettarım!

– Bu hayrını kimseye haber vermemek için bana katiyen tembih etmiştir. Hele ismini hiç kimseye haber veremem. Emrine muhalif harekette bulunamam. Beni kurtarmıştır. Velinimetimdir. Hem siz ne kadar değişmiş, zayıf olmuşsunuz! Fakat daima tebessümünüz babanızın, sevgili efendimin tebessümüdür. Ah zavallı efendiciğim! Yalnız sizi değil daha pek çok fukarayı öksüz bırakmıştır!...

Bu sözler Emily'yi pek ziyade müteessir bıraktığını görünce ihtiyar Theresa sözü değiştirmeye lüzum gördü. Dedi ki:

– İşitmiştim ki Madam Cheron bir ecnebi senyörle izdivaç ederek sizi de beraber alıp ecnebi memleketine götürmüştü.

Emily halasının hâlini hikâye eyledi. O zaman Theresa sordu ki:

– Ya o delikanlı. O sevimli, insaniyetli delikanlı ile ne yaptınız? Mösyö le Şövalye de Valancourt nasıldır Matmazel? Sıhhati haberi sizde var mıdır? Emily'nin tahassüsat-ı elimesi yine kendisini istila eyledi. Hiçbir cevap veremedi. Theresa sözünde devamla dedi ki:

– Allah o adamı eltafına[7] müstağrak eylesin... Fakat neden böyle kaşlarınızı çattınız? Hu! Aranızdaki esrarı bilmiyor muyum zannındasınız? O delikanlının size çıldırasıya âşık olduğunu bilirim. Anladım. Daima şatoya gelir, her tarafı gezer, sizin şeştarınızla çalar, kitaplarınızı okur, kâh ağlar kâh benimle size dair söz söylerdi.

Emily kocakarının sözünü kesmek istiyor idiyse de muvaffak

[7] eltaf: lütuflar; iyilikler

olamıyordu. Theresa layenkati diyordu ki:

– Bazı kere kendi kendisine bile sizi söylediğini görürdüm de aklını bozmuş zannederdim.

Emily olanca kuvvetiyle cebr-i nefs ederek dedi ki:

– Elverir Theresa! Artık bu delikanlıya dair bana hiçbir şey söyleme!

– Söyleme mi? Nasıl söyleme? Mösyö Quesnel şatoyu icara verdiği zaman az kalmıştı ki Şövalye kahrından helak olsun.

– Elverir dedim ya! Badema benim yanımda şövalyenin ismini anmayacaksın.

– İsmini kāle mi almayacağım? Ben Şövalye'yi müteveffa pederiniz kadar, hatta sizi sevdiğim kadar sevdiğim hâlde...

Emily içinden doğru kabarıp gelen gözyaşlarını pek güçlükle menederek:

– Evet! Çünkü badema onunla ben hiç görüşemeyeceğim! Sen de aldanmışsın! deyince artık Theresa dahi her şeyi unutarak dedi ki:

– Aldanmış mıyım? Şövalye'yi sevdiğime aldanmışım ha? Bu haneciği bana bahşeden Mösyö de Valancourt olduğu hâlde... Mösyö Quesnel beni kovaladıktan beri bana bakan o olduğu hâlde...

Emily birdenbire bir raşeye duçar oldu. Dedi ki:

– Mümkün mü? Valancourt ha!

– Evet Matmazel kendisi! Bunu kimseye söylemeyecektim ama onun hakkında fena söylendiğini görünce artık sabrım kalmadı. Eğer ona bir bed muamele etmişseniz pek çok ağlarsınız. (Zira Emily ağlamaya başlamıştı.) Ondan daha kerim, daha safî bir senyörü kim görmüş? Bu haneden başka her üç ayda bir kere bana üç aylık masrafımı da veriyordu. Fakat zannederim ki onun da fakr-ı hâli hadd-i marufunu geçmiştir. Zira işte ilk defa olmak üzere son üç aylığımın vadesi geldiği hâlde henüz alamadım. Hasta olmasın da... Yalnız ondan korkuyorum. Ağlamayınız Matmazel, Şövalye'nin hakkımdaki merhameti sizi gücendiriyor mu?

Hakikaten artık yaşlarını gizlemeye de muktedir olamayan Emily dedi ki:

– Gücendiriyor mu? Estağfurullah. Fakat söyle bakayım Şövalye'yi görmeyeli ne kadar zaman oldu?

– İşte üç aylık miadı geçeli hayli günler oldu. Daha gelmedi. Kudretim olsaydı biraderinin ikametgâhına kadar gider de sorardım. Fakat dermansızım.

Artık Emily'nin hiç şüphesi kalmadı ki Tholouse'daki bahçesinde cerh edilen adam Şövalye'dir. Vakıa kardeşinin hanesinden isti'lam[8] olunabilir idiyse de bunu kendi namına yapmak Emily için muvafık görünemeyeceğinden Theresa'ya para vererek onun namına bir adam irsaliyle istifsar-ı keyfiyete karar verdi. Ve öyle de icra eyledi. Emily kendi kendisine dedi ki:

– Valancourt dedikleri kadar bozulmuş olsaydı böyle bir âciz kocakarıya bu kadar lütuf ve inayet etmeli miydi? Yalnız şu civanmerdane hareket bile Şövalye'nin pek çok kusurlarını affa medar olur.

[8] isti'lam (olun-): sorulmak; bilgi istenmek

40
KAÇAKÇILAR

Kont ile kızı Blanche, Saint Foix Şatosu'nda Baron ve zevcesiyle beraber iki hafta müddeti pek güzel geçirmişlerdi. Hatta Blanc şatosuna avdetlerini müteakip genç Saint Foix ile Blanche'ın düğünleri icra olunmaya dahi karar verilmişti. Lakin ondan evvel Vallée Şatosu'na Emily'ye vaat etmiş oldukları ziyareti de icra eylemek lazım geldiğinden Kont ve Blanche yanlarında genç Saint Foix dahi olduğu hâlde bu seyahati icraya kıyam eylediler.

Saint Foix malikânesinden Vallée'ye giden yol Pirene dağlarının o kadar sarp yerlerinden geçer ki dünya kurulalıdan beri oralardan hiç araba geçtiği yoktur. Kont bütün kafilesi halkı için katarlar isticar[1] ederek iki nefer dahi kılavuz tuttu ki tepeden tırnağa kadar müsellah idiler. Bunlar dağların bütün yollarını, patikalarını, izlerini ve avcılar kulübelerini, çobanlar ağıllarını biliyoruz diye iftihar eyliyorlardı. Zaten kulübeleri, ağılları bilmekle iftihara dahi hacet yoktur. Zira Pirene Dağları'nın bu cihetlerinde bu yoldaki binalar nevadirden olup birkaçını bilmek dahi o kadar büyük bir fazilet değildir.

Yolları adi yürüyüşle üç gün kadar çekecekse de yarı yolda han gibi bir şey bulunduğunu kılavuzlardan haber aldığı cihetle Kont bir sabah gayet erken çıkılırsa, bu handa geceyi geçirmek ve ertesi

[1] isticar (et-): kiralamak

gün dahi Vallée'ye varmak mümkün olduğunu hesapla o surette yola çıktı. O gün akşama kadar yürüdükten sonra gurub-ı şems esnasında kendilerini bir vadi içinde buldular ki etrafı, suudu gayr-ı kabil dağlar ve ortası sıkı ormanlarla muhattı.[2] Biraz sonra gecenin zulmeti her tarafı istila eyledi. O zaman Blanche babasından mahut hana daha ne kadar mesafe kaldığını ve gece vakti yolların emin olup olmadığını sual eyledikte, Kont bu sualleri katırcılara, kılavuzlara tahvil eylediyse de aldığı cevap biraz meşkûk göründü. Heriflerin hülasa-i ifadesi şu oldu ki:

– Ay tulû[3] edinceye kadar beklemek daha hayırlı olur. Zira bir de bora çıkacak gibi görünüyor.

Etrafta barınacak bir yer var mıdır diye arandıklarında bir tepe üzerinde bir alamet görerek avcı kulübesidir zannıyla sokuldularsa da ağaçtan yapılmış bir salib[4] olduğunu ve üzerindeki yazıdan da vaktiyle orada vukua gelen bir fi'l-i katli ihtar için konulduğunu anlayarak biraz yüreklerine helecan geldi.

Meyusen geriye döndüler. Biraz sonra ay dahi tulû eylediyse de devamsız olacağı uzaktan uzağa işitilen gök gürültülerinden ve gittikçe yükselen rüzgârdan anlaşılıyordu.

Bir aralık dahi bir köpek sedası işiterek aradıkları hanın o taraflarda bulunduğunu istidlal ile o semte doğru gitmeye başladılar. Biraz sonra karşılarına azîm bir binanın karaltısı çıktı. Kont anladı ki bunlar muhafaza-i hudud için yapılan binalardan olup vaktiyle düşmanın tecavüzü bunlar üzerine yakılan ateşlerle kuleden kuleye, ta ordugâhlara kadar ihbar olunurdu. Kızına dedi ki:

– Bu kulelerin en çoğu elyevm terk olunmuş bulunduklarından avcılara veya çobanlara makarr[5] olmuşlardır. Bazı kere dahi Fransız veyahut İspanyol kaçakçılarına tahassungâh[6] olurlar. Bu herifler şu dağlar içinde azîm ticaret ederek aralıkta bir kere devletin varidatına külli ziyanları oldukça üzerlerine asker dahi gönderilir. Lakin yalnız kaçakçılıkla iştigal ederek ve kendileri üzerine enzar-ı zabıtayı celpten

[2] muhat: kuşatılmış; çevrili
[3] tulû (et-): doğmak
[4] salib: haç
[5] makarr: durma, dinlenme yeri
[6] tahassungâh: korunak

korkarak yolculara hiç ilişmezler. Kendileri tehlikede bırakılmazlarsa hiçbir kimseye bunlar taarruz etmezler.

Bir aralık buralarda çok eğlenmeyip mahut hoteli aramaya gitmek lüzumunu dermeyan eyledilerse de, havanın bozmakta olduğu görüldüğü gibi hepsi müsellah olduğundan kimseden korkuları da olmayıp kılavuzlarsa zaten yolu kaybeylemiş olduklarını itiraf eylediklerinden ne olursa olsun şu kuleye kadar varmaya karar verdiler.

Kulenin yanına yaklaştıkları zaman yalnız uzaktan gördükleri yer bir kuleden ibaret olmayıp âdeta vaktiyle pek metin ve cesim bir kale olduğunu ve şimdi ekser yerleri harap olmuş bulunduğunu gördüler. Bir tarafı ve fakat herhâlde gayet cesim bir parçası epeyce mamur olup derununda adam oturduğu dahi anlaşılmakla Kont kapıyı vurdukta "Kimdir o?" sualini müteakip içerde epeyce de ayak patırtıları işitildi. Kont:

– Dostuz, dost! Hava bozuyor da geceyi burada geçirmek istiyoruz, deyince birçok sürmelerin açıldığı ona mahsus olan gıcırtıdan malum oldu. Nihayet avcı kıyafetli ve silahlı bir iri herif kapıda görünerek:

– Buyurunuz! dedi.

Kapının iç tarafında yine o veçhile müsellah diğer iki adam daha vardı. Onlar dahi çorbalarını beraber içmeye davet yollu sözlerle misafirleri kabul eylediler. Misafirleri bir odaya aldılar ki gayet vâsi olup bir tarafındaki ocakta yanan ateşle tenvir dahi ediliyordu. Bu ateşin üzerinde türlü türlü avların butları, kolları filanları kebap olmaktaydı.

İri heriflerin birisi Jacques namında bir gence ateşi tazelemesi için emir verdikten sonra misafirleri oturmaya ve önlerindeki şişeden de rakı içmeye davet eyledi. Hele Blanche'a da:

– İçiniz Matmazel içiniz! Cihanda hiçbir fıçıdan bu kadar güzel bir içki çıktığı yoktur, dedi ki Blanche için böyle bir teklif pek ziyade şayan-ı istigrab görülerek gülmeye başladı. Pederi bir tavr-ı şetaretle kadehi içti. Genç Saint Foix Balanche'ın yanına oturup ellerini tutarak kaşlarıyla gözleriyle dahi nişanlısını şu korkunç yerde korkacak bir

şey olmadığına inandırmaya çalışıyordu. Fakat Blanche demincek "Jacques" diye nida olunan avcıya dikkat eyledikte gördü ki bu müthiş delikanlı gözlerini Saint Foix'ya dikmiş hiçbir yere ayırmıyor.

Bu aralık dışarıdan bir boru sedası işitildi. Mevcut herifler bikaydane bir tavırla:

– O! İşte arkadaşlarımız dahi geldiler! diye istikbale kalktılar. Birazsonra iki adam omuzlarında tüfekler ve kuşaklarında tabancalar olduğu hâlde odaya girdiler. Odadakiler:

– Ey çocuklar ne avlandınız bakalım? diye istikbal eyledikleri sırada onlar dahi:

– Vallahi pekâlâ! Hey! Hey!... Şey bunlar kimler be? diye misafirleri hakkında beyan-ı istigrab edince evvelkiler:

– Bu kibarzade maiyeti halkıyla beraber yolu şaşırmışlar da geceyi burada geçirmeye gelmişler, cevabını verdiler. Gelenler buna hiçbir cevap vermediler. Beraber getirdikleri av kuşlarını yere attılar. Meğer bunların birisi âdeta vurulmuş kuştan yapılmış bir dağarcık olup içinde dahi para varmış ki yere düştüğü zaman bir madeni seda çıkardığı gibi birkaç altın dahi dağarcığın ağzından fırlayıp oda içinde yuvarlanmaya başladı. Bu hâl Kont'un heyecanını mucip oldu. Hele o dahi Jacques denilen gencin genç Saint Foix'yı pek dikkatli gözden geçirerek tanımaya çalıştığına dikkat edince, havfı daha ziyade arttıysa da artık telaş göstermek için iş işten geçmiş olup sabır ve metanet lazımdı.

Taam hazır olduğu haber verildiği zaman Blanche taama gitmek istemediyse de avcılar gerek Kont'u gerek Blanche ve Saint Foix'yı o kadar nazikâne ve musırrane davet eylediler ki gitmemekte ısrar edecek olsalar havflarına[7] verilecekti.

Avcıların birisi önden bir şamdan çekerek Kont ile Saint Foix yan yana konuşarak ona tabi oluyor ve Blanche en geriden geliyordu. Pederiyle nişanlısı biraz çabuk yürüyerek kendisini geride bıraktıkları gibi o sırada rubasının eteği de bir çiviye iliştiğinden onu kurtarmak için de kız biraz teehhür eyledi. Babasıyla nişanlısı bu sırada bir

[7] havf: korku

köşeyi dönerek Blanche karanlıkta kalmasın mı?

Her ne hâl ise rubasını kurtardıktan sonra babasının arkasından koştuysa da ön tarafta ve uzacık bir yerde bir ziya görerek bittabi ona doğru gitti. Bir de oraya vardığı zaman gördü ki üç başka adam bir masanın etrafında oturup mühim bir şey müzakeresiyle sert sert konuşuyorlar. Saint Foix'ya o kadar dikkatli bakan Jacques dahi orada. Hem asıl söz söyleyen de o!

Kız korkarak oradan kaçmak istediyse de heriflerin lakırdısı fevkalhad merakını mucip olduğundan firara da muktedir olamadı. Birisi diyordu ki:

– Ne tehlikesi varmış be? Dediğim gibi hareket ediniz de bakınız hiç tehlikesi olur mu? Asıl şu iki efendiyi boğmacaya getirmeli. Uşaklar kolaydır.

Artık Blanche oradan ayrılabilir mi? Heriflerin kastları yaman olduğu işte anlaşıldı. Diğer birisi de dedi ki:

– Pekâlâ! Öyleyse onları niçin öldürmemeli? Onların ömürleri bizim canımızdan daha kıymetli değil a? Eğer onların hayatına acıyacak olursak, onlar bizi pekâlâ astırabilirler. Biz darağacına gideceğimize onlar mezara gitsinler daha âlâ!

Jacques dahi diyordu ki:

– Ben katiyen tanıdım ki oğlu tamam geçenlerde hücum eylediğimiz herifin oğludur. Yalnız babasını tanıyamadım ki o mudur? Fakat delikanlı da beni tanımadı. Bundan pek de şüpheniz olmasın.

– Babası baronu ben de tanıyamadım. Acaba bu şimdiki herif babası değil midir?

Birisi dahi dedi ki:

– Adam oraları nenize lazım? Böyle şikâr her zaman ele geçemez. Gümrükten birkaç top kumaş kaçıracağız diye canımızı tehlikeye koyduğumuz hâlde bu şikârı mı elden kaçıracağız? Her hâlde zengin heriflerin yanlarında mutlaka birçok para vardır.

– Fakat herifleri saydın mı? Onlar dokuz kişi, biz altı. Tekmil arkadaşlarımız gelmeden hücum edebilir miyiz?

– Eğer korkuyorsanız başka çareler dahi vardır. Hani ya şu bizim mahut ilaç yok mu? Bir kaçına içirerek zıbartığımız gibi...

– Ben size daha kolayını tarif edeyim!

Bu son sözü söyleyen haydut... evet artık avcı değil haydut oldukları anlaşıldı, bu haydut arkadaşlarını baş başa takrip ederek gizlice bir müzakereye daha giriştiler ki Blanche artık o sözleri işitemiyordu. Artık pederini ve arkadaşlarını kurtarmak gayreti kıza kuvvet verdiğinden onları bulmak için koşmak istediyse de o aralık bir merdiven ayağı harekâtını sekteleyerek paldır küldür düştü. Bu gürültü üzerine haydutlar dahi dışarıya fırladılar. İki haydut kızı yakaladıkları gibi odaya götürüp diğerleri kayboldular. Bu iki herif kızı ölümle tehdit ederek sesini çıkartmadılar. Zavallı Blanche tek canına kıymasınlar diye kesesini bunlara verip eğer sağ salim familyasına teslim olunursa, daha ziyade para dahi vereceğini vaat eyliyordu da haydutlar dahi bu sözlere istihza ile gülüyorlardı.

Fakat uzaktan uzağa bir şamata işitilmeye başladı. Haydutların birisi o sırada can havliyle yerinden fırlamaya davranan Blanche'ın kolunu sımsıkı tutunca, kız daha ziyade hevl-i canla[8] bir çığlık kopardı. Dışarıdaki gürültü dahi büyüyordu. Öteki haydut:

– Olacaklar oldu. İş meydana çıktı! diye hemen dışarıya fırlayıp Blanche ile beraber kalan ise hançerini çıkararak eğer bir daha ses çıkarırsa vuracağını katiyen bildirdi. Dışarıdaki gürültüler içinde kılıç şakırtılarından maada tüfek ve tabanca sedaları dahi işitilmeye başladı. Mecruhlar bağırıyor, galipler naralar atıyordu. Bir de Saint Foix'nın sedası Blanche'ın kulağına vasıl oldu ki kendisini çağırıyordu. Hemen odanın kapısı açılarak delikanlı içeriye can attı ki yüzü gözü al kanlar içinde mecruhtu. Blanche bunu görünce hemen kendisinden geçip bayıldı gitti.

Zavallı kızcağız gözünü açtığı zaman kendisini yine bu odada bulup zayıf bir kandil yanmakta ve nişanlısı Saint Foix dahi yanı başında yatmaktaydı. Gözleri yarı kapalı ve benzi limon gibiyse de henüz hayattan nişan vermekteydi. Mecruhun elini kendi elleri içine alarak

[8] hevl-i can: can korkusu

hariçten dahi istimdaden bir nara attı. Vakıa kapı açılarak bir zat imdada yetiştiyse de Blanche pederidir zanneylediği hâlde Kont değildi. Ne kadar istigraba şayandır ki imdada gelen adam Ludovico idi.

Blanche Ludovico'yu görünce son derecelere kadar istigrap ederek mecruhu da unutup bin sualler sormaya müsaraat eylediyse de Ludovico'da cevap vermeye vakit mi var? Evvela mecruha bakmak lazım olup en büyük fenalık, en büyük zaaf ise hâlâ kanın akmakta olmasından ibaret bulunduğu cihetle, en evvel kanı dindirmek için soğuk su bulmaya koştu. Yine bu sırada Kont dahi elinde yalın kılıç olduğu hâlde kızını çağırarak oralara geldi ve Blanche hemen kendisini babasının kolları arasına atıp Saint Foix'yı da gösterdi.

Biraz sonra dudakları ve şakakları üzerine ıslak bez ve rakılı bez koyularak hasta biraz gözlerini açar açmaz Blanche'ı sordu ve onun selameti haberi kendisine biraz daha kuvvet verdiyse de yerinden kalkacak dermanı yoktu.

Meğer bu maharebede Kont'un fırkası altı nefer hayduda galebe ederek cümlesini viran kuleye ilticaya mecbur etmişler ve kapısını da üzerlerine kilitlemişlerse de, eşkıyanın daha birçoğu hariçte olduğunu ve hemen şu saatlerde geleceklerini Ludovico haber vererek derhal oradan firara lüzum gösterdiğinden, bir büyük ayı postuna iki ağacı kol gibi takarak mecruh için derhal bir sedye yapmaya lüzum görüldü. Genç mecruh bunun üzerine yatırılarak iki katırcının omuzlarına yükletilip yola çıkıldı. Şafağın da ilk ziyaları ufk-ı şarkide pertev-nisar[9] olmaya başlamıştı.

Güneş yükselinceye kadar bir hayli yol gittikten sonra biraz dinlenmek için bir yerde oturduklarında Kont artık eşkıya tehlikesinden kurtulmuş oldukları itikadıyla Ludovico'nun nasıl kaybolduğunu ve oraya nasıl düştüğünü sual eyledi ki bu merak zaten Kont'un içini yiyip durmakta olduğu malumumuzdur. Ludovico dahi sergüzeşti söylemeye pek heveskâr idiyse de o sırada yakın bir yerden bir silah daha patladığı için hikâye-i hâle yine meydan kalmayarak hemen oradan da alâ cenahü'l-isti'cal[10] yola düzüldüler.

[9] pertev-nisar (ol-): ışık saçmak
[10] alâ cenahü'l-isti'cal: acele kanadı üzerinde; kanatlanmışçasına hızla

41
LUDOVICO'NUN HİKÂYESİ

İhtiyar Theresa namına olarak Valancourt'un biraderi hanesine gönderilen adam henüz avdet etmediği cihetle, Emily Valancourt'un ne olduğu merakıyla çıldırmak derecelerine gelmişti. Bu merakla yine bir gün pederinin kütüphanesinde otururken Annette gerçekten çıldırmış gibi bir havf ve telaşla kendisini kütüphane kapısından içeriye atarak:

– Aman ey Hazret-i Meryem! Matmazel! Ruhu geldi! Hayali geldi! diye haykırmasın mı? Emily kimin ruhu, kimin hayali geldiğini sordukta Annette:

– Her zaman gördüğümüz kıyafetle! diyor da daha gelen kim olduğunu tasrih edemiyor. Nihayet uşağın delaletiyle Ludovico çıkagelince Annette:

–A hayali değil kendisiymiş! diye ettiği hamakata kendisi dahi şaşırmaya başladı ve Emily dahi bilkülliye kaybolmuş bulunmasından havf edilmekte olan bu delikanlının tekrar zuhurundan dolayı pek ziyade memnun olarak ona göre hüsn-i istikbaline müsaraat eyledi.

Kont de Villefort ile kızı, Emily'ye birer mektup yazmışlar. Bunda esna-yı rahta bir handa kaldıklarını ve buna da sebep genç Saint Foix'nın mecruhiyeti[1] olduğunu mukaddeme ittihaz ederek başlarına

[1] mecruhiyet: yaralı olma; yaralanma

gelen belayı biraz yazmışlarsa da, asıl tafsilini Ludovico'nun ifade-i şifahiyesine havale etmişler. Kendileri de bir gün sonra geleceklermiş.

Yorgun Ludovico biraz soğukluk içerek yorgunluk çıkarıncaya kadar Emily güç sabrederek badehu, şu Blanc Şatosu'ndan nasıl gaybubet eylediğini hikâyeye başladı. Uyuduğu zamana kadar olan hikâye zaten malumumuz olduğundan Ludovico'nun o zamana kadar verdiği tafsilattan kat'-ı nazar edelim de alt tarafından işe başlayalım. Dedi ki:

– İşte böyle birkaç defa uyuyup uyandıktan sonra bir defa daha gürültü işittiğimde gözlerimi yatak tarafına çevirdim de baktım ki yatağın baş cihetinde duvara asılı olan zarın altından bir insan çehresi bana bakıp duruyor.

Bu söz Emily'ye kendinin de yatakta görmüş olduğu insanı ihtar ederek vücudunda bir ra'şe[2] peyda eyledi. Ludovico sözünde devam ederek dedi ki:

– İtiraf ederim ki Matmazel bu hâlde yüreğim fena ürktü. Bir de bir kilit içinde bir anahtarın döndüğünü ona mahsus olan gıcırtı sedasından anladım. Hâlbuki bu sedanın geldiği taraf odanın pencereleri tarafı olup o cihetle kapı olamaz ki açılsın. Fakat o sırada yatağın baş tarafındaki zar bütün bütün kalkarak bir de kapı göründü. Hatta diğer bir insan kafası daha peyda olarak iki kafa birden bana bakmaya başladılar. Kılıcım önümde duruyor da kavrayıp hücum etmeye muktedir olamıyorum. Yalnız beni uyur sansınlar diye gözlerim yarı kapalı oldukları hâlde yüzleri temaşa eyliyorum. Zannederim ki herifler dahi beni uyur sanarak ve diğer iki adam daha peyda olarak daha dik sesle konuşmaya başladılar.

Burada Emily dedi ki:

– Beni müteaccib eden bir şey varsa o da Kont odada bir gizli kapı olup da sen oradan kaçmış olmayasın diye her tarafı arattırdığı ve kapı bulunamadığı hâlde bunların yine bir gizli kapı açmaları meselesidir.

– Matmazel zaten odanın o tarafında kapı bulunacağı kimsenin

[2] ra'şe: titreme

hatırına gelemez ki, Kont dahi orasını arattırsın. İki pencerenin orta yerindeki zarın arkasında kapı olur mu? Meğer vaktiyle yaptıran böyle yaptırmış. Hele karyolanın baş tarafı da oraya geldiği için orada kapı bulunacağı ihtimalini her hatırdan teb'id[3] etmiş. Bir de heriflerin dördü birden üzerime hücum etmesinler mi? Kılıca davranmak istedim, men eylediler. Elimi ayağımı bağladılar. Ağzıma da birçok mendiller tıkadılar. Beni o gizli kapıdan geçirip evvela şatonun zemin katındaki kemerlere indirdiler ki içerisi bir ticaret hanı gibi mal doluydu. Oradan dahi bir gizli yolla yer altına indik. Mükemmel bir sıçan yolundan gide gide ta deniz kenarına vardık ki orada bir de sandal bağlıydı. Beni bindirdiler. Kendileri de binerek çala kürek epeyce uzak bir mesafedeki gemiye kadar götürdüler. Heriflerin ikisi gemiye çıkıp beni de çıkardılar. Diğer ikisi yine sandala binip karaya döndüler. O gemiyle Roussillon'a kadar geldik. Badehu karaya çıkarıp beni tahte'l-hıfz[4] hatta etrafı görmeyim diye gözüm bağlı, Kont'un gelmiş olduğu harap kaleye kadar götürdüler. Zaten etrafı görsem de ne faydası olacak? Oradan kim yol bulup da Blanc'ye kadar avdet edebilecek?

Annette ve Emily bu hikâyeye şaştılar. Emily o heriflerin bu surette hareketten maksatları ne olduğunu sormasıyla Ludovico işin bu cihetini de izahen dedi ki:

– Bunlar deniz hırsızıymışlar Matmazel! Nice senelerden beri denizde çaldıkları şeyleri bu şatonun altında hıfz ederek badehu şu dağlardaki kaçakçılara isal[5] ile onlar vasıtasıyla sattırırlarmış. Hâlbuki şatonun altına kimseyi yanaştırmamak için herkesi ürkütmek lazım gelmiş. Halkın da hâli malum ya? Halk en ziyade cinden, şeytandan korkuyorlar. Hazır o civarlarda gece şeytanlar müzika çalıyorlar diye bir de rivayet çıkıp halk korkmakta olduğundan bunlar dahi Blanc Şatosu'nun şimal taraflarındaki daire içinden bazı müthiş sedalar ve patırtılar izhar ederek orasını şeytanlar makarrı diye şöhretlendirmişler. Bunları yine kendilerinden işittim de öyle öğrendim. Yoksa nereden öğreneceğim. Bana âdeta esir muamelesi ederek beni asla

[3] teb'id (et-): uzaklaştırmak
[4] tahte'l-hıfz: muhafaza altında
[5] isal: ulaştırma

yalnız bırakmıyorlardı. Herkesin bu cinlere, şeytanlara itikatları, havflarıyla da âdeta kahkahalarla gülerek istihza eyliyorlardı.

Emily sordu ki:

– Ey o geceleri çalınan müzikalar, okunan şarkılar dahi bunların kârı mıymış?

– Hayır Matmazel o bunların kârı değilmiş, ama o da kim bilir ne gibi bir maksatla başka zevzekler tarafından yapılan bir iştir diye gülüşüyorlar. Hele bunların başına şu cincilik hususunda bazı tuhaf şeyler dahi gelmiş ki hikâye etsem, gülersiniz.

– Söyle de gülelim!

– Bir gece yatak odasında bulunan bir hırsız az kalsın ki yakayı ele versin. Zira Kont şatoya nakleylediğini ve şatoyu tamir etmek üzere bulunduğunu haber aldıklarında şatonun altındaki mallarını oradan başka yere kaldırmaya karar vermişlerse de kaldırıncaya kadar şayet oralara insan girerse, debboyları keşfolunur havfıyla birkaç patırtı ve gürültü ederek halkın havfını tecdid ve takviyeye lüzum görmüşler. Fakat bu memuriyetle herifin birisi tamam yatak odasına girince üstüne iki kadın birden gelivermesin mi?

Emily bu hikâye Dorothee ile kendi hikâyeleri olduğunu anlayarak kızardı morardıysa da yine dinlemekte devam eyledi. Ludovico:

– Kadınlar birdenbire geliverince herif zar arkasındaki kapıdan kaçamayıp başka bir yer bulamayarak hemen siyah örtülü yatağa girivermiş. Lakin kadınlar ta yatağın başı ucuna kadar da gelivermesinler mi? Artık herif pek korkmuş ama kadınları korkutmaktan başka ca-yı selamet dahi kalmadığı cihetle yüzünü suratını eğerek bükerek kendisine korkunç bir hâl verip yataktan kalktığı gibi kadınlar korkularından bir çığlık koparıp kaçmışlar o da kapıdan kaçıp kurtulmuş.

– Bunları Kont'a da hikâye ettin mi?

– Hepsini! Hatta benden sonra habisler Kont'u da korkutmuşlar. Mösyö Henri ile Kont dahi bir gece orada kaldıklarında birkaç herif yine kapıya kadar gelmişlerse de içeride iki kişi hem de uyanık olduklarını anlayınca, ağlayan insanların sedalarını taklit yolunda birkaç ah u figan koparıp çekilmişler. Kont da bu hâli gerçek fevka't-

tabia bir şey sanarak korkmuş olduğunu ve fakat şato halkını daha ziyade korkutmamak için hiç ses çıkartmadığını bana itiraf eyledi.

– Ey Kont'un duçar olduğu hücum keyfiyeti nasıl oldu?

– İşte size de yazıyor ya? Oraya kadar kendi ayaklarıyla gelmişler. Hırsızlar bunları katliam müzakeresini ederlerken ben mahpus olduğum yerden dinliyordum. Ber-takrib kapıyı açarak ve Kont'un uşaklarına kendimi tanıttırarak şakîler üzerine hücum ettiğimiz sırada Matmazel Blanche'ın da avazını işittik. Ortalık karmakarışık oldu. Galebe bizde kaldı. Genç nişanlı mecruh olduysa da biz de herifleri kuleye tıkarak ve kapıyı da üzerlerine kapayarak kendimizi kurtarabildik.

Bu tafsilat Emily'nin de Annette'in de hayretlerini mucip oldu. Ludovico'yu istirahat etmeye gönderdiler. Misafirlerin kabul olunacakları dairelerin tehyiesi dahi Annette'e havale olundu. Ol Annette'e ki sevgili Ludovico'sunun avdeti için artık sevincinden çıldırıyordu.

Bu sırada Theresa dahi ilk sözü:

"Sağ imiş Matmazel, yaşıyormuş!" olarak çıkagelmesin mi?

Bereket versin ki ilk sözü bu oldu, yoksa Valancourt'dan ne haber gelecek diye çar çeşmle[6] muntazır olan Emily âşıkının sağlığı haberini alıncaya kadar mutlaka bir fenalık daha geçirirdi.

Theresa getirdiği haberi Valancourt'un biraderi hanesine gönderdiği adamdan da almamış, Valancourt'un kendisi gelmiş. Tholouse'da Emily'in bahçesinde yaralanması üzerine yarası iyi oluncaya kadar bir cerrahın hanesinde kalıp badehu biraderinin hanesine avdet ederken Theresa'in üç aylık maaşını bırakmak ve Emily'nin de haberini almak için kocakarının kulübesine uğrayıp sergüzeştini hikâye etmiş. Zira Theresa'i Emily nezdinde kendisine bir şefaatkâr bulmuş. Hatta bundan sonra Emily ile görüşmeyeceklerini de pek meyusane bir surette anlatarak:

– Hiç olmazsa şu yüzük kendisinde yadigârım kalsın! diye hemen menal-i yegânesi[7] olan bir kıymettar yüzüğü parmağından çıkarıp

[6] çar çeşm: dört göz

[7] menal-i yegâne: sahipolunan tek şey

Theresa'ya verdiği gibi mümkünse kendisi için biraz da şefaat etmesini rica eylemiş. Safî kocakarı bu şefaati dahi yana yakıla etti. Emily vakıa kalben bu hâllerden memnun oluyor idiyse de, yüzüğü kabul etmek Valancourt ile münasebeti tecdit demek olacağı cihetle bir türlü kabule cesaret edemedi. Badema Şövalye tarafından kendisine hiçbir şey getirmemesi ve bu yadigârı dahi yine kendisine götürmesi tenbih-i kat'isiyle kocakarıyı iade eylediyse de, gönlünün hilafına olan şu muamelesinden mütehassıl can acısına da dayanamadığından yatak odasına can atıp orada bol gözyaşlarıyla ağlamaya mani görmedi.

42
ÖLÜM YATAĞINDA BİR GÜNAHKÂR

Bir gün sonra dostlarının vürudu Emily'nin teessüratını tadil eyledi. Vallée Şatosu yine bir zamanki gibi her azası sevimli bir cemiyetin makarr-ı içtimaı[1] oldu. Fakat Pirene Dağları'nda duçar oldukları ahval-i mahufe[2] Kont de Villefort'u bir an evvel kendi şatosuna avdet için isticale mecbur etmişti. Binaenaleyh Emily'nin hanesinde uzun uzadıya kalamadılar. Emily dahi Languedoc'a dönmek için Kont ve rüfekasının şu avdetini fırsat ittihaz eyledi. Hanesinin muhafazasını yine ihtiyar Theresa'e havale ederek verdiği talimatın en müekked[3] kısmı dahi Valancourt tarafından kendisine hiçbir şey, hiçbir haber göndermemeye dairdi.

Cemiyet-i ahbab cümlece Blanc Şatosu'na gittiler. Orada Kontes ile Henri ve Mösyö Du Pont bunları istikbal eyledi ki Emily orada De Pont'u bulduğuna ziyadesiyle müteaccib kaldı. Zira Du Pont'un kendisini fevka'l-had şetaretle[4] istikbal etmesi kıza gösterdi ki Kont de Villefort delikanlının Emily'den ümidini kat' edecek hiçbir gûne vesayada bulunmuş olmayıp ihtimal ki ümidini arttıracak bazı tedabirde bile bulunmuştur.

Filvaki Kont öyle yapmıştı. Hatta ikinci akşam Kont kızı hususi

[1] makarr-ı içtima: toplanma yeri
[2] ahval-i mahufe: korkunç olaylar
[3] müekked: kuvvetlendirilmiş
[4] şetaret: sevinç

bir tarafa çekerek Mösyö Du Pont'un izdivaç teklifini tekrar dermeyan eylemişti. Fakat Emily'nin hâl-i sükûtuyla beraber yüzünün de ekşidiğini görünce teklif-i mezkûru ibram[5] derecesine vardırmadı. Dedi ki:

– Daha ziyade ısrar etmem Matmazel. Fakat bir zaman gelecektir ki size bu kadar layık olan delikanlıyı artık nevmid etmemek lüzumunu siz de hissedeceksiniz.

Emily'nin bu söze cevap vermesini de beklemedi. Dalgın dalgın gezinmekte olan kızı kendi hâline terk ederek çekildi gitti. Emily o dalgınlıkla gezine gezine ta Saint Clair Manastırı'na kadar vardı da bu seyr ü intikalinden haberi bile olmadı. Oraya vardıktan sonra rahibe dostlarının hatırlarını sormak için bittabi içeriye girdi. Rahibelerin kâffesi sükût ve endişe hâlindeydiler. Hatta tamam başrahibeyle mülaki olduğu zaman, bir rahibe gelip hayatından ümitler münkatı bulunan hemşire Agnes için sekerat-ı mevt[6] duasının okunmasına müsaade istedi. Bu rahibenin ifadesine göre biçare Agnes galeyan-ı dimağı ve heyecan-ı kalbi bir dereceye vardırmış ve gözü açık olarak o kadar sayıklayıp, o mertebelerde alaim-i ıztırab izhar eylemiş ki nihayet bütün bütün fenalaşarak yıkılıp kalmış.

Emily bu haberi aldığı zaman Frances hemşirenin Agnes hakkında ettiği hikâyeyi derhatır eyleyerek hastayı görmek ve mümkünse tecessüsatını[7] dahi ileriye götürmek istediyse de vakit geç olduğundan muvaffak olamayıp yalnız gerek ona ve gerek diğer rahibelere selamının tebliği ricasıyla şatoya avdet eyledi.

Ertesi gün Matmazel Blanche'ı dahi kandırıp beraber alarak manastıra geldi. Kapıda bir araba gördü ki henüz yeni vasıl olmuş bulunduğu hayvanlarının terli ve köpüklü bulunmasından anlaşılıyordu. Manastır derununa vardıklarında herkesi dünkünden ziyade sükût ve endişede buldular. Rahibelerin birisi haber verdi ki hemşire Agnes henüz vefat etmeyip aklı da epeyce başında ise de bu geceye kadar berhayat kalabilmesi memul değildir. O sırada başrahibe dahi gelip söze karışarak dedi ki:

[5] ibram: zorlama; ısrar
[6] sekerat-ı mevt: can verme; ölüm
[7] tecessüsat: meraklar

– Bugün manastırımız bir matemhanedir. Rahibelerimizden birisi âlem-i tabiata son borcunu ifa ediyor. Malum a! O dahi hemşire Agnes'dir.

Emily bu felaketten dolayı teessürat-ı azimesini beyan ederek başrahibe, kıza bi't-teşekkür şunu ilave eyledi ki:

–Hemşire Agnes'in son günleri bir masumiyet-i melekâne hâlinde geçmiştir. Ümit edelim ki Hak Taala bugünlere hürmeten onun kusurlarını affeyleye. Vakıa bu kadıncağız gençliğinde bazı kusurlarda bulunmuşsa da nedameti dahi pek şiddetli olduğundan inşallah affolunmuşlardır. Şimdi günah çıkarıcı papazı yanında bıraktığım gibi Paris'ten gelen bir kibarzadeyi de yanında bıraktım. Son gününde bu kibarzade ile mülakat pek ziyade arzu eylemişti de mahsusan celbetmiştik. Biçarenin zihni, kalbi pek ziyade muhtac-ı istirahat olduğundan inşallah bu iki zat hastayı biraz müsterih edebilirler.

Bu son temenniye Emily dahi amin-hân oldu. Başrahibe hep sözünde devam ederek dedi ki:

– Hastalığı esnasında sizin de birkaç defa isminizi yâd eyledi. İhtimal sizi görmek dahi kalbine istirahat verir. Eğer cesaretiniz varsa papazdan ve o kibarzadeden sonra biz dahi birlikte yanına çıkalım. Vakıa bu bir tahammül-güdaz[8] temaşa ise de insan müstakbeldeki ahval ve ehvalin[9] cana olan tesirini tadil edebilmek için bu gibi temaşalara alışmalıdır.

Emily bir ciddiyet tavrı peyda eyledi. Bu sözler kendisine bir sevgili pederin son veda-ı ebedîsini ihtar ettiler. O son dakikada vukua gelmiş olan birçok ahval-i elime birer birer gözleri önünden geçmeye başladılar. Hele Blanc Şatosu'nun kurbunda[10] olduğunu anladığı zaman babasının gösterdiği teessür ve hin-i vefatında şu manastıra defnolunmak için beyan eylediği arzu ve evrak-ı mahfuzasını okumaksızın mahv için kendisine verdiği emirler birer birer Emily'nin hatırından geçtiler. Bunların her biri Emily için henüz hallolunmamış birer muamma idiler.

[8] tahammül-güdaz: dayanılmaz
[9] ehval: korkular
[10] kurb: yakın

Emily bunları düşünmekte ve başrahibe dahi ondan cevap beklemekte iken Paris'ten gelmiş olduğu haber verilen kibarzadenin kapıdan girmesi bu iki kadını ikaz eyledi. İsmi Mösyö de Bonnac olduğu anlaşılan bu efendi gayet mükedder görünüyordu. Lakin bu kederin en büyük kısmı da ölüm korkusu olduğu pek aşikâre idi. Başrahibeyi bir tarafa çekip biraz konuşarak nihayet veda etti, çıktı gitti. O zaman başrahibe Emily'yi muhtazırın[11] yanına çıkmak için davet etmesiyle kızcağız cesaretini toplayarak ve fakat refikası Matmazel Blanche'ı orada bırakarak başrahibeye tâbi oldu.

Hemşire Agnes'in yanına girdikleri zaman gördüler ki hasta hasır üzerinde yatmakta ve yanında bir rahibe dua etmektedir. O kadar bozulmuş ve değişmiş ki Emily kendisini güç tanıyabilmiştir. Gözleri parıl parıl parlamakta ve kucaklayıp sadrına bastırdığı müzeyyen bir salibin[12] ucuna nasb-ı nazar etmekteydi. Bir hayli zaman böyle kaldıktan sonra yavaş yavaş salibden ayrılan gözleri Emily'ye rastgeldikte hasta birdenbire titredi. Mahmumun[13] hezeyanı tarzında bir suret-i tekellümle dedi:

– Ah bu hayal beni son nefesime kadar mı takip edecek?

Emily kendine hitaben gibi söylenilen bu sözden ürküp kaçmak istediyse de başrahibe göz işaretiyle sebat ve metanet tavsiye eyledikten sonra hastaya dedi ki:

– Kızım! Yanımda getirdiğim bu zat Matmazel Saint Aubert'dir. Kendisini görmekten memnun olursunuz hesabıyla getirdim.

Agnes hiçbir cevap vermedi. İki gözlerini Emily'ye dikmiş olduğu hâlde derunundan pek büyük heyecanlara mukavemete çalıştığı görülüyordu. Neden sonra aheste aheste başlayarak gittikçe kuvvetlendirmek, şiddetlendirmek suretiyle dedi ki:

– Evet evet! Vakıa görüyorum ki odur. Ta kendisi! İşte nazarında hani ya o benim müteneffir[14] olduğum letafet nümayan oluyor. O letafet ki beni mahvetmiştir. Ne istiyorsunuz! Söyleyiniz, benden ne istiyorsunuz? Tarziye[15] mi? Pekâlâ! İntikam mı? Pekâlâ! Fakat bunla-

[11] muhtazır: can çekişen
[12] salib: haç
[13] mahmum: hummalı, ateşli hasta
[14] müteneffir (ol-): nefret etmek
[15] tarziye: özür dileme

ra hâlâ nail olmadınız mı? Sizi göreli kaç sene oldu? Dün değil a! O cinayet dahi dün vukua gelmedi ya! Bakınız ihtiyar oldum. İhtiyar oluncaya kadar ceza çektim. Sizse hâlâ gençsiniz. Hâlâ güzelsiniz. O cemal ile mümtazsınız ki bana bir gayret-i müntakimane[16] ile o cinayeti irtikâp ettiren işte bu cemaldir. Ah unutabilsem! Fakat neye yarayacak? Bir kere cinayeti irtikâp ettikten sonra... Evet irtikâp ettikten sonra...

Emily helecanından helak derecesine gelip oradan kaçmaya davrandıysa da başrahibe elinden tutarak sabır ve sebatını rica eyledi. İkisi birlikte birçok tesliyetlerle hastayı teskine gayret eyledilerse de hemşire Agnes bunları dinlemiyordu bile. Artık kendi kendine söylercesine bir hâl ile diyordu ki:

– Bunca senelik nedamet ve ibadet neye yarar? Döktüğüm kanın lekelerini tathir[17] edebilirler mi? Nerdedir o karı? Na işte! Bakınız bu oda içinde kuş gibi uçup geziyor.

Filvaki gözleri sanki oda içinde tayeran hâlinde bulunan bir şeyi takip ediyorlar gibi görünüyorlardı. Kendisi de hâlâ diyordu ki:

– Niçin beni buraya kadar takip ediyorsunuz? (Gözleri Emily'ye tevcih-i hitab ederek) Cezamı kâfi görmüyor musunuz? Ah! Böyle bi-rahmane nazarlarla bana bakmayınız. Yok yok, rahimane nazarlarla da bakmayınız. Giriniz giriniz! Neden yüzüme karşı tebessüm ediyorsunuz? Aman yarabbi! Neden feryat ve figan eyliyorsunuz?

Bu son sözleri gayet mütedehhişane bir hâl ile yerinden fırlayarak söylemişti. Badehu tâb u tüvanı kesilerek tekrar yatağı içine düştü. Başrahibe ile hastanın yanındaki rahibe muhtazırın imdadına koştular. Emily'nin yüreği parça parça olarak bir söz söylemek istediyse de başrahibe ona meydan bırakmayarak Emily'ye dedi ki:

– Müsterih ol kızım! Sayıklamak bitti. Şimdi biraz daha iyileşir.

Badehu yanındaki rahibeye sordu ki:

– Hasta çoktan beri bu hâlde midir?

– Birkaç haftadan beri hiç bu hâle geldiği yoktu. Mutlaka Paris'ten

[16] gayret-i müntakimane: intikam gayreti

[17] tathir (et-): temizlemek

vüruduna o kadar şiddetle muntazır olduğu kibarzadeyle mülakatının tesiri olmalıdır ki bu hâle geldi.

– Evet. Teheyyücün bu derecesine sebep anca bu olabilir.

Bu dakikada hemşire Agnes tekrar gözlerini açıp Emily'ye baktı. Lakin bu nazarı öyle mecnunane değildi. Meyusane bir surette bakıyordu. Hatta birçok zaman baktığı hâlde hiçbir şey söylemiyordu. Nihayet yavaş yavaş söze başladı. Hem de bir tavr-ı âkılane ile dedi ki:

– Ne müşabehet! Akıllara hayret verecek şey! Hayale bile sığmayan bir müşabehet! (Emily'ye hitaben) Rica ederim Matmazel! Her ne kadar Saint Aubert ismiyle müsemma iseniz de söyleyiniz rica ederim, siz Markiz'in kızı değil misiniz?

Emily hayretten çıldırmak derecelerine vardı. Dedi ki:

– Hangi Markiz'in?

– Hangi Markiz olacak? Benim tanıdığım, murat ettiğim yalnız bir Markiz vardır. O da Madam de Villeroi'dır.

Bu anda Emily anladı ki müteveffa pederinin bu isim yadolunduğu zaman gösterdiği şiddet-i teessürde pek mühim bir hikmet varmış. Hatta Madam de Villeroi'nun medfun olduğu yerde defnini arzu etmesi dahi bu hikmete müteallikti. Emily bu tahattur ile öyle bir hâle geldi ki sekerat-ı mevtten kat'-ı nazarla Agnes'in ağzından izah-ı esrar yollu bir kelimecik daha koparabilmeye can attı. Kemal-i suz u güdaz ile davranmaya başlaması üzerine Agnes dedi ki:

– Çekmecemi getirsinler. Hepsini size öğreteyim.

Hizmetçi rahibe çekmeceyi getirdi. Hastanın tarifi üzerine kapağını açıp içinden bir minyatür resmi çıkardı ki Emily'nin pederi evrakı meyanında bulmuş olduğu resmin aynıydı. Hasta bir tavr-ı sakitane ve cesurane ile epeyce zaman resmi temaşadan ve müteakiben gözlerini semt-i semaya dikerek dua yollu biraz da mırıldandıktan sonra resmi Emily'ye vererek dedi ki:

– Bakınız şuna! Hem o sizde kalsın, onu size bahşediyorum. Muhafaza eyleyiniz. O sizin hakkınızdır. Sizin ona müşabehetiniz daima nazarı-ı hayretime saplanmıştı.

Bu sırada hizmetçi rahibe çekmeceyi götürmeye davrandığından Agnes:

– Durunuz hemşirem, durunuz! Götürmeyiniz. Onun içinde bir resim daha vardır, diyerek çekmeceyi tekrar getirtti. Başrahibe birtakım esrar-ı müdhişenin inkişafa başladığını görerek ve men'ini muvafık-ı vazife addeyleyerek:

– Bakınız kızım! Agnes hâlâ sayıklıyor. Sıtmanın şiddetinden ne söylediğini de bilmiyor. Birtakım cinayat-ı müdhişeyi kendine isnat eyliyor, diye Emily'yi kaldırıp götürmek istediyse de Emily olanca metanetini toplayıp yerinden kımıldamadı. Zira görüyordu ki hemşire Agnes'in bu anda asla divaneliği olmayıp başka bir maksada hizmet ediyor. Markiz'in resmi meydana çıktıktan sonra Agnes'te daha birçok esrar bulunduğuna şüphe mi kalır? Hatta işte esrar-ı mezkûreyi yirmi yıldan beri setr etmekte bulunan perdeyi yırtmaya davranmış. Artık Emily nereye gidebilir?

Hasta çekmecenin bir yanına basıp kapağı fırlattı. İçinden bir resim daha çıktı. Onu da Emily'ye uzatarak dedi ki:

– İşte gurur-ı beşer için ders makamına kaim olacak bir şey daha! Bakınız bakalım! Şimdiki Agnes ile bir zamanki Agnes arasında ne kadar münasebet ve müşabehet kalmıştır?

Emily bu resme dahi can attı, eline alır almaz onu da tanıdı. O kadar heyecanla ki az kaldı resim yere düşüyordu. Zira bu resim dahi Udolf Hisarı'nda Sinyora Laurentini'nin görmüş olduğu tasvirinin aynen kopyasıydı. O kadının ki bir suret-i acibede gaybubeti cümle için merakı mucip olarak hatta Montoni tarafından kaybedildiği de hükmolunmuştur.

Bu inkişaf-ı hakayık üzerine Emily lâl[18] oldu kaldı. Gözleri kâh resme kâh hâl-i ihtizarda[19] bulunan Agnes'e tahvil-i nigah-ı hayret[20] eyleyerek ikisi arasında hiçbir müşabehet kalmamış olması da fevkalhad hayretini mucip oluyordu. Lakin artık şüphe mi kaldı? İşte Sinyora Laurentini karşısında can çekişip duruyor vesselam.

[18] lâl (ol-): dili tutulmak
[19] hâl-i ihtizar: can çekişme, ölüm hâli
[20] tahvil-i nigah-ı hayret (eyle-): şaşkın bakışlarını yöneltmek

Emily'nin bu hâline muhtazır dahi dikkat ediyordu. Diyordu ki:

– Evet evet! Bana iyi dikkat ediniz. Cinayetin benim üzerimde gösterdiği tesiratı tetebbu eyleyiniz. Bu resim yapıldığı zaman ben masumdum. (Emily'nin elini eline alarak) Hemşirem! Sevdanın ilk ilkaatına kapılmaktan kendinizi vikaye[21] ediniz. Hem de kemal-i metanetle vikaye ediniz. Zira bu ilk ilkaat pek seridir. Siz de tez davranamazsanız o galebe eder. Bizi alelamya[22] birtakım tehlikelere sevkeder ki bademe vuku-ı tamirine imkân kalmaz. Aşkın şevket-i mutlakası o kadar muhribdir[23] ki cihanı ân-ı vâhidde[24] tahrip onun için işten bile sayılmaz. Evvel be evvel kalplerin turuk-ı imdadını[25] bağlayıp ona bir kere müstevli olduktan sonra bizi öyle bir divane hâline koyar ki bizde ne vicdan kalır ne merhamet! Bir kere emrini bize icra ettirdikten sonra o zamana kadar men eylediği nedamet gibi, rikkat gibi birçok ihsas-ı âliyeyi birden üzerimize hücum ettirir. İşte o zaman baş gösteren mücazatın[26] müddeti böyle ölüm yatağına kadar devam eyler. Bize yaptırmak istediği şeyi yapıncaya kadar sanki uyur idik, mağdur-ı dest-i kahharımız[27] olan biçarenin son çığlığı ile uyanıveririz. Kendimizi derakap evvelki hâlde bulursak da hayfa ki dünya artık bize evvelki dünya değildir. Cihan bize düşman olmuş, biz de cihana düşman kalmışızdır. Adalet-i ilahiye ve insaniyenin hücumatına hedef olmuşuzdur. Ah! Servet ü sâmân nedir? İkbal-i ulüvv-i şan nedir? Vicdan temiz olmadıktan sonra bunlar değil a insanda sıhhat ve derman bile kalmıyor. İşte ben! Bir kere bu hâle geldikten sonra sevda bile nedir? İnsanların mahkûmu olmakta bile ne hüküm kalır ki muğber olan vicdanın mahkûmiyeti her şeyden ağırdır. Masumken bela-yı sevda ile fenalıkların en büyüklerini kendimde cem' ettim. Onlarsa haset, hiss-i intikam ve şiddettir. Bir an için bunlar zevkimdi. Badehu ebediyen bana nekmet[28] oldular. En tatlı şey intikam imiş. Vakıa o lezzeti dahi aldım. Lakin ne kadar muvakkat şey! Onu tahrik eden mağdur ile beraber o lezzet dahi

[21] vikaye (et-): korumak; sakınmak
[22] alelamya: körü körüne
[23] muhrib: tahrip edici
[24] ân-ı vâhid: bir an
[25] turuk-ı imdad: yardım yolları
[26] mücazat: cezalandırma
[27] mağdur-ı dest-i kahhar: yok eden, öldüren elin mağduru
[28] nekmet: şiddetli ceza

sönüp gidiyor. Fazilet nasıl müvellid-i hasenat[29] ise sevda dahi öylece müvellid-i seyyiattır.[30] İntihabı size bıraktım. Ne mutlu ol adama ki gönlüne sahip olur! Vah o biçareye ki sevk-i sevdaya mağlup kalır!

Başrahibe içini çekti. Dedi ki:

– Evet evet! Bu baptaki vesaya-ı dünyeviyeyi dinlemeyenlerin de vay başına!

Emily'nin gözleri resimlerde olduğu hâlde kulakları Agnes'teydiler. Agnes sustuktan sonra bi'l-iltizam tecahülden[31] gelerek dedi ki:

– Ben bu resmi tanımıyorum.

Agnes: – Ona şüphe mi var? Siz onu asla görmemişsinizdir.

– Fakat ona benzer bir şey gördüm.

– Mümkün değil! Nerede?

– Udolf Şatosu'nda.

Bu isim Agnes'i lerze-nâk[32] eyledi. Kemal-i heyecanla sordu ki:

– Udolf mu dediniz! Udolf Şatosu'na gittiniz ha! Aman yarabbi! Bu isim bana daha neler ihtar eyledi. Ne bahtiyarlıklar, ne bedbahtlıklar!...

Bu söz edilirken Emily'nin hatırına şu mahut odada siyah perde arkasında görmüş olduğu korkunç şeyler dahi geldi. O tavr-ı tedehhüş ile Sinyora Laurentini'ye baktı. Öyle ya! Karşısındaki muhtazır, işte Sinyora Laurentini'dir. Hatta bir ömür müddet çekilen nedametler, edilen ibadetler dahi bir katl cinayetinin ceza-yı tammı olamayacağını kendisi söylemiştir. Bu anda Emily'nin şu kadına nasıl bir nazar-ı nefretle baktığını tarif kabil değildir. Çünkü karşısındaki bir katildir. Binaenaleyh nefretini göstermemek için cebr-i nefs ederek dedi ki:

– Udolf'dan birdenbire gaybubetiniz... Hele şatonun garp tarafındaki odada hâlâ bir perde-i siyah-ı matemle örtülü olan şey...

Hasta yerinden davrandı, gözleri yine birtakım hayalatı takip ederek ve aklını dağıtarak dedi ki:

[29] müvellid-i hasenat: güzellikler doğuran
[30] müvellid-i seyyiat: kötülükler doğuran
[31] tecahül: bilmezlik
[32] lerze-nâk (eyle-): titretmek

– Vay! Dahası mı var? Kabirden mi avdet ediyorsunuz? Kan ha! Hâlâ kan! Hayır hayır! Kan değil! Söyleyemem. Yok nafile yüzüme gülme. Gülme diyorum. Merhamet et.

Zavallı hasta bütün bütün kendinden geçti. Emily dahi artık sabr u sebatını tüketip orada kalamadı. Fırlayıp kaçtı. Başrahibenin yanına başka rahibeleri gönderdi.

Kendisi Blanche'ın yanına varıp Laurentini'nin akıbet ne olacağı merakı katiyen mani olmasaydı manastırdan da fırlayıp gidecekti. Birkaç dakika sonra gelip haber verdiler ki hasta yine iyileşmiştir. Binaenaleyh Emily biraz daha rahat-ı kalb ile Blanche'ı alıp şatoya avdet eyledi. Mösyö le Bonnac'ın hâlâ orada bulunduğunu gördü. Bu adamı Du Pont'un dahi dostu olarak binaenaleyh Kont ve Du Pont'un ricasıyla birkaç gün orada kalmaya ırza edilmiş. Kendisi Fransa hizmet-i askeriyesinde müstahdem bir zabitti. Elli yaşında kadar bir adam ki boyu uzun ve ahval ve etvarı pek asilanedir. Sofrada ihtisasat-ı derununu[33] yenerek şato halkıyla pek güzel muhataba edebilmiştir.

Bu akşam şato halkı erkenden dağılıp yerli yerine çekildiler. Emily odasına girdiği zaman manastırda gördüğü, işittiği ahval kâmilen gözleri önünde cem oldular. Ölüm hâlinde bulunan bir rahibe o meşhur Sinyora Laurentini çıksın! Hâlbuki bu kadın Senyör Montoni'nin mağduru zannolunmakta iken bilakis kendisi en müdhiş bir cinayetin mürtekibi çıksın! Bu hâller Emily için çıldırasıya bir hayreti mucip olmamak kabil midir?

Hele kendisinin müteveffa Markiz'e pek müşabih olması kızcağızın viladeti hakkında bile birçok şüphelerini mucib olmuştu. Agnes'in hemşire Frances tarafından hikâye edilen sergüzeşti mutlaka yanlış olmalıdır. Fakat neden böyle bir yanlış hikâye uydurmuş olsunlar? Doğru olmasına da mani nedir? Bu muammayı halledebilmek ihtimali de Emily'de yoktu.

Her hâlde kendisini en ziyade meşgul eden şey pederiyle Markiz de Villeroi arasındaki münasebetin nasıl bir münasebet olabileceği

[33] ihtisasat-ı derun: içindeki duygular

kaziyesiydi. Bazı kere hükmetmek istiyordu ki işte Markiz'in asıl sevmekte olduğu rivayet olunan genç asilzade kendi pederidir. Haydi diyelim ki kızı gönlünün hilafına olarak bir başkasına tezvic etmiş olsunlar. Ya pederinin bu tezviç ve tezevvücden sonra dahi aşkında devam etmiş olmasını neye hamletmeli?

Maahaza vefatından sonra mahvını pederinin emretmiş olduğu evrak hiç şüphe yoktur ki bu esrara dairdiler. O hâlde evrak-ı mezkûreyi mahvetmiş olmakla Emily kendi viladeti hakkındaki esrarı dahi bilkülliye mahvetmiş demektir.

İşte gecenin bir kısmını bu yoldaki mülahaza işgal etmiş ve uykuya vardıktan sonra dahi rüyasını hep bunlar doldurmuştur ki bu rüyalar meyanında hemşire Agnes'in bir küfür ve bir iman kelimeleri arasında teslim-i ruh etmiş olması da mevcuttu.

Ertesi sabah Emily ziyadece keyifsiz olduğundan manastıra giderek başrahibeyi göremediyse de haber aldı ki Agnes gece filvaki vefat ederek kurtulmuştur. Bu kara haberi cümleden ziyade Mösyö de Bonnac hüzün ve kederle telakki etmiştir Fakat garip şey ki Emily bu adamın kederi dünküden gereği gibi az olduğuna da dikkat eyliyordu. Hiç şüphe edemiyordu ki asıl sebeb-i teessürü bu vefat meselesi olmayıp belki Agnes'ten almış olduğu bazı esrardır. Bir rivayete göre Agnes vasiyetinde bu adama bazı emlak ve emval terk eylemiştir. Kendisi pek ziyade çoluk çocuk, akraba taallukat sahibi bir adammış. Büyük oğlunun su-i terbiyesi, israfatı da familya servetinin bir büyük kısmını mahvetmiş. Birkaç defa hapse bile duçar olmuş. Adamcağız bu sergüzeştlerini, felaketlerini Mösyö Du Pont'a uzun uzadıya hikâye eylemişti.

Hatta hikâyesine göre bir defa duçar-ı habs oldukta aylarca müddet mahpus kalıp nihayet bir mahpes arkadaşı kurtulmayı müteakiben kendisini de kurtarmaya gayret etmesiyle nail-i necat olabilmiş. Bu mahbusiyetin sebebi olan büyük bir borç tediye olunmuş ve hapisten halâsı[34] müteakip kendisine bu inayeti eden zatı aramışsa da izini bile bulamamış.

[34] halâs: kurtulma

Bunları Mösyö Du Pont'a kemal-i teessürle hikâye eyledikten sonra Mösyö Bonnac demişti ki:

– Beni halâs eden zatı bir daha bulamayışım zannedersem beni kurtarmak için kendisini duçar-ı iflas etmiş olmasındandır. Borç için mahbusiyetimden beni kurtarmış olduğu hâlde kendisi borçlanarak o borçlar için tekrar hapse atılmış olmalıdır. Elhasıl zavallı Valancourt'un nerede olduğunu, ne kadar aradımsa da bir türlü bulamadım.

Bu 'Valancourt' ismini işitince Du Pont yerinden fırlamıştı. Kemal-i telaşla sormuştu ki:

– Valancourt mu? Hangi familyadan?

– Valancourt Count de Duvarney! Kendi rakibi diğer cihetten Bonnac'ın da kurtarıcısı olduğunu görünce Du Pont'un kalbinden neler geçmiş olduğu bir türlü tasvir olunamaz. Lakin bu teessüratını, Bonnac'tan ketm edebildi. Onu da tesliyet için haber verdi ki birkaç hafta mukaddem Valancourt bu şatoda bulunup Emily'yi tezvic etmek istemişse de muvaffak olamamıştır. Bunu ihbarla beraber Valancourt'un Paris'te ne yolda hareket eylediğini dahi Bonnac'tan sual edince Bonnac dedi ki:

– Paris'te Valancourt en meşhur kibar âlemlerine kadar girer çıkardı. Bir aralık sefahet ve rezaletin pençesine yakasını duçar etmişti. Yine bir aralık müthiş bir markize yakasını kaptırmış ve bazı tamahkâr kumarbazlar dahi biçareyi pençeleri altına almıştılar. Bu yolda olanların cümlesinin başına gelmiş olduğu üzere Valancourt evvela kumarda pek büyük mebaliğ kaybederek badehu pek küçüklerini kazanmaya başlamıştı. Nihayet gitgide o da duçar-ı iflas olmuştu. Kardeşi olan Kont de Duvernay biraderinin bu israfatını görünce borçları için bir akçe vermeyeceğini ilan eyledi. İşte bunun üzerine dâyinleri[35] şikâyet ederek Valancourt borç için hapse atıldı. Kardeşi yine borçlarını vermedi ki şayet bela-yı mahbusiyet Valancourt'un aklını başına getirir de bademe her sefihlikten tâib ve müstağfir[36]

[35] dâyin: alacaklı

[36] tâib ve müstağfir (ol-): tövbe istiğfar etmek

olur diye. Vakıa işin nihayeti de böyle oldu.

Mösyö Bonnac bunları hikâye eyledikten sonra Valancourt'un Emily'ye olan sevdasından da haberdar olduğunu beyan ederek hatta Valancourt'un nihayet-i emrde asıl sebeb-i ıslahı da bu sevda olduğu hakkındaki zannını dahi meydana koydu. Dedi ki:

– Bir aralık Valancourt'un pek fena bir yola sapmış olduğuna şüphe yoktur. Bereket versin ki yolun daha mebadisinde[37] iken müntehasındaki[38] tehlikeleri görebilmiştir. Sefahet ve rezalet henüz kalbini karartamamış olduğu hâlde de Emily'nin sevdasındaki meyusiyet aklını başına getirince kendisini çabuk toplayabilmiştir. Zaten kendisi sahib-i azın bir adam olduğu gibi Emily tarafından gördüğü mecburiyet dahi azmine kuvvet vermiştir. Binaenaleyh nihayet-i emrde biraderi kendisini hapisten kurtarmayı müteakip ilk hareketi beni de kurtarmak gibi civanmerdane ve semihane bir hareket olmuştur. Fakat bu hareket dahi son bir sefihlik suretinde tecelli etmiştir. Biraderinin kendisine verdiği paranın kâffesini defaten kumarbazların yeşil çuhalı masası üzerine atıp bu defa talih dahi artık insafa gelmekle benim familyamı o hâl-i inkırazdan kurtarmış ve artık bu dakikadan sonra eline bir daha ne bir zar ne bir oyun kâğıdı almamıştır.

Du Pont bu lakırdıları kemal-i ehemmiyetle dinliyordu. Nihayet söz Valancourt'un Markiz'den para dahi yediği bahsine gelince Bonnac dedi ki:

– Kont de Villefort'un bu babda aldığı haberler yanlıştır. O da yanlıştır, kumara hile katan adamlarla ortak olduğuna dair aldığı haber dahi yanlıştır. Valancourt hiçbir vakitte metresine avuç açmamış, hiçbir vakitte oyunlarına hile katmamıştır. Belli başlı bir kumarcı bile addolunmayıp zevki için kumar oynayan ve o yolda para batıran kibarzadegân suretinde hareket etmiştir. Bir adamın adı çıkacağına canı çıksın derler. Doğrudur. Zira o adamın yapmadığı şeyleri de yapmış diye gösterirler. Ama yalancı olan Kont de Villefort değildir. Onun safvet-i kalbini bilen birtakım hilekârlar

[37] mebadi: başlangıç

[38] münteha: son

biçareyi aldatmışlardır. Valancourt bile kabahati Kont'a bulmakta olup o da haksızdır.

Du Pont, Bonnac'tan bu haberleri alınca kalbindeki ihsas-ı civanmerdaneye o kadar mağlup oldu ki Emily'ye de Valancourt'a da acıyarak o kıza bu kadar layık olan bu delikanlıyı vermeyi ve ikisini de bermurat etmeyi düşünmeye başladı. Vakıa bu hâlde kendi ikbalini kendisi baltalamakta olduğunu görüyordu. Ancak ulüvv-i cenab ve sümüvv-ı kalbi[39] bunu da ibram[40] eyliyordu.

Alicenap delikanlı bu efkârını Kont de Villefort'a dahi açtı. Kont birtakım yalancı ve hiç olmazsa mübalağacı adamların sözlerine kulak vererek Emily'yi bu kadar bizar etmiş olmasından dolayı fevka'l-had nedametle beraber Du Pont'un mertliğini de ziyadesiyle beğendi, tahsin eyledi. Kendisi ise Valancourt'a etmiş olduğu fenalığı tamir için delikanlının Emily ile bir daha görüşüp hasbihal etmesine delalet eyleyeceğini vaat eyledi. Derhal delikanlıya bir mektup yazarak bila-ihtiyar etmiş olduğu manilikten dolayı affını ve Emily ile görüşmek için Blanc Şatosu'na teşrifini rica eyledi.

Maahaza bu esrarı bir zamana kadar Emily'den mektum[41] tutmaya Du Pont ile birlikte karar verdiler. İstediler ki Valancourt birdenbire gelsin, Emily ile mülaki[42] olsun da her yanlışlık, her doğruluk o suretle birdenbire meydana çıkıversin. Bundan maksatları ise işin neticesi alınıncaya kadar Emily'yi de üzmemekten ve işi def'a-i vâhidede[43] bitirivermekten ibaretti.

[39] sümüvv-i kalb: kalp yüceliği
[40] ibram (eyle-): zorlamak
[41] mektum: gizili
[42] mülaki (ol-): görüşmek
[43] def'a-i vâhide: tek sefer

43
LAURENTINI DE UDOLF'UN HİKÂYESİ

Yeniden yeniye zuhur eden daha birçok ahval ve peyderpey münkeşif[1] olan sair birtakım esrar Emily'yi asıl derd-i derununun acısını duymaktan bir zamana kadar meneylemişti.

Hemşire Agnes, nam-ı sahihiyle Sinyora Laurentini'nin vefatından birkaç gün sonra vasiyetnamesi başrahibe ile Mösyö de Bonnac hazır oldukları hâlde açılıp okunmuştu. Gördüler ki malının sülüsünü[2] manastıra ve sülüsünü dahi Markiz de Villeroi'nin en yakın akrabasına bırakmış. Markiz de Villeroi'nın en yakın akrabası ise Emily olduğu kariben tavazzuh[3] edecektir.

Saint Clair Manastırı'nın başrahibesi bu familya esrarına vakıf idiyse de Mösyö Saint Aubert ömrünün son günü yanına gelen papaza bu esrarı tevdi etmiş olmakla beraber esrar-ı mezkûrenin zinhar Emily'ye faş edilmemesini de emreylediğinden bu esrar hiç kimseye açılmamış ve açılamazdı. Fakat Sinyora Laurentini'nin Emily'ye söylediği sözler ve bahusus onun da son nefesinde günah çıkarıcı papaza açtığı sırlar, artık işin Emily'ye dahi ızhar ve ifhamına lüzum-ı sarih[4] göstermekteydiler.

Bunun için Emily, Saint Clair Manastırı'na davet olunarak esrar-ı

[1] münkeşif (ol-): ortaya çıkmak
[2] sülüs: üçte bir
[3] tavazzuh (et-): vuzuha kavuşmak; açığa çıkmak
[4] lüzum-ı sarih: aşikâr lüzum, gereklilik

mevcude kâffeten,[5] kâmilen kendisine izhar ve ifade edildi ki artık kızcağızın nasıl mutmain olmuş olduğunu tarif iktiza etmez. Ancak başrahibenin suret-i ifadesinde birtakım eksikler olacağı gibi bu hikâye asıl Markiz de Villeroi'nın hikâyesiyle tavazzuh eyleyeceğinden karilerimizin istifadelerini itmam için biz burada Emily ile başrahibe arasındaki muhavereyi "muhavere" yollu değil sair lazım gelen izahatıyla beraber bir hikâye yollu yazmayı tercih eyledik.

Sinyora Laurentini meşhur Udolf hanedanının son vârisiydi. Bu kızın ilk kusuru, fakat cezasını ömrünün ahirine kadar çekmesine sebep olan ilk kusuru, anası babası tarafından hiçbir arzusuna mümanaat olunmayıp, daha çocukluğu zamanından beri her bir hevesi bir emir suretinde telakki olunması kaziyesiydi. Validesiyle pederi daha kızın genç yaşında iken vefat eylediler. Öyle bir genç yaşında ki bir kadının bütün ömrünü taht-ı tehlikede bırakması için bu yaşın kazaları kâfidir. Artık Laurentini fail-i muhtar[6] olmuş idiyse de ihtiyar eylediği şeyler hiçbir genç kızın hâl ve şanına, hiçbir akıl ve hikmete muvafık değildi. Genç, güzel, zengin, heveskâr olup kibar âleminin bütün hevaperestane zevklerini severdi.

En fenası şu ki: Laurentini enzar-ı ammenin bir şeyi nasıl gördüğünü ve efkâr-ı ammenin nasıl düşündüğünü asla hesaba koymayıp hangi şey kendisine hoş görünürse makbul, hoş görünmezse makduh idi. Dalkavuklar bile bu hâlini anlayınca artık genç ve çılgın kızın meşrebince giderek tab'-ı hevekâranesindeki fenalıkları bir kat daha münbasit eylediler.

Cemalinden, servetinden maada bu kızın zekâsı, hüneri de fevkaladeydi. Ol derecelerde ki hangi erkek olursa olsun mağlub-ı pençe-i sevdası olmaktan kurtulamazdı. Lakin kendisi de ihsas-ı hevaperestanesine o kadar mağluptu ki hiç önünü ardını saymaksızın her aklına geleni icraya kendisini salahiyetli bulurdu.

Kendi ateş-i aşkıyla suzan olan kibarzadeler miyanında birincilik Marki de Villeroi'da idi. İlk defa olmak üzere genç Marki kızı Venedik'te görmüş, çıldırasıya âşık olmuştu. Marki filvaki Fransız

[5] kâffeten: bütünüyle

[6] fail-i muhtar: tam bağımsız

senyörlerinin en latifi olduğundan Laurentini dahi kendisine ziyadesiyle meyletmişti. Zeki kız bu genç senyörün yanında kendi tabiatının seyyiatını[7] saklamaya muktedir olarak kendisini öyle bir hüsn-i hâlde gösterdi ki encam-ı kâr Marki kızın tezevvücüne de talip oldu. Fakat düğünlerinin icrasından mukaddem ikisi birlikte Udolf Şatosu'na gittiler. Ancak Udolf'ta Laurentini Marki'ye mukabil daha ihtiyatsızca harekete başlayarak ve laubaliliği gittikçe arttırarak işi bir dereceye vardırdı ki Marki de Villeroi maşukasının şuhane letafetlerine daha ziyade hayran olduysa da biraz da namus cihetini düşünmeye başladı. Böyle bir kızı kendisine zevce etmek hususunda kat'an istical edilemeyeceğini hükümle, fakat muaşakasında yine devam eyliyordu. Laurentini ise yavaş yavaş ahlak ve etvarının kâffesini meydana koyarak nihayet-i emrde Marki'nin henüz zevce-i meşruası olmaksızın metresi oluverdi ki vakıa kendisi bu fedakârlıkta bir beis görmüyor idiyse de Marki hem nail-i visal[8] olduğundan dolayı memnun hem de ilerde zevcesi olacak bir kızın daha şimdiden kendisine her şeyi feda edivermiş olmasından dolayı mustaripti.

Marki daha birkaç hafta Udolf'da kaldıktan sonra Fransa'da mensup olduğu alay tarafından serian avdeti için bir emir almaz mı? Hâlbuki Sinyora hakkındaki sevdası evvelkinden daha başka bir suret-i şedide peyda etmiş olduğundan vakıa emre imtisal eylediyse de can u gönülden bir imtisal olmayıp ziyadesiyle meyus kalmıştı. Nihayet Fransa'daki hizmeti hitama erişir erişmez avdet edeceği ve izdivaca kadar esbab-ı bahtiyariyi itmama çalışacağı kararıyla azimet edebildi ki bu karar kendisi gibi Laurentini'yi de müteselli edebilmişti.

Marki de Villeroi Fransa'ya azimet eyledikten sonra Senyör Montoni dahi Udolf'a geldi ki o da Sinyora'nın âşıklarından ve fazla olarak biraz da akrabasından olup evvelce etmiş olduğu hâlde kabul ettirememiş bulunduğu izdivacı tekrar teklif eylediyse de, Laurentini tekrar redle Montoni'ye bir ümit şemmesi[9] işmam[10] etmedi.

Sinyora Laurentini'nin bütün efkâr ve âmâli Marki de Villeroi'da

[7] seyyiat: kötülükler; çirkinlikler
[8] nail-i visal (ol-): kavuşmak; birlikte olmak
[9] şemme: koku
[10] işmam (et-): koklatmak

olup bu sevdasını âdeta çılgınlık derecelerine vardırdığından Marki'nin avdeti mümkün görülebilen müddeti ele alıncaya kadar ayları, haftaları değil günleri, saatleri bile saymaya başlamıştı. Tahmin olunan müddet geçtiği hâlde Marki avdet etmedi. Bu hâl kızın aşkına bir de yeis ilave ederek saatler, günler daha uzun görünmeye başladılar. Hele hayalat-ı âşıkanesi daha ziyade karışarak aralıkta bir gerçekten ihtilal-i dimağ[11] âsârı da görülürdü.

Aradan bir hayli aylar daha geçerek Marki'den yine hiçbir eser zuhur etmeyince Sinyora'nın hâli daha ziyade fenalaşarak aşk ile yeisin ve arzu ile mahrumiyetin arasında zebun kalıyordu. Kimseyle görüşmez oldu. Kendi dairesine kapanarak haftalarca müddet yanına hiçbir kimseyi kabul etmiyordu. Marki'nin mektuplarını tekrar tekrar okuyarak onlara yeniden cevaplar yazmak ve âşığının resmini karşısına alıp kâh tekdirlere kâh enva-ı perestiş-i âşıkaneye[12] muhatap etmek gibi hâllerde bulunuyordu.

Nihayet Marki'nin Fransa'da teehhül[13] etmiş olduğu havadisi Udolf'a kadar gelerek Sinyora'nın kulağına vasıl oldu. Bir yandan ateş-i hased yüreğini yakarak diğer taraftan da hun-ı gazab[14] başına hücum eyledi. Fransa'ya kadar gidip gizlice tahkik-i ahval ederek eğer Marki'nin teehhülü sahih çıkarsa şediden ve serian[15] intikam almaya karar verdi. Bu emelini yalnız en sadık olan bir hizmetçi kadına açarak pahasına had tayini kabil olamayan elmaslarını topladığı gibi gizlice yollara düştü ve dağdan dağa Livono'ya varıp oradan bir gemiye râkiben[16] Fransa'ya geldi.

Langedoc'a geldiği zaman haber aldı ki Marki filvaki epeyce vakitten beri teehhül etmiştir. İşte bu yeis artık genç kadını gerçekten çıldırttı. Marki'yi ve müteakiben karısını ve nihayet kendisini hançerlemek yolunda bin tertibi bir anda kurarak yine bir anda tebdil[17] ediyordu. Nihayet karar verdi ki bir gün Marki'nin karşısına

[11] ihtilal-i dimağ: zihin bozulması; delirme
[12] enva-ı perestiş-i âşıkane: çeşitli aşk tapınmaları
[13] teehhül (et-): evlenmek
[14] hun-ı gazab: öfke kanı
[15] şediden ve serian: şiddetle ve hızla
[16] râkiben: binerek
[17] tebdil (et-): değiştirmek

çıksın, alçaklığını yüzüne vursun, badehu gözlerinin önünde kendi kendisini vurup öldürsün!

Vakıa bu kararın kısm-ı evvelini icra dahi eyledi. Ancak Marki'yi gördüğü anda sevdası teceddüt ederek o kararın bakiyesini icraya da muktedir olamaksızın bayılıp yıkıldı gitti.

Hâlbuki bu kızdaki cemal-i ba-kemal[18] ve sevda-yı bî-hadde[19] Marki dahi bütün bütün nazar-ı bî-kaydî ile bakamazdı. Onun da ilk sevdası olanca şiddetiyle tekerrür eyledi. Zaten Laurentini ile izdivaç edememesi ona âşık olmadığından değildi ya! İş hesabına muvafık çıkmamış ve kızın biraz ziyadece açık, serbest, şuh ve şatır olması kendisini ürkütmüştü de, namusu cihetinde hiçbir leke olmayan ve olabilmesi memul ve muhtemel bulunmayan bir familyadan kız almak mecburiyetiyle teehhül etmişti.

Vakıa aldığı kızda istediği şeraitin kâffesi mevcuttu. Şu kadar ki hikâyesini evvelce dahi işitmiş olduğumuz veçhile bu kız dahi gönlü bir başkasında olduğu hâlde emr-i pedere itaaten Marki ile tezevvüç etmiş olduğundan, tabiî olan şiddet-i âşıkanesiyle kocasını telakki edemeyip biraz itaat-i bâridanede[20] bulunuyordu.

İmdi bir tarafta zevcesi böyle kendisine bâridce muamele ederken diğer taraftan o çılgın İtalyan kızı dahi geliverince İtalyan hakkındaki sevdasının teceddüdünden ziyade zevcesinin bürudeti[21] meselesi Marki'yi düşündürmeye başladı. Düşüne düşüne âdeta zevcesinin gönlü bir başkasında olduğunu hükme kadar da varıp bu hâlde onun hukuk-ı zevciyesine riayet etmemekte kendisini mazur ve haklı bile bulur oldu.

Laurentini'nin güzel olduğu kadar zeki de olduğunu haber verdik ya? Hâlâ Marki'nin kendisine ne kadar âşık olduğunu ilk mülakatta anladıktan fazla, az vakit zarfında zevcesi hakkındaki şüphelerini de öğrenerek kemal-i sabr u metanetle hareket edecek olursa elbet bir gün Marki'yi kendi istediği bir netice-i melunaneye duçar edebileceğini kafasına koydu.

[18] cemal-i ba-kemal: üstün güzellik
[19] sevda-yı bî-hadd: hudutsuz sevda
[20] itaat-i bâridane: soğukça itaat, boyun eğme
[21] bürudet: soğukluk

Bu azm-i müdhiş ile biçare Markiz'in hususiyat-ı ahvalini tahkike başladı. Filvaki kadıncağızın gönlü başkasında iken Marki'ye ancak pederinin emir ve icbarıyla varmış olduğunu ve fakat her hâlde hukuk-ı zevciyeye kemaliyle riayetkâr ve namuslu bir kadın olup, şu kadarki Marki kendisi gibi şuh-meşrep bir İtalyan mahbubesine meftun olur ve öyle ağırbaşlı, sakin, sakit bir Fransız asilzadesinden hoşlanmaz idiğini güzelce derpiş edince hiçbir suretle halel-pezir olmayacak bir sabır ve devamla işini yürütmeye başladı. Asıl ceht ve gayreti Marki'yi zevcesi aleyhinde şüphelendirmek oldu. Zaten şüpheler var ya! Onu arttırmaya ve adamcağızı müthiş bir kıskanç hâline koymaya çalışıyordu. Bu sa'y ve gayretinde muvaffak dahi oluyordu. Hatta Markiz'in hangi rakip için kocasına hıyanet etmekte bulunduğunu bile haber verdiyse de, o rakibe hiçbir fenalık etmeyeceği hakkında Marki'den vaat ve yemin aldıktan sonra rakibin ismini meydana koydu ki, bundan muradı Marki'nin olanca hiddet ve şiddetini yalnız zavallı Markiz aleyhine hasretmek olup vakıa bunda kemaliyle muvaffak oluyordu.

Öte taraftan masum Markiz dahi kocasının kendi hakkındaki nazar ve mütalaasının tebeddül[22] eylediğini görüyordu. Kocası derin derin düşündükçe ve karısı hakkındaki suizanlarının mukteziyatını ketm etmediğine vâkıf oldukça Markiz dahi kahrından helak oluyor idiyse de, masumiyetini ispata lüzum görmüyordu ki bir teşebbüste bulunabilsin. Teşebbüse de iktidarı olamazdı ki kıyam eylesin. Yalnız ağlıyordu. Dertli yüreğine ağlamakla şifa-saz olabilecek ümidinde bulunuyordu. Bu kadıncağızı sair her şeyden ziyade meyus eyleyen madde onunla izdivac için pederinden aldığı emre itaat yolunda, asıl kendisince ne büyük bir bahtiyarlığı feda etmiş olduğunu düşünmek meselesiydi. Kendi sevdiği ile izdivaç eyleseydi elbet daha mesut, daha bahtiyar olacaktı. İşte hakikat-i hâlde Marki'ye bu kadar büyük bir fedakârlık etmiş olduğu hâlde, yine onun tarafından bu soğuk ve şüpheli muameleleri gördükçe yeisinden makhur olup gitmeye başlamıştı.

Elhâsıl İtalyan kızı Marki'nin karısı hakkındaki şüphelerini arttıra

[22] tebeddül (eyle-): değişmek

arttıra bir dereceye vardı ki, Marki için artık bu karı ile yaşayabilmek kabil olmak şöyle dursun, o kadının kendi namusuna sürmekte bulunduğu lekeleri de, yine kendi kanıyla yıkamak lüzum-ı melunanesi bile tahakkuk etmiş oldu.

Laurentini ile beraber biçare masum kadının katline hükmeylediler. Fakat hükümlerini açıktan açığa meydana koyamadılar. Bunun da bir sebebi var. Markiz kocasının namusunu nasıl gizlice pamal ettiriyor imişse, onlar dahi hükm-i idamı öyle gizlice icra etmeliymişler. İşte bu mantıkla biçare kadıncağıza hükmü batî[23] bir zehir vermeye başladılar ki günden güne vücuttan, sıhhatten düşmesi bu zehrin tesiridir.

Lakin Laurentini'nin muvaffakiyeti süreksiz oldu. O bir dakikaya muntazırdı ki o dakika güya bahtiyarlığının son dakikası olacaktı. Hâlbuki o dakika hulul edince gördü ki işkencesinin ilk dakikası hükmünü almış.

Markiz'den intikamını alır almaz evvela kadıncağıza merhametten başlayan bir hiss-i nedamet, serian şiddetini arttırarak hırçın İtalyan "Niçin ettim!" feryad-ı derunîsine başladıysa da Markiz'in ölümü gibi bu feryat dahi faydasızdı. Zira o nedamet, o işkence ömrünün sonuna kadar devam etmek üzere adalet-i ilahiye tarafından bir azap, bir ceza olarak hükmolunmuştu. En garibi şu ki Markiz ortadan kalkarsa yalnız kendisine kalır zanneylediği Marki ve bademâ yalnız kendi bahtiyarlığına hizmet eder diye hükmettiği âşık dahi, bademâ kendisini işkence edecek ve hiç de kendisine kalmayacak bir cisim hükmünü aldı. Zira karısı hakkındaki gadrine o da Laurentini'den ziyade nadim olarak, o da kendisini bir elem-i azîm içinde buldukça, bunun sebeb-i mahzı Laurentini olduğunu hükmederek kıza ona göre buğz eder oldu.

Bilhassa Marki de Villeroi acınacak bir hâle giriftar olmuştu. Zira karısını zehirleyip fakat biçare henüz vefat etmezden evvel anlamıştı ki zevcesi bilkülliye masumdur. Bu hakikate vüsulü üzerine nedametinden, kederinden, elemden saçını sakalını yolmaya başladıysa da

[23] batî: ağır, yavaş (etki eden)

ne faydası olacak? Markiz'i ölümün pençesinden kurtarmaya artık ihtimal ve imkân kalmamıştı.

İlk meyusiyeti esnasında az kalmıştı ki Marki kendi kendisini hükûmetin pençe-i adline atsın da, kendisini bu cinayete sevkeden o gaddar İtalyanı da kendisiyle beraber duçar-ı ceza ettirsin. Fakat ilk meyusiyeti geçtiği zaman bu azim dahi geçti. Yalnız ondan sonra Laurentini'yi gördükçe, kendisini melanete, katle duçar etmiş bir şeytan görür gibi, lanetle ta'zirler[24] ederek görmeye başladı. Hatta İtalyanı öldürmek tarikine de gitmedi. Bunun hikmetini ona da anlatarak dedi ki: Eğer onu öldürmüyorsa mahza bundan böyle hayatı ona ceza-yı şedid olacağını bildiği için öldürmüyor. Bütün ömrünü nadimane duaya, istiğfara hasrederse belki müteselli olabilecektir.

Aman yarabbi! Ne ibret alınacak hâl? Yekdiğerini esen rüzgârlardan kıskanacak kadar seviyorlar itikadında bulunan iki şahıs, mücerret bu sevdalarına mani gördükleri bir biçareyi aradan çıkarır çıkarmaz, yekdiğerinden ebediyen müteneffir olmuşlar kalmışlar. Evet! Laurentini dahi Marki'den müteneffir oldu. Zira irtikâp olunan cinayetten dolayı Marki kendisine buğz edince o da bittabi buğz ederek bademayalnız Marki'den değil bütün dünyadan da vazgeçti. Çünkü dünya ve mafihayı terk eyleyerek Saint Clair Manastırı'na rahibe yazıldı.

Marki dahi Blanc Şatosu'nu terk eyledi. Hem de bir daha oraya gelmemek azm-i kat'isiyle, ettiği cinayetin tesirat-ı nadimanesini bertaraf etmek ve olan şeyleri unutmak mümkün olur ümidiyle cenklere gitti ve Paris'in en müt'ib[25] sefahatleri âlemine daldıysa da hiçbirisi fayda vermedi. Nihayet hemşire Agnes'ten daha elim azaplar içinde o da helak oldu gitti.

Malumdur ki Markiz vefat etmek üzere iken celbolunan tabip bu zehir meselesini keşfetmişti. Ancak Marki tabibe avuç dolusu altın vererek sükûtunu satın alabildi. Uşakların da birtakımı bu işten dolayı şüpheli idilerse de, şüphelerini yalnız hasbihal yollu, kendi aralarında söyleşebilerek, yoksa cinayet-i vakıayı hiçbirisi meydana

[24] ta'zir (et-): azarlamak

[25] müt'ib: yorucu; yoran

çıkaramadı. Daha garibi şu ki, bu şüphe Markiz'in familyası halkını da müteredditdir bıraktıysa da işin içinde namus meselesi bulunduğu cihetle, onlar dahi hiç ses çıkarmayarak bu baptaki esrarın örtbas edilmesini kendi şan-ı namuslarının da halelden muhafazası için vacip gördüler. Zira Markiz'in babası Mösyö Saint Aubert...

Evet! İşte asıl ukde-i esrar buradadır. Mösyö Saint Aubert, ama Emily'nin de babası olan zat değil. Onun da babası olan büyük Saint Aubert, Emily'nin babası bu hâlde Markiz'in biraderi olur.

Bu muhterem ihtiyar baki kalan bir oğlu ile bir kızına (ki oğlu Emily'nin babası ve kızı dahi işte Madam Cheron'dur) katiyen emreyledi ki, bu sırrı kendi familyaları halkından bile ferd-i vâhide[26] fâş etmeyeceklerdir. Vakıa Emily'nin pederi Marki'ye birkaç mektup yazarak bazı şeyleri istizah[27] eyledi ve cevaplar dahi aldıysa da bu mektupları, işte mahut kütüphanede hıfzeylediği evrak meyanında hıfzederek kendisi Markiz de Villeroi namında bir hemşiresi olduğunu bile Emily'ye hiçbir vakit söylememiş olduğu gibi, hemşiresi Madam Cheron'a da kızına zinhar böyle bir söz söylememesini katiyen emretmişti. Binaenaleyh Emily müddetü'l-ömr Markiz de Villeroi namında bir halası bulunduğundan haberdar olmamıştı.

Bu hakayıka Emily'nin şimdi vasıl olması kızın nazarında daha sair ne kadar şübühatı[28] hallederek ne kadar hakayıkın daha meydan almasına sebep oldu.

Mesela pederinin resmini öperek, kâğıtlarını okuyarak, ağlayarak perestiş[29] eylediği kadın kendi validesinden başka bir kadın olduğunu gördüğü zaman duçar olduğu şüpheler hep bertaraf olmuştur. Malum a! Karilerimiz gibi Emily'nin dahi hiç şüphesi kalmamıştı ki Markiz de Villeroi'nın sevdiği asilzade olsa olsa ancak kendi pederidir. Hatta şüphe yalnız buralarda dahi kalmamıştı. Biçare kızcağız bir aralık asıl validesi olarak tanıdığı kadın kendi validesi olmayıp da kendisi pederinin Markiz de Villeroi ile olan muaşaka-i hafiyesinin[30] mahsulü olduğuna kadar zanlarını, şüphelerini ilerletmişti. Çünkü

[26] ferd-i vâhid: tek bir kişi
[27] istizah (eyle-): açıklama istemek; sorgulamak
[28] şübühat: şüpheler
[29] perestiş (eyle-): tapmak
[30] muaşaka-i hafiye: gizli aşk

böyle olmasa Markiz'e müşabehet-i tammesi başka ne veçhile tevcih olunabilecek?

Meğer Saint Clair Manastırı'na ölüm hâlinde takarrüp eden pederi, hanesinde misafir olduğu Voisin'den Markiz de Villeroi'nın ismini işittiği zaman gösterdiği alaim-i teessürü[31] hep bir bedbaht hemşireye yüreğinin acısından dolayı göstermiş olduğu gibi, mezkûr manastırda defnolunmayı arzu etmesi dahi, bu yürekler acısı hemşireye ebediyen komşu olmak içinmiş. Emily bu hakayıka hep şimdi vasıl oluyordu. Ama şimdi vasıl olduğu hâlde romanımızın iptidasından beri karilerimizin de ıttıla peyda eylemiş oldukları vukuata tatbik eyleyerek her hâlin, her sırrın hikmetine, halline şimdi muvaffak oluyordu.

Şurasını da eksik bırakmayalım ki, Sinyora Laurentini İtalya'dan o melun fikr-i intikam ile Fransa'ya geldiği zaman asıl ismini herkesten saklamıştı. Manastıra girdiği zaman dahi asıl kendi sergüzeştini saklamaya medar olmak için bir hikâye tasni'[32] etmişti ki, o da Hemşire Frances'in Emily'ye nakleylediği hikâyedir. Bu hikâyenin de Markiz de Villeroi'nın hikâyesinden iktibas edilmiş olduğu, ikisi arasındaki müşabehet-i tammeden[33] istidlal olunabilir. Ondan sonra nedamet ve zihnindeki şiddet artıp da yarı divanelik hâline geldiği zaman gösterdiği teessüratı da, hep rahibeler bu hikâyeden müstedel[34] olan neticeye hamlediyorlardı ki, ta Agnes cinayetini itiraf eylediği zaman bile, 'Kendi nefsine isnad-ı cinayet eyliyor!' diye şaşarak bunun bir hakikat olmasına inanamıyorlardı.

Agnes rahibe olduktan sonra bir aralık teessüratı pek ziyade artarak geceleri ormanlara fırlayıp gezmek merakına düşmüş ve daha sonraları bu merakı bir şeştar ile sazendelik ve kendi latif sedasıyla hanendelik derecesine kadar da vardırmıştı. Vakıa bu hâl manastırın kaide-i esasiyesine mugayir[35] ise de kadına bakmakta olan tabip üstelenmemesini, üzülmemesini ve bu yolda iktisab-ı ferah[36] etmesini rey eylediğinden rahibeler bir refikalarının bu hâlini

[31] alaim-i teessür: kederlenme alametleri
[32] tasni' (et-): uydurmak
[33] müşabehet-i tamme: tam benzerlik
[34] müstedel (ol-): anlaşılmak
[35] mugayir: aykırı
[36] iktisab-ı ferah (et-): şenlenmek; neşelenmek

cümleden ketm etmek hususunda ittifak etmişlerdi. Halk ise böyle geceleri nagehani[37] icra olunan müzika ve teganniyi ervaha isnat ederek o kadar korkmaya başlamışlardı.

Daha rahibelik ikrarını vermezden evvel hemşire Agnes bir de vasiyetname tanzim etmişti. Zaten manastıra girmek yarı ölüm sayılmaz mı ya? Bu hâlde bulunan kadınların en büyük vârisleri de manastır olacağından, malının birçoğunu manastıra bahşederek bakiyesini de evvelce dahi demiş olduğumuz veçhile Mösyö de Bonnac ile Markiz de Villeroi'nın en yakın hısmına terk eylemişti. O zaman bilir miydi ki bu en yakın hısım Matmazel Saint Aubert olacaktır da o dahi kendisiyle mülakat edebilecektir!...

Hâlbuki Emily'nin Udolf Hisarı'nda mahut kızıl salonda siyah perde arkasında gördüğü korkunç şeyden istidlal eylediği cinayeti dahi Sinyora Laurentini'nin cinayeti meydana çıkmasından sonra ona isnada takarrüp etmesi doğru değildi. Takarrüb değil o cinayeti dahi Emily, Laurentini'ye isnat etmiş idiyse de haksızdı. Bakınız niçin:

Emily mahut perdeyi kaldırdığı zaman bir levhaya bedel âdeta bir insan naaşı görmüştü ki bir mükemmel tabut içine boylu boyuna yatırılmış ve üzerine de bir kefen örtülmüşse de kefen naaşı ancak yarı setr edebilmekte olup, nice bin kurtların hücumuyla naaşın parmakları arası ve yüzünün ekser tarafları yarı yenilmiş bir hâl-i dehşet-fermaya[38] tahavvül[39] etmişti. Malumdur ki böyle korkunç şeylere insan ancak bir kere bakabilir, bir daha görmemek için ya başını başka tarafa çevirir ya gözlerini yumar. Emily dahi naaşı görür görmez hemen perdeyi elinden bırakıp oradan kaçmış ve bir daha o salona avdet etmemişse de, eğer cesareti müsaade edip de ya ilk defasında dikkatli bakmış veyahut bir daha gelerek muayene etmiş olsaydı, bu suratın hakikaten bir naaş olmadığını ve balmumundan yapılmış âdeta bir suret olduğunu görürdü. Avrupa'ca Nasraniyet kilisesinin hükmü bütün ahali üzerinde ferman ferma[40] olduğu zamanlar, halkı ceza içinde ıslah için de türlü vesait-i garibeye[41]

[37] nagehani: birdenbire
[38] hâl-i dehşet-ferma: dehşet verici hâl
[39] tahavvül (et-): dönüşmek
[40] ferman ferma (ol-): hükmünü yürütmek
[41] vesait-i garibe: garip vasıtalar

müracaat edildiği gibi vesait-i mezkûrenin birisi de işte bu suret gibi modellerin imaliyle, temaşa edenlere ya ceza tertibi veyahut hikmet itası meselesiydi.

Meğer Udolf familyasından bir zat her nasılsa civar kiliselerden birisinin nüfuz ve haysiyeti hilafında bir harekette bulunmuş da o zaman Roma'dan bu resm-i mücessem irsal[42] olunarak gece gündüz senyörün bu resme bakması suretiyle cezası tayin olunmuş. Resimdeki hikmet dahi "Sen gurura duçar olmuşsan da işte senin vücudun bir zaman sonra böyle olacaktır. Bak artık tu'me-i dendan-ı hevam[43] olacak bir vücuda bu kadar kibir ve gurur yakışıyor mu teemmül et!" demekmiş. Hatta biçare senyör yalnız kendisi ömrünün son gününe kadar bu korkunç şeyi temaşa ile mahkûm olmamış, mahkûmiyet-i mezkûre evlat ve ahfadına dahi intikal etmişse de bir zaman sonra onlar artık hükm-i mezkûra ehemmiyet vermez olarak, resim dahi şöylece bir tarafa atılıvermiş.

İşte Emily'yi bu kadar korkutan resmin ehemmiyeti bundan ibaret olup, fakat kızcağız bu hakikate vâkıf olamadığından hâlâ onu bir cinayet-i müdhişe neticesi olmak üzere telakki ederek o cinayeti de Sinyora Laurentini'ye isnat edivermiştir. Kendisi Udolf'da iken ise daha garip bir itikatta idi ya! O zaman zannediyordu ki na'ş-ı mezkûr Laurentini'nin naaşıdır da katili de Montoni'dir.

[42] irsal (olun-): getirtilmek

[43] tu'me-i dendan-ı hevam: haşerelerin dişlerine yem

44
TEFHİMAT VE TEMİNAT

Son hakayıkın meydana çıkmasından beri, Emily artık Kont ve ailesi tarafından Villefort hanedanının akraba-yı baidesindenmiş[1] gibi muamele görmeye başlamıştı. Zira Emily'nin bir halası Markiz de Villeroi olmuş bulunduktan sonra Villeroi hanedanıyla Villefort hanedanı arasındaki karabete[2] taalluk[3] peyda etmiş demekti.

Aradan epeyce zaman müruruyla Kont, Valancourt'a yazmış olduğu mektuba hiçbir cevap alamayınca biraz merak etmeye başladıysa da diğer cihetten Valancourt'a böyle bir mektup yazdığına dair Emily'ye hiçbir şey söylememiş ve sezdirmemiş olduğu için memnun dahi oluyordu. Zira keyfiyeti Emily'ye haber verip de Valancourt'un cevabı onun üzerine teehhür etmiş olsaydı, artık Emily'nin üzüntüleri hiçbir çare ile def' olunamazlardı. Bir taraftan da Blanche'ın düğününün takarrüp etmesi Kont için başkaca bir meşguliyet teşkil ederek şatoda tehyiât-ı azime[4] görülmekte ve Baron de Saint Foix'nın dakika be dakika vüruduna intizar olunmaktaydı.

Düğün meselesinden dolayı şatoda herkesin koyulmuş olduğu şevk ve şetarete Emily dahi iştirak için cebr-i nefs eyliyor idiyse de bu ceht ve gayreti beyhude oluyordu. Aklı fikri hep Valancourt'day-

[1] akraba-yı baide: uzak akraba
[2] karabet: yakınlık
[3] taalluk: alaka; ilişik
[4] tehyiât-ı azime: büyük hazırlıklar

dı. Delikanlının göndermiş olduğu yüzüğü iade etmesi, biçarenin son ümidini de mahveylemiş olacağından, bu meyusiyet üzerine Valancourt'un acaba ne hâllere girmiş olduğunu pek ziyade merak eyliyordu. Bu merak arttıkça zavallı âşığı hakkında bu kadar bi-rahmane[5] hareket etmiş olmasından dolayı kendi kendisini ta'zir eyliyor idiyse de, başka türlü de muamele mümkün olamayacağını düşündükçe kendini yine mazur görüyordu. Vakıa Valancourt'un artık evvelki masumiyetini kaybetmiş ve değişmiş, bozulmuş olması üzerine kendisiyle akd-i izdivaç kabil değilse de, her şeyde olduğu gibi aşkta dahi bu kadar mağdur ve meyus olan bir adama hiç olmazsa acınmaz mı?

İşte bu teessürattan dolayı bazı dakikalar oluyordu ki Emily gönlünü hiçbir şeyle eğlendiremeyerek hemen şatodan fırlayıp deniz kenarlarında olan güzel ormanlara can atıyor ve oranın tenhalığı, sükûtu içinde zihnini, kalbini biraz teskin edebiliyordu. Yekdiğerini müteakiben sahile gelip çarpan dalgaları ve rüzgârın hududuna göre bir hareket-i mevzune ile sallanan ağaçların şamataları zavallı yetimi eğlendirebiliyordu.

Bir akşam yine buralarda geziniyorken o civarda bulunan bir eski kuleye dahi çıktı. Bir döner merdivenle kulenin tepesine kadar vardığı zaman bir odaya girdi ki, her tarafa temdid-i nezaret[6] eder birçok pencereleri olarak oda dahi öyle hariçten göründüğü kadar harap değildi. Denizin ve etrafın nezaretine oradan daha güzel isal-i nazar-ı temaşa[7] edilebiliyordu. Bu sırada güneş dahi Languedoc'u Roussillon'dan tefrik eyleyen Pirene tilali[8] üzerinden guruba başlamış olduğu cihetle gerek denizin gerek etraftaki ormanların renkleri sanki şems-i gâribenin[9] altın ziyalarıyla yaldızlanmışlar gibi görünmekteydiler.

Hemen her zaman olduğu gibi bu dakikada dahi şeştarı da yanında bulunduğundan gerek mevkiin ve gerek vakt-i gurubun bu

[5] bi-rahmane: merhametsiz
[6] temdid-i nezaret (et-): manzarası olmak
[7] isal-i nazar-ı temaşa (et-): bakmak; seyretmek
[8] tilal: tepeler
[9] şems-i gâribe: batan güneş

hâl-i hazin ve latifi ihtisasatını inbisata getiren Emily şeştarını ahenk ederek ve latif sedasını da onun perdelerine tatbik eyleyerek güzel güzel şeyler okumaya başladı. İntihap eylediği parçalarsa vaktiyle Valancourt'a okudukça letafetine doyamadığı şeylerdendi.

Akşam üzeri bir aralık rüzgâr dahi o kadar durmuştu ki, denizdeki gemilerin hiçbir yelkeni, bayrağı kımıldanmıyordu. Sanki tabiat bile Emily'nin müzikasına hayran olarak dinliyormuş.

Çaldığı ve okuduğu şeyler Emily'nin kendisine de tesir eylediklerinden bunlardan Valancourt'un en ziyade sevdiği bir şarkıyı iki defa daha tekrar eyledikten sonra şeştarı elinden şöylece bir tarafa bırakarak gözlerinden de yaş boşanmaya başladı. Kızcağıza bir halet-i gaşy[10] geldi ki baygınlık değil idiyse de bidarlık da değildi. Birtakım hayalat içine dalıp gitmekten ibaret bir dalgınlıkta bulunuyordu.

Güneş Pirene tilalinin arka tarafına doğru indi, gitti. Emily hâlâ orada. Hâlâ o dalgınlıkta! Bir de dışarıda bir ayak patırtısı kendisini ikaz eyledi. Bu ayak patırtısı kulenin içine de girerek merdivenlerden yukarıya da çıkmaya başladı.

Emily korkacak olduysa da gelen adam o kadar seri geliyor ki merdivenlerden yukarıya doğru kuş gibi uçuyor. Binaenaleyh Emily aklını başına toplayıp da korkmayı tahattur edinceye kadar gelen adam odanın kapısından içeriye bile girdi. Artık akşam karanlığı çökmüş olduğundan Emily gelen adamın yüzünü göremedi, tanıyamadıysa da buna ne hacet, sedası fi'l-hal tanıttı ki bu gelen Valancourt'dur.

Valancourt mu? Hani ya o son yadigârı olan yüzüğü bile reddolunan Valancourt! Emily bu delikanlının şu tenhalık içinde gelip kendisini buluvermesinden memnun mu olsun mükedder mi? Fakat artık bunu muvazeneye de imkân kalmadı. Delikanlı gayet âşıkane sözlerle kızın ayaklarına kapanınca, kız dahi hoşnudî-i kalbini bir türlü menedemedi. Bu hoşnudî ile kendisinden geçerek bir eski kanape üzerine yığıldı.

Gözlerini açtığı zaman Valancourt'u dizlerinin dibinde gördü ki kendisini temin için bin türlü âşıkane, mütevazıane, müsterhimane

[10] halet-i gaşy: kendini kaybetme hâli

sözlerle beraber bahtiyarlığından bir an evvel emin olması için böyle eski kuleye kadar birdenbire gelivermiş olmasından dolayı affını da rica eyliyordu. Düşünmelidir ki, Valancourt Kont nezdinde tebriye-i zimmet[11] eylemiş olduğu gibi, bundan Emily'nin de haberdar olduğu zannıyla şu muamelede bulunuyordu. Emily'nin henüz hiçbir şeyden haberi olmadığı cihetle, Valancourt'u mücerret kendiliğinden gelmiş zannediyor. Meğer Kont, Valancourt'a yazdığı mektubu Emily'ye hiç haber vermediği gibi Valancourt şatoya vasıl olduğu zaman Kont'u bulamayarak gezmeye çıktığını haber alması üzerine, hemen bu taraflara doğru yürümüş ve Emily'inin sedasını işitir işitmez kuleye kadar çıkmış olduğundan bu hâlde Kont tertip olunan tedabirden delikanlıyı da haberdar edememiş.

İmdi Emily gereği gibi kendisini topladığı zaman vakıa ilk hoşnudîsi devam etmekle beraber, Valancourt'un maruzatını yine kabul edemeyerek kendisini böyle ücra ve tenha yerlere kadar takipten maksadı ve ümidi ne olduğunu bir tavr-ı dürüştane[12] ile sual edince, Valancourt'un da aklı başından gitti. Birdenbire bu muameleye ne türlü mukabele edeceğini, bu suale ne cevap vereceğini bulamadı. Emily hâlâ kemal-i telaşla delikanlının sebeb-i vürudunu[13] soruyor. Kendisine göndermiş olduğu yüzük dahi reddolunduktan sonra bu cüreti nasıl bulmuş olduğuna şaştığını beyan eyliyor.

Yüzük mü? Yüzük Valancourt'a iade olunmamış! Bereket versin ki iade olunmamış. Zira asıl o zaman kahrından helak olacağına şüphe edilemezdi.

Bu hakikatin meydana çıkması üzerine Emily bir rahat nefes aldı. Theresa'nın bu hususta kendisine itaat etmemiş olmasından dolayı kocakarıyı âdeta takdis eyledi. Maahaza âşıkı ile musalahasını[14] hemen ilan ediveremedi. Bu aczine, bu mağlubiyetine Kont vesairenin verecekleri manayı düşünerek metanetini muhafazaya çalışıyordu. Nihayet Valancourt Kont tarafından almış olduğu mektupla, Emily'den gördüğü muamele-i dürüştaneyi yekdiğerine tevfik[15] edemeyerek dedi ki:

[11] tebriye-i zimmet (eyle-): aklanmak
[12] tavr-ı dürüştane: sertçe tavır
[13] sebeb-i vürud: geliş sebebi
[14] musalaha: barışma
[15] tevfik (et-): uygun görmek; uydurmak

– Ah! Bu hâl, bu tavır, bu sözler benden son ümitleri de bilkülliye selb[16] ediyorlar Emily. Demek oluyor ki beni izdivacınıza layık bulmamanız üzerine kalbinizi de benden bilkülliye tebrid[17] eylediniz ha?

Titrek sedasına biraz kuvvet ve metanet vermek için son dereceye kadar cebr-i nefs eden Emily dedi ki:

– Evet efendim! Eğer kendinizi bana beğendirmeye hâlâ gayretiniz varsa, en sonra beni buraya kadar takip ve bizar etmemeliydiniz.

Valancourt bütün bütün şaşırdı. Hâli acınacak suretin de fevkine çıkarak âdeta gülünecek bir suret peyda eyledi. Bir zaman hiçbir şey söyleyemeyip alık alık Emily'nin yüzüne bakakaldıktan sonra nihayet ye's-i külli[18] delikanlıya derman verdi. Dedi ki:

– Ah! Demek oluyor ki beni aldatmışlar. Sizin tarafınızdan bu suretle kabul olunmayacağımı bana vaat etmişlerdi. Meğer bu da benimle bir istihza imiş. Kont'un bu hareketi bütün bütün bîrahmanedir. Beni bir defa öldürmekle iktifa edemeyerek diriltip bir daha öldürmek için bu tedbiri kurmuş demektir.

Bu defa dahi hayret Emily'ye intikal eyledi. Valancourt'un bu sözleri söylerken hakikaten helak derecesine varan makhuriyeti kızın da merhametine dokundu. Fakat işin içinde mutlaka bir yanlışlık olacağı da anlaşıldığından, Valancourt'un izah-ı meram etmesini rica eyledi. Valancourt dedi ki:

– İzah-ı merama ne hacet! Benim hakkımda söylenen sözlerin kâffesi iftira olduklarının Kont tarafından da tahakkuk eylediğini bilmiyor musunuz? Ah Emily! Sizin bile benden sadır olduğuna inanmadığınız birtakım cünhaların, cinayetlerin yalan oldukları meydana çıktığını siz de işitmediniz mi? Bunları işittiğiniz, bildiğiniz hâlde yine beni böyle kabulünüz, mutlaka artık beni hiç sevmediğinizden neşet eder. Bense bana isnat olunan cürümlerden, cinayetlerden sizden ziyade ikrah ediyorum. Dünyada benim için nimet ve saadet-i yegâne olan Emily'den de beni mahrum bırakan bu iftiraların, hakikaten alçakçasına iftiralar olduğunu, mübalağalarla

[16] selb (et-): ortadan kaldırmak
[17] tebrid (eyle): soğutmak
[18] ye's-i külli: tam umutsuzluk

doldurulduğunu nihayet Kont de Villefort dahi tahkik ederek beni buraya davet etmiş ve huzurunuza çıktığım anda affımı sizin güzel ağzınızdan işiteceğimi vaat eylemiş olduğu hâlde, meğer bu da bir hud'a, bir istihza mıymış?

Emily mütehayyirane bir sükûta daldı. Bu sükûttan biçare Valancourt filvaki kendisine yazılan mektup bir hile, bir istihza olduğunu hükmederek pek fenalaştı. Hâlbuki Emily'nin sükûtu Valancourt'u meyus edecek sükûtlardan değildi. Eğer akşam karanlığı mani olmayıp da kızın yüzünü görebilseydi, bu sükûtla beraber yüzünde ne parlak alaim-i sürur ve şadmani[19] olduğunu da görür, meyusiyetini def' ederdi.

Nihayet âşık kızcağız gayet derinden bir göğüs geçirerek latif, ihtizazlı bir seda ile dedi ki:

– Ah Valancourt, bunların hiçbirisinden haber almamıştım. Hâlâ şu heyecanım dahi bu meçhuliyeti nazarınızda ispat eder. Zannediyordum ki siz artık hürmete şayan bir adam değilsiniz. Maahaza gönlümü sizden bir türlü ayıramıyordum. Ah hep gönlüm sizi istiyordu.

Valancourt sarhoş gibi bir hâle geldi. Düşmemek için pencereye dayanarak dedi ki:

– Ey kuvvet ve kudret sahibi olan Tanrım! Bu işittiklerim, umduklarım hep sahih ve gerçek midirler? Bunca işkencelerden sonra bu kadar sevinç! Ben hâlâ sizin sevgilinizim Emily ha, hâlâ beni seviyorsunuz ha?

– Tekrara hacet var mı? İspat lazım mı? İşte sizden müfarakat eylediğim zamandan beri benim için ilk bahtiyarlık dakikası bu olmuştur. Şimdiye kadar çektiklerimin acısını hep bu dakika çıkarabilir.

Valancourt kalbi sevincinden şişmiş olduğu hâlde Emily'ye cevap veremeyerek, fakat latif bir neşe ile mütebessim hâlde bulunuyordu. Badehu Emily'nin ellerine sarılarak onları bin buse-i müştakaneye[20] gark etmeye başladı. Gözlerinden de sevinç yaşları

[19] alaim-i sürur ve şadmani: sevinç belirtileri

[20] buse-i müştakane: hasretli öpücük

revan oluyordu. Valancourt bir kelime söylemeye muktedir olamadığı gibi bu acz, Emily'yi dahi istila etmiş idiyse de bu âşık ve âşıkanın şu hâl-i sükûtlarından daha fasih, daha beliğ, daha manalı hasbihal mümkün olabilir mi?

Epeyce bir zaman şu tatlı hâlde kaldıktan sonra Emily şatoya avdeti teklif eyledi. Beraber geldilerse de bu yolu nasıl kat' eylediklerini ne Emily ne Valancourt anlayamadılar. Bir dest-i gaib[21] onları oradan kaldırarak şatoya atıvermiş olsaydı, belki bu hareketten, bu intikalden haberdar olurlardı da kol kola vermiş oldukları hâlde kendi ayaklarıyla ettikleri bu avdetten haberdar olamamışlardı. Hatta şatonun divanhanelerine kadar varmış oldukları hâlde henüz kendilerinden haberdar olmayıp güya bir boş dünyanın içindeymişler de ortada kendilerinden başka hiç kimse yokmuş itikadında idiler.

Kont de Villefort o pederane, muhterem tavrıyla bunları istikbal ederek her şeyden evvel Valancourt'a kendi hakkında etmiş olduğu gadrin affını rica eyledi. Mösyö de Bonnac dahi bu bahtiyarların cemiyetine iltihak eyledi. Kendine bunca merdane iyilikleri dokunmuş olan Valancourt ile minnettarane bir musafaha eyledi.

Kontes ile Matmazel Blanche, Valancourt'u tekrimat-ı faika[22] ile kabul eylediler. Artık familyanın bir damadı da o addolunuyordu. Çifte düğün yapılacak. Blanche, Emily'nin de bahtiyar olmakta bulunduğundan dolayı o kadar memnundu ki, bir dakika için kendi nişanlısı Mösyö Du Saint Foix'nın orada bulunduğunu bile unuttu. Birkaç saat sonra o nişanlı dahi geldi ki dağlarda kaçakçılardan almış olduğu yaradan bilkülliye büru'-ı tam[23] hasıl eylemişti. Herkes birbirini tebrik ederek bu akşam, bir gece taamı tenavül edildi ki, bu kadar neşeli bir taamı hemen hiç kimse görmüş, işitmiş değildir. Yalnız bir zat bu bahtiyarlar cemiyetinde dahil değildi. O dahi biçare Mösyö Du Pont idi ki, Valancourt'un beraat-i zimmetinden sonra artık Emily hakkındaki ümitlerini bilkülliye kat' lüzumunu dahi o mert, safi-kalb çocuk hükmetmiş bulunduğundan, şu sıralarda Blanc Şatosu'nda görünmemeye karar vererek kendi nail olamadığı

[21] dest-i gaib: görünmeyen el
[22] tekrimat-ı faika: büyük saygı
[23] büru'-ı tam: tam iyileşme

maşukasının bahtiyarlığına ez dil ü can dualar ederek çekilmiş gitmişti. Delikanlının bu son hareketi dahi şimdiye kadar olan harekâtı gibi Emily'nin fevka'l-had mazhar-ı tasvibi olup, onun hakkındaki dostluğu bir kat daha müzdad oldu.

Bu gece hiçbir kimsenin canı saate bakmak istemiyordu. Saatler dahi nasıl isterlerse öyle geçsinler diye kendileri zevk ve safalarına baktılar. Hatta hizmetkârlar tarafında dahi zevk ve safa böyle derece-i gayesindeydi. Valancourt'un avdetini Annette, o sadık kadın haber alır almaz Ludovico kendisini zapta muktedir olamayıp, salona kadar koşmuş ve nasıl çıldırasıya sevindiğini meydana koymuştu. Yemin etmişti ki sevgili Ludovico'su avdet eyledikten sonra hiçbir vaka olmamıştır ki Valancourt'un dahi avdeti kadar kendisini memnun eylesin.

44
NETİCE

Emily, Saint Aubert ile Blanche de Villefort'un düğünleri Blanc Şatosu'nda bir günde icra olundular. Bu münasebetle o zamanlar mer'i olan kibar âdetlerinin kâffesini icra eylediler. Büyük salona yeni zarlar gerilmişti ki üzerinde gayet sanatkârane resimler Şarlman'ın birtakım muharebatını tasvir eyliyorlardı. Villeroi ve Villefort hanedanlarının sırmalı bayrakları şatonun direkleri üzerine çekilerek temevvüç[1] eyliyorlardı. Bütün pencerelere dahi sair bayraklar çekilmişti. Şatoda çalınan müzikanın nagamatı bütün küre-i nesimi[2] ihtizaza[3] getirerek köylüler dahi o gün bayram ediyorlardı.

Annette herkese temin eyliyordu ki en güzel hikâyelerde bile bugünün şaşaası kadar bir şaşaayı işitmiş değildir. Nerede kaldı ki görmek! Köylüler dahi müddet-i ömürlerinde bu civarlarda böyle bir düğün görmemiş olduklarını itiraf eyliyorlardı. İhtiyar Dorothee gülerek diyordu ki:

– İşte böyle bir içtima yalnız bir kere de müteveffiye Markiz'in zamanında görülmüştür.

Bu güzel düğün hitama erdikten sonra Emily, Kont ve ailesine azîm teşekkürler ederek kocasıyla beraber Vallée Şatosu'na geldi ki orada ihtiyar Theresa sevincinden ağlayarak ikisini de kolları arasında cem' eyledi. Bundan evvel gerek muaşakaları, gerek mütarekeleri esnasında gezip hasbihal eyledikleri yerlere, şimdi karı koca oldukları hâlde tekrar gidip bahtiyarlıklarını birbirine temin eyliyorlardı.

[1] temevvüç (eyle-): dalgalanmak
[2] küre-i nesim: hava
[3] ihtizaz: titreyiş

Yeni gelin ve güveyinin Vallée'ye avdetlerini müteakip Valancourt'un biraderi dahi gelip gelinini tebrik ve biraderiyle katiyen musalaha[4] eylediği gibi malının bir kısmını da Valancourt'a terk ettiki bu suretle ifa etmiş olduğu babalığa, Valancourt da Emily de minnettar kaldılar. Hâlbuki adamcağızın başka vârisi olmadığı için bakiye-i servetinin de kardeşine kalacağını ihbar ve vaat etmesi daha pederane bir muamele idi.

Tholouse'daki emlaki idare edemeyeceğinden ve kendileri için en kıymetli yer Vallée olduğundan Tholouse emlakini füruht[5] eylediler. Ona bedel asıl pederi emlakinden iken Mösyö Quesnel tarafından satın alınmış olan parçayı mübayaa[6] ederek Vallée'yi yine eski hâl-i tamamisine irca ettiler.

Bir gün Emily, Valancourt'dan rica eyledi ki Sinyora Laurentini'den kendisine intikal eden Udolf hissesini dahi Mösyö de Bonnac'ın zevcesine terk eylesin de o şatonun tamamı o familyaya ait olarak bahtiyar olsunlar diye. Valancourt bunu Emily'nin tokgözlülüğüne hamlederek memnunen müsaade verdi. Zaten o hanedanın en yakın azası Madam Bonnac olduğu için Emily'nin bu hareketi hakikaten muvafık-ı nefsü'lemr[7] idi.

Bunca zahmetler, meşakkatler çektikten sonra nihayet muratlarına nail olan Emily ile Valancourt'a dair sözü ne kadar uzatsak tatlı olur. Fakat bunu karilerimizin tahayyüllerine havale ile artık sözü kesmek isteriz. Arzu ederiz ki bu hikâyemiz, karilerimiz nazarında bir hakikati meydan-ı vuzuha çıkarmış olsun. O ise bu dünyada hile ve denaet[8] ve cürüm ve cinayet insanı bir maksadına nail edebilirse de o nailiyet dahi pek muvakkat kalacağından ibarettir. Fazilet ise mutlaka encam-ı kâr[9] layık olduğu mükâfatı bulacaktır. Karilerimiz bu hakikate vasıl olurlarsa bizim de zahmetimiz boşuna gitmeyerek biz de nail-i mükâfat olmuş oluruz.

İntiha

[4] musalaha (eyle-) barışmak
[5] füruht (eyle-): satmak
[6] mübayaa (et-): satın almak
[7] muvafık-ı nefsü'lemr: işin gereğine uygun
[8] denaet: alçaklık
[9] encam-ı kâr: işin sonu

DİZİN

A

Adriyatik Denizi, 179; –Körfezi, 181
Ahmet Mithat, 11, 12, 14-16, 20, 35
Aix (Aks) kasabası, 393
Akdeniz, Bahr-ı Sefid, 49, 69, 368
Alp dağları, 145
Anjou Dükü, 33
Anne de Joyeuse, 33
Apenin, dağları, 140, 156, 172, 179, 180, 181, 346
Arles (Arl), 69
Arno Nehri, vadisi, 371, 376;
Augustine Kilisesi, 137
Austen, Jane, 12
Avrupa, 7, 52, 390, 490;– köyleri, 52; –kârane, 46

B

Bahr-ı Sefid, 368
Beaucé, Jean Adolphe, 11
Beaujeu (Boju) kasabası, 58, 60, 62-64
Beyaz Kraliçe bk. Louise de Lorraine, 34
Bouillet ve *Bouillet* kamusu, 12, 18, 19, 20
Bourbon hanedanı, 34
Brenta Nehri, 36, 148, 157, 180; cedveli, 168,
Bretanya dükalığı, 427
Bronte Kardeşler, 12
Büyük Kanal, 149
Byron, Lord,12

C

Castle of Otranto, The (Walpole), 12
Cellat (Ahmet Mithat), 14
Cesario (Sezariyo), 222
Chastenay, Victorine de, 11
Cinli Han (Ahmet Mithat), 14
Cuddon, J.A. 11

Ç

Çingene aşiretleri, 63

D

Dauphiné (Dofine) vilayetine, 145
Devlet-i Aliye-i Osmaniye, 34
Dictionary of Literary Terms and Literary Theory (Cuddon), 11
Dostoyevski, 12
Duc de Joyeuse, François, 33, 34
Dünyaya İkinci Geliş (Ahmet Mithat), 14

E

Epourville, 35, 44
Estuviere (Estoviye), 98, 109

F

Floransa şehri, 371
Fransa, 16, 21, 24, 33, 34, 43, 65, 69, 121, 134, 154, 155, 161, 169, 170, 186, 288, 294, 319, 341, 343, 349, 351-353, 368, 370-372, 375-378, 387, 392, 397, 418, 425, 427, 482, 483, 489
Fransız, –lar, 5, 33-35, 47, 146, 154, 170, 321, 324, 350, 354, 356, 360, 376, 383, 454, 481, 485; –tiyatroları, 47; –ca, 18, 35, 361; –lık, 129

G

Garonne Nehri, 21, 23, 27, 101
Gaskonya, 10, 22, 53, 69, 94, 98, 109, 112, 144, 305, 319, 321, 326, 361, 391, 392, 444; –Körfezi, 22, 53, 444

H

Henri III, Fransa kralı, 33
Henri IV, de Navarre, Fransa kralı, 34
Homer (Homeros), 57
Horace, Quintus Horatius Flaccus, 57
Howard, Jacqueline, 11
Hristiyan, 316

İ

İngiliz Edebiyatı Tarihi III (Urgan), 11, 12
İngiliz, 11, 12, 16, 18, 429, 431–romanı, 16,
İngiltere, 69
İspanya, 21, 65
İtalya, 16, 24, 36, 37, 47, 126, 129-134, 140,

146, 147, 170, 205, 245, 292, 372, 387, 410, 415, 489;–lı, 33, –n, 9, 26, 46, 53, 114, 121, 127-129, 131, 134,139, 170, 321, 324,372, 374, 484, 485-487; –nca (–n lisanı), 26, 361

K

Karamazof Kardeşler (Dostoyevski), 12
Kuds-i Şerif, 429, 431

L

Languedoc [Langedok], 22, 27, 49, 53, 69, 73, 94, 145, 325, 326, 375, 378, 415, 466, 493
Latin, 26, 53; – lisanı, 26
Lion Körfezi, 376, 386
Livorno (Livorna) limanı, 370, 376
Lorges, Guy Louis de Durfort de, 35

M

Marenti (Miranti) kasabası, 157
Margaretta de Lorraine (1463-1521, Normandy) Duchess of Alençon, 34
Marsilya, 376
Mateau (Mato), 53
Meryem, Hazret-i, 188, 192, 194, 201, 259, 354, 394, 420, 460
Miarenti, 168
Milan, 146
Modena, 207
Montigny (Montini) kasabası, 65
Mystères d'Udolphe, Les (Radcliff), 11
Mysteries of Udolpho (*Udolpho Esrarları* (Radcliffe), 11

N

Narbonne, 376, 393, –İskelesi, 376
Nasraniye, Nasraniyet, 311, 431, 490
Northanger Abbey (Austen), 12

P

Padova, 148, 293
Paris, 11, 18, 32-35, 37, 38, 45, 59, 72, 80, 88, 119, 242, 244, 245, 378, 379, 381, 396, 399, 403, 408, 410, 419, 423, 446, 468-470, 477, 487; –li, 379
Perpignan (Perpiyan) kasabası, 71
Petrarch, Francesco, 57, 71
Pirene, Dağları, 16, 21, 27, 52, 53, 60, 63, 109, 144, 145, 444, 453, 466, 493, 494
Pisa şehri, 376
Preston, C.E. 11
Provence vilayetleri, 49

Q

Quinne [Kuen], 21

R

Radcliffe, Ann, 11, 12, 16, 18, 19, 20
Reeve, Clara, (1729-1807), 12
Roland ile Magribî Araplar destanları, 202
Roma, 491
Roussillon, sancağı, 53, 58, 64, 65, 462, 493

S

Saint Jerome yortusu, 381
Saint Mark rıhtımları, 179
Saint Peter, 193
Scott, Walter, 12

Ş

Şarlman, 16, 202, 500
Şinasi (A.Mithat'ın okuyucusu), 18, 20

T

Tholouse, 43, 96, 107, 108, 110, 112, 114, 119, 128, 157, 242, 439, 444, 445, 449, 452, 464, 501
Toskana, 131, 331, 339, 345, 346, 368
Truva, 15
Türkçe, 8, 16, 18

U

Udolf Hisarı (Redcliff/A.Mithat), 9, 10, 14, 20
Urgan, Mînâ, 11, 12
Utaldo,147

V

Valois hanedanı, 33
Venedik, 9, 36, 37, 131, 144, 146, 148, 149, 151-155, 161, 167, 170, 172, 173, 175, 178, 183, 192, 202, 205, 206, 209, 219, 229, 230, 235, 251, 257, 269, 270, 272, 288, 293, 294, 316, 323, 329, 334, 344, 345, 348, 414, 425, 438, 445, 481; –li, 269, 155, 414; –Cumhuriyeti, 251; doçu, 257; –Senatosu, 175, 344, 415, 438
Veron kasabası, 148
Visconti, R. 11

W

Walpole, Horace, 12

Z

Zola, Emile, 19

Bütün bir Tanzimat ve Servet-i Fünun devirlerini ve hatta Meşrutiyet devrinin de ilk yıllarını eserleriyle dolduran Ahmet Mithat Efendi'nin birden çok sıfatı vardır: Gazeteci, hikâye ve roman yazarı, tarihçi, ilahiyatçı, felsefeci... O, bütün bu alanlarda ciltler dolusu eseri bulunan, edebiyattan coğrafyaya, müzikten dinler tarihine hemen her konuda kalem oynatmış ve okuyucularını her alandan haberdar etmek isteyen bir gazeteci, bir ansiklopedisttir.

Ann Ward Radcliffe, on sekizinci yüzyılın ünlü İngiliz kadın romancısıdır. *Udolf Hisarı* adlı eseri gotik romanın ilk örneklerindendir. Gerilim eserlerinin başlangıcında yer alan bu kitabı Türkçeye ilk nakleden Ahmet Mithat'tır ve eserin daha sonra Türkçeye yapılmış bir başka çevirisi de bulunmamaktadır.

Roman; zarif, çok güzel, cazip, itaatkâr bir genç kız olan Emily'nin kötüler arasında geçirdiği korkularını, faziletli oluşuyla onlara karşı koyabilmesini ve sonuçta büyük bir tecrübe kazanmış olarak mutluluğa hak kazanmasını konu edinmektedir. Ahmet Mithat, bu çevirisiyle döneminde büyük ilgi görmüştür.

THG 057258 DCD

DERGÂH

ISBN: 978-9759955847